T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL'DA IHLAMUR VE KÜÇÜKSU KASIRLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CİLT I

Hazırlayan

Nesrin TAŞER

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL

Ankara–2008

ONAY

[Nesrin TAŞER] tarafından hazırlanan "[İSTANBULDA IHLAMUR VE KÜÇÜKSU KASIRLARI]" başlıklı bu çalışma [18.12.2008] tarihinde yapılan savunma sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Sanat Tarihi Anabilim] dalında [Yüksek Lisans Tezi] olarak kabul edilmiştir

[İmza]

.....

[Prof. Dr. Hakkı ACUN]

.....

[İmza]

.....

[Prof. Dr. Kıymet GİRAY]

.....

[İmza]

.....

[Doç Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL]

.....

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin siyasal olarak gerileme sürecine girdiği 18. yüzyıl, Batı dünyasını tanıma ve tekniğini değerlendirme çabalarıyla başlayan Batı ile ilişkilerinin gelişip yoğunlaştığı bir dönemin başlangıcı olmuş ve "Batılılaşma" olarak adlandırılan değişimler 19. yüzyıl boyunca da devam etmiştir.

Saray kanalıyla gerçek bir taklit süreci içinde İstanbul'a taşınan Batılı formlar ve yaşam biçimi, sanat alanında belirgin bir değişime neden olmuştur. Osmanlı Devleti'nin yönetim ve yaşama mekânları olarak, saray, kasır ve köşkler de bu değişimlerden ilk önce etkilenen yapı türleridir.

19. yüzyıl Osmanlı sivil mimarisinden ilginç izler taşıyan İstanbul'daki Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının, bu tarihi olgu içindeki payını araştırdığım bu çalışmamda, yapıldıkları dönemin özelliklerini yansıtma bakımından birer belge niteliğinde olan saray, kasır ve köşk mimarisine de, tasarım ve mekân örgütlenmesi, süsleme programı, üslup gelişimi yönleriyle genel bir perspektifle bakmaya çalıştım.

Çalışmanın başından sonuna kadar yakın ilgisini ve manevi desteğini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Mustafa İSEN'e; değerli fikirleriyle ve yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren Sayın Prof. Dr. Hakkı ACUN'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bu konuya ilgimi çeken, çalışmalarıma yön veren, her türlü bilimsel malzeme ve desteği sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL'e ve diğer tüm bölüm hocalarıma teşekkürlerimi borç bilirim.

Konuyu araştırmaya yönelik, alan çalışmaları aşamasında gerekli izinleri veren ve büyük kolaylık gösteren, başta T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanı Yunus AYDIN olmak üzere, Bilim Kurulu üyelerine ve tüm çalışanlarına, literatür taraması aşamasında içten tavır ve yardımlarından ötürü Dolmabahçe Sarayı Kütüphanesi, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi, Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu Arşiv ve Dokümantasyon Müdürlüğü'nde görevli personele teşekkür ederim.

Fotoğraf çekimleri sırasında sağladığı katkılar ve çabalarından dolayı yeğenim Mustafa Orkun ÖZEN'e, ayrıca tüm çalışmalarımda beni yüreklendiren aileme teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Aralık 2008 Nesrin TAŞER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i
İÇİNDEKİLER ii
KISALTMALAR iv
EK LİSTESİ vi
ÇİZİM LİSTESİ vii
RESİM LİSTESİ x
GİRİŞ…… 1

BİRİNCİ BÖLÜM
BATILILAŞMA SÜRECİNİ HAZIRLAYAN ORTAM VE
İSTANBUL'DA SARAY, KASIR, KÖŞK MİMARÎSİNİN GELİŞİMİ

1.1. BATILILAŞMA SÜRECİNİ HAZIRLAYAN OLGULAR VE DEĞİŞİMLER 6
1.2. BATILILAŞMA SÜRECİNDE İSTANBUL'DA SARAY, KASIR, KÖŞK MİMARÎSİNİN GELİŞİMİ 8
1.3. BATILILAŞMA SÜRECİNDE MİMARLIK ORTAMI VE MİMAR NİGOĞOS BALYAN 21

İKİNCİ BÖLÜM
KATALOG

2.1. IHLAMUR KASIRLARI 26
2.1.1. Yeri ve Tarihi Çevresi 26
2.1.2. Tarihçesi 32
2.1.3. Çevre Düzenlemesi 34
2.1.4. Merasim Köşkü 35
2.1.4.1. Mimari Özellikler 35
2.1.4.1.1. Plan 35
2.1.4.1.2. Cephe Düzenlemesi 36
2.1.4.1.3. İç Düzenleme 39
2.1.4.2. Süsleme Programı 43
2.1.4.2.1. Duvar ve Tavan Resimleri 43
2.1.4.2.2. Taş Süsleme 44
2.1.4.2.3. Alçı, Stuko, Altın Varak 49
2.1.5. Maiyet Köşkü 50
2.1.5.1. Mimari Özellikler 50
2.1.5.1.1. Plan 50
2.1.5.1.2. Cephe Düzenlemesi 51
2.1.5.1.3. İç Düzenleme 53

2.1.5.2. Süsleme Programı 55
2.1.5.2.1. Taş Süsleme 55
2.1.5.2.2. Alçı, Stuko, Altın Varak 58
2.1.6. Malzeme ve Teknik 58
2.2. KÜÇÜKSU KASRI 59
2.2.1. Yeri ve Tarihi Çevresi 59
2.2.2. Tarihçesi 63
2.2.3. Çevre Düzenlemesi 72
2.2.4. Mimari Özellikler 73
2.2.4.1. Plan 73
2.2.4.2. Cephe Düzenlemesi 74
2.2.4.3. İç Düzenleme 78
2.2.5. Süsleme Programı 85
2.2.5.1. Duvar ve Tavan Resimleri 85
2.2.5.2. Taş Süsleme 94
2.2.5.3. Alçı, Stuko, Altın Varak 102
2.2.6. Malzeme ve Teknik 104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

3.1. Mimari Özellikler 105
3.1.1. Plan 105
3.1.2. Cephe Düzenlemesi 111
3.1.3. İç Düzenleme 113
3.2. Süsleme Programı 114
3.2.1. Duvar ve Tavan Resimleri 114
3.2.2. Taş Süsleme 123
3.2.3. Alçı Kabartma, Stuko, Altın Varak 125
3.3. Çevre Düzenlemesi 126
3.4. Üslup Özellikleri 128
SONUÇ 133
KAYNAKÇA 136
EKLER 151
ÇİZİMLER 225
RESİMLER 267
ÖZET 606
ABSTRACT 608

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
a.g.t.	adı geçen tez
A.K.D.T.Y.K.	Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
A.Ü.	Ankara Üniversitesi
b.	born
bsk.	baskı
bkz.	bakınız
B.O.A.	Başbakanlık (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü) Osmanlı Arşivi
bs.	Basım
c.	cülûsu
C.	Cilt
CS.	Cevdet Saray
C..SM..	Cevdet Saray
C.BLD.	Cevdet Belediye
CNF.	Cevdet Nafia
d.	doğumu
d.	died
DH. MKT.	Dâhiliye-Mektubi Kalemi
D.T.C.F.	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
H.	Hicrî
H.Ü.	Hacettepe Üniversitesi
İ.B.B.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İ..DH..	İradeler-Dâhiliye
İ.D.M.M.A.	İstanbul Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi
İ..ŞD..	İradeler-İrade Şura-yı Devlet
İ..ML..	İradeler-Maliye
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
İ.T.Ü.	İstanbul Teknik Üniversitesi
Matb.	Matbaacılık
M.	Miladî
M.E.B.	Milli Eğitim Bakanlığı
MKT. NZD.	Sadaret Mektubî Kalemi Nezaret ve Devâir
M.S.Ü.	Mimar Sinan Üniversitesi
M.Ü.	Marmara Üniversitesi
O.D.T.Ü.	Orta Doğu Teknik Üniversitesi

ö.	ölüm
r.	reign
S.	Sayı
sa.	sadareti, sadrazamlığı
T.A.Ç.	Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu
T.T.O.K.	Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu
Yay.	Yayını, Yayınları, Yayıncılık
Y.E.M.	Yapı Endüstri Merkezi
Y..MTV.	Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı
Y.PRK. BŞK.	Yıldız Perakende Evrakı Mabeyn Başkitabeti
Y.PRK. HH.	Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı
y.y.	yayım yeri yok, yayımcı yok

EK LİSTESİ

Ek 1– Tasnif: MKT. NZD., Tarih: 30/M /1274 (Hicrî), Dosya No:237, Gömlek No:3 152
Ek 2- Tasnif: Y.PRK. BŞK. Tarih: 29/Z /1327 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:119..... 154
Ek 3a- Tasnif: CS., Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361 155
Ek 3b- Tasnif: CS., Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361 156
Ek 3c- Tasnif: CS., Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361 157
Ek 3d- Tasnif: CS., Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361 158
Ek 4a- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 162
Ek 4b- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 163
Ek 4c- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 164
Ek 4c- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 165
Ek 4c- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 166
Ek 4c- Tasnif: C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068..... 167
Ek 5a- Tasnif: C..SM., Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176 173
Ek 5b- Tasnif: C..SM., Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176 174
Ek 5c- Tasnif: C..SM., Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176 175
Ek 5c- Tasnif: C..SM., Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176 176
Ek 6- Tasnif: C.BLD., Tarih: 11/Ra/1222 (Hicrî), Dosya No:16, Gömlek No:765..... 180
Ek 7a- Tasnif: C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740..... 182
Ek 7b- Tasnif: C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740..... 183
Ek 7b- Tasnif: C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740..... 184
Ek 7b- Tasnif: C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740..... 185
Ek 7b- Tasnif: C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740..... 186
Ek 8- Tasnif: CNF., Tarih: 06/B /1266 (Hicrî), Dosya No:56, Gömlek No:2780 191
Ek 9a- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 193
Ek 9b- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 193
Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 194
Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 195
Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 196
Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25..... 197
Ek 10- Tasnif: Y.PRK. HH., Tarih: 09/N /1303 (Hicrî), Dosya No:17, Gömlek No:20 207
Ek 11a- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48..... 209
Ek 11b- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48..... 210
Ek 11c- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48 211
Ek 11d- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48..... 212
Ek 12a- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 16/N /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:127 216

Ek 12b- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 16/N /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:127 217
Ek 13a- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî),Dosya No:38, Gömlek No:88 221
Ek 13b- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:88 222
Ek 13c- Tasnif: Y..MTV., Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:88..... 223

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1- Ihlamur'da Setlerin Krokisi 226
Çizim 2- Merasim Köşkü, Bodrum Kat Planı 227
Çizim 3- Merasim Köşkü, Zemin Kat Planı 228
Çizim 4- Merasim Köşkü, A.A Kesiti 229
Çizim 5- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 230
Çizim 6- Merasim Köşkü, Güney Cephe 231
Çizim 7- Merasim Köşkü, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri 232
Çizim 8- Merasim Köşkü, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri 232
Çizim 9- Merasim Köşkü, Giriş Merdivenleri 233
Çizim 10- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Giriş Süslemeleri 233
Çizim 11- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri 234
Çizim 12- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri 234
Çizim 13- Merasim Köşkü, Güney ve Kuzey Cepheler Balkon Süslemeleri 234
Çizim 14- Merasim Köşkü, Kuzey ve Güney Cephe Süslemeleri 235
Çizim 15- Merasim Köşkü, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri 235
Çizim 16- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat Planı 236
Çizim 17- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Planı 237
Çizim 18- Maiyet Köşkü, Güney Cephe 238
Çizim 19- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe 239
Çizim 20- Maiyet Köşkü, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri 240
Çizim 21- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Giriş Süslemeleri 240
Çizim 22- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Pencere Süslemeleri 240
Çizim 23- Maiyet Köşkü, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri 241
Çizim 24- 19. Yüzyılın Ortalarına Doğru Göksu ve Küçüksu Çayırları-Kroki 242
Çizim 25- Eski Küçüksu Kasrı ve Çevresinin 1845 Yıllarındaki Durumu 243
Çizim 26- Namazgâh ve Çeşme 244
Çizim 27- Namazgâh ve Çeşme 244
Çizim 28- Eski Küçüksu Kasrı, Cephe Restitüsyonu (Eldem,1974) 245
Çizim 29- Eski Küçüksu Kasrı, Cephe Restitüsyonu (Kuban, 2001) 245
Çizim 30- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu (Eldem,1974) 246
Çizim 31- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu, Alt Kat (Eldem,1974) 247
Çizim 32- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu, Üst Kat (Eldem,1974) 248
Çizim 33- Eski Küçüksu Kasrı, 1792 Tarihli Onarım Keşfine Göre Yüzölçüleri 249
Çizim 34- Küçüksu Kasrı, Bodrum Kat Planı 250
Çizim 35- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Planı 251

Çizim 36- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Planı 252
Çizim 37- Küçüksu Kasrı, A-A Kesiti 253
Çizim 38- Küçüksu Kasrı, B-B Kesiti 254
Çizim 39- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe 255
Çizim 40- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe 256
Çizim 41- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe 257
Çizim 42- Küçüksu Kasrı, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri 258
Çizim 43- Küçüksu Kasrı, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri 259
Çizim 44- Küçüksu Kasrı, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri 260
Çizim 45- Küçüksu Kasrı, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri 261
Çizim 46- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Zemin Kat Pencere ve Giriş Süslemeleri 261
Çizim 47- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Üst Kat Pencere Süslemeleri 261
Çizim 48- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Balkon Süslemeleri 262
Çizim 49- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Zemin Kat Süslemeleri 262
Çizim 50- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Üst Kat Süslemeleri 262
Çizim 51- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Merdiven ve Havuz Süslemeleri 263
Çizim 52- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölüm Giriş Süslemeleri 263
Çizim 53- Sütun Başlıkları 263
Çizim 54- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Yan Kanatları Zemin Kat Süslemeleri 263
Çizim 55- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölüm Üst Kat Süslemeleri 264
Çizim 56- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Yan Kanatları Üst Kat Süslemeleri 264
Çizim 57- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Tepe Süslemeleri 265
Çizim 58- Küçüksu Kasrı, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri 265
Çizim 59- Küçüksu Kasrı, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri 266

RESİM LİSTESİ

Resim 1-Ihlamur Kasırları, Beşiktaş 268
Resim 2- Ihlamur Kasırları, Beşiktaş 268
Resim 3- Ihlamur Kasırları 269
Resim 4-Ihlamur Kasırları 269
Resim 5- 1830'larda Ihlamur Mesiresi 270
Resim 6- Sultan III. Selim'e Ait Nişantaşı 270
Resim 7- Merasim Köşkü-MSÜ Resim ve Heykel Müzesi-Yağlıboya 271
Resim 8- Merasim Köşkü-Ressam İbrahim-Yağlıboya 272
Resim 9-Merasim Köşkü-Ressam Yazmaciyan, 1905-Yağlıboya-Özel Koleksiyon 272
Resim 10- Merasim Köşkü-Kargapulo-Fotoğraf-Yıldız Sarayı Albümleri 273
Resim 11- Merasim Köşkü -Lina Gabuzzi-Karakalem 273
Resim 12- Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi ve Bulgar Prensi Ferdinand Karl Leopold Maria Merasim Köşkü Önünde 274
Resim 13- Merasim Köşkü 275
Resim 14- Maiyet Köşkü 275
Resim 15- Ihlamur Kasırlarının Kuşbakışı Görünümü 276
Resim 16- Ihlamur Kasırları 276
Resim 17- Ihlamur Kasırları Bahçesi 277
Resim 18- Ihlamur Kasırları Bahçesi 277
Resim 19- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Madalyon 278
Resim 20-Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli 278
Resim 21- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli 279
Resim 22- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli 279
Resim 23- Ihlamur Kasırları Bahçesi 280
Resim 24- Ihlamur Kasırları Bahçesi 280
Resim 25- Ihlamur Kasırları Bahçesi 281
Resim 26- Ihlamur Kasırları Bahçesi 281
Resim 27- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme 282
Resim 28- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme 282
Resim 29- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme 282
Resim 30- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme 282
Resim 31- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme 283
Resim 32- Maiyet Köşkü'nün Kuzeyinde Çocuk Müzesi Olarak Kullanılan Bina 283
Resim 33- Merasim Köşkü 284
Resim 34- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 284

Resim 35- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 285
Resim 36- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 285
Resim 37- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 286
Resim 38- Merasim Köşkü, Doğu Cephe 286
Resim 39- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiveni 287
Resim 40- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiveni 287
Resim 41- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 288
Resim 42- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 288
Resim 43- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 289
Resim 44- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 289
Resim 45- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 289
Resim 46- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 289
Resim 47- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 290
Resim 48- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 290
Resim 49- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay 291
Resim 50- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 291
Resim 51- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 291
Resim 52- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 292
Resim 53- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 292
Resim 54- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 292
Resim 55- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 292
Resim 56- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 293
Resim 57- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 293
Resim 58- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Girişi 293
Resim 59- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 294
Resim 60- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 294
Resim 61- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 295
Resim 62- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 295
Resim 63- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 296
Resim 64- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 296
Resim 65- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 297
Resim 66- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 297
Resim 67- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 297
Resim 68- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 297
Resim 69- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 298
Resim 70- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 298

Resim 71- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 298
Resim 72- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay 298
Resim 73- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri 299
Resim 74- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri 299
Resim 75- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri 300
Resim 76- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri 300
Resim 77- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 301
Resim 78- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 301
Resim 79- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 302
Resim 80- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 302
Resim 81- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 303
Resim 82- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi 303
Resim 83- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi 304
Resim 84- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi 304
Resim 85- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri 305
Resim 86- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri 305
Resim 87- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri 306
Resim 88- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay 306
Resim 89- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay 307
Resim 90- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay 307
Resim 91- Merasim Köşkü, Doğu ve Kuzey Cepheler 308
Resim 92- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Bodrum Katı 308
Resim 93- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Zemin Kat 309
Resim 94- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemeleri 309
Resim 95- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 310
Resim 96- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 310
Resim 97- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 310
Resim 98- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 310
Resim 99- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 311
Resim 100- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay 311
Resim 101- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 311
Resim 102- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 312
Resim 103- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 312
Resim 104- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Saçak Frizi ve Tepe Süslemeleri 313
Resim 105- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Tepe Süslemeleri 313
Resim 106- Merasim Köşkü, Batı Cephe 314
Resim 107- Merasim Köşkü, Batı Cephe Bodrum Katı 314
Resim 108- Merasim Köşkü, Batı Cephe 315

Resim 109- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri 315
Resim 110- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri..... 315
Resim 111- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri 315
Resim 112- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri..... 316
Resim 113- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 316
Resim 114- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 317
Resim 115- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 317
Resim 116- Merasim Köşkü, Güney Cephe..... 318
Resim 117- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı..... 318
Resim 118- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı..... 319
Resim 119- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı..... 319
Resim 120- Merasim Köşkü, Salon …… 320
Resim 121- Merasim Köşkü, Salon … 320
Resim 122- Merasim Köşkü, Salon …….. 320
Resim 123- Merasim Köşkü, Salon 320
Resim 124- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 321
Resim 125- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 321
Resim 126- Merasim Köşkü, Salon …… 322
Resim 127- Merasim Köşkü, Salon ……..... 322
Resim 128- Merasim Köşkü, Salon Kapı Süslemelerinden Detay……..... 322
Resim 129- Merasim Köşkü, Salon Şöminesi 322
Resim 130- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 323
Resim 131- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 323
Resim 132- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 323
Resim 133- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 323
Resim 134- Merasim Köşkü, Salon Şöminesi..... 324
Resim 135- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 324
Resim 136- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 325
Resim 137- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 325
Resim 138- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 325
Resim 139- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 326
Resim 140- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 326
Resim 141- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 326
Resim 142- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 326
Resim 143- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 327
Resim 144- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri 327
Resim 145- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 328
Resim 146- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 328

Resim 147- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri 329
Resim 148- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri 329
Resim 149- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri 330
Resim 150- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri 330
Resim 151- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 331
Resim 152- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 331
Resim 153- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 332
Resim 154- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay 332
Resim 155- Merasim Köşkü, Kuzey Oda 333
Resim 156- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Pencereleri 333
Resim 157- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Pencereleri 333
Resim 158- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Şöminesi 334
Resim 159- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Şöminesi 334
Resim 160- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Kapıları 334
Resim 161- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 335
Resim 162- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 335
Resim 163- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 336
Resim 164- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 336
Resim 165- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 337
Resim 166- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 337
Resim 167- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 338
Resim 168- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 338
Resim 169- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 339
Resim 170- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 339
Resim 171- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 340
Resim 172- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri 340
Resim 173- Merasim Köşkü, Güney Oda 341
Resim 174- Merasim Köşkü, Güney Oda 341
Resim 175- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri 342
Resim 176- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri 342
Resim 177- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri 342
Resim 178- Merasim Köşkü, Güney Oda Şöminesi 343
Resim 179- Merasim Köşkü, Güney Oda Şömine Aynası 343
Resim 180-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 344
Resim 181-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 344
Resim 182-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 344
Resim 183-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 345
Resim 184-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 345

Resim 185-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri 345
Resim 186-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemelerinden Detay..... 346
Resim 187-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemelerinden Detay..... 346
Resim 188-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri 347
Resim 189-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri 347
Resim 190-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri 348
Resim 191-Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri 348
Resim 192-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 349
Resim 193-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 349
Resim 194-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 350
Resim 195-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 350
Resim 196-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 351
Resim 197-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 351
Resim 198-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 352
Resim 199-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 352
Resim 200-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 353
Resim 201-Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri..... 353
Resim 202- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi..... 354
Resim 203- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi 354
Resim 204- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi..... 354
Resim 205- Merasim Köşkü, Merdiven 355
Resim 206- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri 355
Resim 207- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri 356
Resim 208- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri 356
Resim 209- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri 357
Resim 210- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri 357
Resim 211- Maiyet Köşkü 358
Resim 212- Maiyet Köşkü, Güney Cephe 358
Resim 213- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Merdiveni 359
Resim 214- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Girişi..... 359
Resim 215- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Pencereleri 359
Resim 216- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemeleri..... 360
Resim 217- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 360
Resim 218- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 361
Resim 219- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 361
Resim 220- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay 362
Resim 221- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay..... 362
Resim 222- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Pencere Süslemeleri 362

Resim 223- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay.....363
Resim 224- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay 363
Resim 225- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay.....363
Resim 226- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay 363
Resim 227- Maiyet Köşkü, Tepe Süslemelerinden Detay.....364
Resim 228- Maiyet Köşkü, Güney ve Doğu Cepheler.....364
Resim 229- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe 365
Resim 230- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe Süslemeleri 365
Resim 231- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe Süslemeleri 365
Resim 232- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe Süslemeleri.....366
Resim 233- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe.....366
Resim 234- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe 366
Resim 235- Maiyet Köşkü, Batı Cephe 367
Resim 236- Maiyet Köşkü, Batı Cephe 367
Resim 237- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Süslemeleri 368
Resim 238- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri.....368
Resim 239- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri 368
Resim 240- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 369
Resim 241- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay 369
Resim 242- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat 370
Resim 243- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat 370
Resim 244- Maiyet Köşkü, Merdiven 371
Resim 245- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon.....371
Resim 246- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon.....372
Resim 247- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon..... 372
Resim 248- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon 372
Resim 249- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon..... 373
Resim 250- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon 373
Resim 251- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri.....373
Resim 252- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri.....374
Resim 253- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri.....374
Resim 254- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri.....374
Resim 255- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri.....374
Resim 256- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda.....375
Resim 257- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda 375
Resim 258- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri 376
Resim 259- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri 376
Resim 260- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri 377

Resim 261- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri 377
Resim 262- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda…….. 378
Resim 263- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda 378
Resim 264- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda…… 378
Resim 265- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda 378
Resim 266- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda 379
Resim 267- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri 379
Resim 268- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri 380
Resim 269- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri 380
Resim 270- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 381
Resim 271- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 381
Resim 272- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3.Oda……..382
Resim 273- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda 382
Resim 274- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda 382
Resim 275- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri 383
Resim 276- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri 383
Resim 277- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri 384
Resim 278- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri 384
Resim 279- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 385
Resim 280- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 385
Resim 281- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda…….. 386
Resim 282- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda…….. 386
Resim 283- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda……. 386
Resim 284- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda……. 386
Resim 285- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri 387
Resim 286- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri 387
Resim 287- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri 388
Resim 288- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri 388
Resim 289- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 389
Resim 290- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemelerinden Detay 389
Resim 291- Küçüksu ve Göksu, Beykoz 390
Resim 292- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi 390
Resim 293- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi 391
Resim 294- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Vapur İskelesi 391
Resim 295- Küçüksu Kasrı 392
Resim 296- Göksu Deresi-Kartpostal 392
Resim 297- Göksu Deresi-Kartpostal 393
Resim 298- Küçüksu Çayırı ve Çeşmesi-William Henry Bartlett 393

Resim 299- Göksu Deresi ve Köprüsü-Kartpostal 394
Resim 300- 20. Yüzyıl Başında Göksu Sefası-Fausto Zanaro 394
Resim 301- Göksu Deresi ve Anadoluhisarı-Kartpostal 395
Resim 302- Eski Küçüksu Kasrı- Antoine-Ignace Melling 395
Resim 303- Eski Küçüksu Kasrı- Antoine-Ignace Melling 396
Resim 304- Eski Küçüksu Kasrı-Michel François Préault 396
Resim 305- Eski Küçüksu Kasrı-Michel François Préault 397
Resim 306- Küçüksu Çeşmesi- Thomas Allom 397
Resim 307- Küçüksu Çeşmesi-John Frederick Lewis 398
Resim 308- Küçüksu Çeşmesi-Eugene Flandin 398
Resim 309- Küçüksu Çeşmesi-H.Valentin 399
Resim 310- Küçüksu Çeşmesi-B. Ciseo 399
Resim 311- Küçüksu Çeşmesi-Jouannin (Gaver) 400
Resim 312- Küçüksu Çeşmesi-Townsbend 400
Resim 313- Küçüksu Çeşmesi-V.Adam 401
Resim 314- Küçüksu Çeşmesi 401
Resim 315- Küçüksu Çeşmesi 402
Resim 316- Küçüksu Çeşmesi'nin Kitabesi 403
Resim 317- Küçüksu Çeşmesi'nin Kitabesi 403
Resim 318- Küçüksu Çeşmesi'nin Kitabesi 403
Resim 319- Küçüksu Çeşmesi'nin Kitabesi 403
Resim 320- Küçüksu Kasrı'nın Cephe Süslemeleri 404
Resim 321- Küçüksu Kasrı'nın Cephe Süslemeleri 404
Resim 322- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi 405
Resim 323- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü 405
Resim 324- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü 406
Resim 325- Küçüksu Kasrı ve Bahçesi 406
Resim 326- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü 407
Resim 327- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü 407
Resim 328- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Batı Kapısı 408
Resim 329- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Doğu Kapısı 408
Resim 330- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Gövde Süslemeleri 409
Resim 331- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Doğu Kapısı 409
Resim 332- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapı Kanatları Süslemeleri 409
Resim 333- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapı Kanatları Süslemeleri 409
Resim 334- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay. 410
Resim 335- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay. 410
Resim 336- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay. 410

Resim 337- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri 411
Resim 338- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri 411
Resim 339- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri 411
Resim 340- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Süslemeleri 412
Resim 341- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı ve Bahçesi 412
Resim 342- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı ve Bahçesi 413
Resim 343- Küçüksu Kasrı'nın Bahçesi'ndeki Kafeterya 413
Resim 344- Küçüksu Kasrı'nın Kuzeyindeki Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi 414
Resim 345- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi 414
Resim 346- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi 415
Resim 347- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi 415
Resim 348- Mihrişah Sultan Çeşmesi Kitabe ve Süslemelerinden Detay 415
Resim 349- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe 416
Resim 350- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe 416
Resim 351- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe 417
Resim 352- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı 417
Resim 353- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum ve Zemin Kat 417
Resim 354- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum Katı 418
Resim 355- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum Katı 418
Resim 356- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Pencereleri 419
Resim 357- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Penceresi 419
Resim 358- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Üst Kat Penceresi 419
Resim 359- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencereleri 420
Resim 360- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Zemin Kat Pencereleri 420
Resim 361- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Zemin Kat Penceresi 421
Resim 362- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Üst Kat Penceresi 421
Resim 363- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Üst Kat Penceresi 421
Resim 364- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı 422
Resim 365- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı Üst Kat Pencereleri 422
Resim 366- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı Üst Kat Pencereleri 422
Resim 367- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Bodrum Kat Revaklı Yan Girişi 423
Resim 368- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Balkonu 423
Resim 369- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Balkona Açılan Pencere ve Kapıları 424
Resim 370- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapı Süslemeleri 424
Resim 371- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri 425
Resim 372- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri 426
Resim 373- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri 426
Resim 374- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri 427

Resim 375- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri 427
Resim 376- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri 428
Resim 377- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri 428
Resim 378- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri 429
Resim 379- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri 429
Resim 380- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri 430
Resim 381- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri 430
Resim 382- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Pencere ve Kapıları 431
Resim 383- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Kapısı 431
Resim 384- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Penceresi 431
Resim 385- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Kapı Süslemeleri 432
Resim 386- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Pencere Süslemeleri 432
Resim 387- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe 433
Resim 388- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe 433
Resim 389- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadında Bodrum Kat 434
Resim 390- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadında Zemin Kat 434
Resim 391- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadı 434
Resim 392- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi 435
Resim 393- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme 435
Resim 394- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme 436
Resim 395- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay 437
Resim 396- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay 437
Resim 397- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay 438
Resim 398- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay 438
Resim 399- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi 439
Resim 400- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümü Süslemeleri 439
Resim 401- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi..... 439
Resim 402- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Sütunları 439
Resim 403- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi 440
Resim 404- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Süslemeleri 440
Resim 405- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Revak Tavanı Süslemeleri 441
Resim 406- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Kapısı Süslemeleri 441
Resim 407- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Kapısı Süslemelerinden Detay 442
Resim 408- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Pencere Süslemelerinden Detay 442
Resim 409- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencereleri 443
Resim 410- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 443
Resim 411- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 444
Resim 412- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 444

Resim 413- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 445
Resim 414- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 445
Resim 415- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 446
Resim 416- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere 446
Resim 417- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Tavan Eteği Süslemeleri 447
Resim 418- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Tavan Eteği Süslemeleri 447
Resim 419- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Tavanında Tuğra 448
Resim 420- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe 448
Resim 421- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 449
Resim 422- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 449
Resim 423- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 449
Resim 424- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 449
Resim 425- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 450
Resim 426- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 450
Resim 427- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 450
Resim 428- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 450
Resim 430- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 451
Resim 431- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 451
Resim 432- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat 452
Resim 433- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Üst Kat Pencere 452
Resim 434- Küçüksu Kasrı, Güney ve Doğu Cepheler 453
Resim 435- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapıları 453
Resim 436- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapıları 454
Resim 437- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri 454
Resim 438- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Üst Kat Balkonu 455
Resim 439- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Üst Kat Pencere ve Kapıları 455
Resim 440- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Doğu Girişi 456
Resim 441- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi 456
Resim 442- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi 457
Resim 443- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi 457
Resim 444- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Penceresi 458
Resim 445- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kapı Alınlığı 458
Resim 446- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Batı Cephesi 458
Resim 447- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Güney Cephesi 459
Resim 448- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Güney Cephesinde Kapılar 459
Resim 449- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Doğu Cephesinde Merdiven 460
Resim 450- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kapı Alınlık Detayı 460
Resim 451- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri 461

Resim 452- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri..... 461
Resim 453- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri..... 462
Resim 454- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri..... 462
Resim 455- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri Detayı 463
Resim 456- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri Detayı 463
Resim 457- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salon Tavanı 464
Resim 458- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 464
Resim 459- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 465
Resim 460- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 465
Resim 461- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 466
Resim 462- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 466
Resim 463- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 467
Resim 464- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 467
Resim 465- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 468
Resim 466- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 468
Resim 467- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 469
Resim 468- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri 469
Resim 469- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Güney Cephesi 470
Resim 470- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Şömine Aynası 470
Resim 471- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Şöminesi 470
Resim 472- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Penceresi 470
Resim 473- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın İç Düzenlemesi 471
Resim 474- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 471
Resim 475- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı 472
Resim 476- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Pencere ... 472
Resim 477- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Batı Cephesi 472
Resim 478- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Çerçevesi Detayı 472
Resim 479- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Detayı 473
Resim 480- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Detayı 473
Resim 481- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Yer Döşemesi 473
Resim 482- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı 474
Resim 483- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı 474
Resim 484- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı 475
Resim 485- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığından Detay..... 475
Resim 486- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığından Detay..... 476
Resim 487- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Eteği Süsleme Detayı ... 476
Resim 488- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri..... 476
Resim 489- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavanı 477

Resim 490- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavanı 477
Resim 491- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay 478
Resim 492- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay 478
Resim 493- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 479
Resim 494- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 479
Resim 495- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 480
Resim 496- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 480
Resim 497- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 481
Resim 498- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 481
Resim 499- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 482
Resim 500- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 482
Resim 501- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 483
Resim 502- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 483
Resim 503- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 484
Resim 504- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 484
Resim 505- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 485
Resim 506- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 485
Resim 507- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şömine Aynası 486
Resim 508- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odada Şöminenin Ayna Çerçevesi 486
Resim 509- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odada Şömine Çerçevesi 486
Resim 510- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi 487
Resim 511- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesinden Detay 487
Resim 512- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesinden Detay 487
Resim 513- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Penceresi 488
Resim 514- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Balkona Açılan Kapısı 488
Resim 515- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Batı Cephesi 488
Resim 516- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Salona Açılan Kapısı 489
Resim 517- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Pencere Çerçeve Süslemesi ... 490
Resim 518- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 490
Resim 519- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 490
Resim 520- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 491
Resim 521- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 491
Resim 522- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 492
Resim 523- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavanı 492
Resim 524- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavanı 493
Resim 525- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 494
Resim 526- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 494
Resim 527- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi 495

Resim 528- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....495
Resim 529- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....496
Resim 530- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....496
Resim 531- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....497
Resim 532- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....497
Resim 533- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi.....498
Resim 534- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....498
Resim 535- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....499
Resim 536- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....499
Resim 537- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....500
Resim 538- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....500
Resim 539- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....501
Resim 540- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....501
Resim 541- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Oda.....502
Resim 542- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 502
Resim 543- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 502
Resim 544- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 503
Resim 545- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kapı Alınlığı 503
Resim 546- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi 504
Resim 547- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi 504
Resim 548- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi Kapısı.....505
Resim 549- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesi 505
Resim 550- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesi.....505
Resim 551- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Doğu Cephesi 505
Resim 552- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şöminesi.....506
Resim 553- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şöminesi.....506
Resim 554- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynası 507
Resim 555- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Ayna ve Çerçevesi 507
Resim 556- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Ayna ve Çerçevesi ….507
Resim 557- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Ayna Çerçevesi 507
Resim 558- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynası 508
Resim 559- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynası 508
Resim 560- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....509
Resim 561- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....509
Resim 562- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....510
Resim 563- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....510
Resim 564- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavanı.....511
Resim 565- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri.....511

Resim 566- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 512
Resim 567- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 512
Resim 568- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu. Odanın Tavan Süslemeleri 513
Resim 569- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 513
Resim 570- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 514
Resim 571- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 514
Resim 572- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 515
Resim 573- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 515
Resim 574- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Genel Görünümü 516
Resim 575- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephedeki Kapısı 516
Resim 576- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Kapı ve Pencereleri 517
Resim 577- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Döşemesi 517
Resim 578- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi 518
Resim 579- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi Pencereleri 518
Resim 580- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi 519
Resim 581- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesinde Pencere 519
Resim 582- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Şömine 519
Resim 583- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şömine Aynası 520
Resim 584- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şömine Aynası 520
Resim 585- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şöminesi 520
Resim 586- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Kapı ve Pencere 521
Resim 587- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri 521
Resim 588- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri 522
Resim 589- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri 522
Resim 590- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 523
Resim 591- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 523
Resim 592- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 524
Resim 593- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 524
Resim 594- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesi 525
Resim 595- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesi 525
Resim 596- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesi 525
Resim 597- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesi 526
Resim 598- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesi 526
Resim 599- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Koridorlarının Tavan Süslemesi 526
Resim 600- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Doğu Girişi Sahanlığı ve Merdiven 527
Resim 601- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven 527
Resim 602- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven 528
Resim 603- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Yer Döşemesi 528

Resim 604- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Süslemeleri.....528
Resim 605- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Süslemelerinden Detay.....529
Resim 606- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Sütun Başlıklarından Detay.....529
Resim 607- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzan Başları.....530
Resim 608- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven 530
Resim 609- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları.....530
Resim 610- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları.....531
Resim 611- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları.....531
Resim 612- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları.....532
Resim 613- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları.....532
Resim 614- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları.....533
Resim 615- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları 533
Resim 616- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Pencereleri.....533
Resim 617- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Duvarları 533
Resim 618- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları 534
Resim 619- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavanı 534
Resim 620- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütun Başlığı 534
Resim 621- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Boşluğu Tavan Eteği Süslemeleri.....535
Resim 622- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Boşluğu Tavan Eteği Süslemeleri.....535
Resim 623- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı.....536
Resim 624- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri.....537
Resim 625- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri.....537
Resim 626- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri.....538
Resim 627- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri.....538
Resim 628- Küçüksu Kasrı, Merdiven Etrafındaki Frizler 539
Resim 629- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemeler 539
Resim 630- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemeler 539
Resim 631- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemelerden Detaylar.....540
Resim 632- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavanı.....540
Resim 633- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri.....541
Resim 634- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri.....541
Resim 635- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri.....542
Resim 636- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri.....543
Resim 637- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon.....544
Resim 638- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi 544
Resim 639- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi 545
Resim 640- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi 545
Resim 641- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey ve Batı Cepheleri.....546

Resim 642- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzeybatı Köşesi....546
Resim 643- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Batı Cephesi 546
Resim 644- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güneybatı Köşesi....547
Resim 645- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güney Cephesi 547
Resim 646- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güney Cephesi....547
Resim 647- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapısı 547
Resim 648- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon....548
Resim 649- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salona Bakış....548
Resim 650- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon Mobilyası 549
Resim 651- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Yer Döşemesi....549
Resim 652- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemeleri....550
Resim 653- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemeleri....550
Resim 654- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay 551
Resim 655- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay 551
Resim 656- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay 551
Resim 657- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Pencere Üstü ve Tavan Eteği 552
Resim 658- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Pencere Üstü ve Tavan Eteği 552
Resim 659- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Eteği Süslemelerinden Detay....553
Resim 660- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Eteği Süslemelerinden Detay....553
Resim 661- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemeleri....554
Resim 662- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 554
Resim 663- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 555
Resim 664- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 555
Resim 665- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 556
Resim 666- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 556
Resim 667- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 557
Resim 668- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 557
Resim 669- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 558
Resim 670- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 558
Resim 671- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 559
Resim 672- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay 559
Resim 673- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Güney Cephesi....560
Resim 674- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Şöminesi....560
Resim 675- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Şömine Aynası 560
Resim 676- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Doğu Cephesi....561
Resim 677- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 561
Resim 678- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 561
Resim 679- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Batı Cephesi....562

Resim 680- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Döşemesi 562
Resim 681- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 563
Resim 682- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 563
Resim 683- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Tavan Eteği Süslemelerinden Detay..... 563
Resim 684- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 564
Resim 685- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 564
Resim 686- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 565
Resim 687- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 565
Resim 688- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 565
Resim 689- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri..... 566
Resim 690- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi..... 566
Resim 691- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi 566
Resim 692- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şömine Aynası 567
Resim 693- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi..... 568
Resim 694- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kuzey ve Batı Cepheleri..... 568
Resim 695- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 569
Resim 696- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 569
Resim 697- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Batı Cephedeki Kapısı 569
Resim 698- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Güney Cephedeki Kapısı 569
Resim 699- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 570
Resim 700- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 570
Resim 701- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 571
Resim 702- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 571
Resim 703- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 572
Resim 704- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 572
Resim 705- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri..... 573
Resim 706- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 573
Resim 707- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 574
Resim 708- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 575
Resim 709- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 576
Resim 710- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 576
Resim 711- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 577
Resim 712- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 578
Resim 713- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 578
Resim 714- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 579
Resim 715- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay..... 579
Resim 716- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Doğu ve Kuzey Cepheleri 580
Resim 717- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 580

Resim 718- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 580
Resim 719- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 581
Resim 720- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi 581
Resim 721- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi 581
Resim 722- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi Penceresi 582
Resim 723- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay 582
Resim 724- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay 582
Resim 725- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay 582
Resim 726- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı ve Güney Cepheleri 583
Resim 727- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesi 583
Resim 728- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesinde Kapısı 583
Resim 729- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri 584
Resim 730- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynası 584
Resim 731- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 585
Resim 732- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 585
Resim 733- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 586
Resim 734- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 586
Resim 735- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü ve Tavan Eteği 587
Resim 736- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 587
Resim 737- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Pencere Üstü Süslemeleri 587
Resim 738- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri 588
Resim 739- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Duvar Süslemeleri 588
Resim 740- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Duvar Süslemeleri 588
Resim 741- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Duvar Süslemeleri 588
Resim 742- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Üstündeki Panosu 589
Resim 743- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Üstündeki Panosu 589
Resim 744- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan ve Tavan Eteği 590
Resim 745- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 591
Resim 746- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 591
Resim 747- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 592
Resim 748- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay 592
Resim 749- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Oda 593
Resim 750- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephesindeki Kapı 593
Resim 751- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephesindeki Kapı 593
Resim 752- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephesi 594
Resim 753- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri 594
Resim 754- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi 595
Resim 755- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi 595

Resim 756- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi.....596
Resim 757- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi 596
Resim 758- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesinde Şöminesi.....596
Resim 759- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Oda Şöminesinin Aynası 596
Resim 760- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....597
Resim 761- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....597
Resim 762- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....598
Resim 763- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....598
Resim 764- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....599
Resim 765- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri.....599
Resim 766- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın i Dolap Üstündeki Panolar.....600
Resim 767- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Pencere Üstü Süslemeleri.....600
Resim 768- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri 600
Resim 769- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 601
Resim 770- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 601
Resim 771- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 602
Resim 772- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 602
Resim 773- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 603
Resim 774- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 603
Resim 775- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 604
Resim 776- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri 604
Resim 777- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Koridorların Tavan Süslemeleri 605
Resim 778- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Koridorların Tavan Süslemeleri 605

GİRİŞ

Bu çalışmada, İstanbul'da Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında Mimar Nigoğos Balyan'a (d.1826–ö.1858) ait yapılar arasından Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının mimarî ve fonksiyonel özellikleri, süsleme programları (duvar ve tavan resimleri, taş-mermer, alçı), mimarî ve süsleme özellikleri bakımından birbirleriyle benzeyen ve ayrılan yönleri, mimarın diğer yapım faaliyetlerindeki teknik ve üslûp özellikleri, Sultan Abdülmecid zamanı ve en son olarak da "Batılılaşma" dönemi saray, kasır, köşk vb. sivil mimarî örnekleri karşılaştırmalı olarak ele alınıp incelenmeğe çalışılmıştır.

Seçtiğimiz kasırlar, gerek konumu, gerekse mekânsal özellikleri ve dönemin süsleme anlayışına göre biçimlenmiş bezemeleri bakımından, kültür, sanat ve saray yaşamındaki Batılılaşmaya yönelik değişiklikleri yansıtan örneklerden ikisidir.

Çalışma, günümüzde şehir hayatının gelişmesi ve metropol kentleşmeyle giderek değişime uğrayan görünümler içinde, maddi kültürümüzün bir parçasını teşkil eden, önemli belgeleri ve tanıkları olan İstanbul'daki bu mimarlık örneklerinin tanıtılması; fotoğraf, çizim ve ayrıntılı tanımlarla toplanan bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca, konuların ilk kez ele alınması yönünden öncü ve tanıtıcı nitelik kazanacak, 18.-19. yüzyıl Osmanlı Dönemi kasırlarına da ışık tutacaktır.

Çalışmanın üç temel amacı vardır:

Birincisi, Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının tarihsel gelişme sürecine genel bir bakış getirip, mimarî mekân kurgusu, dönemin günlük yaşantısının yönlendirdiği fonksiyonel özellikleri, şehrin fizikî gelişmesinin yansıtılmasında rol oynayan çevre düzeni ile süsleme programı, teknik ve üslûp özellikleri bakımından detaylı incelenmesi, kataloglarının çıkartılarak durumlarını gösteren fotoğraflar ve çizimlerle belgelendirilmesi, mimarî tasarımın sanat tarihçisi gözüyle tanıtılması;

İkincisi, yapıların birbirleriyle benzerlikler ve farklılıklar sergileyen özeliklerinin belirlenmesi, dönemi ve kendinden önceki-sonraki dönemlere ait saray, kasır, köşk vb. sivil mimarî örnekleriyle yapılacak karşılaştırmalarla değerlendirmelere varılması,

Bu bağlamda üçüncüsü de, dönem özelliklerinin vurgulanması; öncüleri, gelişimi ve etkileri üzerinde durarak Türk Sanatı Tarihi içindeki yeri ve öneminin belirlenmesi ve katkılarının incelenmesidir.

İstanbul'un tarihi dokusu içinde önemli yerleri olan kasır ve köşkler, Osmanlı saray mimarîsinin değişmez yapılarıdır. Osmanlı toplum yapısının, yönetim biçiminin, sanat ve kültür ortamının özelliklerini yansıtması bakımından büyük önem taşıyan bu yapılar; mimarî özellikleri, cephe süslemeleri, duvar ve tavan resimleriyle zengin bir koleksiyon oluşturmaktadır.

Türk Sanatı'nda "Batılılaşma" süreci, bu dönemi temsil eden bazı yapılar veya yapı türleri, mimarlık ve resim alanındaki değişmeler üzerine inceleme ve araştırmalarda son yıllarda gözle görülür bir artış olduğu dikkati çekmektedir. 18. ve 19. yüzyıl İstanbul'unu gravür ve seyahatnamelerle tanıtan çalışmalar, İstanbul ve Anadolu'da resim sanatının gelişimi üzerine yayınlar, dönemin mimarları Balyan ailesi ile Tanzimat Dönemi'nden günümüze kalan İstanbul'daki saray yapıları, saray ve kasırlarda bahçe düzenlemeleri gibi araştırmalar, Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanının plastik sanatları gibi belli süreçleri içeren ya da T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı saray, kasır ve köşkler üzerine tek veya toplu olarak ele alınmış incelemeler bulunmaktadır.

Ancak Batılılaşma Dönemi, sanat alanındaki yankıları yönünden hala boşlukları ve bilinmeyenleri olan bir dönemdir. Dönemin mimarî eserleriyle ilgili çalışmalarda en az ele alınan yapı türü kasırlardır. İstanbul'da 18.-19. yüzyıllarda gerçekleştirilen sivil mimarî alanındaki faaliyetler, özellikle de kasır yapıları, yapım faaliyetlerindeki sistemin değişimi, imparatorluğa giren yeni üslûplar, mimarî ve bezemelerde görülen üslûp farklılıkları ve sebepleri üzerinde fazla durulmamıştır. Sözgelimi, bugünkü Ihlamur ve

Küçüksu kasırları hem mimarî, hem de süsleme özellikleri bakımından kapsamlı bilimsel çalışmalara ve derinlemesine incelemelere konu olmamıştır.

Yeterli ve tatmin edici bir şekilde ele alınıp incelenmediği gibi, sistematik bir araştırma konusu yapılmamıştır. 18. ve 19. yüzyıl kasırlarının tam bir kataloğu ortaya konamamıştır. Sağlam ve tutarlı envanter kayıtları bulunmamaktadır. Bu durum mimarî çalışmalarda sentez yapabilmeyi bir anlamda imkânsız hale getirmektedir.

Kentin hızlı fakat düzensiz oluşumlar halinde metropol ölçeğine ulaştığı şartlarda zaman ve insan tahribatı, çevre faktörünün estetik ve sanatsal düzenlemeleri olumsuz yönde etkilediği düşünülecek olursa, bu yapıların özgün özelliklerini kaybetmeden etraflıca ele alınıp incelenmesi son derece gereklidir.

Çalışma iki yöntemle gerçekleştirilmiştir:

Birincisi, literatür tarama metodudur. Bu kısımda konuyla ilgili ana kaynaklardan ve modern araştırmalardan yararlanılmıştır. Bununla birlikte, birtakım seyahatnamelere, gravürlere, fotoğraf, çizim gibi belge ve görsel malzemelere de başvurulmuştur.

İkinci yöntem ise, yerinde yapılan çalışmalardır. Bu nedenle gerektikçe yapıların mevcut durumları fotoğraf ve çizimlerle yerinde belgelenmiş, tasvirleri yapılmıştır. T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı bulunan iki kasırda ve dönem örneklerinden bir kısım saray, kasır ve köşklerde yerinde araştırma, inceleme, fotoğraf çekimleri gibi hususlar, bu kurumun iznine tabidir. Dolayısıyla tüm bu çalışmaları gerçekleştirme aşamasında, kendi inisiyatifimizin dışında etkenler de rol oynamıştır. Mimarın aynı döneme tarihlenen Beykoz ve Adile Sultan kasırlarının da bu çalışmada ele alınması planlanmış ise de, bu yapılarda başlatılan restorasyon nedeniyle yerinde araştırma ve ayrıntılı inceleme imkanının bulunmaması nedeniyle, çalışmanın kapsamı iki kasırla sınırlı tutulmuştur. Konumuzla ilgili veri olabilecek bilgiler için daha önce yapılmış çalışmaların az sayıda ve yetersiz olması da detaylı çalışmanın zorluklarındandır.

Araştırma konusuyla doğrudan ilgili olarak yararlanılan yayınlar Kaynakça kısmında verilmekte olup, burada birkaçından içerik olarak söz etmek istiyoruz:

T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nca hazırlanan "Ihlamur Mesiresi" ve "Küçüksu Kasrı" broşürü, konuya ilişkin birkaç yayından biri olmakla birlikte, içerik olarak turistik bir rehber niteliği taşımaktadır. Çelik Gülersoy'un "Beşiktaşda Ihlamur Mesiresi ve Tarihi Kitabeler" adlı kitabı, özellikle kasırların yer aldığı alanın tarihçesi hakkında bilgiler verirken, Küçüksu Kasrı ile ilgili hazırlamış olduğu katalog, daha genel bilgiler içeren bir çeşit fotoğraf albümü niteliğindedir.

Sedad Hakkı Eldem, "Köşk ve Kasırlar" adlı kitabında bugünkü Küçüksu Kasrı'nın yerinde bulunan, Sultan I. Mahmud (d.1696-c.1730–ö.1754) zamanında, 1751–1752 yıllarında yaptırılan ilk kasırdan söz etmekte, Ihlamur kasırlarına ise hiç yer vermemektedir. İbrahim Hakkı Konyalı, makalesinde Küçüksu'nun tarihçesini ve kasrın genel özelliklerini kısaca anlatmıştır.

Batılılaşma sürecinde İstanbul kent kültürü, yapı gelenekleri ve sivil mimarî örnekleri üzerine Doğan Kuban'ın "İstanbul-Bir Kent Tarihi-Bizantion, Konstantinopolis" ve "Osmanlı Mimarîsi"; Ayda Arel'in "Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarîsinde Batılaşma Süreci"; Metin Sözen'in "Devletin Evi Saray"; Serim Denel'in "Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri" adlı kitapları ve Zeynep Merey Enlil'in makalesi; Batılılaşma sürecinde Türk Resim Sanatı'nın gelişimi ve duvar resimleri üzerine Rüçhan Arık ile Günsel Renda'nın kitap ve makaleleri yol gösterici ve yönlendirici olmuştur.

Yine bu döneme ilişkin yapıları konu alan Pars Tuğlacı'nın kitapları, Ermeni asıllı mimarlar ve özellikle de Balyan Ailesi hakkında, Nurhan Atasoy'un kitabı ise Osmanlı bahçeleri ve hasbahçeleriyle ilgili bilgiler içermektedir.

Konuyla ilgili belli başlı yayınların dışında, Milli Saraylar'daki duvar resimleri hakkında Şule Yum'un; Yıldız Sarayı duvar resimleriyle ilgili Ayşe

Pelin Şahin Tekinalp'in ve Leyla Çaldağ'ın; 19. yüzyıl Osmanlı Saray Mimarîsi'nde "form ve anlam değişimi" üzerine Melishan Devrim'in, Dolmabahçe Sarayı üzerine Demet Coşansel'in, kent yaşamıyla paralel değişen saray ve konut mimarîsi üzerine Nevin Kurtay'ın; saray ve kasırların bahçe düzenlemeleri üzerine Özlem Salman'ın hazırladığı yüksek lisans ve doktora tezleri, çalışmamızda bize fikir veren, karşılaştırma örnekleri sunan çalışmalardır.

Çalışma; "Giriş", "Batılılaşma Sürecini Hazırlayan Ortam ve İstanbul'da Saray-Kasır-Köşk Mimarîsinin Gelişimi", "Katalog", "Karşılaştırma ve Değerlendirme", "Sonuç" bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Batılılaşma sürecini hazırlayan olgular ve değişimler, bu süreçte İstanbul'da kasır ve köşk mimarîsinin gelişimi ve yapıların mimarı hakkında genel hatlarıyla bilgiler verilmeğe çalışılmıştır.

İkinci bölümde, Ihlamur ve Küçüksu kasırları ayrı ayrı ele alınarak, tarihçeleri, plan, cepheler ve iç kuruluş olarak mimarî özellikleri ve süsleme programı üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur.

Üçüncü bölümde, yapıların hem mimarî özellikleri ve süsleme programları, hem de yapı türü, fonksiyonel özellikleri, malzeme, teknik ve üslûp özellikleri bakımından karşılaştırma örnekleriyle benzeyen ve ayrılan yönleri detaylı bir analiz yöntemiyle değerlendirilmeğe çalışılmıştır. Örnekler, sistematik ve bütüncül bir anlayışla ele alınmış, önemli özellikleriyle belirlenip, tanımlanarak sınıflandırılmış, aralarındaki bağıntı ve değişkenler incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise, yapıların öncüleri, gelişimi ve etkileri üzerinde durarak elde edilen ana bulgular genel hatlarıyla verilmeğe çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BATILILAŞMA SÜRECİNİ HAZIRLAYAN ORTAM VE İSTANBUL'DA SARAY, KASIR, KÖŞK MİMARÎSİNİN GELİŞİMİ

1.1. BATILILAŞMA SÜRECİNİ HAZIRLAYAN OLGULAR VE DEĞİŞİMLER

İstanbul'da 19. yüzyıl ortalarına tarihlenen iki kasrın mimarî ve süsleme programlarını incelemeye başlarken, bu yüzyılı hazırlayan olgulara kısaca değinmek yararlı olacaktır. Bu yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açıldığı ve Batı ile yoğun ilişkilere girdiği bir dönemdir.

Uzun bir duraklama döneminin sonunda siyasal gücün azalması, 18. yüzyılın hemen başlarında ardarda gelen yenilgiler ve imzalanan iki antlaşmayla (Karlofça (1699) ve Pasarofça (1718)), batıdaki büyük toprak kayıpları, Osmanlı devlet adamlarını yeni arayışlara itmiştir. Özellikle, askeri yönden yitirilen teknik düzen ve savaş gücü üstünlüğünün yeniden kazanılması amacıyla, İstanbul'a davet edilen yabancı uzmanlar veya Avrupa kentlerine kısa süreli gönderilen elçiler aracılığıyla düzenlemelere girişilmiştir.[1]

Avrupa karşısında askeri bir rakip olmaktan çıkan Osmanlı Devleti, sanayi devrimi aşamasına gelmiş ülkeler için ekonomik bir rakip olmaktan da çıkmıştır. Önceki yüzyıllardan farklı bir kuvvet dengesi konumunda, Avrupa'nın 17. yüzyılda genişleyen üretim ve pazar hacminin gereksindiği yeni pazar arayışlarıyla başlayan Doğu'ya ilgisi ve diplomatik yatırımları, ticari imtiyazlarla karşılığını bulmuş, tüketim mallarının serbestçe girişini sağlamıştır. Önceleri yalnız sarayda, sonra İstanbul dışında zamanla moda haline gelen bu yabancı mallara talep ve düşkünlük, Avrupa'ya yeni

---

[1] Mehmet Ali Kılıçbay, "Osmanlı Batılaşması", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C:I, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 147.

ve geniş bir ticaret alanı sağlarken, tüketim alışkanlıklarını ve beğeni kalıplarını değiştirmeye başlamıştır. Ticaret, aynı zamanda İstanbul'un sosyo-ekonomik yapısını ve kentsel mekân normlarını değişime zorlayan dış etmenlerden biridir.[2]

Diplomatik anlamda, Fransa, Avusturya, İngiltere, Rusya, Polonya gibi bazı ülkelerin 16. yüzyıldan itibaren İstanbul'da bulunan daimî elçilikleri siyasal işlevlerinin yanı sıra, kültürel etkinlikleriyle Batı biçimi sanata veya Batı yaşam biçimine ilgi ve özenme yaratmışlardır. Öte yandan, Osmanlı Devleti'nin 1720 yılından itibaren yabancı başkentlere aralıklı olarak elçiler göndermeye; 1792 yılından itibaren "ikamet elçileri" ve 1855 yılından itibaren de "daimî elçiler" atamaya başlaması, Avrupa'yla ilişkileri daha da sıkılaştırmış, bu yıllarda ardarda yazılan sefaretnameler Batılılaşmayı yönlendiren bir etken olmuştur.[3]

Saraya ve devlet ileri gelenlerine verilen ya da elçilerin karşılıklı olarak birbirlerine sundukları armağanların da karşılıklı kültürel etkileşimde payı büyüktür.

Osmanlı Devleti'nin askeri ve teknik konularda yenileşmeyi gerçekleştirmek amacıyla Avrupa'dan getirttiği yabancı uzmanlar ya da eğitim görmeleri için Avrupa'ya gönderdiği öğrenciler, bilgi, deneyim ve gözlemleri aktarmada etkin bir rol üstlenmişlerdir.

Diğer bir etken, Doğu'yu tanıma, öğrenme, anlama çabası içinde Osmanlı topraklarına gelen gezgin, yazar, ressam veya Doğu bilimcilerinin çalışmalarıdır. Bunlar, Osmanlı kültür yaşamının detaylarını ülkelerine götürürken, kendi kültürlerinin yansımalarıyla da Batı'ya açılmayı etkileyip yönlendirmişlerdir.

Tüm bu Batılı etkiler, 18. yüzyıl boyunca Osmanlı toplum yapısında siyasal, ekonomik ve doğal olarak kültürel alanda birçok değişmelere

---

2 Afife Batur, "Mimarlık: Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C:II, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 1039.

3 Serim Denel, **Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri**, 1. bsk.., O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., Ankara, 1982, s. 6, 85.

neden olmuş, fakat bu değişim rüzgârı, idarî ve kültürel açılardan Batı'dan alınmış öğeler biçiminde kendini göstermiştir.

19. Yüzyılda ise, dış baskılar karşısında artık ayakta durmakta zorlanmaya başlayan devlet yapısında, eğitimin ve ordunun köklü değişikliklere gereksinimi olduğu gerçeği belirgin hale gelmiştir. Dönemin en önemli olayı, askeri, teknik, idari, kültürel yenilikler içeren Nizam-ı Cedid'in (1793) uygulanmaya konmasıdır.[4] 1826 olayı ve Yeniçeri müdahalesinin kalkmasıyla, ulema sınıfının baskısı azalmış ve yönetim alanında yenilikler başlamıştır. Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun ilan edilmesiyle (1839) başlayan Tanzimat, Batı yöntemi yeni kanunların düzenlendiği bir dönem olmuştur.

Ancak, saray çevresinden yönetilen niteliği ile "Batılılaşma" veya "Batı'ya Açılma", Osmanlı devlet adamları ve aydınlarının, toplumun gerçeklerinden hareket ederek, karşılaştırmalı bir biçimde geliştirdikleri bir model olmaktan çok, tümüyle Avrupa'yı taklit eden bir ithal niteliğine bürünmüştür.[5]

1.2. BATILILAŞMA SÜRECİNDE İSTANBUL'DA SARAY, KASIR, KÖŞK MİMARÎSİNİN GELİŞİMİ

Osmanlı Devleti'nin Batı dünyası ile 18. yüzyılda başlayıp gelişen ilişkilerinin ve Batılılaşma yönünde atılan adımların toplumsal yapıda yarattığı değişimleri ve etkileri, kuşkusuz mimarî alanda da izlemek mümkündür.

Bu etkinin belirgin örnekleri, devletin başkenti ve ilk uygulama alanı olarak İstanbul'da görülmektedir. Sultan III. Ahmed (d.1673-c.1703-

---

4 Mustafa Cezar, "Sanatta Batıya Açılışta Saray Yapıları ve Kültürünün Yeri", **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, T.B.M.M. Başkanlığı, İstanbul, 1985, s. 45–68.

5 İlber Ortaylı, "Batılılaşma Sorunu", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C:I, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 134.

ö.1736) zamanında, ilk defa elçilik göreviyle Paris'e atanan Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin (d.-ö.1732) 1720–1721 yıllarına rastlayan Fransa seyahati, özellikle mimarî ve süsleme alanında Batı etkilerinin gerek teknik ve üslûp, gerekse zevk anlayışı bakımından İstanbul'a taşınmasına sebep olan önemli olgulardan biridir. Dönemin Fransa kralı XV. Louis (d.1710-c.1715-ö.1774) zamanında ülkede gördüğü yenilikleri ve saray yaşantısını gözlemleyen Çelebi Mehmed Efendi, aslında tam olarak orada Kral XIV. Louis (d.1638-c.1643-ö.1715) üslûbuyla karşılaşmıştır. Versailles, Fontainbleau, Trianon, Marly gibi sarayların yapı ve çevre düzenlemeleriyle ilgili anlattıkları, Sultan III. Ahmed (d.1673-c.1703-ö.1736) ve Sadrazamı Damat İbrahim Paşa (d.-sa.1718-ö.1730.) için esin kaynağı olmuş, hatta yeni bir mimarlık ortamı yaratma isteğini doğurmuş görünmektedir.[6] Paris ve Viyana'dan getirtilen projelerle, Haliç-Kâğıthane'de, 1721–1722 yıllarında yapımına başlanan Sa'dabad Sarayı, bu yapılaşma faaliyetinin de başlangıcı sayılmaktadır.[7]

Yenileşme düşüncesinin sarayda başlaması ve Osmanlı yönetiminin gözünde Batı modelinin giderek egemen model haline gelmesinde toplumsal karışıklıklar ve beklentilerin de payı büyüktür. 17. yüzyıl boyunca sur içi İstanbul'da nüfusun denetlenemeyen artışı, bununla birlikte düzensiz ahşap yapılaşma ve daha geniş alanlara ihtiyaç duyulması, devlet yöneticilerinden rahatsız büyük halk tabakası, sık sık tekrarlanan Yeniçeri ayaklanmaları, yangın ve salgın hastalıklar gibi etkenler, yönetici sınıfın kentten uzaklaşma isteğini doğurmuştur. "Lale Devri" (1718–1730) olarak da bilinen bu dönem, bu sınıfın sur içi kent merkezi dışına, giderek de Haliç'in kuzeyine ve Boğaz'ın iki yakasına doğru kaydığı bir dönemdir. [8]

---

6 Doğan Kuban, **Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları**, Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yay., İstanbul, 1. yayım, Güzel Sanatlar Matb., Kasım 1998, s. 32.

7 Ayda Arel, **Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılaşma Süreci**, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., İstanbul, 1975, s. 21.

8 Betür Bakır, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Sivil Mimari'nin Etkinliği", **Türkler**, C:XV, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 320-334.

Devlet ileri gelenlerinin geçirdiği değişimlerle, kasırların fizikî yapıları, fonksiyonları ve kent ölçeğindeki konumu yönünden geçirdiği değişim birbirine paralel uzantıda gelişmiştir. Alibeyköy yakınında Hüsrevâbâd'dan başlayarak (1720), Salıpazarı'nda Emnâbâd (1725), Bebek'te Hümayunâbâd'a (1725) kadar uzanan daha çok sayıda kasır ve köşk, mimarîleri bakımından, Osmanlı geleneğinde Fransız etkileriyle şekillenmiş bir tasarım yaklaşımı, Osmanlı mimarîsinin bir tür maniyerizmi olarak değerlendirilmektedir.[9]

Batı etkilerinin ilk görünümleri özellikle yapıların bahçe düzenlemelerindeki uygulamalarda ortaya çıkmıştır. Bahçelerin büyüklüğü ve sistematik düzenlenişleri, ağaçların, bitki gruplarının mekân tanımlayan elemanlar olarak kullanımları, bahçe düzenlemesinde canlı doğa elemanlarının girmesi, su elemanlarının çağlayanlı havuzlarla bağdaştırılarak su mimarîsi şekline dönüşerek hareket faktörü içermesi, daha çok işlevsel nedenlerle biçimlenen çeşme, şadırvan veya sebil kitlelerinin yerine, dış mekânlara üç boyutlu, mekânı tamamlayıcı ve insan çevre ile ölçek ilişkisini kuran yeni yapı boyutlarının gelmesi dış tasarımlarda görülen yeniliklerdir.[10] Mimarîde, klasik Osmanlı köşklerinin pavyon sistemindeki ölçeği, yapısal ve kitlesel değişikliklere uğramış, XIV. Louis zamanının özelliklerini taşıyan, kapalı mekânların tek çatı altında bütünleştiği daha gösterişli bir mimarî düzenlemeye gidilmiştir. Hizmet alanları da dâhil olmak üzere aynı yerde toplanan yapılar, fonksiyonel olmaktan çok dönemin saray yaşamı ve eğlence tutkusuna uygun bir dekorasyon anlayışı gelişmiştir. Cephelere sınırlı da olsa hareketlilik gelmiş, iç duvar bezemelerine Fransız kökenli yeni motifler eklenmiştir.[11] 17. yüzyıl resim sanatı ve bezemelerinde konu olmaya ve hacim verilerek

---

9 Kuban, **Kent**, s. 505.; Rönesans ile barok arasında bir geçiş dönemi olarak bilinen maniyerizm, öğeleri deformasyona uğratarak asimetri, eğrisel biçimlere yönelme ve kaynaştırma anlayışı olarak beliren sanatsal bir tutumdur. (Metin Sözen, Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü: Resim-Heykel-Mimarlık Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları**, 8. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2005, s. 154.

10 Arel, **a.g.e.**, s. 25

11 Denel, **a.g.e**., s.20.

boyut kazanmaya başlayan natüralist bitki ve meyve motifleri, 18. yüzyılın başlarından itibaren de iç mekân süslemelerinde vazo içinde, buketler halinde, meyve kâseleri biçiminde tekrarlanarak işlenmiştir.[12] Dekorasyonda, Lale Devri (1718–1730) ile birlikte saraya giren çok sayıda Avrupa eşyası, XV. Louis (d.1710-c.1715-ö.1774) zamanın mobilya, kumaş, saat ve diğer küçük eşyaları ile iç mimarlık üslûbu olan rokoko büyük benzerlik gösterir.

Kâğıthane yaşamını sona erdiren Patrona Halil İsyanı (1730) bu yapılaşma sürecini noktalamamıştır.[13] Sultan I. Mahmud (d.1696-c.1730–ö.1754) zamanında, ülkeye davet edilen Avrupalı mühendis ve sanatçıların faaliyetleriyle, mimarî, süsleme ve resim alanında Batı etkilerini gittikçe daha sık izlemek mümkün olmaktadır. Yabancı sanatçılar eliyle mimarîye giren, akant yaprakları, kartuşlar, deniz kabukları, "C" ve "S" kıvrımlarından oluşan yeni motifler, Osmanlı mimarîsinin geleneksel dekoratif öğelerinin yerine geçmiş; kemer formları değişmiş, baklavalı, mukarnaslı başlıklar kompozit biçimlere dönüşmüştür.[14] Ancak, dışarıdan gelen bezeme ustaları veya ressamların birinci dereceden usta kimseler olmamaları, genellikle Avrupa'daki barok ve rokoko üslûplarının çizimlerini veren çeşitli el kitaplarının kullanılması, uygulamalar bakımından Avrupa'daki eğilimlerin geriden izlenmesine neden olmuştur.[15] Doğan Kuban, Avrupa etkilerinin ilk kesin belirtisinin, eski bezemenin yerine rokoko bezemenin geçtiği I. Mahmud zamanında görüldüğünü söylemektedir. Klasik ile barok ve rokoko üslûpları arasındaki bir geçiş döneminin kararsızlığı, bezemeyi ikinci plana itmiştir.[16]

Sultan III. Osman (d.1699–c.1754–ö.1757) ve Sultan III. Mustafa (d.1717-c.1757-ö.1774) zamanlarında da Batılılaşma yönünde çabalar

---

12 Günsel Renda, **Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı:1700–1850**, H.Ü. Yay., Ankara, 1977, s. 31; Bakır, **a.g.m.**, s. 321

13 Ahmed Refik Altınay, **Lale Devri**, Haz: Haydar Ali Diriöz, Devlet Kitapları, 1. bsk., Ankara, M.E.B. Basımevi, 1973, s. 110.

14 Doğan Kuban, **100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi**, 4. bsk., Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1970, s. 240.

15 Arel, **a.g.e.**, s. 56

16 Kuban, **Osmanlı**, 524.

aynı çizgide devam etmiştir. Yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa ile ilişkiler sıklaşmış, yabancı etkiler tüketim düzeyini aşarak üretim alanına sıçramıştır.[17] Yabancı ustaların ithalini kolaylaştırdıkları yeni üslûbun ve dekoratif biçimlerin, Türk mimarları tarafından da benimsenmeye, özellikle süsleme alanında eski motiflerin ve tekniklerin ayıklanarak yorumlanmaya başlandığı, buna karşılık yapı türleri ve plan şemaları açısından, daha çok geleneksel kültürün izlerinin devam ettiği görülmektedir. Topkapı Sarayı'ndaki iki oda ve bir divanhaneden oluşan III. Osman Köşkü'nde (1754–1755), ortaya doğru dalgalanarak yükselen geniş saçak, saçak altı frizi, ve dikey öğeler arasında perspektif görünümlerle barok üslûbunda, iç mekanda akant yaprağı süslü korniş, inci dizileri gibi motiflerle süslü panolar içinde yer alan duvar bezemeleriyle rokoko üslûbunda görünümler elde edilmiştir.[18]

Sultan I. Abdülhamid (d.1725-c.1774-ö.1789) zamanında saray dışındaki konaklama yerlerinin sayısı artmış, dışa dönük planlama ve biçimleme hız kazanmıştır. Konut mimarisinde yaygınlaşan kubbeli ve oval sofalı plan, Sadullah Paşa Yalısı Harem Köşkü Divanhanesi'nde (1789 öncesi) kendini göstermektedir.[19] Mimarîdeki değişimin başlıca göstergeleri yine dekoratif unsurlardır. Fransa ile ilişkilerin mali ve idarî konularda sıklaştığı bu dönemde ampir üslûbu da mimarlığa ve dekorasyona biçim olarak girmiştir. Bebek bahçesi içinde Hümayunabad Kasrı'nda (1784)[20] olduğu gibi iç dekorasyonda girlandlar, küçük çelenkler gibi süsleme motifleri, neo-klasik mimarî öğeler ve daha önce kullanılan motiflerin çeşitlemeleriyle yeni düzenlemeler elde edilmiştir.[21] Duvar resimlerinin erken tarihli örnekleri de bu dönemde Topkapı Sarayı Haremi'nin tavan eteğinde barok ve rokoko bezemelerin arasına

---

17 Arel, **a.g.e.**, s. 12.
18 Denel, **a.g.e.,** s. 23.
19 Bakır, **a.g.m.**, s. 328.
20 Bakır, **a.g.m.**, s. 328
21 Denel, **a.g.e.,** s. 24: Sedad Hakkı Eldem, **Köşkler ve Kasırlar**, C:II, İstanbul, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yay., Kutulmuş Matb., 1974, s. 299-306..

yerleştirilmiş panolar içinde mimarî öğeler içeren ve perspektif verilmiş kompozisyonlar biçiminde kendini göstermektedir.[22]

Bu oluşum, Sultan III. Selim (d.1761- c.1789-ö.1808) zamanında Mühendishane-i Berr-i Hümayun Mektebi'nin açılması (1795), Sultan II. Mahmud (d.1785-c.1808-ö.1839) zamanında Harbiye-i Şahane (1834) gibi Batı'dan yeni kuruluşların getirilmesi ve yabancı uzmanlardan yararlanılmaya başlanmasıyla daha çarpıcı olarak devam etmiştir. Bu okullarda öğretilen teknik resim, perspektif, harita resmi gibi dersler, Batılı anlamda resim tür ve tekniklerinin gelişmesini sağlamıştır. Barok ve rokoko stilinde kıvrım dallar, süslü kartuşlar, madalyonlar, palmetler, akant yaprakları, nişler, çokgen ya da çok sade dikdörtgen çerçevelerin içinde yer alan çok renkli manzara kompozisyonları ve natürmortlar yer almaya başlamış, derinlik anlayışı ve yumuşak fırça tekniği gibi unsurlar resme girmiştir,[23]

Yüzyılın ortalarından itibaren sultanlar ve çevresindeki erkân, zamanın büyük bölümünü Topkapı Sarayı'nın dışında, Haliç ve Boğaziçi'ndeki saraylarda geçirmeğe, giderek buraları yerleşim alanı olarak da kullanmaya başlamışlardır. Mustafa Cezar, sultanların biniş ve göç vesilesiyle gidip kalmalarıyla ilgili hareketin ve bu yöndeki hazırlıkların, 1751, 1777, 1782, 1783 ve 1804 tarihli bazı arşiv belgelerinde "göç-ü hümayun" olarak tanımlandığını belirtmektedir.[24] Sultanlara ait sahil sarayları, köşkler, yalılar, saraya mensup kişilerin konutlarıyla görkemli bir sosyal ve mimarî yaşantı Boğaziçi'ne akmaya başlamıştır. Boğaziçi, kendine özgü doğal çevresiyle yerleşim biçimini, deniz ve korularıyla mimarîyi belirleyen bir ortam ve dekor sağlamıştır.

Boğaziçi'ndeki sahil saraylarının ilk halkası olan ve Kabataş'a kadar geniş bir arazi üzerinde çok sayıda bağımsız yapılardan oluşan Beşiktaş Sarayı, değişimin izlendiği ilk örneklerden biridir. Sarayın yenilenmesi için

---

22 Günsel Renda, Turan Erol, **Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi**, 1. bsk., C:I, İstanbul, Tiglat Basımevi, 1980, s. 53.

23 Ayşe Pelin Şahin Tekinalp, "Batılılaşma Dönemi Duvar Resmi", **Türkler**, C:XV, Ankara, 2002, s.442; Renda, **Batılılaşma**, s. 78.

24 Cezar, "Sanatta", **a.g.m.**, s. 53.

çalışan Avusturyalı sanatçı Antoine Ignace Melling (d.1763-ö.1831), Sultan III. Selim (d.1761-c.1789-ö.1808) zamanında, mimar ve ressamlar arasında en fazla ilgi çeken isimdir. Burada sarayı oluşturan yapılar, galeriler ya da kafesli duvarlarla birbirine bağlanarak bütünlük sağlanmaya çalışılmış, Boğaz'a bakan cepheleri bir ölçüde dışa açılmıştır. Cephelerde ion ve korinth tipi sütun başlıklar, askı pano ve silmeler de Batı kaynaklı uygulamalardır.[25]

18. Yüzyılın değişim atmosferi içinde, Avrupa ile artan ilişkilerin saray kadınının statüsünde meydana getirdiği değişime bağlı olarak kadın sultanlar için saray ve köşkler yapılmaya başlanmıştır. Sultan III. Selim'in kızkardeşi Hatice Sultan'ın (d.1768-ö.1822) Ortaköy'de yaptırdığı sahil sarayı ile amcasının kızı Esma Sultan'ın (1778-1848) adını taşıyan sahil sarayı, mekânların galerilerle birbirine bağlanmalarıyla Beşiktaş Sarayı'ndaki gelişimi devam ettirmişlerdir.[26] Yemek, yatak, oturma veya tören gibi fonksiyonları karşılayacak biçimde tasarlanan mekânların tek çatı altında toplanmaya çalışıldığı görülür. Bu, bir yandan saraya daha anıtsal bir görünüm kazandırırken, öte yandan bahçelere daha fazla alan ayrılmasını sağlamıştır. Melling'in düzenlediği Hatice Sultan Sahil Sarayı, dorik sütunlar, ion başlıklı plastrlar, üçgen alınlıklar ve girland dizileri gibi, neo-klasik üslûp özellikleri taşıyan öğelerle dönemin en büyük yapılarından biridir.[27]

Tek parçalı bloklara doğru gelişen sahil saraylarına ilişkin belgeler, İstanbul'a gelen Batılı ressamların elinden çıkan resimlerdir. Yapıların plan düzenlemeleri hakkında çok fazla fikir edinmek mümkün olmasa da, bu resimlerden mimari, kent ortamı ve cephe düzenlemeleri anlaşılabilmektedir. Sahil sarayları, önlerinde küçük bir rıhtım bulunan veya bazen deniz üstüne çıkan divanhaneleriyle, denize dik bir eksen

---

25 Neclâ Arslan Sevin, "XVIII. ve XIX. Yüzyıl Sahilsarayları", **Osmanlı**, C:X, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 1999, s. 429-434.

26 Cezar, "Sanatta", **a.g.m.**, s. 45–68.

27 Denel, **a.g.e.**, s.26; Kuban, **Osmanlı**, s. 568.

üzerinde birbirine eklenen sofalar ve bol pencereli odalar dizisi, avlu ve revaklarıyla dört yönde bahçeye doğru uzanan bir düzenlemeye sahiptir.[28]

Divanhane, sivil mimarî de konukların kabul edildiği büyük mekândır. Klasik dönem divanhaneleri kare, dikdörtgen veya sekizgen planlı merkezi bir sofa ile ona açılan dört eyvandan oluşurken, 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyılın ilk yarısında yapılan saray ve köşklerin divanhaneleri barok mimarînin etkisiyle oval olarak yapılmıştır. Topkapı Sarayı'nın yanında yeni bahçede yaptırılan Şevkiye Köşkü (1791), Bebek Nispetiye Kasrı (18. yy. sonları), Acıbadem Hünkâr İmamı Köşkü (III. Selim ve II. Mahmud), Kağıthane Çadır Köşkü (1809–1816), Üsküdar Şerefabad Kasrı (1816), Topkapı Sarayı'nda eski Gülhane Kasrı (1826) bunlardan bazılarıdır.

18. Yüzyılın ortalarından itibaren saray, kasır, köşk niteliğinde sultan konutları ve büyük ölçeklerde gerçekleştirilen sahil sarayları, pek çok konut yapısında olduğu gibi pratik ve geçici bir yapı malzemesi olarak ahşap üzerine kurulmaya başlamıştır. Ancak, ahşap yapı iklim şartlarına uzun süreli dayanmadığı gibi, 18. yüzyıl boyunca şiddet ve yoğunluğu giderek artan yangınlarla da doğrudan ilişkilidir.

Avrupa başkentlerinde daimî Osmanlı elçiliklerinin kurulması Batı mimarlığına ait gözlemleri bu anlamda somut kararlara dönüştürmüştür. Ahşap binaların yangınlardan tahrip olması üzerine, Sultan II. Mahmud (d.1785-c.1808-ö.1839) zamanında Avrupa'dan mimar ve mühendis getirtilmiş, sonra da gençler mimarlık okumaları için Avrupa'ya gönderilmiştir. Ahşabın yerini kâgir yapıların almasında yabancı ve Hıristiyan mimarlar rol oynamışlardır.[29] Batı mimarîsinin katkılarıyla, konut modelinde yapı oranları değişerek anıtsal bir plastik mimarîye dönüşmüştür. İki kademeli pencerelerin yerini dikey tek pencereler, çıkmaların ana çatıyla bütünleşen örtülerinin yerini alınlıklar almıştır.[30] Yine de büyük Avrupa saraylarına oranla daha sınırlı ölçülerde

---

[28] Kuban, **Kent**, s. 35; Deniz Esemenli, **Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe**, Homer Yay., İstanbul, 2002, s. 28.

[29] Kuban, **Osmanlı**, s. 563.

[30] Esemenli, **a.g.e**, , s. 29.

yapılardır.[31] Mimari bezemede barok ve rokoko yerine ampir üslûpta Fransız modellerini doğrudan taklit eden bir tasarım ve bezeme anlayışı egemen olmuştur.[32] Duvar resimlerinde, perspektifli mimarîli çizimlerin yer almaya başlaması mimarî öğelerin daha dikkatle incelendiğini göstermektedir.

19. yüzyılın ilk yarısında, Galata ile İstanbul arasında köprülerin kurulması (Unkapanı (1836), Galata (1854)), önceden sadece denizden kayıklarla sağlanan ulaşımı kolaylaştırmış, böylece Levantenlerin oturdukları Galata ve Pera'da, Batı'yla ilişkili yeni bir kültür ortamı, yabancı elçilikler ve bankerler çevresinde ticari ve kültürel ilişkiler gelişmiştir. Bu durum, yerleşimin de buraya doğru genişlemesinde etkili olmuştur.

Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra, Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında İstanbul önemli yapısal değişimlere sahne olmuştur. Sultan II. Mahmud'un (d.1785-c.1808-ö.1839) yazları kaldığı Beşiktaş Sarayı'nın kalan bölümlerini yıktırarak yerine Dolmabahçe Sarayı'nı (1842–1856) yaptıran Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861), sur içi kenti bir daha dönmemek üzere terk etmiştir.

Fatih Sultan Mehmed (d.1432–c.1444-ö.1481) tarafından yaptırılan Topkapı Sarayı (1460–1478), Sultan I. Abdülmecid'in (d.1823-c.1839–ö.1861) Dolmabahçe Sarayı'nı (1842–1856) yaptırmasına kadar yaklaşık 380 sene devletin yönetim merkezi ve Osmanlı sultanlarının resmi ikametgâhı olmuştur. Küçük pavyonlar halinde düzenlenen kasırlar, köşkler ve daireler, İslam mimarî geleneğini sürdüren saray mimarîsinin temel öğeleridir. Çinili Köşk (1472), Fatih Köşkü (1462–1463), Revan Köşkü (1635), Bağdat Köşkü (1639) gibi farklı dönemlerde eklenmiş olan birbirinden bağımsız üniteler bu geleneğin izlerini taşımaktadır. Bunların ortak özelliği kârgir yapılmaları, kubbeli tek hacimli mekân imgesinin sürmesidir.[33] Topkapı Sarayı'nın mekân örgütlenmesi Batı saraylarındaki gibi aksiyal ve geometrik düzenlemeli mimariyi ve bahçeleri oluşturmaya

---

31 Kuban, **Osmanlı**, s. 563.
32 Kuban, **Osmanlı**, s. 605.
33 Kuban, **Kent**, s. 203.

izin vermez. Bu nedenle, 18. yüzyıldan itibaren eklenen yeni mekânlarda da plan olarak farklılaşma görülmez ve saray geleneği, 19. yüzyıla kadar pavyon köşkler modelini izler.[34]

Dolmabahçe Sarayı, ilk defa Osmanlı sarayının batı biçimi yaşama geçtiği ve pavyon karakterindeki geleneksel mimarînin yerini, anıtsal boyutlu Avrupa sarayları benzeri bir tasarım ürünü, yeni bir plan ve yerleşme düzenine bıraktığı, birbirine bağlı yapılar dizisi içinde kabul salonları, bekleme salonları, anıtsal merdivenler, antreler gibi Batılı kullanım ve yerleşim düzenlerinden, içerdiği formlar ve döşeme anlayışına kadar bütün özellikleriyle Batı ile kucaklaştığı bir örnektir. Kıyı boyunca denize paralel sıralanmış olan, Resmi Daire (Mabeyn-i Hümayun), Muayede Salonu, Hususi Daire olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yine de, harem ve selamlık düzeni ve toplu yemek salonlarının bulunmaması, saray örgütlenmesinin gereksinimleri eski düzene ait izler ve alışkanlıkların devam ettiğini göstermektedir.[35]

Kasırlar da, geleneksel olarak sultanın hem ikamet ettiği, hem de devleti yönettiği saray dışında, sürekli yaşamaya yönelik bir amaç taşımayan daha küçük boyutlu konutlarıdır. Kasır ya da köşkler, kimi zaman sultanların at bindikten sonra, ok talimlerinden ya da av partilerinden dönüşte, dinlenmek için vakit geçirdikleri yerler konumunda olmuş, kimi zaman da ziyarete gelen yabancı devlet adamlarının ağırlandığı bir konukevi niteliği taşımıştır. Bu nedenle yatak odası, hamam gibi birimlere gerek duyulmamıştır.

Sultan I. Abdülaziz (d.1830-c.1861-ö.1876) zamanında sanat faaliyetleri daha da yoğunluk kazanmıştır. 1867 yılında III. Napoleon'un daveti üzerine Fransa'ya bir yolculuk yapmış, Paris Sergisi'ni görme fırsatı bulmuştur. Bu gezi onun sanata merakını artırmış ve sanatçıları teşvik etmesini sağlamıştır. Abdülaziz, 1866 yılında Mısır'a yaptığı yolculukta,

---

34 Kuban, **Kent**, s. 185.

35 Nevin Kurtay, **İstanbul'da 19. Yüzyıl Kentsel Yaşamına Koşut Olarak Değişen Saray ve Konut Mimarlığı**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2001, s.155-156.

Mısır Valisi olan İsmail Paşa'ya "Hidiv"lik unvanı vermiş ve Avrupa'da eğitimini tamamlamış olan Paşa'nın Kahire ve İskenderiye'de yaptırdığı saray ve köşkleri görmüştür.[36] Abdülaziz'in Batı'ya yaklaşımını güçlendiren bu etkilerin, yapım faaliyetlerine de hız kattığı görülmektedir. Eski Beylerbeyi Sarayı'nın yerine yaptırılan yeni Beylerbeyi Sarayı (1861–1865), Deniz köşkleri, Sarı Köşk, Mermer Köşk, Ahır Köşkü ve günümüze ulaşamayan Paşa Dairesi, Muzıka Dairesi, Geyiklik, Aslanhane, Güvercinlik, Büyük Kuşluk, gibi çeşitli yapılardan oluşmaktadır. Merkezi sofalı Mabeyn, Zülvecheyn ve Harem birimlerinin birleşmesinden oluşan ana yapı dışında, tüm birimler geniş bir araziye birbirinden bağımsız ve simetrik olmayan bir düzende yerleştirilmiştir. Eski ahşap Çırağan sarayının yerine kesme taştan yaptırılan yeni Çırağan Sarayı (1863–1871) yazlık sarayıdır. Şehzadelere, hareme, askeri-idarî servis bölümlerine ayrılmış ardı ardına dizilen Fer'iye sarayları ile birlikte lineer düzende dizilmiş bir yapıdır. Malta ve Çadır köşkleri, Çit kasrı ve Büyük Mabeyn köşkleri, dönemin mali sıkıntılarını inkâr eder biçimde görkemli görünümler getirmişlerdir. Saray ve köşklerin tümünde görülen ortak özellik, cephelerde yivli plastrlar, kompozit başlıklı sütunlar, dilimli kemerler, kavisli pencere üstleri gibi biçimlerle barok, ampir ve neo-klasik üslûpların yine bir arada kullanılmasıdır. Kargir olan bu yapıların orantıları ve ağır görünümleri ölçeğin anıtsal olarak algılanmasını sağlamıştır.[37] İç süslemede giderek barok ve rokoko üslûbundaki bezemelerin sadeleştiğine tanık olunur.

Sultan II. Abdülhamid (d.1842–c.1876–1909-ö.1918) zamanında yaptırılan Yıldız Sarayı (1876–1909) ile 19. yüzyıl boyunca yaptırılan kasır ve köşkler, Avrupa'daki mimarî uygulamalara paralel olarak, Sultan III. Selim (d.1761- c.1789-ö.1808) zamanına kadar yapılan ahşap kasırların ve geleneksel mimarî üslûbun yerini almıştır. Bu dönem kâgir saray, kasır ve köşkleri, mimarî biçimleniş ve bahçe tasarımları bakımından Avrupalı anlayışın fazlasıyla hissedildiği, barok, ampir ve eklektik üslûplu kütle ve

---

36 Coşansel, **a.g.t,** s. 17.
37 Denel, **a.g.e.**, s.21.

dekorlarına rağmen, yerleşim şeması geleneksel özellikleri devam ettiren bir konseptin ürünleridir.

Bahçe düzenlemeleri bakımından, klasik Osmanlı bahçelerinin Doğu ve İslam felsefe ve inançlarıyla şekillenen, işlevsel özelliği olan, büyük boyutlu dört köşe mermer havuzları, fıskiyeler, selsebiller ve çeşmeler, ağızlarından su akan aslanlar, sarmaşıklı çardaklar, set ve merdiven gibi unsurlarla biçimlenen düzenlemeleri, geometrik çizgilerin hâkim olduğu Barok düzenlemelerle kendine özgü eklektik bir üslûp geliştirmiştir.[38]

19. yüzyılın ikinci yarısında çok sayıda yabancı ressam İstanbul'da çalışmıştır. Özellikle Aivazovski Preziosi, Chlebowski gibi ressamlar vardır. Duvar resimlerinde yabancı sanatçıların saray çevrelerinde çalışmış olmaları ve Avrupa mimarîsindeki gelişmeler duvar resimlerini etkilemiştir. Bu dönemde asker ressamların da Batılı anlamda resim yapıyor olmaları nedeniyle duvar resimlerinde bazı değişiklikler oluşmuştur. Batı teknikleri yaygınlaşmış, geleneksel kalemişi nakış teknikleri ve toprak boyalar, yerini yağlıboyaya bırakmıştır. Fotoğrafın bulunması, kartpostal ve gravür gibi görsel malzemeler sayesinde konularda çeşitlilik de artmıştır. Çiçek dolu vazolar, meyve dolu sepetler vb. natürmortların yanı sıra, doğa ve semt kesitleri, İstanbul manzaraları, Avrupa'daki, özellikle İtalya ve Fransa'daki şehirlerin kartpostallarını andıran kuleli, şatolu görüntüler, deniz, günbatımı gibi doğa olaylarıyla uyumlu manzaralar, hayvan betimlemeleri, av ve avcı sahneleri, hobiler ya da sanata ilişkin bazı sembolleri içeren düzenlemeler, egzotik manzaralar duvar resimlerine de uygulanan başlıca yeniliklerdir.

19. Yüzyılda barok ve rokoko üslûplarının devamıyla birlikte, özellikle saray ve konut yapılarında görülmeğe başlanan yüklü bir süsleme "neo-barok" olarak adlandırılan yeni bir üslûpla kimlik arayışı da devam etmiştir. 19. Yüzyıl Batı mimarisinin aşamaları klasisizm, romantizm, historisizm

---

[38] Özlem Salman Günalp, "Doğu ve Batı Kültürlerinin Osmanlı Bahçe Mimarisindeki Belirleyici Rolü ve İstanbul Örneğinde Son Dönem Osmanlı Bahçelerinin Düzenleme Prensipleri", **Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras"**, Yapı-Endüstri Merkezi (YEM) Yay., İstanbul, Tunç Matbaacılık, t.y., s. 154–159.

(tarihselcilik) ve jugendstill (art nouveau) iken, Osmanlı için neo-barok üslûp yaygındır. Batı'nın ampir ve neo-klasik üslûbu da, kendine özgü dekoratif motiflerin taklit yoluyla veya doğrudan uygulandığı mimarîde yerini almıştır. Osmanlı Mimarisi'nde 19. yüzyıl sonları 20. yüzyıl başlarında Batılılaşma Dönemi'ne tepki olarak ortaya çıkan "1. Ulusal Mimarlık Dönemi" olarak adlandırılan dönemde neo-klasik, Osmanlı ve daha önceki dönemlere ait Türk Sanatı örnekleri tekrar kullanılmaya başlamıştır. Bu durum mimari tasarımda değil daha çok mimari öğelerde ve süslemelerde daha yoğun hissedilmektedir. Bu yapılarda mimaride yeni uygulamalara yer verilirken, kubbe, saçak, konsol, cumba, köşe kuleleri vb.. mimari öğeler ile çini, taş süsleme örneklerinde ve kompozisyonlarda daha önceki dönemlere ait özellikler dikkati çekmektedir. Mimari süslemede görülen eskiye dönük uygulama ve örnekler, kasır ve köşk yapılarında da karşımıza çıkmaktadır. Klasik dönem ve öncesi görülen geometrik, bitkisel, karışık ve yazı vb.. süsleme tür ve kompozisyonlarına bırakmaya başlamıştır.

Buraya kadar özetleyecek olursak, sivil mimarîdeki plan şeması Topkapı Sarayı Fatih Köşkü'ndeki dış sofalı "hayatlı ev" planından Topkapı Sarayı Şevkiye Köşkü, Şevkiye Köşkü'ndeki orta-oval sofalı plan şemasına doğru gelişim gösterir. III. Selim döneminde yaşanan değişim II. Mahmud döneminde de sürmüş ve Tanzimatla beraber yeniden merkezi tipe dönülmüştür. 19. Yüzyıl saray ve kasırlarında tamamen merkezi bir mekân anlayışına yönelme vardır. Bunlar sadece batı tarzı yapılar olmakla kalmayıp, plan bütünlüğüne sahip yapılardır.

Avrupa üslûpları 18. yüzyıl Osmanlı kasır ve köşk mimarîsine en çok süsleme alanında yansımış çoğunlukla etki cephe düzenlemesiyle sınırlı kalmıştır. Geleneksel iç planlara karşılık batılı cepheler vardır.

II. Mahmud dönemi yapıları genel olarak barok, rokoko ve ağırlıkla ampir olarak değerlendirilmiştir Abdülmecid döneminin üslûbu ise eklektisist olarak belirlenmektedir. Abdülaziz dönemindeyse dış süslemelerde azalma görülürken iç süslemelerde geleneksel Türk süslemelerinin yeni mimarî ye bağdaşacak biçimde uygulandığı gözlenir.

Osmanlı Devleti'nin son yıllarından Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına kadar geçen süre içinde çoğu terk edilen kasırların, o günlere ulaşabilenleri, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı himayesinde onarılarak müze-saray olarak kullanılmaktadır.

1.3. BATILILAŞMA SÜRECİNDE MİMARLIK ORTAMI VE MİMAR NİGOĞOS BALYAN

19. Yüzyılın ortalarına kadar mimarlık alanındaki faaliyetler Hassa Mimarları Ocağı (15. yy. sonları–1831) tarafından yürütülmüştür. Bu ocak idarî açıdan, sarayın Birûn (dış hizmetler) bölümünde, saraya bağlı dört eminlikten biri olan ve saray, cami, diğer hayır işleri ya da kamuya ait yerleri yapmak ve onarmakla yükümlü şehr-emâneti (belediye) örgütüne bağlı, yarı askeri bir kurum, aynı zamanda düzenli bir mimarlık örgütüdür. Şehremini, yapı için gereken malzeme ve mali kaynağın sağlanması işiyle uğraşırken, mimarlar yapının teknik yanlarıyla ve yapımıyla ilgilenmişlerdir. Resim, menazır, hesap, hendese, geometri, mimarlık gibi kuramsal ve uygulamalı dersleriyle bir okul niteliğindeki ocakta, usta-çırak ilişkisi içinde eğitim verilmiştir. [39]

Bu ocağa bağlı kişiler, mimarlık hizmetlerinin dışında, mühendislikle ilgili işleri de yürütmüşlerdir. Kent içinde yol, kaldırım, suyolları gibi yapı işleriyle ilişkili görevlerde bulunmuş ya da kent dışında ordu sefere çıktığında, *mimar*, *dülger*, *duvarcı*, *neccar* (marangoz), *mutalla* (sıvacı), *harrat* (çıkrıkçı), *haddad* (demirci), *hazzar* (biçici), *mütebbin* (kerpiççi) gibi meslek adamlarından oluşturulmuş bir ekiple ordudan önce yola çıkıp, gereken yerlerde köprü, kale ve yol gibi yapı işleriyle ordu hizmetleri için görevlendirilmişlerdir.[40]

---

[39] Denel, **a.g.e.**, s.11-12.

[40] Şerafettin Turan, "Osmanlı Teşkilâtında Hassa Mimarları", **D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi**, C:I, S:1, 1963, s. 159; Orhan Erdenen, "Osmanlı Devri Mimarları, Yardımcıları ve

Batılılaşma girişimleriyle birlikte, özellikle dış ticarette Avrupa'nın hazır mallarına açıldığı sırada, devletin ticari yaşamda karşılaştığı yeni birtakım işlemler, yeni ticari örgüt ve finans kurumlarını da beraberinde getirmiştir. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (1776) ve Mühendishane-i Berr-i Hümayun (1795), bu yenileşmenin başlıca örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kurumlar daha çok askeri amaçlı mühendislik eğitimi vermekteydi. Mimarbaşılık, halife-I evvel'ine[41] tahsis edilmiş, 1801'de verilmeğe başlanan dersler 1807'de kaldırılmıştır. Binaların, yolların yapımı ve onarımı gibi işler belediyeleşme ile ilgili görülmemiş, mimarbaşılık ve şehreminliği kaldırılarak bazı resmi binaların bakımı işi, 1831 yılında kurulan "Ebniye-i Hassa Müdürlüğü'ne verilmiş ve kurumun başına da son mimar başı olan Abdülhalim Efendi (Seyyid) (d.-ö.1855) getirilmiştir.[42]

Tanzimat'la birlikte, yönetim ve inşaat sektörünü de kapsayan bazı örgütsel değişmeler mimarlık örgütünde ve belediye yönetiminde yapı sınırlaması getiren ebniye nizamnamelerin ilanı yapı etkinliklerinde bir dönüm noktasıdır. Arazi Kanunnamesi'yle (1858) devlet inşaatlarını gerçekleştiren bina eminliği sona ermiş, müteahhitler tarafından yürütülmeye başlanmış, böylece servet sahibi gayrimüslimler bu alanda söz sahibi olmaya başlamışlardır.[43]

Batı'ya açılma, kentsel çevreye ve mimarlığa yönelik ilgiyi geliştirmekle birlikte, mimarlık dalında eğitimin giderek daha az önemsenen bir hale gelmesiyle bu ilgi, merakla başlayıp, özenme, öykünme ve benimseme çabalarına dönüşmüştür. Dolayısıyla bu alanda oluşan boşluğu, Batılı eğitim ve yetişmeleri nedeniyle, yabancı ve gayri-

---

Teşkilatları" **Mimarlık**, Yıl:4, S:1, Mimarlar Odası Yayın Organı, Ocak 1966, s.15; Abdullah Sinan Güler, "Onsekizinci Yüzyılda Hassa Mimarlar Teşkilatı", **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, 1998, s.145–150; Abdülkadir Dündar, "Osmanlı Mimarî sinde Vilâyet (Eyâlet) Mimarları", EJOS, IV (2001) (= M. Kiel, N. Landman & H. Theunissen (eds.) *Proceedings of the 11th International Congress of Turkish Art, Utrecht - The Netherlands, August 23–28, 1999*), No.49, s.1–9.

41 Tanzimattan önce kalem teşkilâtı; halife, halife-i sâni, halife-i evvel olmak üzere üç bölümdür.

42 Mustafa Cezar, "19. Yüzyıl İstanbul'unda Sanat Ortamı", **Habitat II' ye Hazırlık Sempozyumu 14–15 Mart 1996 Bildiriler**, Sanat Tarihi Araştırmaları Yay:2, İstanbul, 1996, s. 97.

43 Denel, **a.g.e.**, s.15.

Müslim mimarlar doldurmaya ve yoğun bir işgücü oluşturmaya başlamışlardır. 18. yüzyılın sonundan itibaren Hassa Mimarlar Ocağı'na bağlı olarak da teknik konularda yabancıların istihdam edilmeğe başlandığı bilinmektedir. Foti, Todori, Komyanos, Yorgi gibi kalfalar bunlardan birkaçıdır. Yine de batı etkili binaların yapımcıları daha çok mimarbaşlarıdır.

Bunlar Batı üslûplarını geleneksel mimarîyle harmanlayan eklektisist bir yaklaşım içindeydiler. Osmanlı saray mimarî sindeki form değişimi Baylanlarla başlamaktadır.[44]

Osmanlı Mimarlığı'nın son dönemlerinin en önemli isimlerinden olan Balyanlar; Sultan III. Selim (d.1761- c.1789-ö.1808), Sultan II. Mahmud (d.1785-c.1808-ö.1839), Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) ve Sultan I. Abdülaziz (d.1830-c.1861-ö.1876) olmak üzere ardarda dört kuşakta, Senekerim Balyan (d.1768-ö.1833), kardeşi Krikor Amira Balyan (d.1764-ö.1831), Krikor'un oğlu Garabet Amira Balyan (d.1800-ö.1866) ve oğulları Nigoğos (d.1826–ö.1858), Sarkis (d.1835-ö.1899), Hagop (d.1837-ö.1875), Simon (d.1846-ö.1894) kardeşler olarak, yaklaşık bir yüzyıl boyunca meslek yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ermeni kökenli bu ailenin hemen hemen tüm bireyleri, sultanlar için çeşitli saray, köşk ve kasırların yapımlarını üstlenmişler, çok sayıda ve büyük yapılara imzalarını atmışlardır.[45]

Balyan'ların bu denli etkinlik ve süreklilik içinde çalışmaları dönemin tarihi koşullarıyla ilgilidir. Batı'ya açılmanın devlet politikası olduğu bir dönemde, dil, din ve kültürel elverişlilik özellikleriyle bunu kolaylaştıracak kesimlerin veya unsurların önem kazanması doğaldır. Aile mesleği geleneğini sürdürmenin, babadan oğula veya kardeşten kardeşe aktarılan deneyim birikimi, aynı adı taşımanın ve bir öncekinin etki ve başarı mirasını kullanmanın avantajı, Balyanların başarı grafiğini yükseltmede

---

[44] G. Melishan Devrim, **Osmanlı Saray Mimarisinde Form ve Anlam Değişimi (19. Yüzyıl)**, M.S.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. 2001, s. 45.

[45] Selçuk Batur, "Balyan Ailesi". **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C:IV, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matbaacılık, 1985, s. 1089–1090.

olduğu kadar, bu adın hatırlanıp öğrenilmesinde de etkili olmuştur. Yaşadıkları dönemin isteklerini karşılamadaki sezgi ve duyumları da, Baylanların mimarlık alanında bir çeşit egemenlik kurmalarına yol açan özelliklerden biridir. İlk üç kuşağın mimarları mesleği, uygulamada en alt basamaktan başlayarak öğrenmişlerdir. Geleneksel eğitimden gelen ve çağın gereksinmelerini önceden fark eden Garabet Balyan, oğullarını akademik eğitime yönlendirmiştir.

1999 Yılına kadar Paris Üniversitesi'nin eski koleji olan Collège Sainte-Barbe'de mimarlık eğitimi alan Nigoğos Balyan, yirmi iki yaşında Sultan I. Abdülmecid (d.–c.–ö.) tarafından eski Çırağan Sarayı'na bir kütüphane yapımı için görevlendirilmiştir. Fransa deneyimi, onun mesleki formasyonunu da belirlemiş olsa gerek, ortaya çıkan çalışmadan memnun kalan Abdülmecid onu sanat danışmanı yapmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nın (1942–1856) Muayede Salonu ve iki Saltanat kapısının tasarımı da kalfa olarak Nigoğos Balyan'a atfedilmektedir.[46]

Saraya ait birçok 19. yüzyıl yapısında olduğu gibi Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının yapımı için de Balyan ailesinden olan Nigoğos Balyan (d.1826–ö.1858) görevlendirilmiştir. Babasıyla birlikte Ortaköy Camisi'nin (Bezmialem Valide Sultan Camisi, 1852–54), Dolmabahçe Sarayı ve Camisi'nin (1855) yapımlarında çalışmıştır.[47] Mecidiye kasırları (1848–1849), Malta Köşkü, Tophane Saat Kulesi, Üsküdar Validebağ'da Adile Sultan Kasrı onun eserleri arasındadır.

Ancak, son yıllarda yapılan bir araştırma, Balyanların bilinenlerin tersine mimar değil müteahhit olduklarını Osmanlı arşivlerine dayanarak belgelemektedir.[48] Selman Can, Balyanların eseri olarak bilinen yapıların asıl mimarlarının arşiv kayıtlarında yer aldığını, İtalyan, İngiliz, Alman, Fransız, Rum olmak üzere çeşitli mimar isimlerinin geçtiğini, bunlarla ilgili

---

46 Pars Tuğlacı, **Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi,** İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1981, s. 171–172.

47 İhsan Yücel, Sema Öner, **Dolmabahçe Sarayı**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay., No:14, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1995. s. 25.

48 Selman Can, "XIX. Yüzyıl Mimarları ve Ermeniler", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yay., S: 245, Mayıs 2007, s. 51-56.

çalışmaların da devam ettiğini ileri sürmektedir. Can'a göre, "19. yüzyılda yapılar ihale yoluyla açık eksiltme (münakaşa) yöntemi uygulanarak "kalfa" adı verilen müteahhitlere verilmekte ve "Şirket-i Nafia-i Osmanî" adıyla Osmanlı'daki ilk resmî inşaat şirketine sahip olan Balyan ailesi de, en güçlü sermaye sahiplerinin başında gelmektedir. Üstlendikleri yapılar için düzenlenen kontratlar da onların müteahhitliğini belgelemektedir. Aldıkları eğitim konusunda, örneğin Sarkis Balyan'ın 1855'te École des Beaux-Arts'dan mezun olduğuna ilişkin yanlış bilgiler bulunmaktadır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Aygül Ağır'ın École des Beaux-Arts ile yaptığı yazışmalarda da Balyan ailesinin hiçbir ferdinin bu okulda eğitim almadığı belirtilmiştir. Ayrıca, 19. yüzyıl başına ait tespit edilen Hassa Mimarlar Ocağı listesinde bu aileden hiçbir ferdin adı yer almamaktadır. Sarkis Balyan'ın son başmimarlık unvanını taşıdığı da yanlıştır". Belgeler ışığında Baylanlara ait olduğu düşünülen bazı yapı ve mimarların isimlerinin verildiği bu araştırmada, konumuzla ilgili olarak, Paris'e eğitim için giden ancak rahatsızlığı nedeniyle kısa sürede geri döndüğü belirtilen Nigoğos Balyan'ın adıyla anılan Ortaköy (Bezmialem Valide Sultan, 1852–1854) ve Hırka-i Şerif (1851) camileri ile Garabet ve Nigoğos Balyan'a ait olduğu söylenen Dolmabahçe Sarayı'nın (1842–1856) Abdülhalim Efendi'nin (Seyyid) (d.-ö.1855) eserleri olduğu ileri sürülmekte, yapımına 1842 yılında başlanan Dolmabahçe Sarayı'nın plânlarının, bu sırada 16 yaşında olan Nigoğos Balyan tarafından çizilmesinin mümkün olamayacağı belirtilmektedir. Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu'nun da yine Nigoğos Balyan'ın değil, İtalyan Gaspare Fossati'nin (d.1809-ö.1883) eseri olduğu söylenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KATALOG

2.1. IHLAMUR KASIRLARI

2.1.1. Yeri ve Tarihi Çevresi

Ihlamur Kasırları; Boğaziçi'nin Avrupa yakasında Beşiktaş Semti'nde, batıda Teşvikiye-Nişantaşı, doğuda Balmumcu-Yıldız, kuzeyde Gayrettepe-Mecidiyeköy sırtları arasında kalan Ihlamur Vadisi'nde yer almaktadır. Günümüzde kasırların içinde bulunduğu açıklık alan dışında, blok apartmanlar ve sitelerle dolu yoğun bir yapılaşmanın kıskacı içinde kalan vadi, 18. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına dek, içinden Fulya deresinin aktığı, ıhlamur ve çınar ağaçlarının gölgelediği, yeşillikler ve çiçek bahçeleri içinde, İstanbul'un önemli mesirelerden biridir. (Resim 1)

Üç bölümden oluşan vadinin ilk bölümü, bugün kasırların da içinde yer aldığı Nişantaşı yamaçlarıdır. Buranın bilinen en eski adı, Sultan III. Ahmed (d.1673-c.1703-ö.1736) zamanında tersane eminliği yapan bir kişinin adıyla özdeşleşmektedir. Hacı Hüseyin Ağa'ya ait olduğu kayıtlarda geçen[1] tarla ve bağlar, bu kişinin idam edilmesinden sonra devlet hazinesine katılmış, fakat arazi 19. yüzyılın sonlarına kadar "Hacı Hüseyin Bağları" olarak anılmaya devam etmiştir.[2] (Resim 2)

---

1 M. Cavit Baysun, Başbakanlık Devlet Arşivleri, Maliye Defterleri, Kuyud-u Beverat ve Ahkâm-ı Şikayat Defteri, 6549 no.lu belgeden aktararak yayınlamıştır. (M. Cavit Baysun, **Hacı Hüseyin Bağı**, Tarih Dergisi, C:IV, S 7'den ayrı basım, İstanbul, Osman Yalçın Matb., 1953, s. 72–75.)

2 Baysun, **Hacı**, s. 69–70.

İkinci bölümü, kasırların doğusunda Yıldız'a doğru yükselen ve "Ihlamur" olarak anılan yamaçtır. Sultan I. Abdülhamid'in (d.1725-c.1774-ö.1789) zamanında bu alanda hiçbir yerleşim bulunmadığı, ancak sadrazamı, "Karavezir" lakaplı Seyyid Mehmed Paşa'nın (d.1735-sa.1779–1781-ö.1781), silahdarlık yaptığı zamanlar (1775–1779) burada bir namazgâh yaptırdığı, namazgâhın taşında yer alan "*Seyyid Mehmed Silahdâr-ı Şehriyârî*" ibaresinden ve "*Fi ca sene 1192*" (M.1778–1779) tarihinden anlaşılmaktadır.[3]

Vadinin "Hacı Hüseyin Bağları" ve "Ihlamur" bölümlerine Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında eklenen üçüncü bölümü ise "Muhabbet Bahçesi" denilen Mecidiyeköy yamaçlarıdır. H.30 Muharrem 1274 (M.20 Eylül 1857) tarihli bir arşiv belgesinden, bu arazinin Çobanoğlu Mardiros adında bir kişiye ait olduğu ve satın alınarak "Ihlamur"a katılmak üzere haritasının düzenlendiği öğrenilmektedir.[4] (Resim 3, 4)

Sultan III. Selim (d.1761- c.1789-ö.1808) ile Sultan II. Mahmud (d.1785-c.1808-ö.1839) zamanlarında boş ve bakir kalan "Ihlamur", sultanların ok atma alıştırmaları yaptıkları, kemankeşlerle birlikte atış yarışmaları düzenledikleri bir spor alanı olarak değerlendirilmiştir. Su dolu testilere yaptıkları bu atışların mesafeleri, dereceleri ve tarihlerinin yazılı olduğu nişantaşlarından günümüze ulaşmış üç tanesi tespit edilmiştir.[5]

Yedi set halinde düzenlenmiş olan yamacın[6] birinci set olarak kabul edilen en alt düzlüğünde bugün var olmayan mermer bir fıskiyeli havuz olduğu bilinmektedir.[7] (Resim 5) (Çizim 1) Sultan III. Selim'in serkâtibi tarafından tutulan bir günlükten anlaşıldığına göre, havuz ile dikilen

---

3 Sema Öner, **Ihlamur Kasırları**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay.:10, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1994, s. 10; M. Cavid Baysun, **Boğaziçi İskelelerine Dair Bir Kaside İzzet Efendi'nin Sahilnamesi**, T.T.O.K.Kurumu Yay., İstanbul, T.T.O.K. Matb., 1950, s.13.

4 Bkz. Ek 1-B.O.A., MKT. NZD., Tarih: 30/M /1274 (Hicrî), Dosya No:237, Gömlek No:3.

5 Çelik Gülersoy, **Beşiktaşda Ihlamur Mesiresi ve Tarihi Kitabeler**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, Cesar Rigo Basımevi, 1962, s. 13–24.

6 Sedad Hakkı Eldem, **Türk Bahçeleri**, Kültür Bakanlığı Yay.:1, İstanbul, Apa Basımevi, 1976, s. 30; Gülersoy, **Beşiktaşda**, s. 17.

7 Eldem, **Türk Bahçeleri**, s. 295–296; Gülersoy, **Beşiktaşda**, s. 29–30.

sütunlar için, H.1206 (M.1791–1792) yılında bir de tören düzenlenmiş ve atış yarışmaları yapılmıştır.[8]

Beşinci sette, Sultan III. Selim'e ait bir nişantaşı H. 1205 (M.1790–1791) tarihini taşımaktadır. Tuğralı ve 115 dizeli yazıt, Sultan III. Selim'in saltanatının ilk yıllarında yazılmıştır. Dizeler şair Enderunlu Naşid'e, ta'lik yazı ise hattat Yesârîzâde Mehmed Esad Efendi'ye aittir.[9] (Resim 6)

"*Nişân urdukça ol sultan-ı Zîşân*
İsabet ettire her işde Yezdân
Hemân yaz nâşidâ vasf-ı cemîlin
Ki mazmûn ola ayn-ı selsebîlin
Akarsa hemadan tarihi
Nişân kırdı yine şâh-ı cihânbân" ve
"*El'abd-ül-hakiyr-üd-dâî*
Mehmed Es'ad-ül Yesârî
Gafere zenûbehû
Sene 1205"

Altıncı sette, Sultan II. Mahmud'a ait iki nişantaşı, sultanın atıştaki ustalığını anlatmaktadır. Bunlardan birincisi şair Şakir'e ait, 18 dizeli ve tuğralıdır:

"*Şâkirâ, ancak mücevher yakışur tarihine:*
Pâre-pâre, beyzâ'sına a'yân düşman kör ola!"

İkincisi Enderunlu Vasıf'a ait 57 dizelidir:

"*Vasıfa cevherî kalemle yaz seğâ tarihi:*
Menzili bozdu Şehinşâh-ı himanşân, âferin"…
"*El'abd-üd'dâi Yesârîzâde*
Mustafa İzzet gafere lehûmâ 1226.

Yazılar, Yesârîzâde Mehmed Esad Efendi'nin oğlu Yesârîzâde Mustafa İzzet'e aittir.[10]

---

8 Öner, **Ihlamur**, s. 11.
9 Öner, **Ihlamur**, s. 10–11.
10 Öner, **Ihlamur**, s. 11; Gülersoy, **Beşiktaşda**, s. 31.

Sultan I. Abdülmecid, 1846 yılında Fransız şair, yazar ve politikacı Lamartine'i (d.1790–ö.1869) "Hacı Hüseyin Bağları" içinde yer alan eski bir köşkte kabul etmiştir. Lamartine, bu ziyareti ve Ihlamur Vadisi'ni şöyle betimlemektedir: *"…Kendimizi Savoie ya da İsviçre'de bir orman parçasını ekmiş, düzenlemiş bir çiftçinin topraklarında sanabilirdik. Çakıllar üstünde akan suların şırıltısından, yapraklar arasında kuş cıvıltılarından başka ses gelmiyordu kulaklarımıza. Ne bir duvar görülüyordu ne bir adam, ne bir parmaklık ne de herhangi bir ev, bir barınak... Hele bir saraya benzer hiçbir şey yoktu."…"Ihlamur'la şehri ayıran çıplak sırtları geçip dar bir vadide attan indik. Mihmandarlarımız bizi ağaçlarla loşlaşmış bir yoldan sola doğru götürdüler. Orada bir açıklıkta düz çatılı dört köşe tek penceresi görünen bir binanın önüne geldik. Bu bina Fransa'nın güney vilayetlerindeki küçük mütevazı evlere benziyordu. Binanın karşısındaki bahçede güzel yemiş ağaçları ile bu vadiye ismini veren büyük ıhlamurlar vardı. Köşke çıkan üç basamaklı merdivenin önünde, yasemin dallarını aşamayan küçük bir fıskiye, tatlı bir şırıltı ile mermer havuza dökülüyordu. Ihlamur padişahın en sevdiği köşktür, burada dinlenir ve mütalaa eder. Biz binanın kapısında iken kendimizi orman ortasında inzivaya çekilmiş fakir bir insanın evi önünde zannediyorduk. Köşk büyük bir sofa halinde idi. Duvarları gri bir boya ile boyanmıştı. Duvarların kenarlarına çepçevre üstleri beyaz pamuklu kumaşlarla örtülmüş minderler konulmuştu. Sofanın büyük penceresini yaşlı bir ıhlamurun gövdesi kapatıyordu. Sofanın zemini mozaikle döşenmişti ve ortada küçük fıskiyeli bir havuz vardı. Bu tezyinatsız, döşemesiz sofayı sükûn süslüyor, suyun mırıltısı ve ağaçların gölgesi tefriş ediyordu..."*[11]

Lamartine'in sözlerinden basit bir mimariye sahip olduğu anlaşılan köşkün Hacı Hüseyin Ağa'dan kalmış olabileceği akla gelmekteyse de, 18. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar yüz yıldan fazla bir süre

---

[11] Haluk Y. Şehsuvaroğlu, **İstanbul Sarayları**, Yapı Kredi Bankası'nın Onuncu Yıldönümü Hatırası, İstanbul, Doğan Kardeş Yay., 1954, s. 30.; Çelik Gülersoy, Nurullah Berk, **Alphonso de Lamartine ve İstanbul Yazıları**, İstanbul Kitaplığı Yay., İstanbul, 1971, s. 165-168.

ayakta kalması zayıf bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bunun pek de sık rastlanan bir örnek olmaması, köşkün, sultanların günübirlik ziyaretlerinde kullanmalarına yönelik bir dinlence mekânı olarak sonradan yaptırıldığı düşüncesine ağırlık kazandırmaktadır.[12]

19. yüzyıl ortalarına kadar Ihlamur Vadisi, hem kentli hem de saraylı için önemli çekim yeri haline gelmiş, üç bölümün bütünleşmesiyle daha geniş bir kullanım alanı kazanan yeşil alanın, ağaçlandırma ve setli düzenlemesini ise Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) yaptırmıştır. Bahçe düzenlemesi, Dolmabahçe Sarayı'nın da bahçe düzenlemesini yapan Alman bahçıvanlardan Sester ile yardımcıları Fritz Vensel ve Koch Münika'ya aittir.[13] 1849–1855 yıllarında eski köşkün yerine yeni iki kasır yaptıran Sultan'ın, maiyetiyle veya haremiyle birlikte dinlenmek için buraya zaman zaman geldiği bilinmektedir[14].

Sultan I. Abdülmecid'in saltanat yıllarında, burası "ferahlık, tazelik, neşe, sevinç" anlamlarına gelen "Nüzhetiye" adıyla tanınmaya başlamıştır.[15]

Ihlamur'da ilk set ile üçüncü set yakınında, Sultan I. Abdülmecid annesi Bezmialem Valide Sultan (d.1839-ö.1853) için bir de çeşme yaptırmıştır. 1950'li yılların başına kadar duran, ancak sonradan sökülerek izi yok edilen çeşmenin kitabesi H. 1272 (M. 1855–1856) tarihini vermektedir:

"*Sehenşah-ı cıhan-bân-ı zaman Abdülmecid Han'ın*
Muhassas oldu zat-ı pâkine feyz-i cihan-darî
Yenabi'ü'l-hikemdir tab'ı zati, nehr-i irfandır

---

12 Gülersoy, **Beşiktaşda**, s. 6.

13 Yücel, Öner, **a.g.e**, s. 77.; Özlem Salman Günalp, **İstanbul'da Son Dönem Saray ve Kasırlarında Bahçe Düzenlemeleri**, İ.T.Ü. Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, Ocak 1999. s. 252.

14 Şehsuvaroğlu, **İstanbul,** s. 30.

15 "Nüzhetiye" adına ilk olarak 1850–1851 yıllarına ait arşiv belgelerinde rastlanmaktadır. "Nüzhetiye" adının geçtiği bir belge "Ayaz Ağa Çiftlik-i Hümayunu ile Nüzhetiye Sarayı'nı ziyareti esnasında padişaha takdim edilen maruzat hakkında gerekenin yapılması" hakkındadır. (B.O.A., İ..DH, Tarih: 02/C /1266 (Hicrî), Dosya No: 1287, Gömlek No: 101284); Diğer bir belgenin konusu "Nüzhetiye Kasrı'nı ziyareti sırasında padişaha sunulan maruzat hakkında gerekenin yapılması"dır. (B.O.A., İ..DH.., Tarih: 30/Ca/1267 (Hicrî), Dosya No: 1287, Gömlek No: 101299)

Seza eylerse sirab-ı maârif mülk-ü aktarı
Bu semti yümn-i teşrifiyle gâhî edicek tezyin
Fuyuz-ı makdeminden geldi cûşe, hakin âsarı
Zuhur ettikde bunda mâ-i carî yapdı bak çeşme
Gel iç su, yâd kıl, eltaf-ı Hakan-ı kerem-kârı
Dü tarihi yazub, tam-ü mücevher Ziver'in oldu
O Hakan-ı zamanın vasf-ı paki, zib-i ezkârı
Su çıkdı, dil-güşavü-nüzhet-abadın miyanında
Bu valâ ayn-ı hayr-efzayı kıldı Şah-ı din carî 1272" [16]

Sultan I. Abdülaziz'in (d.1830-c.1861-ö.1876) buraya zaman zaman gelerek hasbahçede çeşitli eğlenceler düzenlettiği, koç ve horoz dövüşleri yaptırdığı, pehlivan güreşlerini izlediği bilinmektedir.[17]

Sultan II. Abdülhamid (d.1842–c.1876–1909-ö.1918) zamanında, Yıldız'dan kasırlara inen yolun zemini düzeltilmiş ve burası padişah ailesinin günübirlik dinlenme ve gezileri için kullanılmıştır.[18]

Sultan V. Mehmed Reşad'ın da, babası Sultan I. Abdülmecid gibi Ihlamur'u çok sevdiğini ve gül dolu bu bahçeye günübirliğine geldiğini anılarından öğrenmekteyiz. Başkâtibi Halid Ziya (Uşaklıgil) (d.1866-ö.1945), "*Ihlamur Köşkü'nün bahçesinde çok gül ağacı bulunduğundan, gül mevsiminde beğendiklerinden birer gül koparıp haremlerine hediye olmak üzere götürürdü. Fakat ikişer tane koparmaya kıyamazdı…*" diye anlatmaktadır. Ihlamur'daki Merasim Köşkü'ü "*Dolmabahçe Sarayı'nın ufaltıla ufaltıla son hadde indirilmiş bir numunesi"*ne benzetmektedir*. "Bu Ihlamur kasrına Balmumcu köşkleri gibi mesela Erenköyünün eski sade binaları kadar alel'âde, ne de Zincirlikuyu kasrı yahud Ayasağa köşkleri gibi metin ve mükellef olmamakla beraber saray denemeyecek kadar da*

---

16 Çelik Gülersoy, **Ihlamur Mesiresi**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, 1983, s. 19; İbrahim Hakkı Tanışık, **İstanbul Çeşmeleri**, C:I, İstanbul, Maarif Matb., 1943, s. 207; Öner, **Ihlamur,** s. 29; Baysun, **Hacı**, s. 75.

17 Nurhan Atasoy, **15. yüzyıldan 20. yüzyıla Osmanlı bahçeleri ve hasbahçeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul, Mas Matbaacılık A.Ş., 2005, s. 130.

18 **"**Yıldız Sarayı'ından Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu'na ve oradan da Nişantaşı'na kadar olan yollar ile etrafındaki parmaklıkların tamiri" konusunda B.A.O. İ..ŞD.., Tarih: 22/Z/1300 (Hicrî), Dosya No: 65, Gömlek No: 3830.

sade değildi, bilâkis birbirinden oldukça fasıla ile ayrılmış iki binadan teşekkül eden bu Ihlamur kasrının asıl padişaha mahsus olanı pek büyük i'tina ile tezyin edilmiş, bir küçük â'ile ikametine ancak kifayet edebilecek kadar küçük olmasından kat'ınazar adeta bir ufak saray halinde vücuda getirilmişdi…"[19] (Resim 7–11)

Ihlamur kasırlarında yabancı devlet adamlarının zaman zaman ağırlandığı anlaşılmaktadır. Sultan I. Abdülaziz'in büyük oğlu Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi (d.1857–ö. 1916), Balkan Savaşı'ndan (1912–1913) kısa bir süre önce, 1910 yılında İstanbul'a gelen Bulgar Prensi Ferdinand Karl Leopold Maria (d.1861-c.1908–1918-ö.1948) ile Sırp Kralı Petro'yu (Kral I. Petar Karadordeviç) (d.1844-c.1903–1918-ö.1921), burada karşılamıştır.[20] (Resim 12)

2.1.2. Tarihçesi

Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) 1849–1855 yılları arasında, "Hacı Hüseyin Bağları" içindeki eski bağ köşkünü yıktırarak yerine, bugün "Merasim Köşkü" ve "Maiyet Köşkü" adı verilen iki kasır yaptırmıştır.[21] 19. Yüzyıl tarihçilerinden Cevdet Paşa, Tezakir'in H.1273 (M.1856–1857) tarihli bir bölümünde; "*Ihlamur köşkleri henüz hitam bulmadan, Çırağan Sarayı yıkılıp müceddeden kârgir olarak yapılmak üzereydi*" diye söz etmektedir.[22] Bu ifadeden, kasırların yapım işlerinin o tarihlerde sürdüğü anlaşılmaktadır. Mimar Nigoğos Balyan'ın (d.1826-ö.1858) düzenlemesini yaptığı[23] kasırlardan Sultan I. Abdülmecid'in resmi

---

19 Halit Ziya Uşaklıgil**, Saray ve Ötesi**, C:I, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 1940, s. 117–118.

20 Şehsuvaroğlu, **İstanbul**, s. 34; "İstanbul Postası", **Servet-i Fünun**, S: 973, 25 Mart 1326, s. 333.

21 Metin Sözen, **Devletin Evi Saray**, Sandoz Kültür Yay:12, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb. A.Ş., 1990, s. 160; Tuğlacı, **Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma,** s.194;

22 Cevdet Paşa, **Tezâkir,** Yay: Cavid Baysun, C:II (13–20), T.T.K. Yay., Ankara, 3. bsk.., T.T.K. basımevi, 1986, s. 36.

23 Pars Tuğlacı, **Osmanlı Mimarlığı'nda Balyan Ailesinin Rolü**, Yeni Çığır Kitabevi (YÇK) Sanat Yay. Dizisi No:2, İstanbul, Alemdar Ofset, 1993, s. 171–172.

kullanımına ayrılan, törenler için düşünülmüş ve kullanılmış olan Merasim Köşkü, Sultan'ın maiyeti, kimi zaman da haremi için ayrılan ise Maiyet Köşkü'dür. (Resim 13, 14)

19. Yüzyılın sonuna dek çevrenin "*Nüzhetiye*" olarak anılmaya devam ettiği kasırlara da "*Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu*" denildiği dönemin arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.[24] Sema Öner, Dolmabahçe Sarayı arşivinde bulunan H.1321 (M.1903–1904) tarihli bir keşif belgesinde geçen "*iki kıt'a Ihlamur Kasr-ı Hümayunu*" ifadesinden anlaşıldığına göre iki ana yapı bulunduğu, H.1326 (M.1908–1909) tarihli bir başka belgede geçen "*Bendegân Dairesi*" adının, "*Maiyet Köşkü*" ya da bugün var olmayan bir başka hizmet binasına verilmiş olabileceği üzerinde durmaktadır. Ayrıca, H.1309 (M.1891–1892) tarihli bir arşiv belgesindeki "*Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu ile Teferruat-ı Tamiri*" başlığından da bir yapı grubundan söz edildiğini ifade etmektedir.[25] Biz, Dolmabahçe Sarayı Arşivi'nde olduğu belirtilen bu belgelere ulaşamadıysak da, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'nde bulduğumuz H.29 Zilhicce 1327 (M.11 Ocak 1910) tarihli bir belgede yer alan Ihlamur kasırları planından, "*Selamlık Dairesi*" ve "*Harem Dairesi*" olarak geçen iki yapıyla birlikte bazı ek binaların olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız.[26] Ancak, günümüze kadar ulaşamayan bu yapıların mimari özelliklerini ortaya koymak mümkün olamamıştır.

Sema Öner, "*Mabeyn Köşkü*" ya da "*Merasim Köşkü*" gibi adlarla anılagelen Merasim Köşkü'nün, yine bu dönemin arşiv belgelerinde, "*Zat-ı*

---

[24] Bu ad "Beşiktaş'ta Akarat-ı Seniyye önünden Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu'na çıkan Haseki Tarlası Caddesi'nin harab olan şosesinin münakaşa suretiyle tamiri" başlığı altında bir belgede geçmektedir. (B.A.O. DH. MKT. Tarih: 23/R/1304 (Hicrî), Dosya No: 1393, Gömlek No: 53); Yıldız Sarayı, Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu ve Nişantaşı civarındaki caddelerin kenarlarındaki ağaçlara konulan kovanların bedelinin ödenmesi ve derin çukurlara ağaç dikilmesi" konusunda bir belgede geçmektedir. (B.A.O. DH. MKT., Tarih: 13/C/1308 (Hicrî), Dosya No:1802, Gömlek No:27); "Beşiktaş Saray-ı Hümayunu bekçilerinden Ömer Efendi'nin haremi Zehra Hanım'a, Nüzhetiye Kasr-ı Hümayunu Bekçibaşısı Hüseyin Ağa'nın haremi Gülizar Hanım'a ve Alemdağı Kasr-ı Hümayunu bekçilerinden Ali Ağa'nın haremi diğer Zehra Hanım'a maaş tahsisi" konulu belgede geçmektedir. (B.A.O. İ..ML, Tarih: 05/Ca/1310 (Hicrî), Dosya No: 3, Gömlek No: 1310//Ca-02)

[25] Öner, **Ihlamur,** s. 29–30.

[26] Bkz. Ek 2- B.A.O. Y.PRK. BŞK., Tarih: 29/Z/1327 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:119.

Padişahîye Mahsus Daire" ve "*Hünkâr Dairesi*" olarak tanımlandığını, "*Maiyet Köşkü*" olarak da bilinen Maiyet Köşkü'nün ise "*Efendiler Hazerâtına Mahsus Daire*" ve "*Harem Dairesi*" gibi adlarla kayıtlara geçtiğini söylemektedir.[27]

I. Dünya Savaşı (1914–1918) yıllarında ve sonrasında uzunca bir süre kaderlerine terk edilen kasırlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1951 yılında İstanbul Belediyesi'ne devredilmiştir. Onarım gören ve dönemine ait eşyalarla döşenen kasırlardan Mabeyn Köşkü "Tanzimat Müzesi", Maiyet Köşkü ise "Tarihi Köşkler Müzesi" olarak 1952 yılında ziyarete açılmış, 1966 yılında da yeniden T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır.[28]

1976–1985 yılları arasında uzun bir onarım süreci geçiren yapılar, özgün eşyaları ve tamamlanan bahçe düzenlemesiyle birlikte müze-saray olarak yeniden ziyarete açılmıştır.

2.1.3. Çevre Düzenlemesi

Ihlamur kasırları 24.724 m².lik hafif eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur.[29] Arazinin güneybatı köşesinde arka cephesi Batı'da Ihlamur Teşvikiye sokağa yükselen yamaca yaslanan Merasim Köşkü'nün Doğu'ya bakan ön cephesi ise havuzlu bahçeye açılmaktadır. Arazinin aşağıda kalan düz bölümünde, Merasim Köşkü'nün kuzeydoğusunda konumlandırılmış olan Maiyet Köşkü'nün ön cephesi ise güneye dönüktür. Kasırların bahçesinde görülen, güvenlik ya da lojman amaçlı müştemilat yapıları sonradan eklenmiştir. (Resim 15, 16) Yapıların çevresinde düzenlenen bahçe alanları, ağaç dokusunun bozulmaması nedeniyle doğal görünüşünü korumakta ve yapıldıkları dönemin bahçe

---

27 Öner, **Ihlamur,** s. 30.
28 Gülersoy, **Beşiktaşda**, s. 7.
29 Öner, **Ihlamur,** s. 25.

düzenlemesini yansıtmaktadır. Uzakdoğu kökenli değişik ağaçlar ve ıhlamur, çitlembik, çınar, manolya, servi, defne, atkestanesi gibi ağaçların oluşturdukları gölgeli küçük gruplar Türk bahçesi geleneğinin yansımalarıdır. Bazı ağaçların çevresindeki geometrik biçimli çitler, dairesel biçimli bahçe içinde informal havuz ve havuz kenarında karşılıklı duran aslan heykelleri, dairesel biçimde gelişen informel yollar, belirli aralıklarla yerleştirilen aydınlatma elemanları düzenlemedeki çeşitliliği göstermektedir. (Resim 17–26) Merasim Köşkü'nün kuzeybatı tarafına yamaca dayalı set üzerinde dairesel biçimli fıskiyeli havuz, sık ağaçların dikildiği yamaçta gölgelik ve kuytu alanlar, çeşme gibi öğeler geleneksel Türk bahçelerinin ifade biçimlerindendir. (Resim 27–31)

Kasırlar ve bahçesi, günümüzde doğuda ve güneyde birer kapısı bulunan duvarla çevrilidir. Maiyet Köşkü'nün kuzeyinde yer alan ve bir dönem lojman olarak kullanılan yapı da halen, "Çocuk Kulübü ve Çocuk Sanat Atölyeleri" adı altında; ilkokul çocuklarına resim, gitar, yaratıcı drama derslerinin verildiği bir mekân olarak değerlendirilmektedir. (Resim 32)

2.1.4. Merasim Köşkü

2.1.4.1. Mimari Özellikler

2.1.4.1.1. Plan

Kuzey-güney ekseninde enine dikdörtgen planlı yapı, yükseltilmiş bir bodrum kat üzerine tek kat olarak düzenlenmiştir. Her iki kat, orta salona

kuzey ve güney yönlerde açılan birer odadan oluşmaktadır. Doğuya bakan ön cephede, çift kollu merdivenli giriş bölümü yer almaktadır. Yapı, iki yanda enine boydan boya uzanan balkonlarla zenginleştirilmiştir. (Resim 33)

Bodrum katta; salonun güneyinde uzunlamasına dikdörtgen büyük bir oda yer alırken, kuzeyde daha küçük bir oda ile bunun arkasında hem odaya hem de batıdaki merdiven boşluğuna açılan mekânlar bulunmaktadır. Batıda, U şeklinde tek yönlü bir merdivenle bodrum kat zemin kata bağlanmaktadır. Bodrum katın kuzey ve güneyindeki odalardan geçilen birer kapı da, zemin katın balkonunu taşıyan dörder ayaklı birer revağa açılmaktadır. (Çizim 2)

Zemin katta; kuzey ve güney yanlardaki odaların biçimlenişi aynıdır. Salonun batı duvarı köşelerinde yer alan iki kapıdan merdivenli bölüme geçilmektedir. Kasrın ana girişi zemin kat seviyesinde doğudaki merdivenli giriştir. Odalar içten aynalı tonoz, beşik tonoz ve manastır tonozla, merdiven boşluğu ise içten kubbeyle örtülüdür. Kasrın, bodrum katıyla birlikte toplam 4 odası, 2 salonu, 1 ana girişi, 2 tali kapısı, 2 balkonu ve 15 penceresi vardır. (Çizim 3, 4)

2.1.4.1.2. Cephe Düzenlemesi

Eğimli arazinin düzlük bölümüne yerleştirilmiş olan Merasim Köşkü'nün, aşağıda havuzlu bahçeye bakan doğu cephesi, ana girişin de yer aldığı, en hareketli düzenlemeye sahip cephedir. (Resim 34, 35) (Çizim 5)

Ortada çift taraflı, geniş, merdivenli giriş platformu, cephenin enlemesine büyük bölümünü kaplayarak bodrum katını gizlemektedir. Merdivenlerin iki yanında kalan bodrum katın pencereleri iptal edilmiş,

duvar yüzeyi düz bırakılmış, bodrum ve zemin katlar tüm cepheleri dolaşan bir düz, bir yarım kaval silmeyle ayrılmıştır. (Resim 36)

Birkaç basamakla düzlüğe erişen mermer merdiven, oradan iki kola ayrılarak atnalı biçimi oluşturacak biçimde kapının önüne ulaşmaktadır. Ajurlu korkulukla balkon görünümü kazanan giriş önü, altta merdiven kolları arasında kalan bölümde nişle süslenmiştir. Nişin iki yanına sütunlar ve girlandlarla süslü duvar payeleri yerleştirilmiştir. Merdivenin dış kenarları, rozetli ve ajurlu panolarla kaplıdır. (Resim 37)

Zemin kat düz, düşey üç bölüme ayrılmıştır. Orta bölümde; hafifçe dışarı taşan yuvarlak kemerli kapı, iki yanında geriye çekilmiş duvar yüzeyinde, içi vazolarla dolu nişlerle daha da vurgulanmaktadır. İki yan bölümde ise, dışarı taşan yuvarlak kemerler içine alınmış ikiz pencereler görülmektedir. Zemin katın taban seviyesinden başlayarak yükselen kapı ve pencerelerin, kemer yükseklikleri saçak kornişine kadar uzanmaktadır. Kemer yüzleri, söveleri ve alınlıkları, nişlerin çevreleri, sütunceler ve plastrlar; çiçek, girland, rozet, yaprak, istiridye kabuğu gibi çok çeşitli motiflerden oluşan zengin ve ağır bir süslemeye sahiptir. Duvar yüzeyinde neredeyse hiç boşluk bırakılmaksızın uygulanan yüksek kabartma taş işçiliği, cepheye büyük bir hareketlilik kazandırmaktadır. (Resim 38)

Yapının tüm köşeleri sütuncelerle hafifletilmiştir. Üstten volüt, rozet ve girlandlarla yer yer yükselen bir kornişle taçlandırılan cephenin orta bölümü, kornişe yerleştirilen girlandlı taç vazo ile vurgulanmaktadır.

Yapının kuzey yan cephesinde, zemin katta enine uzanan büyükçe bir balkon, iki katı birbirinden ayırmaktadır. Dışta dört ayağa oturan balkon, içte de dört payanda ile desteklenmektedir. Kare ayaklar, iki kademeli kaide üzerinde, aşağıdan yukarıya genişleyen gövdeye sahiptirler. (Resim 91) (Çizim 6)

Revakla gizlenen bodrum katın girişi, yanlarda birer pencereyle birlikte üçlü dizi oluşturmaktadır. Yuvarlak kemerli kapı ve pencere açıklıkları duvar yüzeyinden hafif taşma yapan, silmelerle hareketlendirilmiş birer bordürle çevrilidir. Kanatlı, ahşap çerçeveli ve uzun

pencereler madenî parmaklıklıdır. Kapı ve pencerelerin tümüyle yenilendiği anlaşılmaktadır. (Resim 92)

Zemin katta yan balkona açılan iki pencere, taban seviyesinden başlayarak yükselmektedir. Pencereler üstünde kornişe kadar yükselen dikdörtgen panolarda, tepeliklerde, cephe duvarının ortasında, içine vazo yerleştirilmiş niş ile çevresinde, balkon korkuluklarında yoğunlaşan yüksek kabartma bir taş işçiliği üç boyutlu bir etki yaratmaktadır. Kirpi saçaklı kornişin üst kısmı ön cephede olduğu gibi, burada da girlandlı taç vazo ile son bulmaktadır. (Resim 93–105)

Bahçenin sokağa doğru yükselen, ağaçlarla kaplı arka taraflarına bakan kasrın batı cephesi ön cephenin aksine sade bir düzenlemeye sahiptir. Tüm cephelerde olduğu gibi, bodrum ve zemin katlar bir düz ve bir kaval silmeyle ayrılmaktadır. (Resim 106)

Bodrum katın duvar yüzeyi tümüyle düz bırakılmış, ortada merdiven boşluğuna rastlayan bölüme üç pencere yerleştirilmiştir. Yan cephelerdeki gibi kanatlı, ahşap çerçeveli ve uzun pencereler, madeni parmaklıklıdır. Güneyde kalan pencere ise, merdivenler nedeniyle sağır tutulmuştur. Üç pencere de, duvar yüzeyinden hafif taşma yapan, iç kısmı iç içe silmelerle hareketlendirilmiş yuvarlak kemerli birer bordürle çevrilidir. (Resim 107)

Zemin kat seviyesinde, ortada, giriş ekseni üzerinde tek pencere, iki yanda ön cephedekilerle simetrik birer ikiz pencere yer almaktadır. Ortadaki ahşap kanatlı, yuvarlak kemerli tek pencere açıklığı silmelerle çevrilmiştir. Yan pencereler ise kemer kavsinden başlayarak dışarı taşan yuvarlak kemerler içine girlandllı ikiz pencerelerdir. Yanlardaki pencerelerin kemer alınlıkları ve kirpi saçaklara kadar devam eden üst bölümleri doğu cephedeki ikiz pencerelerle aynı süslemeye sahiptir. Batıdaki pencerelerin yanları süslemesiz ve duvarla aynı yüzde bırakılmıştır. (Resim 107–115)

Güney yan cephe de, kuzey cepheyle simetrik düzenlemeye sahiptir. Zemin katta enine uzanan balkon, yine dışta dört ayak tarafından taşınmakta, içte dört payandayla desteklenmektedir. (Resim 116–117)

Revak, ayaklarla payandaları bağlayan düz atkılarla üç bölüme ayrılarak, üstü aynalı tonozlarla kapatılmıştır. Revakla gizlenen bodrum katın kapı ve pencereleri form ve düzenleme bakımından kuzey cephedekilerle aynıdır. (Resim 118–119)

Zemin katta yan balkona açılan pencereler üzerinde, kornişe kadar yükselen dikdörtgen panolarda, tepeliklerde, cephe duvarının ortasında nişle zenginleştirilmiş, kabartma çiçek, yaprak, akant yaprakları, istiridye kabuğu, sütun ve payeler cepheyi süslemektedir.

Yapının tüm cephelerinde zemin kat pencereleri ahşap çerçeveli ve camlıdır. Doğramaları "giyotin" denilen düşey sürgülü pencerelerin, yüksekliği dörde bölünen çerçeve kanatlarının alttan ikisi yukarıya doğru sürülerek açılmaktadır. Pencere ve kapılarda oranlar taban seviyesinden başlayarak yükselmektedir. Ahşap yüzeyleri süslemesizdir. Çerçeveleri batı cephede duvarla aynı yüzde devam etmektedir. Öteki cephelerde kemer, sütun, plastr ve çeşitli süsleme öğeleriyle belirginleştirilmiştir. Doğu cephedeki zengin süsleme, yan cephelerde devam etmekte, arka cephede ise daha da sadeleşmektedir.

2.1.4.1.3. İç Düzenleme

Doğudaki merdivenli girişten, birkaç basamakla doğrudan "kabul salonu"na geçilmektedir. Taş kaplı cepheleri oya işler gibi bezenmiş olan yapı, iç bezemeleriyle ve dekorasyonuyla da hemen dikkati çekmektedir. Süslemedeki gösterişin tersine, salon kendi içinde enine dikdörtgen çerçeveyle sınırlı, küçük bir hacim olarak kalmıştır. Üç kenarında yer alan kapılar, sınırları görsel olarak algılanamayan mekânları tanımlamaktadır. Yine de, dikdörtgenin kesin hatlarla belirlediği statik çizgiler değişmemiştir. Salon, şöminenin üzerinde ve duvarlarda mekânın aydınlığını çoğaltan çok sayıda ayna nedeniyle "aynalı salon" adını almıştır. Kuzey cephenin ortasında duvar yüzeyinde, stuko tekniğinde yapılmış, mermer görünümü

veren ve dikdörtgen-daire bileşimlerinden oluşan, altın varaklı çerçeve içine alınmış düşey bir pano vardır. Panonun doğusunda ayna, batısında ahşap çerçeveli ve camlı kapı, yerden başlayarak yükselmektedir. Kapı ile ayna alınlıkları altın varaklı kartuşlardan oluşan dikdörtgen ve daire biçiminde panolarla, bu panolara işlenmiş dönemin kalem işini yansıtan motiflerle bezenmiştir. (Resim 120–125) Batı cephenin ortasına, girişin tam karşısına üzeri çiçek motifleriyle süslenmiş çini şömine yerleştirilmiştir. Üzerinde altın çerçeveli büyük kristal ayna, şöminenin iki yanından başlayan plastrlari birleştiren yuvarlak kemer içine alınmıştır. (Resim 126) Köşelerde, yan odalara geçilen kapılara bitişik birer kapı, merdivenli bölüme açılmaktadır. (Resim 127–128) Güney cephede kapı-pano-ayna düzenlemesi kuzey cephedekiyle simetrik olarak devam etmektedir. Doğu cephede girişin iki yanına birer ayna yerleştirilmiştir. Giriş kapısı, iki yanında plastrlar ve üstte yuvarlak kemerli bir düzenleme içine alınmış, tavan eteğine kadar yükselen geniş bir açıklık şeklindedir. Salonun tavanı altın varaklı ve ahşap oyma süslemelere sahiptir. (Resim 129–154)

Salonun kuzeyinde, resmi yazışmaların yapıldığı “kalem odası” bulunmaktadır. **“**Müzik odası” olarak da bilinen bu odadaki eşyalar da müzik aletlerini andırmaktadır. Salondan geçilen kapının yer aldığı güney cephe duvarı, yerden yaklaşık 1 m. yükseklikte, enine boydan boya bir pano içine alınmış, üst kısımlar düz bırakılmıştır. (Resim 155) Aynı uygulama diğer cephelerde de tekrarlanmaktadır. Doğu cephe duvarını çift yuvarlak kemerli geniş bir ikiz pencere kaplamaktadır. (Resim 156) Kuzey cephenin doğu kanadında dikdörtgen bir pencere, kuzeydeki yan balkona açılmaktadır. (Resim 157) Cephenin batı yan kanadı düz bırakılmıştır. Batı cephenin ortasına yerleştirilmiş olan şömine salondakinin bir eşidir. Üzerinde, karşı duvardaki pencerelerle uyumlu altın varaklı yuvarlak kemerli çerçeveli büyük ayna durmaktadır. (Resim 158–159) Hemen iki yanında, odanın batısındaki banyo ve tuvalet bölümlerine geçilen birer dikdörtgen kapı yer almaktadır. (Resim 160) Kapı ve pencerelerin altın varaklı kornişleri süslemelidir. Manastır tonozuyla örtülü tavan, beden duvarlarından dört yönde yuvarlak kemer biçiminde silmelerle çevrilmiş ve

tavan yüzeyi kalemişleriyle süslenmiştir. Köşelerde, kemerlerin birleşme noktalarında sarkan kirişlerin etrafı alçı kabartma üzerine altın varaklarla zenginleştirilmiştir. (Resim 161–172)

Salonun güneyinde, hem salon hem de batısındaki merdiven bölümü boyunca uzunlamasına dikdörtgen biçiminde uzanan oda, sultanın merasim odası olarak kullanılmıştır. (Resim 173–174) Salona açılan tek kapısı kuzey duvarının ortasındadır. Odanın batı ve doğu cephelerinde birer ikiz pencere bulunmaktadır. (Resim 175–177) Pencerenin her iki yanında kalan duvar yüzeyinde ince birer pano vardır. Güney cephenin ortasında, kapının karşısında şömine, iki yanında birer pencere yer alır. (Resim 178–179) Şöminenin geniş ve yüksek aynası, pencereler, kapı ve duvar panoları, tavan eteğinde birbirine bağlı yuvarlak kemerli bir kuşakla taçlandırılmıştır. Odanın tüm cepheleri, alçı ile stuko tekniğinde yapılmış, mermer görünümü veren ve dikdörtgen-daire bileşimlerinden oluşan, altın varaklı çerçeve içine alınmış panolarla süslenmiştir. (Resim 180–191).Beşik tonozla örtülü tavan altın varaklarla bezenmiştir. (Resim 192–201)

Kasırların iç dekorasyonu, Fransız dekoratör Séchan'a aittir. Dolmabahçe Sarayı'nın da duvar ve tavan süslemelerini yapan ve sarayın döşemesi işini üstlenen sanatçıyla 1853 yılından itibaren bağlantı kurulmuştur.[30]

Kasrın içi, XIV. Louis (d.1638- c.1643-ö.1715) zamanının modellerine benzeyen mobilyalarla döşenmiştir. Dolmabahçe Sarayı ile birlikte Ihlamur kasırlarının aynı dönemlerde dekore edildikleri, İngiliz tüccar Peill'in mimar Smith sayesinde çeşitli saray ve devlet yapıları için İngiltere'den çeşitli inşaat malzemeleri ve mobilyalar getirmiş olduğu, ayrıca Peill'in sarayın dekorasyon ve mühendislik işlerinde de çalıştığının kaydedildiği Başbakanlık arşivindeki bazı belgelerden öğrenilmektedir.[31]

---

30 Devrim, **a.g.t.**, s. 59.

31 Netice Yıldız, "19. Yüzyıl Osmanlı Saraylarıyla İlgili Bazı Belgelerin Değerlendirilmesi", **Milli Saraylar Yıllık**, 1992, s. 44–57.

Dolmabahçe Sarayı arşivinde bulunan H.1340 (M.1926) tarihli bir belgeden de, belgenin düzenlendiği tarihte yapılarda bulunan eşyaların bir listesi anlaşılmaktadır.[32] Listede belirtilen karyola, yapıların bir süre gece konaklamak için yapılmış olabileceğini veya yapıların Sultan V. Reşad'ın giderek bozulan sağlık durumu ile bağlantılı olabileceği ya da Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kullanıma ilişkin ipucu olabileceğini düşündürmektedir. Listedeki piyano ise, Sultan Abdülmecid zamanında imparatorluk sarayında konser veren Liszt ve diğer ünlü Batı müzisyenlerini anımsatacak bir objedir. Yapının ısıtma sistemi, İngiltere'den özel olarak getirtilen Copeland marka üç şöminedir. Aydınlatma ise şöminelerin üzerindeki gaz lambaları ve Bohemya kristalinden avizelerle sağlanmaktadır. Fransız Sévres veya Yıldız porselen vazolar da dikkat çeken objeler arasındadır. Perdeler ve halılar Hereke'den özel dokuma, tavanlarda resimler, varaklar şöminelerin boyalı porselen çerçeveleri, çiçek motifli kapı kolları Yıldız fırınlarının ürünüdür.[33]

Kuzeydeki odadan geçilen abdesthane günümüz şartlarına uygun olarak tasarlanmış, tek parça mermerden ve en ilginç tarafı da aşağı yukarı günümüze benzeyen bir kanalizasyon bağlantısına sahip olmasıdır. Burada mermerden ince işçilikli bir çeşme de yer almaktadır. (Resim 202–204)

Tuvaletin güneyindeki bir kapıdan geçilen merdivenli bölüme, salonun batısından da iki kapı açılmaktadır. Döküm tekniğinde yapılmış parmaklıklı, tek kollu dönel merdivenin bulunduğu bu bölümün duvarları beyaz boyalı, tavan eteğinden başlayarak tavanda kalemişi bezemelidir. (Resim 205–210)

Duvarları tümüyle beyaza boyanmış olan bodrum katı, günümüzde müzenin deposu işlevini görmektedir.

---

32 Öner, **Ihlamur**, s.59.

33 Sözen, **a.g.e.**, s. 165. Yücel, Öner, **a.g.e**., s. 37.

2.1.4.2. Süsleme Programı

2.1.4.2.1. Duvar ve Tavan Resimleri

Duvar resimleri yapının zemin kat salonunda, 1 no.lu odada ve merdiven boşluğunu örten tavan yüzeyinde yer almaktadır. (Çizim 7)

Zemin kat salonunda, odalara ve merdivenli bölüme açılan dört kapı ile bunlarla aynı yükseklikteki boy aynalarının üst kısımlarında birer kartuş içinde çiçek düzenlemelerinden oluşan natürmortlar görülmektedir. Varaklı zemin üzerine beyaz, mavi, pembe, sarı ve yeşil renklerin uçuk tonlarında boyanan çiçek buketleri, her kartuşta farklı bir düzenleme içindedir. (Resim 120, 124, 127, 137,138, 141,143,145)

Zemin kat salon tavanının köşeleri düzgün olmayan dörtgen panolara bölünerek içleri vazoda çiçek buketleri ve istiridye motifleriyle bezenmiştir. Dış kenarları düz, içte kalan kenarları içbükey olarak biçimlendirilen dörtgen panolar, varaklı bir şerit içine geniş bir bordürle çevrilmiştir. Köşelerinde küçük kartuşlar içine istiridye kabuğu motiflerinin işlendiği, beyaz iki şerit içine çaprazlardan oluşan bu bordürün ortasında, varak zemin üzerine baklava ve dört dilimli çiçek şekillerinden oluşan beyaz bir ağ işlenmiş, köşelerdeki kartuşlara dayanan birer sehpa üzerine de vazoda çiçek buketleri yerleştirilmiştir. Çiçek düzenlemeleri her köşe panosunda aynı olmakla birlikte, renkleri beyaz, mavi, pembe, sarı tonları arasında değişmektedir. Dikdörtgen tavanın kısa kenarlarında, akant yaprakları ile “C ve “S” kıvrımlarından oluşan beyaz birer kartuş içine benzer ağ motifi üzerine çiçek demetleri işlenmiştir. Aynı düzenleme de sekiz kartuşun dairesel sıralanmasıyla tavan göbeği süslemeleri oluşturulmuştur. (Resim 147–154)

Yapının kuzeyinde yer alan odanın çapraz tonozlu tavanında sehpa üzerinde çiçek sepetlerinden natürmortlar dikkati çekmektedir. Tavan, varaklı iki bordürle çerçeve içine alınmış ve su yeşili zemin üzerine

köşelerde istiridye kabuğu ve akant yapraklarından oluşan kartuşlar gölgeli bir görünümde beyazla boyanmıştır. Her kenarda mavi zemin üzerine beyaz ağ motifi, akant yaprakları ve kenarları “C” kıvrımlarına dönüşen birer sehpa üzerinde sepette çiçek demetleri görülmektedir. Köşelerden göbeğe doğru uzanan beyaz şeritler içine varak zemin üzerine beyaz akant yaprakları ve eliptik soyut şekiller işlenmiş, ortada çapraz biçimde birleşen şeritlerin arasına da mavi benekler, beyaz akant yaprakları ve varaklı bir taç üzerine çeşitli renk tonlamalarıyla çiçek kümeleri, yaprakları ve ince girlandlar işlenmiştir. (Resim 167–172)

Bodrum kattan zemine çıkılan merdiven boşluğunu örten tavan, varaklı şeritlerle dikdörtgen çerçeve içine alınmış, kısa kenarlarında simetrik olarak birer pano içine çiçek buketi yerleştirilmiştir. Akant yaprakları ve kıvrım dallardan oluşan dikdörtgen bir düzenleme içinde, mavi zemin üzerine uzun kenarları dilimli, kısa kenarları düz birer panoya varak zemin üzerine beyaz, pembe, sarı, çiçek demeti işlenmiştir. Dikdörtgenin ortasında üstü açık bir kubbe izlenimi verilen bir trompe l’oeil resim dikkati çekmektedir. Dairesel düzenlemeli resmin kenarları beyaz iki düz şerit arasında, eşit aralıklarla küçük çiçekler yerleştirilmiş geniş bir bordürle çevrilmiştir. Bordürün iç kenarları balkon korkuluğu görünümünde çevrilmiş ve dört yönde yükseltilmiş platformlar üzerine pembe, sarı, beyaz çiçek demetleri yerleştirilmiştir. Zeminde, mavi gökyüzü ve beyaz bulutlar resmedilmiştir. (Resim 206–210)

2.1.4.2.2. Taş-Mermer Süsleme

Yapıda taş ve mermer süslemelere tüm cephelerde ve abdesthane bölümünün çeşmesinde rastlanmaktadır. (Çizim 8)

Yapının doğu cephesinde, atnalı biçiminde iki kola ayrılan mermer merdivenin kolları arasında kalan bölüm, çift kademeli bir nişle süslenmiş, içte kalan nişin içine büyük bir kupa yerleştirilmiştir. Kupanın üzerine

oturduğu dikdörtgen kaidenin kenarlarını, içe ve dışa dönük olarak “C” biçiminde akant yaprakları çevrelemiştir. Kaidenin ortasında köşeleri pahlanmış dikdörtgen pano ortasına on iki dilimli bir rozet yerleştirilmiştir. Kaidenin üzerinde dilimli gövdeli, girland ve küçük çiçeklerle süslü kupanın kulpları “S” ve “C” kıvrımları yapan akant yapraklarından oluşmaktadır. İçteki basık kemerli nişin üst kısmında, ortadaki çiçek motifinden iki yana perde gibi dağılan akant yapraklarıyla süslü bir şerit dikkati çeker. Dıştaki nişin basık kemeri, iki yanda dikdörtgen kaideli sütunlara oturmaktadır. Yivli sütunların üzerinde, kemer alınlığında, nişin iki yanındaki panolarda, duvar payelerinde ve en dıştaki kare panolarda geometrik şekiller ve “S” ve “C” kıvrımları yapan akant yaprakları, girlandlar, madalyonlar, bitkisel bezemeli kabaralar yer almaktadır. Merdivenin üst kısmında balkon korkulukları ajurludur. (Resim 39–49) (Çizim 9)

Merdivenli giriş kısmının üzerinde zemin kat kapı ve pencere aralarında hiç boşluk bırakılmadan süslemeler yapılmıştır. Üç düşey bölüme ayrılan cephenin köşelerinde, pencere aralarında ve kapının iki yanında bulunan birbirinin aynı süslemeye sahip sütunlar, dikdörtgen birer kaide üzerine oturmaktadır. Kaidenin ortasında yer alan dikdörtgen panonun dar kenarlarının ortasında üçgen biçiminde dışa çıkıntılar yapılmış ve içine baklava dilimi şekilleri yerleştirilmiştir. Sütunlar altta vazo üzerine oturan yivli gövde ile kompozit başlıklara sahiptir. (Resim 50–57)

Kapının iki yanındaki sütunlara oturan yuvarlak kemer karnında, eşit aralıklı yerleştirilmiş kare panolar içinde dilimli kabaralar, kemer yüzünde ise çift sıra bordür yer almaktadır. İçteki bordür daha geniş ve yivli çubuklardan, dıştaki ince bordür ise yarım daire ve çubuklardan oluşmaktadır. Kemerin iç kısmında kapı açıklığı üstte sarkıt, ortada istiridye formu, bunun iki yanında “C” kıvrımlı akant yaprakları, aralarda çiçeklerden oluşan bir düzenlemeyle perde görünümü kazanmıştır. Kemer köşeliklerinde kabaralardan başlayan girlandlar, alınlığındaki istiridye biçimli rozetin iki yanında küçük dairelerle son bulmaktadır. (Resim 58–64)

Cephenin orta bölümünde kapının iki yanındaki nişler içine kupalar yerleştirilmiştir. Nişin alt kısmı baklava dilimli bir pano, üzerinde spiraller,

sarkıtlar ve dişler, bunun üzerinde dikdörtgen kaide üzerinde oturan, çelenk ve küçük çiçeklerle süslü kupanın kulpları “S” ve “C” kıvrımları yapan akant yapraklarından oluşmaktadır. Nişin kemer kavsarasında ajurlu bir istiridye kabuğu motifi yer almaktadır. Nişin üzerinde kartuşlar, dilimli ve çift kademeli bir vazo ile çiçekler, akant yaprakları, girlandlar ve en üstte merkezde yine istiridye kabuğu motifi ile sonlanan bir düzenleme dikkati çekmektedir. (Resim 65–72) (Çizim 10)

Cephenin yan kanatlarında ikiz pencereler simetrik düzenlemeye ve benzer süslemeye sahiptir. Pencereler, iki yanda birer geniş bordürle sınırlanmaktadır. Köşe sütunceleri görünümü verilen bordürün alt kısmında dilimli gövdeli, üzeri kat kat dairesel şekillerle süslü bir vazo ile vazodan çıkan çiçek ve akant yaprakları, bunun üstünde alt kısmı “C” kıvrımlarıyla süslü düz silmeyle oluşturulmuş dikdörtgen bir pano, kat kat çiçek ve tomurcuklarıyla süslü bir girland, ajurlu akant dizisi, üç dilimli yaprak dizisi aşağıdan yukarıya doğru sıralanmaktadır. Yuvarlak kemer yüzünü saran çift sıra bordürden içteki üçlü gruplar yapan çubuklarla, dıştaki ise yarım dairesel şekillerle süslenmiş, kilit taşı üzerine “C” kıvrımları, akant yaprakları ve kabaradan oluşan eliptik bir kartuş yerleştirilmiştir. Pencerelerin kemerlerinin iç kısmına da kapıda olduğu gibi, volütlü bir sarkıt ve “C” kıvrımlarından oluşan bir düzenlemeyle perde görünümü verilmiştir. İkiz pencerelerin aralarda birer sütun, üstte kemer bordürlerinin birleştiği merkezden başlayarak yukarıya doğru kat kat balık pulu görünümünde genişleyen, dilimli gövdeli bir vazo, kenarları spiral biçiminde kıvrılan ortasında istiridye kabuğu biçiminde motif yerleştirilmiş bir kartuş yer almaktadır. Kartuşun üst kısmından başlayarak yanlara doğru asılan girlandlar ve baklava diliminde ajurlu, düzgün olmayan dikdörtgen panolar görülmektedir. (Resim 73–81) (Çizim 11)

Akant yapraklarıyla süslü üç sıra saçak frizi tüm yapıyı çevrelemektedir. Köşelerde volütlü, “S” biçiminde kıvrımlı taşkın süslerin üzerinde girland ve akant motifleri görülmektedir. Frizin üstünde eşit aralıklı yerleştirilmiş istiridye kabuğu motiflerinin gerisinde, cephenin yan kanatları üzerinde kademeli yükselen, köşeleri “C” kıvrımları ve spirallerle

yuvarlatılmış birer tepelikle taçlandırılmış, bunların ortasına da baklava dilimli ajurlu birer pano üzerine, ortası dilimli ve akant yapraklarıyla süslü kabaralar yerleştirilmiştir. Cephenin orta bölümü, yine kademe halinde yükselen, üzeri yanlarda oval panolar, ortada çiçekler, akant yaprakları ve volütlerle bezenmiş bir tepelik ile bunun üzerine oturtulmuş girlandlarla süslü, dilimli bir kupayla vurgulanmaktadır. (Resim 82–90) (Çizim 12)

Kuzey ve güney cepheleri simetrik düzenlenen yapının bu cephelerinde yer alan balkon ayaklarında, korkuluklarında yer yer görülen taş süslemeler, pencereler çevresinde ve aralarında yoğunlaşmaktadır.

Balkon ayakları yukarı doğru üç kademe halinde daralan, köşeleri pahlanmış dikdörtgen birer kaide ile üstünde ortası içbükey bir kaideye oturmaktadır. Ayakların köşeleri pahlanmış gövdelerinin dört yüzünde, oluk silmeyle oluşturulmuş, kısa kenarları içe doğru sivriltilmiş birer dikdörtgen pano vardır. Başlıklar ise yivli kademelerle yukarı doğru genişlemektedir. Balkon korkulukları baklava dilimleri arasında dört yapraklı gözeneklerle ajurlu olarak yapılmış, dilimli gövdeli, akantlarla süslü sütuncelerle dört bölüme ayrılarak, bu bölümlerin üzeri merkeze doğru yükselerek içe kıvrımlar yapan silmelerle tamamlanmıştır. (Resim 91–93) (Çizim 13)

Zemin kat seviyesinde cephenin iki yanında birer pencere, ortada bir niş yer almaktadır. Nişin içine ön cephede olduğu gibi kupalar yerleştirilmiştir. Dikdörtgen kaide üzerinde oturan, çelenk ve küçük çiçeklerle süslü kupanın kulpları “S” ve “C” kıvrımları yapan akant yapraklarından oluşmaktadır. Nişin kemer kavsarasında istiridye kabuğu motifi yer almaktadır. Nişin iki yanında tabandan başlayarak yukarıya doğru daralan bir süsleme şeridi üzerinde, altta akant yapraklarıyla süslü, dışa taşkın bir volüt, üstünde dışa kıvrımlı akant yapragı motifi, üst üste dört vazo ve birer gülbezek motifi sıralanmaktadır. Bu bordürü yukarıda düz keserek nişin yuvarlak kemerini saran üç sıra bordür, içe doğru kademe halinde alçalan iki düz silme ile ortada üzeri yarım dairesel şekiller işlenmiş bir kaval silmeden oluşmaktadır. Kemerin üst kısmı ortada bir

kabarayı saran eliptik bir kartuş ile yanlara açılan akant yapraklarıyla süslenmiştir. (Resim 94–98) (Çizim 14)

Nişin iki yanında simetrik düzenlenmiş iki pencere birbiriyle aynı süslemeye sahiptir. Pencereler iki yandan yarım sütuncelerle sınırlanmıştır. Sütuncelerin kare kaidelerinin yüzünde, bir akant yaprağı motifi, altta iki yana spiraller oluşturan düz silmeyle çerçeve içine alınmış, kaidenin köşeleri volüt ve akant yapraklarıyla süslenmiş, üstte ağza doğru açılan, akant yapraklarıyla süslü bir vazo yerleştirilmiştir. Sütuncelerin yivli gövdelerini akant yaprakları ve dalları sarmalamaktadır. (Resim 99–100) Üstte, dilimli gövdeli bir vazodan çıkan güller, tomurcuklar ve yaprak motiflerinden oluşan bir buketle sonlanan sütuncenin gövde kısmı bir kaval silmeyle çevrilmiştir. Sütuncelerin başlıkları volüt, istiridye kabuğu motifi ve iki yanda madalyonlardan oluşmaktadır. Pencerelerin basık kemer yüzeyleri, iki düz silme arasında geniş bir bordürle süslenmiştir. Ortada çiçek, “C” ve “S” kıvrımları yapan dallar, köşelerde istiridye kabuğunu andıran motiflerin görüldüğü kemerin iç kısmı yine benzer motiflerle perde görünümünde bir düzenleme pencere üzerine inmektedir. Düz bir çıkma ve bir bitkisel şeritten sonra, baklava dilimli ajurlu dikdörtgen bir pano içine yerleştirilmiş, vazo, girlandlar, “C” ve “S” kıvrımları yapan akant yapraklarından oluşan zengin bir süsleme kemer tepeliğini oluşturmaktadır. (Resim 101–102) (Çizim 14)

Nişin üstünde saçak frizinin hemen altında, akant yaprağı ile iki yandaki gülbezeklere asılan girlandlar ile ortada arantus yapraklarının çevrelediği bir kartuş içinde dairesel bir düz silme içinde çiçek rozeti, altta spiral ve sarkıtla biten bir düzenleme görülmektedir. (Resim 103)

Cephenin orta bölümü, ön cephede olduğu gibi kademe halinde yükselen, köşeleri spiral biçimlerinde yuvarlatılmış, üzeri rozet, girlandlar, fiyonklar, akant yapraklarıyla süslü bir tepelik ile bunun üzerine oturtulmuş girlandlarla süslü, dilimli bir kupayla sonlanmaktadır. (Resim 104–105)

Yapının arka cephesi olan batı cephesinde sadece pencerelerin aralarındaki sütuncelerde ve kemer yüzünde süslemeler görülmektedir. (Resim 104–110)

Sütuncelerin dikdörtgen kaideleri üzerinde kısa kenarları üçgen biçiminde sivriltilmiş dikdörtgen birer pano yer almaktadır. Bunun üzerinde dilimli vazo biçiminde ikinci kaideye oturan yarım sütunce gövdeleri süslemesizdir. Kompozit sütunce başlıkları, çift pencere kemerlerini taşımaktadır. Pencere üstündeki süslemeler ise doğu cephenin pencere süslemeleriyle birebir aynıdır. (Resim 111–115)

2.1.4.2.3. Alçı, Stuko, Altın Varak

Yapıda alçı kabartma üzerine varak süslemeler salon ve 2 no.lu odanın duvar ve tavanlarında, 1 no.lu odanın sadece tavanında dikkati çekmektedir. Stuko ise tüm salon, 1 ve 2 no.lu odaların tümünde duvarlarda görülmektedir. (Çizim 15)

Zemin kat salonunun kuzey ve güneyinde odalara açılan kapı ile aynalar arasında duvar yüzeyinde, stuko tekniğinde yapılmış, Dinar beji tonunda mermer görünümü veren ve dikdörtgen-daire bileşimlerinden oluşan, altın varaklı çerçeve içine alınmış düşey birer pano vardır. (Resim 122–125)

Salonun kuzeyindeki odanın tüm cepheleri, yerden yaklaşık 1 m. bursa beji tonlarında stukoyla kaplanmış, bunların üzeri de her cephede enine boydan boya kahverenginde biri kalın, diğeri ince iç içe iki şeritle pano içine alınmıştır. Panoların köşeleri içbükey hale getirilmiş ve her köşeye stilize bitkisel bir motif işlenmiştir. Duvar yüzeylerinin üst kısımları Muğla beyazı tonlarında stuko kaplanmış ve düz bırakılmıştır. (Resim 155)

Salonun güneyinde yer alan odanın tüm cepheleri dikdörtgen-daire bileşimlerinden oluşan, varaklı çerçeve içine alınmış dar uzun panolarla süslenmiştir. Kapının iki yanında a ve b duvar yüzeylerinde varaklı silme içinde, koyu lacivert birer kısa kenarları içbükey dilimli dikdörtgen stuko pano görülmektedir. (Resim 180–187)

2.1.5. Maiyet Köşkü

2.1.5.1. Mimari Özellikler

2.1.5.1.1. Plan

Doğu-batı doğrultusunda enlemesine yönelen dikdörtgen planlı bu küçük kasır, bir taban görevi yapan bodrum kat (subasman) üzerine oturtulmuş tek kattan ibarettir. Hem bodrum kat, hem de zemin kat planı, bir orta salona açılan dört köşe odasından oluşmaktadır. Kuzey ve güneyde birer girişi bulunan yapı, güneyde dışta çift taraflı bir merdivenle zenginleştirilmiştir. Kuzeydeki giriş duvarının orta bölümü ise her iki kat boyunca dışa taşmaktadır. (Resim 211)

Bodrum katında; uzunlamasına dikdörtgen salonun doğu ve batısında eşit büyüklükte, simetrik düzenlenmiş, enlemesine dikdörtgen dört oda yer almaktadır. Kendi aralarında geçişi olmayan odalar, birer kapıyla salona açılmakta ve birinden diğerine geçiş salondan sağlanmaktadır. Kuzeydeki kapıdan girişte, dikdörtgen sahanlıktan, giriş ekseninde yer alan birkaç basamakla inilen bodrum katın, zemin katla tek bağlantısı, yine bu sahanlığın iki yanından yukarıya uzanan çift kollu merdivenlerdir. (Çizim 16)

Zemin kata kuzeydeki kapıdan yapının içindeki çift kollu merdivenle geçilmekteyse de, ana giriş güneydedir. Yapının dışında çift kollu merdivenli giriş platformundan erişilen kapıdan doğrudan zemin kat salonuna girilmektedir. Bodrum kat planı burada da tekrarlanmaktadır. Doğu ve batıda birbirine bitişik ikişer oda tek kapıyla salona açılmaktadır. Odalar bodrum kattan farklı olarak, daha çok sayıda pencerelerle aydınlatılmaktadır. (Çizim 17)

2.1.5.1.2. Cephe Düzenlemesi

Maiyet Köşkü'nün havuzlu bahçeye bakan güney cephesi tıpkı Merasim Köşkü'nün doğu cephesi gibi, üçlü bir kompozisyon oluşturmaktadır. Bodrum ve zemin katlar, tüm cepheleri dolaşan ve bodrum kat pencereleri üzerinde hafif bir kademe oluşturan yatay bir silmeyle ayrılmıştır. (Resim 212) (Çizim 18)

Ortada yine çift taraflı, geniş, merdivenli bir mermer giriş platformu yer almaktadır. Yapının ana girişi orijinalde burasıdır. Günümüzde kuzey cephedeki arka giriş kullanılmaktadır. İki yanda üç basamakla yarım daire biçiminde birer düzlüğe, buradan da atnalı biçimli, iki kollu bir merdivenle orta bölümde bulunan kapıya ulaşılmaktadır. Giriş önü, ajurlu korkulukla balkon görünümü kazanmaktadır. Altta merdiven kolları arasında kalan yüzey beş panoya ayrılarak, sade işlenmiştir. (Resim 213)

Zemin katın orta bölümünde sonlanan merdiven kolları, aşağıda yanlara doğru açıldığından, bodrum kat cephenin büyük kısmını enlemesine kaplayarak gizlemektedir. Merdivenlerin iki yanında kalan bodrum kat pencereleri iptal edilmiş, yan kanatlarda ikişer pencere ile köşe odaları aydınlatılmıştır. Kareye yakın uzunlamasına dikdörtgen pencereler basık kemerli, madeni parmaklıklıdır. (Resim 215)

Zemin kat düz, düşey üç bölüme ayrılmıştır. Orta bölümün duvar yüzeyi geriye çekilmiş, ortaya camlı ahşap kanatlı, yuvarlak kemerli kapı yerleştirilmiştir. Hemen iki yanında, kapının yarısı genişliğinde, çerçeve yüksekliği dörde bölünen düz lentolu birer pencere yer almaktadır. Konsollarla taşınan saçağın hemen altında bir rozetle sonlanan kemerin köşeliklerinde ve kapı ile pencereler arasına yerleştirilmiş ince düşey dikdörtgen panolarda girift süslemelere rastlanmaktadır. (Resim 214–215)

Yan kanatlarda, kapı yüksekliğine erişen ikişer düz lentolu, uzun dikdörtgen pencere, üstleri silmelerle vurgulanarak duvar yüzeyinden taşan süslü bir panoyla taçlandırılmıştır. Pencere aralarında ince düşey dikdörtgen panolar, pencere ve kapı üstleri gibi belli yerlerde toplanan süs

unsurları dışında, aralarda kalan bölümlerde duvar yüzeyi boş bırakılmıştır. (Resim 216–226)

Zemin katın bitiminde hafif bir çıkıntı yapan saçağın üzerinde, en tepede tüm cepheleri dolaşan bir parapet duvarı, güney cephede kademelenmekte ve bir taçla son bulmaktadır. (Resim 227)

Doğu yan cephede de yatay silmeyle ayrılan bodrum katın, iki yan odası birer pencereyle aydınlanmaktadır. Kareye yakın uzunlamasına dikdörtgen pencereler basık kemerli, madeni parmaklıklıdır. Pencerelerin iki yanında beliren düz plastrlar, zemin kat pencereleri boyunca devam etmektedir. Duvar yüzeyi masiftir. (Resim 229)

Zemin katta, bodrum kat pencereleri hizasında birer büyük pencere, iki yanındaki dar uzun dikdörtgen pencerelerle, güney cephenin giriş düzenlemesini hatırlatmaktadır. Oradaki kapının yerini pencere almıştır. Camlı ahşap kanatlı, yuvarlak kemerli pencere, hemen iki yanında, onun yarısı genişliğinde, çerçeve yüksekliği dörde bölünen düz atkılı birer pencereyle üçlü grup oluşturmakta ve bu düzen cephe boyunca iki kez tekrarlanmaktadır. Yuvarlak kemerli iki büyük pencere üstte taçlandırılmıştır. Her bir pencere arasında, kemer köşeliklerinde, cephenin ortasında küçük pencerelerin üstünde kare bir pano içinde toplanmış süslemeler dışında, duvar yüzeyi boş bırakılmıştır. (Resim 230–231)

Kuzey cephe; güney cephede olduğu gibi üç düşey bölüme ayrılmaktadır. Orta bölümü güneydeki içe çekilmenin aksine dışa oldukça taşkındır. Bu taşkınlık sadece zemin kat seviyesinde kalmamış, bodrum katta da bölüntüsüz devam etmiştir.

Yapıya giriş bugün kuzey cepheden sağlanmaktadır. Orta bölümde, düz atkılı, camlı ahşap çerçeveli kapıya, iki yandan birkaç basamakla çıkılan yarım daire bir dış sahanlıktan ulaşılmaktadır. Kapının iki yanında duvardan hafif bir çıkıntı yapan yüzeyde kareye yakın uzunlamasına dikdörtgen bodrum kat pencereleri, basık kemerli, madeni parmaklıklıdır. Yan kanatlarda da bodrum kat pencerelerinin ikili düzenlemesi devam etmektedir. (Resim 232) (Çizim 19)

Zemin katta; giriş kapısının ve iki yanındaki bodrum kat pencerelerinin hizasında, ortadaki biraz daha geniş üçlü bir pencere dizisi vardır. Dar, uzun, düşey dikdörtgen pencereler, camlı ahşap çerçevelidir. Ortadaki pencere, kapının yüksekliği nedeniyle, zemin kat taban seviyesinden başlayan diğerlerinden daha kısadır. Üç pencere de üstte, düz atkıları teğet geçerek yan kanatlardaki pencerelere uzanan düz bir silmeyle hizalanmıştır. En üstte silmelerle belli belirsiz bir yatay panonun içi düz bırakılmıştır. Yan kanatlarda düz silmeyle, bodrum kattan daha belirgin ayrılan zemin katın, taban seviyesinden başlayarak yükselen ikişer penceresi, üstte düz bir silmeyle son bulmaktadır. Kasrın arka cephesi süslemesizdir. (Resim 233–234)

Batı cephe de doğu cepheyle düzenleme ve süsleme bakımından tam bir simetri oluşturmaktadır. (Resim 235–241)

2.1.5.1.3. İç Düzenleme

Yapıya giriş için günümüzde kuzey cephedeki kapı kullanılmaktadır. Girişte, dikdörtgen iç sahanlığın ileriye uzantısı, bodruma inen dört basamaklı bir eşikle tamamlanmaktadır. Servis ve hizmet odalarından oluşan mekânların kapıları basık kemerlidir. Bugün tümüyle yenilenmekte olan yapının yer döşemeleri mermerden, duvarları beyaz badanalıdır. (Resim 242–243)

Sahanlığın iki yanından ikişer basamakla köşelerde birer düzlüğe, buradan da yukarıya kadar düz devam eden çift kollu ahşap bir merdivenle zemin kata ulaşılmaktadır. Korkulukları da ahşap olan merdiven ve çevresi süslemesizdir. (Resim 244–245)

Zemin kat, mekânların mimari düzenlenişi bakımından Küçüksu Kasrı'nın üst kat düzenine benzemektedir. Merasim Köşkü'nün tersine burada salon uzunlamasına, yan odalar enine dikdörtgen biçimindedir.

2007 Yılının Ekim ayında inceleme ve çekimlerimiz sırasında, yapının tüm eşyaları kuzeybatı köşedeki 1 no.lu odada toplanmış ve kapısı kapatılarak mühürlenmişti. Çekim için kısa süreliğine izin verilen odalarda duvar ve tavan süslemelerinin onarımları devam etmekteydi.

Salonun beden duvarları düz bırakılmış, tavan eteğinden başlayarak tavanda sade bir süsleme programı uygulanmıştır. Dikdörtgen biçimli pencere ve kapı düzenlemeleriyle sade duvar değerlendirmesi ana kütlenin nispeten hareketli yapısıyla karşıttır. Batı cephede yan yana iki ahşap kapı, kütlesel duvar yüzeyinde tek boşluktur. Ahşap kapı kanatlarının bölmeleri ince bir altın varaklı şeritle çerçeve içine alınmıştır. Güney cephede, ortada tavan eteğine kadar yükselen kapı iki yanında daha dar ve kısa kalan pencerelerle, manzaranın en iyi görülmesini sağlayacak ve bol ışık alabilecek biçimde düzenlenmiştir. Kapı ve pencerelerin altın varaklı kornişlerinin ortasında süsler görülmektedir. Doğu cephede de, batıdakilerle karşılıklı aynı formda iki ahşap kapı yer almaktadır. (Resim 246–255)

Salonun kuzeybatısındaki 1 no.lu odanın duvarları Burdur kahverengi mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. Kapının yer aldığı doğu cephesi tümüyle boş bırakılmıştır. Kuzey cephede tavan eteğine kadar yükselen iki geniş pencere yapının arka bahçesine bakmaktadır. Batı cephede ortada geniş ve yüksek, iki yanda kısa ve dar dikdörtgen pencere üçlü bir grup oluşturarak eşit aralıklı sıralanmaktadır. Güney cephede ise, üzerinde altın varaklı çerçeveli aynasıyla, gri damarlı beyaz mermerden bir şömine yerleştirilmiştir. Tavan altın varaklı geometrik panolarla süslenmiştir. (Resim 256–261)

Salonun güneybatısındaki 2 no.lu odanın duvarları yerden yaklaşık 1 m. kadar lacivert renkte, üst bölümlerinde ise mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. Kuzey cephenin tam orta yerinde, gri damarlı beyaz mermerden şömine, altın varaklı çerçeveli aynasıyla yerleştirilmiştir. Batı cephede ortada geniş ve yüksek, iki yanda kısa ve dar dikdörtgen pencere, güney cephede ise, tavan eteğine kadar yükselen iki geniş pencere 1 no.lu odada olduğu gibi taban seviyesinden

başlamaktadır. Kapının yer aldığı doğu cephesi burada da boş bırakılmıştır. Tavan dikdörtgen çerçeve içine alınarak altın varaklı panolarla bölünmüştür. (Resim 262–271)

Salonun güneydoğusundaki 3 no.lu odanın duvarları da mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. Kapının yer aldığı batı cephe boş bırakılmış, güneyde ikili, doğuda üçlü pencere kombinasyonları burada da uygulanmıştır. Şömine, kuzey yöndeki odalarda olduğu gibi, güneyde de iki odayı ayıran duvarda yer almaktadır. (Resim 272–280)

Kuzeydoğudaki 4 no.lu odanın güney cephesi şömineli, doğu ve kuzey cepheleri pencerelidir. Duvarları mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. Kapının yer aldığı batı cephe boş bırakılmıştır. (Resim 281–290)

Tüm odalar karşılıklı olarak ve yan yana tam bir simetrik düzen içerisinde yer almaktadır. Tavan bezemeleri çok küçük farklarla ayırt edilebilmektedir. Odalar arasındaki tek farklılık, duvar gövdesinin ve tavan panolarının değişik kombinasyonlarda renklendirilmiş olmasıdır.

2.1.5.2. Süsleme Programı

2.1.5.2.1. Taş Süsleme

Yapının bütün cephelerinde yüksek kabartma tekniğinde yapılmış taş süslemeler pencere ve kapı çevresinde yoğun olarak görülmektedir. (Çizim 20)

Güney giriş cephesinin ortasında yer alan mermer merdivenin dış yüzeyi dikdörtgen, kare üçgen formlarında panolara ayrılarak, merkezdeki

dikdörtgen panonun içine gülbezek yerleştirilmiş, zemin sade bırakılmış ve merdiven korkulukları ajur tekniğinde işlenmiştir. (Resim 213)

Cephe, üç düşey bölüme ayrılmış, ortadaki bölümün duvar yüzeyi geriye çekilerek giriş vurgulanmıştır. Yuvarlak kapı kemeri, iki yanda dikdörtgen ayaklara oturmaktadır. (Resim 214) (Çizim 21) Kemer ayaklarının dış yüzeyinin merkezine birer gülbezek yerleştirilerek bu gülbezeklerin üst ve alt kısmında birer dikdörtgen pano içine akant yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyon yerleştirilmiştir. Sütun başlığı görünümündeki kemer üzengi taşlarına binen yuvarlak kemer kavsinin dış yüzeyi, üçlü gruplar oluşturan dik çubuklarla oyularak düzenlenmiş bir şerit ile bunu çevreleyen üstü küçük dairesel şekiller ve yaprak motiflerle süslü ikinci bir şeritle kuşatılmıştır. Kemer köşeliklerinde düzgün olmayan dörtgen biçimli panolar oluşturulmuş ve bu panoların içleri akant motifleriyle bezenmiştir. Kemer köşeliklerinin altında ve ortasında olmak üzere akant yaprağıyla bezeli üç kabara yer almaktadır. Girişin yer aldığı bu bölüm bitkisel bezemeli konsollarla saçak kısmına bağlanarak sonlandırılmıştır. (Resim 216–220)

Cephenin iki yan kanadı birbiriyle simetrik düzenlenmiş ve süslenmiştir. Yan kanatlarında ikişer adet pencere yer almaktadır. (Resim 221) (Çizim 22) Pencerelerin iki yanında birbirinin aynı, ortada ise farklı bir bezemeye sahip üç düşey dikdörtgen pano yer almaktadır. Yan panolar içinde akant yaprakları, baklava dilimleri, istiridye kabuğu; ortadaki panoda ise vazo, çiçek ve küçük madalyonlarla süslenmiştir. (Resim 222–226)

Pencereler yukarıda geniş düz süslemesiz bir bordürle birleştirilerek üstte dışa doğru ince bir friz oluşturulmuş ve frizin iç yüzeyinde yan yana dizilmiş akant yaprakları işlenmiştir. Frizin iki ucundan başlayıp “S” ve “C” kıvrımları oluşturup merkeze ulaşan akant yaprakları içe dönerek merkezde bir kartuş içinde istiridye formunda sonlanmaktadır.

Kapının kemer üzengi taşı seviyesinden başlayıp tüm cepheyi dolaşan yatay bir şerit süsleme ile, saçak kısmında yarım daireler içine yerleştirilmiş yarım çiçek motiflerinin tekrarlanmasıyla oluşan bir frizle kuşatılmıştır. Frizin de üstünde girişi vurgulamak için kademeli olarak

ortada yükseltilen bölümde yer alan süsleme, kartuşla çevrelenmiş istiridye kabuğu motifi ile yanlarda “S” ve “C” biçiminde kıvrılan yapraklardan oluşmaktadır. (Resim 227)

Köşkün doğu ve batı cepheleri düzenleme ve süsleme olarak birbirinin tekrarı gibidir. Cephelerde merkezde iki dikdörtgen pencere ve pencerelerin iki yanında yuvarlak kemerli daha yüksek birer pencereyle onlarında yanında yer alan birer dikdörtgen pencereyle cephelerin düzenlenmesi tamamlanmıştır. (Resim 228)

Merkezdeki pencerelerin arasında dikdörtgen pano içinde ‘S’ ve ‘C’ kıvrımları oluşturan akant yaprakları, merkezde bir gülbezek ve istiridye kabuğuyla süsleme tamamlanmıştır.

Pencerelerin üzerinde duvar yüzeyinde, merkezde gülbezek ve bu gülbezeği çevreleyen akant yaprakları üst kısımda istiridye motifiyle bir madalyon oluşturulmuştur. Bu madalyonun iki tarafından başlayan çiçek dizilişi altta birleşerek yarım bir fiyonk görünümünü almıştır. (Resim 230–231)

Yuvarlak kemerli pencerelerin kemer köşeliklerinde ‘C’ kıvrımlı akant yaprakları ve üzeri akant yapraklarıyla bezenmiş birer kabara yer almaktadır. Kemer köşeliklerinin birleştiği noktaya istiridye formunda bir kabara yerleştirilmiştir.

Pencereler yukarıda geniş düz süslemesiz bir bordürle birleştirilerek üstte dışa doğru ince bir friz oluşturulmuş ve frizin iç yüzeyinde yan yana dizilmiş akant yaprakları işlenmiştir. Frizin iki ucundan başlayıp “S” ve “C” kıvrımları oluşturup merkeze ulaşan akant yaprakları içe dönerek merkezde bir kartuş içinde istiridye formunda sonlanmaktadır.

Pencereler arasında yer alan dikdörtgen 4 panonun süslemesi ise ‘C’ kıvrımlı akant yaprakları ve küçük çiçeklerden oluşmaktadır. (Resim 235–241)

2.1.5.2.2. Alçı, Stuko, Altın Varak

Yapıda alçı kabartma ve üzerine varak süslemeler, zemin kat salon, 1, 2, 3, ve 4 no.lu odaların tavanlarında görülmektedir. (Çizim 23) Stuko ise yine salon ve odaların duvarlarında karşımıza çıkmaktadır.

Zemin kat salonunun duvarları tümüyle Marmara grisi tonlarında stukoyla kaplanmıştır. (Resim 244–250)

Salonun kuzeybatısındaki 1 no.lu odanın duvarları Burdur kahverengi mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. (Resim 256–257)

Salonun güneybatısındaki 2 no.lu odanın duvarları yerden yaklaşık 1 m. kadar Bandırma mavi granit görünümünde, üst bölümlerinde ise Hazar pembe mermer dokusu görünümünde stuko tekniğinde yapılmış kaplamadır. (Resim 262–265)

Salonun güneydoğusundaki 3 no.lu odanın duvarları yerden yaklaşık 1 m. kadar Hazar pembe mermer dokusu görünümünde, üst bölümlerinde ise Bandırma mavi granit görünümünde stuko tekniğinde kaplanmıştır. (Resim 272–274)

Kuzeydoğudaki 4 no.lu odanın yerden yaklaşık 1 m. kadar Vize pembe mermer dokusu görünümünde, üst bölümlerinde ise Akhisar Oniks görünümünde stuko tekniğinde kaplanmıştır. (Resim 281–284)

2.1.6. Malzeme ve Teknik

Kasırların taşıyıcı duvarları, tuğla ve taş malzemeyle yığma yapı tekniğine uygun biçimde tasarlanmıştır. Bodrumda kesme taşla kaplı moloz taş, katlarda masif kesme taş, iç bölmelerde kalın tuğla kullanılmıştır. Cepheler taş kaplama, döşemeleri ise ahşaptır. Mekânların tümü dıştan tek ahşap çatı altında toplanmıştır. Çatı kaplama malzemesi ise kurşundur.

2.2. KÜÇÜKSU KASRI

2.2.1. Yeri ve Tarihi Çevresi

Küçüksu Kasrı; Boğaziçi'nin Anadolu yakasında, Üsküdar-Beykoz sahil yolu üzerinde, Kandilli ile Anadoluhisarı arasındaki iskelenin hemen yanında, deniz kıyısında yer almaktadır. (Resim 291)

Burası, Alemdağ yamaçlarından inen sel yataklarının birleşmesiyle oluşan ve Anadoluhisarı yakınında denize dökülen Göksu ile düzlüğün güney kenarından Boğaz'a ulaşan Küçüksu (Küçük Göksu) derelerinin kendi adlarını verdikleri, üç tarafı tepelerle çevrili geniş düz çayırlık alandır. (Resim 292–295)

Osmanlı Dönemi'nde, çevresindeki ulu ağaçlarla büyük önem kazanan Göksu ve Küçüksu çayırları ile bunların arasında kalan alan, sultanların Boğaz'daki hasbahçelerinden, zamanla da en gözde mesire yerlerinden biri olarak ün yapmıştır. (Resim 296)

17. Yüzyılda Evliya Çelebi (d.1611-ö.1682), "*Bir âb-ı hayât nehirdir*" diye sözettiği Göksu deresi ve çevresini şöyle anlatır: "*Âlem dağlarından berü cereyân edüb iki cânibi dıraht-ı müntehâlarla zeyn olmuş bağlardır. Ve Halıcızâde bağçeleridir ve âsiyab-ı dakîklerdir. Ve bu nehir üzre bir haşeb cisri var, cümle uşşâkân kayıklar ile bu nehirden teferrücgâh kurâları çemenzârına varub her şecere-i tayyibenin sâyesinde taraf taraf zevk u safâ ederler bir vâcibü's-seyr Göksu'dur. Ve bu mahalde bir gûne kırmızı toprak hâsıl olup andan üstâd-ı kûze-kârlar gûnâ-gûn sifal ve kûzeler binâ ederler…*"[34]

O zamanlar, kayıkla dolaşmaya elverişli Göksu'nun iç kesimlerinde gül bahçeleri, köşkler ve bahçeler, üzerinde ahşap bir köprü yer almaktadır. (Resim 297) Göksu kıyısında deniz yoluyla getirilen buğdayı

---

[34] Yücel Dağlı, Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini, 1. Kitap, Yapı Kredi Yay:2307, 1. bsk., İstanbul, Şubat 2006, s. 230.

öğüten hazineye ait değirmenler vardır. Alüvyonal toprağı sayesinde çanak-çömlek yapımı gelişmiştir. Sultan IV. Murad (d.1612-c.1623-ö.1640), Kandilli'ye kadar selvi ormanlarıyla kaplı Göksu çevresini düzenlettirmiş, dere boyunca uzayan sık selvi ağaçları nedeniyle de buraya "Gümüş Selvi" adını vermiştir.

Kömürciyan (d.1637-ö.1695), 17. yüzyılda Göksu'dan şöyle söz eder: "*Denizi arkamıza bırakarak Kâğıthane'nin bir benzeri olan dereden içeriye doğru gidelim. İki tarafımız, daima yeşil kalan sık servilerle süslü güzel yerlerdir. Bu derenin adı Göksu'dur. Sultan Murad (IV) "Gümüş Servi" tesmiye ettiği bu yeri tanzim ettirmiş ve düpdüz hemverennüma" (dümdüz görünen) haline getirmişti. Bu yerlerin arka tarafında çok nefis gül bahçeleri ve güzel konaklar vardır. Yerli halkın ve şehrin ihtiyacı için su ile çalışan değirmenler mevcuttur. Buradan götürülen un, İzmit hariç Tekirdağ, Bandırma ve Yalova'nın ihtiyacını karşılar ve Unkapanı'na taşınarak stok yapılır. Keza, diğer yerlerden de oraya hububat ve meyva getirilir.*"[35]

Anlaşılıyor ki, 18. yüzyıl ortalarına kadar bu çevrede yerleşme çok değildi. 1730 yılındaki Patrona Halil Ayaklanması sırasında Kâğıthane mesiresinin harap olmasının ardından Sadâbâd yıkılınca Boğaziçi'ne yönelen Sultan I. Mahmud (d. 1696-c.1730–ö.1754), burayı çok beğenince ilk yapılaşma da oluşmaya başlamıştır. Sadrazam Divitdar Emin Mehmed Paşa (d.-sa.1750–1752–ö.-), 1751–1752'lerde sultan için bir biniş kasrı yaptırmıştır.

İnciciyan (d.1758-ö.1833), 18. yüzyılı şöyle anlatmaktadır: "*Anadoluhisarı'ndan sonra, Büyük Göksu gelir. Kağıdhane deresine benzerse de, ondan küçük, fakat Küçük Göksu'dan büyüktür. Göksu civarında membalar ve şehirde nam vermiş uzun ve nefis patlıcan yetişen mümbit bahçeler vardır. Burada çok güzel bir düzlük ve suyun kenarında büyük çapta küpler yapılan çömlekçi imalathaneleri ve padişah sarayına mahsus unu öğüten değirmen vardır. Sahilde, uzun ve güzel bir düzlük*

---

[35] Eremya Çelebi Kömürciyan, **İstanbul Tarihi-XVII. Asırda İstanbul**, Çev: Hrand D. Andreasyan, Yay. Haz: Kevork Pamukciyan, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1988. s. 46–47.

olup, Küçük Göksu denilen yer bunun yakınındadır. Bu iki yer de meskûn değildir."

Sultan II. Mahmud'un (d.1785-c.1808-ö.1839), Ramazan aylarında cuma günleri selamlık resminden sonra kendisine dinlenme mekânı olarak seçtiği Göksu'ya sık sık geldiği, avlandığı, atış talimleri yaptığı, türlü oyunlar seyrederek eğlendiği bilinmektedir. Sultan II. Mahmud'un sarayında Enderun'da yetişmiş olar Hızır İlyas Ağa, Letâif-i Enderun'da bu eğlencelerden birinden şöyle söz etmektedir: "*Recep ayının onuncu pazartesi günü padişah bu kez de Göksu Kasrı'na gitmek istedi. Öğleden sonra başlayarak güneş batımına kadar türlü eğlenceler ve zevkler yaşandı. Bu arada Göksu çayırında bulunan salıncaklara "mukallit mizaçlı" kişiler binmek için Padişah'tan izin istediler. İzin çıkınca salıncaklara kolan vurmaya başladılar. Herkes kahkaha ile güldü ve büyük seyir oldu. Sonra biraz tüfekle nişan atışı yapıldı. Akşama doğru Padişah yemek hazırlanmasını emretti…*"[36]

Sedad Hakkı Eldem de, Sultan II. Mahmud'a ait bir nişantaşının Yenimahalle taraflarında olduğundan sözetmektedir. Ayrıca, Göksu deresinin kuzey kıyısında, su değirmeni önündeki ahşap köprü hizasındaki alanda, büyükçe bir sofa bulunduğunu, bu setin Sultan II. Mahmud zamanında yapımı düşünülen bir köşkün temeli olduğunu, sonradan köşkün yapımından vazgeçilmesi üzerine öylece kaldığını, yolun sol tarafında bir çeşme, sağ tarafında da bir namazgâh seti yer aldığını ileri sürmektedir.[37] (Çizim 24–27)

İngiliz elçiliği rahiplerinden kalan anılar da tarihi belge niteliği taşımaktadır. 1821 yılında ilk olarak İstanbul'a gelen Rahip Robert Walsh (d.1785-ö.1859) yazılarında, Sultan'ın yaz aylarında, bu kıyılarda ok veya ateşli silahla talim yaptığından, buraların alabildiğine boş olduğundan veya nadiren köylere rastlandığından söz etmektedir.[38]

---

[36] Hafız Hızır İlyas Ağa, **Tarih-i Enderun-Letaif-i Enderun 1812–1830**, Çev: Cahit Kayra, Güneş Yay., İstanbul, Çokaş Matb., 1987, s.62.

[37] Eldem, **Türk Bahçeleri**, s. 6–11.

[38] (Rahip) Robert Walsh, **Narrative of a Journey from Constantinople to England**, Philadelphia, 1828, s.54–55.

Kentin mesire yerlerini anlatan ve bu arada Küçüksu'ya değinen metinlerin en başında, İngiliz yazar Miss Julia Pardoe (d.1806-ö.1862) gelmektedir. 1835 yılında geldiği İstanbul'u kaleme alan yazar, anıları arasında Küçüksu izlenimlerini şöyle aktarmaktadır: "*Vadinin kendisi çok güzeldir; çimenler kentin başka hiçbir yerinde olmadığı biçimde parlak ve boldur. Yazın, tatil günü olan cuma günlerinde her sınıftan insan, akan dere, çiçekler, yapraklar ve güneşin tadını, büyük bir zevkle ve ancak Doğuluların yapabileceği bir şekilde çıkarırlar. Hızlı atların çektiği uçları varak püsküllü, rengârenk ipekli kumaştan gölgelikleriyle varaklı boyalarla boyanmış faytonlar ve şık giyimli kürekçilerinin sayısının, sahiplerinin rütbe ve servetlerini belirttiği kayıklardan her an yolcular çıkıyor; asil ağaçların kalın dalları minderler ya da halıların üzerine çömelmiş olan ve hizmetkârlarının kendilerine hizmet ettiği, müzikleri karşılığı para ve övgü toplayan Eflak ya da Bulgar müzisyenleri saatlerce dinleyen, kara gözlü Bohemyalı çiçekçi kızların anlamlı biçimlerde düzenlemiş olduğu çiçeklerden satın alan, ya da İslavlar'ın danslarını seyreden beyaz fareceli kadınları güneşten koruyor. Orada burada, kalabalıktan biraz uzakta zarif bir şekilde romalka yapan Rumlar var. Gruplar halindeki güzel çocuklar, su satıcıları ve satıcılar çimenlerde dolaşıyor ve her taraftan gülümsemelerle karşılanıyorlar. Kısaca, büyüleyici bir sahne ve fayton ve kayığa binmeyecek kadar fakir olanlar, burada kendilerine bir yer kapmak için kızgın güneşin altında şehirden buraya yürümeye razılar.*"[39] (Resim 298)

1856 yılı sonları ile 1858 yılı ortaları arasında, amcası Fransız diplomat Antoine-Edouard Thouvenel'in (d.1818-ö.1866) yanında İstanbul'da kalan Baronne Duranne de Fontmagne, Paris Operası dekoratörü olan Séchan'ın burayı zengin bir biçimde dekore ettiğini yazmaktadır. Kırım Savaşı (1853-1856) sonrası İstanbul'u betimlediği eserinde "*Asya tarafındaki tatlı sular vadisi*" olarak adlandırdığı Göksu'nun

---

[39] Julia Pardoe, **The Beauties of the Bosphorus; Views of Constantinople and its environs, from orijinal drawings by W.H. Barklett**, London, Published for the proprietors, by George Virtue, 1838, s. 22–23.

"*temiz havasını almak için kırmızı kadife halılarla kaplı kayıklarla padişah ve vezir hanımlarının gidişini*" anlatmaktadır.[40] (Resim 299)

Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında, eski ahşap kasır yerine H.1273 (M.1856–1857) yılında bugünkü kasır yaptırılmıştır.[41]

Göksu, 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında daha çok devlet erkânının ve Türk ailelerin uğrak yeri olmuştur. Bu yıllarda Göksu kıyılarında kır gazinoları, kahvehaneler, ortaoyunu sahneleri ve Alman tarzında oteller bulunmaktadır. 1881–1907 yılları arasında İngiliz Elçiliği'nde yaşamış olan Lady Dorina Neave'nin, dönemin Beykoz'undaki gündelik yaşamın işleyişine dair sözleri, Göksu'daki sandal gezintilerinin bir Batılı gözüyle nasıl değerlendirildiğini göstermesi bakımından ilginçtir: "*Türk âdetlerince, harem kadınlarına uygun görülen pek az eğlence arasındaki mistik yaz gezintilerinden biri, Cuma günleri Göksu'da yapılan kayık sefalarıydı. Burası çok moda bir toplanma yeriydi ve yabancılara kendilerine yakışan milli kıyafetleri ve yaşmakları yakından görmek imkânını bulurlardı….*" [42] (Resim 300)

Göksu, İstanbul'un en önemli mesire yerlerinden biri olarak varlığını 1909 yılındaki taşkına kadar korumuştur. Bu taşkının yarattığı tahribat ve ihmalin ardından savaş yıllarının etkisi ve İstanbullunun yaşam biçiminin değişmesiyle Göksu'ya rağbet azalmıştır. (Resim 301)

2.2.2. Tarihçesi

Bugünkü Küçüksu Kasrı'nın yerinde, Sultan I. Mahmud (d.1696-c.1730–ö.1754) zamanında, Sadrazam Divitdar Emin Mehmed Paşa (d.-

---

40 (Baronne) Durand de Fontmagne, Un Sejour L'Ambassade de France A Constantinople, Paris, 1902, **Kırım Harbi Sonrasında İstanbul**, Çev: Gülçiçek Soytürk, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, İstanbul, Kervan Kitapçılık, Ekim 1977, s. 55, 59.

41 Eldem, **Köşkler,** C:II, s. 258.

42 (Lady) Dorina Neave**, Eski İstanbul'da Hayat**, Çev: Osman Öndeş, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, İstanbul, Kervan Kitapçılık, Ekim 1778, s. 139–140.

sa.1750–1752–ö.-) 1751–1752 yıllarında sultan için bir biniş kasrı yaptırmıştır.

İnciciyan, kasrın yapılış tarihini H. 1163 (M.1749–1750) olarak belirtmektedir: "*Eskiden iki su arasında bulunan padişah bahçesi, Sultan Mahmud I zamanında bozularak, sadrazam Divittar Emin Mehmed Paşa tarafından, 1163'de mükellef bir padişah sarayı yaptırılmıştır. Buradan Kandilli'ye kadar uzanan güzel bir servi ormanı vardır. Sultan Murad IV, çok sevdiği Göksu'ya 'Gümüş Selvi' adını vermiştir. Burası, Boğaz'ın Anadolu sahilindeki üçüncü padişah 'binişi'dir*."[43] Ancak bu tarihler Emin Mehmed Paşa'nın sadrazamlığından öncedir.

Ayvansarayî de (d.--ö.1786) H. 1165 tarihini vermektedir. Hadikat'ül Cevamî'de ahşap kasrın yapımı şöyle geçmektedir: "*Nüzhetgâh-ı mezbûr kadimden bir iki dâne kasr olub, Sultân Mahmûd Hân-ı Evvel hazretleri ise mesîregâh-ı mezbûre rağbet etdiklerinden, sadr-ı a'zâm-ı vakt bulunan Devetdâr Mehmed Paşa, mahall-i mezbûrun tecdîdine himmet edüb, Şehremîni ma'zûllerinden Muhâsebe-i evvel olan Âmedci birâderi Yûsuf Efendi'yi emîn-i binâ nasb ve ta'yîn ederek, sekiz yüz kırk zira' arsa üzerine bir kasr-ı âlî bünyad olunmuş, cânib-i cenûbîsinde vâkî' dağdan müstakil su cereyan etdirüb, havz ve fıskıye ve selsebîl inşâsıyle kemâl mertebe ziynet vermişdir. Şu'arâdan Râsih Mehmed Efendi'nin binâsına söylediği tarihdir:*

… Çün ihyâsı olub Sultân Mahmûd Hân cem-i câhın

Küçüksu bir büyük nüzhetgâh-ı kân-ı safâ oldu 1165"[44]

Sadrazam, güneydeki Kandilli yamaçlarında kuyular açtırmış, terazilerle sular kasra akıtılmış, fıskıyeli havuzlu bir bahçe düzenlemesiyle, bugünkü kasrın bulunduğu yerde 840 zirâ'karelik[45] arsa üzerinde yaptırdığı kasrın planını da mühendis ve şehremini Yusuf Efendi'ye hazırlatmıştır.

---

[43] P. Ğugios İnciciyan, **XVIII. Asırda İstanbul**, Çev: Hrand D. Andreasyan, İstanbul, Baha Matb., 1956, s. 104.

[44] Ayvansarayi Hüseyin Efendi, Ali Sâtı' Efendi, Süleyman Besîm Efendi; **Hadikatü'l-Cevâmi' (İstanbul Camileri ve Diğer Dinî-Sivil Mimarî Yapılar)**, Yay. Haz: Ahmed Nezih Gültekin, İşaret Yay., İstanbul, 1. bsk.., Acar Matb., 2001, s. 571–572.

[45] Yaklaşık 482,300 metrekare.

Şemdanizade'nin Murit-i Tevarih'inde kasrın yapılışı hakkında şu sözler yer almaktadır: "*Boğaziçi'nde Küçüksu nâm mahâll, bir mümtaz mahâll iken, hâlî kalmışidi. Sadrıâzam Divitdar Mehmed Paşa pâdişâha lâyık kusûr-ı bi kusûr binâsı ile ihyâ ve sekiz yüz zirâ' bir Dîvân-hâne ve havuzlar ve fıskiyeler inşâ ve hoş-nigâr bisât edüb, pâdişâha ziyâfet etmekle, hizmet-ı makbûleye muvaffak oldu. Bu mevkife muvâfık elliden ziyâde şu'arâdan kasâyid sunulmuşidi. Lâkin Rumeli-Hisarı Dizdarı (kale muhafızı) Râsih'in târihi râcih oldu.*"[46]

Dönemin kaynaklarında "Göksu sagir-i kasr-ı hümayun" ya da "Küçüksu kasr-ı hümayunu" olarak geçen bu köşkün, Beylerbeyi Sahil sarayı ile birlikte perdelerinin onarılarak bakımının yapıldığı ve bununla ilgili masrafların listesi H.28 Rabiulevvel 1173 (M.19 Kasım 1759) tarihli bir arşiv belgesinden öğrenilmektedir.[47]

H.12 Muharrem 1207 (M.30 Ağustos 1792) tarihli bir keşif belgesinden, Sultan III. Selim (d.1761-cülusu–1789-ö.1808) zamanında yapının esaslı bir onarımdan geçtiği anlaşılmaktadır.[48] Belgede, "*tatlı suların yollarının bozulduğu, kasır ve yanlardaki abdest odalarının altındaki kazıkların hepsinin harap olduğu ve çürüyüp kırıldığı, kasrın etraf saçakları, pencere cam ve çerçevelerinin bozulduğu, duvarlarında sıva kaplamaların döküldüğü ve bakımının yapıldığı*" belirtilmektedir. Ayrıca, kasır ve yanlardaki odaların altında deniz tarafındaki kazıkların dış tarafları meşe kaplanarak boyanmış, döşemeler, kitabe, bel tahtaları ve kazıkların kötüleşen kısımları, abdest odaları ve aralık bölümdeki döşemeler onarılmış, mermer havuz yerinden çıkarılarak ağartma ve bakımının yapıldıktan sonra yerine yerleştirilmiş, varolan kepenklerin onarımı yapılmış, mutfak ve depolara kadar kurşun boru döşenmiş ve boyanmıştır.

H. 17 Rabiulevvel 1223 tarihli (M. 13 Mayıs 1808) bir başka arşiv belgesinden de kasrın yeniden onarıldığı, bazı salonların duvar ve

---

[46] Münir Aktepe, **Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi Mür'i't-Tevarih**, C:I, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay:2088, İstanbul, İ.Ü. Edeb. Fak. Matb., 1976, s.162.

[47] Bkz. Ek 3- B.O.A., CS., Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361.

[48] Bkz. Ek 4- B.O.A., C..SM., Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068.

tavanlarının, sütun başlıklarının altın varaklarla süslendiği anlaşılmaktadır. Onarım keşfi ve nezareti dönemin Hassa Başmimarı Mehmed Arif Efendi tarafından yapılmıştır.[49] Belgeden, kasrın lambri üzerine altın varaklı tavanlarının, deniz tarafındaki çıkma bölümlerin altın süslemelerinin onarıldığı, ahşap pencere ve sütunların bakımının yapılarak oymakârî başlık sarkıtma ve oluklarının süslendiği, kapıların üst kısımlarının, oymalı kemer ve kanatlarındaki varak süslemelerin elden geçirildiği öğrenilmektedir.

Sedad Hakkı Eldem, bu iki onarım keşfine dayanarak eski yapının restitüsyonunu belirlemiştir. Ayrıca, Topkapı Sarayı Arşivi'nde H. 1167 (M. 1753–1754) tarihi yazılı olan bir tefriş listesinden de yapının döşemesi hakkında geniş bilgiler aktarmaktadır.[50] Buna göre yapı, denize doğru taşan 80 arşın[51] uzunluğunda tek katlı bir bölüm ile arkasında üst katı divanhane olan iki katlı bir bölümden oluşmaktadır. (Çizim 28) "T" şeklindeki yapının denize dik uzanan kısmı ve iki yanına eklenen odaların deniz cepheleri kazıklar üzerine oturtulmuştur. Tek katlı yapının ucundaki geniş salon başodadır. Başodanın arkasında büyük bir sofa ve sofanın iki yanında simetrik olarak, bir eksen etrafında sekiz adet oda ile ikincil sofalar ve servis mekânı bulunmaktaydı. "Üç odalı sofa" diye tanımlanan bu tarzın, 17. yüzyılın sonunda Boğaziçi köşklerinin karakteristik özelliğini taşıdığı gözlemlenmektedir.[52] (Çizim 30–33)

Doğan Kuban, iki katlı bölümün Sultan III. Mustafa (d.1717-c.1757-ö.1774) ile Sultan III. Selim zamanları arasında eklenmiş ya da bir kat eklenerek büyütülmüş olabileceğini ileri sürmektedir.[53] (Çizim 29)

19. Yüzyıl başlarında Fransız gezgin, mimar ve ressamı Antoine-Ignace Melling'in (d.1763-ö.1831) resimleri ve Charles Pertusier'nin

---

49 Ek 5- B.O.A., C..SM., Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176.
50 Eldem, **Köşkler**, C:II, s. 238–258.
51 Yaklaşık 54,864 metre.
52 Eldem, **Köşkler**, C:II, s. 238–258.
53 Doğan Kuban, **Kaybolan Kent Hayalleri Ahşap Saraylar**, Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yay., İstanbul, Mas Matb., Temmuz 2001, s.96

albümündeki[54] Michel François Préault'nun taş baskısı yapıyı en ayrıntılı biçimde göstermektedir. (Resim 302–305) Bu resimlerden kasra girişin iki yandaki kapılarla sağlandığı, yapının üstünün kiremit bir çatıyla örtülü olduğu görülmektedir.[55] Kasrın deniz tarafındaki bölümünü aydınlatan aynı yükseklikteki çift sıra dikdörtgen pencerelerin alt sıradakiler yıldız, üst sıradakiler baklava motiflerine sahip ahşap kepenkleri vardır. Alttaki kepenkler açıldığında bir revak oluşmaktadır. Thomas Allom'un (d.1804-d.1872) gravüründe de kasrın yalnızca kara tarafındaki bölümünün ahşap kepenkleri seçilebilmektedir. (Resim 306)

Sultan III. Selim, köşkün onarımını yaptırdıktan 14 yıl sonra 1806–1807 yılında yapının önüne annesi Mihrişah Valide Sultan için bir de çeşme yaptırmıştır. (Resim 307–314) Çeşmenin etrafını saran sülüs hatla Hacegan-ı Divan-ı Hümayun'dan Mehmed Emin tarafından yazılmış ve 32 mısradan oluşan bir kitabede şunlar yazılıdır:

"*Şehinşâh-ı cihân Sultan Selîm Hân-ı hümâyûn-fer*
Şuâ-ı pertev-i iclâline peyk-i zafer yâver
Fezâ-yı sinesi gülzar-ı mazmun-ı meânidir
Cihana gelmemiştir böyle bir şâh-ı suhan-perver
Negâhı mâye-ı iksîr cân bahş-ı saadettir
Künûz-ı cevher-i eltâfinin hasret-keşi Kayser
Yed-i teshire al şimden giru sen heft ekâlimi
Olunca râyet-i ikbâline avn-i Huda rehber

Tulû-u Mihrişâh'dan gün gibi ol mâh-ı garrânın
Sipihr-i tâli'i mesûdunu remz etdi şeyh ekber
Bu âlemde habâb-ı âb-ı lutfu olsa ger evzân
Ne mümkündür derâhim ola ana bahr ile hem ber

---

54 Charles Pertusier, **Picturesque Promenades in and Near Constantinople, and on the Waters of the Bosphorus**. London, Sir Richard Phillips London,1820.

55 Neclâ Arslan, **Gravür ve Seyahatnamelerde İstanbul (18. Yüzyıl Sonu ve 19. Yüzyıl)**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay:9, 1992, s.118.

Bu cây-ı dil-kuşâda yâdigâr olmak içün her bâr
Derûn-ı enverinde hayli müddetdir olup muzmer
Yapıldı fi sebilillah bu asar-ı cemil elhak
Ola hoşnud u râzi hidmetinden rûh-ı peygamber

Me'sûbât-ı cezilin vâlide sultan-ı zi-şâna
Hedâya etdi ruh-ı pâkine şâh-ı bülend-ahter
Temâşâ eyleyen züvvâr du'â-yı sâhibü'l-hayra
Heman elfâz-ı ma'nâsın su gibi eylesin ezber
Ferâmuş etti dilden çeşme-i hurşid ile mâhı
Bu dil-cû menbâ'i seyreyleyip çarh-ı sitem-perver
Şehidân-ı itâş-ı Kerbelâ'ya eyleyip tebşir
Dedi Rıdvân-ı cennet işte mâ nûş eyle gel Kevser

Nikât-ı lafz-ı şirini çekerken satr-i imlâya
Kesildi su duyunca lezzet-i vasfında kand-i ter
Çıkıp kestirme yoldan rağbet etmezken terâzûya
Ne ta'mirât ile bulmuş suyun nev ma'den-i gevher
Suyunca varmak ister mâ-carâmaz bundadır şimdi
Olup sahn-ı çemende serv-kad-i nâzende bir dil-ber
Bu dil-cû çeşmeye şâyeste hâtif böyle bir târih
Küçüksu verdi zîrâ kıt'a-i elmâsa zîb ü fer" [56]

Kitabenin son satırı ebced hesabıyla H. 1221 (M. 1806–1807) tarihini vermektedir. (Resim 315–319) Çeşmenin mimarının ise kim olduğu bilinmemektedir.

Geniş saçaklı ve köşe kuleciklerinden oluşan kubbeli çeşmenin ve suyollarının, İsmail Paşa'nın (Bostancıbaşı Hafız İsmail Paşa, sa.1805-

---

[56] Kolağası Mehmed Ra'if, **Mir'ât-ı İstanbul**, C:I Asya Yakası, Yay Haz: Günay Kut-Hatice Aynur, Çelik Gülersoy Vakfı Yay., İstanbul, 1996, s.284-287; Çelik Gülersoy, **Küçüksu: Çayır-Çeşme-Kasır, Meadow-Fountain-Palace**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, 1985, s.88.

1806) zamanında onarıldığını H.11 Rabiulevvel 1222 tarihli (M.19 Mayıs 1807) bir arşiv belgesinden öğrenmekteyiz.[57]

H.14 Cemazeyilevvel 1246 (M.31 Ekim 1830) tarihli, hassa mimarbaşısı Abdulhalim Ağa'nın bir keşif belgesinden, Boğaziçi'nde Rumelihisarı, Göksu, Küçüksu, Dolmabahçe ve Üsküdar Vezir iskeleleri ile Göksu köprüsünün onarıldığı[58], H.6 Recep 1266 (M.18 Mayıs 1850) tarihli bir başka belgeden de, Göksu'daki ahşap köprünün, yakınındaki iskelenin ve Küçüksu kasrı önünde bulunan iskelenin onarıldığı[59] anlaşılmaktadır.

Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında, H.1273 (M.1856–1857) yılında eski ahşap kasrın yerine Mimar Nigoğos Balyan'a (d.1826-ö.1858)[60] yaptırılan bugünkü kasırla ilgili olarak, dönemin tarihçisi ve devlet adamı Ahmet Cevdet Paşa (d.1822-ö.1895), Tezakir'in H.1273 (M.1856–1857) tarihli bir bölümünde şu satırlara yer vermektedir: "*Geçen sene hitam bulan Küçüksu kasrına nazîre olarak aynıyle bir kasır dahi Göksu'da yapılıyordu.*"[61] Bu sözlerden eski yapının yıkılmasından bir sene sonra bugünkü Küçüksu Kasrı'nın yapımının sürdüğü anlaşılmaktadır.

Kasrın tamamlanmasından kısa bir süre sonra yabancı devlet adamlarının da burada ağırlanmaya başlandığı görülmektedir. 1859 yılında İstanbul'a gelen Eflak (Walachia)-Boğdan (Moldova) Prensi I. Alexander John Cuza (Alexandru Ioan Cuza; d.1820-1959–1866-ö.1873) bu yeni kasırda misafir edilmiştir.[62] Sultan I. Abdülaziz (d.1830-c.1861-ö.1876) tahta çıktığı yılda, gayrıresmi olarak İstanbul'a gelen İngiliz veliahdı VII. Albert Edward'ın (d.1841-ö.1910) şerefine Küçüksu Kasrı'nda bir öğlen yemeği düzenlemiştir.[63]

Sultan I. Abdülaziz (d.1830-c.1861-ö.1876) zamanında cephe düzenlemeleri sade bulunarak süslemeleri eklenmiştir. (Resim 320–321)

---

57 Bkz. Ek 6- B.O.A. C.BLD., Tarih: 11/Ra/1222 (Hicrî), Dosya No:16, Gömlek No:765.
58 Bkz. Ek 7- B.O.A. C.BLD., Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740.
59 Bkz. Ek 8- B.O.A. CNF., Tarih: 06/B /1266 (Hicrî), Dosya No:56, Gömlek No:2780.
60 Tuğlacı, **Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma**, s. 171–172.
61 Cevdet Paşa, **Tezâkir**, s. 36.
62 Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi: Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)**, C:V, XIII. Dizi, T.T.K. Yay., 7. bsk., Ankara, 1999, s. 9.
63 Şehsuvaroğlu, **İstanbul**, s. 28; Cevdet Paşa, **Tezâkir**, s. 246.

H.21 Zilkade 1301 (M. 12 Eylül 1884) tarihli bir keşif belgesi, sıvaları dökülmüş yapının duvar badanalarının yağlı boyayla yenilenmesi, varaklarının ve kalemişi süslemelerinin elden geçirilmesi, ahşap kapı ve dolapların, oda döşemelerinin, sütun ve şöminelerinin, tavan ve kurşun boruların, balkonların döşeme, korkuluk ve saçaklarının onarılmasına ilişkindir.[64] Belgede, kasrın çeşme tarafındaki beyaz odanın (zemin kat kuzeydoğudaki 1 no.lu oda) tavan ve kurşun duvarlarının bazı kısımlarında varaklar döküldüğünden, boyanması ve onarılması, odanın balkon tarafındaki kapı çürümüş olduğundan mevcudu kullanılmak üzere meşeden doğramalarının onarılması, odaya geçilen koridordaki merdiven aralığında yağlıboyanın yenilenmesi, orta kat dere tarafındaki karaya bakan odanın (zemin kat güneydoğudaki 4 no.lu oda) duvar boyalarının yenilenmesi ve kapı üstlerindeki kalemişlerinin onarılması, orta kat abdesthanesinin tavan kalemişlerinin onarılarak, duvarlarının boyanması, çeşme tarafındaki (kuzey) küçük balkonun küfeki taşından yapılması ve Frenk mermeri döşemesinin yenilenmesi, dere tarafındaki (güney) balkonun da döşeme ve korkuluklarının, saçaklarının onarılması, varolan şöminelerin demir kısımlarına boya uygulanması ve cilalanması, bodrum kat odalarının derzlerinde bozulan meşe döşemelerin yapılması, çeşmeye bakan (bodrum kat kuzeydoğudaki 1 no. lu oda) duvar sıvalarının yenilenmesi ve boyanması, kasrın çevresindeki saçak, kabartma ve oymaların küfeki taşından ya da yerine göre Malta taşından onarılması, su haznesi ve kurşun boruların onarılması işlemleri ayrıntılı olarak sıralanmaktadır.

Kasır ve saraylar arasında onarımı gerekenlere dair düzenlenen H.9 Ramazan 1303 (M.11 Haziran 1886) tarihli bir başka keşif belgesinde de Küçüksu Kasrı'nın adı geçmektedir.[65]

H.17 Muharrem 1306 (M.23 Eylül 1888) tarihli bir keşif ve sözleşme belgesi ile H.16 Ramazan 1306 (M.16 Mayıs 1889) tarihli bir başka belgeye dayanarak Beylerbeyi Sarayı ile birlikte Küçüksu Kasrı'nın da

---

64 Bkz. Ek 9- B.O.A. Y.PRK. HH., Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25.
65 Bkz. Ek 10- B.O.A. Y.PRK. HH., Tarih: 09/N /1303 (Hicrî), Dosya No:17, Gömlek No:20.

Serkez Bey marifetiyle onarıldığı anlaşılmaktadır[66]. Bu belgelerden, yapının dış kısımlarındaki onarımlar masrafları gösterilmekte, iç kısımlarında hava koşullarından etkilenen bazı kalemişlerinin süslemeler narım gerektiği eklenmektedir.

H. 24 Şaban 1306 (M. 25 Nisan 1889) tarihli belgeye göre de aynı yıl kasrın tüm odalarının mefruşatı yenilenmiş veya onarılmıştır.[67] Belgede, odaların hepsinde perdelerin iç astarlarının, kanepe yüzlerinin yenilenmesi, merdivenlerin ve üst kat salonuna yol halısı döşenmesi, gerekli görülen eşyaların sağlanması gerekli görülmektedir.

Yapının, Sultan V. Mehmed Reşad (d.1844–c.1909–ö.1918) zamanında da günübirlik kullanıdığını Başkâtibi Halid Ziya'nın (Uşaklıgil) (d.1866-ö.1945) anılarından öğrenmekteyiz: *"…bu kayık seyranları ya Göksu'ya yahud Beylerbeyi sarayına vuku'a gelirdi Beylerbeyi sarayına nispetle pek küçük olmamakla beraber Göksu kasrı tezyinata boğulmuş, cebhesi ve şehnişinleri adeta bir oya gibi işlenmiş bir binadır…*"[68]

Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk'ün *(d.1881-ö.1938)* en çok uğradığı yerlerden biri olan kasrın güneybatıdaki denize bakan odasında dinlendiği, bir süre de kız kardeşi Makbule Hanım'a (d.1887-ö.1956) tahsis edildiği bilinmektedir.[69] Kasrın üst katında güneybatı köşesindeki 3 no.lu odada, Atatürk'ün çalışma masası bugün de halen durmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı döneminde Celal Bayar (d.1883-cumhurbaşkanlığı 1950–1960-ö.1986), zaman zaman buraya gelip kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında yapının başka yere taşınan mobilyalarının bir bölümü, bu taşıma sırasında tahrip olmuştur.[70]

---

66 Bkz. Ek 11- B.O.A. Y..MTV., Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48.
Bkz. Ek 12- B.O.A. Y..MTV., Tarih: 16/N /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:127.

67 Bkz. Ek 13- B.O.A. Y..MTV., Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî),Dosya No:38, Gömlek No:88.

68 Uşaklıgil, **Saray**, s. 119.

69 Hakan Gülsün, **Küçüksu Kasrı**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını No:13, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1995, s. 73.

70 İbrahim Hakkı Konyalı, "İstanbul Sarayları: Küçüksu Kasrı", **Tarih Hazinesi**, Yıl:1, S:10, Ülkü Kitap Yurdu, İstanbul, Mayıs 1951, s.480.

1950 yılında duvar sıvaları, üst katta özellikle kuzeydeki odaların döşemesi, tavanlardaki alçı süslemeler yenilenmiştir.[71]

Bir süre devlet konukevi olarak işlev gördükten sonra, yapıda statik arızalar baş göstermeğe başlamıştır. Dış etkenlerle bozulmuş olan kaplama taşları ve pencere doğramalarının düzeltilmesi için 1967 yılında yapının onarımına başlanmış, dış yüzlerindeki kaplama elden geçirilmiş, binanın içinde üst katlarda çatlaklar tespit edilmiştir,[72]

1976'da yapılan onarımların ardından 1983 yılında müze-saray olarak ziyarete açılan Küçüksu Kasrı'nın, 1984 yılında zemin ıslah çalışmaları, çatlak ve deformasyonların onarımı yürütülmüştür.[73]

1994 yılında ise T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır. (Resim 322–327)

2.2.3. Çevre Düzenlemesi

Küçüksu Kasrı'nın bahçe düzenlemesinde Avrupa bahçelerinin biçimsel anlayış etkileri görülmektedir. Dikdörtgen bir şemada, kasrın deniz kıyısı mermer döşemeli küçük bir rıhtım olarak düşünülmüştür.

Kuzey yönündeki çeşmeyle birlikte bahçesi, üç yönden beyaza boyanmış dantelsi demir döküm parmaklıklarla çevrilmiştir. Dolmabahçe ve Beylerbeyi saraylarında olduğu gibi, dökme tekniğinde demir parmaklıklar, bahçenin sınırlarını belirleyen, ancak dışarıyla ilişkisini koparmayan bir uygulamadır.

Parmaklıklarla uyumlu aydınlatma elemanları ve belirli aralıklarla yerleştirilen çitler, informel çim alanlar, geometrik çiçek tarhları, oval biçimli küçük süs havuzu natüralistik İngiliz bahçelerinin etkisini yansıtmaktadır.

---

71 İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi**, C:II, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yay., İstanbul, 1977, s. 225.

72 Ergün Toğrol, Müfit Yorulmaz, **Küçüksu Kasrında Meydana Gelen Çatlak ve Deformasyonlar**, İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Teknik Rapor No:24, İstanbul, Şubat 1976, s. 5.

73 İbrahim Demirci, "Küçüksu Kasrı Temel Zemin Islahı ve Uygulanan Zemin Mekaniği Ölçüm Teknikleri", **Jeoteknik Seminer**, DSİ Genel Müdürlüğü, İzmir, 1984, s.223.

Bahçe düzenlemesiyle ilgili olarak, Dolmabahçe Sarayı Arşivi'nde bulunan bir belgede İbrahim bin Süleyman ve Hasan bin Ali adlarının geçtiği tespit edilmiştir.[74] (Resim 328–348)

2.2.4. Mimari Özellikler

2.2.4.1. Plan

Kasır kuzey-güney doğrultusunda enine dikdörtgen planlı bir yapıdır. Uzun kenarı denize paralel olan kasrın batı cephesi Boğaz'a, doğu cephesi Küçüksu Caddesi'ne bakmaktadır. Yerden yüksek bir bodrum (subasman) üzerine iki katlı olarak inşa edilen yapının tüm katlarında, orta salona kuzey ve güney yönlerde açılan dört köşe odasından oluşan bir plan şeması uygulanmıştır. Her oda, hem salona, hem de arkasındaki diğer bir odaya açılmaktadır. Kasrın, bodrum katıyla birlikte toplam 12 odası, 3 salonu, 2 ana girişi, 6 tali kapısı, 2 küçük balkonu, 2 büyük balkonu ve 67 penceresi vardır.

Yapının doğusunda zemin kat seviyesindeki girişin iki yanından, çift kollu dönel bir merdivenle inilen bodrum katta; salondan köşe odalarına geçişler, kuzey-güney orta ekseninde enine doğrultuda iki koridorla sağlanmıştır. Orta salon; iki ayak ile duvarlara bağlanan basık kemerlerle bölümlenmiştir. Salonun batısında zemin kat girişinin altında kalan enine dikdörtgen kapalı bir aralık bulunmaktadır. Kuzeybatı ve güneybatı odaların batı cepheleri eliptik biçimde dışa taşkındır. Kuzey ve güneyde zemin kat balkonunu taşıyan, dışta sekiz, içte iki ayaklı, çift sıra revak

---

[74] Salman Günalp, **a.g.t.,** s. 347-348.

bölümüne, ortada yer alan birer kapıyla geçilmektedir. Yine, kuzey ve güney cephelerin iki yanında, karşılıklı kapıları revak bölümüne açılan birer dikdörtgen mekân eklenmiştir. (Çizim 34)

Zemin katta, salonun kuzey ve güney yanlarındaki koridorlar kalkmış, kuzeydoğu ve güneydoğudaki odalara geçişler birer küçük koridorla sağlanmıştır. Doğuda tek, batıda iki kollu merdivenle ulaşılan birer girişi bulunmaktadır. Kasrın ana girişi, batı yönünde denize bakan ön cephededir. Buraya deniz yoluyla gelen sultanlar için giriş buradan sağlanırken, günümüzde doğu cephedeki kapıdan geçilmektedir. Doğudaki dairesel giriş platformunun iki yanından bodruma inen ve üst kata çıkan merdivenler yer almaktadır. Yapının batısındaki ana giriş kapısı önünde ise, çift sıra dörder sütunlu bir revak bölümü bulunmaktadır. Kuzey ve güney cephelerde boydanboya birer balkon vardır. Kuzeybatı ve güneybatıda yer alan odaların batı cepheleri yine eliptik biçimde dışa taşırılmıştır. Odaların tümü düz tavanlıdır. (Çizim 35)

Üst katta da zemin katın planı tekrarlanmakla birlikte, batıdaki giriş revağının üstü salona dâhil edilmiş, kapı yerine pencere yerleştirilmiştir. Aynı işlem doğu cephede de tekrarlanmıştır. Kuzey ve güney cephede bu defa balkonlar ortadaki üç pencere genişliğindedir. Odaların tümü düz tavanlıdır. Yapı dıştan kurşun kaplı, hafif kırma tek bir çatıyla örtülüdür. (Çizim 36–38)

2.2.4.2. Cephe Düzenlemesi

Yapının cephe mimarisi, yüksek kabartma tekniğinde işlenmiş ve kaplanmış taş süslemeleriyle dikkati çekmektedir. Her cephede; nişler, istiridye kabukları, girlandlar, çiçekler, yapraklar, çelenkler, rozetler, vazolarla zenginleştirilmiş ağır bir süsleme, yapının bünyesiyle de bütünlük içerisindedir.

Caddeye bakan doğu cephe, ortada dışbükey, iki yanda düz olmak üzere üç düşey bölüme ayrılmıştır. Cephedeki bu dalgalanma; orta bölümde silindirik merdiven boşluğu, yan bölümlerde dikdörtgen odalar halinde karşımıza çıkan içteki biçimlenişin, dışa yansıması olarak görülebilir. Dışbükey düşey parça, simetrik açılan yan bölümlere oranla dardır. Düşey hatları keserek tüm cepheleri boydan boya dolanan kornişler de yapı katlarını ortaya koymaktadır.

Ortadaki giriş kapısına, bodrumun yüksek yapılması nedeniyle merdivenle ulaşılmaktadır. İki yanda birkaç basamakla geniş dairesel bir düzlüğe çıkılan, oradan da 12 basamakla düz devam eden merdiven, beyaz mermerdendir. (Resim 349–353) (Çizim 39)

Bodrum kat yaşama alanı değil, servis alanı olarak kullanıldığından dışa kapalıdır. Bu nedenle küçük pencereleri vardır; orta bölümde merdiven basamaklarının iki yanında birer, yan bölümlerde ise üçer küçük, enine dikdörtgen pencere, dıştan madeni parmaklıklıdır. (Resim 354–355)

Bir silme ve taş sırasıyla geçilen zemin kat seviyesinde, orta bölümde ahşap kanatlı, Bursa tipi (aynalı) kemerli giriş kapısı yer alır. Kapının hemen iki yanında birer, yan kanatlarda ise üçer pencere sıralanmaktadır. Zemin katın taban seviyesinden başlayarak kapı yüksekliğine ulaşan camlı ve ahşap çerçeveli pencereler de Bursa tipi (aynalı) kemerlere sahiptir. (Resim 356–357)

Yine bir silme dizisiyle geçilen üst katta da düzenleme, zemin kattakiyle benzerdir. Ancak burada zemin kat seviyesindeki kapının üzerine de bir pencere yerleştirilmiştir. Böylece, üçer grup halinde ritmik bir dizi oluşturan bu pencerelerin kemer formları üç dilimlidir. (Resim 358–359)

Genellikle pencere çevrelerinde görülen süsleme motifleri yapının bu cephesinde sadedir. Pencerelerin tümü, söve, kemer ve kemer aynası duvarla aynı yüzeydedir. (Resim 360–366)

Yapının kuzey yan cephesi, zemin katta enine boydan boya uzanan bir balkonla; üst katta da köşelerdeki birer pencereyi dışta bırakacak biçimde, ortada bir balkonla üç yatay bölüme ayrılmıştır. Zemin kattaki

balkon, dışta sekiz, içte iki olmak üzere çift sıra ayaklar üzerine oturtulmuştur. Kare ayaklar, iki kademeli kaide üzerinde, aşağıdan yukarıya genişleyen gövdeye sahiptirler. (Resim 367) (Çizim 40)

Revakla gizlenen bodrum katın cephe duvarı ortasında, bodruma giriş-çıkışı sağlayan demir bir tali kapı bulunmaktadır. Kapının iki yanındaki küçük mekânların karşılıklı birbirine bakan sade ahşap kapıları, içteki ayaklar arasına gizlenmiş gibidir. Mekânların içteki ayaklar hizasında dışa taşan cephe duvarlarında enine dikdörtgen iki küçük, madeni parmaklıklı penceresi vardır.

Zemin katta yan balkona açılan üç pencere ile iki kapı dönüşümlü olarak, eşit aralıklı sıralanmaktadır. Taban seviyesinden başlayarak yükselen kapı açıklıkları iç içe basık kemerli, ondan biraz daha yüksek pencereler de Bursa tipi (aynalı) kemerlidir. (Resim 368–373)

Üst katta konsollarla taşınan balkona, orta pencere ile iki yanındaki kapı açılmaktadır. Ortada dışa oval bir taşma yaparak köşeleri yuvarlatılmış balkonun korkulukları ve alt kısmı süslemelidir. Balkona katılmayan köşelerdeki tek pencerelerin önleri mermer parmaklıklarla sonuçlanmıştır. (Resim 370) Pencere ve kapılar, oran ve düzenleniş bakımından zemin katla benzerlik gösterir. Farklılık kemer formlarındadır; kapılar bu kez tek basık kemerli, pencereler dilimli kemerlidir. (Resim 374–386)

Ana girişin yer aldığı deniz yönündeki batı cephesi, en hareketli düzenlemeye sahip cephedir. Doğu cephenin aksine bu defa ortada düz, iki yanda dışbükey olmak üzere üç düşey bölüme ayrılmıştır. (Resim 387–388) (Çizim 41)

Orta bölümde merdivenli giriş nedeniyle bodrum katın pencereleri iptal edilmiştir. Yanlarda dışbükey kanatlarda üçer küçük pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu cephede de bodrum katın madeni parmaklıklı, dikdörtgen pencereleri, ölçüleri bakımından diğer cephedekilerle aynı olmakla birlikte, kısa yan kenarlarının orta kısmı yuvarlatılarak genişletilmiştir. (Resim 389)

Cephenin ortasında, iki yandan dört basamakla geniş dairesel birer düzlüğe, buradan da atnalı biçimli, iki kollu mermer bir merdivenle orta bölümde bulunan kapıya ulaşılmaktadır. Merdiven kolları arasında kalan boşlukta, fıskiyeli mermer bir havuz yer almaktadır. (Resim 392–393)

Giriş bölümü, üst katı destekleyen çift sıra dörder sütunun yerleştirildiği bir sahanlığın gerisine doğru çekilmiştir. Bu geri çekilmeyle, dışarıdan bakıldığında arkada kalan, oturduğu zemin ve bağlantıları görülmeyen içteki sütunlar, girişe derinlik ve perspektif kazandıran yapısal öğeler olarak kavranmaktadır. Ortada, dilimli kemerli, camlı, ahşap kanatlı sade bir kapıyla yetinilmiştir. Kapının iki yanında ve sahanlığın yan yüzlerinde yer alan Bursa tipi (aynalı) kemerli yüksek pencereler de sahanlığın iç mekâna görsel akışını sağlamaktadır. Yivli ve kompozit başlıklı sütunları birbirine bağlayan basık kemerlerin hafiflettiği tonoz örtü, revaktaki bölünmeye uygun olarak düz lentolarla üç parçaya ayrılmış ve içleri kalemişiyle süslenmiştir. (Resim 399–408)

Cephenin yan kanatlarında, zemin katta, ortada kapı, iki yanında birer pencereyle birlikte üçlü bir grup oluşturmaktadır. Kapılar, giriş kapı kemeri gibi dilimli; pencereler Bursa tipi (aynalı) kemerlerin daha basık bir formudur.

Üst katta da, zemin katın pencere ve kapılarıyla aynı ölçülerde ve hizada olan üçlü düzenleme devam etmektedir. Burada pencereler dilimli, kapılar basık kemerlidir. Girişin üstünde ortada geniş, yanlarda dar üç pencere, aralardaki plastrlarla birlikte galeri görünümü alarak girişteki düzenlemeyi küçük ölçüde tekrarlamaktadır. Buradaki pencereler basık kemerlidir.

Batı cephenin denize bakan tüm pencere ve kapı açıklıkları, taban seviyesinden başlayarak yükselmektedir. Duvardan iç yüzeyde kalan pencere ve kapıların önleri mermer parmaklıklarla sonuçlanmaktadır. Duvar yüzeyinde neredeyse hiç boşluk bırakılmadan uygulanan, özellikle de kemer yüzleri, söveleri ve alınlıklarında yoğunlaşan taş işçiliği cepheye plastik bir görünüm kazandırmaktadır. Orta bölümde, her bir pencerenin

üstüne, saçağın altında kalan bölüme taş oyma vazolar konularak dış süsleme zenginleştirilmiştir. (Resim 415–418)

Üst katın bitiminde, en tepede konsollar üstünde ileri taşan bir parapet, çatıyı gizleyerek yapıyı tüm cephelerde çepeçevre dolaşmaktadır. Yapı, parapet duvarı üstünde; dört köşede, doğu tarafta dışbükey bölümün başlangıç-bitiş noktalarında, batı tarafta ortada ve dışbükey bölümlerin ortalarında birer taçla son bulmaktadır. Batı cephenin ortasındaki taçta Sultan I. Abdülmecid'in tuğrası yer almaktadır. (Resim 419)

Güney yan cephe de, kuzey cepheyle simetrik düzenlemeye sahiptir. Kuzey cephede olduğu gibi, enine boydan boya uzanan balkon, üst katta balkon, kapı ve pencereler, kemerler, ayaklar ve benzeri tüm mimari öğeler form ve düzenleniş bakımından birebir ölçüde tekrarlanmıştır. (Resim 434-439)

Yapının tüm cephelerinde zemin ve üst kat pencereleri ahşap çerçeveli ve camlıdır. Doğramaları "giyotin" denilen düşey sürgülü pencerelerin, yüksekliği dörde bölünen çerçeve kanatlarının alttan ikisi yukarıya doğru sürülerek açılmaktadır. Pencere ve kapılarda oranlar taban seviyesinden başlayarak yükselmektedir. Ahşap çerçevelerinin yüzeyleri süslemesizdir. Batı cephedeki zengin süsleme, yan cephelerde pencere ve kapı kemerlerine inmekte, arka cephede ise daha da sadeleşmektedir. Düşeyde çift sıra olan pencere ve kapı düzeni, yatayda 3/3 gruplaması yapmaktadır. Çerçeveleri duvarla aynı yüzde devam ederken, batı cephede kemer, sütun, plastr ve çeşitli süsleme öğeleriyle belirginleştirilmiştir.

2.2.4.3. İç Düzenleme

Yapının doğusundaki girişte içeride yer alan dairesel planlı sahanlığın hemen iki yanından, bodrum katına inen çift kollu dairesel dönel merdiven başlamaktadır. Kiler, mutfak ve hizmetli odaları olarak

düzenlenmiş düz tavanlı bu odalar, günümüzde müzenin deposu olarak kullanılmaktadır.

Sahanlıktan, zemin seviyesi daha aşağıda kalan kabul salonuna tam karşıdan dört basamaklı eşikle geçilmektedir. Merdiven boşluğu ile salon birbirinden dört sütunla ayrılmış, yanlarda ise duvara bitişik yarım sütunlarla bölümlenmiştir. (Resim 440)

Enine dikdörtgen planlı salonun kuzey ve güney duvarlarında karşılıklı olarak yerleştirilmiş, odalara geçişi sağlayan camlı ve yüksek lentolu ikişer kapı, mekânın belirlenemeyen sınırlarda devam ettiğini göstermektedir. Kuzeydoğu ve güneydoğudaki köşe odaları, yanlarda küçük birer koridorla salona bağlanmaktadır. Salonun batı duvarı ortasında yer alan ana giriş kapısı, iki yanında aynı yükseklikte iki pencereyle, denize paralel eksen üzerinde görsel akışı kuvvetlendirmektedir. Bu enlemesine yönelişin tersine, doğu ve batı girişlerin aynı düzlemde bulunması, doğudaki iç sahanlığın hacmi de eklendiğinde, uzunlamasına açılışı öne çıkarmakta ve mekânı daha geniş perspektif içinde kavramaya yardımcı olmaktadır. Her iki yandaki doğrultunun hem iç düzenlemede hem de cephelerde birbirine denk simetriyle açılımı, bu eksenin vurgulandığını düşündürmektedir. Düz duvar yüzeyi, kapı açıklıklarını zeminden başlayarak çeviren varaklı yarım silmelerle hareketlendirilmiştir. İki kanatla açılan yeşil camlı kapıların üstlerinde ve alınlıklarında süslemelere rastlanmaktadır. Tavan eteğinde ve tavanda altın varaklarla zenginleştirilmiş kalemişi süslemelerle, tavanda asılı, salonun hacmine göre oldukça büyük duran fenerin dekoratif lüksü ve çarpıcılığı mekânsal değerlerin önüne geçmektedir. (Resim 441–456)

Salonun kuzeydoğusundaki 1 no.lu oda, kasrın yemek odası olarak kullanılmıştır. Küçük bir koridordan, hem odanın güneyinde üst kata çıkılan merdivenin yer aldığı aralık bölüme, hem de karşıdan odaya geçilmektedir. Koridordan ulaşılan kapının bulunduğu güney cephede sarı mermerden şömine ile cephenin diğer köşesinde kapı kanatlarıyla aynı tasarlanmış dolap bulunmaktadır. Şöminenin üstündeki altın çerçeveli, tuğralı, elips

ayna ile iki yanındaki yüksekçe şamdan, odanın dekoratif unsurlarıdır. Doğu cephede iki pencere arka bahçeye bakmaktadır. Kuzey cephede ortada bir kapı, iki yanında birer pencereyle balkona açılmaktadır. Odanın batı cephesinde, doğudaki pencerelerle karşılıklı yerleştirilmiş bir *dolap* ve 2. odaya geçilen kapı vardır. Kapı ve pencere alınlıklarında süslemeler görülmektedir. Düz duvar yüzeyi tavan eteğinde altın varaklı bir çerçeve ile son bulmaktadır. Tavan dekorasyonu da dikdörtgen bir bölmeyle çerçevelenmiştir. (Resim 469–494)

Salonun kuzeybatı köşesinde kalan enine dikdörtgen planlı 2 no.lu odanın denize paralel uzun kenarı olan batı cephe duvarı eliptik biçimde dışbükey tasarlanmış; doğu, kuzey ve güneyde ise dikdörtgen kenarlar belirgin olarak durmaktadır. Doğu cephe boyunca beyaz mermerden iki şömine yerleştirilmiştir. Şöminelerin üstlerinde duran elips biçiminde büyük aynalar, batı duvarındaki konveksi bir kez daha yansıtarak daha geniş bir iç mekân etkisi yaratmaktadır. Şömine aynalarının çerçeve ve tepelikleri altın varaklı yoğun barok süslemelere sahiptir. Doğu cephenin ortasında, iki şöminenin arasında iç odaya geçilen kapı yer almaktadır. Kuzey cephede yan balkona açılan kapı ile batısında tek pencere, güneydekine simetrik yerleştirilmiştir. Batı cephenin ortasında kapı ile iki yanında aynı yükseklikte birer pencere eşit aralıklı sıralanmaktadır. Güney cephede batı girişini gösteren bir pencere ile salona doğrudan açılan kapı bulunmaktadır. Duvar yüzeyleri düz bırakılmış, pencere üstlerinde, özellikle kapı alınlıklarında altın varaklı süslemeler yoğunlaşmıştır. Tavan eteğinden başlayarak gelişen tavan dekorasyonu, çeşitli geometrik çerçeveleme içinde düzenlenmiş, göbek veya şeritler halinde yerleştirilmiş barok motiflerden oluşan bir bezemeye sahiptir. Odanın ortasında da büyük marküteri bir masa boşluğu doldurmaktadır**.** (Resim 507–523)

Güneybatı köşedeki 3 no.lu oda, kasrın konuk odası olarak kullanılmıştır. Mimari düzenlemesi 2 no.lu oda ile simetriktir. Kuzey cephede, salondan geçilen kapı ile diğer köşede, batı girişini gösteren pencere arasına yüksek aynalı bir dolap yerleştirilmiştir. Batı cephe 2 no.lu odada olduğu gibi dışbükeydir. Ortada bir kapı ile iki yanında deniz

manzaralı pencerelerden süzülen bol ışık, odayı bezemesinin ve malzemesinin gösterişi içinde sergilemektedir. Güney cephede yan balkona açılan kapı ile güneyinde tek pencere arasına, kuzey cephedekine karşılık gelecek şekilde aynalı dolap yerleştirilmiştir. Doğu cephede koyu gri mermerden iki şömine, üstlerinde, denize bakan pencerelerin aydınlığını çoğaltan büyük ve sabit aynalarla donanmış, mavi renkte dekoratif çerçeveli parçalara sahiptir. Aynaların başlıklarında, elips şeklinde panolar içindeki resimler de konuları bakımından ilginçtir. Resimlerden birinde sepet içinde çiçekler, kılıç ve kalkan, orak ve biçer gibi motifler, diğerinde hançer, kılıç gibi savaş aletleri görülmektedir. Tavan yüzeyi, tavan eteği, kapı çerçevelerindeki dekorasyon dışında bu defa, doğu cephede duvar yüzeyinin de zeminden başlayarak, şömineleri çevreleyen altın varaklı bir bordürle dekore edildiği dikkati çekmektedir. Doğu cephenin ortasında, şöminelerin arasında kalan kapı ile kara tarafındaki iç odaya geçilmektedir. (Resim 541–564)

Güneydoğu köşede yer alan 4 no.lu oda, sultanın başyaverlerine ayrılmış odadır. Kuzeydoğudaki 1 no.lu odaya olduğu gibi burada da salondan, küçük bir koridor, hem odanın kuzeyinde abdesthane bölümüne, hem de karşıdan odaya uzamaktadır. Koridordan odaya girişte hemen batı cephenin köşesinde 3 no.lu odaya açılan kapı ile diğer köşede bir dolap doğudaki pencerelerle karşılıklı yerleştirilmiştir. Güney cephede ortada bir kapı, iki yanında birer pencereyle balkona açılmaktadır. Doğu cephede arka bahçeye bakan iki pencere vardır. Pencereler arasına döşemenin bir parçası olan ayaklı, üst kısmı aynalı dolap konulmuştur. Kuzey cephede koridor kapısının hemen yanında şömine ile cephenin diğer köşesinde dolap bulunmaktadır. Şöminenin sütlü kahverenginde mermeri üzerindeki ayna tuğralı altın çerçeveye sahiptir. Avizesinin kristalleri yaprak şeklindedir. Düz duvar yüzeyinde tek dekoratif unsur kapı ve pencere alınlıklarında görülmektedir. Tavan eteğinden başlayarak altın varaklı tavan dekorasyonu da dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. (Resim 574–590)

4 No.lu odanın kuzeyinde kalan duvarları beyaz badanalı abdesthane olarak kullanılmış olan bölümde ince işçilikli mermer bir çeşme yer almaktadır. (Resim 594–598)

1 ve 4 no.lu odalardan salona geçilen koridorların tavanında benzer kalemişi süslemelere rastlanmaktadır. (Resim 599)

Sahanlığa geçilen mermer merdiven başlarında ve sahanlığın kenar bölümlerinde kabartma olarak, sahanlık döşemesinde iki renkli mermer işçiliği dikkati çekmektedir. (Resim 600–605)

Yapının üst katına, doğu girişindeki dairesel platformun iki yanından yarım daire çift kolla başlayıp, üstte bir ara sahanlıkta birleşerek düz biçimde devam eden, ahşap merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenin iki yanına büyük ampir vazolar yerleştirilmiştir. Barok merdiven altında, duvarlarında ve merdiven boşluğunun tavanında kalemişi süslemeler ilgi çekicidir. Beyaz zemine resmedilmiş zarif çiçek motifleri arasına değerli taşlardan broşlar serpiştirilmiştir. Bir kısmı duvara dayanmış varaklı bronz döküm trabzanlarının bir kısmı, devingen biçimde yukarıda merdivenin açılan kapanan görünümüyle uyumlu devam etmektedir. Yivli gövdeli ve kompozit başlıklı sütunlarla da Batı sanatının çeşitli dönemlerinde görülen motif ve anlatım biçimlerinin bir arada yer aldığı ileri sürülebilir. Bu alabildiğine süslemeci uygulama, salonun törenlere yönelik işlevi ve deniz yoluyla batı kapısına gelecek konuklar üzerinde bırakılmak istenen etkiyle ilgili olmalıdır. Merdiven boşluğu üst katta yine salondan dört sütunla ayrılmış, yanlarda duvara bitişik iki yarım sütun arasında kalan düz duvar yüzeyi ise sağır pencere görünümünde ikişer panoyla bölünmüştür. Doğuda üç geniş pencere açıklığından süzülen bol ışık, merdiven boşluğunu aydınlatmaktadır. En tepede, içi kalemişiyle bezeli basık kubbeden, taşları kristal, kolları altın varaklı bronzdan, devasa bir avize sarkmaktadır. (Resim 606–622)

Merdivenlerin hemen bitiminde iki sütun arasından geçilen üst kat salonu da, yan odalarla birlikte giriş katınkine benzeyen bir kompozisyon içinde tasarlanmıştır. Mimari düzenleme bakımından, zemin katın bir tekrarı gibi görünse de küçük farklar dikkati çekmektedir. Burada, batı

cephedeki giriş revağının üst kısmı da salona dâhil edilmiş, böylece giriş ekseni üzerinde uzunlamasına dikdörtgen bir şema oluşturulmuştur. Yan odalarla enine genişleyen, merdiven boşluğunun hareketli açılımıyla geleneksel statik görünümünden farklı düzenlemelere dönüşen mekânın tasarımında görülen bu karşıtlık barok espriyi tanımlamaktadır. Dekorasyondaki zenginlik, özen ve bolluk burada da kendini göstermektedir. Duvar yüzeyleri zeminde enine, yukarıda uzun dikdörtgen panolara ayrılmış, kapı ve pencere kenarları altın varaklı bordürlerle çerçeve içine alınmıştır. Tavan eteğinden başlayarak tavan yüzeyi kalemişi nakışlarla bezenmiştir. (Resim 637–661)

Salonun kuzeydoğu köşesindeki 1 no.lu oda kasrın konuk odalarındandır. Odanın kuzey cephesindeki şömine, altın varakla bezenmiş beyaz mermerdendir. Duvar yüzeyleri salonla uyumlu olarak zeminde enine, yukarıda ise uzun dikdörtgen panolara ayrılmış, kapı ve pencere kenarları altın varaklı bordürlerle çerçeve içine alınmıştır. Çerçeveler ayrıca pembe ve yeşilin tonlarında iki renklidir. Tavan eteğinden başlayarak iç içe dikdörtgen bordürlerle çevrelenmiş tavanda, bu kez daha sade bir işçilik gözlenmektedir. (Resim 673–684)

Salonun kuzeybatı köşesindeki 2 no.lu oda misafir odası olarak kullanılmıştır. Odanın çift şöminesi, kül rengi karışımında damarlı, somaki mermerindendir. Değerli işçiliği ve malzeme kalitesiyle papatya biçimli desenli parkeler göze çarpmaktadır. Düz duvar yüzeyi kapı ve pencere aralarında plastrlarla, alınlıklarında altın varaklı panolarla hareketlendirilmiştir. Duvar yüzeylerine yer yer taşan, ancak yine de klasik çizgilerle denetlenebilen dekorasyon, örtüde çok renkli ve yüklü süslemeye dönüşmektedir. (Resim 689–707)

Salonun güneybatı köşesindeki 3 no.lu oda, sultanın çalışma odasıdır. Atatürk'ün de çalıştığı büyük bir masa kenarda durmaktadır. 2 no.lu odada olduğu gibi duvar yüzeyi, kapı ve pencere araları da ikişer plastrla dekore edilmiştir. Kapı alınlıklarında ve şöminelerin üstlerinde duvarda altın varaklı panolar arasında da resimlere rastlanmaktadır. Asıl süsleme tavan eteğinden başlayarak tavan yüzeyinde zenginleşmektedir.

Beyaz mermerden şöminenin üstlerinde altın varaklı süslemeler vardır. (Resim 716–745)

Salonun güneydoğu köşesindeki 4 no.lu oda bir süre yatak odası olarak kullanılmıştır. Bu nedenle eski resimlerinde, buraya sonradan getirilen yatak, dolap gibi eşyalar görülmektedir. (Resim) Gri-beyaz mermerden şöminenin üstünde altın varaklı çerçeveye sahip büyük bir ayna bulunmaktadır. Odanın düz duvarlarında sadece kapı alınlıkları üzerinde varaklı panolarda ve tavanında süslemelere rastlanmaktadır. (Resim 749–769)

Yapının zemin ve üst katlarında yer alan iki salon ve toplam sekiz odanın tümünde de tavanlar altın varaklı ve kalemişi süslemelidir.

Kasrın iç dekorasyonu, Fransız dekoratör Séchan'ın desenlerini çizdiği ve Paris'ten ısmarladığı XIV. Louis (d.1638- c.1661-ö.1715) zamanının modellerini esas alan, masalar, sandalyeler, koltuklar, kanapeler, kristal avize ve şamdanlar, aynalar, vazolar ve benzeri mobilyalarla, 17. yüzyıl Batı tarzının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.[75] Dolmabahçe Sarayı'nın dekorasyonu hakkında, 1852 yılında İstanbul'a gelen Theophile Gautier'in verdiği bilgilere göre Muayede Salonu'nun dekorasyonunu, Paris Operası'nın dekoratörü Séchan yapmıştır.[76] Feryal İrez, Dolmabahçe Sarayı'nın yapımından bir yıl sonra dekorasyonuyla ilgili Mösyö Sèchan ve Mösyö Garde'e nişan verildiğine dair bazı belgeleri yayınlamıştır. Sèchan Venedik tarzı cam eşyayı Paris'e ısmarlamış, arada Paris'e giderek imal ve satın alma işlerini yerinde takip etmiştir. Dolmabahçe'nin tefrişi konusunda kendisi ile 1853'ten itibaren bağlantı kurulan Sèchan, 1858 yılında da saraydan sonra yapılan Dolmabahçe tiyatrosunun süsleme işleri ile avize, mobilya vs eşyalarının temini çalışmalarında bulunmuştur. [77]

---

75 Gülsün, **a.g.e.,** s. 30–31.

76 Yücel, Öner, **a.g.e**., s. 35.

77 Feryal İrez, " Dolmabahçe Sarayı ve Mösyö Sèchan", **Tarih ve Toplum**, S:28, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., ty, s.40–43.; Feryal İrez, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası**, Ankara, AKDTYK Atatürk Kültür Merkezi Yay., 23, 1988, s.27.

Ayrıca, büyük bölümü Hereke yapımı yün halı ve ipek seccadeler, Sultan I. Abdülmecid tuğralı aynalar, ince işçilikli parkeler de dikkat çekicidir. İran Şahı Rıza Şah Pehlevi'nin Atatürk'e hediye ettiği bir İran halısı, Çar Petro'nun hediyesi olan iki şamdan ile bir saat takımı gibi bazı hediye eşyalar da kasırda yerlerini almışlardır. Kasrın duvarlarında çok değerli yağlıboya tablolar da asılıdır; Emilio Della Sudda'nın 1890 tarihli bir yağlıboya tablosu, Ayvazovski'ye ait Mısır manzarası, Piyade Mülazımı Numan imzalı bir manzara resmi, Küçüksu çeşmesinin bir tasviri ve natürmort tablolar bunlardan bazılarıdır.[78]

Kasrın ısıtma düzeni şöminelerle sağlanmıştır. Zemin ve üst katın, kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerinde yer alan odalarda tek, kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde yer alan odalarda ikişer şömine yerleştirilmiştir. Çift şömine, deniz manzaralı odaların daha geniş tutulmasına ve denizin etkilerine açık olmalarına bağlanabilir. Mermerleri İtalya'dan getirtilen şömineler, her odada farklı renk ve desende kullanılmıştır.[79]

2.2.5. Süsleme Programı

2.2.5.1. Duvar ve Tavan Resimleri

Duvar resimleri yapının zemin kat salonunun tavanında, zemin kat 1, 2 no.lu odaların tavan eteği ve tavanında, 3, 4 no.lu odaların tavanında, koridorların tavanlarında, merdiven boşluğunun duvar ve tavanında, giriş bölümünün tavanında, (Çizim 42) üst kat salonun ve 1 no.lu odanın tavanlarında, 2, 3 ve 4 no.lu odaların duvar ve tavanlarında, koridorların tavanlarında karşımıza çıkmaktadır. (Çizim 43)

---

78 Gülersoy, **Küçüksu,** s. 92.
79 Gülsün, **a.g.e.,** s. 47

Tavan yüzeyi çapraz tonoz biçiminde bölümlenmiştir: Dikdörtgenin dörtkenarında, ilk iki bordür kemer biçiminde içbükey çevrilmiş, her bir kenarda dışta yarım daire, içte üçgen panolar oluşturulmuştur.

Yarım daire panolarda; beyaz zemin üzerine gri tonlarda kabartmalı-gölgeli görünümde, merkezi kompozisyonlu, simetrik, uzun-kıvrımlı sarmal yapraklar arasında çiçek formlarından oluşan bitkisel bezeme görülmektedir.

Üçgen panolarda; beyaz zemin üzerine gri tonlarda kabartmalı-gölgeli görünümde, uzun-kıvrımlı sarmal yapraklar ve bunların iç içe geçmiş sapları arasında istiridye motifleri işlenmiş, her bir panonun ortasına varaklı bir madalyon içine, doğa ve mimarili doğa tasvirleri resmedilmiştir. Madalyonların iki yanından sarkan kırmızı, mavi, sarı, turuncu çiçek demetleri ve yapraklarından oluşan bitkisel motifler görülmektedir. (Resim 457-468)

Madalyonların her birinde ayrı bir manzara betimlenmiştir. Bunlardan ikisinde doğa ve mimari birlikte kullanılmıştır. Mimarili tasvirler, ilk bakışta Boğaz'ın kıyılarını akla getirmekle birlikte, doğa kompozisyonlarının hayali olabileceği düşünülmektedir.

1. madalyonda; mimarili bir doğa resmi yer almaktadır. Resmin sağında, denize doğru uzanan ağaçlıklı kıyılar, küçük koylar, kıyının denize doğru çıkıntı yaptığı noktada ortada bir deniz feneri, ufka doğru belirsizleşen doğa ve çok ileride minare siluetleri seçilebilmektedir. Cami ve minare siluetleri adeta İstanbul'la özdeşleşmiş gibidir. Bu nedenle İstanbul'un uzak, ıssız kıyıları olabileceği düşünülmektedir.

2. madalyonda; iki yanı ağaçlı bir yol ve kır manzarası tasvir edilmiştir. Ufka doğru uzayıp giden, ilerisi görünmeyen yol ve ıssız doğa görüntüsünün nereye ait olabileceğine ilişkin en ufak bir ipucu yoktur. Sanatçı belki hayalindekini, belki bir kartpostaldakini, belki de gördüğü bir yeri resmetmiştir.

3. madalyonda; doğa tasvirinde; solda ön düzlemde nereye ait olduğu bilinmeyen ağaçlı sahil, arkada sağda ufuk çizgisine doğru uzanan beli belirsiz kıyılarda cami siluetleri görülmektedir. Yine İstanbul'u

hatırlatmakla birlikte, denizin ve doğanın ıssızlığı tamamen hayali bir manzara olabileceğini de akla getirmektedir.

4. madalyonda; mimarili doğa tasviri görülmektedir. İstanbul Boğazı ve Rumeli Hisarı'ndan bir kesit olduğunu düşündüğümüz bu resimde, sağda önde burç ve surlar, biraz geride Boğaz ve Boğazdan geçen gemi, arkasında karşı kıyılar ve ufuk çizgisinde belli belirsiz kıyılar, cami, minare siluetleri seçilebilmektedir.

Zemin Kat 1 No.lu odanın tavan eteği; dört yönde bordürler konsollarla panolara ayrılmış, içlerine de bitkisel motiflerle sarmalanmış, lir, flüt, arp ve benzeri müzik aletleri, müzik notalarının bulunduğu defter gibi sembolik motifler işlenmiştir.

Tavan yüzeyi; içiçe iki altın varaklı bordürle dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Bu çerçeve içinde, ikinci dikdörtgen çerçeve ve dikdörtgenin her kenarının orta kısmında yarım daireler oluşturulmuştur. Aynı bordür dizisiyle dikdörtgenin içine bir de elips pano yerleştirilmiş, uzun kenarlarda doğrudan birleşen elips-dikdörtgen ikilisi, kısa kenarlarda küçük daireyle bağlanarak içlerine birer çiçek kondurulmuştur. Dört köşede, iki dikdörtgen çerçeve arasında kalan kısımda birer madalyon yerleştirilmiştir.

Ortada iri oval panonun iç yüzeyinde, pano ile içteki çerçeve arasında kalan köşe boşluklarında, köşelerde yer alan madalyonlar içinde kalemişi süslemelere rastlanmaktadır. Farklı konu ve motiflerle işlenen süslemelerde, altın varaklı zemin üzerine mavi, kırmızı, pembe ve yeşil renkler hâkimdir. (Resim 487–506)

Orta panoda; etrafı korkuluk veya parapetle çevrili, balkon veya balkon izlenimi veren bir platform, dört yönde kare destekler ile bunların üzerinde yer alan birer vazodan çıkan çiçek demetleri ve bulutlarla dekore edilmiştir. Üzeri açık bir mekândan gökyüzüne bakar gibi bir izlenim uyandıran mimari öğeler, dokusal özellikler ve yalancı çerçevelerle böyle bir resim yapma etkinliği, yoğun bir yanılsama duygusu oluşturmaktadır.

Gerçeklik izlenimi yaratmaya çalışan "trompe l'oeil"[80] örneği olarak karşımıza çıkan bu resim, gözün aslında var olmayan bir derinliği görmesine yol açmaktadır. Göz aldatıcı süslemelerle gerçek olmayan mekânları katma, sınırsız bir mekân imgesi yaratmak ve sonsuzluk duygusu elde etmek amacıyla yapılmış olmalıdır.

Bordürler arasında kalan köşe ve kenarlarda; yoğun bir bitkisel bezeme gözlenmektedir. Kahve, canlı mavi ve kırmızı renklerle varaklı zemin üzerine işlenmiş C ve S biçiminde kıvrım dallar, yapraklar ve çiçekler tüm yüzeyleri kaplamaktadır. Bordürün dörtkenarının ortasında birer sehpa üzerinde vazodan taşan natüralist çiçek demetleri resmedilmiştir.

Köşelerde;

1. madalyon içinde; yerküre, dürbün, kitap gibi sembolik dünyevi tasvirler

2. madalyon içinde; meyve ve çiçek düzenlemelerinden oluşan bir natürmort

3. madalyon içinde; bitkisel motifler arasında sembolik tasvirler

4. madalyon içinde; meyve ve çiçek düzenlemelerinden oluşan bir natürmort görülmektedir.

Zemin kat 2 No.lu odanın tavan eteği; dört yönde dikdörtgen panolara ayrılmıştır. Panoların hepsinde, dikdörtgen çerçeveler içine alınmış, beyaz zemin üzerine pembe, mavi, yeşil tonlarıyla işlenmiş, simetrik olarak iki yana açılan çiçek demeti, kıvrılan dal ve yapraklarından oluşan bitkisel düzenleme tekrarlanmaktadır.

Tavan yüzeyi**;** geniş bir bordürle geometrik panolara ayrılmıştır. Panolarda, beyaz zemin üzerine mavi-pembe düz çizgilerle birleşen, kahve, mavi, sarı renklerle, madalyon ve soyut şekillerden oluşan bir bezemeye sahiptir. Göbekteki baklava dilimi ve kenarlardaki üçgen panolarda kahve-beyaz tonlarında işlenmiş merkezi kompozisyonlu bitkisel bir bezeme yer alır.

---

[80] Şule Yum, **Milli Saraylarda Duvar ve Tavanlarda Yer Alan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991, s. 5.

Aralarda ise muntazam olmayan dörtgenlere bölünen panoların içinde beyaz zemin üzerine gri tonlarda kabartmalı-gölgeli görünümde işlenmiş, uzun-kıvrımlı sarmal yapraklar ve bunların iç içe geçmiş saplarından oluşan bir düzenleme görülmektedir. Bunların da içlerine madalyonlar veya dilimli çerçeveler ortasına buketler yerleştirilmiştir. Açık yeşil ve mavi düz zemin üzerine, kırmızı, turuncu, pembe, beyaz renklerde gül, menekşe, papatya ve çeşitli kır çiçekleri natüralist tarzda işlenmiştir. Beyaz zemine de yapraklar arasına bitkisel motifler serpiştirilmiştir. (Resim 534–540)

Zemin kat 3 no.lu odanın sadece tavan yüzeyinde süslemelere rastlanmaktadır. Düz silmelerle dairesel, damla biçimli ve dilimli panolara ayrılan tavanın kısa kenarlarında, iki madalyon içinde resimler yer almaktadır. Bunlardan biri; aralanmış kırmızı ve mavi renklerdeki perdenin ortasında, bir sehpa üzerine yerleştirilmiş vazoda çiçekler ve fincandan oluşan bir düzenleme içinde görülen natürmorttur. Madalyonun alt iki yanında alçı kabartmalar arasında yavruağzı renkli küçük çiçekler ve yaprakları ile üst yanlarda dağılmış yapraklar görülmektedir.

Diğerinde ise; ön düzlemde yine aralanmış kırmızı ve yeşil renklerdeki perdenin arkasında işlenen konu, çok yıpranmış olduğundan tam seçilememektedir. Burada da madalyonun alt iki yanında alçı kabartmalar arasında sarı ve pembe renklerde küçük çiçekler ve yaprakları ile üst yanlarda asma yaprakları görülmektedir.

Tavanın uzun kenarlarında istiridye motifi, C ve S kıvrımları, soyut yapraklar ve kıvrım dallardan oluşan alçı kabartmalar arasında, açık mavi düz zemin üzerine, birinde pembe, diğerinde sarı güller ve mavi kır çiçeklerinden oluşan buketler işlenmiştir.

Odada, beyaz mermerden iki şöminenin üstlerinde açık mavi parçaları bulunan aynalar yer almaktadır. Bu aynaların başlıklarında elips şeklinde panolar içindeki resimler de konu bakımından ilginçtir. Resimlerden birinde sepet içinde çiçekler, kılıç ve kalkan, orak ve biçer gibi çeşitli motifler, diğerinde yine hançer, kılıç gibi savaş aletleri görülmektedir. (Resim 562–573)

Zemin kat 4 no.lu odanın sadece tavan yüzeyinde resimler yer almaktadır. En dışta ince iki bordürle çerçeve içine alınan tavan, içte çift sıra daha kalın bordürlerle kuşatılmış, ortasında altı köşeli elips biçiminde bir düzenlemeyle dekore edilmiştir.

En dıştaki birinci bordürde, düz beyaz zemin üzerine bordo çizgilerle aralıklı olarak yerleştirilmiş palmet, yaprak ve stilize motifler görülmektedir. İkinci bordürde, beyaz zemin üzerine, pembe, sarı, yeşil ve mavi renklerle işlenmiş S ve C biçiminde kıvrılan yaprak motifleri yer almaktadır. Üçüncü çerçeve, kahverengi düz bir çizgi etrafına sarılmış mavi-gri tonlarında kıvrım dallar ve yapraklardan ibarettir. Dördüncü ve kalın çerçeve ise, yine beyaz zemin üzerine, pembe, sarı, yeşil ve mavi renklerle işlenmiş S ve C biçiminde kıvrılan yaprak motifleri ile aralarda kozalara benzer motiflerden oluşmaktadır.

Tavan göbeğinde görülen kompozisyon, dördüncü çerçeve ile uyumludur. Aynı renk tonlarında yaprak motifleri ve kozalar arasında, bu defa natüralist çiçekler de gözlenmektedir. Tavanın doğu-batı yönlerindeki kısa kenarlarına doğru simetrik olarak uzayan çiçekler, stilize vazoya benzer yaprak düzenlemeleriyle işlenmiştir. (Resim 587–593)

Yapının üst katına doğu girişindeki sahanlıktan at nalı biçimli, iki kollu mermer bir merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenlerin varaklı bronz döküm trabzanları ilgi çekicidir. Çift merdivenlerin birleştiği aralıktan sonra tek bir merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Bu merdivenin alt kısmında, iki yandaki duvarlarında ve merdiven boşluğunun tavanında duvar resimlerine rastlanılmaktadır. (Resim 621–636)

Merdivenin alt kısmında kalan duvar yüzeyi boyunca, kıvrımlar ve yapraklardan oluşan iki oval madalyon şeklinde alçı kabartmalar görülmektedir. Bu madalyonları çevreleyen çelenk şeklindeki kalemişi süslemeler, düz beyaz zemin üzerine yeşil tonlarında kıvrım dallar ve yapraklardan oluşmaktadır. Bunların da köşelerinde ve madalyonların ortalarında yer yer ince dal ve yaprak motifleri görülmektedir. Merdivenin uzun kenarlarının orta yerinde ve kısa kenarlarında da alçı kartuşlar dikkati

çekmektedir. Bu kartuşlar yanlardan birbirine pembe ve açık yeşil ince çizgilerle bağlanmışlardır.

Ayrıca, merdivenin kısa kenarları ortasında alçı kartuşlar içinde, alttakinde koyu yeşil zemin üzerine sarı ve beyaz çiçekler, üsttekinde açık yeşil zemin üzerine beyaz ve kırmızı çiçek demetlerinin işlendiği görülmektedir.

Merdiven boşluğunu saran duvarı çepeçevre dolanan konsolların hemen alt kısmında, yine alçı kartuşlardan oluşan bir friz yer almaktadır. C ve S kıvrımları, soyut yapraklar ve çiçeklerden oluşan, etrafı altın varaklı, aralarda perde püskülü biçiminde tasarlanmış kartuşların her birinin ortasında, dilimli madalyonlar içinde farklı bir çiçek demeti işlenmiştir. Bunlar, düz beyaz zemin üzerine, beyaz, pembe, sarı, mavi, yavruağzı renklerde natüralist çiçeklerdir.

Merdiven boşluğunun dairesel tavanının etrafı altın varaklı konsollar ve çift sıra silmelerle çevrilidir. Silmelerin ortasında beyaz zemin üzerine işlenmiş çeşitli renklerde bitkisel bir bordür yer almaktadır. Bu dairesel bordürün de içinde sekiz tane düzgün olmayan sekiz kollu yıldız, birer kolları birbirine bitişik olarak yine dairesel bir düzenlemeyle sıralanmaktadır. Her bir yıldız kompozisyonunun ortasında, beyaz zemin üzerine işlenmiş mavi, kırmızı, beyaz ve pembe renklerin hâkim olduğu çiçek demetleri dikkati çekmektedir.

Üst kat salonunda sadece tavanda resimler yer almaktadır. Tavan iç içe iki dikdörtgen bölüme ayrılmış, arada kalan kısım da her kenarın ortasında düzgün sekizgen, köşelerde ise L biçiminde panolara bölünmüştür. Tavanın dört köşesinde, L biçiminde panoların köşeortaylarına madalyonlar içine çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Beyaz zemin üzerine mor, açık mavi, sarı ve pembe renklerde işlenen çiçek demetlerinden başka, madalyonu köşelerden başlayarak saran S biçiminde uzun yaprak motifli alçı süslemelerin devamında da, iki yana doğru açılan ince sap ve yaprak motifleri dikkati çekmektedir. (Resim 661–672)

Üst kat 1 no.lu odanın sadece tavanında resimler yer almaktadır. Tavan dikdörtgen çerçeve içine alınmış, aralardaki bordürlerin iç kısmında dikdörtgen tavan yüzeyinin köşelerinde, beyaz zemin üzerine işlenmiş, bir palmetten iki yana S biçiminde ayrılan mavi ve pembe yapraklar ve ortasındaki pastel mavi, pembe, lila renklerde buketlerden oluşan bitkisel motifler görülmektedir. Bunlar birbirlerine kenarlarda düz kahverengi çizgiler ile her kenar ortasında stilize çiçeklerle bağlanmaktadır. (Resim 684–688)

Üst kat 2 no.lu odanın salona ve doğudaki odaya açılan kapıları üzerinde ve tavanında resimler yer almaktadır. Kapı üstlerinde altın varaklı kartuşların arasında altta madalyon, üstte elips şeklinde panolar görülmektedir. Madalyonların içinde üzüm, nar, elma vb. meyveler ve asma yapraklarından bir düzenlemeyle natürmortlar, üstlerindeki panolarda ise kıvrımlı yapraklar arasında vazoda çiçekler işlenmiştir.

Tavanda çeşitli şekillerde panolar, parçalar halinde simetrik olarak dizayn edilmiştir. Ortada bir madalyonu çevreleyen dikdörtgen pano ile uzun kenarlarda ikişer, kısa kenarlarda birer dilim şeklinde pano, resimlerle süslenmiştir. Dikdörtgen pano iki parçalıdır. Simetrik olarak her iki parçada da kısa kenarların ortasında ters dönmüş Medusa başına benzer bir motif, üzerinde üçayaklı zarif bir vazodan çıkan lila, mavi ve beyaz renklerde çiçek demeti, yukarıda kordela gibi birbirine bağlanmış iki yanda meyvelerin asılı olduğu kıvrılan dallar ve stilize motifler birbirini takip etmektedir. Kenarlardaki dilim panoların içinde aynı kompozisyon yer almaktadır. Yanlarda aşağıya doğru kıvrılan bir platform üzerinde duran ayaklı ve kapaklı bir kutu, alt köşelerde meyveler, yapraklar ve aralardan kıvrılan çeşitli motifler görülmektedir. (Resim 707–715)

Üst kat 3 no.lu odanın batı ve doğu duvarlarında üst seviyede panolar içinde ve tavanında resimler yer almaktadır. Duvarlarda; uzun-yatay sekizgen altın varaklı panolar içinde, yana doğru açılan birinde yeşil, diğerinde beyaz perde motifi ile arkasında manzara görülen vazoda çiçek düzenlemelerinden oluşan natürmortlar bulunmaktadır. Adeta, perdesi aralanmış bir pencereden dışarıdaki manzarayı görür gibi bir izlenim

uyandıran yanılsama duygusu yaratan “trompe l’oeil” tekniği burada da sözkonusudur.

Odanın tavanında; yanlarda düzgün olmayan altıgenler, dış tarafı üç kenarlı yarım daireler, köşelerde üçgenler biçiminde parça panolarda değişik süslemeler görülmektedir. Bu parçaların arasında kalan kısımlarda ise bordür şeklinde kalemişi nakışlar yer almaktadır. Bunlar beyaz zemin üzerine işlenmiş rengârenk çiçekler, yapraklar ve saplarından oluşan bitkisel bezemelerdir. (Resim 738–748)

Üst kat 4 no.lu odanın salona açılan kapısı üzerinde üst seviyede üst üste iki pano içinde ve tavanında resimler yer almaktadır. Kapı üstünde, altın varaklı madalyon şeklinde kartuşlar içinde, altta kahve zemin üzerine çiçek motifleri, üstte ise iki üflemeli çalgı aleti ve nota gibi müziği çağrıştıran konular işlenmiştir.

Odanın tavan yüzeyinde ortada elips şeklinde dilimli bir pano ile uzun kenarların ortasında madalyonlar içinde resimler görülmektedir. Üçgen köşeliklerde de panolar alçı abartmalarla süslüdür. Orta pano üzerinde simetrik olarak iki yanda altın varaklı madalyon kartuşlar, bunların üstünde püsküllü, taht-ı revan örtüsüne benzer bir çatı resmedilmiştir. Madalyonların içindeki resimler seçilememektedir. Aralarda ve kenarlarda, sarımtırak zemin üzerine pembe, mavi, yeşil, kahve renklerde bağlar, süsler işlenmiştir. (Resim 744–748)

Duvar resimleri, zemin kat ve üst katın salon ve odalarının tavanlarında, yer yer tavan eteğinde ve yan duvarlarında, odalara geçiş koridorlarının tavanlarında, merdiven altı, duvarları ve tavanında olmak üzere yapının içinde yoğunlaşmaktadır. Yapının dışında sadece zemin kat balkonunun altında, revak kısmının tavanında rastlanmaktadır.

Tavanlar, yer yer de duvarlar ampir üslûpta panolara bölünmüş, bu panoların içlerine resimler yapılmıştır. Tavanın tam orta yerine göbek yapılmış, tavan eteği dar şeritlerle duvarların dört yanını kesintisiz dolanmaktadır. Duvar yüzeyleri genellikle boş bırakılmıştır.

Yapının duvar resimleri ve süslemeleri onarım görmüştür. Resimlerin uygulanma tekniğine gelince, tümü kalemişi ve altın varaklıdır. Kuru sıva

zemine alçı ve macun çekilmiş, bunun da üzerine yağlı boya malzemesi kullanarak yapılmıştır.

Resimler geleneksel Osmanlı kalemişleri, barok-rokoko karışımı özellikler taşımaktadır. Işık-gölge, derinlik, hacim yaratma ve perspektif kuralları gibi resim tekniği açısından Batılı niteliktedir. Resimlerin hiçbirinde imzaya rastlanmamıştır, bu nedenle de ressam veya ressamlarını belirlemek mümkün olamamaktadır.

2.2.5.2. Taş Süsleme

Taş süsleme yapının dört cephesinde bodrum kat dışında, zemin kat ve üst kat kapı ve pencere çevresinde görülmektedir. Yapının ön cephesi olan batı cephesinde süslemeler diğer cephelere oranla daha yoğundur. (Çizim 44–45)

Caddeye bakan doğu cephe, ortada dışbükey, iki yanda düz olmak üzere üç düşey bölüme ayrılmıştır. Ayrıca, yapının dört cephesini boydan boya dolanan silme ve friz sırasıyla kat ayrımları vurgulanarak, cephe yatay bölümlere ayrılmıştır. Her bölümde üçer pencere yer almaktadır. Zemin katın dışbükey orta bölümünde ise pencere yerine doğu giriş kapısı bulunmaktadır. Kapı ve zemin kat pencerelerin düzeni ve süslemeleri aynıdır. Bursa kemerli uzun dikdörtgen kapı ve pencereler iki yandan ikişer sıra halinde kemer kavsinin başlama noktasına kadar yükselerek üstte birleşen düz silme ile sınırlanmıştır. Kemer köşeliklerinin zemini düz bırakılarak ortalarına birer bitkisel kabara yerleştirilmiştir. Kemerlerin üst bölümünde iki yanda düz başlayan ve ortada yarım daire oluşturarak uçları spiral kıvrılan bir tepelik dikkati çekmektedir. Kıvrımların altında dilimli kabara üstünde üç dilimli bir taçla sonlanmaktadır. Kapı ve pencerelerin üstlerinde köşeleri içbükey yuvarlatılmış enine dikdörtgen panolar yerleştirilmiştir. Ayrıca yan kanatlardaki üçlü pencere gruplarının iki

yanında düşey, bunun da üstünde kare panolar bulunmaktadır. (Resim 356–357) (Çizim 46)

Zemin kat ile üst katı birbirinden, kaval silmelerden oluşan iki şerit ile yan yana dizilmiş akant yapraklarından oluşan bir friz sırası ayırmaktadır.

Üst kata ait dokuz pencerenin biçim ve süslemeleri aynıdır. Pencereleri tabanda birleştiren yatay bir kaval silme sırası cephe boyunca frizin üstünde uzanmaktadır. Her bir pencerenin alt kısımları iç içe üç yivle çökertilerek dikdörtgen panolar oluşturulmuştur. Bu panoların iki yanında düz silme ile çevrili birer oval madalyon yer almaktadır. Bunların üstünde duvar yüzeyi iki kademe halinde dışa taşırılmış ve üzerine pencereler yerleştirilmiştir. Üç dilimli kemerler zemin kat pencerelerinde olduğu gibi, iki yandan ikişer sıra halinde kemer kavsinin başlama noktasına kadar yükselen silmelerle sütun görünümünde sınırlanmıştır. Kemer kavsinin iki yanında, akant motifleriyle bezenmiş sütun başlıkları yer almaktadır. Üç dilimli kemer sövesi içe doğru dört kademe halinde tekrarlanarak derinlik verilmiştir. Kemer köşeliklerinde, merkezden başlayarak dışa doğru dağılan akant yaprakları arasına küçük kabaralar yerleştirilmiştir. Kemer alınlığında, üç akant motifi ve ortasında bir büyük kabara ile pencereler etrafındaki süsleme programı tamamlanmıştır. (Resim 358–359) (Çizim 47)

Üst kat pencerelerinin üstünde bir silme sırası pencerelere rastlayan kısımlarda dışa doğru taşırılarak tüm cepheyi dolanmaktadır. Her bir pencerenin üstünde içe doğru kademelendirilmiş ve kenarları içbükey yuvarlatılmış dikdörtgen panolar yer almaktadır. (Resim 361–363)

Saçak frizi altında eşit aralıklı yerleştirilmiş konsolların uçları yuvarlatılarak üzerlerine yine akant yaprakları işlenmiştir. Saçak frizinin alt kısmında kare panoların içinde daire ve bitkisel motifler yer almaktadır. (Resim 363)

Kuzey cephe, revak sütunlarının dört yüzeyinde, altta sade bir palmet motifiyle başlayan ve iki yandan yukarı doğru genişleyerek kontur oluşturan iki ince silmenin uçları, üstte spiral oluşturarak kıvrık dallarla birleşmektedir. Spirallerin köşeleri ve arasında boşluklar beneklerle

doldurulmuştur. Zemin kat balkonun beyaz mermerden alçak korkulukları ajurludur. (Resim 367) (Çizim 48)

Zemin katın balkona açılan ve birbiri ardına dönüşümlü sıralanan üç pencere ve iki kapısının kemerleri çevresinde süslemeler bordürler halindedir. Aralarda duvar yüzeyleri boş bırakılmıştır. Basık kapı kemerleri tabandan başlayarak ve içe doğru kademelenen dört bordürle çevrelenmiştir. En dıştaki 1. bordür geniş bir kaval silme üzerine yaprak ve dal motiflerinin doldurduğu bitkisel bezemelidir. Düz silmeden oluşan 2. bordür süslemesizdir. Bir kademe daha içteki 3. bordür asma dal ve yaprakları arasında üzüm salkımlarından oluşan bir bitkisel süslemeye sahiptir. En içte 4. bordür ise, bir dairenin iki yanında "S" ve "C" kıvrımlarının oluşturduğu kompozisyonun tekrarından oluşmaktadır. Kapı kemer alınlıkları üzerinde; altları kıvrımlı, üzeri akant yapraklarıyla bezeli, üstte genişleyerek küçük madalyonlarla sonlanan birer tepelik vardır.

Zemin kat pencereleri iki yandan burmalı gövdeli ince sütuncelerle sınırlanmış, kemer kavsinin başlama noktasında kaval bir silmeyle geçilen sütuncelerin başlıkları ise içe doğru kıvrılan akant yapraklarıyla bezenmiştir. Aynalı (Bursa tipi) kemer alınlığının ortasında yuvarlak kemer içine yerleştirilmiş deniz kabuğu ve yaprak motifleri görülmektedir. Bunun da üstünde iki yanda düz başlayarak ortada dairesel bir biçimde kıvrılarak kesişen ve içbükey yükseltilen kemer alınlığı, üstte akant yaprakları ve çiçek rozetlerinden oluşan bir bezemeyle taçlandırılmıştır. (Resim 368–377) (Çizim 49)

Cephenin zemin katının dışta kalan iki yanında pencere yüksekliğine ulaşan, birbirine dolanan iki şerit halinde bir halat örgü motifi, düz ince silmeden bir çerçeve içine yerleştirilmiştir.

Pencere ve kapı üstlerinde, üst katın balkonunu taşıyan konsollar arasında tüm cepheyi yatay dolaşan geniş bir süsleme bordürü vardır. Bordürün dıştaki pencerelerin üzerine rastlayan bölümlerinde girlandlar arasında ikişer adet vazoda meyve ve çiçek düzenlemelerinden, uzun kıvrılan şeritlerden ve köşelerde birer çiçek rozetlerinden oluşan yüksek kabartma yoğun bir süsleme görülmektedir. Bordürün ortadaki pencere ile

iki yanındaki kapı üstlerine rastlayan bölümlerindeki süslemeler de farklı değildir. Bu bölümde de kıvrılan dallar, akant yaprakları, “S” ve “C” kıvrımları arasına yerleştirilmiş istiridye motifleri, küçük çiçeklerden oluşan bir bezeme vardır.

Üst kat balkonu altında yer alan altı adet konsolun yanların yüzeylerinde ve üzerinde de akant yaprakları ve çiçek motifleri görülmektedir. Konsollar arasında kalan balkonun alt kısmı, ortadaki daha geniş olmak üzere beş kare bölüme ayrılarak, iç içe kademelenen düz silmelerin oluşturduğu panolar içine bir merkezden başlayıp düzgün dairesel bir şekilde kademe kademe büyüyen stilize çiçek ve yaprak motifleri işlenmiştir. Balkonun korkuluk kısmının hemen altında akant yapraklarıyla bezeli geniş bir friz, balkonu da sararak tüm cepheleri dolaşmaktadır. Kenarları yuvarlatılmış ve ortası dışbükey olarak taşırılmış olan Balkonun korkulukları, belli aralıklarla yerleştirilmiş, iki yana açılan akant yaprakları motifinin tekrarlandığı kabartmalarla süslenmiş araları ise dairesel ve elips biçiminde ajurludur. (Resim 378–382)

Üst katın pencere ve kapıları da zemin kattakilerle aynı hizada ve düzenlemededir. Ancak kemer formları ve süslemeleri birbirinden farklıdır. Balkona açılan iki kapı, iki yandan iki geniş bordürle sınırlanmıştır. Dıştaki 1. bordürde gül, bahar çiçeği, zambak gibi çeşitli türlerde çiçekler, yaprakları ve tomurcuklarından oluşan bitkisel düzenleme görülmektedir. Duvar yüzeyinden içe doğru geniş dairesel profilli 2. bordürde ise bu defa akant yaprakları, aralarda çiçek ve kıvrılan dallardan oluşan bir bitkisel düzenleme, kemer kavsinin iç yüzeyinde de yer almakta ve ortada dairesel formlu, kenarları spiral şeklinde kıvrılan kartuşla son bulmaktadır. Kemer kavsinin üst bölümü, bir oluk, bir düz ve bir de kaval silme sırasıyla yanlarda düz, ortada basık kemer formunda bir alınlıktan sonra üstündeki bir tepelikle son bulmaktadır. Tepeliğin iki yanında, dilimli şişkin gövdeli birer vazo oturtulmuş, orta kısmına ise akant yaprakları, salkım ve küçük çiçek motiflerinden oluşan bitkisel motifler işlenmiştir. (Resim 383–386) (Çizim 50)

Cephenin üst katının dışta kalan iki yanındaki pencerelerin önlerinde kısa bir parapet bulunmaktadır.

Üst kat pencerelerinin iki yanında tabandan başlayarak kemer kavsine kadar, kemer ayağı biçimi verilen geniş bir bordür, bordürün ortasında da kare biçimli panolar yer almaktadır. Akant yapraklarıyla süslü bordürün ortasında yer alan karo panolarda, merkezdeki dört dilimli daireden başlayarak dört yana dağılan asma yaprağı motifleri görülmektedir. Bordürün üstünde bir kaval silmeye oturan sütun başlıkları üzerindeki akant yaprağı motifleri yukarı doğru genişleyerek köşelerde dışa kıvrımlar oluşturmaktadır. Üç dilimli kemer köşeliklerinde merkezde bir daire ile etrafında akant yapraklarının dizilmesiyle oluşan bir motif ve "S" ve "C" kıvrımları oluşturarak kemer alınlığında üçlü bir yaprak düzenlemesiyle son bulmaktadır. Pencerelerin tepeliklerinde merkezdeki bir daireden iki yana dağılan ve aralarında gülbezek, asma yaprağı ve üzüm motifleri görülmektedir.

Yapının esas girişinin yer aldığı batı cephesinde, mermer giriş merdivenlerinde ve duvar dekorasyonunda pencere ve kapı kemer çevresinde, cephelerdeki nişlerde, balkon korkuluklarında neredeyse hiç boşluk bırakılmadan süslemeler görülmektedir. (Resim 387–388) (Çizim 51)

Merdiven kolları arasında yer alan havuz ve korkuluklardaki süslemeler dikdörtgen ve üçgen panolara ayrılarak, bu panoların içleri, akant yaprakları ve bunlardan oluşan spiraller, bağ motifiyle birleştirilmiş kıvrım dallar, vazoda çiçekler, asma yaprakları ve üzüm motifleri vb.. bitkisel bezemenin yanı sıra deniz kabukları ve tam ortada bir kuğu figürü işlenmiştir. Havuz ve çeşmenin yalak kısmına istiridye kabuğu biçimi verilmiştir. Merdiven korkuluklarını, iç ve dış yüzeylerinde farklı süslemelere sahip iki geniş bordür dolaşmaktadır. İçteki bordürde merkezdeki bir daireden başlayarak dört yana dağılan asma yaprağı motifleri, bunların altında fiyonklar ve bunları birleştiren girlandlar görülmektedir. Dıştakinde ise merkezdeki bir daireden başlayarak dört

yana dağılan asma yaprağı motiflerini çevreleyen ve spiraller oluşturan akant yaprakları görülmektedir. (Resim 392–398)

Havuzlu girişin üstünde dört sütun üzerine oturan üç kemerli giriş bölümü, içte de tekrarlanmaktadır. Sütunların kare kaideleri üzerinde merkezdeki daireden çarkıfelek biçiminde açılan akant yapraklarıyla oluşturulan bir rozet yer almakta, yivli gövdelerini ise akant yapraklarıyla süslü üç bordür, bilezik şeklinde sarmaktadır. Sütunlar iki kademe halinde yükseltilmiş kompozit başlıklara sahiptir. Sütunları birleştiren basık kemerlerin köşelikleri ile kemer aralarda oluşan üçgen bölümlerde ortadan başlayıp iki yana dağılan akant yaprakları işlenmiştir. Dilimli kemerli giriş kapısı ve iki yanında yer alan aynalı kemerli pencereleri ve giriş platformunun iki yanındaki birer pencere, "S" ve "C" kıvrımlı süslemeli bir bordür ile bunun dışında bitkisel ikinci bir bordür çevrelemektedir. İçteki sütunlar üzerinde yükselen çift kademeli kemerler arasında kalan sağır yüzeyde kemer alınlıkları, merkezden yanlara doğru açılan akant yaprakları, aralarda asma yaprakları, üzüm salkımı, bahar çiçekleri ve kıvrım dallardan oluşan yoğun bir bitkisel bezemeye sahiptir. Zemin katın orta bölümünde yer alan sütunlu giriş bölümünün iki yanında birer nişle cepheye plastik bir görünüm verilmiştir. Nişlerin içinde vazoda çiçek, üstte istiridye kabuğu ve çelenk motifleri görülmektedir. Vazonun üzerinde yer aldığı kare kaide üzerinde mızrak ve kalkan benzeri bir kompozisyon yer almaktadır. (Resim 399–408) (Çizim 52–53)

Zemin kat seviyesinde, cephenin dışbükey yan kanatlarının ortasında yer alan kapıların iki yanında, ortası madalyonlu dikdörtgen kaideler üzerine oturan ve gövdeleri yukarı doğru koni biçiminde genişleyen payandalar üzerinde girlandlar, rozetler, düğmeler, rozetler, fiyonklar vb.. çok zengin bir süsleme yer almakta, başlıkları volüt biçimindedir. Kapı açıklığını tabandan başlayarak dolanan geniş kaval bir silme bordür üzerinde sarmaşık dal ve yapraklar işlenmiştir. Dilimli kemerlerin kilit noktalarında oval kartuşlar yer almaktadır. Kemer köşeliklerinde, köşelerden başlayarak iki yana spiraller oluşturan akant yapraklarının arasında meyve düzenlemeleri görülmektedir. Kapıların yer aldığı düz

lentolu nişin kavsara kısmı çiçek, bitki ve “C” kıvrımlarından oluşan bir süslemeye sahiptir. Pencerelerin iki yanında tabandan başlayarak burmalı yarım birer sütunce, akant yaprağıyla içe doğru “C” şeklinde bir kıvrım oluşturan bir sütun başlığı görünümünde bir düzenlemeyle sonlanmaktadır. Aynalı kemerin kilit taşı noktasında bir istiridye motifi, bunun üzerinde spiraller ve bu düzenlemenin iki yanında küçük daire ve akant yaprakları görülmektedir. Kemerin üst kısmında iki yanda düz başlayıp ortada “C” şeklinde içe kıvrılarak yarım daire biçiminde birleşen içbükey kemer yüzünde, iki yana kıvrılan motif bulunmaktadır. Kemer tepeliklerinde, kâsede meyveler, girlandlar, fiyonklar, “S” kıvrımları yapan akant yaprakları, asma yaprakları ve çiçekler işlenmiştir.

Batı cephesinin kuzey ve güney cephelerle birleştiği bölümler düzleştirilerek, birer niş içinde vazoda çiçek, üstte istiridye kabuğu ve çelenk motifleri oyulmuştur. Vazonun üzerinde yer aldığı kare kaide üzerinde merkezdeki daire etrafında gelişen bitkisel bir düzenleme görülmektedir. (Resim 421–428) (Çizim 54)

Kaval silmelerden oluşan iki şerit ile yan yana dizilmiş akant yapraklarından oluşan bir friz sırasının zemin kattan ayırdığı üst katın orta bölümü iki yandan yine birer nişle sınırlanmıştır. Nişler, zemin katta bulunan nişlerle benzer süsleme programına sahiptir. Orta bölümde üst kat pencerelerin aralarında plastrlar aşağıdan yukarıya doğru genişleyerek konik ir biçim almaktadır. Üst kısımlarında iki yanda spiraller oluşturan plastrların üzerinde aşağıdan yukarıya doğru genişleyen birbirine bitişik dairesel motifler yer almaktadır. Plastrların üst bölümünde konik biçimli başlıkların altları dilimli ince nişlerle hareketlendirilmiştir. Pencerelerin basık kemerleri çift sıra dişli bordürle çevrelenmiştir. Kemer aralarındaki boşluklarda çeşitli çiçek stilizasyonlarından bileşik formların süslendiği görülmektedir. Kemer kilit noktalarında akant yapraklarıla süslü kosollar yer almaktadır. Kemerlerin üstünde iki kaval silmeyle oluşan bir friz tüm cepheyi dolaşmaktadır. Bu frizin üzerinde konsollara oturan, üzerinde çelenk ve çiçek motiflerinin yer aldığı vazolar bulunmaktadır. Vazolar

arasında da duvar yüzeyinden “S” profilli spirallar oluşturaran bir düzenleme görülmektedir. (Resim 409–414) (Çizim 55)

Batı cephesinin dışbükey yan kanatlarında yer alan kapı ve pencerelerinin form ve süslemeleri zemin kat kapı ve pencerelerinden farklıdır. Önlerinde hafif dışbükey parapetler yer almaktadır. Üst kat kapıların iki yanında bitkisel bordürde gül, bahar çiçeği, zambak gibi çeşitli türlerde çiçekler, yaprakları ve tomurcuklarından oluşan bitkisel düzenleme görülmektedir. Bordürün dış kısımlarında, parapetin yanlarında kare çıkıntılardan başlayarak bordürle birlikte kemer kavsinin başlangıcına kadar yükselen bitkisel düzenleme, “S” ve “C” kıvrımları yapan akant yaprakları ile aralarında çiçek motiflerinden oluşmaktadır. Bu süslemelerin üzerinde, kemer kavsinin iki yanında, akant yapraklarıyla dolu birer madalyon yer almaktadır. Bir düz bir kaval silmeyle geçilen tepelik kısmı iki yanda dilimli gövdeli birer vazo ile asma yaprak ve üzüm salkımlarından oluşan bitkisel düzenleme, merkezde üçlü akant yaprağı ile ortada madalyondan oluşan bir kartuşla son bulmaktadır. Kapının iki yanındaki pencerelerin form ve süslemeleri, kuzey ve güney cephelerin üst kat pencereleriyle aynı özelliktedir. (Resim 430–433) (Çizim 56)

Batı cephesinin kuzey ve güney cephelerle birleştiği bölümlerde yer alan birer niş içinde zemin katta olduğu gibi vazoda çiçek, üstte istiridye kabuğu ve çelenk motifleri oyulmuştur. Vazonun üzerinde yer aldığı kare kaide üzerinde merkezdeki daire etrafında gelişen bitkisel bir düzenleme görülmektedir.

Bütün cepheleri dolaşan saçak frizinin alt kısmı akant yapraklarıyla bezenmiş konsollar ve kare panoların içinde daire ve bitkisel motifler yer almaktadır.

Yapının çatısı en tepede bir parapet duvarıyla gizlenmiştir. Tüm cepheleri birleştiren köşelerde ve batı cephenin iki yan kanadı üstünde, yine akant yaprakları, “S” ve “C” kıvrımlarının merkezden dağılarak kenarlarda spirallare dönüşen bir tepelikle taçlandırılmıştır. Cephenin tam ortasında en tepede akant yapraklarıyla sarılmış, üstte istiridye kabuğu ve

çiçek motifleriyle biten bir madalyona Sultan I. Abdülmecid'in tuğrası yer almaktadır. (Çizim 57)

2.2.5.3. Alçı, Stuko, Altın Varak

Yapının zemin kat ve üst kat salon ve tüm odalarında duvar ve tavanlarında alçı kabartma üzerine varak süsleme genellikle bordür ve kartuşlar halinde karşımıza çıkmaktadır. (Çizim 58–59)

Zemin kat salonunda tavan eteği; dört yönde iki sıra bordürle çevrilidir:

1. bordür; yarım kaval silme üzerine altın varaklı zencirek motiflidir.

2. bordür; varaklı iki düz şerit içinde beyaz zemin üzerine gri tonlarda kabartmalı-gölgeli görünümde ters S ile basit bir kıvrık dal bordürüdür.

Tavan yüzeyi göbek kısmı çeviren ve göbekten başlayarak dikdörtgenin köşelerine doğru açılan üç sıra bordürle çapraz tonoz biçiminde bölümlenmiştir:

1. bordür; iki ince yarım kaval silme üzerine altın varakla yaprak motifleri işlenmiştir.

2. bordür; beyaz zemin üzerinde mavi, pembe, yeşil, sarı renklerin hâkim olduğu bitkisel ve soyut biçimlerden oluşan süslemelerle daha geniş tutulmuştur.

3. bordür; iki ince yarım kaval silme üzerine altın varakla yaprak motifleri işlenmiştir.

Zemin Kat 1 No.lu odanın tavan eteği; dört yönde iki sıra altın varaklı bordürle çevrilidir:

1. bordür; iki yarım kaval, bir düz silme üzerine altın varaklı zencirek motiflidir.

2. bordür; daha geniş bir yarım kaval silme üzerine yaprak motifleri işlenmiştir.

Bu çerçeve içinde, üç sıra altın varaklı bordürle ikinci bir dikdörtgen çerçeve ve dikdörtgenin her kenarının orta kısmında yarım daireler oluşturulmuştur.

1. bordür; yarım kaval bir silme üzerine yaprak motiflidir.

2. bordür; daha geniş bir yarım kaval silme üzerine akant yaprakları işlenmiştir.

3. bordür; yarım kaval bir silme üzerine yaprak motiflidir. (Resim)

Zemin kat 2 No.lu odanın tavan eteği; dört yönde altın varaklı geniş bir bordürle çevrilidir. Bordür, iki yarım kaval silmenin, bir süslemeyle eşit aralıklarla dikey olarak kesilmesiyle oluşan, dikdörtgen panolara ayrılmıştır.

Tavan yüzeyi**;** geniş bir bordürle geometrik panolara ayrılmıştır. Bordür; altın varaklı, ince, düz iki şeritten oluşmaktadır. Panoların her biri kendi içinde ikinci bir bordürle daha çevrilmiştir. Bordür; altın varaklı, bir yarım kaval silme üzerinde başlayarak içlere doğru uzanan akant yaprakları motiflerinden oluşmaktadır.

Zemin kat 3 no.lu odanın tavan yüzeyi düz silmelerle dairesel, damla biçimli ve dilimli panolara ayrılmıştır. Zemin kat 4 no.lu odanın tavan yüzeyi dışta ince iki bordürle çerçeve içine alınmış, içte çift sıra daha kalın bordürlerle kuşatılmıştır. Üst kat salonunda tavan iç içe iki dikdörtgen bölüme ayrılmış, arada kalan kısım da her kenarın ortasında düzgün sekizgen, köşelerde ise L biçiminde panolara bölünmüştür. Üst kat 1 no.lu odanın tavanı iç içe beş altın varaklı silme ile dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Aralardaki bordürler yine altın varaklarla süslenmiştir. Üst kat 2 no.lu odanın salona ve doğudaki odaya açılan kapıların üstlerinde panolar altın varaklı kartuşlarla çerçevelenmiştir. Üst kat 3 no.lu odanın batı ve doğu duvarlarında üst seviyede uzun-yatay sekizgen altın varaklı panolar yer almaktadır. Üst kat 4 no.lu odanın kapıları üstünde altın varaklı kartuşlar madalyon biçimindedir.

2.2.6. Malzeme ve Teknik

Yapının oturduğu zemin, doldurulmuş alanda ahşap temel malzemesi kullanımı ile kârgir olarak yapılmıştır. Taşıyıcı duvarları, tuğla ve taş malzemeyle yığma yapı tekniğine uygun biçimde tasarlanmıştır. Bodrumda kesme taşla kaplı moloz taş, katlarda masif kesme taş, iç bölmelerde kalın tuğla kullanılmıştır. H. 12 Muharrem 1207 (M. 30 Ağustos 1792) tarihli keşif belgesinden onarılan yapının malzemesi hakkında da bilgi edinilmektedir.(Belge 4) Deniz cephesinde yalıtım amaçlı ahşap malzeme kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nem ve serpinti gibi denizin yapıya zarar veren etkilerine açık olması böyle bir çözümü gerektirmiştir. Dış yüzeyleri mermer kaplama, döşemeleri ise ahşaptır. Mekânların tümü dıştan tek ahşap çatı altında toplanmıştır. Çatı kaplama malzemesi ise kurşundur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Başlangıcı 18. yüzyıl olarak kabul edilen, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya olan ilgisi, bu yüzyılın ortalarında mimaride biçimsel ve üslûpsal değişmelerle kendini göstermiş ve bu oluşumlar 19. yüzyılın ikinci yarısında yaygınlık kazanarak, kasır ve köşk mimarisinde de somut ifadelerini bulmaya başlamıştır. Bu değişim süreci içinde yer alan tarihi örnekler arasında incelediğimiz Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının özgün özelliklerini, yani onları daha önceki dönem ve evrelerden farklı kılan niteliklerini tanımlamak için bazı sınıflamalar yapmak gereklidir.

3.1. Mimari Özellikler

3.1.1. Plan

Yapıların biçimsel kategorilerini belirlemek için, genel bir analitik bakışla kasır ve köşklerin tipolojik sınıflamalarına bir göz atmak yararlı olacaktır. Sedad Hakkı Eldem, kasır ve köşkleri dört grupta toplamaktadır. Bunlar;

1. Bir sofadan ibaret olan, kare, dörtgen veya daire planlı "*tek elemanlı köşkler*",

2. Bir sofa ve ona ait eklemlerden oluşan "*tek elemanlı eklemli köşkler*",

3. Bir divanhane ve ona bağlı odalardan oluşan "*hâkim elemanlı, eklemli köşkler*",

4. Daha büyük ve daha karışık planlı "*iki veya fazla elemanlı, eklemli köşkler*"dir.[1]

Konut mimarisinde ise, plan tiplerine göre sınıflamayı, sofaların şekil ve yerine göre, odaların sayı, şekil ve doğrultularına bağlı olarak yapmaktadır:

1. Sadece odaların yan yana dizilmesiyle oluşan "*sofasız plan tipi*",
2. Oda sıralarının bir sofa ile birbirine bağlandığı "*dış sofalı plan tipi*",
3. İki yanı oda sıralarıyla çevrili bir sofadan oluşan "*iç sofalı (karnıyarık) plan tipi*",
4. Dört tarafı oda sıraları ile merkezdeki bir sofadan oluşan "*orta sofalı plan tipi*"dir.

Ayrıca, orta sofalı plan tiplerini de kendi içinde ayırmaktadır:

1. "*Dört köşeli orta sofalı*",
2. "*Pahlı köşeli orta sofalı plan tipi*",
3. Barok etkisiyle orta sofaların oval bir biçime dönüşmesi sonucu ortaya çıkan "*yuvarlak veya oval orta sofalı plan tipi*"dir. [2]

Doğan Kuban ise, 18. ve 19. yüzyıllarda İstanbul'da gelişen ve İstanbul'dan etkilenen bölgelerin konutlarında iki temel plan şeması ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Bunlar;

1. İki yanda oda grupları arasında, yapının bütün uzunluğu boyunca iki yöne açılan "*orta sofalı*", "*karnıyarık*" adı verilen plan tipi,
2. "*Orta sofalı*" ya da "*haç planlı*" olarak adlandırılan merkezi plan tipidir.[3]

Plan tipleri sınıflamalarına bağlı olarak yapılan örneklemeler arasında Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının adları geçmemektedir. Eldem, Sultan I. Mahmud (d.1696-c.1730–ö.1754) zamanında, 1751–1752 yıllarında yaptırılan eski ahşap Küçüksu Kasrı'na yer vermişse de, eski yapı ile bugünkü yapının planları birbirinden oldukça farklıdır.

---

1 Sedad Hakkı Eldem, **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, T.A.Ç. Vakfı Yay., C:I, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb., 1984, s. 18, C:II, s.158-159.
2 Eldem, **Türk Evi**, C:I, s. 17–19.
3 Kuban, **Osmanlı**, s. 484–485.

Eldem'in köşk sınıflaması göz önüne alındığında, incelediğimiz yapıların tümü, bir salon ve bu salona açılan odalardan oluşan plan şemalarıyla 2. tip olan "tek elemanlı eklemli köşkler" içinde değerlendirilebilir.

Her üç yapı da, Eldem'in konut mimarisi sınıflaması içinde 3. tip olarak değerlendirdiği ve "*iç sofalı (karnıyarık) plan tipi*" olarak adlandırdığı plan grubu içinde düşünülebilir. Kuban'ın da, 1. tipte "*orta sofalı*" ve "*karnıyarık*"" olarak belirttiği plan tipinde, iki yanı oda sıralarıyla çevrili, yapının bütün uzunluğu boyunca iki yöne açılan bir iç veya orta sofa söz konusudur.

Ihlamur kasırlarından Maiyet Köşkü ile Küçüksu Kasrı'nın, salonun iki yanına yerleştirilmiş dört odalı plan şemaları "*orta sofalı plan tipi*" ile benzerlik gösteriyorsa da, bu tipte merkezdeki bir sofanın dört tarafında oda sıralarının bulunduğu ve odaların arasında "*eyvan şeklinde boşlukların*" olduğu unutulmamalıdır. Eldem, "*odaların doğrudan birbirine bağlı veya birbirinden geçme olmayıp, her birinin ayrı sofa bağlantısı olmasını da Türk evinin en önemli özelliklerinden biri*" saymaktadır.[4] Yapıların tümünde odaların doğrudan salonla bağlantılarının geleneksel, Küçüksu Kasrı'nda yan odalar arasındaki birbirine geçişin de yeni bir özellik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Plan düzeni bakımından, incelediğimiz örneklerde hem geleneksel konut mimarisinin özelliklerini devam ettiren hem de Avrupa saraylarında görülen aksiyal, yani bir eksen doğrultusunda veya bir eksene göre oluşturulmuş kompozisyonların, simetri ve orta salon fikrinin etkili olduğu görülmektedir. Türk evi plan şemasındaki sofaların orta bölümde ve geniş bir biçimde değerlendirilmesiyle salona dönüşen sofaların, Batı etkili salon anlayışıyla ortaya çıkan 18. ve 19. yüzyıllardaki gelişmelerden biri olduğu izlenmektedir.

---

[4] Eldem, **Türk Evi**, C:III, s. 60.

Kuban, “karnıyarık” tipolojisinin, Balkanlar’dan Orta Anadolu’ya kadar her bölgede 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlarında en yaygın konut tipolojilerinden biri olduğunu ileri sürmektedir.[5]

Beykoz Kasrı (1845–1854)[6], Maslak Büyük Av Köşkü (19. yy.ın ikinci yarısı)[7], Beylerbeyi Saray topluluğu içinde eski saraydan kalan Mermer Köşk (1829–1832)[8] ile yeni sarayla birlikte planlanan Sarı Köşk (1863–1865)[9], orta eksendeki bir sofa ve iki yanda birer odadan oluşan plan şemalarıyla bu tipin gelişmiş türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuban’a göre, İstanbul’da gelişen konut mimarisindeki temel tip; iki katlı, ahşap, “hayatlı ev” geleneğinin, Batı etkilerine bağlı olarak değişime uğrayan bir çeşitlemesidir. Örneğin evlerin zemin katı servis mekânıdır ve sokağa kapalıdır.[10]

Bu konut tasarımında, zemin kat planının kurgusunun “hayat” adı verilen açık bir galeri ile bir eyvan etrafındaki iki bağımsız odanın mekânsal olarak bütünleşmesine temellendiğini ileri süren Kuban, Sasanî, Gazne ve Abbasi saraylarında, Fustat ve Orta Asya evlerinde de var olan bu biçimsel düzenin, Osmanlı Dönemi’nde Anadolu’da Türkmen toplumunun tarımla ilgili farklı bir yaşam biçiminin göstergesi olarak kırsal alanlarda doğup geliştiğini ve Türklerle ilişkileri olan bölgelerde de kendini gösterdiğini belirtmektedir.[11]

Dışarıya kapalı bir yaşam biçimi, evin içe dönük günlük yaşam düzenine uygun bir planlamayı gerektirmiş, bu da evin açık “hayat”ının bir iç avluya dönüşmesini sağlamıştır. “Hayatlı ev”lerde, zemin kat topraktan birkaç basamak daha yukarıdadır. Evin “prestij katı” yani “piano nobile”si olan üst kat, plan tipolojisini tanımlamaktadır. Her iki katın bahçe cephesi

---

5 Kuban, **Osmanlı**, s. 484.

6 Tülay Artan, “Beykoz Kasrı”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:II, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 199-200.

7 Semra Karakaşlı, Erdal Eren, Ezel İlter, **Maslak Kasırları**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay:11, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1994, s. 11.

8 İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi**, C:II, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yay., İstanbul, 1977, s. 162.

9 Mesut Dündar, **Beylerbeyi Sarayı**, A.Ü. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.s. 186.

10 Kuban, **Kent**, s. 184–187.

11 Kuban, **Osmanlı**, s. 473–474.

iki katlı bir revak oluşturmakta, evin katlarını birleştiren iç merdiveni ise "hayat"ta yer almaktadır. Zemin katın biraz yükselmesiyle bodrum katları oluşturularak, ahır ve samanlık gibi tarımsal yaşamın gereksinmeleri için hacimler de yapılmıştır. Bu yapıların helâ ve mutfak türünden servis alanları evin bahçesinde ya da avlusunda düzenlenmiştir. Evin üst katında "başoda" adı verilen oturma veya misafir odası, bazen diğer odalar da alt katın üzerinden dışarı taşma yapmaktadırlar. Pencerelerin alt bölümlerinde kafesler vardır, üst katları ise aydınlıktır.[12]

Topkapı Sarayı'nda "hayatlı ev" düzenindeki tek katlı birimlerin, 18. yüzyıl ahşap sahil saraylarında yerini iç sofalı plana bıraktığı ve birçoğu iki katlı olarak ele alınan bu yapıların alt katının servis birimlerine ayrıldığı görülmektedir. 19. yüzyıl saray, kasır ve köşklerinin de birden fazla katlı olarak ele alınması ve hizmet mekânlarının alt katlarda çözümlenmesi yaşam tarzı olarak bu olgunun benimsendiğini düşündürmektedir.

Araştırma konumuzu oluşturan Ihlamur kasırlarında bodrum üzerine tek, Küçüksu Kasrı'nda ise iki katlı uygulamanın, "hayatlı ev"in çekirdek planına dayanan, yaşam biçimiyle paralel olarak zamanla iç sofaya dönüşen konut düzenine bağlılığı dikkat çekicidir. Alt katın bu yapılarda da servis mekânları olarak düzenlenmesi, Batı etkili bir yaşam biçiminin göstergesidir. Bu mimari özelliği Kuban iki türlü değerlendirmektedir: Birincisi tasarıma egemen olan bir seviye hiyerarşisi, ikincisi de ışık hiyerarşisidir.[13]

"Hayatlı ev" düzenini esas öğeleriyle içeren yapı Eldem'in saptadığı Mudanya'da Halil Ağa Evi'dir (1640)[14]. 18. ve 19. yüzyılda hayatlı evin değişik varyasyonlarını gösteren Batı Anadolu ev tipolojisinin çok sayıda örnekleri arasında Kula ve Cumalıkızık evleri, Vezirköprü'deki bir konak, Bursa'da Murat Evi olarak bilinen Muradiye külliyesi karşısındaki konak, Birgi'de Çakırağa Konağı sayılmaktadır.[15] Safranbolu evlerinde taş ve

---

12 Kuban, **Osmanlı**, s. 471.
13 Kuban, **Osmanlı**, s. 486.
14 Eldem, **Türk Evi**, C:II, s. 33.
15 Kuban, **Osmanlı**, s. 477.

sağır zemin katla üst kat ya da "piano nobile" arasında bir ara kat bulunmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra özellikle kent içlerinde ahşap yapı geleneğindeki hayatlı ev tasarımı, planimetrik bakımdan değişikliğe uğramıştır.[16] Aynı tipolojiye sahip, sultanların yaptırdıkları konut amaçlı yapılar arasında Yenicami Hünkâr Mahfili (1603–1663), Sadâbâd Sarayı'nın Hasoda Dairesi (18. yy.ın ilk yarısı) bulunmaktadır.[17] Bebek Kasrı (1784) ile Aynalıkavak Kasrı'ndaki Hasbahçe Köşkü (1791) de bu geleneğin en güzel örneklerindendir. Dolmabahçe Sarayı'nın Resmi Dairesi (1846–1856) yüksek bir bodrum üzerine iki katlı düzenlenmiştir.

İncelediğimiz yapılar fonksiyonel olarak "biniş kasrı" ya da "av köşkü" olarak adlandırılan nitelikleriyle de ayrı bir grup içinde değerlendirilmelidir. Bu tür yapılar, sultanların at binme, avlanma, ok atma gibi spor ve eğlence amaçlı gezileri sırasında kullandıkları günübirlik dinlenme mekânlarıdır. Özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra, Boğaziçi kıyılarının çeşitli yerlerinde yeşillik mesirelerde zaman geçiren sultanlar ve maiyetinin geceleri kalmaksızın sadece gündüz konaklamasına yönelik olarak uğradığı bu yapılarda yatak odaları, hamam gibi birimler bulunmamaktadır. Fatih'in Hünkâr iskelesi'nde Tokat Kasrı, Sultan III. Ahmed (d.1673-c.1703-ö.1736) zamanında yaptırılan Tarabya'nın üstünde Kalender Kasrı bu av köşklerindendir. Yüzyılın sonlarına doğru yapılmış örneklerinden bazıları Sultan III. Selim'in (d.1761- c.1789-ö.1808) binişleri sırasında uğradığı İzzetábád (18. yy.ın ilk yarısı) ve Bebek Nispetiye (18. yy.ın ikinci yarısı) kasırlarıdır. Küçüksu, Sultan I. Mahmud (d. 1696-c.1730–ö.1754) zamanından, Ihlamur ise Sultan III. Selim (d.1761- c.1789-ö.1808) zamanından itibaren biniş amaçlı kullanılmıştır. 18. Yüzyılın sonunda onarım geçiren Aynalıkavak Kasrı[18] ve Sultan I. Abdülaziz (d.1830-c.1861-ö.1876) tarafından av köşkü olarak tasarlanan Maslak Kasrı sayılabilir. Yazlık saraylardan farklı bir fonksiyon üstlenen biniş kasırlarının da bu

---

16 Kuban, **Osmanlı**, s. 483.

17 Kuban, **Osmanlı**, s. 481

18 Şule Yum, "Aynalıkavak Kasrı", **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1998, s. 207-217.

tarihlerden itibaren, ağırlıklı olarak da 19. yüzyıl ortalarına doğru yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

3.1.2. Cephe Düzenlemesi

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarında, Batılılaşmanın Osmanlı kasır ve köşk mimarisinde yaptığı en önemli değişimlerden biri, dış mimarî biçimlerde simetriye verilen önemdir. Cephelerde girintili-çıkıntılı bölümler halinde ortaya çıkan kitlesel dalgalanma, yapısal eklemlerde ortaya çıkan biçimler, cephenin geometrik bölünmesinde görülen oranlama, kapı-pencere gruplamaları ve ölçütleri, özellikle de bezeme düzeyinde canlı ve dışa dönük cepheler, barok üslûbun etkileri belirgin olarak hissedilmektedir. Türk evlerinde rastlanmayan, Abdülmecid zamanının neo-barok üslûbundaki yapıların karakteristik özelliği olarak görülebilecek bu özellikler Dolmabahçe Sarayı'nda da görülmektedir. Tophane Kasrı'nın denize yönelik doğu cephesinin ekseninde dışarıya taşan bir giriş bölümü ile batı cephesinin birinci katında konsollarla taşırılmış geniş çıkmalar yapıya hareketli bir görünüm kazandırmıştır. Beylerbeyi Sarayı ve Sarı Köşk'te dalgalı cephe düzeni karşımıza çıkmaktadır.

Ihlamur kasırlarından Merasim Köşkü ile Küçüksu Kasrı'nda görülen bir başka değişim de balkon öğesine yer verilmesidir. Görünümleri bakımından geleneksel Türk evlerinin "gurfe", "cumba", "cihannüma" veya "şahnişin" gibi adlarla bilinen çıkmalı bölümleri ya da 18. yüzyıl sahil saraylarındaki denize taşkın, kazıklar üzerine oturan divanhaneler akla gelebilir. 18. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın büyük etkisinde kalan İstanbul'u öteki bölgelerden ayıran kendine özgü bir konut mimarisi gelişmiştir.[19] Balkon öğesi de Avrupa'da eğitim görmüş mimarların eğitimine bağlanabilir. Yine Dolmabahçe Sarayı'nda, Tophane Kasrı'nın ana girişi

[19] Kuban, **Osmanlı**, s. 476.

dört kolonun taşıdığı, üzeri balkon olarak kullanılan bir giriş görünümündedir. Sultan Abdülaziz (1861–1876) zamanına tarihlenen Maslak ve Yeniköy'deki Kalender kasırlarında girişin iki yanında sütunlar ve bunların üzerinde de bir balkon yer alır. Beykoz Kasrı'nın (1845–1854) ön ve arka cephelerinde dörder sütunlu iki balkon bulunur.

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının yerden yükseltilmiş olan bodrum katları konut geleneğine bağlı olarak dışa kapalı ve küçük pencerelidir. Zemin kat, hem ışık, hava, manzara yönünden, hem de nemden korumak amaçlı olarak zeminden daha yüksek yapılmıştır. Evin sokağa ait parçası olduğundan pencereleri fonksiyonel ve küçüktür. Bu tür konutlarda zamanla bu bölüm duvarlarla kapatılarak depo, samanlık, taşlık gibi türlü fonksiyonlar kazanmıştır. Kapı genellikle sokağa açıldığından yapının cephe düzeninden bağımsız bir öğedir.[20]

Geleneksel Türk evinde pencereler "ikili düzenli" bir kuruluşa sahiptir. Alt sıradakiler ahşap kapaklı, parmaklıklı, üst sıradakiler sabit camlı alçı pencereler biçimindedir. Batılılaşma etkinliklerinin teknikte ve sosyal yaşamdaki etkileri odaların kullanımında, ölçütlerinde ve iç kullanımı dışa yansıtan pencerelerin biçimlerinde değişimi beraberinde getirmiştir. Pencerenin yerden yüksekliğini doğrudan etkileyen döşeme ise, Türk evinde odanın kullanımıyla biçimlenmiştir. Alt sıra pencerelere hareketli ve camlı kanatlar girince, üst sıra pencereler giderek fonksiyonlarını yitirmiş ve küçülmüş, alt sıra pencerelerden yeterli ışığın sağlanması oda yüksekliğinin azalmasına neden olmuştur. Batılılaşma süreci içinde konuta girmeğe başlayan masa, sandalye türü Batı'ya yönelik bir döşeme düzeninin toplum hayatına girmesi, iç mekânların buna uygun olarak düzenlenmesini gerektirmiş, bununla birlikte planlamadaki belirleyici ilkeler de farklılaşmıştır. Özellikle 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında mobilyaların yüksekliğine bağlı olarak iç düzende değişikliğe yol açmış, pencere parapet yüksekliği artmış ve ikili düzen tek pencerede

---

[20] Eldem, **Türk Evi**, C:I, s. 17; Kuban, **Osmanlı**, s. 487.

çözümlenmiştir.[21] İncelediğimiz tüm yapılarda tek ve uzun dikdörtgen biçimli pencereler aynı boy ve ölçüdedir.

3.1.3. İç Düzenleme

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının iç düzenlemesinde karşılaştığımız, çok katlı merdiven sofaları ve bunları birleştiren çift kollu dönel merdivenler, iç düzenlemede barok üslûp özelliklerini vurgulayan bir unsur olarak Beykoz Kasrı'nda, daha görkemli olarak saray mimarisinde uygulanmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nda Saltanat merdiveni, Beylerbeyi Sarayı Haremi'nin Giriş Salonu, Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn Köşkü ve Şale Kasrı merdivenleri bunun örneklerindendir.

Yapıların iç oda kapıları, giriş kapılarında olduğu gibi büyük ve çift kanatlıdır. Kapı kanatları Ihlamur kasırlarından Merasim Köşkü'te ve Küçüksu Kasrı'nda camdır. Cam kapılar, 19. yüzyıldan itibaren gittikçe daha fazla kullanılmış, kapı kemerleri de ortadan kalkmıştır. Küçüksu Kasrı'ndaki odalar birbirine doğrudan geçişlidir ve her odanın ikişer kapısı bulunmaktadır. Eldem, Türk evinde bir odanın birkaç kapısının özellikle de karşılıklı iki kapının bulunmadığını belirtmektedir.[22] Hem salona, hem de diğer odaya ve yan balkonlara açılan kapıları düşünülecek olursa Küçüksu Kasrı'ndaki bu iç düzenlemenin tümüyle Batı etkili olduğu söylenebilir.

Küçüksu Kasrı'nda kapı ölçülerinde yerleştirilen dolaplar, bezemeleri bakımından değilse de fonksiyonel açıdan geleneksel özellikler taşımaktadır. Odaya ait ortada bırakılmayacak eşyanın konulduğu, "yüklük" adı verilen duvardan taşma yapmayan veya "gömme" olarak adlandırılan bu tür dolaplar Türk evlerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır.

---

[21] Nihal Yöney Uluengin, **Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi**, Yapı-Endüstri Merkezi Yay., 2. baskı, İstanbul, Ocak 2000, s. 208–210.

[22] Eldem, **Türk Evi**, C:III, s. 80.

3.2. Süsleme Programı

3.2.1. Duvar ve Tavan Resimleri

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarını süsleyen duvar ve tavan resimlerini tek tek ele aldıktan sonra genel bir bakış açısı sağlamak ve daha iyi kavramak amacıyla, hangi konuların ele alındığına dair bir sınıflandırma yapmak ve resimlerin mimarideki dağılımına bakarak mekânla olan ilişkilerini duvar ve tavan yüzeyindeki konumu ve boyutlarına göre incelemek yararlı olacaktır.

Küçüksu Kasrı'ndaki resimlerin yapının iç mekânında; iki salonda, sekiz odada ve merdiven kısmında; bütün tavan yüzeylerinde, bir odada tavan eteğinde, bir odada kapı üstlerinde madalyonlar içinde ve merdivanaltı, merdiven boşluğunu saran duvarlarda toplandığı görülmektedir. Yapının dışında, Batı'daki giriş bölümünün tavanında da kalemişi süslemeler dikkati çekmektedir.

Ihlamur kasırlarından Merasim Köşkü'te bodrumdan zemin kata çıkan merdiven boşluğunun tavanında yer almaktadır.

Küçüksu Kasrı'ndaki resimler; tavan yüzeyleri yer yer kaset tavan şeklinde düzenlenerek, L biçimli, üçgen, kare, eşkenar olmayan dörtgen, çokgen, madalyon gibi geometrik bir düzen sergileyen panolar içinde, bazen de alçı üzerine altın varaklı, daire veya elipsten oluşan kartuş çerçeveler, çelenkler, madalyonlar içine yerleştirilmiştir. Ihlamur kasırlarında bu tür bir düzenleme yoktur. Tavan yüzeyi bütün olarak dikdörtgen pano içine alınarak süslenmiştir.

Resimlerin çoğunlukla odaların tavan yüzeyinde bulunması, tavanların mekânda en fazla özen gösterilen yer olduğunu düşündürmektedir. Yer yer tavan eteğinden, yani bakış hizasının üstünde bir noktadan başlayan resimler, izlenebilir olmalarından çok, mekâna

yalnızca dekoratif açıdan bir katkı sağlamaktadır.[23] Geleneksel Osmanlı evlerinin tavan süslemelerinde genellikle üçgen veya altıgen bir desen oluşturan tek şeritler vardır. Diyagonal desen oluşturan çift şeritler çoğunlukla barok ve ampir üslûplarda kullanılmıştır.[24]

19. yüzyıl saray, köşk ve kasırlardaki resimler, duvarlardan çok tavanlarda ve tavan eteklerinde yoğunlaşmaktadır. Duvarlarda süslemeye daha seyrek rastlanmaktadır. Tavanlarda yer alan süslemeler genel olarak panolara ayrılmıştır. Bazı mekânlarda kubbe içleri, kemer içleri ve pandantiflerde, kirişlerde de resimler görülmektedir.

Küçüksu Kasrı'nın zemin kat salonu, zemin kat 1 no.lu oda ve üst kat 2 no.lu odanın tavan resimlerinde dikkati çeken bir nokta da, boyutları veya biçimleri aynı olan şablon çerçeveler içine değişik doğa konuları veya sembolik motiflerin işlenmiş olmasıdır. Bunların her birinde konular farklı ele alınmış ve ritmik olarak tekrarlanmıştır. Konuların farklılığı resimlere önem bakımından bir üstünlük sağlamadığı gibi, bunların mekânın fonksiyonel özellikleriyle de ilgisi yoktur. Dolayısıyla konulara göre resim-mekân ilişkisi kurmak ya da resimlere bakarak mekânın hangi amaçlarla kullanılmış olduğunu belirlemek güçtür.

Resimleri konuları bakımından;

1. Doğa ve mimarili doğa kompozisyonları,
2. Natürmort (cansızdoğa) kompozisyonları,
3. Bitki motifleri,
4. Göz yanıltıcı ("trompe l'oeil") resimler,
5. Semboller

olmak üzere beş grupta incelemek mümkündür.

Doğa resimleri; Küçüksu Kasrı'nın zemin kat salonunun tavanında dört adet madalyon içinde karşımıza çıkmaktadır. İkisi, doğa manzaraları içinde mimarilerin yer aldığı, ikisi de sadece doğa manzaralı resimlerdir.

---

[23] Leyla Çaldağ, **Yıldız Sarayı, Yıldız Teknik Üniversitesi Kampusündeki Binaların Duvar ve Tavan Resimlerinin Belgelenmesi ve Resim-Mekân İlişkisinin Değerlendirilmesi**, Y.T.Ü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996, s.70.

[24] Eldem, **Türk Evi**, C:III, s. 80.

Mimarili doğa tasvirlerinin birinde, İstanbul Boğazı ve Rumeli Hisarı'ndan bir kesit, diğerinde deniz feneri, ufukta cami ve minare silüetleri dikkati çekmektedir. Ayrıca, 3 no.lu odada bir adet panoda perde motifinin gerisinde manzara tasviri ile karşılaşılmaktadır.

Doğa resimleri 16. yüzyıldan bu yana gelişerek devam eden ve en çok işlenen konudur. Geleneksel minyatür sanatında Sultan II. Bayezid (d. – c.1481–ö.1512) zamanındaki olayları anlatan Relvan, 1272 tarihli yazmadaki İnebahtı, Mudan Kalesi resimleri, klasik dönemde (16. yy.) ilk manzara ressamı Matrakçı Nasuh'un Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn kitabında, Kanuni Sultan Süleyman zamanında geçilen, fethedilen yerlerin çevre portreleri ile yine bu dönem topografik resim geleneğinin önemli bir örneği olan Süleymanname'de Belgrad Kalesi, Cenova ve Budin resimleri doğa resimlerinin en erken örnekleridir. Osmanlı nakkaşı bu resimlerde çoğu kez içinde yaşadığı olayları canlandırmış, gözlemlediği çevreyi yansıtmış ve her önemli ayrıntının bir arada görülebileceği topografik bir düzenlemeye girmiştir.[25] Süleymanname'deki Gazneli Mahmud albümü ile Hamse-i Ata-i resimleri bu çizgiyi devam ettiren 17. yüzyıl örnekleridir. Topografik resim geleneği 17. yy. boyunca sürmüştür. 18. yüzyılda Levni, Nakşî, ve Abdullah Buhari'nin 1729 tarihli eserleri Batı etkilerini daha belirgin yansıtmaktadır. Osmanlı minyatür sanatında üçüncü boyut, yani derinlik (perspektif) verilme gayreti görülmektedir. Bu yüzyılda doğa resimlerinin anıtsal bir plana duvar resimlerine sıçramıştır. En erken tarihli örnekler 18. yüzyılın ortalarında İstanbul'dadır; Topkapı Sarıy Harem Dairesi'ndeki örneklerde ve birçok odada tavan eteklerini dolayan şeritlerde ve duvarların üst kısmında panolar içinde manzara resimleri yer almaktadır. Boğaz veya Haliç kıyıları, kıyılara serpiştirilmiş yapılar, korularla ve ağaçlarla zenginleştirilmiş kompozisyonlar, sularda yüzen boş kayıklar vb konu edildiği bu tür resimlerde derinlik etkisi bilimsel bir perspektifle sağlanmıştır.[26] Anadolu'da, Yozgat Çapanoğlu ve Soma Hızırbey camilerinde doğa resimlerinin örneklerine rastlamak

---

[25] Renda, Erol, **a.g.e.**, s. 4.
[26] Renda, Erol, **a.g.e.**, s.20.

mümkündür.[27] Zamanla mimari öğeler de resme katılmıştır. Topkapı Sarayı'nda I. Abdülhamit'in Yatak Odası'nın kapısı ve çeşmenin bulunduğu duvarın üst kesiminde, Valide Sultan Dairesi Yemek Odası'nda, Harem Dairesi'nin arka merdivenlerindeki resimlerde, derinlik izlenimi veren sütunlar, çeşitli tipte sütun başlıkları, yivli ampir plastrlar görülmektedir.[28] 18. Yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında duvar resimlerinde daha büyük ve daha zengin doğa kompozisyonlarına yer verilmiştir. Konu olarak çoğunlukla İstanbul manzaraları önemli yer tutmaktadır. Avrupa'daki oryantalist etki sonucunda bazen egzotik veya düş ürünü manzaralar, bazen de gerçek görüntüler yer almaktadır. Bebek'teki Kavafyan Konağı, Çengelköy Sadullah Paşa Yalısı, Pavidis Yalısı gibi bugün ayakta duran kimi yapılarda, gerek kompozisyon gerek içerik açısından duvar resimleri büyük benzerlikler göstermektedir.

Perspektifli mimari çizimlerin yerleştiği resimlere, Dolmabahçe Sarayı ve kompleksi ile Yıldız sarayı Şehzade köşkleri ve Şale Köşkü'nde yoğun olarak rastlanmaktadır. Boğaz kıyılarından görünümler, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası ve karşı kıyıda Rumeli Hisarı gibi betimlemeler, ırmak, dağlar, gökyüzü ve bulutlar değişmez manzara öğeleri olarak burada da yerini almıştır. Fenerli resimler de en çok sevilen konuların başında gelmektedir. Bu tür resimlerin en erken örnekleri Dolmabahçe Sarayı'nın Harem-i Hümayun bölümünün cariyeler kısmının alt bölümünde salonun tavan eteklerinde rastlanmaktadır.[29] Maslak Kasrı'nın tavanlarında da doğa manzaraları dikkati çekmektedir. Neresi olduğu bilinmeyen deniz kenarı, kır görüntüsü gibi doğa kesitleri sıklıkla karşılaşılan konular arasındadır. Bu tür resimlerde atmosferik olayların etkisi, gökyüzündeki değişimler ve suya yansımaları da dikkat çeker. Bu resimler, anlayış ve üslûp bakımından Romantizm akımının doğa anlayışına yakındır.

---

27 Rüçhan Arık, **Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay:168, 1. bsk., Ankara, Ajans-Türk Matb., 1976, s. 27, 32.

28 Coşansel, **a.g.t,** s. 23.

29 Çaldağ, **a.g.t.**, s.36.

Natürmortlar; Merasim Köşkü ve Küçüksu Kasrı'nda çok sayıda karşımıza çıkmaktadır. Bunlar birinci türde, vazodan taşan natüralist çiçek demetleri, tek başına veya fincan, sehpa gibi başka objelerin de katıldığı kompozisyonlar halinde; ikinci türde ise meyve ve çiçeklerden oluşan düzenlemeler şeklinde görülmektedir. Zemin kat 1 ve 2 no.lu, üst kat 2 ve 4 no.lu odalarda genellikle sehpa üzerinde vazoda çiçeklerden oluşan natürmortlar yer almaktadır. Üzüm, nar, elma türü meyveler ve asma yapraklarından oluşan natürmortlar zemin kat 1 no.lu ve üst kat 2 no.lu odalarda bulunmaktadır.

Natürmorta bağımsız bir konu olarak ilk kez 17. yüzyıla ait bir yazmada rastlanır. "Gazneli Mahmut Albümü" olarak bilinen eserde meyve ve çiçek motifleri bir konuyu zenginleştirmek, kompozisyondaki boşlukları doldurmak görevini bırakmış, başlı başına bir konu olarak sayfaları süslemeğe başlamıştır.[30] Denizli Acıpayam Yazır Camii'nde basit ve yüzeysel bir biçimde ele alınan meyve kompozisyonları, minyatürün izlerini taşır. Yozgat Çapanoğlu Camisi'nde perspektifin az da olsa verilmeye çalışıldığı resimler ise, hem geleneksel hem de batılı özellikler gösterirler.[31] 18. Yüzyıl başlarında Lale Devri'nde duvarları süsleyen çiçekli vazolar, meyve dolu çanaklar, yüzyılın ikinci yarısından sonra duvar resminin görüldüğü hemen her yapıda, barok ve rokoko çerçevelerin içine yerleştirilmiş olarak görülmektedir. Bu resimler Batı resim anlayışında olup, daha öncekiler gibi stilize biçimler olmaktan çok gerçekçi tasvirlerdir. Kartpostallar da meyve çanakları ve natürmortların çeşitlenmesinde etkilidir. Topkapı Sarayı Yemiş Odası, Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı ve Yıldız Sarayı Hünkar Dairesi, Malta Köşkü ile İzmit Av Köşkü'ndeki meyvelerden oluşan kompozisyonlar gerçeğe uygun verilmeye çalışılmıştır.

Araştırma yaptığımız mekânların içinde bitki motifleri; varaklı alçı kartuşlar içinde, bazen serpiştirilmiş olarak, bazen de bordür veya şeritler halinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, çiçek demeti, kıvrılan dal ve

---

30 Arık , **a.g.e.,** 16, 21.
31 Arık , **a.g.e.,** 136.

yapraklarından oluşan bitkisel düzenlemelerdir. Genellikle beyaz zemin üzerine yeşil, mavi, kırmızı, turuncu, pembe, beyaz renklerde gül, menekşe, papatya ve çeşitli kır çiçekleri natüralist tarzda işlenmiştir. Mekânların tümünde bitki motifleri görülebilmektedir. Osmanlı süsleme sanatında daha önce de çeşitli çiçek türleri, yapraklı kıvrım dallar, vazoda çiçek kompozisyonları gibi konular görülmekle beraber, bu konular stilize olmaktan çıkıp natüralist anlatıma geçmiştir. Kıvrım dallar ve yapraklar daha gerçeğe yakın görünümdedir.

Göz yanıltıcı ("trompe l'oeil") resimlerde; sınırsız bir mekân imgesi yaratmak ve sonsuzluk duygusu elde etmek amacıyla, süslemelerle gerçek olmayan mekânları katarak gerçeklik izlenimi vermeye çalışılmıştır. "Trompe l'oeil", bir düzlem üzerinde sanat içeriği olan, resimsel bir etki amaçlamaksızın, gerçeklik izlenimi vermeğe çalışan her tür çizim boyamadır. En basit ("trompe l'oeil" örneği olarak, sağır bir duvar üzerine yapılmış gerçek boyutlarında bir kapı resmi verilebilir. Böyle bir durumda resim yaratma etkinliğini tümüyle bir yanılsama yaratma işine indirgenmiş olmaktadır.[32] Küçüksu Kasrı'nın zemin kat 1 no.lu oda tavanında bulutlar, zemin kat ve üst kat 3 no.lu odalarda madalyon içinde perde motifi ile arkasındaki manzara, mekânın dışını görüyormuş gibi bir göz yanılsamasına yol açan bu tür resimlerdendir. Ihlamur kasırlarından Merasim Köşkü'te, merdiven boşluğunun tavanında, mavi gökyüzü ve bulutların betimlendiği resim de bu türden bir etki yaratmaktadır. Sayıca fazla olmamasına rağmen, Batı sarayları ile paralellikler göstermesi bakımından önemli olan bu tür resimlerin Osmanlı sanatında en belirgin örneği, Topkapı Sarayı Valide Sultan yatak odasına çıkan merdiven sahanlığıdır. III. Osman Köşkü'nün duvarlarında, göz hizasında yer alan nişlerin içinde de göz yanıltıcı resimler görülmektedir.[33] Yüzeylerin görünümlerinin değiştirilmesi izlenimiyle özellikle İtalyan duvar ve tavan resimlerinde sık rastlanan resimlere yakındır.[34]

---

32 Sözen, Tanyeli, **a.g.e.,** s. 240.
33 Arel, **a.g.e.**, 63–65; Denel, **a.g.e.**, s. 23
34 Bakır, **a.g.m.**, s. 326.

Semboller; yerküre, dürbün, kitap gibi hobiler ya da sanata ilişkin dünyevi tasvirler, Medusa başına benzer bir motif, üflemeli çalgı aleti ve nota gibi müziği çağrıştıran konular, Küçüksu Kasrı'nın Zemin Kat 1 no.lu ve üst kat 4 no.lu odalardaki resimlerde ele alınmıştır. Mızrak, kalkan, sancak. ok ve miğfer gibi motiflerin yer aldığı arma gibi antik süs öğelerinin 18. yüzyıl sonunda gelişerek yeniden kullanılmaları neo-klasisizm biçiminde kendini göstermiştir. Dolmabahçe Sarayı harem dairesinde Abdülmecid'in yatak odasının tavanında yer alan sembollerin, çeşitli müzik aletleri, palet, boya, tuval gibi dünyevi konuların işlenmiş olduğu izlenmektedir. Sarayın Valide Sultan kabul odasının tavanında arp, küre ve kitap, bilimi ve sanatı; başaklar, meyveler ise tarımı sembolize etmektedir. Şehzadelerin ders odası ve veliaht dairesinde de dünyevi birtakım eşyaları sembolize eden motifler kullanılmıştır. Beylerbeyi Sarayı Mabeyn Giriş Salonu, Havuzlu Salon ve Mermer Köşk'ün tavan süslemelerinde kalkanlar, sancaklar, mızraklar, oklar ve miğferden oluşan sembollerin yanı sıra müzik aletleri de resmedilmiştir.[35] II. Mahmut dönemi yapısı olduğu kabul edilen ve bugün Meşkhane (1838) olarak kullanılan Harbiye binasında yer alan tavan resimleri arasında dünyevi konuları alan birtakım semboller tasvir edilmiştir. Yıldız Sarayı Yeşil Köşk'ün tavanında da şeritler halinde dolanan barok ve rokoko motiflerin arasında yuvarlak panolar içinde lir ve diğer müzik aletleri, yanında nota kâğıtları tasviri vardır.[36] Aynalıkavak Kasrı'nda da benzer sembolleri görmek mümkündür.[37]

Batı saraylarında sık sık kullanılan bir konu olan semboller, insan figürü ile birlikte işlenmeleri bakımından İstanbul'daki örneklerden ayrılmaktadır. Bu motifin en iyi uygulamasını İtalya'daki Palazzo Corner yapısı oluşturmaktadır.[38]

---

35 Yum, **a.g.t**., s.176; Dündar, **a.g.t.**, s.431.
36 Yum, **a.g.t**., s. 174-179.
37 Şule Yum, "Aynalıkavak", **a.g.e**., s. 213.
38 Yum, **a.g.t**.., s.175-176.

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının duvar ve tavan resimlerinde kullanılan teknik kalemişidir. Osmanlı süsleme sanatında kalemişi denilen nakkaşların uyguladığı bu teknikte, duvar yüzeyi kireçle sıvanır, ince sıva tabakası tamamen kuruduktan sonra üzerine tutkal, su ve kökboyalardan oluşan karışımla motifler doğrudan doğruya boyanırdı. Ancak incelediğimiz resimlerde bu işlemle doğal boyalar kullanıldığını söylemek zordur. 19. yüzyılın sonlarına kadar doğal boyalar kullanılmış, bundan sonra yağlıboya veya pigmentler (kimyasal ana boya) bunun yerini almıştır.

Kalemişi tekniğinde yapılmış süslemelere Yozgat Başçavuşoğlu Camii'nin kubbesinde, Çapanoğlu Camii'nde, Soma Hızırbey Camii'nde yer alan resimler örnek verilebilir.

Gerek İstanbul'da, gerekse Anadolu'da duvar resimlerinde sıva üzerine, ahşap üzerine ve taş-mermer üzerine çok farklı teknikler kullanılmıştır. Sıva üzerine yapılan duvar resimlerinin "fresco secco" (kuru sıva üzerine), "fresco buono" (yaş sıva üzerine), "kalemişi" (kuru sıva üzerine), "malakari" (yaş alçı sıva üzerine) gibi varyasyonları bulunmaktadır. Osmanlı resim geleneğinde kullanılan "kalemişi" tekniği de kuru sıva üzerine olmasına karşılık, Avrupa'da kullanılan "fresco secco" tekniğinden farklıdır. "Fresco secco" tekniğinde de duvar yüzeyi kireçle sıvanır. Sıva kuruduktan sonra üzerine karakalemle motifler işlenir. Bu motiflere renklerin ana boyaları verilir. Üzerine tekrar bir astar çekilir, böylece alttaki renkler solar. Astar da kuruduktan sonra üzerine canlı renklerle tekrar boya uygulanır.

19. Yüzyılın sonlarından itibaren artık pek çok yapıda Ihlamur ve Küçüksu kasırlarında olduğu gibi doğal boyaların yerini yağlıboyalar almıştır.

Küçüksu Kasrı'nda tavanların orta kısmına ince alçı kabartma göbek yapılmıştır. Motifleri çevreleyen şerit veya kartuşlar da üzeri varaklı alçı kabartmadır.

Resimler gerek kompozisyon düzeni, gerekse üslûp yönünden gerçek anlamıyla Batı resmi örnekleridir. 18. yüzyıl sonlarından başlayarak barok, rokoko etkiler görülmekle birlikte, 19. yüzyılda Osmanlı duvar

resimlerinde Avrupa'dan çok geç olarak klasisist üslûbun da varlığı izlenebilmektedir. Göz yanıltıcı ("trompe l'oeil") resimler İtalyan barok, resim anlayışının özelliklerini taşımaktadır. Pastoral (kırsal) doğa resimleri romantizm ruhunun etkisiyledir. Resimlerde elips ve daire biçimli kartuşların kullanılması, yumuşaklık duygusu veren yuvarlak çizgilere gitme isteği barok ve rokoko etkileridir. Tavanlarda genellikle bir şerit çerçeve, ortası yine şeritli bir daire, tam merkezde bir göbek ve boşluklar olması ampir üslûbun özelliğidir. Temelde sade ampir olurken, barok, rokoko ve ampir motiflerle yüzeyler bezenmiştir. Bunlar arasına yer yer varaklı geometrik motifler, stilize çiçek motifleri gibi Osmanlı kalemişlerinin geleneksel bezeme kalıpları da girmiştir.

Topkapı Sarayı III. Osman Köşkü, Valide Sultan Yatak Odası, Hünkâr Sofası, III. Selim Dairesi Barok ve rokoko süslemeye sahip bölümlerdir.[39] Bezemelerin varaklı geometrik çerçeveler içinde verilmesi, tavanın kare, dikdörtgen, çokgen gibi panolara ayrılması Beykoz Kasrı, Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı gibi pek çok örnekte karşımıza çıkmaktadır.

Duvar ve tavan resimlerinde dikkati çeken nokta, Ihlamur ve Küçüksu kasırlarındaki resimlerle farklı yapılardaki oda veya mekânların, üslûp, konu, resim tekniği ve renk tonlaması bakımından genellikle aynı türde yapılmış olmalarıdır. Konu ve tekniklerdeki benzerlik, resimlerin aynı usta veya usta ekibi tarafından yapılmış olduğu düşüncesini getirmekte ve benzer tarihlerde yapıldığı görüşünü kuvvetlendirmektedir. Batı resim anlayışında ve içerdikleri özgün konular bakımından önem taşıyan resimlerden, çalışan sanatçı ve ustaların yabancı kökenli oldukları düşünülebilir. Özellikle Sultan I. Abdülmecid zamanından başlayarak Batı kökenli sanatçıların saray çevresine taşıdıkları etki Ihlamur ve Küçüksu kasırlarında gözlenmektedir. Ancak, bu dönem yapılarında duvar ve tavan resimlerini tarihlemeye yönelik çalışmalar, Dolmabahçe Sarayı Harem-i

---

[39] Mustafa Cezar, "Osmanlılar'da 18. Yüzyıl Sanat ve Kültür Ortamı", **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1998, s. 61.

Hümayun'da rastlanan imzalar ve resim özellikleri yardımı ile yapılabilmiştir. Burada 1909 yılından daha eski bir tarihe rastlanmamıştır. Bu tarih Sultan V. Reşat dönemine rastlamaktadır ve Abdülmecid döneminde yapılmış herhangi bir tasvir bulunmamaktadır.[40] Küçüksu Kasrı'nın duvar ve tavan süsleme programını oluşturan tasvirli kompozisyonlarda, yabancı kökenli sanatçı veya ustalar tarafından tasarlanmış olduğu söylenebilir. Ancak, öte yandan önceleri yabancı ressamların yaptığı resimlerin yerli ustalar yoluyla kopya edilip usta çırak ilişkisi sonucunda tekrar edilir olması, İstanbul'a gelen Avrupalı sanatçılardan etkilenen yerli sanatçıların da Batı biçimlerini belli kalıplar içinde uygulamış olmaları, bu resimlerin yerli sanatçı veya sanatçı grupları elinden çıkmış olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir. Batılı resim anlayışında imza önemli bir unsurdur. 19. yüzyıl Osmanlı duvar resimlerinde de zaman zaman imzaya rastlanmaktadır. Ancak, bizim incelediğimiz yapıların içindeki resimlerde imzaya rastlanmamıştır. Bu nedenle ressamlarını belirlemek mümkün olamamıştır.

3.2.2. Taş Süsleme

Yapılar duvar ve tavan resimlerinin dışında taş süslemeleriyle de önemlidir. 18. Yüzyılda erken ve klasik dönem taş süslemelerinin geometrik motifli örneklerinin aksine, Batı sanatı etkisiyle daha girift ve ana unsuru bitkisel olan motifler görülmektedir. 18. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde öncelikle süsleme alanında etkinliği belirlenen Batı kökenli motiflerin taş süsleme örneklerine de yansıdığı izlenmektedir. Bu yıllardan başlayarak, çağın sivil mimari›k örneklerini ve özellikle su mimarisini etkisi altına alan Fransız rokokosu ve İtalyan baroğu eğilimli biçimlendirmelerin metal şebekelerde uygulandığı, geleneksel motiflerin yerlerini sistematik kullanılmış kıvrım dallara, "S" ve "C" biçimlerine bıraktığı göze

---

[40] Yum, **a.g.t**.., s.183.

çarpmaktadır. Yüzeylerin barok üslûp ilkelerine uygun düzenlemelerine paralel olarak, şebekeler de düz yüzeyler yerine dışbükey biçimler oluşturmaktadır. 19. Yüzyılın ampir, neo-klasik akımlarının taş işçiliği alanına da uygulandığını görmekteyiz. Tüm bu biçimsel sınıflamaların yanı sıra yöntem açısından yeniliklerle karşılaşılmaktadır.

Bitkisel motifler resimde olduğu gibi taş süslemenin başlı başına konusu değildir. Tekrarlamalar ile yapı cephelerinde alçak kabartma süsleyici bezeklerdir.[41]

Anadolu Selçuklularından beri süsleme sanatında çiçek ve meyve motiflerine ilgi duyulmuş ve işlenmiştir. Genellikle soyut karakter taşıyan bu motifler, Konya İnce Minareli medresenin portalinde, Sivas çifte minareli medresenin cephesinde ve yan pencerelerde yer alan kabartma enginar motifleri ilgi çekici örnekler arasındadır. Natürmortu hatırlatan bir başka örnek de Divriği Ulu Camisi'nin kuzey portalinde bulunur. Batı etkilerinin giderek artması üzerine süslemede bu yer yer serpiştirilmiş çiçek ve meyve motifleri birlikte kompozisyonlar içinde verilmeğe başlanmıştır.

Kasır yapılarında kullanılan kemerler, kompozit başlıklı sütunlar, istiridye kabukları, kıvrık dal ve yapraklar, rozetler, inci ve yumurta dizileri, süs konsolları, askılı çelenk ve vazo motifleri, üçgen alınlıklar, mermer parmaklıklar, tavan süslemeleri, altın varaklı kapı, pencere ve çerçeveler batılı üslûptaki elemanlardır. Topkapı Sarayı'ndaki Mecidiye Köşkü'nün süslemeleri iri şekilli deniz kabuğu ve salkım motifleriyle geç barok süslemelerin ampir düzenlemeyle kullanılışını sergilemektedir. Avrupa'daki neoklasik yaklaşımlara paralel olarak, cepheyi geometrik alanlara bölen düzenleme, üçgen alınlıklar, girland dizileri, plastrlar Ihlamur ve Küçüksu kasırlarında da benzer ayrıntılar göstermektedir.

---

[41] Arel, **a.g.e.,** s.43.

3.2.3. Alçı Kabartma, Stuko, Altın Varak

Ihlamur ve Küçüksu kasırlarının duvar ve tavanlarını süsleyen "Selimi" adı verilen süsleme öğesi 18. ve 19. yüzyıllarda yaygın olarak görülmektedir. İnce bir kabartma ve alçı sıva üzerinde yapılan çubuklar, pastel renkli fon üzerine uygulanmıştır. Alçı tavan ve duvar süslemeleri ampir üslûptadır.[42] Kapıların üzerlerinde "üstlük" (süpraporta) adı verilen, oda pencereleriyle de birlik oluşturan, barok ve ampir dekorlar vardır. Bunlar 18. Yüzyıldan itibaren görülmeğe başlamıştır.[43]

Stuko; alçı, sönmüş kireç, tebeşir veya mermer tozu, yumurta akı, kazein, dinlenmiş kireç suyu ile hazırlanan bir karışımdan elde edilen sıvadır. Desenli ya da ebrulu mermer taklidi stukolar yapılırken harcın içerisine ayrıca inceltilmiş keten yağı veya badem yağı da katılmaktadır. Bu karışımı renklendirmek için toprak veya kök boyalar kullanılmaktadır. Klasik, Venedik (Marmarino), Viyana ve kimyasal stuk sıva olmak üzere stuko çeşitleri ve yapım teknikleri vardır.

18 ve 19. yüzyıl stuko sıva tekniklerinde "Venedik" ve "Viyana" olmak üzere iki stil kullanılmıştır. Venedik (Marmarino), Viyana stuğundaki teknikten farklı olarak üst kısmın mermer havasının verilmesinde fırça kullanılmasıdır. Üç kat sıva atıldıktan sonra kuruyan ve gözenekli kalan üst katın üstüne marmarino sıva atılmaktadır. Kuruyan sıvanın üstüne sabun taşı ile cila yapılıp parlatılmaktadır. Viyana stuğunda ise yedi tonda hazırlanan ve üst üste konulan hamurlar enlemesine dilimlenerek büyük bir mermer plaka üzerine yan yana konulmaktadır Tutkalla birbirine şekil verilerek yan yana koymak suretiyle yapıştırılır. Malalarla vurularak düz hizaya getirilen hamur kurumaya bırakılır. Çok kurumadan sulu tutkalla birbirine yapıştırılan ve üstü sıvanan bu dilimler özel rendelerle rendelenir. Sabun taşıyla cilalanır ve hafifçe zımparalanmış olur.

Stukonun temeli Roma, Eski Yunan ve Orta Asya'ya kadar dayanmaktadır. Orta Asya' da ve Türkmenistan' da stukoyla kabartma ve

---

42 Eldem, **Türk Evi**, C:III, s. 59.
43 Eldem, **Türk Evi**, C:III, s. 80.

fresk tekniğinde duvar resimleri yapıldığı bilinmektedir. Bu sanat Roma' da da gayri muntazam duvarların satıhlarını düzeltmek, fresk yapılacak duvarlara düzgün bir zemin yaratmak için kullanılmıştır. İtalya' da Margaritina tarafından tekrar keşfedilen stuko sıva büyük bir rağbet görmüştür. Fransa, İtalya, Avusturya, Almanya gibi büyük ülkelerde bir saray süslemesi olarak yerini almıştır. 18. yy' da en yüksek ve itibarlı seviyesine ulaşmıştır. Tüm saray, kilise ve özel mimaride en çok kullanılan süsleme elemanı olmuştur. 18. yy' da Avrupalı sanatçılar ve Osmanlı'nın Batı' ya açılmasıyla da bu sanat ülkemizde uygulanmaya başlamıştır.

Duvarların mermer taklidi stukoyla kaplanması 18. yüzyılda İtalya'da yaygınlık kazanmıştır.[44] Batılılaşma süreciyle birlikte İstanbul'da da görülen örnekler arasında Aynalıkavak Kasrı[45] ile Dolmabahçe Sarayı'nın Selamlık Bölümü, Harem Dairesi'ndeki bazı odalar ve Veliaht Dairesi'nin Tören Salonu[46] sayılabilir. Beykoz Kasrı'nda[47] da rastlanan stuko duvar kaplamaları, Beylerbeyi Sarayı'nın Mabeyn ve Zülvecheyn bölümlerinde mavi, sarı, kırmızı tonlarıyla uygulanmıştır. Ayrıca Sarı Köşk'ün üst kat odaları ile Deniz Köşkü'nde de farklı renklerde stukolara yer verilmiştir.[48]

3.3. Çevre Düzeni

Ihlamur kasırlarında olduğu gibi formel üslûpta düzenlenmiş bahçe, Fransız barok bahçesinin özelliğini yansıtmaktadır. Dolmabahçe Sarayı bahçesi ile birlikte, Vicomte, Versailles, Fontainebleau, Tuileries ve Trianon gibi Fransız saray bahçe düzenlerinin artık doğrudan Osmanlı bahçesini etkilediği görülmektedir. Mimaride olduğu gibi simetrik düzenli ve

---

44 E.H. Gombrich, **Sanatın Öyküsü**, Çev: Bedrettin Cömert, Remzi Kitabevi Yay., 4. bsm., İstanbul, Evrim Matb., 1992 s. 350.

45 Yum, "Aynalıkavak", **a.g.e.**, s. 214.

46 Yücel, Öner, **a.g.e.**, s. 90-91, 188-189.

47 Tülay Artan, "Beykoz Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:II, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 199-200.

48 Dündar, **a.g.t.,** s. 432.

çok parçalı bahçe düzeninde de merkezi bir aks bahçeyi baştanbaşa etkisi altında bulundurmaktadır. Yuvarlak, bazen kademeli süs havuzları, kenarları dantel gibi kıvrımlı ya da istiridye biçiminde su çanakları gibi ayrıntılar, gösterişli çiçek parterleri vb. tasarım öğeleri, Batılılaşma sürecinde yaşam tarzındaki çeşitlilikle birlikte, bahçe sanatının gelişmesinde etkili olan öğeler olmuştur. Gölge veren ağaç gruplarının oluşturduğu kuytu alanlar Türk Bahçe geleneğinin ifadesini yansıtmaktadır. Batı etkisi, Osmanlı bahçesinin yumuşak ve alçak gönüllü yapısıyla birleşmiş, bahçenin büyük kısmını yaşanılır olmaktan çok, pencereden seyredilen dış mekanlara dönüştürmüştür. Bu nedenle, Dolmabahçe ve Beylerbeyi saraylarında olduğu gibi, geleneksel bahçeyi oluşturan “avlu”, gerçek anlamıyla yerini alamamıştır. Saray ve kasır bahçelerinin genelinde çiçekli ağaçlara ve çalılara pek fazla yer verilmemiş; renk daha çok yeşilin tonlarıyla, ağaçların yapraklarında meydana gelen mevsimsel değişimlerle sağlanmaya çalışılmıştır. Beylerbeyi Sarayı'ndaki gibi setlemeler, İtalyan Toskan bahçesindeki uzun merdiven dizileriyle ulaşılan bir ölçekte algılanır hale gelmiştir.

19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında natüralist eğilim görülür. İstanbul'daki bir çok saray ve kasır bahçelerinin rönesans ve barok öğeleri, yerlerini doğal biçimdeki düzenlemelere terk etmiştir. Türk Bahçe zevkinin fonksiyonel bir tarzı olan setli bahçeler de yavaş yavaş ortadan kalkar. Küçüksu Kasrı bahçesinde, daha sonra Yıldız Sarayı korusu ve Emirgan korusunda da görüldüğü gibi geometrik yeşil parterler ve planda aksiyalite kaybolmuş, yerine İngiliz bahçesi tarzında kavisli yollar, serbest ağaç grupları ve doğal çim alanları hakim olmuştur. Formel bahçelerin Yıldız Sarayı örneğinde olduğu gibi doğal bahçelere dönüştüğüne tanık oluyoruz.

Dönemin saray ve köşk bahçelerinde yine de Türk bahçe kültürünün izlerini bulmak mümkündür. Selsebil, çeşme ve havuz detaylarındaki sadelik, bitkisel açıdan bakıldığında, servi, çam, sedir, erguvan türlerinin kombinasyonlarıyla, Osmanlı bahçelerinin gözden uzak yaşanabilirlik özelliği hiçbir zaman kaybolmamıştır. Bunda Türk toplumunun yaşam

biçimi ve bahçe kültürü kadar, arazi yapısı ve iklim özelliklerinin etkisi büyüktür. [49]

3.4. Üslûp Özellikleri

19. Yüzyıl Avrupa mimarlığı geçmiş mimarlık ürünlerinden pek çok işlevsel öğeyi birer süs aracı olarak ele almıştır. 19. Yüzyıl Avrupa'da historisizm dönemidir. 1830'lu yıllar mimaride neo-gotik hareketin ön planda olduğu yıllardır. Ayrıca neo-klasik hareketin de varlığı görülmektedir. Tüm bu üslûpların, Osmanlı Sanatı'nı etkilediği, bazen tek, bazen de bir arada kullanılarak bir üslûp karmaşası biçiminde ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak, bu sırada Avrupa'dan gecikmeli olarak barok üslûp halen ön planda kullanılmaktadır. Ihlamur ve Küçüksu kasırları, barok ve rokoko motifler ile neo-klasik ve ampir etkilerin yer yer birlikte kullanıldığı eklektik bir tarzın ürünüdür.

Avrupa'da 1580–1750 yılları arasında İtalya'da ortaya çıkan barok, "eğri büğrü inciler dizisi" anlamında Portekizce "barocco" sözcüğünden gelmektedir.[50] Rönesans ve maniyerist dönemin ardından, barok üslûptaki eserleri aşağılamak için kullanılan bu sözcük, 18. yüzyıl ortalarında Fransa'da "baroque" olarak "tuhaf, garip" anlamında kullanılmıştır. Barok sanat anlayışının klasik prensip ve kurallara ters düşen sanatsal ve düşünsel bir ifadenin temsilcisi olarak keşfedildiği 19. yüzyıl sonunda, sözcük bu küçümseyici anlamını yitirmiştir.[51]

Gerçekte İtalya'da güçlenerek oradan tüm Avrupa'ya yayılan barok üslûpta; kitle, ışık-gölge zıtlıkları, içbükey ve dışbükeyler, aşırı hareket önemli unsurlardır. Mimaride geometrik, açık ve kesin sınırlı biçimlerin

---

[49] Fahri Mutlu, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçelerinde Batılılaşma'nın Tasarıma Etkilerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi**, Bahçeşehir Üniversitesi Çevre Tasarımı Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

[50] Adnan Turanî, **Dünya Sanat Tarihi**, Remzi Kitabevi Yay., 4. bsm., İstanbul, Evrim Matb., 1992, s. 389.

[51] Gombrich, **a.g.e.**, s. 302.

hareketlenmesi, büyüyüp dağılması biçiminde kendini gösterir. Hem simetriyle biçimlenmiş, hem de biçimleri, güçlü bir spiral kıvrımlar ve sarmallar hareketinin içine yerleştiren dinamik bir üslûptur. İncelediğimiz yapılarda, dışarıdan içeriye doğru eğik cepheler, oval düzlemler ve göz aldanmasından yararlanılması, baroğun özgünlüğünü oluşturan bazı tipik formüllerdir. Barok yapıda, klasikteki açık geometrik biçimler kalkar, beden duvarlarında girintili-çıkıntılı bir planlama belirir. Yapı yüzeyleri çeşitli silmeler, rozet ve kabaralar, yuvarlak, parçalı pencereler ve balkonlarla detaylanır. Pencerelerin çoğalmasıyla yapı içi aydınlanır. Merdivenlerin çift koldan gelişen şekilleri ağır trabzanlarla donatılır. Yapı içi duvarları ağır bir süsleme ile doldurulur. Mimarlıkta, mekanların ovalleştirilmesi ve S biçimli kıvrımların kullanılması (kenarlarda içbükey, ortada dışbükey) dışında, baroğa özgü öğeler, burma sütunlar ve görkemli alınlıklardır. Barok alınlıklar her tür çeşitlemeyi sergiler: bu alınlıklar merkezin de kırılmış, helezoni bir biçimde kıvrımlandırılmış kenarlarla bezenmiş veya dikey düzleminde dışarıdan içeriye doğru eğimlendirilmiştir. Barok mimarın sonsuzluğa giden mekân tasavvurunu, ressam, tavan ve duvarlara yaptığı göz aldatıcı resimlerle genişletir. Böylece gerçek olmayan mekânlar, gerçekte olanla birbirine karışır. Üst kısım göğe çıkmış gibi hava, bulut vb unsurlarla süslenir. Resim yüzeyi de mimari yüzeyler gibi parçalanır, ayrıntılaşır. Manzara resmi, bağımsız olarak kendini ilk kez göstermeye başlar. Bunlar, doğa karşısında etüt edilmiş açık hava resimleridir. Hacim ifadesi ışık-gölge ile elde edilir ve tek noktadan gelen ışık biçimlendirme de esas olur. Kompozisyonlar hikaye etme düşüncesi ile açık diyagonal düzenler içinde dağılır. Çizgisel desenle biçimlendirilen objeler yerine, barok resim, boyanın resmedilen şeyin maddesini yansıtmasını amaç edinir ve böylece doğa güzelliği yanında resimde ilk kez boya güzelliği belirir.[52]

İtalyan ressam, heykeltraş, mimar Michelangelo Buonarroti (1475–1564), San Pietro (Saint Pierre) kilisesinin tasarımıyla, Barok sanatın

---

[52] Turanî, **a.g.e.**, s. 18-19.

İtalya'daki ilk önemli temsilcisi olarak görülmektedir. Francesco Castelli Borromini (d.1599-ö.1667), Roma'da San Carlo alle Quattro Gontane'da (1634) dalgalı bir cephe uygular. Cepheleri dışarıdan içeriye doğru eğimlendiren ilk mimar ise Pietro da Cortona (d.1596-ö.1669) olmuştur.

Barok, İtalya dışında özellikle 17. yüzyılın sonunda ve 18. yüzyıl başında gelişmiştir. Fransa 17. yüzyılda, ölçülü klasik üslûbun çekiciliğine kapılmış olmasına rağmen, baroğa tümden kapalı değildir. Bezeme öğelerinin üst üste yığılmasıyla belirlenen XIII. Louis üslûbu, İtalyan ve Flaman zevklerini harmanlar. XIV Louis'nin hükümdarlığı sırasında, Versailles Sarayı'nı bezeme çalışmalarına (1669-1703) katılan Le Brun ve Le Sueur, barok etkilerden arınmış değildir. Bu dönemin sarayları, fıskiyeli havuzları, görkemli heykelleri, bahçeleri, süslü salonları, duvar bezemeleriyle, kraliyetin gücünü ve görkemini yansıtma kaygısı taşıdığı kadar, mimarın sanatsal gücünün ve mimari anlayışının da bir göstergesidir.

Osmanlı Sanatı'nda, Avrupa'da mimariyi yönlendiren düşünce ve duygularla ilişkisi bulunmayan neo-barok uygulamaların örnekleri, bazı cephe düzenleri ve ayrıntıları dışında barok tasarım nitelikleri taşımazlar. Barok, kendine özgü bir yorumla mimari tasarım davranışlarından soyutlanarak, sadece biçimsel yönüyle benimsenmiştir.[53]

Barok sanatın gölge-ışık karşıtlığına dayanan çarpıcı, içe işleyici dramatik etkisi giderek kaybolmuş ve yerini yumuşak hatta biraz gevşek bir üslûba bırakmıştır. Bu, seyirciyi etkilemekten çok oyalayan, göz alıcı ama o ölçüde yüzeysel bir üslûptur. Bu dönemin saray ve köşklerinin iç dekorasyonu ve mobilyaları da "rokoko" diye adlandırılan bu dekoratif, süslemeci üslûbu yansıtmaktadır. Bu sözcük, Fransızca "rocaille" ("roc" kaya) sözcüğünden gelmektedir. Rocaille, bahçelerde çürük yapılı taşların harçla karıştırılmasıyla oluşturulan yapay kayalıklara verilen addır.[54] 1720–

---

53 Doğan Kuban, **Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme**, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., İstanbul, Pulhan Matb., 1954. s.138.

54 Flovio Cont,, **Rokoko Sanatını Tanıyalım**, Çev: Eren Soley, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, Anka Ofset, 1985, s.3.

1760 yıllarında yaygınlaşan bu dekorasyon üslûbu kayaya benzer şekillerin, hayali kıvrımların, dalgalı deniz kabuklarının kıvrık şekillerinin, bir arada kullanıldığı bir süsleme biçimidir. Narin dallar, zarif çiçek şekilleri, deniz kabukları arasından çıkan seyrek girlandlar halinde neşeli, hareketli bir süs şekli meydana getirirler. Barok dönemin bir devamı ve barok süsleme şekillerinin fantastik bir gelişmesi olarak görülen rokoko, baroğun karanlık, gösterişli, güçlü, oyunlu ve tutkulu biçimlerine karşılık, daha az hareketli, daha az canlı ve kuvvetli, fakat daha hafif ve aydınlıktır. Mimari ve dekorasyonda incelik ve teknik ustalık gösterir.

Fransa'da "Régence" dönemi denilen XV. Louis (d.1710-c.1715-ö.1774) zamanında kalabalık, dalgalı süsleme zayıflar ve soyut şeritler bunların yerlerini alır. "Rocaille" denilen, palmiye'den çıkmış ve sonra üç boyutlu biçimde midye kabuğuna dönüşen yeni bir öğe ortaya çıkar. Rokoko baroğun ağır, kitleli, dev resimlerine karşılık, zarif, dalgalı, neşeli ve küçük figürlerle ilgilidir.

18. yüzyılın son çeyreğinde Almanya'da ortaya çıkan, ancak 1789 Fransız Devrimi'yle siyasal ve ekonomik çalkantılara sahne olan Fransa'da daha çok uygulanma olanağı bulan neo-klasik üslûp, baroğun çalkantısı ve rokokonun aşırı süslemeleri ile sembolik tavrına tepki olarak, antik devir hayranlığının sonucu ortaya çıkar. Antik dünyanın tarihsel sembollerinin yeniden canlandırılmasını amaçlayan neo-klasik üslûp, klasik sanat anlayışına dönmeyi amaçlar. Esiçağ'dan miras alınmış erdemleri dile getirmeye çalışarak bu sanat akımına öncülük eden Fransız Jacques Louis David'dir (d.1748–ö.1825). Bu üslûpta önemli olan çizgi ve formdur. Soufflot'nun Sainte-Geneviève Kilisesi (bugünkü Panthéon) ve Bertrand'ın Montcley Şatosu'nda olduğu gibi, mimarlık basit geometrik şekiller kullanarak kesintisiz düz çizgiye ayrıcalık tanır. Paris'te Madeleine Kilisesi, Madrit'te Prado Müzesi, Kopenhag'ta V. Friedrich'in kraliyet kilisesi, Sen-Petersburg'da Amirallik Binası, Tavrida Sarayı, Atina'da Ulusal Kütüphane (1888-1901) dış görünüşüyle bu görüşün bir sonucudur.

Fransa’da I. Napoleon Bonaparte (d.1769-c.1804–1814-ö.1821) devrimci düşüncede başı çeker görünerek bütün Avrupa’da iktidarı ele geçirince, ‘”Yeni klasik” üslûp, imparatorluk üslûbu oldu.

Ampir üslûbu, bu yayılmacı siyasetin bir ifadesi olarak ortaya çıkmış, oradan tüm Avrupa, Rusya ve Osmanlı’yı etkilemiştir. Mimarlıkta ve dekorasyonda ampir üslûbun kaynağı Eski Mısır, Yunan ve Roma Sanatı’dır. Bu yıllarda sürüp giden savaş, dekoratif unsurları savaşçı amblemler haline getirmiştir. Bir bakıma amaç da ağır ve ezici olmaktır. Rokoko ve baroktan farklı olarak yapı ile insan arasında resmiyet vardır ve dekorasyonda kavisler çok nadir görülür. Motif olarak simgesel anlamda savaş aletleri, Roma miğferi, güç simgesi balta, defne tac, antik kaynaklı vazolar, kartallar, grifon ve sfenksler, kasklar ve girlandlar süsleme konularının repertuarını oluşturmaktadır.

SONUÇ

18. Yüzyıldan başlayarak gelişen değişimler dizisi, 19. yüzyıla maledilen ve Batılılaşma olarak adlandırılan bir süreçte, siyasal, askeri, idari, eğitim, kültür ve sanat alanlarında birbiriyle bağıntılı birçok olayı birden içermektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda önce küçük eşyalarla ve mobilyalarla başlayan değişiklik, yaşam tarzında yenilikleri, ardından mimarî örgütlenmedeki değişimleri getirmiştir. Yöneticilerin değişme iradesine paralel gelişen bir kent imgesi, saray, kasır ve köşk mimarisi doğmuştur. Avrupa barok ve rokoko bezemesinin İstanbul'da yerel bir versiyonunu oluşturulmuş ve son iki yüzyıl içinde zengin ve özgün bir sivil mimari üretilmiştir.

19. Yüzyıla kadar saray, kasır ve köşk mimarisinde gerek süslemede gerekse plandaki biçimsel değişim, çoğunlukla Batılı biçimlerin geleneksel tasarım kalıplarına uyarlanması ve yorumlanması şeklinde etkilediği, 19. yüzyıldan sonra ise tümüyle Batıya dönüş çabasının paralelinde bir yaklaşımla Avrupa'nın 19. yüzyıl seçmeciliğinin örnekleri Batıdan olduğu gibi ithal edilerek uygulandığı bir taklit ve uyarlama süreci olarak izlenmektedir.

Avrupa mimarisinde yaygın olarak görülen barok ve rokoko üslûplar, 18. yüzyılda Osmanlı mimarîsinde öncelikle bezemeye yansımıştır. Osmanlı mimarisinde iç bezemede 18. yüzyıla kadar bitkisel ve geometrik stilize bezemeler yer almış, Batılılaşma süreciyle beraber sanata Batılı öğeler de girmeğe başlamıştır. 19. Yüzyılda Osmanlı saray yaşamının bir parçası olan kasır ve köşk yapılarında, duvar resimleri Batılı resim anlayışı ve teknikleriyle yetkin bir düzeye ulaşıp, sultanların günlük yaşamlarına girmiş ve olgun düzeye ulaşabilen resimler ortaya çıkmıştır.

Ihlamur ve Küçüksu kasırları Batılılaşma sürecinin en karakteristik örnekleri olarak, üslup, biçim, teknik bakımından Batı ile olan tüm etkileşimleri gözler önüne sermektedir. Ihlamur ve Küçüksu kasırlarını tek bir üslûpla tanımlamak mümkün değildir. Dış ve iç süslemede barok, rokoko ve ampir ile eklektik özellikler taşıyan ve Batılı teknikleri tamamen

benimseyen bu yapılar 19. yüzyıl ortamını yansıtmaktadır. Ayrıca sahip oldukları bu değerlerlerle, kendilerinden sonraki dönemde inşa edilen eserleri de etkilediğini göstermektedir.

Batı etkili resimler genellikle tavanlarda ve tavan eteklerinde, yer yer duvarlarda, kapı üstlerinde yer almaktadır. Bitki motifli kalemişleri ve cansız doğa kompozisyonlarının yanı sıra yapılarda 19. yüzyıl resim sanatının özellikleri bakımından doğa ve mimari konulu manzara resimleri ağırlığı oluşturmaktadır. Tavanlar ve duvarlar ampir üslûpta panolara bölünmüş panoların içine barok ve rokoko tarzında resimler yapılmıştır. Duvarlarda düşey olarak yukarıdan aşağıya doğru tavan eteği, duvar yüzeyi ve duvar eteği olarak üçe bölünmüştür. Tavan eteği ve duvar eteği daha dar şeritlerle mekânın dört yanını kesintisiz dolanır. Duvar yüzeyi ise genellikle büyük dikdörtgenlere bölünüp içleri bezenmiş veya boş bırakılmıştır. Resim tekniği açısından ışık-gölge, derinlik hacim yaratma ve perspektif kuralları doğru biçimde kullanılmıştır.

Bezeme alanında kökten değişimlere rağmen, Batılı üslûplar, yapısal anlamda sınırlı ölçüde farklılaşmaya neden olmuştur. Batı sanatının malzeme, üslup ve teknik etkileri, Türk sanatının yaşam ve beğeni ortamı, özgün sanat, zevk ve biçim anlayışını yansıtan verileriyle karşılaştığında değişime uğramıştır. Her ne kadar ele alınan örnekler, tarihsel örneklerden tümüyle farklılaşmış, biçimsel yöneliş zincirinden kopmuş görünseler de yeni fonksiyonları karşılayan yapı türleri dışında, mimari tasarımda geleneksel tipolojiler değişmemiştir. Yüzeysel bir bakış açısıyla tümüyle Batılı izlenimi veren bu yapıların mimari tasarımlarında geleneksel özelliklerin değişmediği, konut mimarisindeki planlama biçiminin saray ve kasırlarda uygulandığı gözlenmektedir.

Bu yapılar, 19. yüzyıl mimarisi içinde Sultan I. Abdülmecid'in Batı'yı örnek aldığını ortaya koyan, batı mimari motiflerini taşıyan ve saltanatının son yıllarında günlük yaşam izlerini bıraktığı iki eserdir. Devletin her yönden sıkıntılar içinde olduğu, batmaktan kurtarılma ve modernleşme çabaları içinde bocaladığı en buhranlı yıllarda, içinde bulunduğu kültürel koşulların eğilimleri doğrultusunda mimarlık alanında başarılı olabilmiş

örnekleridir. Değişmenin hangi koşullar altında oluştuğu ve nedenleri düşünülürse, mimari ve fiziki çevrenin de görsel anlatım biçimiyle değişmesi doğal bir sonuçtur. Bizlere düşen görev, mimari ve süsleme sanatı açısından zengin bir koleksiyon oluşturan bu yapıları sanatsal ve kültürel bir değerlendirmeyle koruyup yaşatmaya çalışmak ve gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarmak olmalıdır. Bunu yaparken, planlama ve uygulama çalışmalarında Osmanlı mimarisinin ve çevre düzenlemelerinin nitelikleri üzerinde daha fazla durulmalı, ortam koşulları ve gelenekler göz ardı edilmeden, çağdaş yorumlar getirilmelidir.

KAYNAKÇA

AĞIN, Ahmet, **Anadoluhisarı ve Beğlerbeği Semtleri: Güzelcehisar-Göksu Kasrı Beğlerbeği Sarayı-Camii Tarihi ve Yapılışları**, İstanbul, 1964.

AĞIR, Aygül, "Balyan Ailesi'nin Mimarlığı"nda" Palladio İzleri", EJOS, IV (2001) (=M. Kiel, N. Landman & H. Theunissen (eds), **Proceedings of the 11th International Congress of Turkish Art**, Utrecht- The Netherlands, August 23–28, 1999), No:3, s. 1–24.

AHMET CEVDET PAŞA, **Tezâkir,** Yay: Cavid Baysun, C:II (13–20), T.T.K. Yay., 3. bsk., Ankara, T.T.K. Basımevi, 1986.

AKOZAN, Feridun, **"Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi" Adlı Kitap ve Gerçekler**, İstanbul, y.y., 1983.

AKOZAN, Feridun, "Tarih Boyunca Türk Sarayları-Milli Saraylar", **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, İstanbul, 1985, s. 27–30.

AKPOLAT, Mustafa Suphi, "Tanzimat Sonrası Osmanlı Mimarlığı", **Osmanlı**, C:X, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 1999, s. 350-353.

AKŞİT, İlhan, **İstanbul: Türkiye'nin Tarih Hazineleri**, Sandoz Yay:3, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb., 1981.

AKTEPE, Münir, **Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi Mür'i't-Tevarih**, C:I, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay:2088, İstanbul, İ.Ü. Edeb. Fak. Matb., 1976.

ALTINAY, Ahmed Refik, **Lale Devri**, Haz: Haydar Ali Diriöz, Devlet Kitapları, 1. bsk., Ankara, M.E.B. Basımevi, 1973.

ANONİM; "İstanbul Postası", **Servet-i Fünun**, S: 973, 25 Mart 1326.

ANONİM, "Pars Tuğlacı'nın "Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi" Adlı Kitabı Üzerine Tartışma", **Boğaziçi**, S 23, İstanbul, Mayıs 1984, s. 16–23.

AREL, Ayda, **Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılaşma Süreci**, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., İstanbul, 1975.

ARIK, Rüçhan, **Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay:168, 1. bsk., Ankara, Ajans-Türk Matb., 1976.

ARSEVEN, Celal Esad, **Türk Sanatı Tarihi-Menşeinden Bugüne Kadar Mimari, Heykel, Resim, Süsleme ve Tezyini Sanatlar**, 3 Cilt, İstanbul, M.E.B. Matb., t.y.

ARSLAN, Neclâ, **Gravür ve Seyahatnamelerde İstanbul (18. Yüzyıl Sonu ve 19. Yüzyıl)**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay:9, 1992.

ARSLAN SEVİN, Neclâ, "XVIII. ve XIX. Yüzyıl Sahil sarayları", **Osmanlı**, C:X, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 1999, s. 429-434.

ARSLAN SEVİN, Neclâ, **Gravürlerde Yaşayan Osmanlı**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1. bs., 2006.

ARTAN, Tülay, "Aynalıkavak Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:I, İstanbul, Ana Basım, 1993, s. 485-486.

ARTAN, Tülay, "Beykoz Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:II, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 199-200.

ARTAN, Tülay, "Ihlamur Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:IV, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 111-112.

ARTAN, Tülay, "Küçüksu Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:V, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 162.

ASLANAPA, Oktay, **Osmanlı Devri Mimarisi**, İnkılap Kitabevi Yay., İstanbul, Anka Ofset, 1986.

ASLANAPA, Oktay, **Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi Yay., 3. bsm., İstanbul, Evrim Matb., 1993.

ASLANOĞLU EVYAPAN, Gönül, **Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri**, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay.:20, Ankara, Başnur Matb., 1972.

ATASOY, Nurhan, **15. yüzyıldan 20. yüzyıla Osmanlı bahçeleri ve hasbahçeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul, Mas Matbaacılık A.Ş., 2005.

ATIL, Esin, "Osmanlı Sanatı ve Mimarisi", **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, C:II, İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), İstanbul, 1998, s. 447–480.

AYVANSARAYİ HÜSEYİN EFENDİ, ALİ SÂTI' EFENDİ, SÜLEYMAN BESÎM EFENDİ; **Hadikatü'l-Cevâmi' (İstanbul Camileri ve Diğer Dinî-Sivil Mimarî Yapılar)**, Yay. Haz: Ahmed Nezih Gültekin, İşaret Yay., 1. bsk., İstanbul, Acar Matb., 2001.

BAĞCI, Serpil, "Osmanlı Mimarisinde Boyalı Nakışlar", **Osmanlı Uygarlığı**, Yay. Haz: Halil İnalcık, Günsel Renda, C:II, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 2003, s. 736–759.

BAĞCI, Serpil, ÇAĞMAN, Filiz, RENDA, Günsel, TANINDI, Zeren; **Osmanlı Resim Sanatı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1. bsk., İstanbul, 2006.

BAKIR, Betül, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Sivil Mimari'nin Etkinliği", **Türkler**, C:XV, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 320-334.

BAKIR, Betül, **Mimaride Rönesans ve Barok-Osmanlı Başkenti İstanbul'da Etkileri**, 1. bsk.., Ankara, Nobel Yay.,Dağ., 2003.

BATUR, Afife, "Mimarlık: Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C:II, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 1038–1067.

BATUR, Afife, "Adile Sultan Kasrı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:I, İstanbul, Ana Basım, 1993, s. 82-83.

BATUR, Afife, "Balyan Ailesi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:II, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 35-41.

BATUR, Afife, "19. Yüzyıl İstanbul Basınında Sanat ve Mimarlık", **19. Yüzyıl İstanbul'unda Sanat Ortamı, Habitat II' ye Hazırlık Sempozyumu 14–15 Mart 1996 Bildiriler**, Sanat Tarihi Araştırmaları Yay.:2, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1996, s.109–113.

BATUR, Selçuk, “Balyan Ailesi”. **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C:IV, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 1089–1090.

BAYSUN, M. Cavid, **Boğaziçi İskelelerine Dair Bir Kaside İzzet Efendi’nin Sahilnamesi**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, T.T.O.K. Matb., 1950.

BAYSUN, M. Cavid, **Hacı Hüseyin Bağı**, Tarih Dergisi, C:IV, S 7’den ayrı basım, İstanbul, Osman Yalçın Matb., 1953.

BİLGİN, Bülent, **Türk Saray Mimarisinin Gelişmesi Çerçevesinde Yıldız Sarayı**, İ.Ü. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1993.

CAN, Selman, “XIX. Yüzyıl Mimarları ve Ermeniler”, **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yay., S: 245, Mayıs 2007, s. 51-56.

CERASI, Maurice M., **Osmanlı Kenti Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi**, Çev: Aslı Ataöv, İstanbul, 1999.

CEZAR, Mustafa, SERTOĞLU Mithat; “Abdülmecid”, **Resimli-Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi**, C:VI, İskit Yayını, İstanbul, Güven Matb., 1957–1963, s. 2964–3087.

CEZAR, Mustafa, “Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler” **Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri**, I, 1961, s.327–414.

CEZAR, Mustafa, “Sanatta Batıya Açılışta Saray Yapıları ve Kültürünün Yeri”, **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, T.B.M.M. Başkanlığı, İstanbul, 1985, s. 45–68.

CEZAR, Mustafa, “Ondokuzuncu Yüzyılda Önemli İşlere İmzasını Atmış Bir Mimarımız: Abdülhalim Bey”, **19. Yüzyıl İstanbul’unda Sanat Ortamı, Habitat II’ ye Hazırlık Sempozyumu 14–15 Mart 1996 Bildiriler**, Sanat Tarihi Araştırmaları Yay.:2, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1996, s. 109-113.

CEZAR, Mustafa, “Osmanlılar’da 18. Yüzyıl Sanat ve Kültür Ortamı”, **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1998, s. 43-64.

CONTI, Flovio, **Rokoko Sanatını Tanıyalım**, Çev: Eren Soley, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, Anka Ofset, 1985.

COŞANSEL, Demet, **19. Yüzyıl Mimarlığı İçinde Dolmabahçe Sarayı'nın Yeri**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.

ÇALDAĞ, Leyla, **Yıldız Sarayı, Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsündeki Binaların Duvar ve Tavan Resimlerinin Belgelenmesi ve Resim-Mekân İlişkisinin Değerlendirilmesi**, Y.T.Ü. Müzecilik Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.

ÇELİK, Zeynep, **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul**, Tarih Vakfı Yurt Yay., 2. bsk.., İstanbul, 1998.

DAĞLI, Yücel, DANKOFF, Robert, KAHRAMAN, Seyit Ali; **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini, 1. Kitap, Yapı Kredi Yay:2307, 1. bsk., İstanbul, Şubat 2006.

DEMİRCİ, İbrahim, "Küçüksu Kasrı Temel Zemin Islahı ve Uygulanan Zemin Mekaniği Ölçüm Teknikleri", **Jeoteknik Seminer**, DSİ Genel Müdürlüğü, İzmir, 1984, s.223–260.

DEMİRİZ, Yıldız, **Osmanlı Mimarisinde Süsleme: Erken Devir (1300–1453)**, C:I, Kültür Bakanlığı Yay:263, İstanbul, 1979.

DENEL, Serim, **Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri**, 1. bsk.., O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., Ankara, 1982.

DETHIER, Philipp Anton, **Boğaziçi ve İstanbul (19. Yüzyıl Sonu)** , Çev: Ümit Öztürk, Eren Yay., İstanbul, 1993.

DEVRİM, G. Melishan. **Osmanlı Saray Mimarisinde Form ve Anlam Değişimi (19. Yüzyıl)**, M.S.Ü. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. 2001.

DİŞBUDAK, Dilek, "Geçmişten Günümüze Ihlamur Mesiresi", **Milli Saraylar Yıllık 1992**, Ankara, 1992, s. 156–167.

DÜNDAR, Abdülkadir, “Osmanlı Mimarisinde Vilâyet (Eyâlet) Mimarları”, EJOS, IV (2001) (= M. Kiel, N. Landman & H. Theunissen (eds.) *Proceedings of the 11th International Congress of Turkish Art, Utrecht - The Netherlands, August 23–28, 1999*), No.49, s.1–9.

DÜNDAR, Mesut, **Beylerbeyi Sarayı**, A.Ü. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

ELDEM, Sedad Hakkı, **Köşkler ve Kasırlar**, 2 Cilt, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yay., İstanbul, Kutulmuş Matb., 1969–1974.

ELDEM, Sedad Hakkı, **Türk Bahçeleri**, Kültür Bakanlığı Yay.:1, İstanbul, Apa Basımevi, 1976.

ELDEM, Sedad Hakkı, **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, T.A.Ç. Vakfı Yay., 3 Cilt, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb., 1984, 1986,1987.

ELDEM, Sedad Hakkı, **Boğaziçi Yalıları**, Rumeli Yakası, C:I, Anadolu Yakası, C:II, İstanbul, Vehbi Koç Vakfı Yay., 1993–1994.

ENLİL, Zeynep Merey, “19. Yüzyıl İstanbul’unda Konut Yapı Gelenekleri ve Kent Kültürü”, **Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”**, Y.E.M. Yay., İstanbul, Tunç Matb., t.y., s. 286–295.

ERBAY, Mutlu, **Yıldız Sarayı’nın 21. yy.a Hazırlanması ve Çağdaş Müzecilik Açısından Değerlendirilmesi**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997.

ERDENEN, Orhan, “Osmanlı Devri Mimarları, Yardımcıları ve Teşkilatları” **Mimarlık**, Yıl:4 S:1, Mimarlar Odası Yayın Organı, Ocak 1966, s.15.

ESEMENLİ, Deniz, **Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe**, Homer Yay., İstanbul, 2002.

EYİCE, Semavi, “XVIII. Yüzyılda Türk Sanatı ve Türk Mimarisinde Avrupa Neo-Klasik Üslubu” **Sanat Tarihi Yıllığı**, IX-X, 1979–80, İstanbul, 1981, s.163–190.

EYİCE, Semavi, “19. Yüzyılda İstanbul’da Batılı Yazarlar, Ressamlar, Mimarlar, Edebiyatçılar ve Müzisyenler”, **19. Yüzyıl İstanbul’unda Sanat Ortamı, Habitat II’ ye**

Hazırlık Sempozyumu 14–15 Mart 1996 Bildiriler, Sanat Tarihi Araştırmaları Yay.:2, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1996, s. 9–46.

FONTMAGNE, (Baronne) Durand de, Un Sejour L'Ambassade de France A Constantinople, Paris, 1902, **Kırım Harbi Sonrasında İstanbul**, Çev: Gülçiçek Soytürk, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, İstanbul, Kervan Kitapçılık, Ekim 1977.

GOMBRICH, E. Hans, **Sanatın Öyküsü**, Çev: Bedrettin Cömert, Remzi Kitabevi Yay., 4. bsm., İstanbul, Evrim Matb., 1992.

GÜLER, Abdullah Sinan, "Onsekizinci Yüzyılda Hassa Mimarlar Teşkilatı", **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1998, s.145–150.

GÜLERSOY, Çelik, **Beşiktaşda Ihlamur Mesiresi ve Tarihi Kitabeler**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, Cesar Rigo Basımevi, 1962.

GÜLERSOY, Çelik, BERK, Nurullah; **Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları**, İstanbul Kitaplığı Yay., İstanbul, 1971.

GÜLERSOY, Çelik, "Ihlamur Kasrına Dair", **Hayat Tarih Mecmuası**, S:11, İstanbul, 1973, s. 39–45.

GÜLERSOY, Çelik, **Ihlamur Mesiresi**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, 1983.

GÜLERSOY, Çelik, **Küçüksu: Çayır-Çeşme-Kasır, Meadow-Fountain-Palace**, T.T.O.K. Yay., İstanbul, 1985.

GÜLSÜN, Hakan, "Boğaziçi'nde Bir Hasbahçe: Küçüksu", **Milli Saraylar Yıllık 1993**, İstanbul, 1994, s.120–131.

GÜLSÜN, Hakan, **Küçüksu Kasrı**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay:13, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1995.

HAFIZ HIZIR İLYAS AĞA, **Tarih-i Enderun-Letaif-i Enderun 1812–1830**, Çev: Cahit Kayra, Güneş Yay., İstanbul, Çokaş Matb., 1987.

İNCİ FIRAT, Nurcan, “18. yy.da İstanbul Camilerine Batı Etkisiyle Gelen Yenilikler” **Vakıflar Dergisi**, S:19, Ankara, 1985, s.223–236.

İNCİCİYAN, P. Ğugios, **XVIII. Asırda İstanbul**, Çev: Hrand D. Andreasyan, İstanbul, Baha Matb., 1956.

İREZ, Feryal,” Dolmabahçe Sarayı ve Mösyö Sèchan”, **Tarih ve Toplum**, S:28, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., ty, s.40–43.

İREZ, Feryal, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası**, A.K.D.T.Y.K. Atatürk Kültür Merkezi Yay.; 23, Ankara, 1988.

İREZ, Feryal, “Milli Saraylar’ımızın Mobilya Yönünden Tanıtılması”, **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, İstanbul, 1985, s. 159–162.

KAPLAN, Sefa, **Batılı Gezginlerin Gözüyle İstanbul**, İ.B.B. Kültür Yay., 1. bsk., İstanbul, 2006.

KARAKAŞLI, Semra, EREN, Erdal, İLTER, Ezel; **Maslak Kasırları**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay:11, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1994.

KARAL, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi: Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)**, C:V, XIII. Dizi, T.T.K. Yay., 7. bsk., Ankara, 1999.

KESKİNER, Cahide, **Türk Motifleri**, T.T.O.K. Yay., 4. bsk., İstanbul, Temel Matb., 1995.

KILIÇBAY, Mehmet Ali, “Osmanlı Batılaşması”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C:I, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 147–152.

KOLAĞASI MEHMED RA’İF, **Mir’*á*t-ı İstanbul**, C:I Asya Yakası, Yay Haz: Günay Kut-Hatice Aynur, Çelik Gülersoy Vakfı Yay., İstanbul, 1996.

KOMİSYON, **700. Kuruluş Yıldönümünde İstanbul’daki Osmanlı Mimari Eserleri**, İstanbul, İstanbul Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Cem Ofset, 2000.

KONYALI, İbrahim Hakkı, “İstanbul Sarayları: Küçüksu Kasrı”, **Tarih Hazinesi**, Yıl:1, S:10, Ülkü Kitap Yurdu, İstanbul, Mayıs 1951, s.477–480.

KONYALI, İbrahim Hakkı, **Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi**, C:II, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yay., İstanbul, 1977.

KÖMÜRCİYAN, Eremya Çelebi, **İstanbul Tarihi: XVII. Asırda İstanbul**, Çev: Hrand D. Andreasyan, Yay. Haz: Kevork Pamukciyan, Eren Yay., İstanbul, 1988.

KUBAN, Doğan, **Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme**, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., İstanbul, Pulhan Matb., 1954.

KUBAN, Doğan, "İstanbul'un Tarihi Yapısı", **Mimarlık**, S:5, Mimarlar Odası Yayın Organı 1970, s.26–48.

KUBAN, Doğan, **100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi**, 4. bsk., Gerçek Yayınevi, İstanbul, Kent Basımevi, 1970.

KUBAN, Doğan, "Küçüksu Çeşmesi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:V, İstanbul, Ana Basım, 1994, s. 161.

KUBAN, Doğan, **Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları**, Y.E.M. Yay., 1. yayım, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb., Kasım 1998.

KUBAN, Doğan, **Kaybolan Kent Hayalleri Ahşap Saraylar**, Y.E.M. Yay., İstanbul, Mas Matbaacılık, Temmuz 2001.

KUBAN, Doğan, "Osmanlı Mimarlığı", **Osmanlı Uygarlığı**, Yay. Haz: Halil İnalcık, Günsel Renda, C:II, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 2003, s. 626–697.

KUBAN, Doğan, **İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul**, Çev: Zeynep Rona, Tarih Vakfı Yurt Yay. 98, 3. bsk., İstanbul, Promat Matb., 2004.

KUBAN, Doğan, **Osmanlı Mimarisi**, Y.E.M. Yay., İstanbul, 2007.

KURAN, Aptullah,"Türk Mimarisinde Çeşitli Üslûplar Üzerine Görüşler", **Mimaride Milli Türk Üslûbu Semineri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 11–12 Haziran 1984, İstanbul 1984, s. 61–66.

KURAN, Aptullah, “Barok Sanatı ve Mimarisi: 17. Yüzyıl”, **Osmanlılarda ve Avrupa’da Çağdaş Kültürün Oluşumu 16.-18. Yüzyıllar**, İstanbul, Gül Matb., 1986, s. 99–106.

KURAN, Aptullah, “Osmanlı Sanatında Batıya Yöneliş: 18. Yüzyıl”, **Osmanlılarda ve Avrupa’da Çağdaş Kültürün Oluşumu 16.-18. Yüzyıllar**, İstanbul, Gül Matb., 1986, s.308–312.

KURAN, Aptullah, “Rokoko ve Neo-Klasisizm: 18. Yüzyıl”, **Osmanlılarda ve Avrupa’da Çağdaş Kültürün Oluşumu 16.-18. Yüzyıllar**, İstanbul, Gül Matb., 1986, s. 297–307.

KURAN, Aptullah, “19. Yüzyıl Osmanlı Mimarisi”, **Celal Esad Arseven Anısına Tarih Semineri Bildirileri**, İstanbul, 2000, s. 234–240.

KURTAY, Nevin, **İstanbul’da 19. Yüzyıl Kentsel Yaşamına Koşut Olarak Değişen Saray ve Konut Mimarlığı**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2001.

KÜÇÜKERMAN, Önder, **Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi, Turkish House in Search of Spatial Identity**, T.T.O.K. Yay., 6. bs., İstanbul, Euromat Entegre Matb., 2007.

MADRAN, Emre, “Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Osmanlı İmparatorluğunda Yapı Alanında Çalışanlar”, **X. Türk Tarih Kongresi 22-26 Eylül 1986 Bildiri Özetleri**, T.T.K. Yay., Ankara, T.T.K. Basımevi, 1986, s. 202-203.

MUTLU, Fahri, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçelerinde Batılılaşma’nın Tasarıma Etkilerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi**, Bahçeşehir Üniversitesi Çevre Tasarımı Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

NEAVE, (Lady) Dorina, **Eski İstanbul’da Hayat**, Çev: Osman Öndeş, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, İstanbul, Kervan Kitapçılık, Ekim 1778.

ORTAYLI, İlber, “Batılılaşma Sorunu”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C:I, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., 1985, s. 134–138.

ORTAYLI, İlber, “İstanbul’da Barok”, **Tarih ve Toplum**, S:28, İletişim Yay., İstanbul, Ayhan Matb., Nisan 1986, s.23–26.

ORTAYLI, İlber, “XVIII-XIX. Yüzyıllarda Galata”, **Tarih Boyunca İstanbul Semineri 29 Mayıs-1 Haziran 1988 Bildiriler**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Mekezi Yay., İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1989, s. 131-138.

ÖNER, Sema, Milli Saraylar’daki Malzemenin Değerlendirilmesi ve Kültür Ortamına Katkısı”, **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, İstanbul, 1985, s. 167–170.

ÖNER, Sema, **Ihlamur Kasırları**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay.:10, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1994.

PARDOE, (Miss) Julia, **The Beauties of the Bosphorus; Views of Constantinople and its environs, from orijinal drawings by W.H. Barklett**, London, Published for the proprietors, by George Virtue, 1838.

PAYZIN, Ziya, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Saraylarımızın Temel Sorunları**, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1977.

PERTUSIER, Charles, **Picturesque Promenades in and Near Constantinople, and on the Waters of the Bosphorus**. London, Sir Richard Phillips London,1820.

RENDA, Günsel, **Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı:1700–1850**, H.Ü. Yay., Ankara, 1977.

RENDA, Günsel, EROL, Turan; **Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi**, 1. bsk., C:I, İstanbul, Tiglat Basımevi, 1980.

RENDA, Günsel, “Milli Saraylar’ımızın Resim Sanatı Açısından Önemi”, **T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15–17 Kasım 1984 Bildiriler**, İstanbul, 1985, s. 171–176.

RENDA, Günsel, “Sanatta Etkileşim”, **Osmanlı Uygarlığı**, Yay. Haz: Halil İnalcık, Günsel Renda, C:II, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 2003, s. 1090–1121.

SAĞDIÇ, Zafer, “Osmanlı Politik Sisteminin Osmanlı Saray Mimari Mekan Örgütlenmesi Üzerindeki Etkileri”, **Türkler**, C:XII, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 2002.

SAKAOĞLU, Necdet, “Abdülmecid”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., C:I, İstanbul, Ana Basım, 1993, s. 45-48.

SAKAOĞLU, Necdet, “Abdülmecid”, **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, C:I, Yapı Kredi Kültür Sanat Yay., İstanbul, Promat A.Ş., 1999, s.62–66.

SALMAN GÜNALP, Özlem, **İstanbul’da Son Dönem Saray ve Kasırlarında Bahçe Düzenlemeleri**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Ocak 1999.

SALMAN GÜNALP, Özlem, “Doğu ve Batı Kültürlerinin Osmanlı Bahçe Mimarisindeki Belirleyici Rolü ve İstanbul Örneğinde Son Dönem Osmanlı Bahçelerinin Düzenleme Prensipleri”, **Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”**, Y.E.M. Yay., İstanbul, Tunç Matb., t.y., s. 154–159.

SÖZEN, Metin, “Milli Saraylar Dünya Kültürüne Açıldı-Ihlamur Kasrı”, **Türkiye İktisat**, S:2, 1988, s.100–101.

SÖZEN, Metin, **Devletin Evi Saray**, Sandoz Kültür Yay:12, İstanbul, Güzel Sanatlar Matb. A.Ş., 1990.

SÖZEN, Metin, “Dünya Çocukları İçin Kültürel Bir Çevre Maslak Kasırları (The Maslak Pavillions a Cultural Environment for the World’s Children)”, **Türkiyemiz**, Yıl: 21, S:63, Ak Yay., İstanbul, Şubat 1991, s. 4–15.

SÖZEN, Metin, TANYELİ, Uğur; **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü: Resim-Heykel-Mimarlık Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları,** 8. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2005.

ŞAHİN TEKİNALP, Ayşe Pelin, **Yıldız Sarayı Kompleksi Duvar Resimleri**, H.Ü. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1999.

ŞAHİN TEKİNALP, Ayşe Pelin, “Batılılaşma Dönemi Duvar Resmi”, **Türkler**, C:XV, Ankara, 2002, s.440–448.

ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y., **Asırlar Boyunca İstanbul; Sarayları, Camileri, Abideleri, Çeşmeleri**, İstanbul, Cumhuriyet Gazetesi Yay.ndan, 1953.

ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y., **İstanbul Sarayları**, Yapı Kredi Bankası'nın Onuncu Yıldönümü Hatırası, İstanbul, Doğan Kardeş Yay. A.Ş., 1954.

ŞENYURT, Oya, "Geç 19. ve Erken 20. Yüzyılda İstanbul'da Etkinlik Göstermiş Bazı Ermeni Mimarlar", **Arredamento Mimarlık**, S:152, Kasım 2002, s. 74–81.

TANIŞIK, İbrahim Hilmi, **İstanbul Çeşmeleri**, C:I-II, İstanbul, Maarif Matb., 1943–1945.

TANSUĞ, Sezer, "Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma ve Balyanlar", **Varlık**, 50 (906), İstanbul, Mart 1983, s. 28.

TAYLOR, Jane, **İmparatorlukların Başkenti İstanbul Gezginler İçin İznik-Bursa-Edirne Rehberi ile Birlikte**, Çev: İnci Türkoğlu, Arkeoloji ve Sanat Yay., 1. bsk., İstanbul, 2000.

TEZCAN, Hülya, **Topkapı Sarayı Müzesi:1 Köşkler**, Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Hizmetlerinden, İstanbul, 1978.

TOĞROL, Ergün, YORULMAZ, Müfit; **Küçüksu Kasrında Meydana Gelen Çatlak ve Deformasyonlar**, İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Teknik Rapor No:24, İstanbul, Şubat 1976.

TOLGA, Pelin, **Türk Mimarisinde Süsleme Sanatı**, İstanbul, Özkur Ofset, t.y.

TUĞLACI, Pars, **Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi,** İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1981.

TUĞLACI, Pars, "Bir Değerlendirmenin Düşündürdükleri", **Varlık**, 50 (908), İstanbul, Mart 1983, s. 25.

TUĞLACI, Pars, **Osmanlı Mimarlığı'nda Balyan Ailesinin Rolü**, Yeni Çığır Kitabevi (YÇK) Sanat Yay. Dizisi No:2, İstanbul, Alemdar Ofset, 1993.

TURAN, Şerafettin, "Osmanlı Teşkilâtında Hassa Mimarları", **D.T.C.F. Tarih Araştırmalan Dergisi**, C:I, S:1, 1963, s.157–202.

TURANÎ, Adnan, **Dünya Sanat Tarihi**, Remzi Kitabevi Yay., 4. bsm., İstanbul, Evrim Matb., 1992.

TURHAN, Hasan, **Osmanlılar Çağında İstanbul'da Av Köşkleri Kasırları**, İ.D.M.M.A. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi Restorasyon Dalı, İstanbul, 1981.

URFALIOĞLU, Nur, "XIX. Yüzyıl Osmanlı Mimarlığında Aydınlanma Döneminin Yansımaları", **Osmanlı**, C:X, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 1999, s. 344-348.

UŞAKLIGİL, Halid Ziya, **Saray ve Ötesi: Son Hatıralar**, C:I, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 1940.

ÜLGEN, Aygün, **Tanzimat Döneminden Günümüze Kalan İstanbul Sarayları (1839–1876)**, M.Ü. Yakınçağ Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1988.

ÜLGEN, Aygün, "Osmanlı Saray, Kasır ve Köşkleri", **Osmanlı**, C:X, Yeni Türkiye Yay., Ankara, Semih Ofset, 1999, s. 400-427.

WALSH, (Rahip) Robert, **Narrative of a Journey from Constantinople to England**, Philadelphia,1828.

YILDIZ, Netice, "19. Yüzyıl Osmanlı Saraylarıyla İlgili Bazı Belgelerin Değerlendirilmesi", **Milli Saraylar Yıllık**, 1992, s. 44–57.

YÖNEY ULUENGİN, Nihal, **Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi**, Y.E.M. Yay., 2. bsk.., İstanbul, Ocak 2000.

YUM, Şule, **Milli Saraylarda Duvar ve Tavanlarda Yer Alan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri**, İ.T.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.

YUM, Şule, "Son Dönem Osmanlı Saray Yapılarındaki Bazı Tasvirler Üzerine Gözlemler", **Dokuzuncu Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Bildiri Özetleri**, 23–27 Eylül 1991, s. 188.

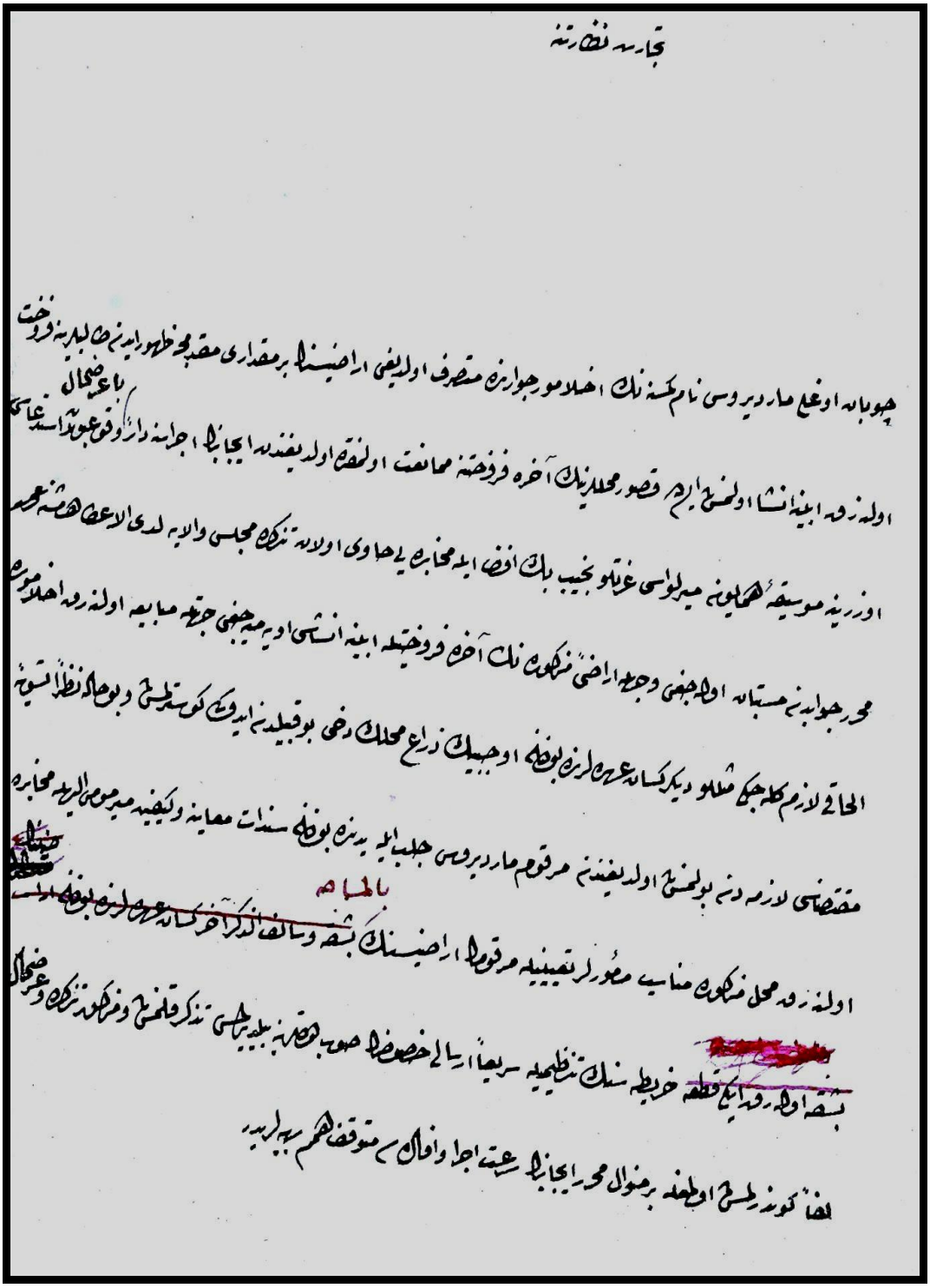
YUM, Şule, "Milli Saraylarda Duvar ve Tavan Resimleri", **Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi**, Yıl:23, S:69, Mayıs, 1993, s.18–25.

YUM, Şule, "Aynalıkavak Kasrı", **18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997**, Sanat Tarihi Derneği Yay.:3, İstanbul, Lebib Yalkın Yay., 1998, s. 207-217.

YÜCEL, İhsan, RİFAT, Samih; **Milli Saraylar-Dolmabahçe Sarayı-Beylerbeyi Sarayı-Küçüksu Kasrı-Ihlamur Kasrı-Aynalıkavak Kasrı-Maslak Kasırları-Yıldız Sarayı/Şale-Yalova Atatürk Köşkleri**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay:1, İstanbul, Ultra Matb., 1987.

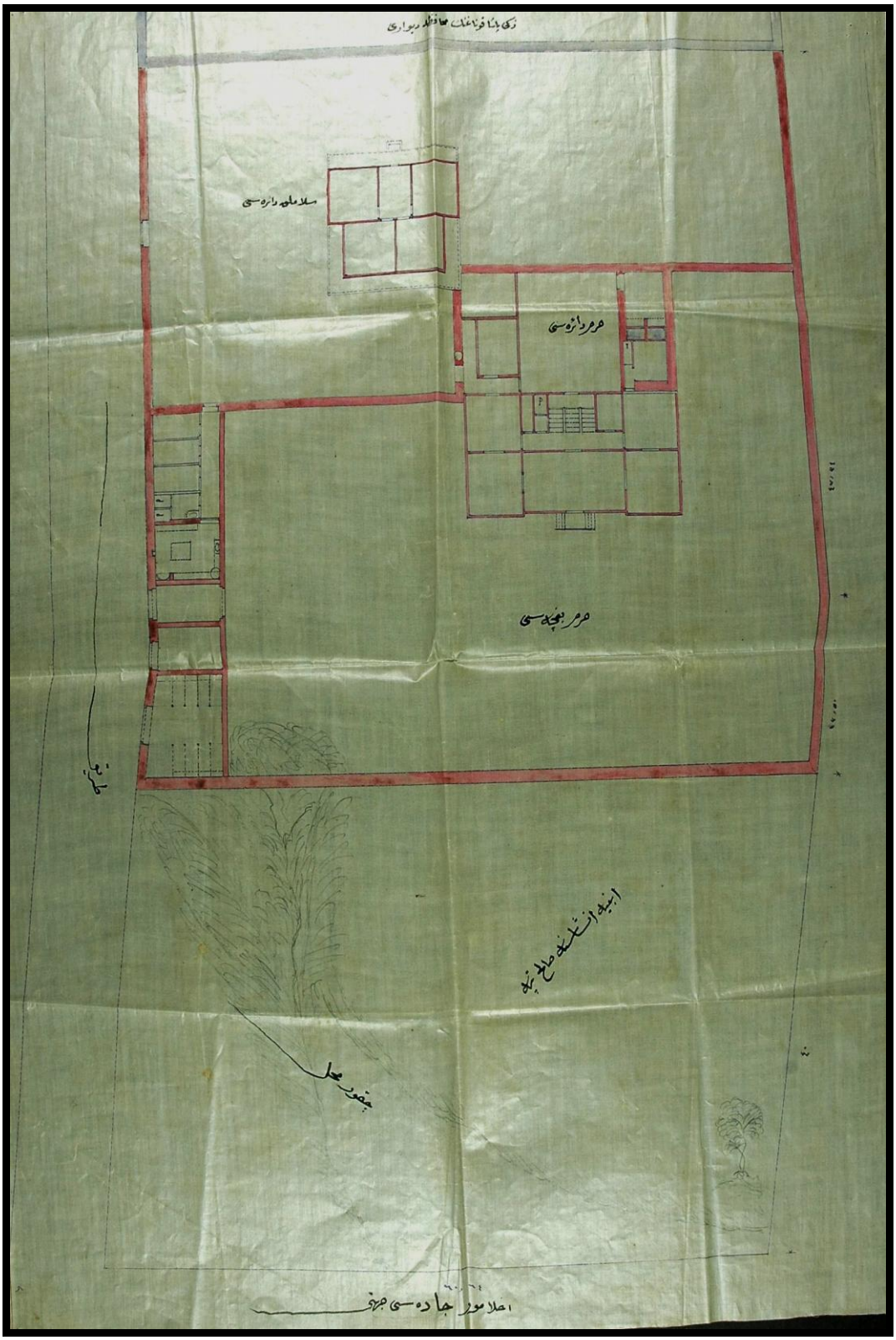
YÜCEL, İhsan, ÖNER, Sema; **Dolmabahçe Sarayı**, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay., No:14, İstanbul, T.B.M.M. Basımevi, 1995.

EKLER

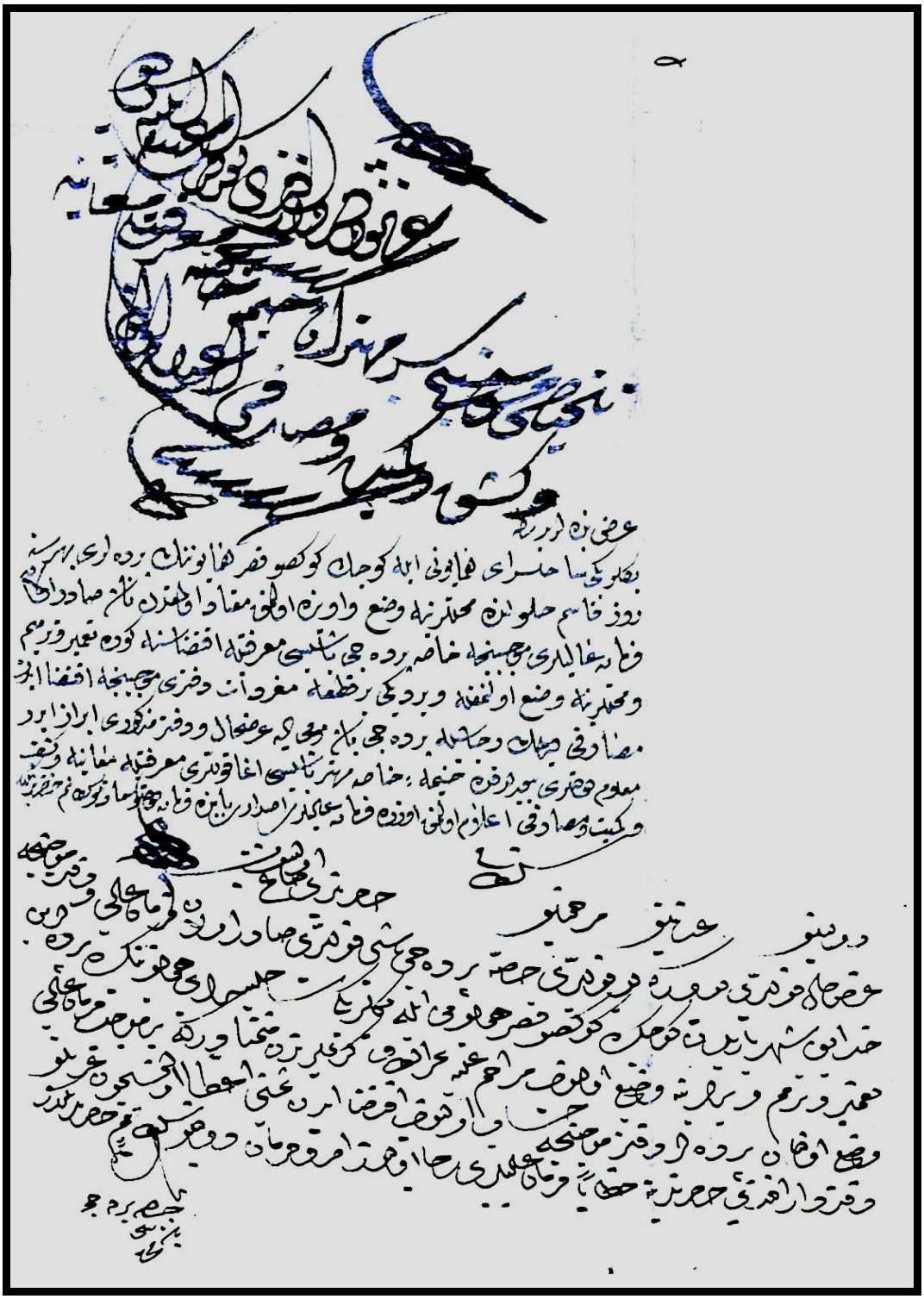

Ek 1– MKT. NZD. (Sadaret Mektubî Kalemi Nezaret ve Devâir Yazışmalarına Ait Belgeler), Tarih: 30/M /1274 (Hicrî), Dosya No:237, Gömlek No:3, Sayfa: 1,
Konu: Çobanoğlu Mardiros'un arazisinin satın alınarak "Ihlamur"a katılmak üzere haritasının düzenlenmesi. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)
“Ticaret Nezaretine,

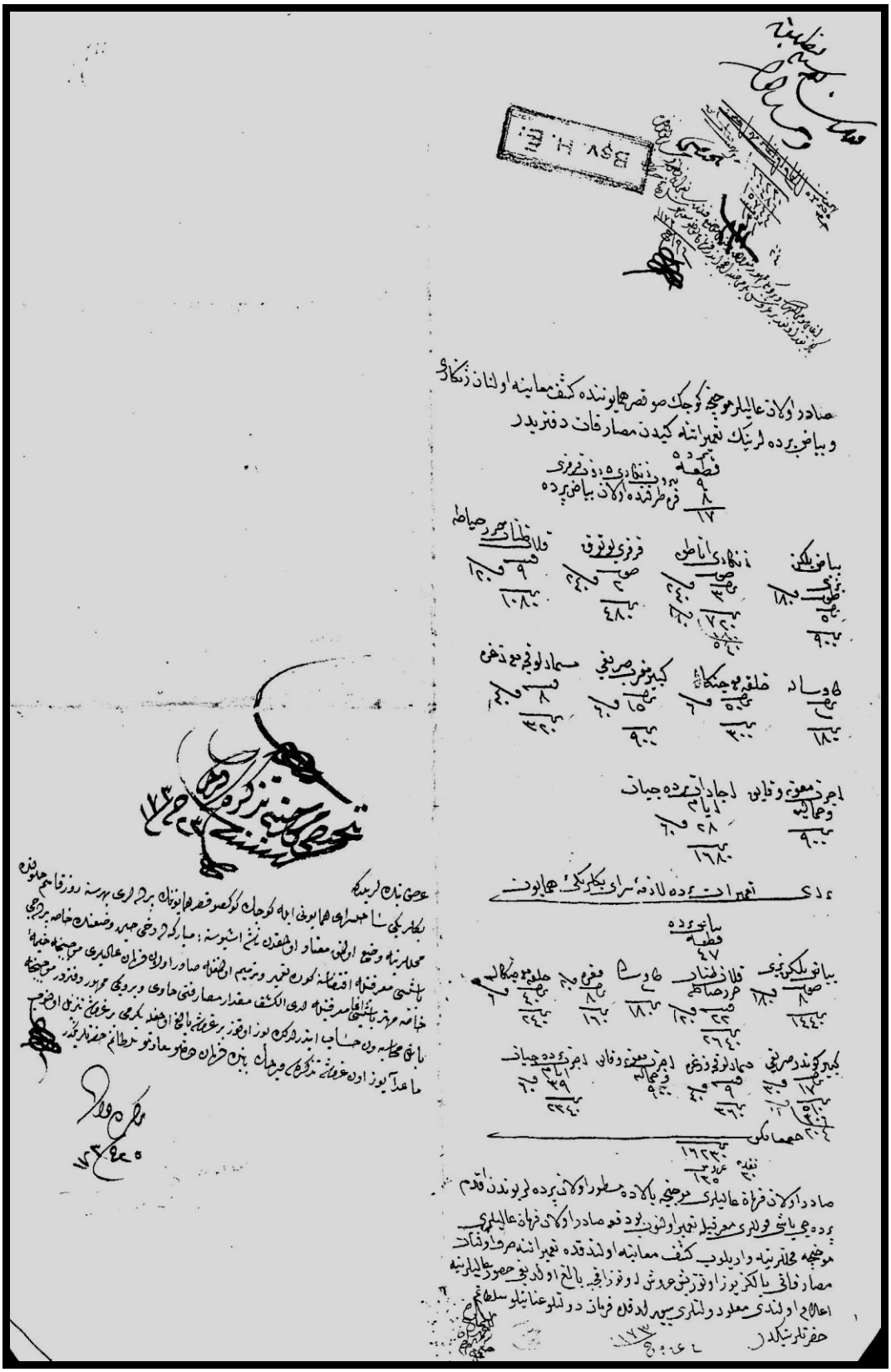
Çobanoğlu Mardiros nam kimesnenin Ihlamur civarında mutasarrıf olduğu arazisinin bir miktarı mukaddemce zuhur edinse taliplerine füruht olunarak enbiye inşa olunmasından ise de kusur mahallerinin ahra-i füruhtına mümânaat olunmakta olduğundan icabının icrâsına dair arzuhal vuku' bulan istidası üzerine mevsuk-ı hümayûna mirlivası izzetli Necip Bey Efendi ile muhabere-i havi olan tezkere-i meclis vâlâya ladi'l-ata hamisine muharrir cevaptansa müsteban olacağı vechle arazi-i mezkûrenin ahra-i füruhtıyla ebniye inşası uyamayacağı cihetle mübaya olunarak ıhlamura ilhakı lâzım geleceği misillü diğer kesân uhdelerinde bulunan üçbin zira mahallin dahi bu kabilden ne idüğü gösterilmesinden ve bu hale nazaran tesviye-i muktezâsını lâzım edense bulunmasından olduğundansa merkum Mardirosu celb ü yedinde bulunan senedat-ı muayene ve keyfiyet-i mir mumaileyhle muhabere olunarak mahalli-i mezkûrede münâsib memurlar tayiniyle merkumun arazisinin bi'l mesâha haritasının tanzimiyle serian irsâli hususunun suverî cihetlerinde bildirilmesi tefekkür kılınmasından ve mezkûr tezkere ve arz-ı hal leffen gönderilmesinden olmağla bir minvâl-i muharrir icabının suret-i icrâ ve ifadesi mütevakkıf himem-i behimeleridir."

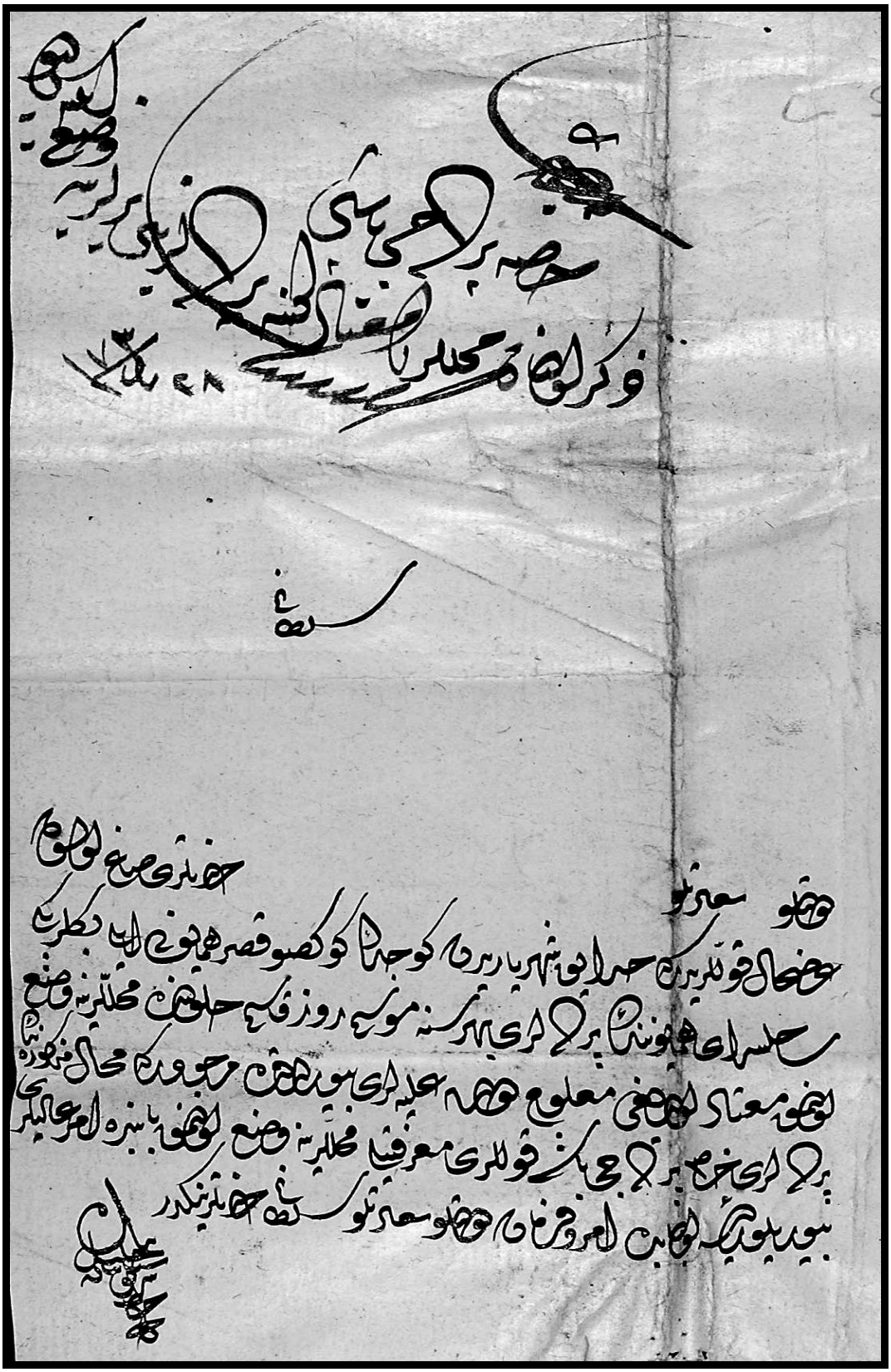
Ek 2- Tasnif: Y.PRK. BŞK. (Yıldız Perakende Evrakı Mabeyn Başkitabeti), Tarih: 29/Z /1327 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:119, Sayfa: 1,
Konu: Ihlamur kasırlarının planı. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

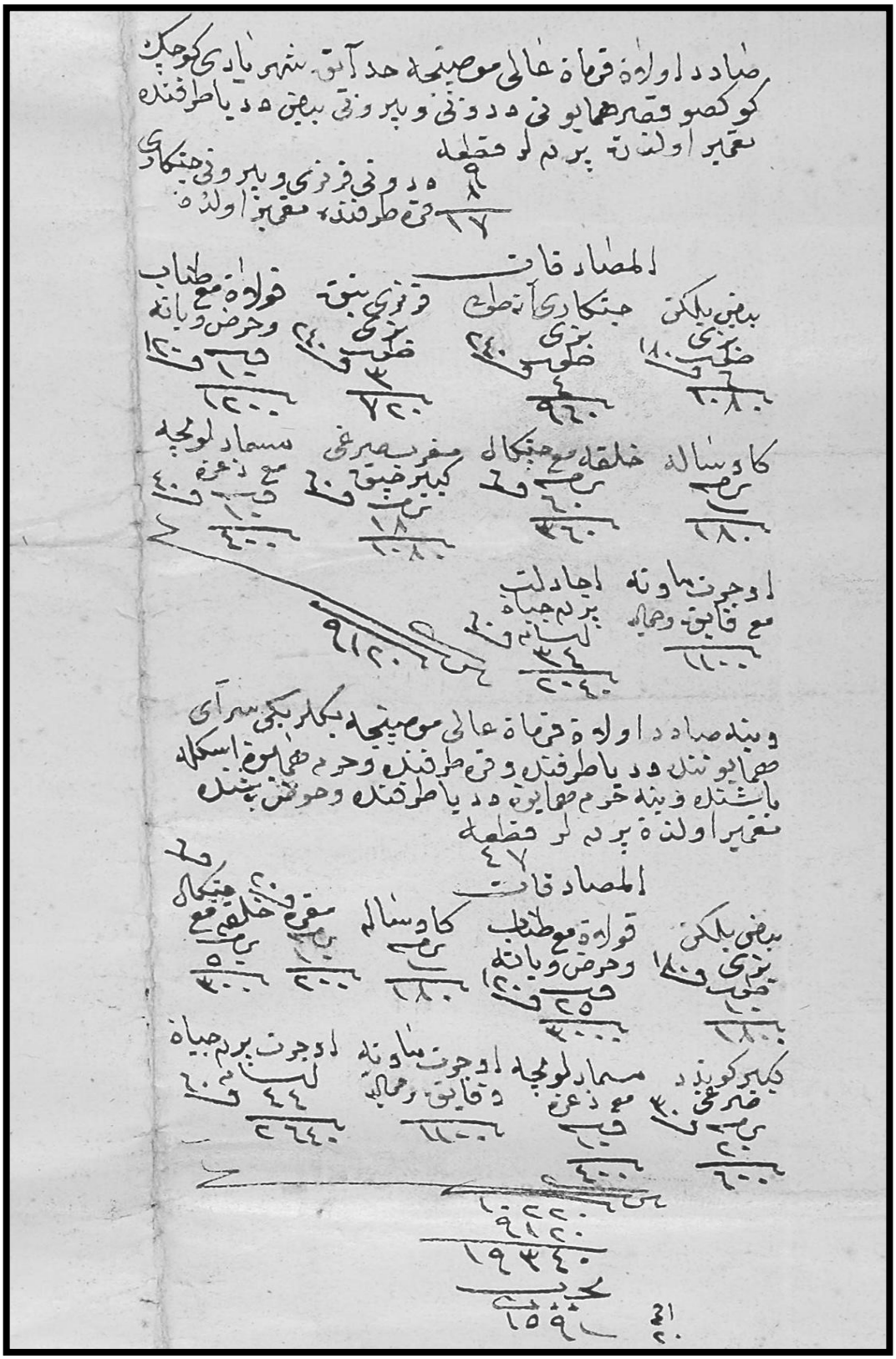
Ek 3a- Tasnif: CS. (Cevdet Saray), Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361, Sayfa: 4/1,
Konu: Beylerbeyi Sarayı ile Küçüksu Köşkü'nün Kasım'da mahallerine konulması mu'tad olan perdelerinin bu kere perdecibaşı marifeti ile yaptırılıp yerlerine konulması masrafının tesviyesi hakkında. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Ek 3b- Tasnif: CS. (Cevdet Saray), Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361, Sayfa: 4/2

Ek 3c- Tasnif: CS. (Cevdet Saray), Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361, Sayfa: 4/3

Ek 3d- Tasnif: CS. (Cevdet Saray), Tarih: 28/Ra/1173 (Hicrî), Dosya No:127, Gömlek No:6361, Sayfa: 4/4

"İzzetlü Devletlü Efendi Mehterbaşı

Hayme-i Hassa-ı Marifetli Muayene ve Keşif ve Kemiyet ve Masarifi Îlâm Olunmak Üzere

Arz-ı bendelerinin Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnu ile Küçük Göksu kasr-ı hümayûnunun perdeleri beher sene rûz-i kasım hulûlünde mahallerine vaz' vavende olunmak mu'tad olmaktan nâşî sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince hassa-i perdecibaşı marifetiyle iktizasına göre tamir ve termim ve mahallerine vaz' olunmağla verdiği bir kıt'ayı mefruşat defteri mûcibince iktiza eden masarifi vermek ricasıyla perdecibaşı mûmaileyh arzuhal ve defter-i mezkûru ibraz eder. Malum devletleri buyuruldukta hayme-i hassa-i mehterbaşı ağa kulları marifetiyle muayene ve keşif ve kemiyet masarif-i ilân olunmak üzere ferman-ı âlileri ısdarı bâbında ferman-ı devletlü saadetlü sultanım hazretlerindir.

Sultani Hazretleri Sağ Olun

Devletlü İnayetlü Merhametlü

Arzuhal kulları mezkûredir. Kulları hassa-i perdecibaşı kulları sâdır olan ferman-ı âli defteri mûcibince hadaik-ı şehriyâriden Küçük Göksu kasr-ı Hümaunu ile…sahil saray-ı hümayûnunda perdeleri tamir ve termim verilmelerine vaz'olunup merahim-i aliye…görünmelerinden…dir ki bir mûcib-i ferman-ı âli vaz'olunan perdeler defteri mûcibince hesap olunup iktiza eden âlâ îta olunması içün izzetli defterdar efendi hazretlerine hitaben ferman-ı âlileri rica olunur. Emr-i ferman devletlü Sultanım Hazretlerinindir.

Perdecibaşı"

"Fiyat-ı sabık 16231- 0086=15745 hisse

Ağa-yı mumaileyhin verdiği mefruşat defteri mevzi olunan hesap buyuruldukta yalnız yüz otuz bir kuruş yirmi…emr-i ferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir. Sene 1173

Sâdır olan âliler mûcibince Küçüksu kasr-ı hümayûnunda keşf-i muayene olunan zengâri ve beyaz perdelerinin tamiratına giden masafirat defteridir.

Perde Kıt'a

9 zengâri 5 kırmızı+8 kara tarafında olan beyaz perde=17

Beyaz yelken bezi top 180x5=900

Zengâri top 240x3=720–180=540

Kırmızı yutuk top 240x2=480

Kul'at-hayyat 120x9=1080

Kavsale 180

Halka macengar 50x6=300

Kebir mağrip sırığı 60x15=900

Müsned maa za'ra 40x8=320

Ücret-i mudi'ye ve kayık ve hamaliye 900
Îcâdât perdeci yat eyyâm 60x28=1680
Tamirat-ı perdeyi lâzımeyi saray-ı Beylerbeyi hümayûn
Beyaz perde kıt'a 47
Beyaz yelken bezi top 180x8=1440
Kalat-ı tınap 120x22=2640
Kavsale 180
Makara 20x8=160
Halka maa çengel 6x40=240
Kebir-i kündür sırığı 30x17=510–306=204
Misvat ve za'ra 40x9=360
Ücret-i maûn ve kayık ve hamaliye 900
Ücret-i perdeci yat eyyâm 60x39=2340
Cem'an yekûn 16230
Nakdihu 30 Kuruş 135

Sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince Bala'da mestur olan perdeler bundan akdem perdecibaşı kulları marifetiyle tamir olunup bu defa sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince mahallerine varulup keşf-i muayene olunmağla tamiratına sarf olunan masarifatı yalnız 135 kuruş 30 akçeye bâliğ olduğu huzur-u âlilerine îlâm olundu. Malum devletleri buyuruldukta ferman-ı devletlü, inayetlü sultanım hazretlerinindir. Sene 1173

Arz-ı bendeleridir ki Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnu ile Küçük Göksu kasr-ı hümayûnunun perdeleri beher sene rûz-i kasım hülulünde mahallerine vaz olunmak mu'tad olmaktan nasi işbu sene mübarekede dahi hîn-i vazının hassa-yı perdecibaşı marifetiyle iktizasına göre tamir ve termim olunmağla sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince hayme-i hassa-yı mehterbaşı ağa marifetiyle ledel keşif mikdar-ı masarifini havi cumhur-ı defter-i mûcibince baş muhasebeden hesap ettirildikte yüz otuz bir kuruşa bâliğ olmağla yirmi bir kuruşa tenzil olunup maâdâ yüz on kuruşa tezkeresi verilmek bâbında ferman-ı devletlü, saadetlü, sultanım hazretlerinindir

Tezkere-i ilâm 1173 sene 25"

"… Hassa-i Perdecibaşı Mahallerinin Mu'tad Oluna Perdelerini Yerlerini Vaz ile Olunmak…Sultani

Devletli saadetlü hazretleri sağ olun arzuhal kullarında hadaik-i şehriyâr Küçük Göksu kasr-ı hümayûnu ile Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnunda perdeleri beher sene mevsim-i rûz-i kasım hulûlünde mahallerin vaz' olunmak mu'tad olunacağı malum olunan aliyeleri buyurulmakta mercûdur ki mahalli-i mezkûrenin perdeleri hassa-yı perdecibaşı kulları marifetiyle mahallerine vaz' olunmak bâbında emr-ü âlileri buyurulur ise ol bâbda emr-i ferman devletlü saadetlü sultani hazretlerinindir."

"Sâdır olan ferman-ı âli mûcibince hadaik-ı şehriyâri Küçük Göksu kasr-ı hümayûnu derûni ve biruni beyaz derya tarafında tamir olunan perdeler kıt'a 9 derûni kornişi biruni cengari kara tarafında tamiri evvelde+8=17

El masarifat

Beyaz yelken bezi top 180x6 metre=1080

Cengari bezi 240 topx 4=960

Korniş-i nubuk bezi 240 topx 3=720

Kul'a maatınab ve havuz ve yata 120x 10=1200

Halka maa çengel 60x60=360

Mağrip sargı kebir çubuk 60x18=1080

Misimad… mazarrât 40x10=400

Ücret-i münavele maa kayık ve hamaliye 1100

İcadelet perdesi ve yat 60x34=2040 } 9120

Ve yine sâdır olan ferman-ı âli mûcibince Beylerbeyi saray-ı hümayûnunda derya tarafında ve kara tarafında ve harem-i hümayûn iskelebaşında ve yine harem-i hümayûn derya tarafında ve havuz başında tamiri evvelinde perdeler kıt'a 47

El Masarifat

Beyaz yelkenbezi 180 topx10 metre=1800

Kul'a maatınab ve havuz ve yata 120x25=3000

Makara 20x10=200

Çengel halka maa 60x50=300

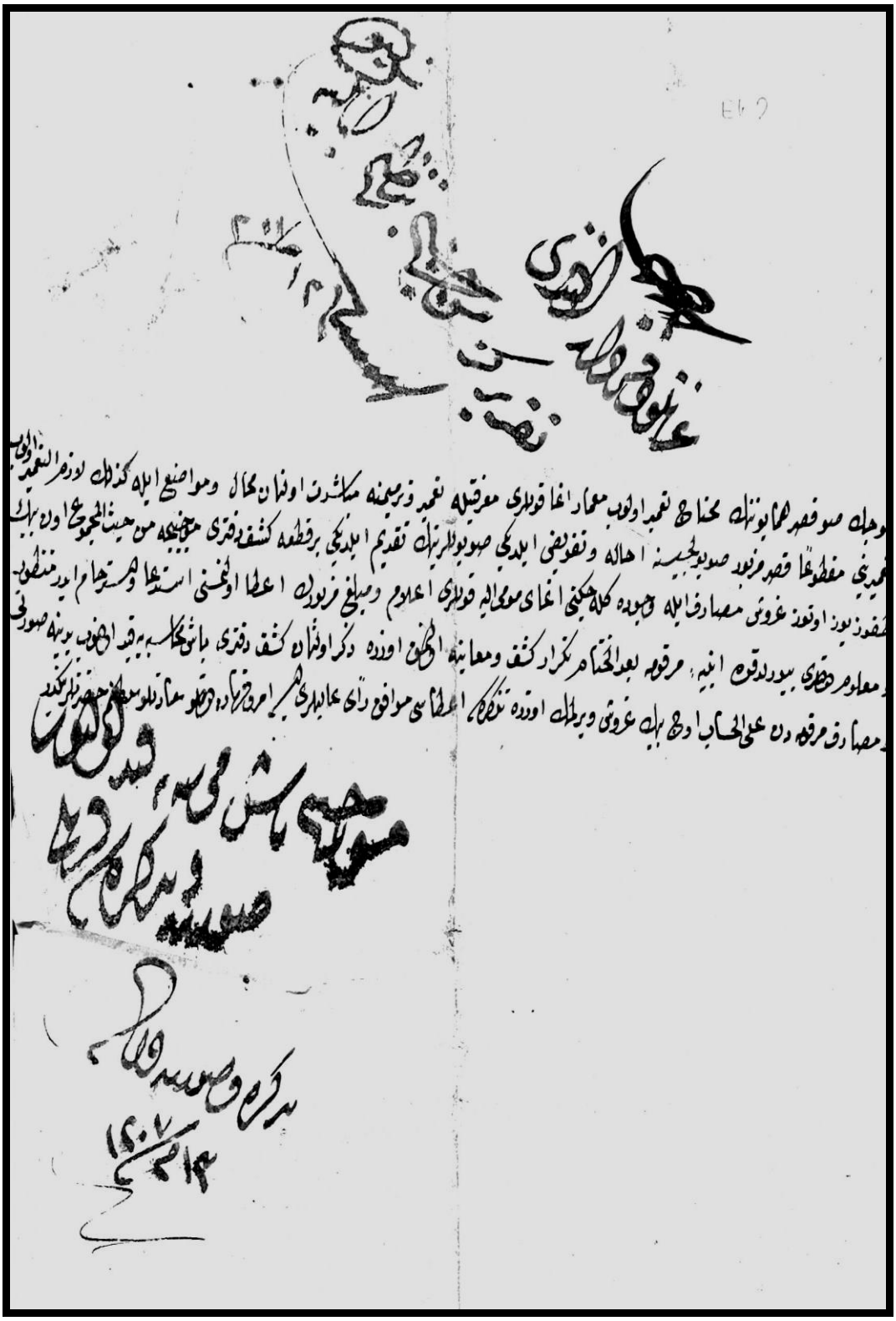
Kebir sargı 30x20=600

Misimad… mazarrât 40x10=400

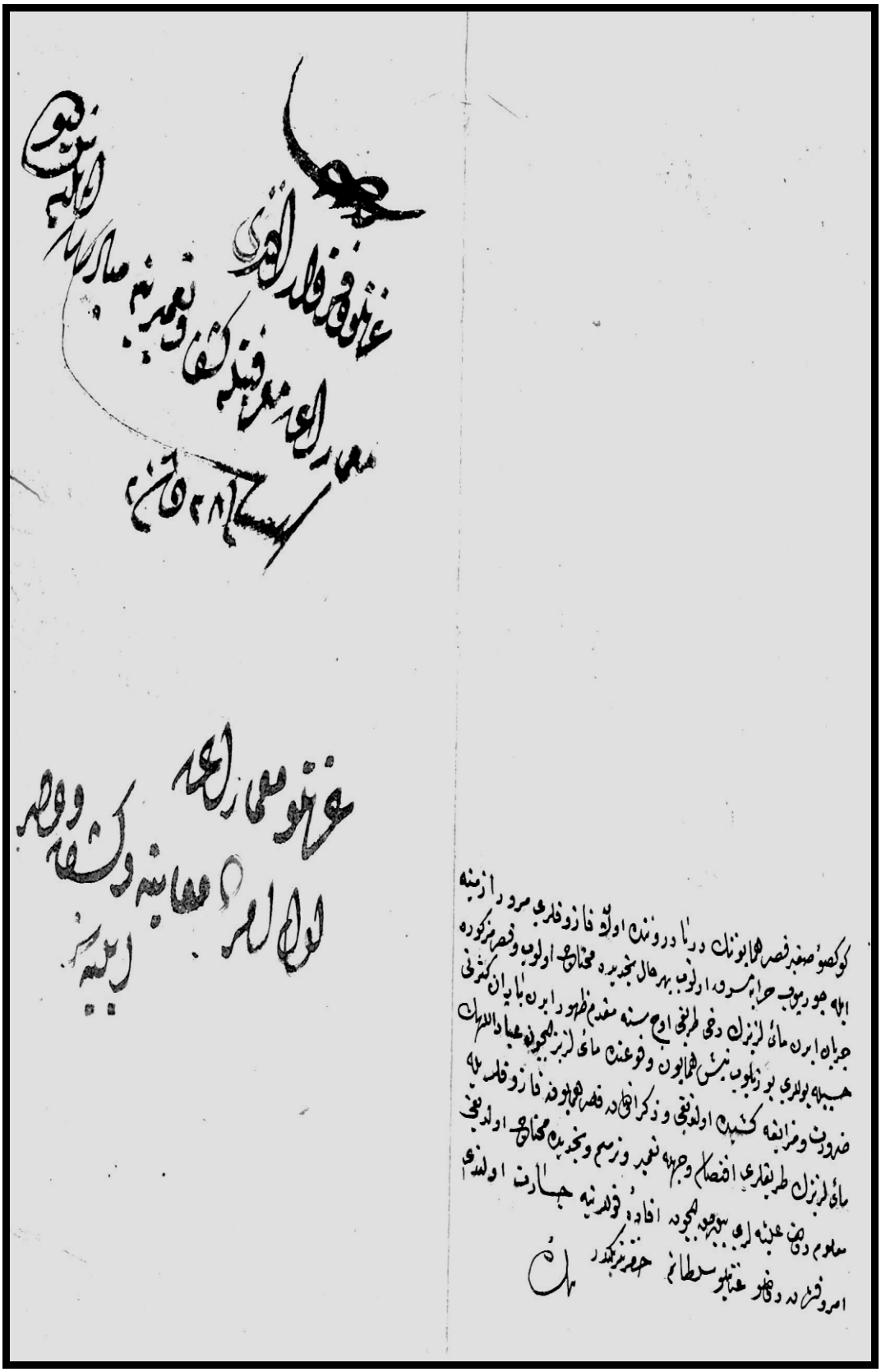
Ücret-i münavebe ve kayık bir hamaliye 1100

Ücret-i perdeci yat 60x44=2640

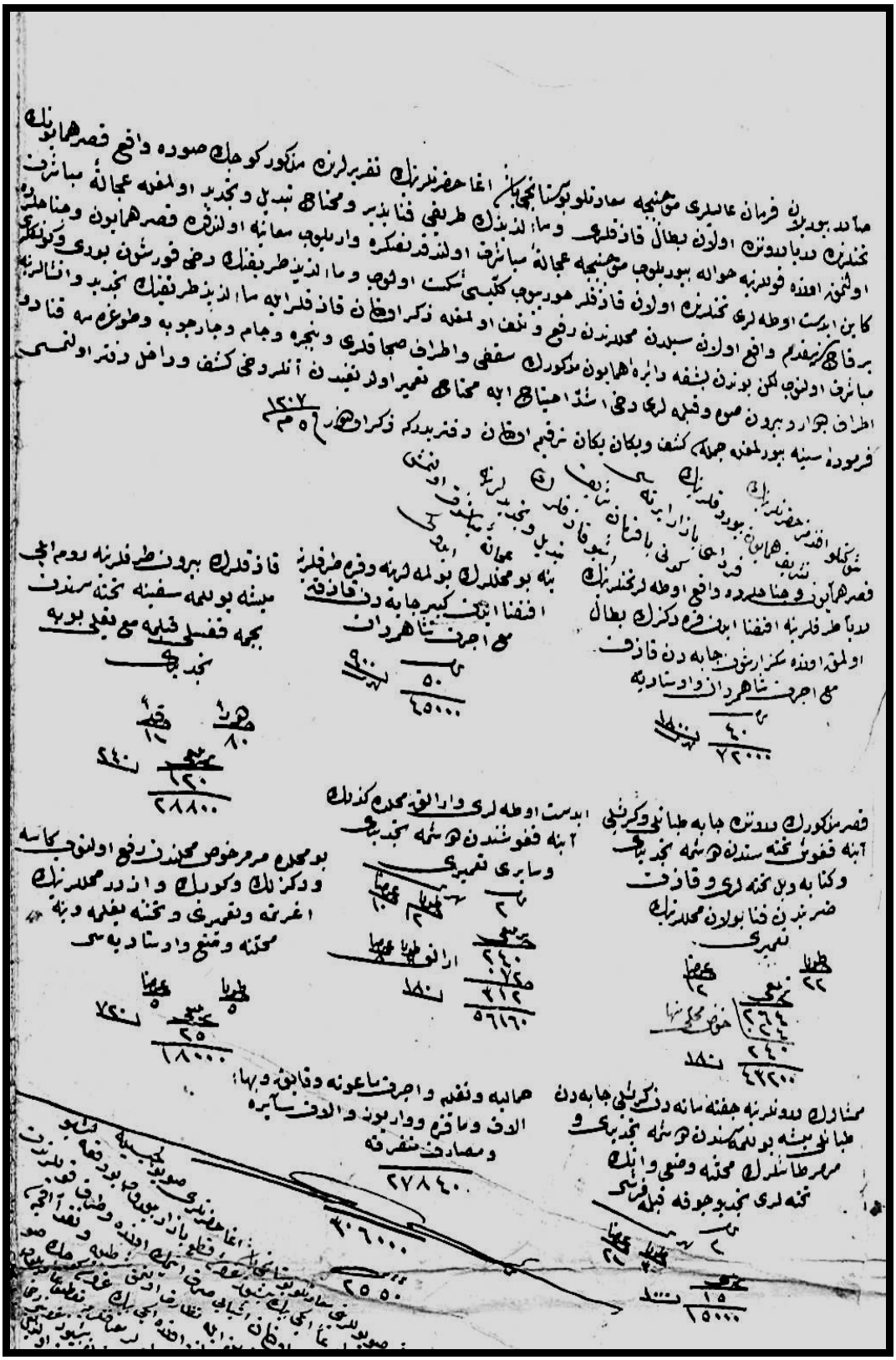
10220+9120=19340 1591 61 20 Osman"

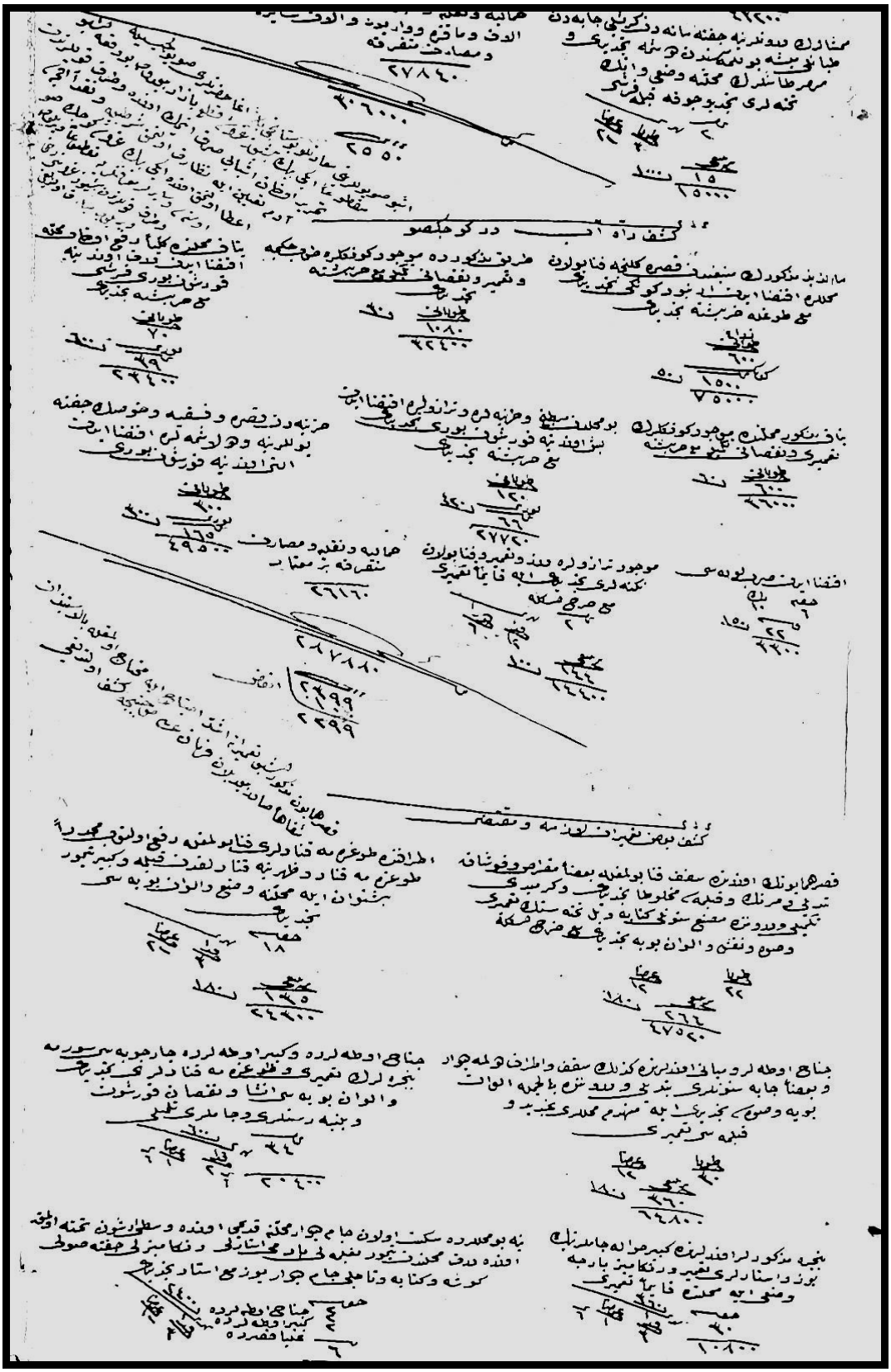
Ek 4a- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/1
Konu: Küçük Göksu Köşkü'nün keşifname mucibince tamiri. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

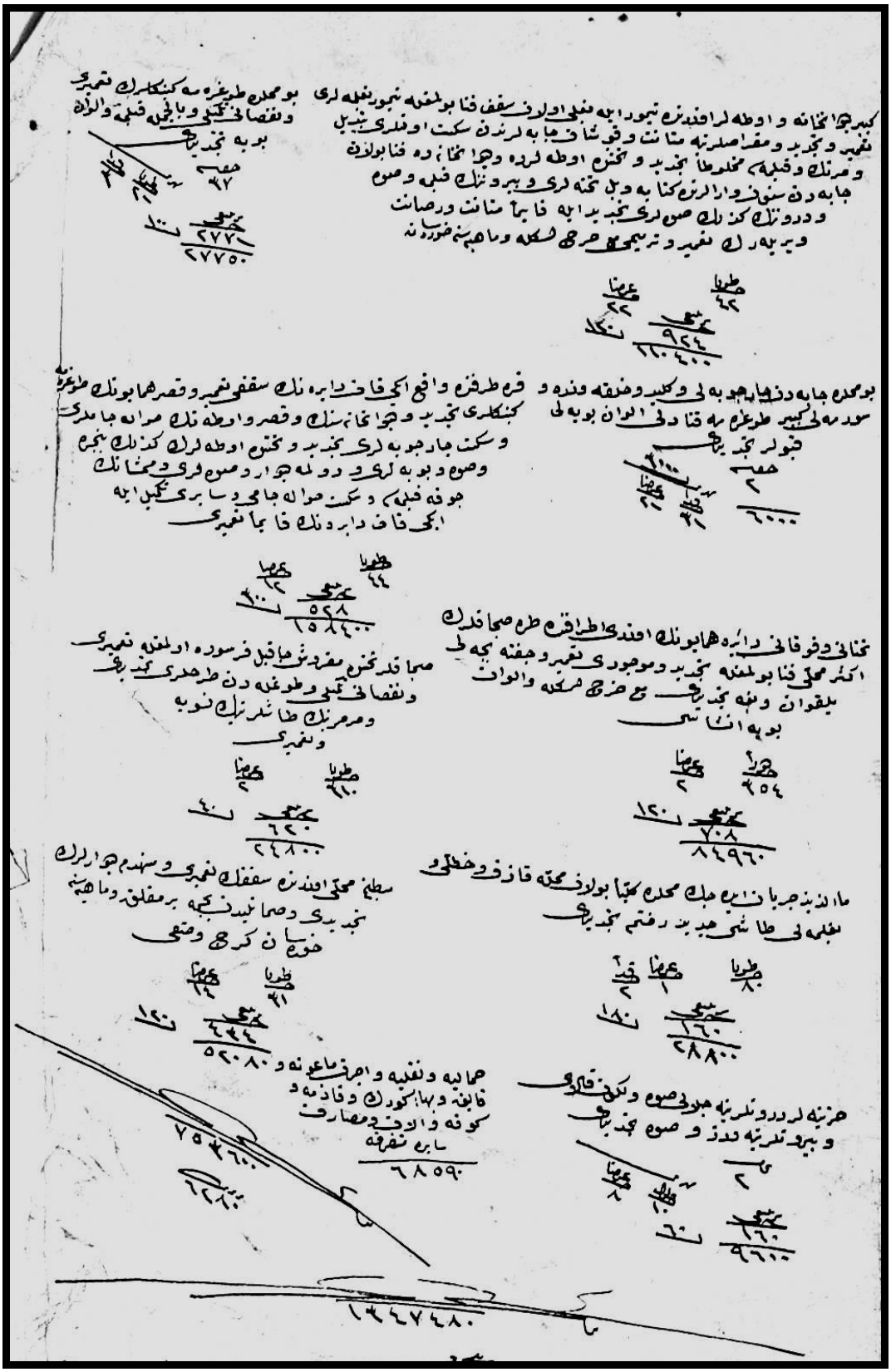
Ek 4b- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/2

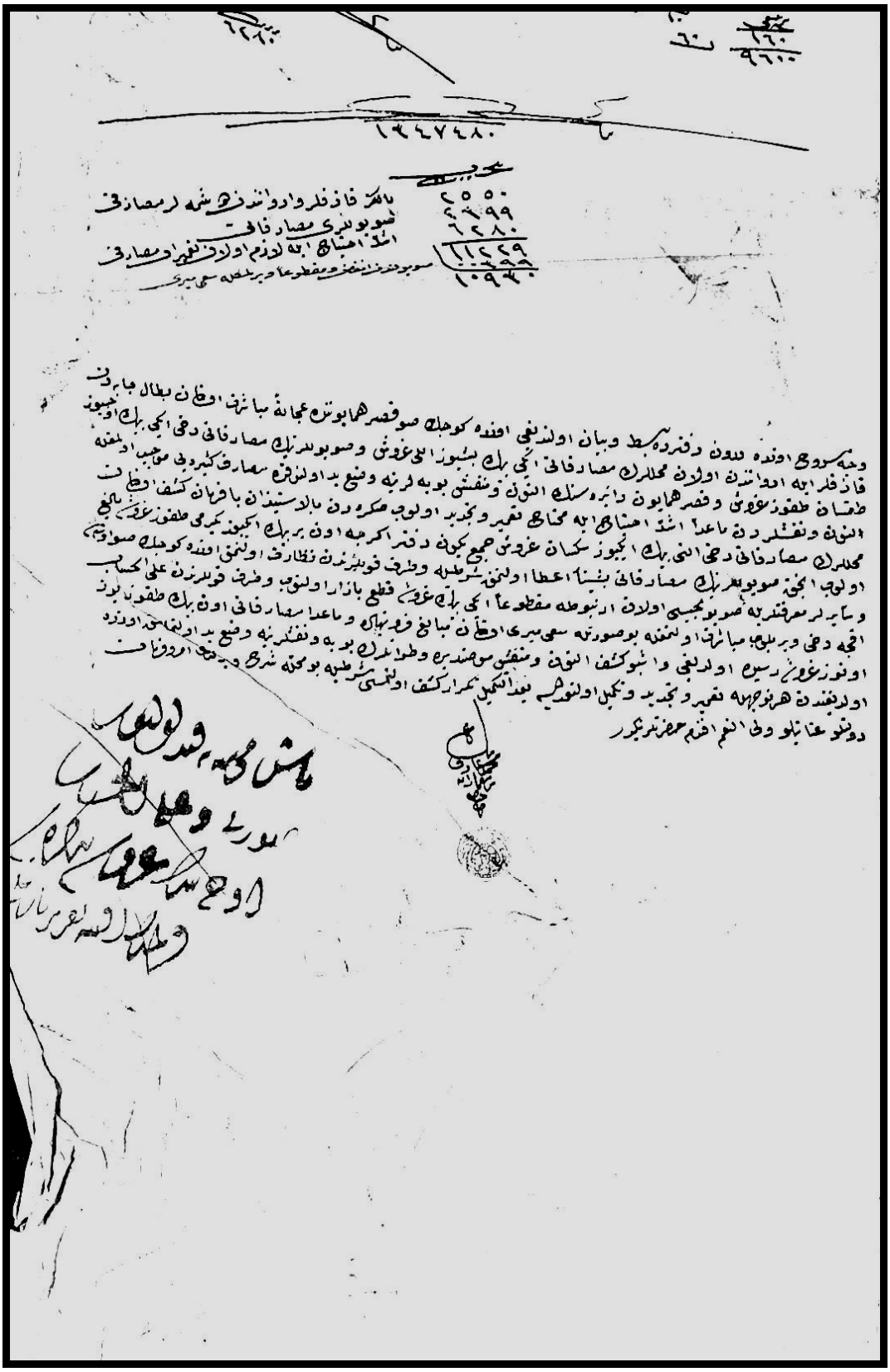
Ek 4c- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/3 (sayfanın sol bölümü)

Ek 4c- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/3 (sayfanın sol bölümü devamı)

Ek 4c- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/3 (sayfanın sağ bölümü)

Ek 4c- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 12/M /1207 (Hicrî), Dosya No:81, Gömlek No:4068, Sayfa: 3/3 (sayfanın sağ bölümü devamı)
"İzzetlü Efendi Takririmiz Mûcibince Tanzim Buyrula

Küçüksu kasr-ı hümayûnun muhtac-ı tamir olup … Mimar Ağa kulları marifetiyle tamir ve termimine mübâşeret olunan mahal ve nevâzı ile kezâlik lâzım-ı tamir olup tamirini maktuan kasr-ı mezbûr suyolcusuna ihâle ve takvizi eylediği suyollarının takdim eylediği bir kıt'a keşif defteri mucibince min hays'ü-l mecmu' on bin dokuz yüz otuz kuruş masarif ile vücuda geleceğini Agay-ı müma ileyh kulları i'lam ve meblağ-ı mezbûrun îta olunmasını istida ve istirham eder menzur ve malum devletleri buyruldukta ebniye-i merkume badelhitam tekrar-ı keşif defteri baş muhasebeye kayd olunup yerine sureti ve masarifi merkumeden alelhisab üç bin kuruşu verilmek üzere tezkeresi îtası muvafık re'yi alileri ise emrüferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir.

Mucibince baş muhasebeye kayd olunup suret ve tezkeresi kılınan 1207 sene."

"İzzetli Efendi

Mimarağa marifetiyle keşif ve tamirine mübaceret ile buyrulan Fi 28 Kasım 216 İzzetli Mimarağa ol emri muayene ve keşif ve defteridir.

Göksu sagir-i kasr-ı hümayûnunun derya deruninde olan kazıkları vürûd-ı ezmine ile çürüyüp haraba sevk olunup beher hal tesdide muhtac olup ve kasr-ı mezkûrda cereyan eden ma-i lezizin dahi tariki üç sene mukaddem zuhur eden baran-ı kesretli hasebiyle yolları bozulup niş-i hümayûn vuku'atta ma-i leziz için ibadullahın zaruret ve müzaiye-i keşide olduğu ve zikr olunan kasr-ı hümayûn kazıklarıyla ma-i lezizin tarikleri iktizası vechle tamir ve termim ve tecdide muhtac olduğu malum devlet-i aliyeleri buyurmak için ifade-i kullarına cesaret olundu.

Emri ferman devletlü inayetlü sultanım hazretlerinindir."

"Sâdır buyurulan ferman-ı âlileri mûcibince saadetlü bostancıbaşı ağa hazretlerinin takdirlerinde mezkûr Küçüksu'da vaki' kasr-ı hümayûnun tahtlarında derya derûnunda olan battal kazıkları ve ma-i lezizin tariki fena-i bezir ve muhtac-ı tebdil ve tecdid olmağla acaleten mübâşeret olundukdan sonra varulup muayene olundukda kasr-ı hümayûn ve cenahlarda kâ'in abdest odaları tahtlarında olan kazıklar çürüyüp küllisi şîkest olup ve ma'i leziz tarikinin dahi kurşun boru ve kepenkleri birkaç sene mukaddem vaki' olan selden mahallerinden ref' ve telef olmağla zikr olunan kazıklar ile ma-i leziz tarikinin tecdid ve inşalarına mübâşeret olunup lakin bundan başka daire-i hümayûnu mezkûrun sakfı ve etraf saçakları ve pencere ve cam ve çerçeve ve doğrama kanad ve etrafı duvar ve birununda sıva ve kablamaları dahi eseddi ihtiyac ile muhtac-ı tamir olduğundan onlar dahi keşif ve dâhil-i defter olunması fermude-i seniyye buyrulmağla cümlesi keşif ve yegân terkim olunan defterdir ki zikr olunur. 1207 M 5

Şevketlû Efendimiz Hazretlerinin Teşrif-i Hümayûn buyurduklarının ferdâsı pazartesi günü bi'ferman-ı şerif işbu kazıkların tebdil ve tecdidlerine acaleten mübâşeret olunmuş idüğü.

Kasr-ı hümayûn ve cenahlarda vaki' odalar tahtlarının derya taraflarına iktiza eden Karadenizin battal olmak üzere sekiz arşın ce'beden kazık ma' ücret-i şahmerdanı ve üstadiye. 1800x40 beheri=72000

Yine bu mahallerin bölmelerine ve kara taraflarına iktiza eden kebir-i ce'beden kazık ma' ücret-i şahmerdan. 900xbeheri 50=45000

Kazıkların birun taraflarına Rumeli meşe bölme .. sefine tahtalarından biçme kafesli kablama ma'yağlı boya tecdidi. Devren 80, Kadden 12, 240x120=28800

Kasr-ı mezkûrun derûnunda ce'be tabanlı ve kirişli ayna koğuşu tahtasından döşeme tecdidi ve kitabe ve bel tahtaları ve kazık darbından fena bulan mahallerinin tamiri. Tûlen 22, arzan 12, terbii 264, havuzlu mahalli 024, 240x180=43200

Abdest odaları ve aralık mahalde kezâlik ayna koğuşundan döşeme tecdidi vesairi tamiri. Beher 2, beheri tûlen 12, arzan 10, terbii 240, aralık tûlen 9, arzan 8, terbi 72, 312x180=56160

Bu mahalde mermer havuz mahallinden ref' olunup kâse ve denizlik ve göbek ve ezder mahallerinin ağartma ve tamiri ve tahtına bağlama ve yine mahalline vaz'ı ve ûstadiyesi. Tûlen 5, arzan 5, terbii 25, 720x25=18000

Memşaların derûnlerine çifte maneden gerekli ce'beden tabanlı meşe tahtasından döşeme tecdidi ve mermer taşların mahalline vaz'ı ve etek tahtaları tecdid çuka kablama ferşi. Beheri 2, tûlen 3, arzan 2,5, terbi 15, 1000x15=15000

Hamaliye ve nakliye ve ücreti maûn ve kayık ve beha elaf ve ma kara yüz ve alaf-ı saire ve masarifi müteferrika 27840, 306000, 2550

İşbu suyollarını saadetlü bostancıbaşı ağa hazretleru yolcusuyla maktuen ikibin beş yüz kuruşa kat-ı azar buyuruldukta bu defa işbu tahrir olunan eşya-yı sarf etmek üzere ve taraf-ı kullarından adam tayin ile nezaret olunmak şartıyle ve nakden akçesi îta olunmak üzere iki bin kuruşa küçük su ustası vesaireler marifetiyle maktuan verilip ve taraf-ı kullarından… dahi verilip mübâşeret olundu.

Beheri keşif rahı ab der Küçüksu

Ma-i lezizi mezkûrun menbaından kasra gelince fena bulan mahallere iktiza eden ernebut kepenkü tecdidi maatuğla hurbeşine tecdidi. Kadden tûlen 600, kepenk 50x1500=75000

Tarik-i mezkûrda mevcut kepenklere top çekme ve tamir noksanı tebdil mahur beşine tecdidi. Tûlen 30x1080=32400

Yatak mahallinde külliyen ref' olunup mahalle iktiza eden redef üzerine kurşun boru ferşi ma hurbeşine tecdidi. Tûlen 70x beheri 600x39=23400

Yatak mezkûru mahallinde mevcut kepenklerin tamiri ve noksanı tekmil meahurbeşne

60x600=36000

Bu mahalden matbah ve haznelere terazülere iktiza eden beş üzerine kurşun boru tecdidi

120 Boru, 420x66=27720

Hazneden kasra fıskıye ve havuzun çifte yollarına dolaşmalara iktiza eden altı üzerine kurşun boru. 300 Boru, 300x165=49500

İktiza eden sarb boyası hokka 6, bek 10, 150x22=3300

Mevcud-ı terazülere derz ve tamir fena bulan tekneleri tecdidi ile kaimen tamiri ma'harc-ı iskele 2, mürebbaa' 100x144=14400

Hamaliye ve nakliye ve masarif-i müteferrika bir mu'tad 26160

287880, Enkaz 2399–100=2299

Kasr-ı hümayûn-u mezkûr, işbu tamirata eşedden ihtiyac ile muhtac olmağla bi'l-istizan şifahen sadır buyrulan ferman-ı âli mûcibince keşif olunduğu.

Keşf-i Bazı Tamirat-ı Lâzıme ve …

Kasr-ı hümayûnun üzerinde sakf fena bulmağla bazen makras ve kuşak tebdili ve mertek ve kablaması mahlûten tecdidi ve kiremidi tekmili ve derûnunda musanna' sütunlu kitabe ve bel tahtasının tamiri ve sıva ve nakış ve elvan boya tecdidi ma' harc-ı iskele. Tûlen 22, arzan 12, mürebbai 180x264=47520

Etrafında doğrama kanadları fena bulmağla ref' olunup müceddeden doğrama kanad ve zahrına kanadlıktan kablama ve kebir demir püştivan ile mahalline vaz' ve elvan boyası tecdidi. Hokka 18, kadden 3, arzan 21, mürebbai 135x180=24300

Cenah odalar ve mebani üzerlerinde kezâlik sakf ve etraf dolma duvar ve bazen ce'be sütunları tebdili ve derûnunda bi'lcümle elvanboya ve sıvası tecdidi ile münhedim mahalleri tecdid ve kablaması tamiri. Tûlen 30, arzan 12, mürebbai 180x360=64800

Cenah odalarda ve kebir odalarda çerçevesi sürme pencerelerin tamiri ve doğrama kanadlarının tecdidi ve elvan boyası inşa ve noksan kurşun ve pembe desenleri ve camları tekmili. 60, aded 34, tûlen 2, arzan 1, 34x600=20400

Pencere-i mezkûrlar üzerlerinde kebir-i havale camlarının yüz ve astarları tamir ve rengâmiz parça vaz' ile mahallinde kaimen tamiri. 360, hokka 30, kadden 6, arzen 1 30x360=10800

Yine bu mahallerde şîkest olan cam duvar mahalline kadimi üzere vasatı üstünde tahta olmak üzere dört mahallinden demir bağlamalı bademi astarlı rengâmizli çifte sulu köşe ve kitabe ve tâclı cam duvar yüz ma'astar tecdidi. 2400, kadden 3, arzan 1,5, hokka 6, cenah odalarda 2, kebir odalarda 2, aynen kasırda 2, 2400x6=14400"

"Kebir divanhane ve odalar üzerinde demir ile bağlı olan sakf fena bulmağla bemir kablamaları tamir ve tecdid ve makraslarına metanet ve kuşak ce'belerinden şîkest okları tebdil ve mertek ve kablaması mahlûten tecdid ve tahta odalarda ve divanhanede fena bulan ce'beden sütun ve aralarında kitabe ve bel tahtaları ve birûnun kablama ve

sıva ve derûnunda kezâlik sıvaları tecdid ile kaimen metanet ve resanet verilerek tamir ve termimi ma'harc-ı iskele ve mahyasına horasan. Tûlen 42, arzan 22, terbii 924x120=110400

Bu mahalde ce'beden çerçeveli kilit ve halka sürmeli kebir doğrama kanadlı elvan boyalı kapılar tecdidi. Kadden 3 buçuk, arzan 2 buçuk, beheri 2x3000=6000.

Bu mahalde doğrama kepenklerin tamiri ve noksanı tekmili ve bilcümle kablama ve elvan boya tecdidi. Beheri 37, tûlen 21, kadden 3, terbii 100, 277 buçuk, 27750

Kara tarafında vaki' iki kat dairenin sakfı tamir ve kasr-ı hümayûnun doğrama kepenkleri tecdid ve divanhanesinin kasır ve odanın harabe camları şîkest ve çerçeveleri tecdid ve tahta odaları kezâlik pencere ve sıva ve boyaları ve dolma duvar ve sıvaları ve memşanın çuha kablaması ve şîkest havale cami vesaire tekmil ile iki kat dairenin kaimen tamiri. Tûlen 44, arzan 12, terbii 300x528=158400

Tahtani ve fevkani daire-i hümayunun üzeri etrafında tura saçakların ekser mahalli fena bulmağla tecdid ve mevcudu ve tamir ve çifte peçeli yelkovan ve buğa tecdidi, ma'harcı iskele ve elvan boya inşası. Devren 354, arzan 2, terbii 120x708=84960

Saçaklar mefruş çakıl fersude olmağla tamiri ve noksanı tekmili ve tuğladan tarhları tecdidi ve mermerinin binek taşlarının tevsiye ve tamiri. Tûlen 310, arzan 2, 40x620=24800

Ma-i leziz cereyan edecek mahalde külliyen kalan mahale kazık ve hatıllı ve bağlamalı taşı cedid, rıhtım tecdidi Tûlen 80, arzan 1, kadden 2, 180x160=28800

Matbah mahalli üzerinde sakfın tamiri ve münhedim duvarların tecdidi ve samanlıdan biçme parmaklık ve mahiyesine horasan kireç vaz'ı. Tûlen 31, arzan 14, terbii 120x434=52080

Hazneler derûnlerine cilalı sıva ve kalay, birunlerine derz ve sıva tecdidi. Beher 2, beheri tûlen 10, arzan 8, 60x160=9600

Hamaliye ve nakliye ve ücreti maûn kayık ve beha-i kürekve kazma ve kûfe ve alat ve masarif-i saire müteferrika 68590, 753600, 6280, 1347480

2550 Yalnız kazıklar ve edevatından döşemeler masarifi işbu yolları masarifat+2299

İşbu yolları masarifatı+6280 eşedden ihtiyac ile lâzım olan tamiratı masarifi=11229+00399 sSuyolundan enkaz ve makduen verilmekle sa'i miri=10930

Vechi mesruh üzere derûn-i defterde bast ve beyan olunduğu üzere Küçüksu kasr-ı hümayûnunda acaleten mübâşeret olunan battal ce'beden kazıklar ile edevatından olan mahallerin masarifatı iki bin beş yüz elli kuruş ve suyollarının masarifatı dahi iki bin üç yüz doksan dokuz kuruş kasr-ı hümayûn dairesinin altun ve munakkaş boyalarına vaziyet olundukda masarifi kesire-i mucip olmağla

İhtiyac ile muhtac-ı tamir ve tecdid olup sonradan bi'l-istizan baferman keşif olunan mahallerin masarifatı dahi altı bin iki yüz yirmi dokuz kuruşa baliğ olup ancak suyollarının masarifatı peşinen ita olunmak şartıyla ve tarafı kullarından nezaret olunmak

üzere Küçüksu ustası vesairler marifetleriyle suyolcusu olan ernebuta maktuan ikibin kuruşa kat-ı bazar olunup ve taraf-ı kullarından alelhisab akçe dahi verilib mübâşeret olunmağla bu seretle sa'i miri olunan mebaliğ fürunihade ve ma adağ masarifatı on bin dokuz yüz otuz kuruşa reside olunduğu ve işbu keşif olunup ve münakkaş musandıra ve tavanların boya ve nakışlarına vaziyed olunmak üzere olduğundan her vechle tamir ve tecdid ve tekmil olunur ise ba'det-tekmil tekrar keşif olunması şartıyla bu mahalle şerh verildiği emr-i ferman devletlü inayetlü veliyyülni'am efendim hazretlerinindir

Mehmet Arif Mimaran

Baş muhasebeye kayd olunup sureti ve alelhesab üçbin kuruş tezkeresi …. Takrirname"

Ek 5a- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176, Sayfa: 3/1,
Konu: Küçük Göksu'daki kasr-ı hümayûnun tamiri ve altın yaldızlarının yapılması masarıfına dair. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Ek 5b- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176, Sayfa: 3/2

Ek 5c- Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176, Sayfa: 3/3

Ek 5c-Tasnif: C..SM.. (Cevdet Saray), Tarih: 17/Ra/1223 (Hicrî), Dosya No:83, Gömlek No:4176, Sayfa: 3/3 (devamı)

"Mmar ağa kullarının takdir eylediği bir kıt'a takriri mefhumunda Boğaziçinde vaki' Penş-ı hümayûn mahallerinde Küçüksuda kâin kasr-ı hümayûn ve dairesinde bi-mûcib-i suret defteri, keşf-i memur inşası olduğu mahallerden başka kasr-ı hümayûnun en kadim altunlu olan mahallerinin dahi tamir ve tecdidi hususuna irade; Hazret-i Cihandari taalluk etmekten nâşi bir emri hümayûn tezhib olunan çok mahallerin dahi başkaca keşif ettirdikte duyûn-u defterde tafsil ve beyan olunduğu vechle kasr-ı hümayûn-u mezkûrun altun ile tezhib olunacak mahalleri dahi tamir ve tecdide mübâşeret bi lehul hale hende-i tekmile karib olunduğuna binâen masarıf-ı tahkik olunarak hesap olunan kırk iki bin dört yüz yirmi beş kuruşa baliğ olup ancak iş bu altun maddesi münseya-yı saireye kıyas olunmadığından şimdiye kadar sa'f olunan ve bundan böyle iktina eden behası nakden îtaya muhtac olduğunu beyan bir lehul meblağ-ı mezbûrun nakden hazne-i acileden îta buyuralmasını ağa-yı mumaileyh kullan bir kıt'a keşif defteri ile îlâm eder mâlum kullan buyurulur ise emr-i ferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir.

Sâdır olan Ferman-ı âlileri mûcibince taraf-ı çak era nemden bir mu'temet kulları tayiniyle muayene ettirildikte kasr-ı hümayûnun altun ve sim-beha ve icarat ve levazım-ı sairesiyle tezhirleri tamiren ve tecdiden bin beşyüz kuruş ile vücuda geleceği, eğerçi kesif ve tahmin olunup ancak haricin tezhip kasr-ı hümayûnun tavanı ve etrafı dahi müceddeden inşa olunmuş olmağla bu suretle boya ve kerestesi oymacıkâri usta ve masarifi dahi olmaktan nâşî mecmu' iki bin kuruştan mütecaviz masarif ile vücud-u pezir olacağı tahkik ve inha olunduğu ma'lum devletleri buyuruldukda emr-i ferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir.

Arz-ı berdeleridirki;

Bâlay-ı takrir-i çâkerâneme sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince zikr olunan kasr-ı hümayûnun altun tezhir olunacak mahallerinin tezhibi içün muktezâsı olan altun ve sim ve behasıyla icarat ve levazım saire masarif için iki bin kuruş verilmek üzere baş muhasbebeye kayd olunup mübelliğ-i mecburun tezkeresi îta olunmak bâbında emr-i ferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir."

"Hassa-i Mimari Kullarının Takriridir

İzzetli ve İnayetli Efendi

1207 Sene 11

Ba ferman-ı âliyi memur tamiri olduğu Küçüksu kasr-ı hümayûnunun dairesinde battal kazıkları ve hirşemm ve kepenk ve sıva boyaları ve suyolları vesair bir mantuk-ı suret defteri keşif cümlesi tekmile harib olup ancak evvelden fazla ve haric olarak kasr-ı hümayûn ve odalarının en kadim tezhibli olan tavan ve mustıra ve etraf kırma ve sütunların muhtac-ı tamir olan altınlarının dahi ve oldukça tecdid olunması emir ve irade-i hümayûn hazret-i cihan-bâni buyurulub mûcibince tanzim ve mübâşeret olunmak bâbında

şifahen ferman-ı âli sâdır buyurulduğuna binaen altun maddesine dahi eğerçi mübâşeret olunup ancak zikr olunan tezhib-i hususi keşf-i evvelden fazla ve haric olmaktan nâşî anın dahi şimdiden başkaca keşif ve defter olunması ve yahut da mirat-ı mezkûre ile cümlesi reside-i tekmil oldukta defteri takdim kılınması hususlarında her ne vechle emr ve irade-i seniyeleri erzan buyurulur ise ferman-ı âlileri ısrarı bâbında emr-i ferman devletlü inayetlü sultanım hazretlerinindir.

İzzetli Mimarağa

Başkaca Keşif defteri

Keşif Olan Defter ve Başmuhasebeci

Tamir-i fermanı olup Küçüksu kasr-ı hümayûnunun keşif defterinde sıva ve nakış boya tecdidi hazretlerinindir. Tezhibe ait kayıt bulunmamıştır. Devletlü İzzetlü Sultanım hazretlerinindir. 1207 Sene 126”

“Sâdır olan ferman-ı şerifleri mûcibince Boğaziçinde vaki’ binişi hümayûn-u şevket makrun mahallerinden Küçüksuda kâ’in kasr-ı hümayûn ve dairesinde bir mantuk-ı suret ve defter-i keşf-i memur emr-i tamir ve tecdidi olduğu mahallerden başka haric-i keşf-i kasr-ı hümayûnun ezkadim altunlu mahallerinin dahi tamir ve tecdidi hususuna emr-i irade-i hazret-i cihan-bâni mütealik olmakdan nâşî mübâşeret ve tanzim olunmak bâbında sadır olan ferman-ı âlileri mûcibince bundan akdem takrir-i çâkerâne ile ledel istizan mübâşeret ve bu esnada tekmile karib olduğundan masarifatının tahkiki mümkün olmağla kasr-ı hümayûnu mezkûrda tamir ve tecdid olunmak üzere olan tezhibli mahallerin başkaca keşif ve takviye olunan defteridir ki zikr olunur. El vaki’ 1207 Rebiülevvel 11.

Derya üzerinde vaki’ kasr-ı hümayûnu mezkûrun vasatında kâ’in tavanı kabil-i tamir olmadığından ref’ olunup mahalline taht-ı benarlı üzeri ıhlamur kanadlığından masnu oymacıkârı şişeli, köşeleri oyma yelpazeli, vasati çifte güllüklü ıhlamur bazılığından açma oyma pervazlı ve macun üzerine nakkaşkâri müzeyyen işleme oluklu ve mukarnas çemberli zemini la’li boya ve zaman tabir olunur, çubuk ve yelpaze ve göbek ve pervaz ve çemberlerin lambiri üzerine altın tecdidi ve inşası ma’harcı-ı iskele. Tûlen 12, arzan 10, mûrabbai 1200x120=144000

Kasr-ı hümayûnun derûni tarafeyninde çıkma kasırların mevcut şişe ve pervaz ve çift koltuk ve mukarnas mahallerinde bilcümle altunlu oymaların tezhibleri tamiri. Kıt’a 2, beheri tûlen 82, arzan 5, 480x75=36000

Kasr-ı mezkûrun etraf-ı selasesinde vaki’ kitabelerin oymacıkâri çubuk ve lamba ve pervazları ve pencere üzerinin cedid mukarnas açma kebir pervaz sairesinin bilcümle tezhibi tecdid ve inşası. Devren 40, kadden 3, 600x120=72000

Pencere mebanında vaki’ sütunların oymakâri başlık ve sarkıtma ve oluklarında müceddeden tezhip inşası. Beheri kadden 3, cismen 6, kıt’a 19x1200= 22800

Bu mahalde kapu üzerlerinin oymalı kemer ve taç ve kırma ve şukufelerin ve kanad ve avadanlıklarının altunları tecdidi. 3600 beheri, kadden 1, arzan 1, kıt'a 2x3600=7200

Bazı tamir olunan mahallere altun ve sim ve rugan ve zafran ve pembe behadi ücret-i kayık 9000, 291000, 2425

Vech-i meşruh üzere derûn defterde bast ve beyan olunduğu üzere kasr-ı hümayûn-u mezkûrun işbu altun tecdidi hususuna dahi fermude-i seniyyeleri üzere bundan akdem mübâşeret olunup bu esnada tekmili karib olmaktan nâşî masarifatı tahkik ile keşif olundukda yalnız iki bin dört yüz yirmi beş kuruşa bâliğ olup ancak işbu altun maddesi eşyayı saire misillü olmadığından şimdiye dek sarf olunan ve bundan böyle iktiza eden nakden behası itasına mütevakkıf olmağla mebaliği mezkûrenin inayet ve ihsan buyrulması bâbında ne vechle emr-i iradei bamileri buyurulur ise emr-i ferman devletlü inayetlü efendim sultanım hazretlerinindir.

Takrir Mehmet Arif Mimaran-ı Hususi"

Ek 6- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 11/Ra/1222 (Hicrî), Dosya No:16, Gömlek No:765, Sayfa: 1
Konu: İsmail Paşa'nın sadareti zamanında suyolcu esnafından Sava'ya tamir ettirilen Göksu'daki küçük su çeşmesinin tamiri masarıfı olan 67000 kuruş talep edilmiş ise de masarıf-ı seferiye dolayısıyla meblağ-ı mezkûrun tesviyesi vakt-i ahara talik edildiği. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

“İzzetli efendim, takririniz mûcibince îta edilmiştir.

Suyolcu esnafından bir kıt’ayı arzuhali mefhumunda Küçük Göksu’da vaki’ kasr-ı hümayûna ve çeşmesine cari olan ma-i lezizin suyolları muhtac-ı tamir olduğuna binaen sadır-ı sabık İsmail Paşa hazretleri masarifini canibi miririn el yevmü vel mülk üzere mersume tamir ve tekmil edilmiş ise dahi masrafu olan yedi bin yetmiş kuruşa destres olamadığından eşya mubayaa eylediği esnaf akça metaliyesiyle hali olmadıklarını beyan ile dehmen lehale meblağ-ı mezbûrun canib-i mirin îta edilmesi hususunda müsaade-i seniyye erzali buyrulmuş tahrir ve hestahay eylediğine binaen…suyolları masarifini canib-i mirin alıvermek üzere sadır-ı sabık hazretleri dahi mersume tamir ve inşa ettirmiş olduğu ahyar olunmağla keşif olunup yine baliğ olur ise ba’det tahkik îtası hususunun iktizai namına mübaderet olunmak bâbında ferman-ı âli sudur etmekle mûcibince iktizası izzetli İbrahim Naim Efendi bendelerinden istîlâm olundukda sadır-ı sabık müşarün-ileyh hazretleri masarifini canibi mirin alıvermek üzere Küçüksu çeşmesi suyollarını mesfure tamir ettirüp mimar halifesi Ali Bey’in îlâmı natık olduğu üzere mesfurun altı bin yedi yüz seksen kuruş matlubundan iki bin kuruşunu müşarün-ileyh îta ile dört bin yedi yüz seksen kuruş kusur kalmış ise dahi işbu iki bin kuruşa müşarün-ileyhin baş çok dad-ı etrafında istidane ile îta edib hesabını badehu görmek üzere memur olup tarafı müşarün-ileyhten ahs etmeksizin müşarün-ileyhin azli zuhurunda mebni ala hale kalmış olduğundan merkum dahi meblağı mezbûru metaliyeden hali olmadığı beyanıyla zikr olunan suyolları masarifi olan altı bin yedi yüz seksen kuruşun iki bin kuruşu baş çokdar-ı merkume ve dört bin yedi yüz seksen kuruşa dahi mesfure îta olunmak iktiza eylediğini îlâm eder ancak ilhaline hazihi masarifi seferiyenin kesret ve vakaru olup idare ve dirayeti hususunda mukayese derkar iken bu mukaville atik ve mevhum kabilinden olan masarifin canibi mirin bir vechle nadiyesi mümkün olamayacağı malum veliyyüt tamiri olan mevâddın olmağla yine teali dikkat-i vuslatte mübaşi vechle nizam verilmek için şimdilik baş muhasebe kayıt ile sahibi arzuhali mersumun yerine suret-i îtası hususunda emir ve ferman saadetlü sultanım hazretlerinindir.

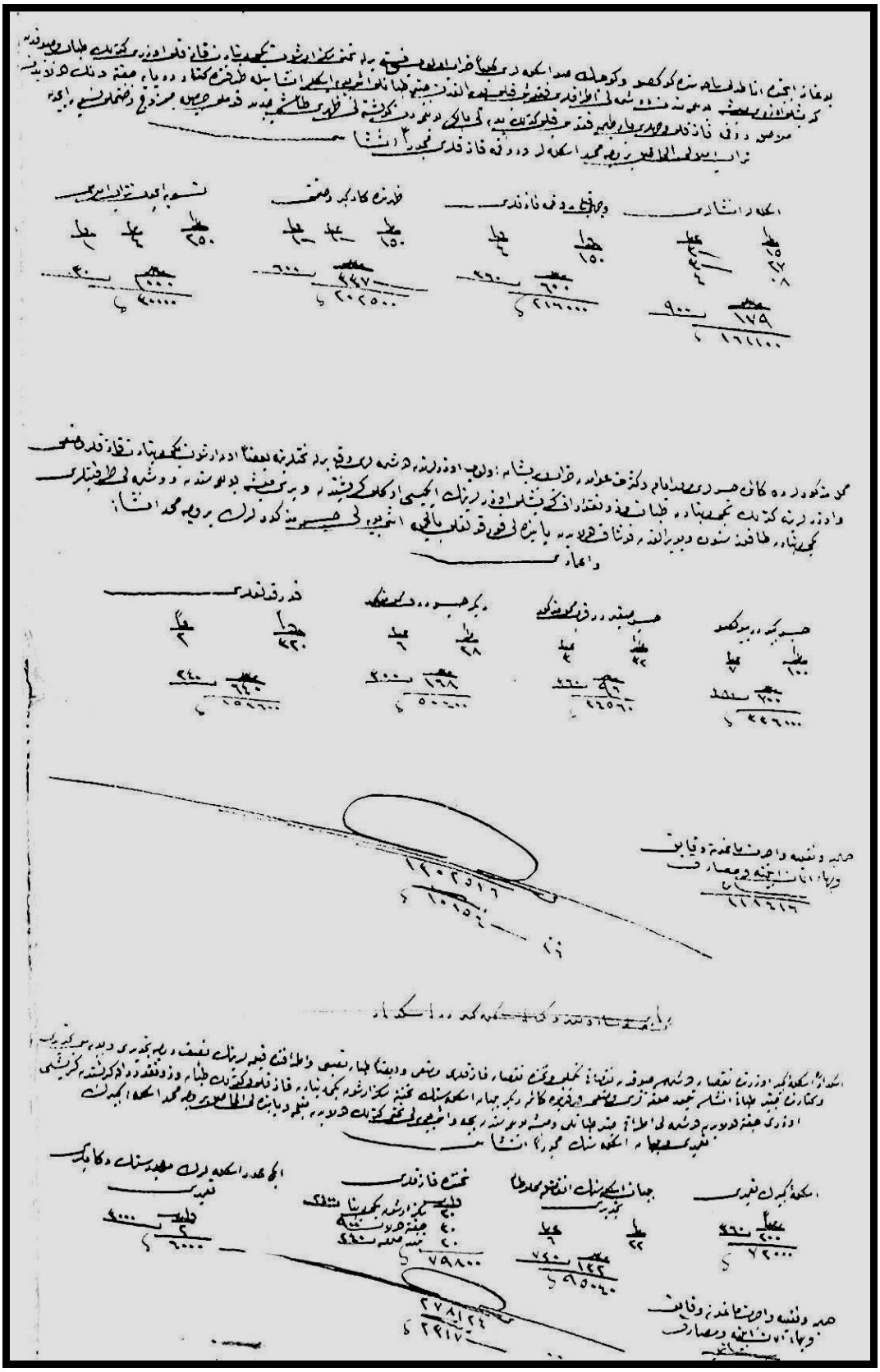
Baş muhasebeye kaydının suretidir.”

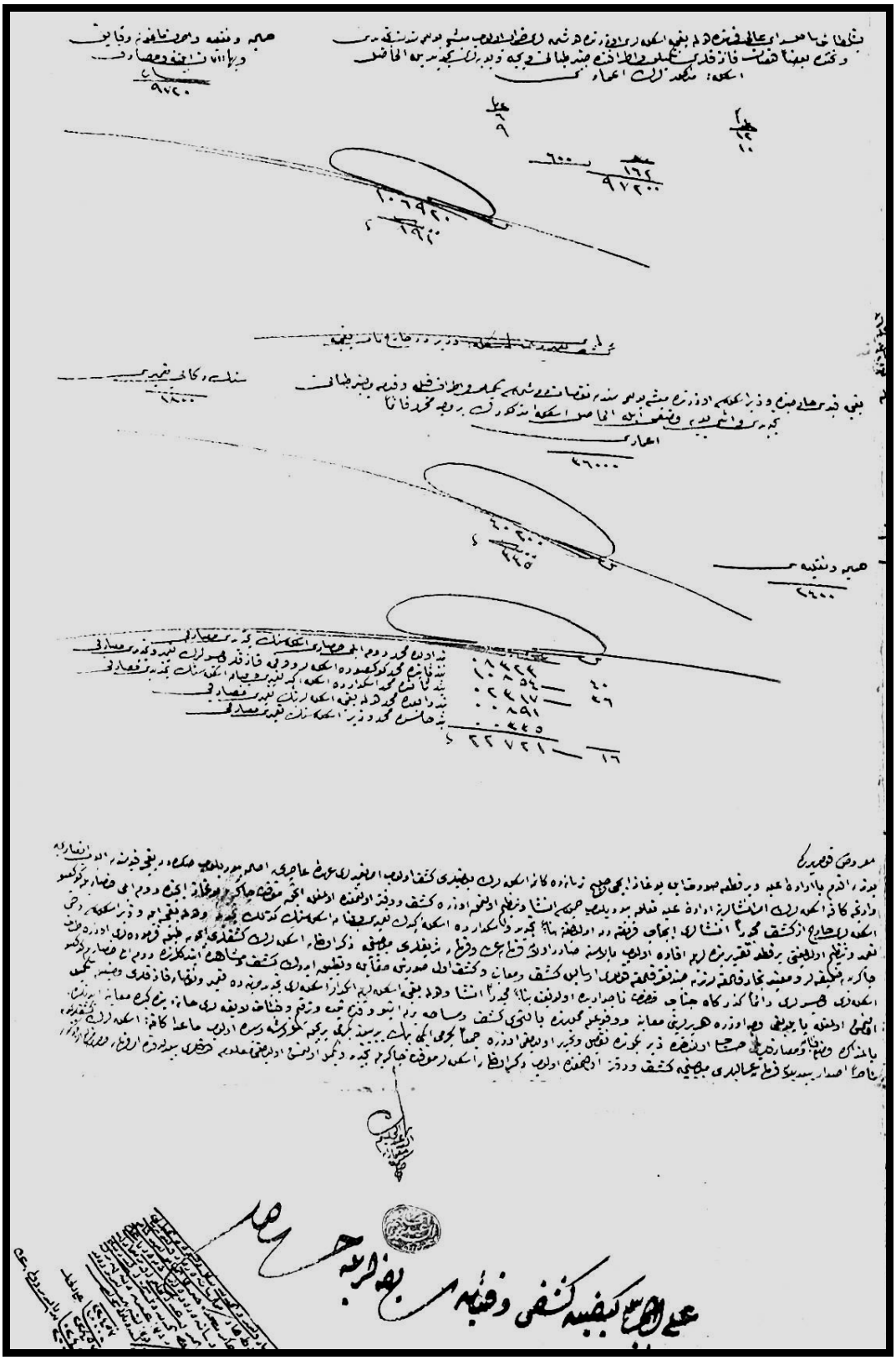
Ek 7a- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740, Sayfa: 2/1,
Konu: Boğaziçi'nde Rumelihisarı, Göksu, Küçüksu, Dolmabahçe ve Üsküdar Vezir iskeleleriyle Göksu köprüsünün ve sairenin hassa mimarbaşısı Abdulhalim Ağa'nın keşfi mûcibince tamirleri. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

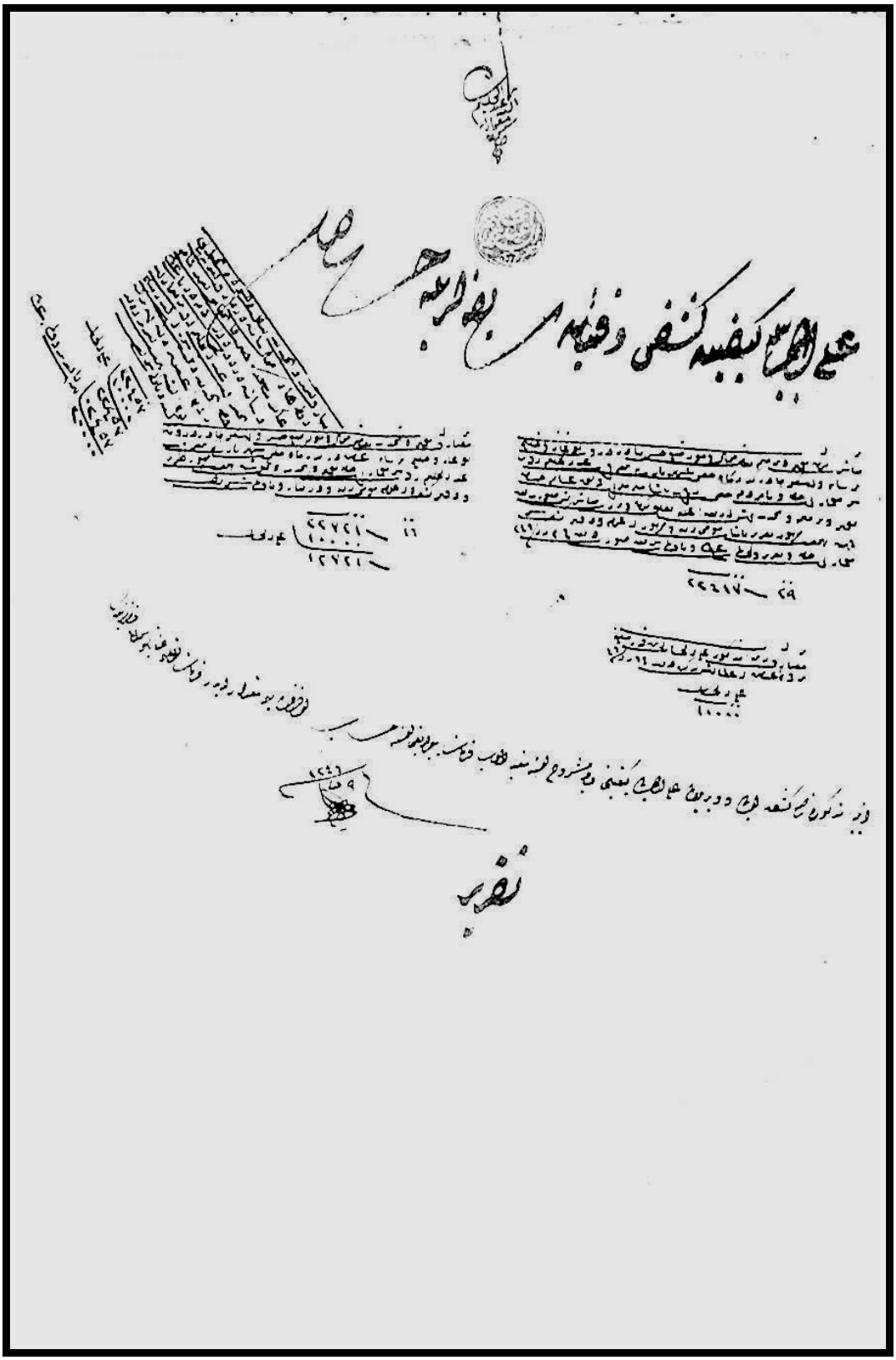
Ek 7b- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740, Sayfa: 2/2 (sayfanın sol bölümü)

Ek 7b- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740, Sayfa: 2/2 (sayfanın sol bölümü devamı)

Ek 7b- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740, Sayfa: 2/2 (sayfanın sağ bölümü)

Ek 7b- Tasnif: C.BLD. (Cevdet Belediye), Tarih: 14/Ca/1246 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:1740, Sayfa: 2/2 (sayfanın sağ bölümü devamı)

"İzzetli efendim meblağı mezbûr on iki bin yirmi bir buçuk kuruş tenziliyle madasının tezkeresi idasına hümayûnun enbiyesi

Hassa-i mimari ağa kullarının bi suret memur-u tamiri olduğu Boğaziçinde kâ'in Rumelihisarı ve Göksu, Küçüksu iskeleleriyle Göksu cisirleri ve Dolmabahçe ve Üsküdar ve vezir iskeleleri reside-i hakk hitam olmuş olduğu beyan-ı ile tekrar keşif olunarak iktiza eden masarifinin îta buyurulmasını mumaileyh Bâb-ı Âlîlerine takrir takdimiyle imha etmekten nâşî sâdır olan ferman-ı âlileri mûcibince kuyûda müracaat olundukda zikr olunan cisr ve iskelelerin yirmi iki bin dört yüz on yedi buçuk kuruş keşf-i evveli olup ağa-yı mumaileyh marifetiyle tamir ve inşaları için sureti verilmiş ve ale-l-hesab olarak on bin kuruş îta olunmuş olduğu badel ihraç keşfi hususi ledel havale tarafından halife ve muteber neccal kalfalası irsâliyle muayene ve keşf-i evvel suretiyle mukabele ettirdikçe Rumelihisarıyla Göksu iskeleleri ve cisirleri güzergâh cenabı hazreti tacdar-ı bire olduğuna binaen müceddeden inşa ve Dolmabahçe iskeleleriyle Üsküdar iskeleleri tecdid-i mertebede tamir ve noksan kazıkları vaz'ıyla tekmil olunmuş olduğundan yaptığı vech üzere keşif ve mesâha yerle bir kat-ı defterini terkım ve fiat-ı vaz'ıyla masarifatını ledel her sap cem'an yirmi iki bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruşla reside olduğunu defter-i mezkûr zeyline îlâm etmekle hesap ettirilerek sabık-ı keyfiyeti sual olundukda salifü'z-zikr cisir ve iskelelerin masarifi olan yirmi iki bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruştan mukaddemen ale-l hesab verilmiş olan meblağ-ı mezbûr on bin kuruş ledel tenzil kusur-ı ağa mûmaileyhin on iki bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruş matlubu kalmış olduğu ve Bâb-ı Âlîde asakiri maksuda kışlasının bundan akdem tamir ve termim olunmuş olan bazı mahal ve mevaziinin masarifi olan otuz iki bin dört yüz elli yedi kuruşun iki bin dört yüz elli yedi kuruşunsa yen il niri tenzil olunmuş idüğü baş muhasebeden der kenar olunmuştur. Bu surette mumaileyhin kusur-ı matlubu görünen meblağ-ı mezbûr on iki bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruşun emsaline nazaran irade buyrulduğu miktarı tenzil ile ma'dasının tezkeresi îtası menut re'yi samileri idiği malum devletleri buyuruldukta emir ve ferman devletlü saadetlü sultanım hazretlerinindir."

"Sâdır olan ferman-ı şeriflerine imtisalen bez takaddüm bir kıt'a-i suret ile uhde-i aciziye ihâle buyurulan iskelelerden Boğaziçinde Rumelihisarıyla Göksu iskeleleri Üsküdarda iskele-i kebir ve bahçe kaydında ezir iskelelerini tamir ve tecdid olunan hüsn-ü tekmil olmağa tekrar muayenesi hususunu takdir-i çökerteriyle ifade olup keşif-i muayene taraf-ı bendelerinden halka ve muteber kalfalar kulları irsâliyle keşif ve müşahede ve keşf-i evvel suretiyle mukabele ve tatbik ederek Rumelihisarına Göksu iskeleleri hasebül iktiza müceddeden ve Üsküdar ve Banat iskeleleri tecdid-i mertebede tanzim ve Vezir iskelesi iktizası üzere tamir ve hilesi reside-i tekmil olunduğu üzere mahallerinde bi't-taharri keşif ve meseha yerle masarifatı mübeyyin terkim olunan defteridir ki zikr olundu taharruren Fi 13 Receb Sene 1246

Rumelihisarı Cami-i Şerifi önünde kâ'in iskele-i kebir külliyen harab olup üzerinde daul… umeradan hali olmadığından hasebü'l iktiza fesh-i berle on arşun yeni… sekiz arşın tebare kazıklı üzerleri… kirişten taban ve… denk dolaptan kirişli üzeri meşe bölmesinden kalın kenarı… çember tabanlı bir basit kayık… halifehu ilelhasıl bir vechi mahalli iskele-i mezkûre kılınan müceddeden inşası. 2, 4, 1, 100, 4, 6, 2400x400=960000
İskele-i mezkûre zahrında haseb'ü-l inşa fesh olunan kaldırımları taşı mahlût-u kadim üzere firengi kaldırım tecdidi. 1, 2, 100, 240x300=48000
Hamaliye ve nakliye ücret-i maûn ve kayık ve beha olunan masarifın da 90800,998800,00,832,40

Boğaziçinde Anadolu sahasında Göksu ve Küçüksu iskeleleri külliyen harab olup fesk-ı berle semeni sekiz arşun tekmili binadan kazıklı üzeri kezâlik taban ve suftan kirişli üzeri bir meşe döşemeli etrafları kaplı altun çember tabanlı iskele inşasıyla tarafında kenar-ı deryaya çifte denk dolaydansa… kazıklı vechleri bedeli… balası köşeli zahr-ı taş-ı cedid kademli cihetle memzuc… tevsiye için turabı… İlhaklı bir vechi mahalli iskeleler ve dökme kazıkları müceddeden inşası

İskeleler inşası		Dökme Kazıkları		Zahrında Ka'd Kebir Defteri			Tesviye İçün		
1	1,2	16	16	1	2	1	1	7	-
15	3	150	4	150	1	1	250	4	1
27	3	600	360	337	600		1000	30	
08	4	216000		22500			30000		
17900	900								
162100									

Mahalle-i mezkûrlarda kâ'in cesirleri… ve kesret-i avamda harab ve perişan olup üzerlerinden döşemeleri ref'-i berle tahtlarına bazen on arşun bekçi ve bina kazıklar vaz'i ve üzerlerine kezâlik bekçi ve binada taban ve revnak-dâr yeşil üzerlerinin ikisi erikli kirişinden ve birini meşe bölmesinden döşemeli… duvarlarından kuşak dolaptan bâbında korkuluklu bilcümle boyalı cisr-i mezkûrların bir vech-i mahalli inşa ve imarı

Cisr-i Kebiri Büyüksu		Cisr-i Sagir ve Kurbi Mahalli Mezkûr		Diğer Asir ve Mahalli Mezkûr		Korkulukları	
17	12	10	102	11	102	25	30
100	7	32	2	28	6	320	2
700	480	360	96	300	168	240	640
226000		34560		50400		153600	

Hamaliye ve nakliye ve ücreti ve kayık ve beha-i alan ebniye ve masarif 118416
Üsküdar'da iskele-i kebir üzerinde noksan döşemeli çubukdan noksan-ı tekmili ve tahta noksan kazıkları vaz-i ve bazen… etrafında kablamalarının nısfı ve vechi tecdidi ve boyası tecdidi ve kenarında çember tabanı inşası… ve vaz'ı ve kurbunda kâ'in diğer belban iskelesinin tahtına sekiz arşın bükme binadan üzeri çifte döşemeli etrafı çember

tabanlı meşe bölmesinden cebhe dair boyalı semeni kezâlik dolaptan bölme ve bâbında el hâsıl bir vechi mahalli iskeleyi kebirin tamiri ve beban iskelesinin müceddeden inşası

İskele-i Kebirin Tamiri	Çeban İskelesinin İnşası Tecdidi	Tahta Kazıkları	İki Adet İskelelerin Mahallesinin Tamiri
300 360	4 102	20 sekiz arşın bekçi bina	2400
200	22 6	30 çifte dolap 900	
72000	740 132	20 mahallisine 240	3000 2
	95040	79800	6000”

“Beşiktaş sahil saray-ı ali kurbunda Dolmabahçe iskeleleri üzerinde döşemeleri harap olup meşe bölmesinden tecdidi ve tahta bazen… kazıkları tekmili ve etrafında çember tabanlı vechi boyaları tecdidiyle el hâsıl iskele-i mezkûrların imarı. 12, 10, 162x600=97200

Hamaliye ve nakliye ve ücret-i maûn ve kayık ve beha olan masarif 9720, 6, 9 (711)

Baçe-i kaydı haricinde vezir iskelesi üzerinde meşe bölmesinden döşemesi… etrafıyla ve çember tabanı tecdidi boya vaz’ı ile elhasıl iskele-i mezkûrun bir vechi. İmarı 36000

08323 Bend-i evvelde mahalli Rumelihisarı iskelesinin tecdidi mimarı

10854 40 Bend-i sanide mahalli Göksu’da iskeleler kazıklar ve sıvaların tamir ve tecdidi masarifi

02317 36 Bend-i saliste mahalli Üsküdar’da iskeleler tamiri… iskelesinin tecdidi masarifi

00891 Bend-i rabide mahalli Dolmabahçe iskelelerinin tamiri masarifi

00335 Bend-i hamiste mahalli vezir iskelesinin tamiri masarifi

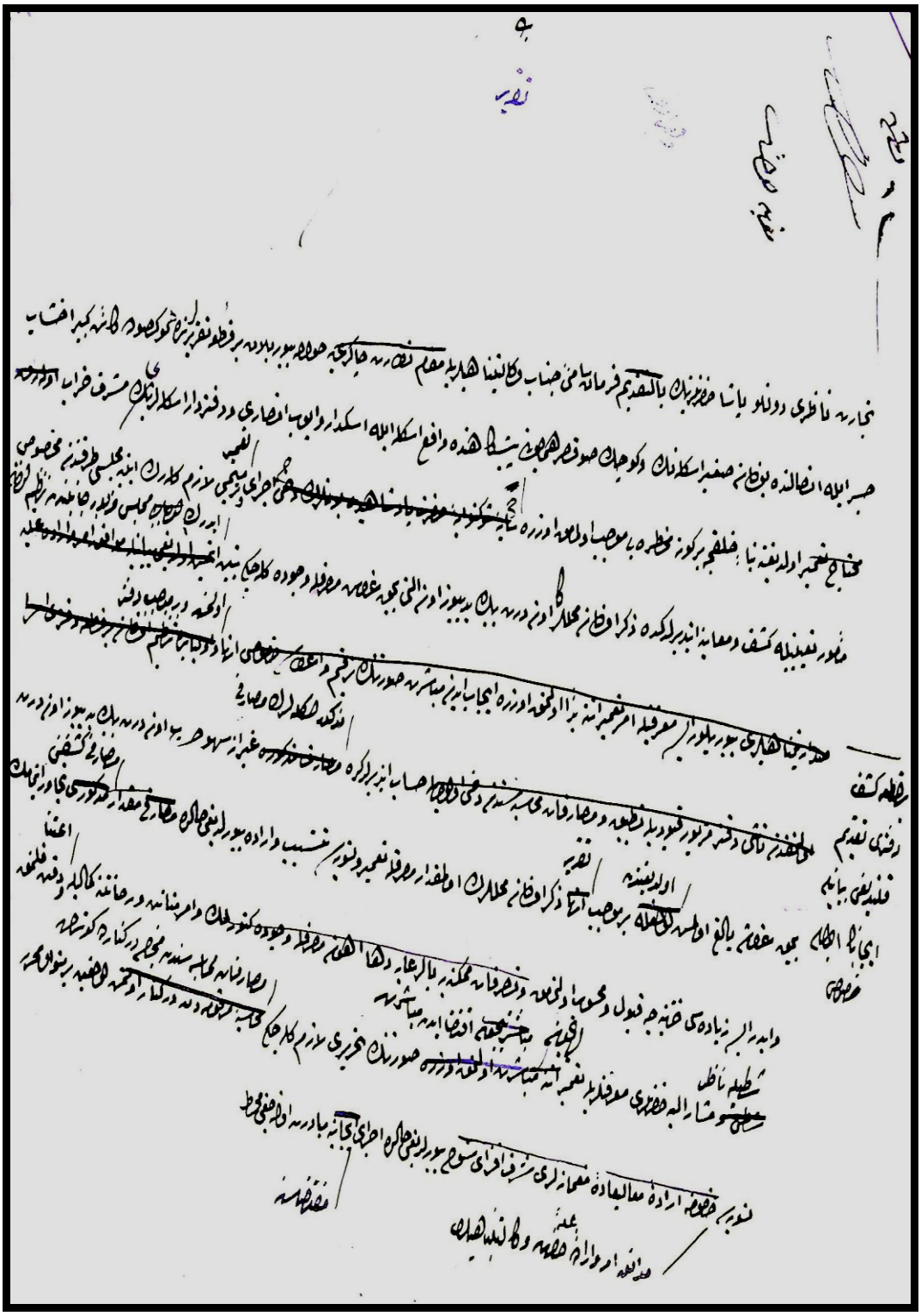
22721 16

Maruz olunur ki… adken ba irade-i aliye ve bir kıt’a suret ile Boğaziçi Haliç-i zamanede kâ’in iskelelerin bazıları keşif olup ol tamirleri uhteyi acizde ihâle buyrulup sonradan bağçe kıblesinden fe-i iskelelerin emr-i inşalarına irade-i aliye taalluk buyrulup cümlesi inşa ve tanzim olunmak üzere keşif ve defter olunmakta… olmağa ancak… çakeriyle Boğaziçinde Rumelihisarıyla Göksu iskeleleri hari en az keşfi müceddeden inşaları icabı ferikadan olacağına binaen tecdid ve Üsküdar’da iskele-i kebirin tamiri bulunan Banat iskelesinin kezâlik tecdid ve Dolmabahçe ile vezir iskelesi dahi tamir ve tanzim olacağına bir kıt’a-yı takririnde ifade olup bi’l… sâdır olan ferman-ı âli ve ferman-ı şerifleri mûcibince zikr olunan iskelelerin keşifleri için tıbk-ı fermudeleri üzere tarafı çakerine halifeler ve muteber tüccar kalfalarından… kalfa kulları irsâliyle keşif ve muayene ve keşf-i evvel suretiyle sıfatıyla ve tatbik ederek keşif ve müşahede ettiklerinde Rumelihisarıyla Göksu iskeleleri ve cisirleri daimen güzergâh-ı cenab-ı asrında nacivarında olduğuna binaen müceddeden inşa ve Dolmabahçe iskeleleriyle Üsküdar

iskeleleri tecdid-i cihete de tamir ve… kazıkları vaz'ıyla tekmil olunması olmağla yapıldığı vech üzere her yerlerini muayene ve vuku'uyla mahallerinde bi't-taharri keşif ve mesâha yerle işbu vakitte… terkim ve fiyat-ı layıkaları hane-i bende-i kebire muayene edenlere bi'l-müzakere vaz' kılınan ve masarifatı hesap olundukda zir-i yekunde tavassul ve tahrir olunduğu üzere cem'an yirmi iki bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruşa reside olup maâdâ kâffe-i iskelelerin keşiflerine nasıran ısdar buyurulan ferman-ı âlileri mûcibince keşif ve defter olunmakta olup zikr olunan iskeleler muvakkat-ı çakeriyle tecdid ve tekmil olunması olacağını malum-ı devletleri buyuruldukta emr-i ferman hazret-i men lehü'l-emrindir.

Alel hesap keyfiyet-i keşfi defteri sabıkalarıyla hesab olunan

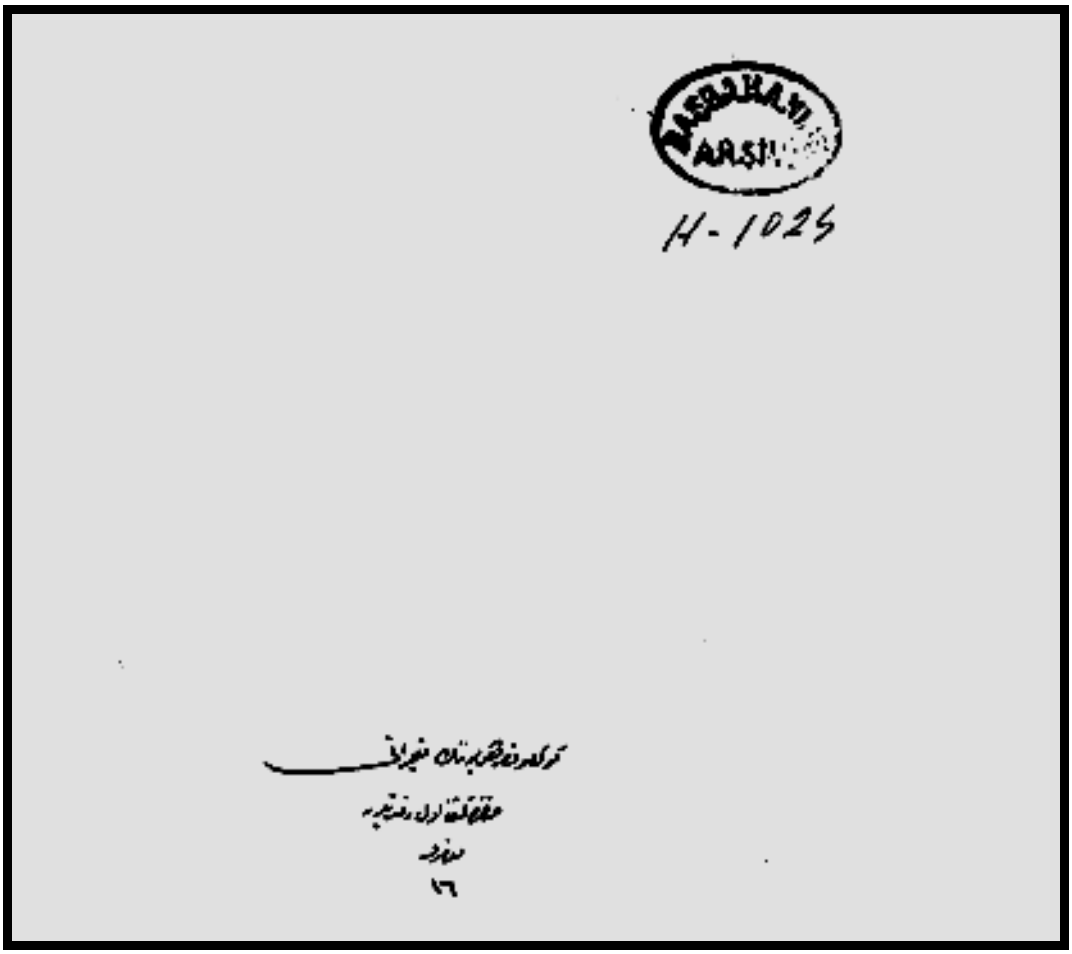
Mimaran Abdulhalim"

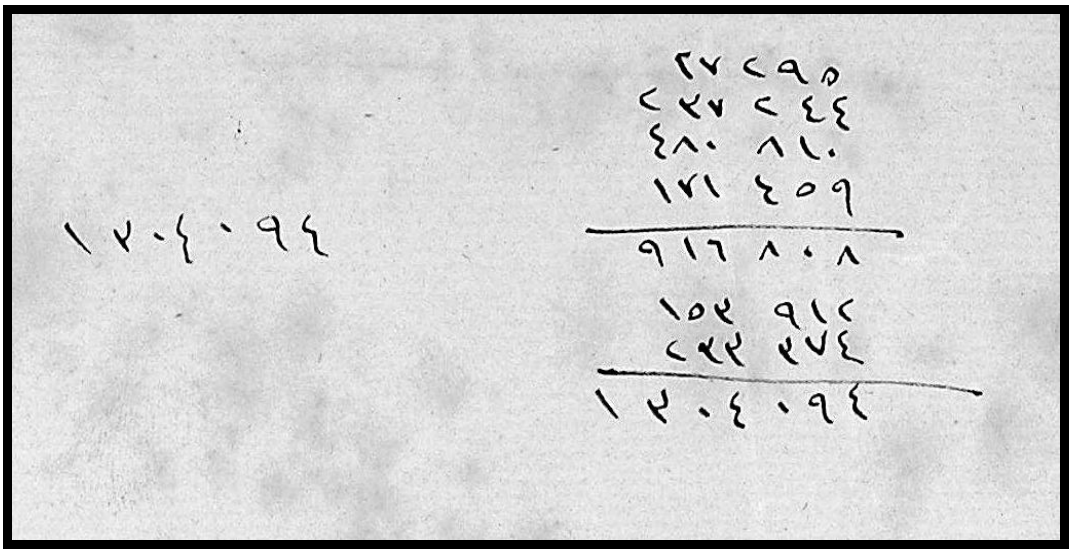
Ek 8- Tasnif: CNF. (Cevdet Nafia), Tarih: 06/B /1266 (Hicrî), Dosya No:56, Gömlek No:2780, Sayfa: 1,
Konu: Muhtac-ı tamir olan Göksu'da kâin kebir ahşap köprü ile ittisalindeki Sağır iskelenin, Küçüksu kasrı önünde bulunan iskele ile Üsküdar, Eyüb ve defterdar iskelelerinin tamiri. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

“Ticaret Nazırı Devletli Paşa Hazretlerinin ferman-ı sami-i cenab-ı vekâlet penahileriyle hulul buyurulan bir kıt’a-i takrirlerinde Göksu’da kâin-i kebir ahşap cisr ile ittisalinde bulunan sağir iskelenin ve Küçüksu kasr-ı hümayûnunda pişkahında vaki’ iskele ile Üsküdar ve Eyyüb-i Ensari derfezdar iskeleleri müşerref harab olduğuna binaen halksa bir güne muhatarayı mucip olmak üzere icrâyı tamir lâzım gelerek Enbiya Meclisi tarafından mahsus memur tayiniyle keşif ve muayene ettirildikde zikir olunan mahallenin on dört bin yedi yüz on altı buçuk kuruş masrafla vücuda geleceği tebeyyün ederek meclis… olmasına ve mûcib-i defter hesap ettirildikde mezkûr iskelelerin masarifi gayri… on dört bin yedi yüz on altı buçuk kuruşa baliğ olmuş olduğundan bir mûcibi takrir zikr olunan mahallerin ol miktar masrafla tamir ve tesviyesi tenzib ve irade buyurulduğu halde miktar masarifi keşfini tecavüz etmemek ve eder ise ziyadesi hazinece kabul ve mahsup olunmak emr-i metanet ile… kemaliye itina ve dikkat kılınmak şartıyla nazır müşarün-ileyh hazretleri marifetleriyle tamir raiyetine iktiza eden mübâşeret suretinin tahriri lâzım geleceği masarifat-ı muhasebesinden mahallece der kenarda gösterilen… tesviyesi muvafık emr ve irade-i aliye-i hızır vekalet penahilerinde buyurulduğu halde icrâ-yı muktezâsına icabına mübaderet olunacağı muhat.

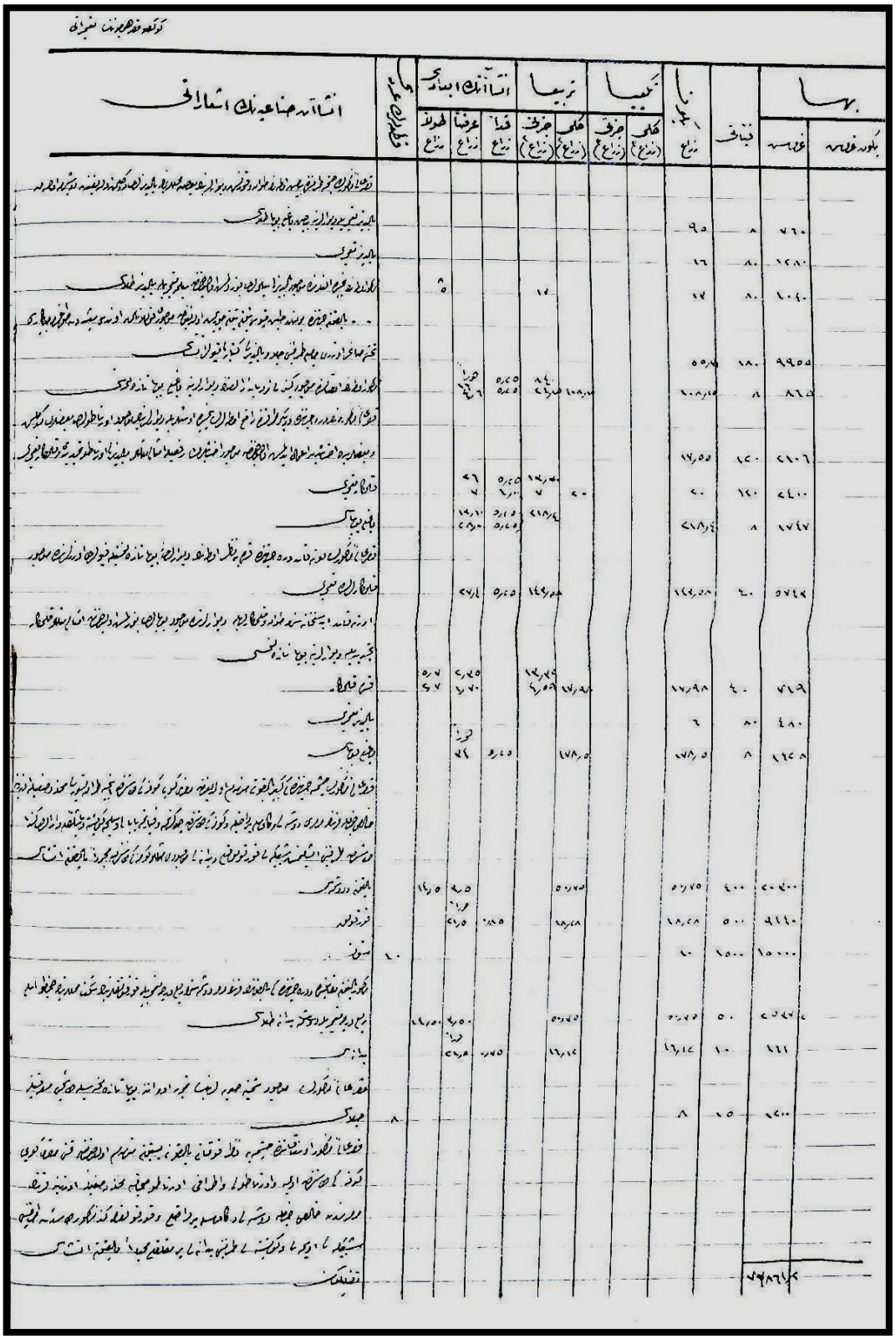
Bir kıt’a keşif defteri takdim kılındığı beyanıyla icabının olunması hususu.”

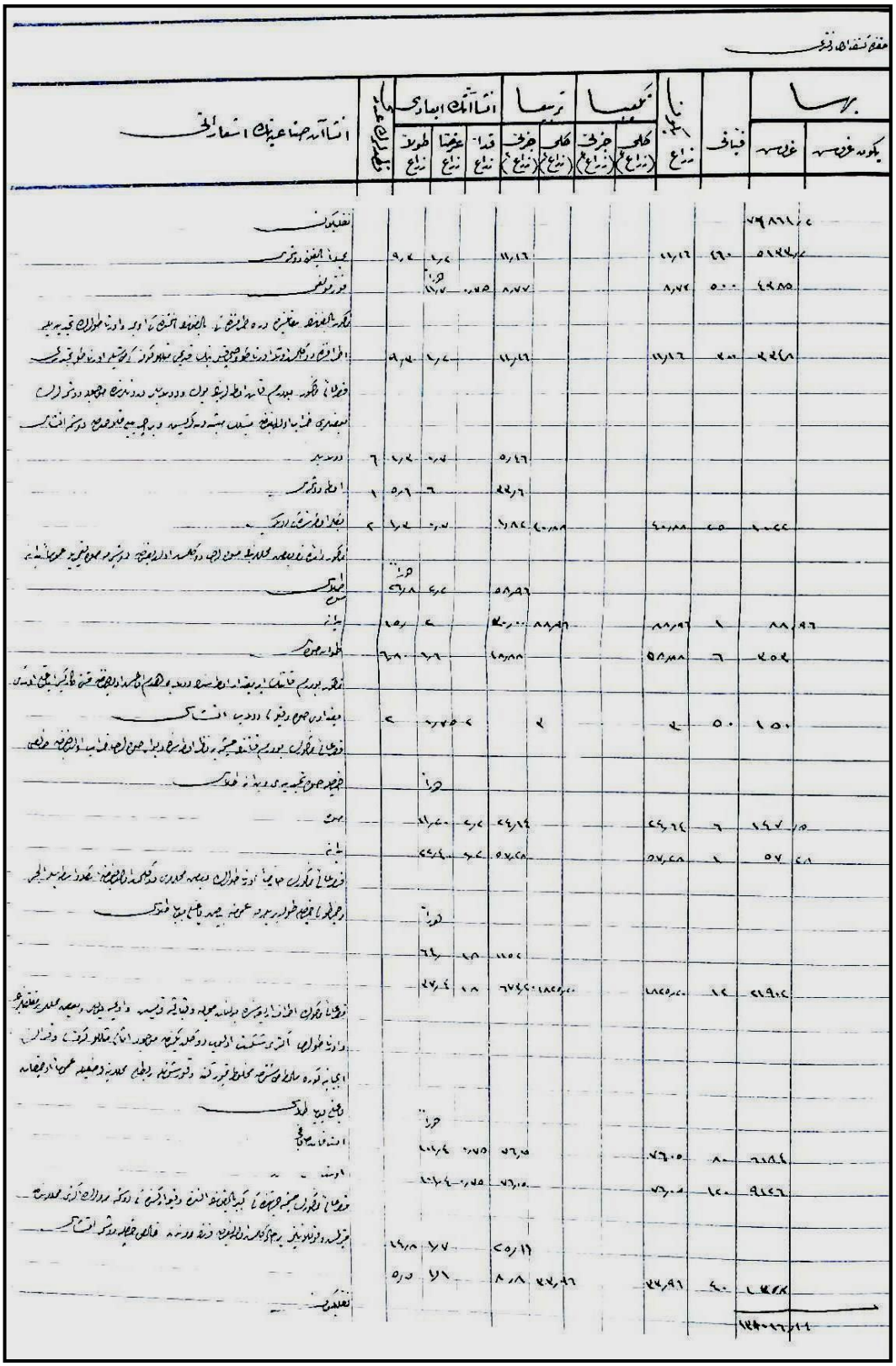
Ek 9a- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/1
Konu: Göksu Kasrı'nın tamiratı. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

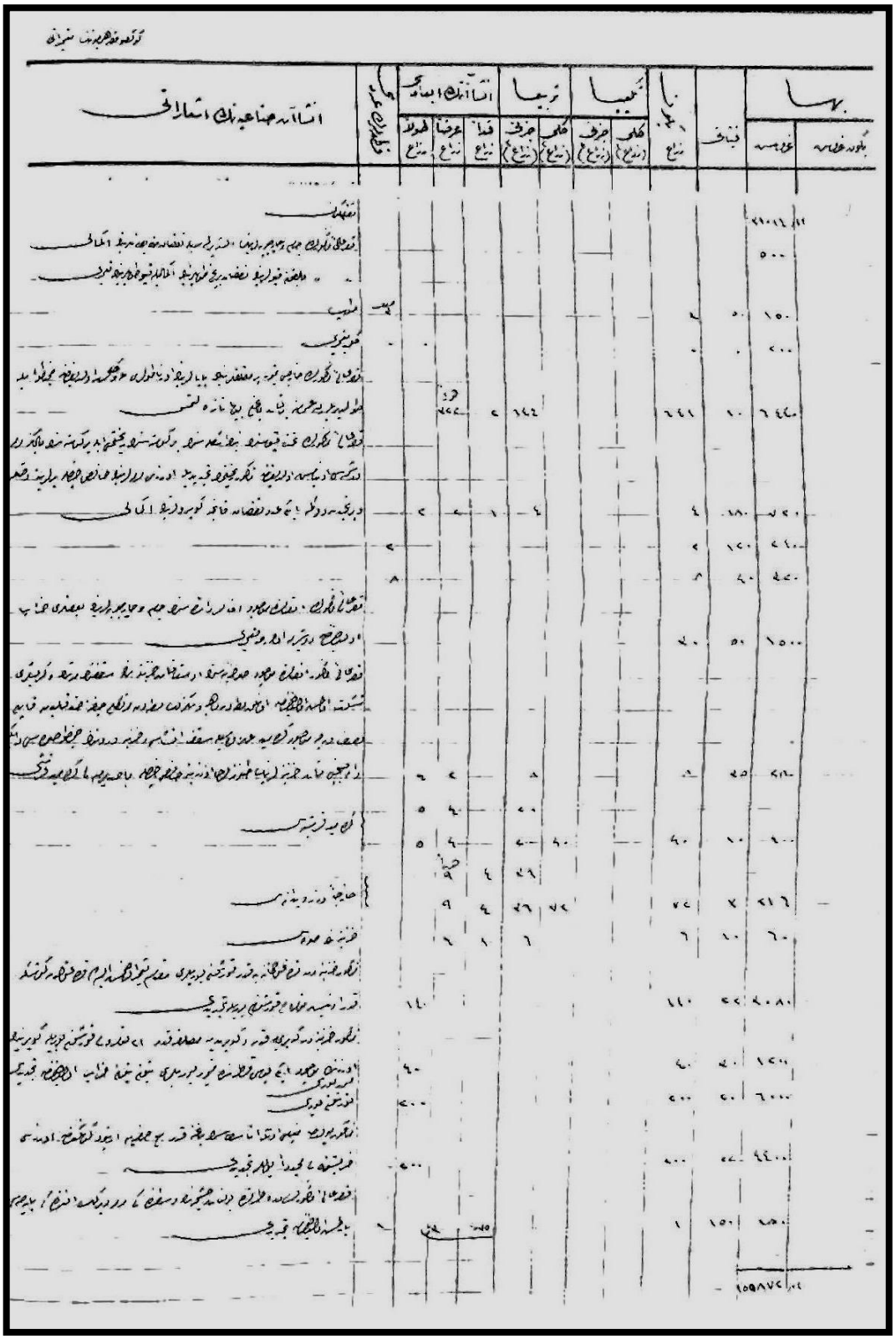
Ek 9b- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/2

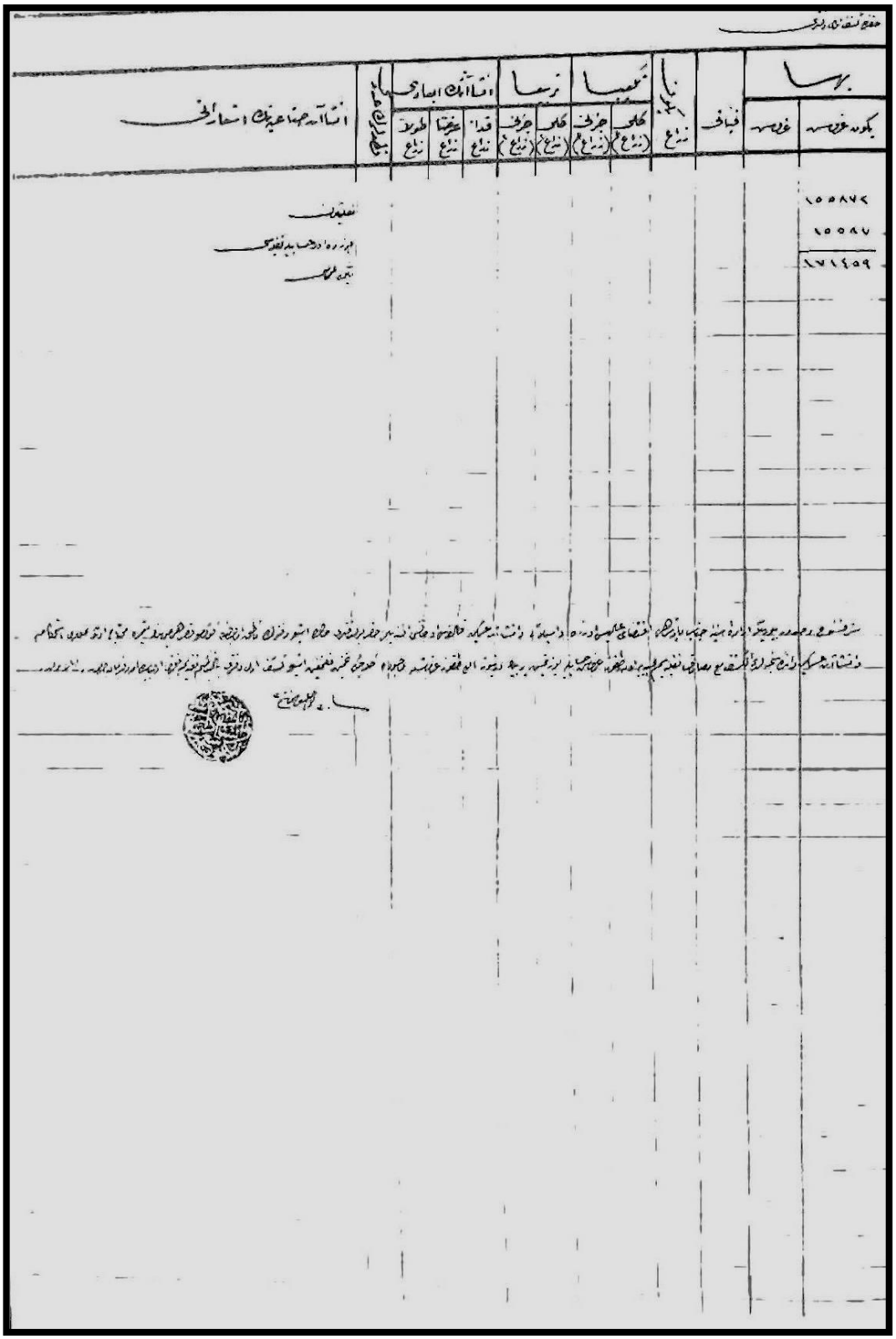
Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/3 (sayfanın sağ bölümü)

Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/3 (sayfanın sol bölümü)

Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/4 (sayfanın sağ bölümü)

Ek 9c- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 21/Za/1301 (Hicrî), Dosya No:14, Gömlek No:25, Sayfa: 4/4 (sayfanın sol bölümü)

Göksu Kasr-ı Hümayûnunun Tamiratı Hazire-i Keşf-i Evvel Defteridir.

Numara 16

(Göksu Kasr-ı Hümayûnunun Tamiratı Hazire-i Keşf-i Evvel Defteridir. Numero (Numara) 16

Göksu Kasr-ı Hümayûnunun Tamiratı											
İnşaat-ı Sanaiyenin İşaratı	Kıt'aların adedi	İnşaatın ebadı			Terbian		Tekyian		Yekûn zira	Fiyatı	Beha	
		Tûlen zira	Arzan zira	Kade? Zira	Cüz'i zira	Külli zira	Cüz'i zira	Külli zira			Kuruş	Yekûn Kuruş
Kasr-ı âli-i mezkûrun çeşme tarafında beyaz odanın tavan ve kurşun duvarlarının bazı mahallerinin yaldızları dökülmüş olduğundan döşeme olarak yaldız tamiriyle duvarlarına beyaz yağlı boya tecdidi									95	8	760	
Yaldız tamiri									16	80	1280	
Mezkûr odanın balkon cihetinde bulunan dış kapı çürümüş olduğundan mevcudu kullanılmak üzere meşeden doğramacıkâri												

Tahtası sağra üzeri cam tarafını cila ve yaldızlı kitabeli kapılar inşası									55,7	180	9955	
Mezkûr odanın mevcud-u kirli merdiven aralarının duvarlarına yağlıboya tazelemesi			16 4,6	5,25 5,25	840 24,45	108,15						
Kasr-ı âli-i mezkûra ……. cihetinde ve diğer tarafta vaki' odaların pencere üstleriyle duvarlarının mevcut sıvaların bazıları dökülmüş ve bazıları da ahşaptan imal edilmiş olduğundan mavcut ahşapların ref''iyle emsali misillü yaldızlı …… tecdidi ve kalemkâr tamiri			26 7	5,25 1,00	13,30 7	20			20	120	2400	
Yağlıboyası			13,60 28	5,256 5,254	218,4				218,4	8	1747	
Kasr-ı âli-i mezkûrun Orta kat dere cihetinde karaya nazır odanın duvarlarının boya tazelenmesiyle kaıların üzerlerinde mevcut kalemkârların tamiri			27,4	5,25	183,58				143,38	40	5743	
Orta kat abdesthanesinde tavan ve kalemkârlarıyla duvarlarında mevcut boyaların bozulmuş olduğundan emsali												

misillü kalemkâr tecdidiyle duvarlarına boya tazelenmesi												
Karakalemkâr		5,7 2,7	2,25 1,70		13,35 4,59	17,98			17,98	40	719	
Yaldız tamiri									6	80	480	
Yağlıboyası			Devren 34	5,25		178,5			178,5	8	1428	
Kasr-ı âli-i mezkûrun Çeşme cihetindeki kebir balkonu mühhedim olduğundan Mefri köyü küfeki taşından tavan tevsiyeli mahalline vaz'ıyla üzerine halis harcıyla Frenk mermeri döşemeli pervazıyla ve küfeki taşından… ve kabartma babalı ve… kirişte ve başlıklı ve aralar… taşından işlenmiş şipkiyeli korkuluklu ve badanalı mevcudu misillü küfeki taşından müceddeden balkon inşası balkon döşemesi		14,5	3,5			50,75			50,75			
Korkuluk			Devren 21,5	0,85		18,28			18,28	500	9140	
Sütun	10								10	1500	15000	
Mezkûr balkon mukabilinde ve dere		14,50	3,50			50,75			50,75	50	2537,2	

cihetindeki balkonun Frenk mermer döşemesinde rub derece-i tamiriyle korkuluklarının şîkest mahallerinin çimentoyla rub derece-i tamiriyle badana…												
Badana			Devren 21,5	0,75		16,12			16,12	10	161	
Kasr-ı âli-i mezkûrun mevcut şömine sobalarının demir edevatına boya tazelenmesiyle taşçı marifetiyle cilası	8								8	15	1200	
Kasr-ı âli-i mezkûr üst katında çeşmeye nazır… balkona… münhedim olduğundan… köyü küfeki taşından oyma ve orta tuğlü ve etrafı… mahalline vaz'ıyla üzerine Frenk mermerinden halis harçla döşemeli ve… pervazlı bir korkuluğun mezkûr taştan tarafını şebikalı oymalı ve köşeli tarafını badanalı parmaklıklı müceddeden balkon inşası												
Nakli yekûn												76861,2

Müceddeden balkon döşemesi		9,3	1,2		11,16				11,16	460	5133,2	
Korkuluğu			Devren 11,7	0,75	8,77				8,77	500	4385	
Mezkûr balkonun mukabilinde dere tarafındaki balkonun önündeki oyma ve orta tavların tecdidi ile etrafında dökülmüş olan orta tuğlu saçaklarının kadimi misillü küfeki taşıyla orta tuğlu tecdidi		9,3	1,2		11,16				11,16	300	3348	
Kasr-ı âliyi mezkûr bodrum kat odalarının derzlerinde mevcut döşemelerin bazıları harab olduğundan meşeden kiriş ve… kulasdan döşeme inşası												
Dolaplar	6	1,3	0,7		5,46							
Oda döşemesi	1	5,6	6		33,6							
Beyler odasındaki döşeme	2	1,3	0,7		1,82	40,88			40,88	25	1022	
Mezkûr dairenin bazı mahallerinin sıvaları dökülmüş olduğundan sıva tamiriyle umumen badana talaşı sıva		Devren 26,8	2,2		58,96							
Badana		15	2		30,00	88,96			88,96	1	88,96	
Tavan sıvası		6,80	6,6		48,88				58,88	6	353	
Mezkûr bodrum katının ibritdar odasının dolabı hedim olmuş olduğundan kargir		2	1,75	2		3			3	50	150	

ayaklı… sıva… dolabı inşası												
Kasr-ı ali-i mezkûrun bodrum katının çeşmeye nazır odasında duvar sıvaları harab olduğundan harçla sıva tecdidi ve badana talaşı			Devren 64	18	1152							
			37,4	18	673,20	825,20			1825,20	12	21904	
Kasr-ı âli-i mezkûrun etraf-ı erbaasında bulunan saçak ve kabartılı ve kayış ve oyma yollar ve bazı mahaller armaklıklarını orta tulelerin ekseri şekt olup döküldüğünden mevcut emsali misillü küfeki icabına göre malta taşından mahlût demir kened ve kurşunla rabtalı mahallerine vaz'ıyla umumen üç kat yağlıboya talaşı			Devren									
Alt kat saçağı			101,4	0,75	76,05				76,05	80	6184	
Üst kat saçağı			101,4	0,75	76,05				76,05	120	9126	
Kasr-ı âli-i mezkûrun çeşme cihetindeki balkonun altında ve kapı önündeki döşeme mermerlerin ekseri mahallerinden kırılmış ve kullanılmaz bir hale gelmiş olduğundan Frenk mermerinden halis		14,8	1,7		25,16							

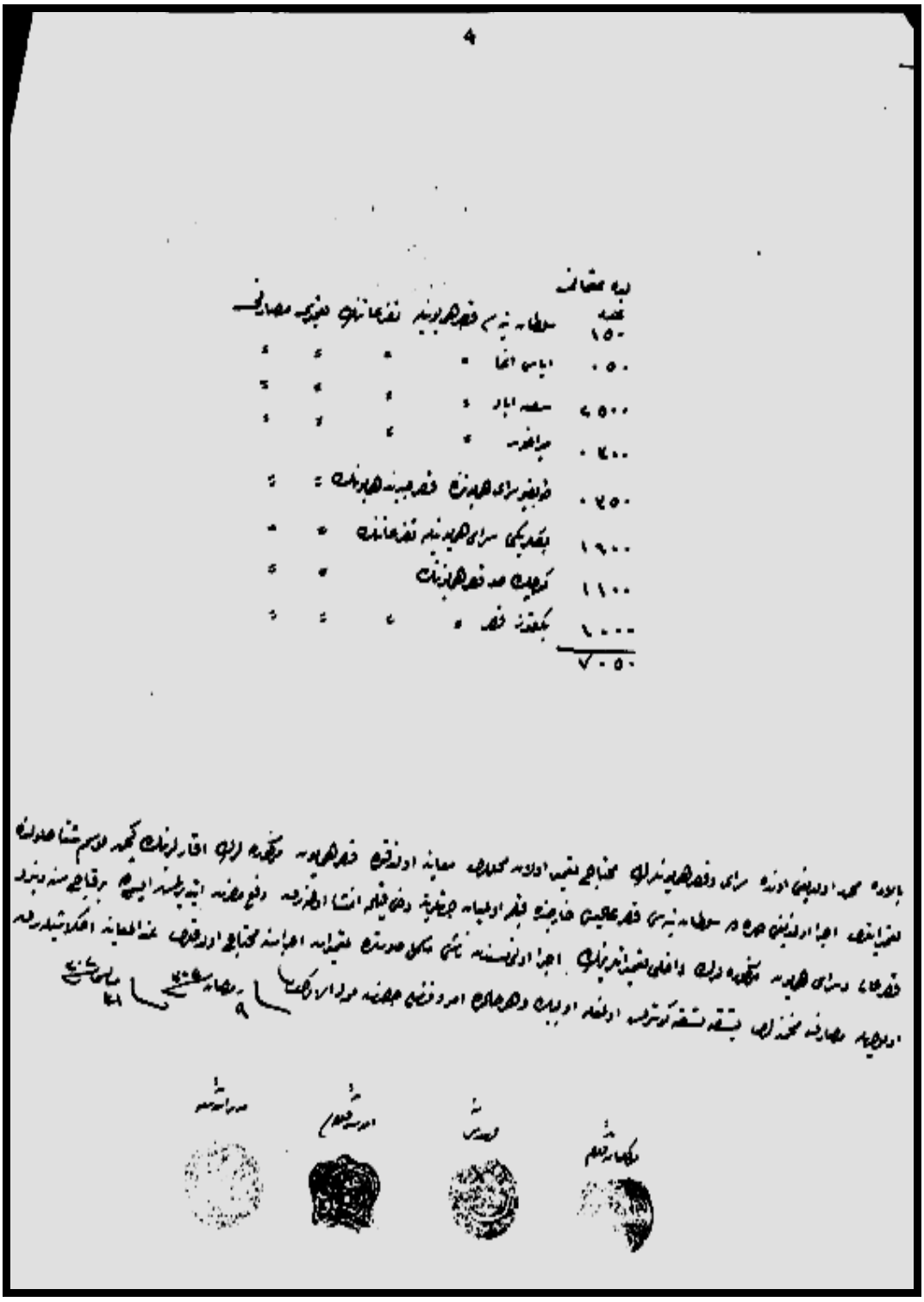
harçla döşeme inşası												
Nakli yekûn		5,5	1,1		8,8	33,96			33,96	40	13,18	
											128016,14	

Göksu Kasr-ı Hümayûnunun Tamiratı												
İnşaat-ı Sanaiyenin İşaratı	Kıt'aların adedi	İnşaatın ebadı			Terbian		Tekyian		Yekûn zira	Fiyatı	Beha	
		Tûlen zira	Arzan zira	Kade? Zira	Cüz'i zira	Külli zira	Cüz'i zira	Külli zira			Kuruş	Yekûn
Nakl-i yekûn											31019	19
Kasr-ı âli-i mezkûrun cam ve çerçevelerinin aştırılmasıyla noksan olan tavanların ikmali											500	
Top	3								2	50	150	
Külliye tamiri	0	0							0	0	200	
Kasr-ı âli-i mezkûrun harici demir armaklıklarını babalarının oynamaları dökülmüş olduğundan çimento ile doldurularak umuma bir kat yağlıboya tazelenmesi			322	2	644				644	10	6440	
Kasr-ı âli-i mezkûrun taht kapusunda beyaz iskelesinde bir köşesinde rıhtımı ile bir köşesinde yalnız mermer döşemesi oynamış olduğundan mezkûr rıhtımın tecdidi ile üzeri		2	2	1	4				4	180	720	

mermerlerinin harçlar yerlerine vaz'ı /Pirinçten dökme iki adet noksan konca köprülerinin ikmali												
	2								2	120	240	
	8								8	40	320	
Kasr-ı âli-i mezkûrun inşasında mevcut su haznesinde üst kat haznesinin sakf larında ve keresteleri iskelet olmuş olduğundan onluklara da ve 8'lik rapdeden renkli çifte sandıklıdan kaplı nisf derece mevcut kiremit ilavesiyle sakfı inşası ve hazne-i durununun çimento sıvası ve ikinci ve üçüncü kat haznelerinin üzerine harçla kiremit ferşi		4	2		8				8	35	280	
		5	4		20							
Kiremit ferşiyesi		5	4		20	40			40	10	400	
			9	4	36							
Haricen derz ve badanası			9	4	36	72			72	3	216	
Hazne-i sıvası			6	1	6				6	10	60	
Mezkûru hazneden kara… e kadar kurşun boruları mukadden tamir olmuş ise de Kara… köşke kadar on beş numerolu kurşun boruyla tecdidi		140							140	22	3080	
Mezkûr hazneden köprüye kadar ve köprüden Maslak'a kadar yirmi bir numerolu kurşun boruyla köprünün üzerinde mevcut iki kutrun da suyolları harab olduğundan tecdidi		40							40	30	1200	
Su boru kurşun boru		200							200	30	6000	

Mezkûr . memba-ı olan bağına kadar maa……tecdidi		200							200	22	4400	
Kasr-ı ali mezkûrun kara tarafında bulunan çeşmesinin vasatındaki anındaki arsiyesi yarılmış olduğundan tecdidi	1		3		075				1	150	150	
											15587282	
Nakli yekûn											155872	
											15587	
											171409	

Şerefsunuh ve sudur buyrulan irade-i seniyye-i hazret-i padişaha hi iktiza-i âlisi üzere işbilaki inşaatı asakiri kalfası o hani efendiler hazır buyuruldukları halde işbu defterin natık olunduğu Göksu kasr-ı hümayûnunda tamire muhtac olan mahalleri istihkam ve inşaatı asakiri dairesince ledel keşif nama sarif nakliyesi mahalliye on dokuş kuruş hesabıyla yüz yetmiş bir bin dört yüz elli dokuz kuruşa vücuda geleceği tahmin kılınmış işbu keşf-i evvel efteri bi't-tanzim takdim kılınan ol bâbda emr-i ferman hazreti veliyyül emrindir. Fi 20 … 300

Ek 10- Tasnif: Y.PRK. HH. (Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa Nezareti Maruzâtı), Tarih: 09/N /1303 (Hicrî), Dosya No:17, Gömlek No:20, Sayfa: 1,
Konu: Kasır ve saraylardan tamire muhtac olanlarının ahvallerine dair tanzim olunan keşif varakasıdır. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

"Lira-i Osmanî

150 Sultan Tepesi kasr-ı hümayûnuyla teferruatının tamir, masarifi

050 Ayaz Ağa kasr-ı hümayûnunuyla teferruatının tamir, masarifi

2500 Sadabad kasr-ı hümayûnuyla teferruatının tamir, masarifi

0300 Milahor kasr-ı hümayûnuyla teferruatının tamir, masarifi,

0350 Topkapı saray-ı hümayûnunda kasrr-ı Cedid hümayûnun tamir, masarifi

1600 Beylerbeyi saray-ı hümayûnuyla teferruatının tamir, masarifi

1100 Küçüksu kasr-ı hümayûnuyla tamir, masarifi

1000 Beykoz kasr-ı hümayûnuyla teferruatının tamir, masarifi

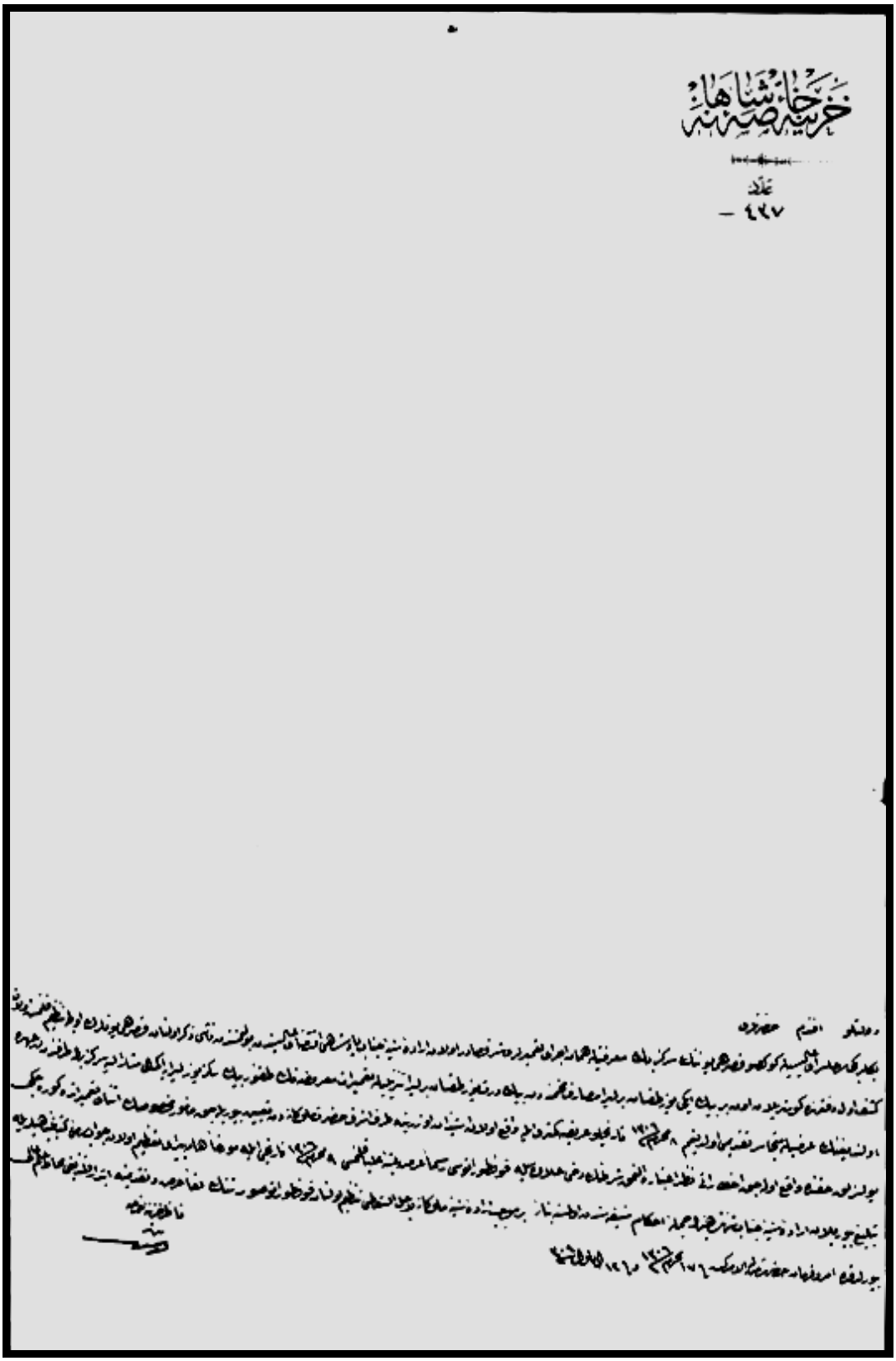
7050 Toplam

Balâda muharrir olduğu üzere saray ve kasr-ı hümayûnların muhtac-ı tamir olan mahallerin muayene olundukda kasr-ı hümayûn-u mezkûrelerin akarlarının geçen mevsim şita hululünde tamiratın icrâ olunduğu sırada Sultantepesi kasr-ı âlisi haricinde… olmayan cihetlerine dahi… inşa olunarak def-i mazarat ettirilmiş ise de birkaç seneden beri kasr-ı ali ve saray-ı hümayûn-u mezkûrelerin dâhili tamiratlarının icrâ olunmasında nâşî mükemmel surette tamirat icrâsına muhtac oldukda inde'l muayene anlaşılacak ol vechle masarif-i muhammenelerin başka başka gösterilmiş olmağla ol bâbın ve her halde emri ferman hazreti men lehü'l emrindir.

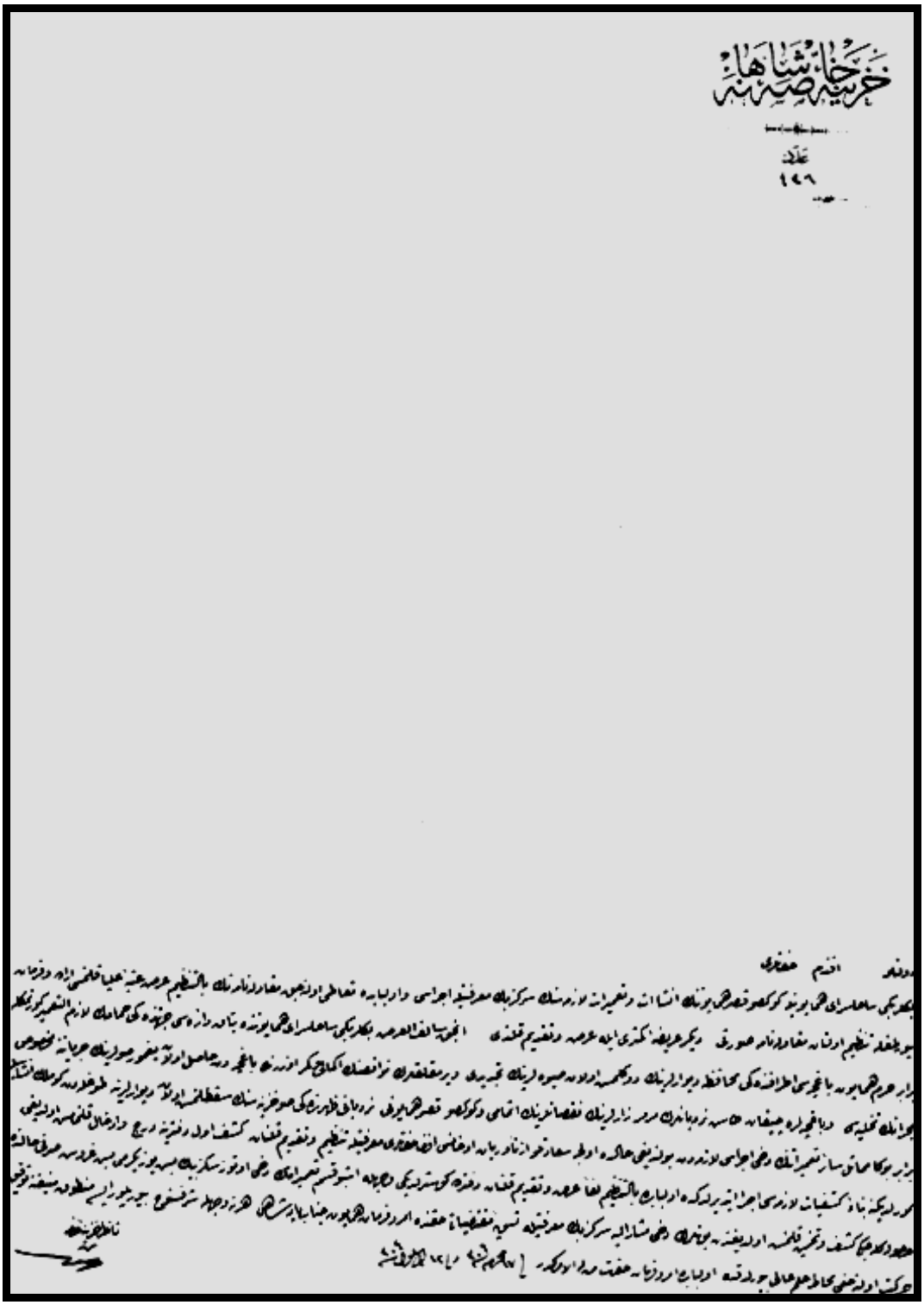
Fi 9 Ramazan sene 303 Fi 31 Mayıs sene 302"

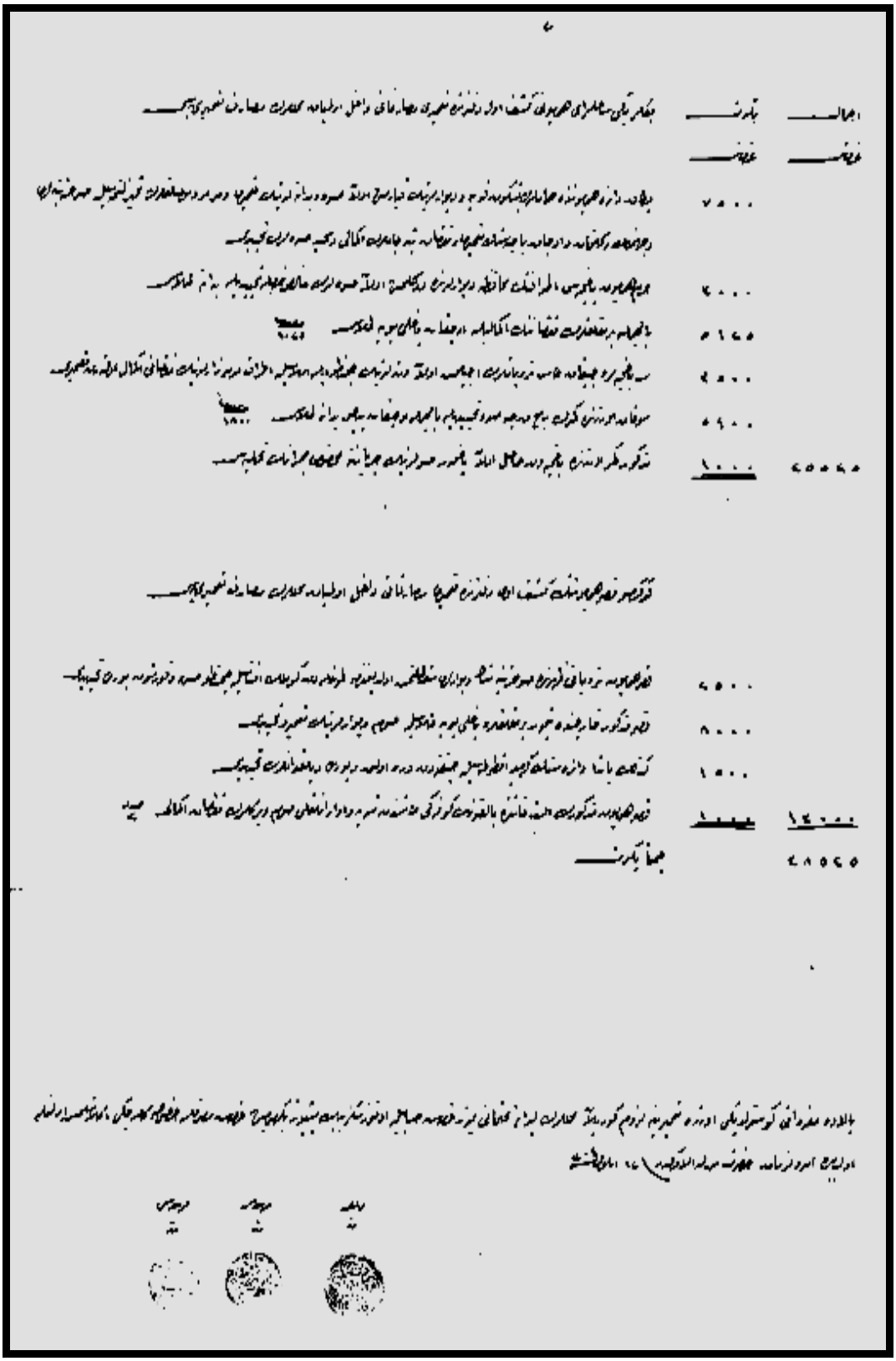
Ek 11a-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48, Sayfa: 4/1,
Konu: Beylerbeyi sarayı ve Göksu Kasrı'nın tamirine ait keşif defterinin takdimi ile kontrata ilave olunacak fıkranın Hazine-i Hassa'ca arzı. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Ek 11b-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48, Sayfa: 4/2

Ek 11c-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48, Sayfa:4/3

Ek 11d-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 17/M /1306 (Hicrî), Dosya No:35, Gömlek No:48, Sayfa: 4/4

"Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûn-u ve teferruat-ı sairesi ile Göksu kasr-ı hümayûnu tamiratı haznelerinin icrâsı şeraitini mübeyyin hazine-i hassa-i şahane ile atufetli Serkez Bey Hazretleri beyninde akdolunan mukavelenamedir.

Saray-ı hümayûn-u mezkûre ile teferruatının bir kıt'a keşfi evvel defteri natık olduğu üzere tamirat ve inşaatının masarifat-ı mühimmesi dokuz bin iki yüz on bir adet ve Göksu kasr-ı hümayûnunun dahi kezâlik bir kıt'a keşf-i evvel defteri natık olduğu vechle masarif-i mühimmesi iki bin seksen aded ki, cem'an on bir bin iki yüz doksan bir adet lira-i Osmaniyeden ibaret olup bundan saray-ı hümayûnu mezkûre ile teferruatının masarif-i mühimme-i mekşufesi bulunan salifü'z-zikr dokuz bin iki yüz on bir adet lira-i Osmaniyeden bin iki yüz on bir adet ve Göksu kasr-ı hümayûn-u masarif-i tamiriyesi olan iki bin seksen liradan ikiyüz seksen adet ki her ikisinden bin dört yüz doksan bir adet liranın tenziliyle dokuz bin sekiz yüz adet lira-i Osmani bedel maktu' ile mezkûr saray-ı hümayûn ve kasr-ı âli ve teferruatlarının zikr olunan keşf-i evvel defterlerinde gösterilen evsaf ve eşkalleri mûcibince fenne ve matluba muvafık surette inşa ve tamiratının icrâ etmek ve tarz-ı eşref-i mûlukaneden tayin buyurularak memur-i mahsusun esna-yı tamir ve inşaatta göreceği yolsuzluk hakkında vak'i olacak ihtaratı nazar-ı itibara alınmak ve hemen işe bed-i mübâşeretle bilâta'til ameliyata devam olunarak on dört hafta müddet zarfında ikmal eylemek ve tarih-i bed'i olan mah-i hal ruminin üçüncü pazartesi günündem itibaren bedel-i maktu'u olan salifü'z-zikr dokuz bin sekiz yüz aded lira-i Osmaniye mahsuben ale'l hisab olarak ilk iki haftalıkların sekiz yüz ve küsur sekiz bin iki yüz liradan yedi bin iki yüz lirası haftadan haftaya ellişer yüz lira-i Osmani verilmek ve bedel-i maktu'i mezkûrden küsür kalacak olan bin adet liranın dahi ikmal-i inşaat ve tamiratta usuli vechle hazine-i hass-i şahanece nihayet bir hafta zarfında keşf-i sanileri icrâ olundukdan sonra tesviye olunmak ve mukavele haricinde fazla inşaat icrâsına lüzum-ı tahakkuk eylediği halde kable'l icrâ hazine-i hassa-i şahane nezaret-i celilesine müracaat kılınarak alınacak emr ve mezuniyet üzerine inşa olunacak ilavatın erbâb-ı vukuf marifetiyle keşfi bi'l-icrâ tahakkuk eyleyecek hal üzerine hareket olunmak ve bu gibi fazla inşaat ve tamirat masarif-i suret-i mebhuse ile bedel-i maktu'una zamne ilave kılınmak ve her bir ameliyatın bilâ kusur fenne tevkiran metanet ve rehavet-i matlubeleri husule getirilmek ve tezyinatlarının dahi emsallerine tamamıyla müşabih olarak hüsn-i inşasına kemal-i mertebe itina edilmek şeratiyle inşaat ve tamirat-ı mezkûre bir müşarün-ileyh tarafından icrâ olunacaktır.

İş bu mukavelenamenin bir nüshasının hak pay-ı… hazret-i mûlûkaneye takdim kılınmak ve bir nüshası li-ecli muhavele hazine-i şahanede tevkif edilmek ve bir nüshasını dahi mişarûn-ileyh Serkez Bey Hazretleri yedinde kalmak üzere üç nüsha olarak tanzim ve teati kılınmıştır.

Fi 11 Eylül Sene 304 Sâdır olan

Müteahhid muhasebeci hazine-i hassa-i şahane

Serkez-Abdullah İbrahim-Nazareti Hassa-i Şahane”

“Hazine-i Hassa-i Şahane

Aded 437

Devletlü Efendim Hazretleri

Beylerbeyi sahil saray-ı âlisiyle Göksu kasr-ı hümayûnunun Serkez Bey marifetiyle hemen icrâ-yı tamirleri şeref sâdır olan irade-i seniyye-i cenab-ı padişahı iktiza-yı alisinden bulunmasından nâşî zikr olunan kasr-ı hümayûnların evvelce tanzim kılınmış olan keşf-i evvel defterinde gösterilen (on bir bin iki yüz doksan bir) lira masarif-i mühimmeden bin dört yüz doksan bir lira tezyiniyle tamirat-ı mazuranın doksan bin sekiz yüz liraya ikmali müşarün-ileyh Serkez Bey tarafından deruhde olunduğunun arzıyla mütecasir takdimi olduğum 8 Muharrem Sene 1306 tarihli arize-i kemterin ile vaki’ olan isti’zan üzerine taraf-ı eşref hazret-i mülükaneden tayin buyurularak memur-i mahsusun esna-yı tamiratta göreceği yolsuzluk hakkında vaki’ olarak ihtiratı nazar-ı itibara alınmak şartının dahi ilavesiyle konturatosu resmen arz-ı atiyye-i ulya kılınması 9 Muharrem Sene 1306 tarihi ile müverrahan hamme-i pira-i tanzim olan cenab-ı sami-i kitabet-i penahileriyle tebliğ buyurulan irade-i seniyye-i cenab-ı şehinşahının cümle-i ahkamı münifesinden olmasına binaen bir mûcib-i irade-i seniyye-i mülûkaneli ecliyet-i teati tanzim olunan konturato suretinin leffen arz-ı takdimine ibtidar kılındığı muhat-ı ilm-i ali buyuruldukta emr-i ferman hazreti menlehü’l-emrindir.

Fi 17 Muharrem Sene 1306 ve Fi 12 Eylül Sene 304 “

“Hazine-i Hassa-i Şahane

Aded 436

Devletli Efendim Hazretleri

Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnuyla Göksu kasr-ı hümayûnunun inşaat ve tamirat-ı haznesinin Serkez Bey marifetiyle icrâsı ve ol bâbda teati olunacak mukavelenamenin bi’t-tanzim arz-ı atiyye-i ulya kılınması irade ve ferman buyrulmağla tanzim olunan mukavelename suret-i diğer arize-i kemteri ile arz ve takdim kılındı. Ancak salifü’l-arz Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnunda yatak dairesi cihetindeki hamamın lâzımü’t-tamir görünmekle beraber harem-i hümayûn bahçesi etrafındaki muhafaza duvarlarının dökülmüş olan sıvalarının tecdidi ve parmaklıkların nevakısının ikmali ve kemer üzerinde bahçeden hasıl olan yağmur sularının cereyanına mahsus mecranın tahliyesi ve bahçelere çıkan taş merdivenlerin mermer zarlarının noksanlarının itmamı ve Göksu kasr-ı hümayûnu merdiveni zahrındaki su haznesinin sakatlanmış olan duvarlarına tuğladan gömlek inşasıyla beraber buna mümessil sair tamiratının dahi icrâsı lâzımeden bulunduğu halde evvelce saadetlü Eznavriyan Ohans Efendi hazretleri marifetiyle tanzim ve takdim kılınan keşf-i evvel defterine derz ve idhal kılınmamış olduğu görüldüğüne binaen keşfiyat-ı lezinesi icrâ ettirildikte ol bâbda bit’tanzim leffen dahi otuz sekiz bin beş yüz yirmi beş kuruş sarfı halinde husule geleceği keşif ve tahmin kılınmış olduğundan

bunların dahi müşarün-ileyh Serkez Bey marifetiyle tesviye-i mukteziyatı hakkında emr-i ferman hümayûn-u cenab-ı padişahı her ne vechle şerefsunuh buyurulur ise mantık-ı mûnifine Tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm-i ali buyuruldukta ol bâbda emr-i ferman hazret-i menlehü'l emrindir.

Nazır-ı Hazine-i Hassa

Fi 17 Muharrem Sene 306 ve

Fi 12 Eylül Sene 304"

"İcmal Yekun → Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnunun keşf-i evvel defterinde tamiri masarifatı dâhil olmayan mahallerin masarifi tamiriyesi

Kuruş

7500 → Yatak daire-i hümayûnunda hamamların meskun foya ve duvarlarının kabarmış olan sıva ve badanalarının tamiri ve mermer musluklarının temizlenmesiyle su hazneleri… ve ocak bacasının tamiri, noksan tepe camların ikmali ve… sıvaların tecdidi

3000 →Harem-i hümayûn bahçesi etrafının muhafaza duvarlarında dökülmüş olan sıvaların halis tecdidiyle badana talaşı

5125 →Bi'lcümle parmaklıkların noksanının ikmaliyle üç kat yağlıboya talaşı 1025

3500 → Sed bahçelere çıkan taş merdivenlerin açılmış olan derzlerinin çimento ile imlasıyla etraf mermer zarlarının noksanı ikmal olunarak tamiri

5400 → Sokak üzerinde kemerin rub' derece sıva tecdidiyle bi'lcümle üç kat badana talaşı 1800

25–525

1000 → Mezkûr kemer üzerinde bahçeden hâsıl olan yağmur sularının cereyanına mahsus mecranın tahliyesi

Göksu kasr-ı hümayûnunun keşf-i evvel defterinde tamirin masarifatı dâhil olmayan mahallerin masarif-i tamiriyesi

2500 →Kasr-ı hümayûn merdiveni zahrında su haznesinin duvarların sakatlanmış olduğundan tuğladan gömlek inşasıyla, çimento sıva ve kurşun boru tecdidi

8000 → Kasr-ı mezkûr haricinde… parmaklıklar yağlıboya talaşıyla mum duvarlarının tamir ve tecdidi

1500 → Kezâlik Paşa dairesinin kiremit aktarılmasıyla çinkodan dere oluk duvarı ve balkonlarının tecdidi

13000

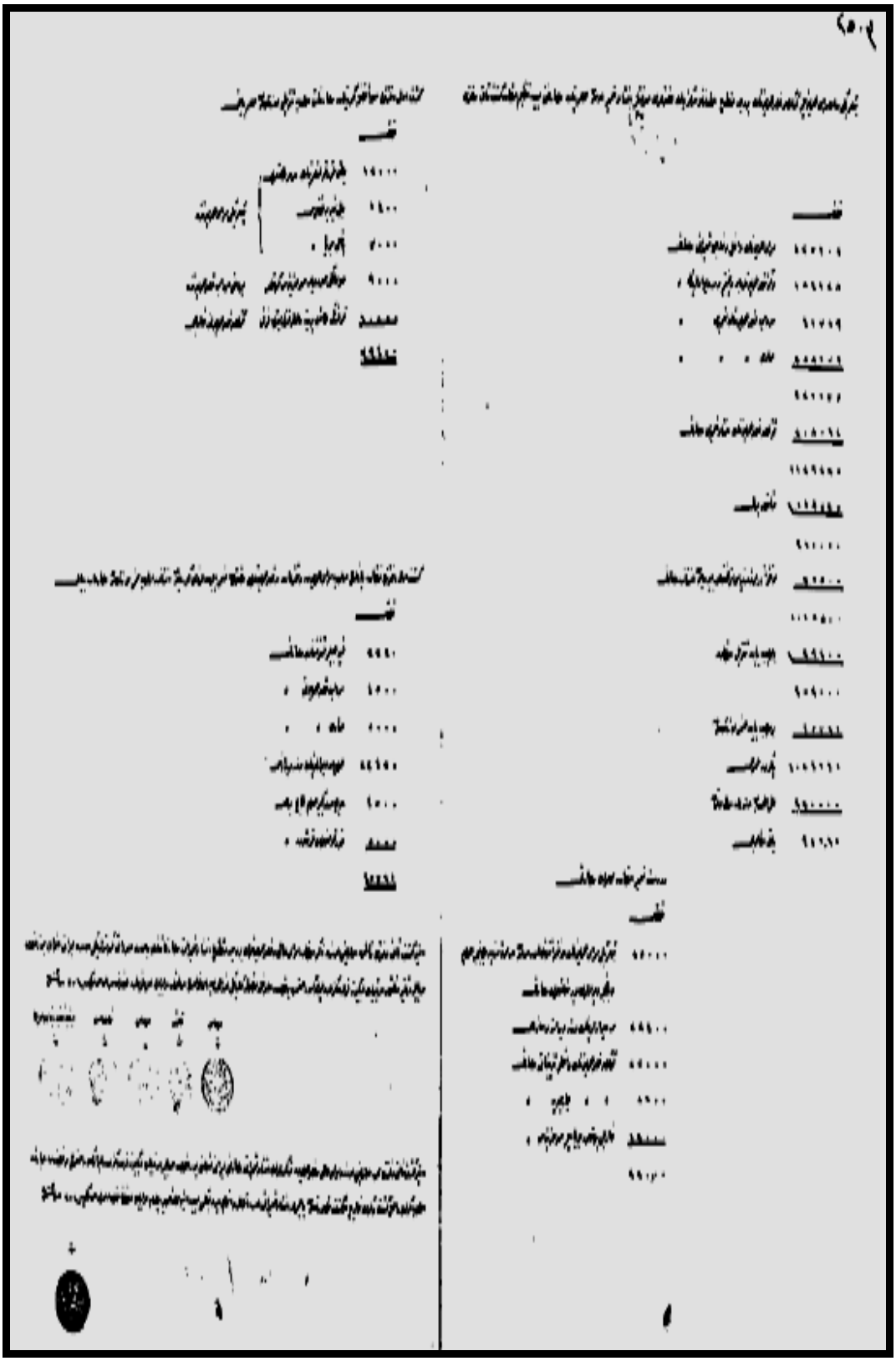
1000 →Kasr-ı hümayûn-u mezkûr un alt daire balkonunun köneki taşından tesviye ve avadanlıklı mum direkleri moksan ikmali. Aded 2, 38525 Cem'an yekün

Bala'da müfredatı gösterildiği üzere tamirine lüzum görülen mahallerin lira-i Osmani yüz kuruş hesabıyla otuz sekiz bin beş yüz yirmi beş kuruş masrafla hususa geleceği anlaşılmış olmağla ol bâbda emr-i ferman hazreti men lehul emrindir.

Fi 12 Eylül Sene 304 Mühendis-Mühendis-Kalfa"

Ek 12a-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 16/N /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:127, Sayfa: 2/1
Konu: Göksu Kasrı ile Beylerbeyi sahil sarayının tamiri hakkında Hazine-i Hassa Nezareti'nin maruzatı. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Ek 12b-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 16/N /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:127, Sayfa: 2/2

“Hazine-i Hassa-i Şahane

Aded (176)

Göksu kasr-ı hümayûnunun haricen tahiratı icrâ olunurak dâhilinde bazı kalemkâr işleri kalmış ve bu da havaların müşaadesizliğinden ileri gelmiş ise de nevakısının ikmaline teşebbüs olunuruk tamiratın kariben hitam bulacağı arz ve beyanını mütezammin, mütecasir takdimi olduğum 21 Mart Sene 305 tarihli arize-i kemteranem üzerinde kasr-ı hümayûn-u mezkûrun pek çok mahallerinin tamiratı konturatoya muvafık olmadığı mesmu-i ali buyurulmuş olduğundan nevakısının konturatoya ahkam-ı dairesinde ikmal ettirilmesi irade ve ferman buyurulduğu mütezammin 1 Mayıs Sene 305 tarihli tezkere-i devletleri meal-i alisi malum kenteranem oldu. Serkez Beye bedel-i malum ile ba’irade-i seniyye-i mülükane tanzim olunan konturatosu mucibince tamiratı maktuen ihâle olunan salifü’l-arz Göksu kasr-ı hümanunuyla Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnunun ahval-i hazırasının keşif ve muayenesi zımmında heyet-i feniyye-i müsteshaken geçen de bizzat azimet olunarak inşaat ve tamirat-ı vâkıa’ birer birer nazar-ı muayeneden geçirilerek heyet-i mahuza tarafından tanzim veziri müşarün-ileyh tarafından temhir olunan keşf-i sani defterinin leffen arz ve takdimine ibtidar kılınmış ve müşarün-ileyh sahil saray-ı mezkûrun hariciyle kasr-ı hümayûn-u mebhusun dâhili nevakısını ikmal etmekde bulunmuş olduğu gibi hazine-i hassa şahaneleri inşaat ve tamiratın hüsn-i ikmali emrinde dikkat ve ihtimam olunmağla beraber kusur olacağının dahi inşaat ve tamirat-ı vâkıa’ derecesine mütenasiben tesviye ve îta olunacağı maruzdur. Ol bâbda emr-i ferman hazret-i men lehül emrindir.

Nazır-ı Hazine-i Hassa

Fi Ramazan Sene 306 ve Fi Mayıs Sene 305”

“2503

Beylerbeyi sahil saray-ı hümayûnuyla Göksu kasr-ı hümayûnun maktu’ atıfetli Serkez Bey hazretleri marifetiyle inşa ve tamir olan… masarifini mübeyyin tanzim olunan keşif-i… defteri

Kuruş

337102 Saray-ı hümayûnun dâhili ve harici tamiratı masarifi

184 128 Deniz kasr-ı hümayûnlarıyla rıhtım ve sed duvarlarının masarifi

41769 Sirdab kasr-ı hümayûnunun tamiri masarifi

358176 Sarı kasr-ı hümayûnunun tamiri masarifi

921175

208062 Göksu kasr-ı hümayûnunun inşa ve tamiri masarifi

1129237

149237 Münakaşa bedeli

980000

38500 Muahharen irade-i seniyyesi şerefnamlık buyrulan inşaat masarifi

1018500

39400 Bir mûcib-i beyan-ı zimmî lâzım gelen

1024861 Yekûn-i umumi

930000 Ale'l-hesab olarak îta olunan

94861 Baki matlubu

Derdest tamir olunan mahallelerin masarifi

Kuruş

25000 Beylerbeyi saray-ı hümayûnunun muahharen şerefsâdır olan irade-i seniyye-i mûcibince harem ve bahçe duvarları ve parmaklıkların masarifi

23400 Sed duvarlarının derz ve badana vesairesi

22000 Göksu kasr-ı hümayûnunun dâhili tezyinatı masarifi

8800 Göksu kasr-ı hümayûnunun çarçupa masarifi

13000 Haric bir müteallık boyasıyla su haznesi masarifi

92000

"Keşf-i evvel defterinde sehven fazla görülen masarifat olup tenzili lâzım gelen mahaller beyanı

Kuruş

12000 Çatı korkuluklarının mermer taşları} Beylerbeyi saray-ı hümayûnunda

1400 Çarçupa fazlası } Beylerbeyi saray-ı hümayûnunda

7000 Yağlı boya } Beylerbeyi saray-ı hümayûnunda

9000 Su… sıva ile su haznesi gömlekler bu dahi Sirdap kasr-ı hümayûnunda

10000 Kürekli taşı yerine Malta konulduğundan farkı Göksu kasr-ı hümayûnunu harici

39400

Keşf-i evvel defterinde noksan yazılmış olup saray-ı hümayûn ve tefamat ve kasr-ı hümayûnların mazarattan men'i için lüzumu görülen inşaat olup zimmi lâzım gelen masarifat beyanı

Kuruş

3330 Kapucular koğuşunun masarifi

4500 Sirdap kasr-ı hümayûnu masarifi

5000 Sarı kasr-ı hümayûnun masarifi

23431 Umum sed duvarlarının derz ve badanası

4500 Üç adet kebir som

5000 Korkulukların kurşun behası

45761

İşbu keşf-i sani defteri natık olduğu üzere zikr olunan saray-ı âli ve kasr-ı hümayûnların bemechi maktu' inşa ve tamirat masarifatının Balada müfredatı gösterildiği üzere lira-i Osmani yüz kuruş hesabıyla… münakaşa on bin iki yüz kırk sekiz adet lira

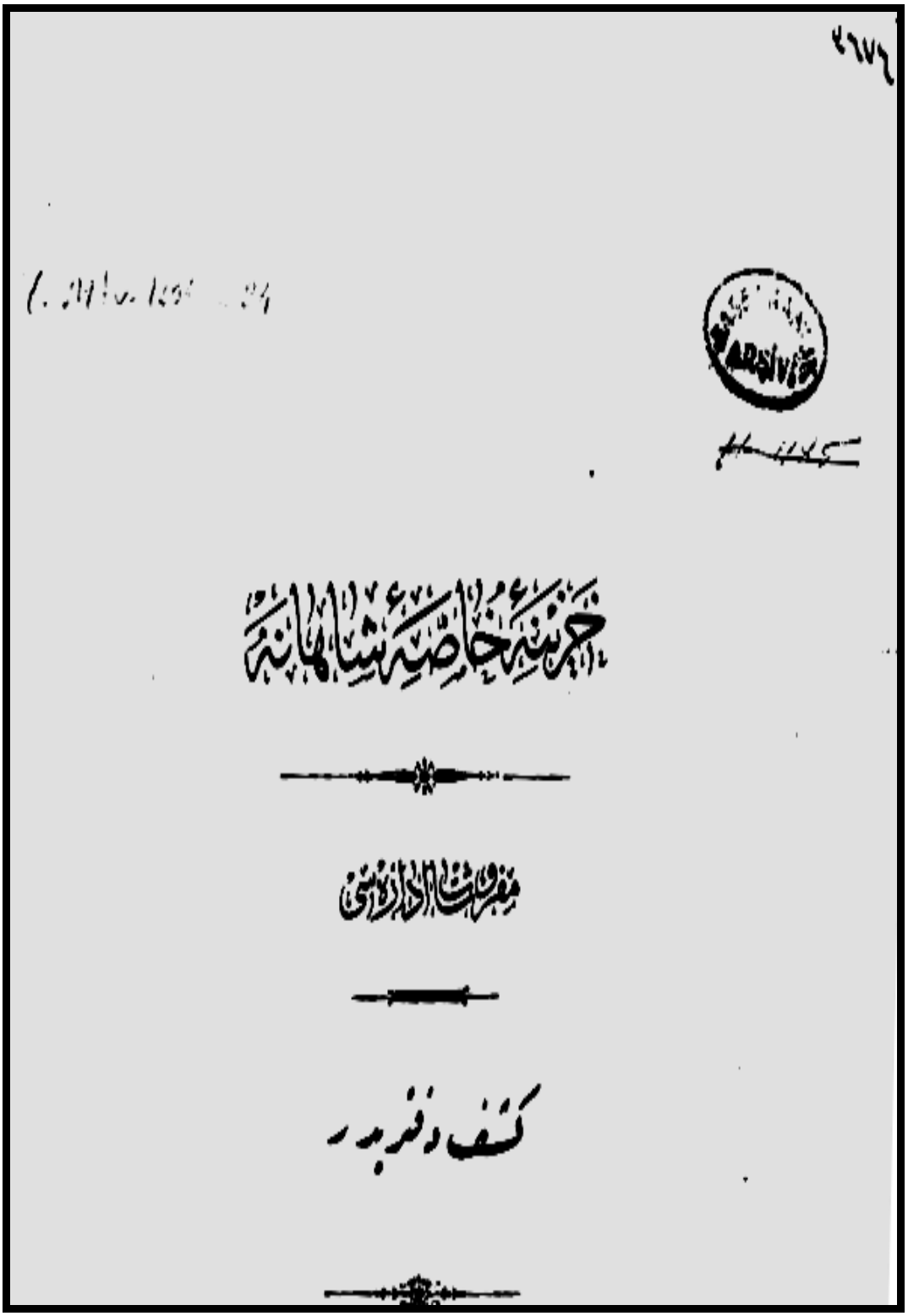
küsür altmış bir kuruş masrafla husule geldiği inde'l-hisab anlaşılmış olmağla ol bâbda emri ferman hazreti men lehil emrindir.

Fi 28 Nisan Sene 305

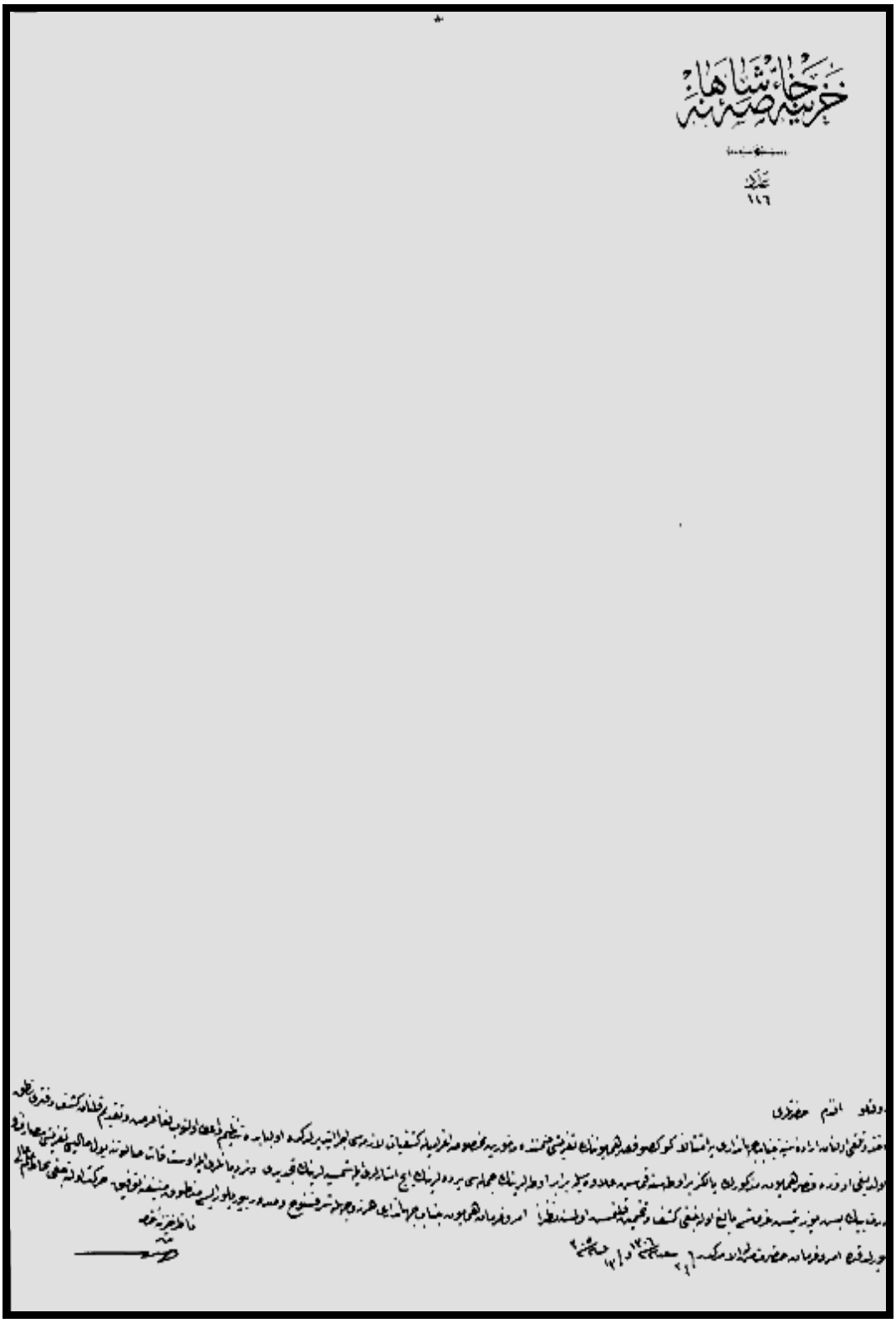
Enbiye-i Seniyye Anbarı Müdürü-Kalfası-Mühendis-Kalfa-Mühendis

İşbu keşfi sani defterinde muharrir olduğu üzere saray-ı âli ve kasr-ı hümayûn-u mezkûrların inşa ve tamiratı masarifi lira-i Osmani yüz kuruş hesabıyla on bir iki yüz kırk sekiz adet lira ve küsür altmış bin kuruştan ibaret olub gerek dâhili keşif ve gerek harici keşif küsür kalan bilcümle inşa ve tamiratı hüsn-i ikmal ve itmam edeceği hazret-i men lehil emrindir.

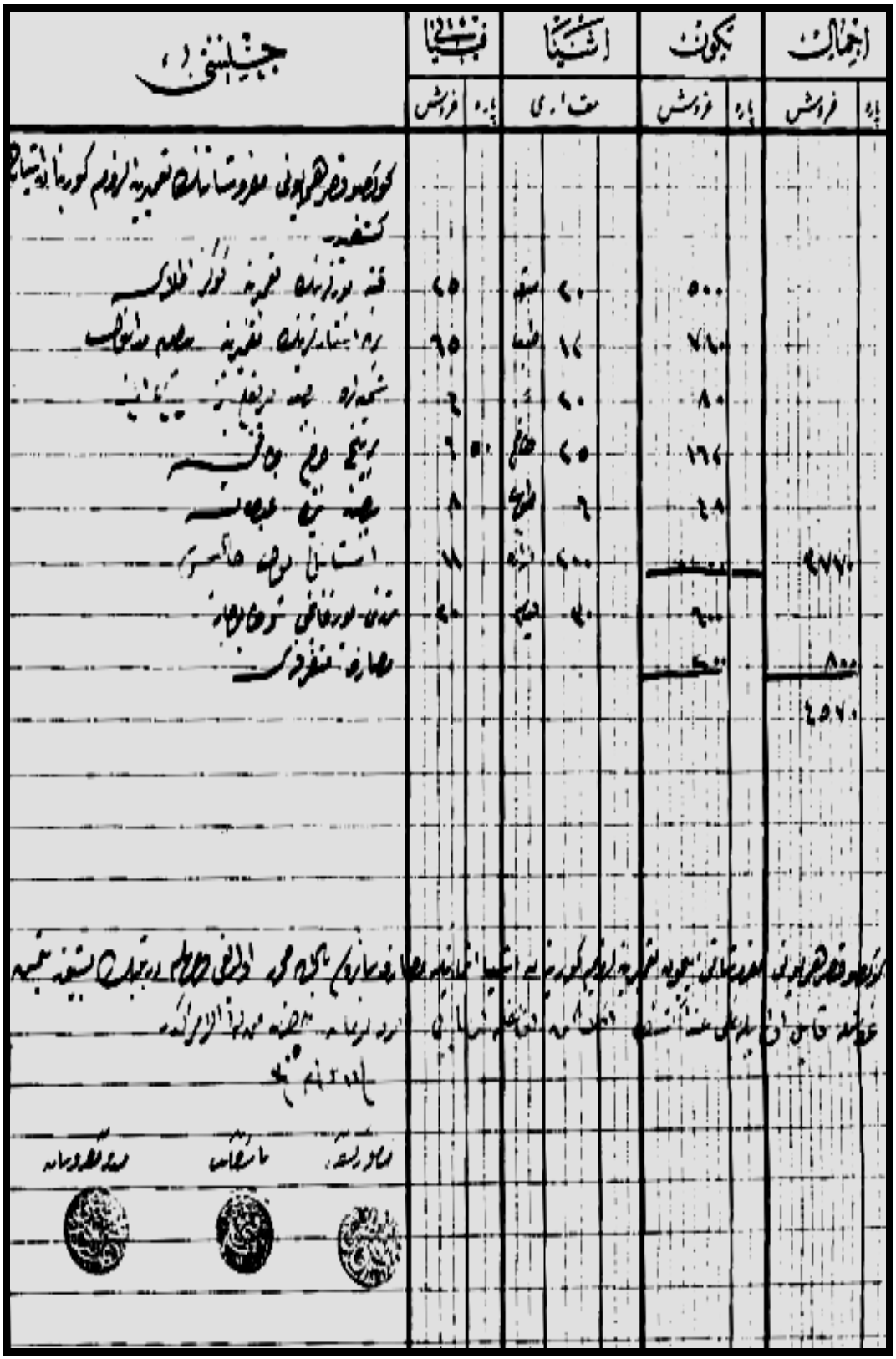
Serkez"

Ek 13a-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî),Dosya No:38, Gömlek No:88, Sayfa: 3/1,
Konu: Göksu Kasrı'nın tefrişine ait keşif defterinin takdimi. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

خزينه خاصه شاهانه

Ek 13b-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:88, Sayfa: 3/2

Ek 13c-Tasnif: Y..MTV. (Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı), Tarih: 24/Ş /1306 (Hicrî), Dosya No:38, Gömlek No:88, Sayfa: 3/3

Hazine-i Hassa-i Şahane Mefruşat İdaresi Keşif Defteri

“Hazine-i Hassa-i Şahane

Aded 116

Devletlü Efendim Hazretleri ahz ve telakki olunan irade-i seniyye-i cenab-ı cihandariye imtisalen Göksu kasr-ı hümayûnunun tefrişi zımnında me’murin-i mahsusa ârâmımla keşfiyat-ı lâzımeni icrâ etdirildikte ol bâbda tanzim ve igta’ olunup leffen arz-ı takdim kılınan keşif defteri nutk olduğu üzere kasr-ı hümayûn-u mezkûrun yalnız bir odasına kumaş ilavesiyle beraber odalarının cümlesi perdelerinin iç astarları ile şemsiyelerinin tecdidi ve merdivanları ile üst kat salonuna yol halısı tefrişi masarifatının dört bin beş yüz yetmiş kuruşa baliğ olacağını keşif ve tahmin kılınmış olmasına nazaran emr-i ferman-ı hümayûn cenab-ı cihandarı her ne vech ile şerefsunuh ve sudur buyurulur ise mantık menife-i tevfik hareket olacağı muhat-ı ilm-i âli buyuruldukta emri ferman hazret-i menlehül emrindir.

Fi 24 Şaban Sene 1306 ve Fi 13 Nisan Sene 305”

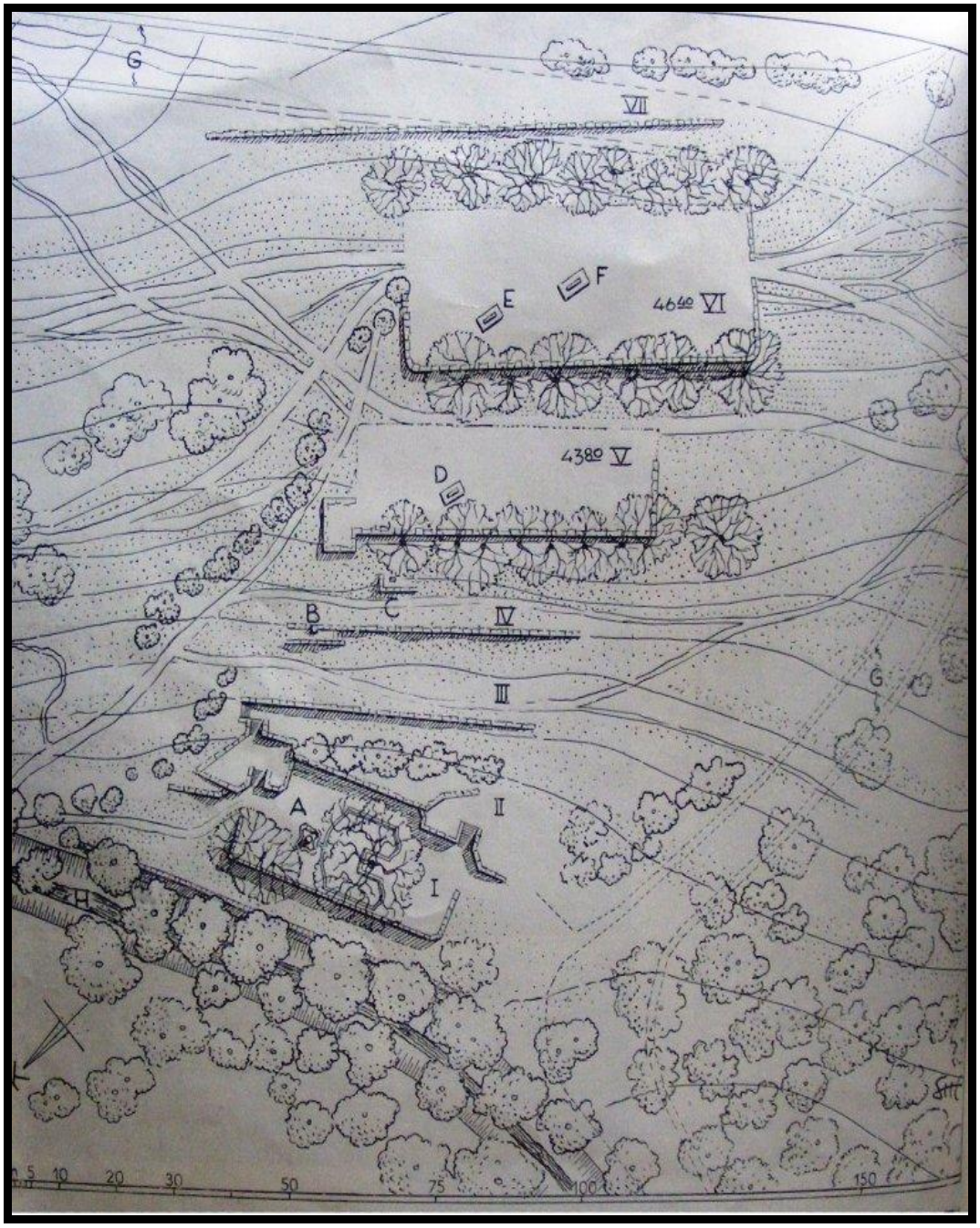
İCMAL		**YEKÛN**		**EŞYA**	**FİYATI**		**CİNSİ**
Para	Kuruş	Para	Kuruş	Miktarı	Para	Kuruş	
							Göksu kasr-ı hümayûn-u mefruşatının tamirine lüzum görünen eşyanın keşfidir.
			500	20		25	Kanepe pürüzlerinin tamirine… atlası…
			780	12 top		65	Perde atlaslarının tamirine beyaz merinos
			80	20 top		4	Şemsiyelere beyaz sırıklı bez En/2 Boy/2
			162	25 takım		50	Pirinç cam takımı
			48	6 top		8	Beyaz perde
		3770	2200	200		11	İstanbul yün halısı
			600	300		20	Terzi yorgancı
		800	200				Masarif-i müteferrikası
	4570						

Küçüksu kasr-ı hümayûnu mefruşatı içi tamirine lüzum görülen eşya itmamıyla masarif-i sairesi Balada muharrir olduğu vech ile dört bin beş yüz yetmiş kuruşla kabil olabileceği indel keşif anlaşılmış olmağla ol bâbın emr-i ferman hazret-i men lehul emrindir.

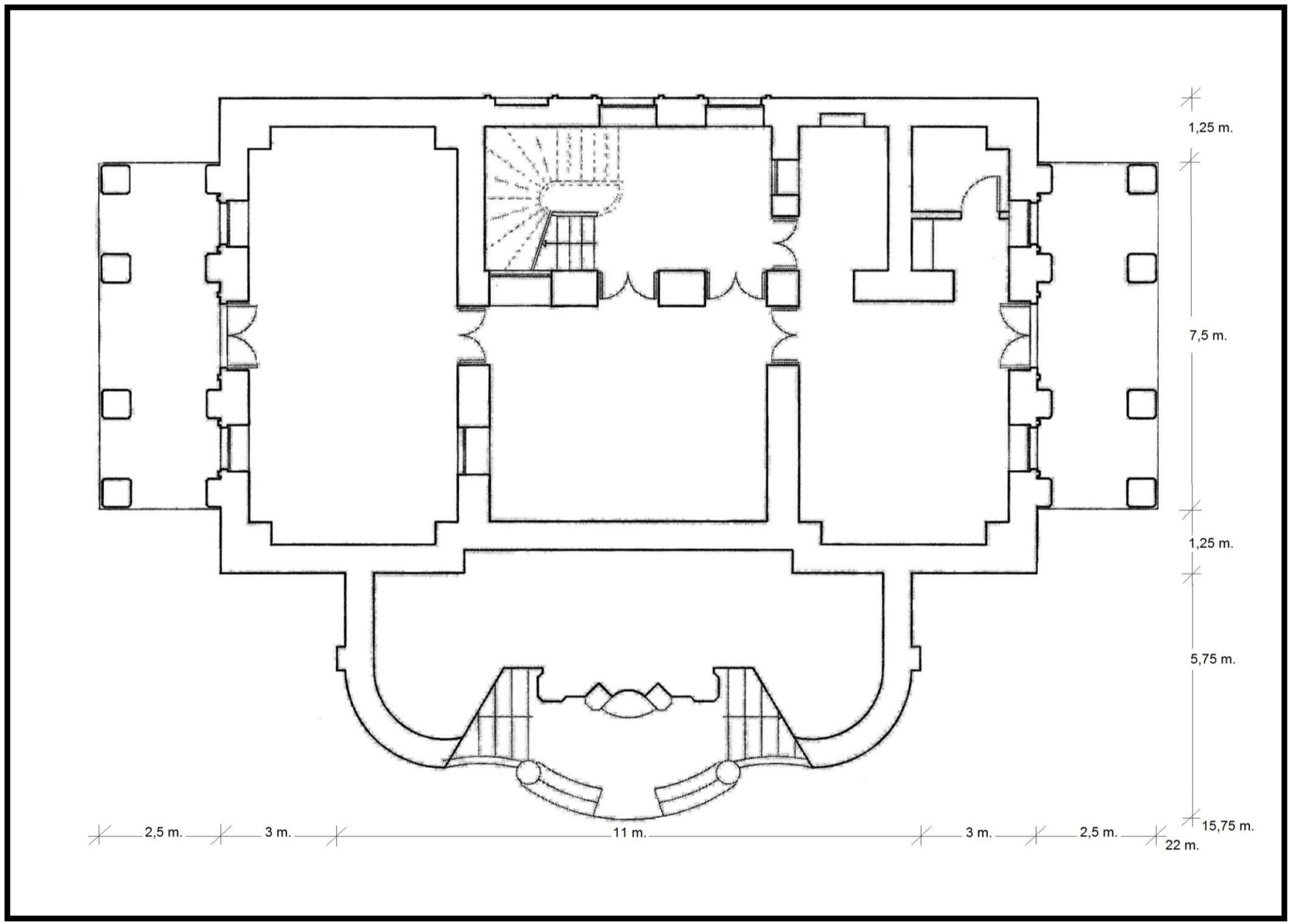
Fi 11 Nisan Sene 305

Memur-u Keşif Mustafa Tevfik-… Ahmet Feyzi-Müdür-i Mefruşat…”

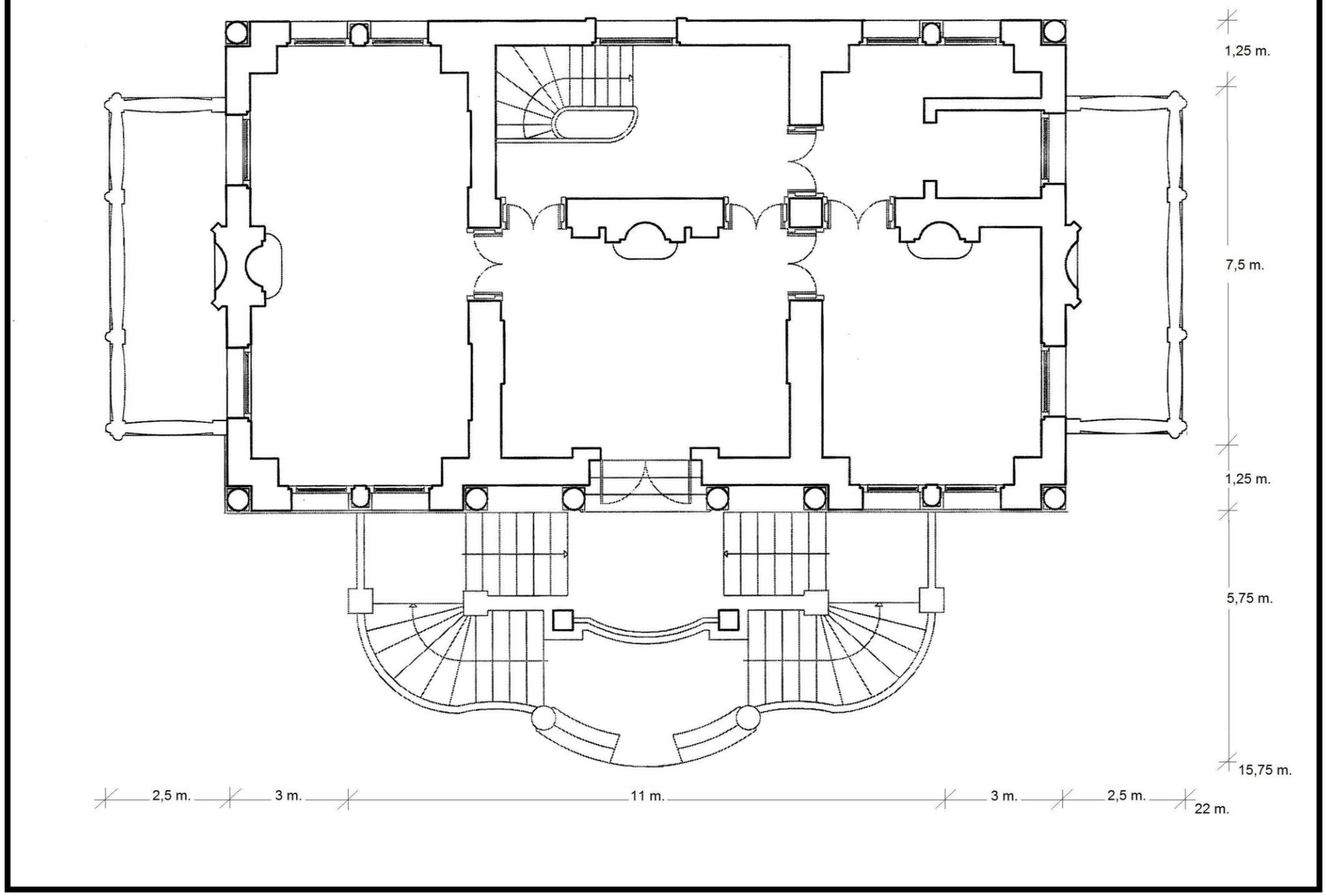
ÇİZİMLER

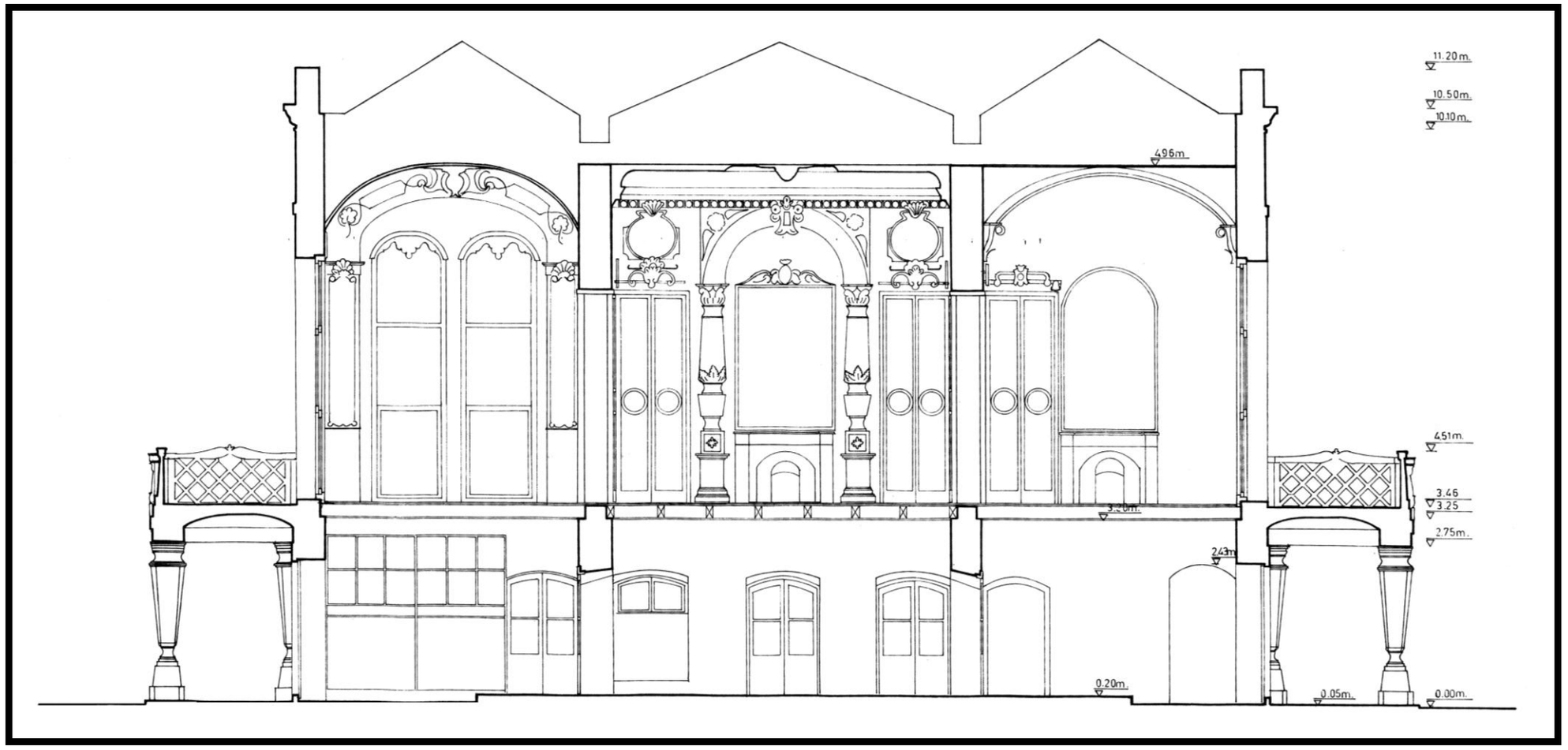
Çizim 1- Ihlamur'da Setlerin Krokisi (Sedad Hakkı Eldem, 1976) (A-Ihlamur Havuz ve Fıskıyesi, B-C-D-E-F- Nişantaşları, G-Yıldız Yolu, H- Fulya Deresi)

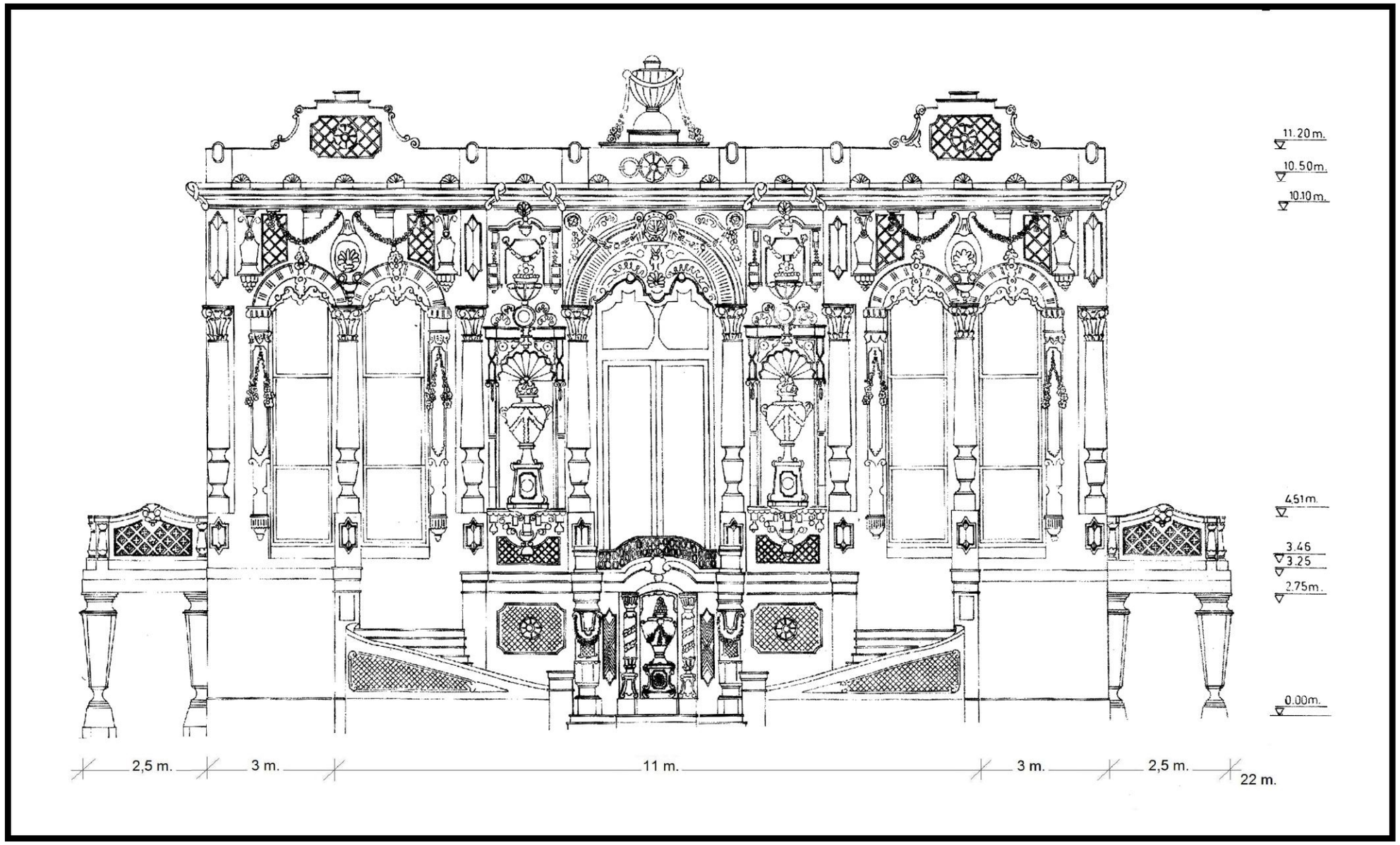
Çizim 2- Merasim Köşkü, Bodrum Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

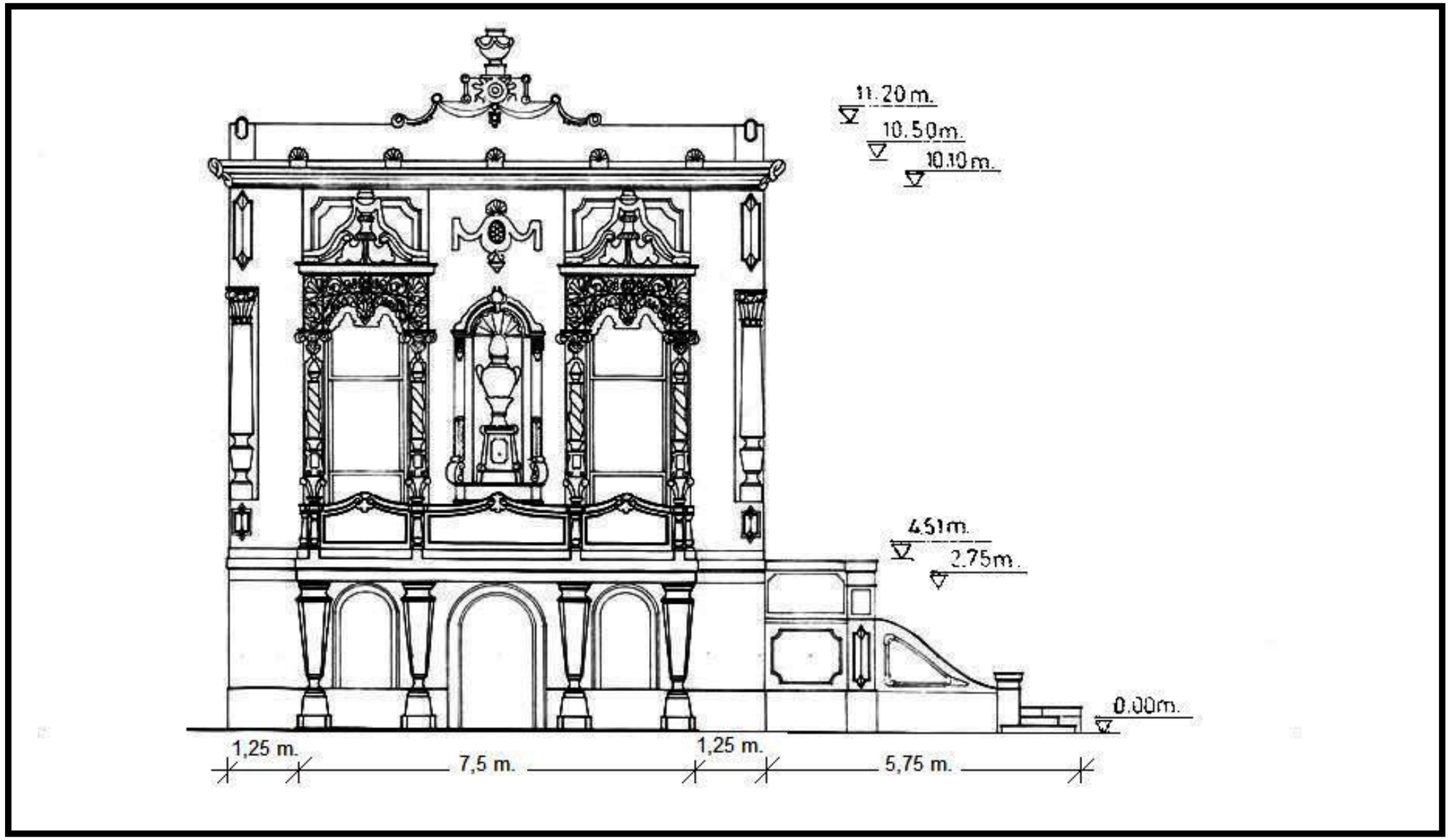
Çizim 3- Merasim Köşkü, Zemin Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

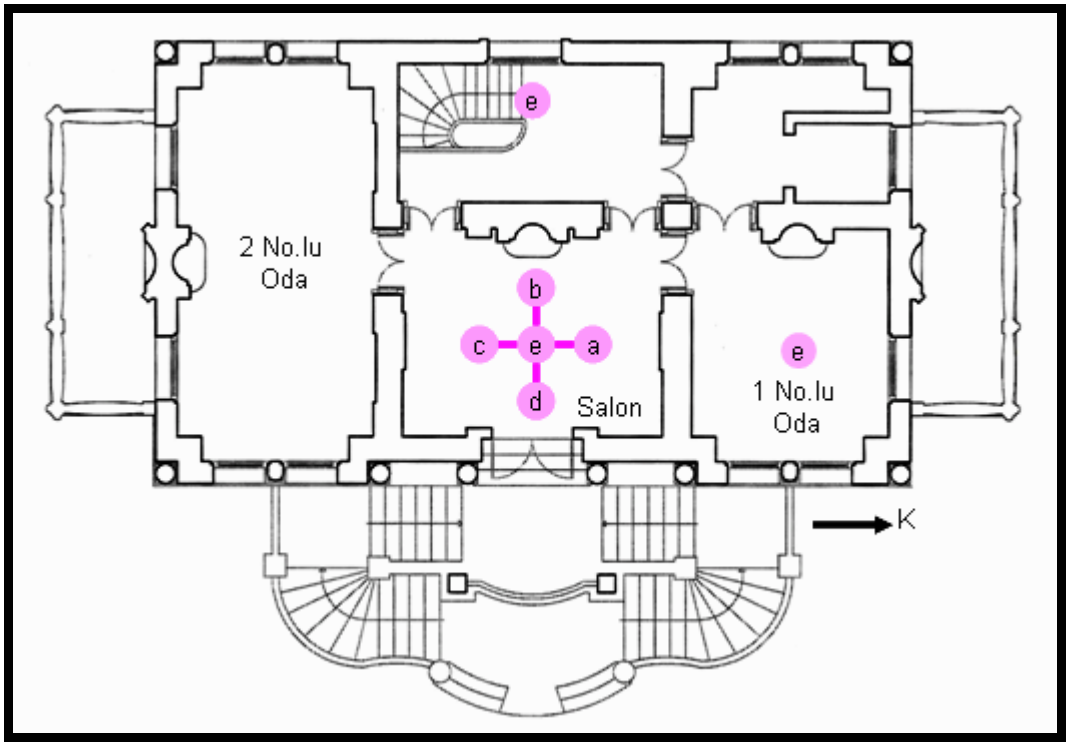
Çizim 4- Merasim Köşkü, A-A Kesiti
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

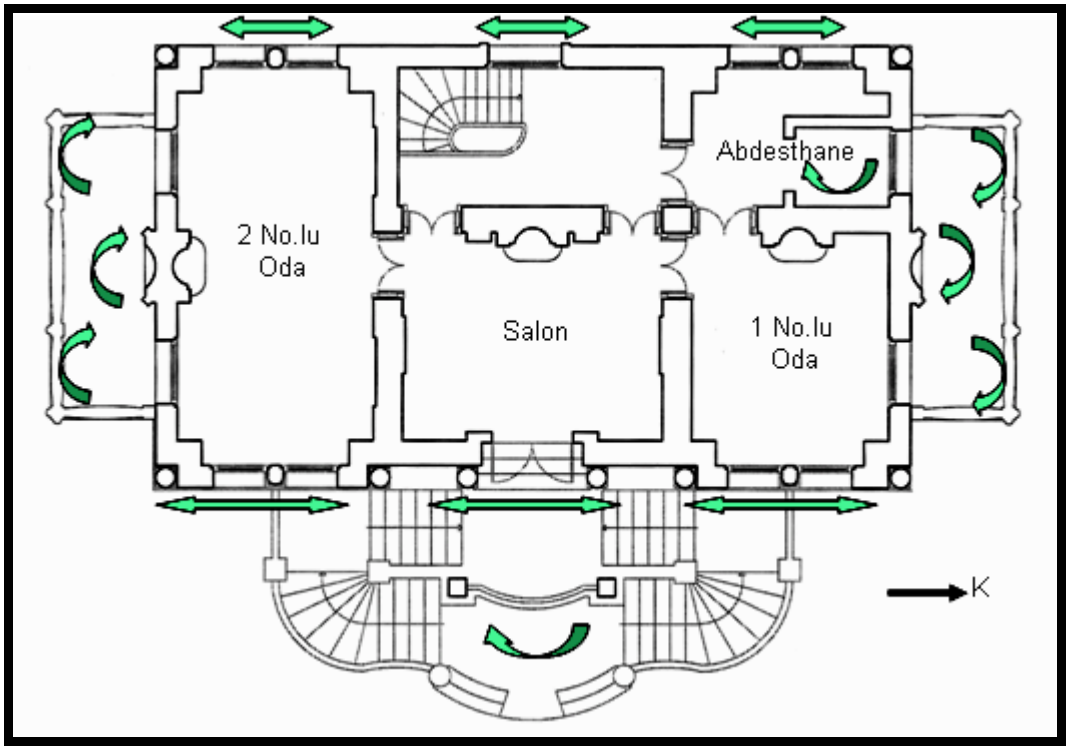
Çizim 5- Merasim Köşkü, Doğu Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

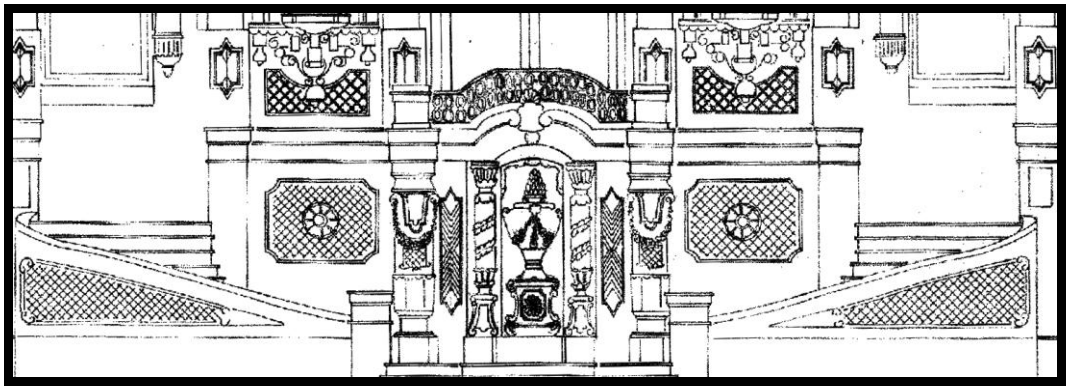
Çizim 6- Merasim Köşkü, Güney Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

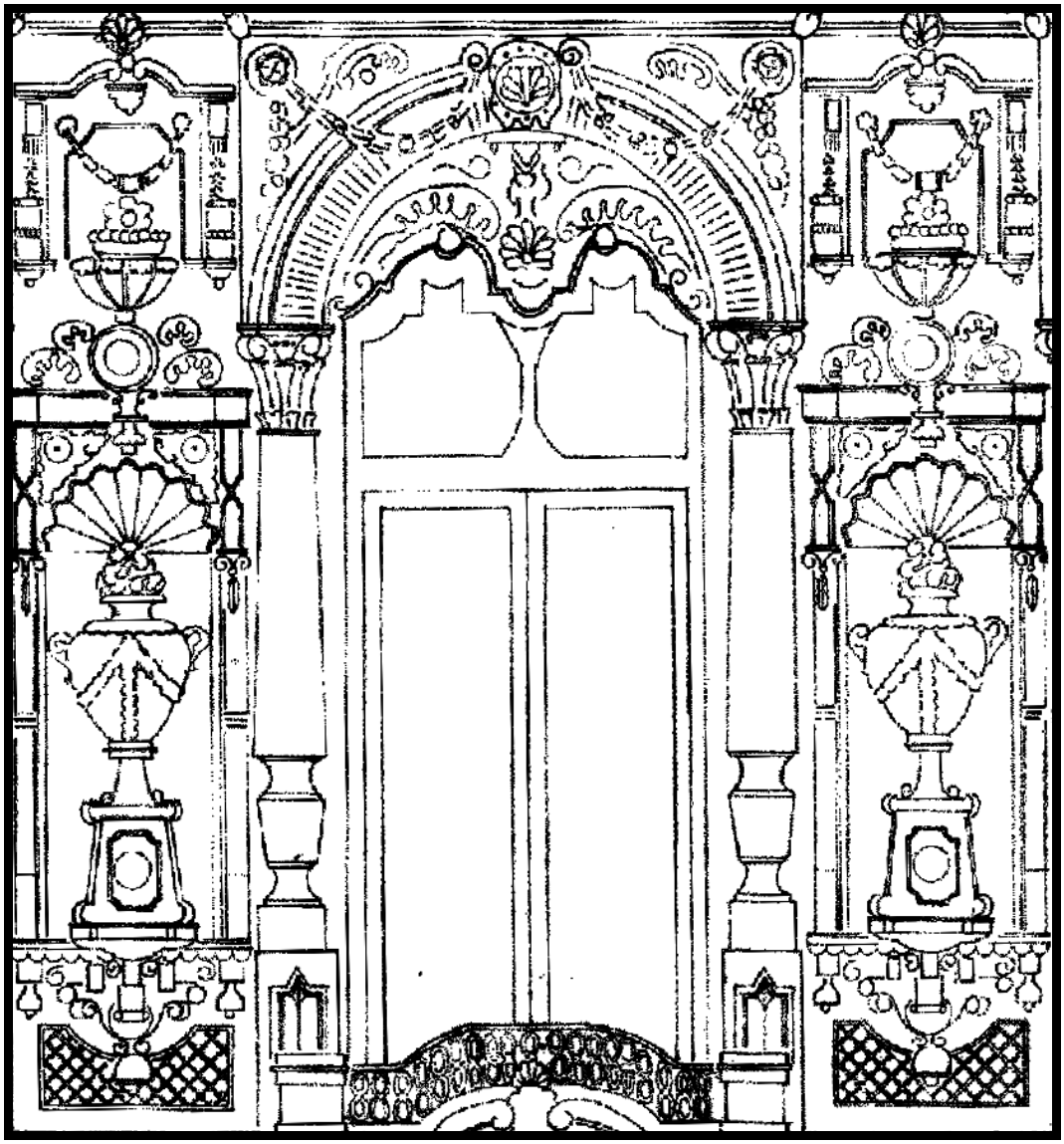
Çizim 7- Merasim Köşkü, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri ve Dağılımı

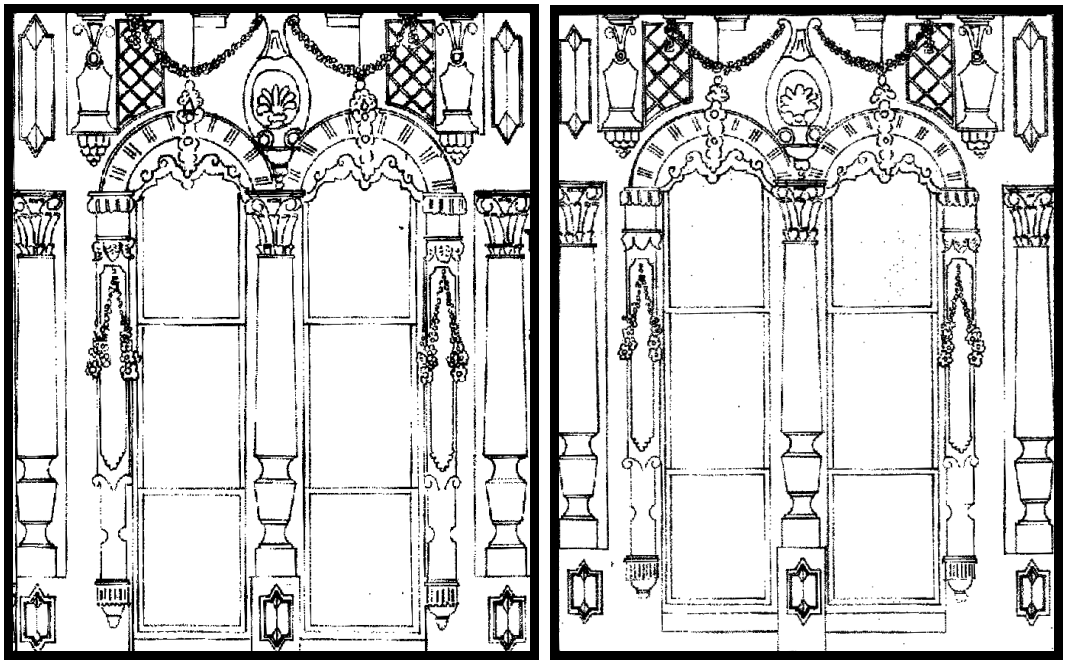
Çizim 8- Merasim Köşkü, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı

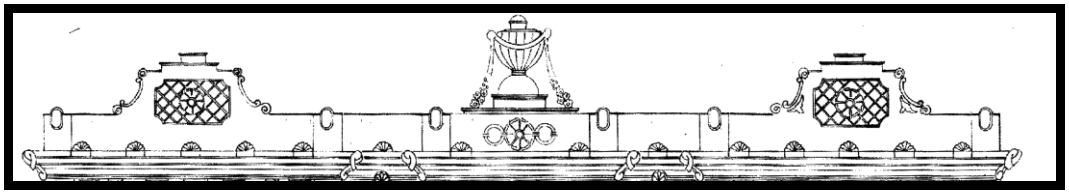
Çizim 9- Merasim Köşkü, Giriş Merdivenleri

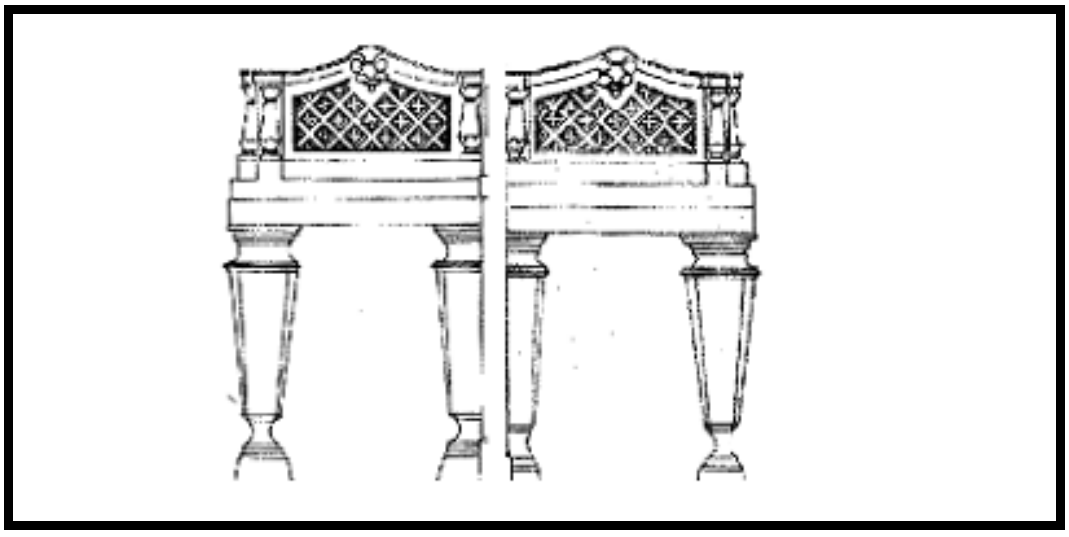
Çizim 10- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Giriş Süslemeleri

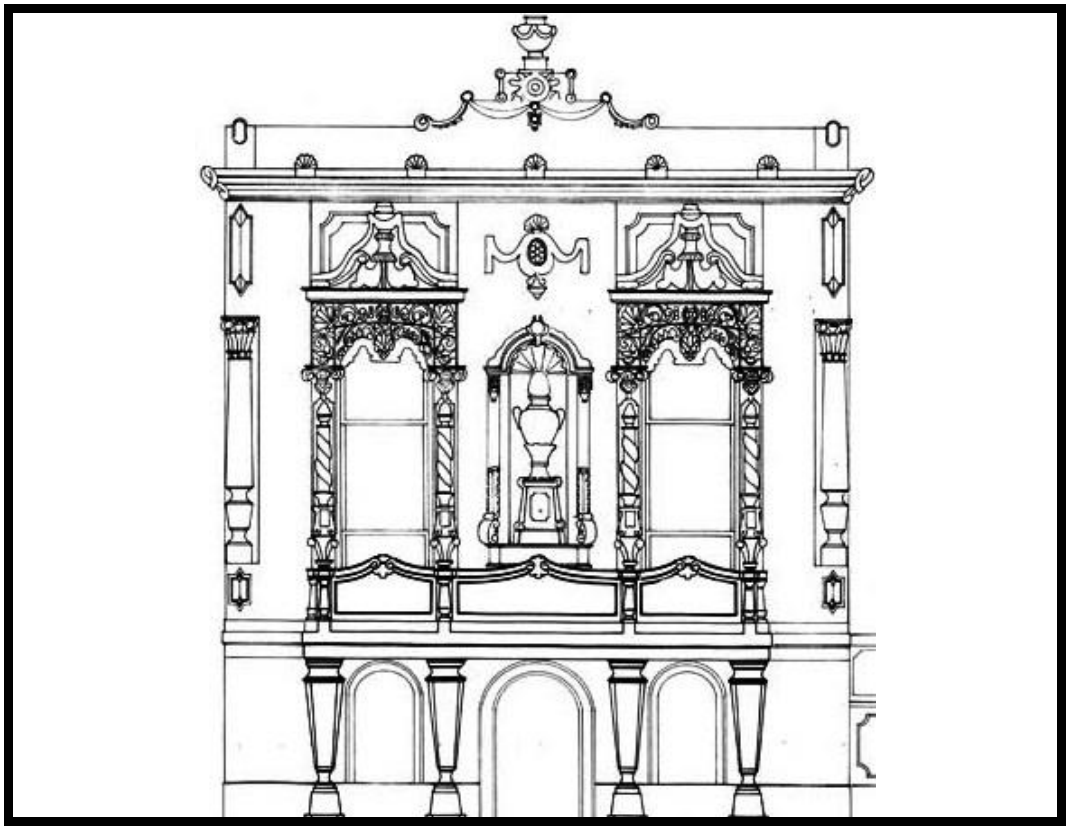
Çizim 11- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri

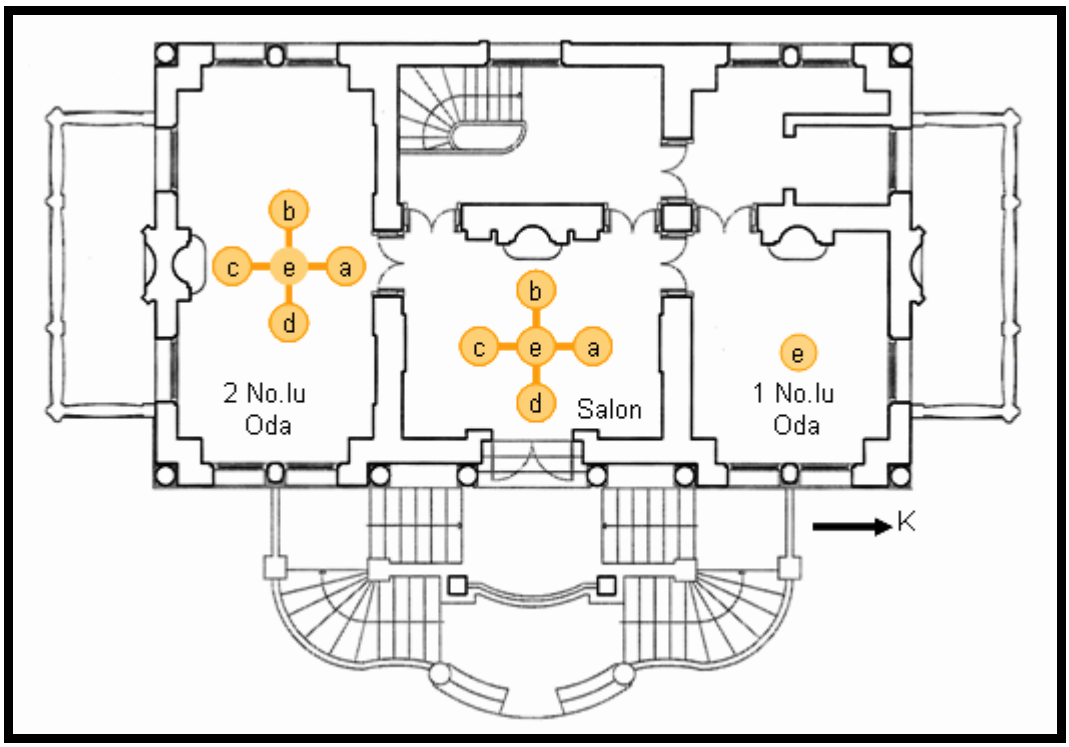
Çizim 12- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri

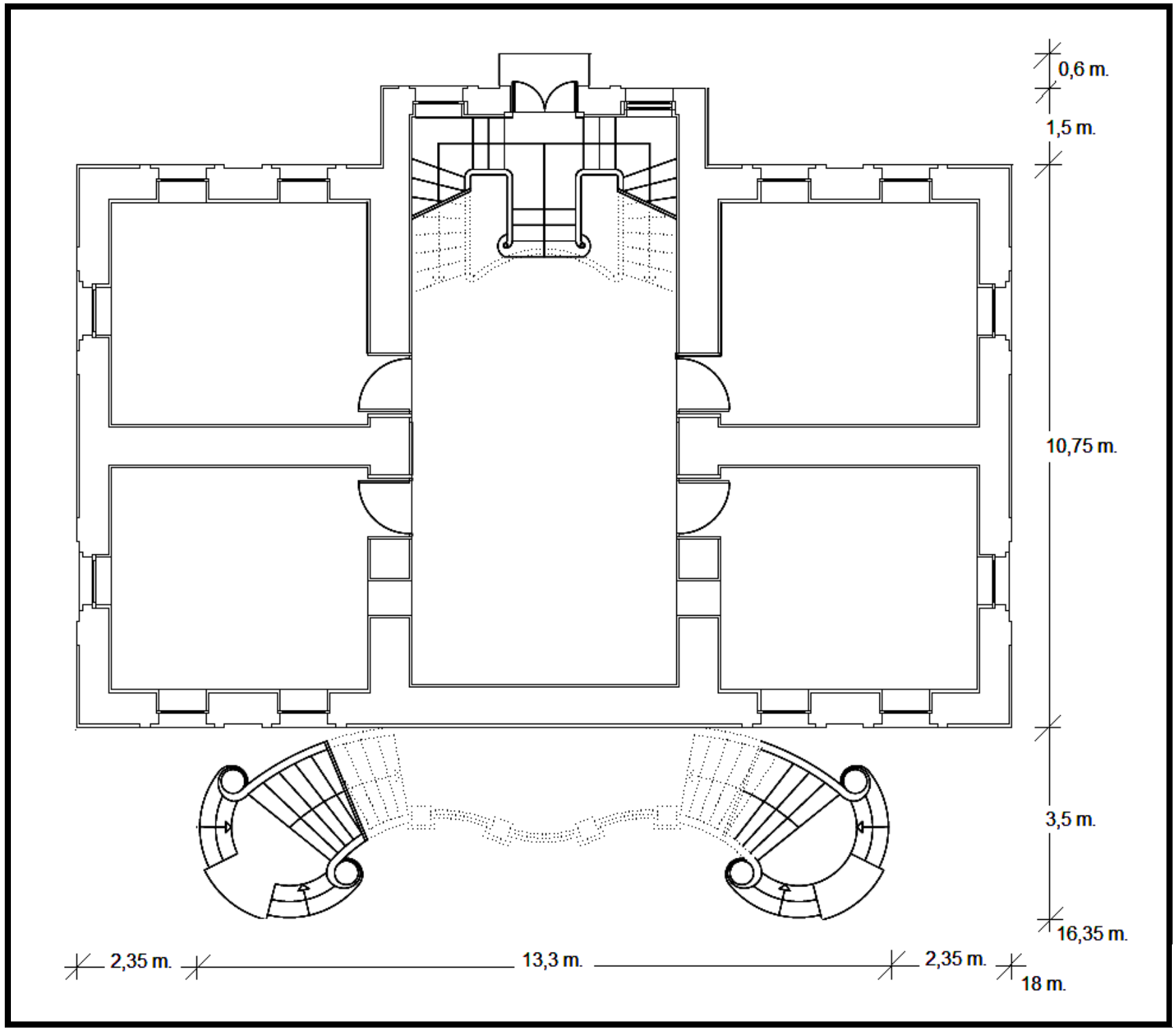
Çizim 13- Merasim Köşkü, Güney ve Kuzey Cepheler Balkon Süslemeleri

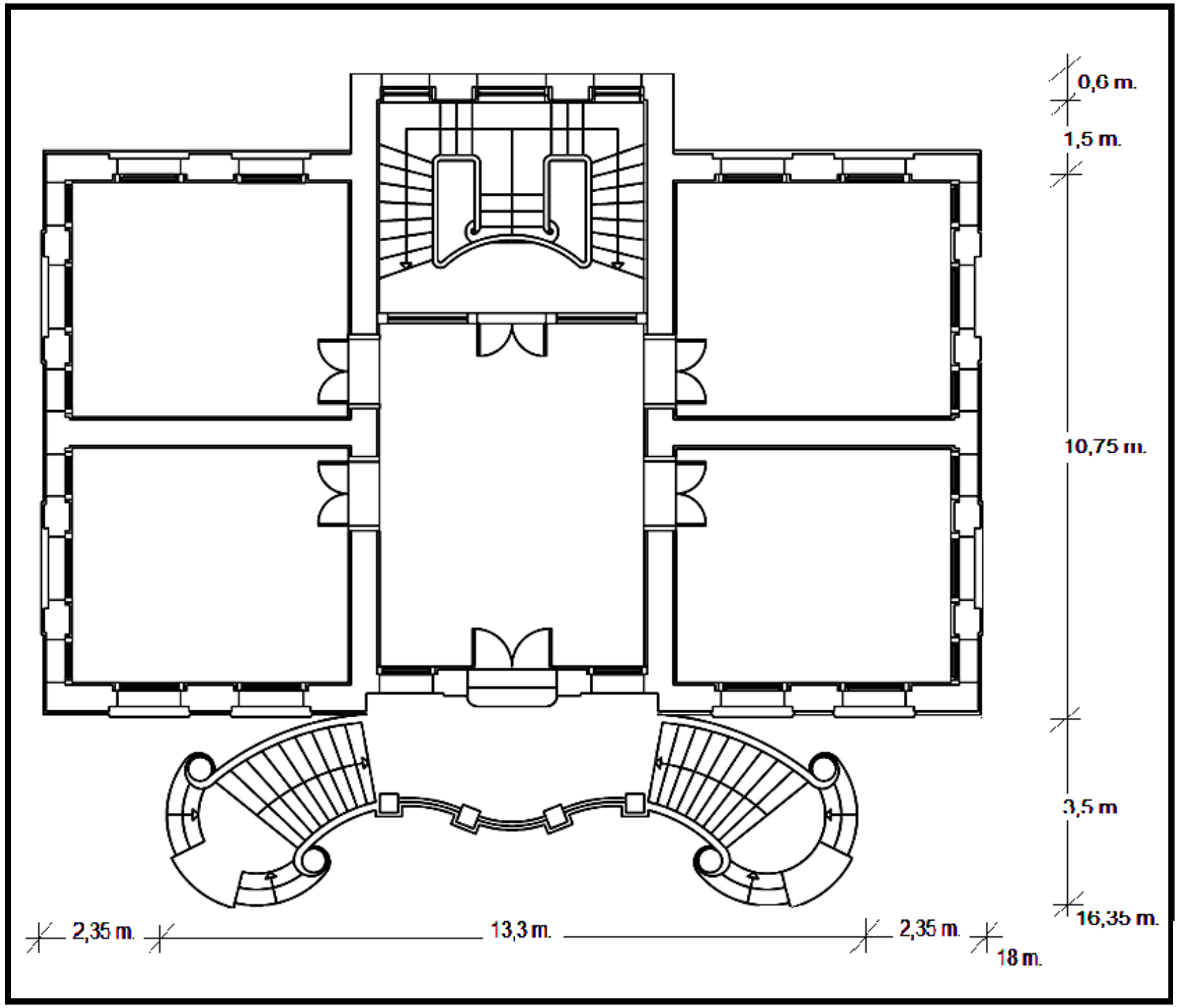
Çizim 14- Merasim Köşkü, Kuzey ve Güney Cephe Süslemeleri

Çizim 15- Merasim Köşkü, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı

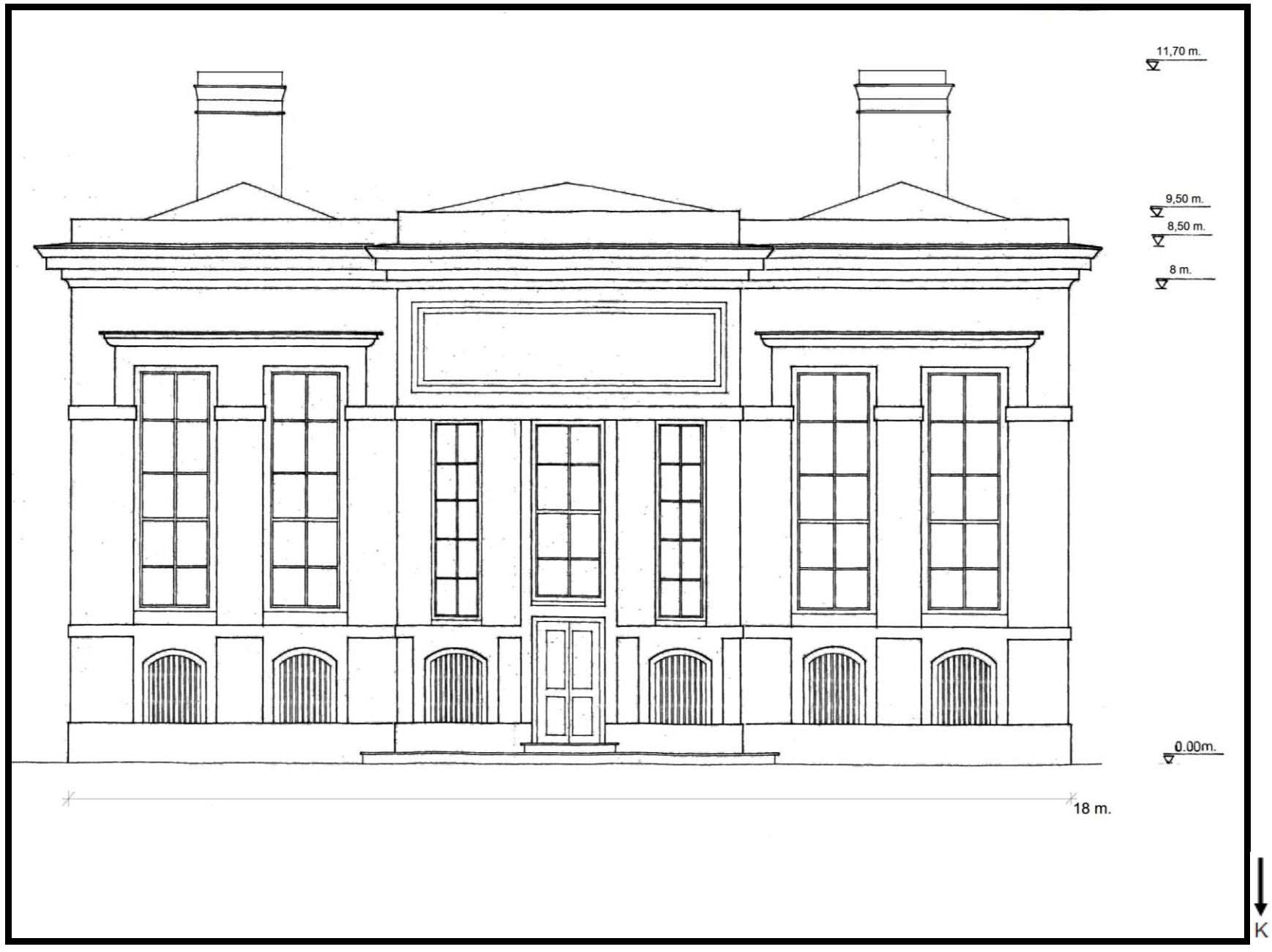
Çizim 16- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

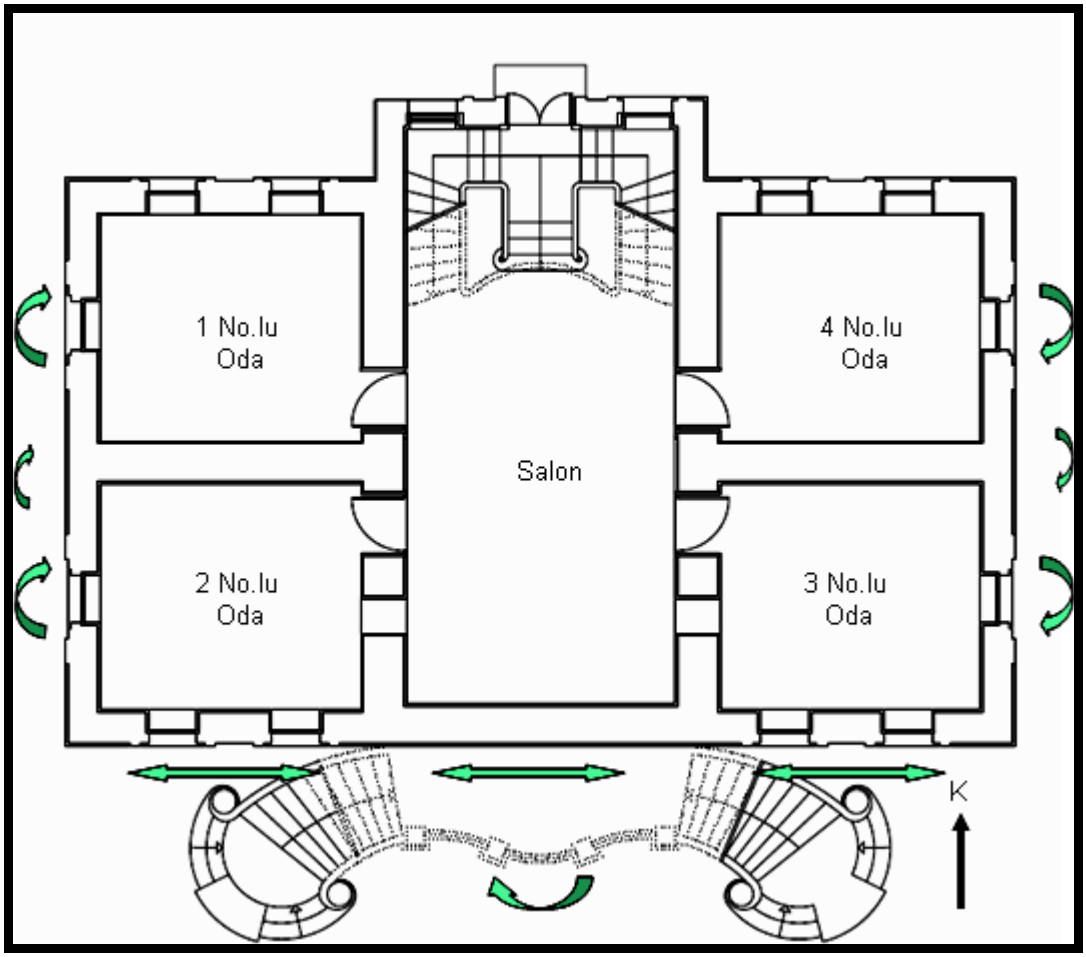
Çizim 17- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

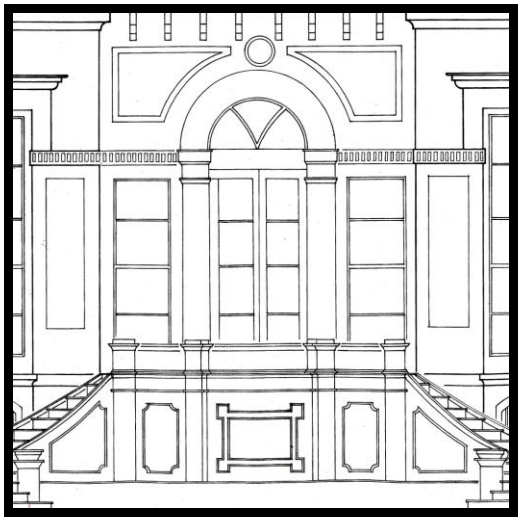
Çizim 18- Maiyet Köşkü, Güney Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

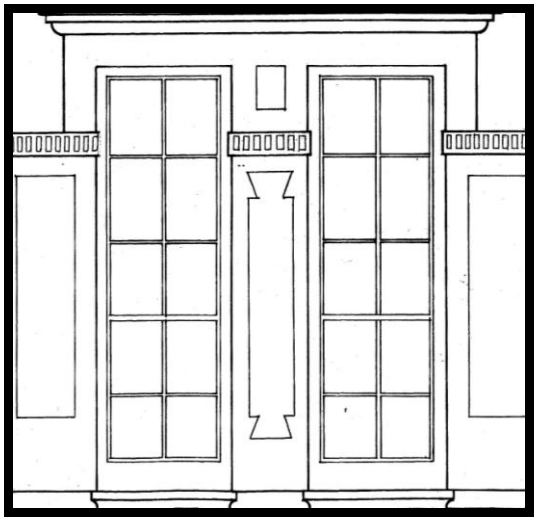
Çizim 19- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

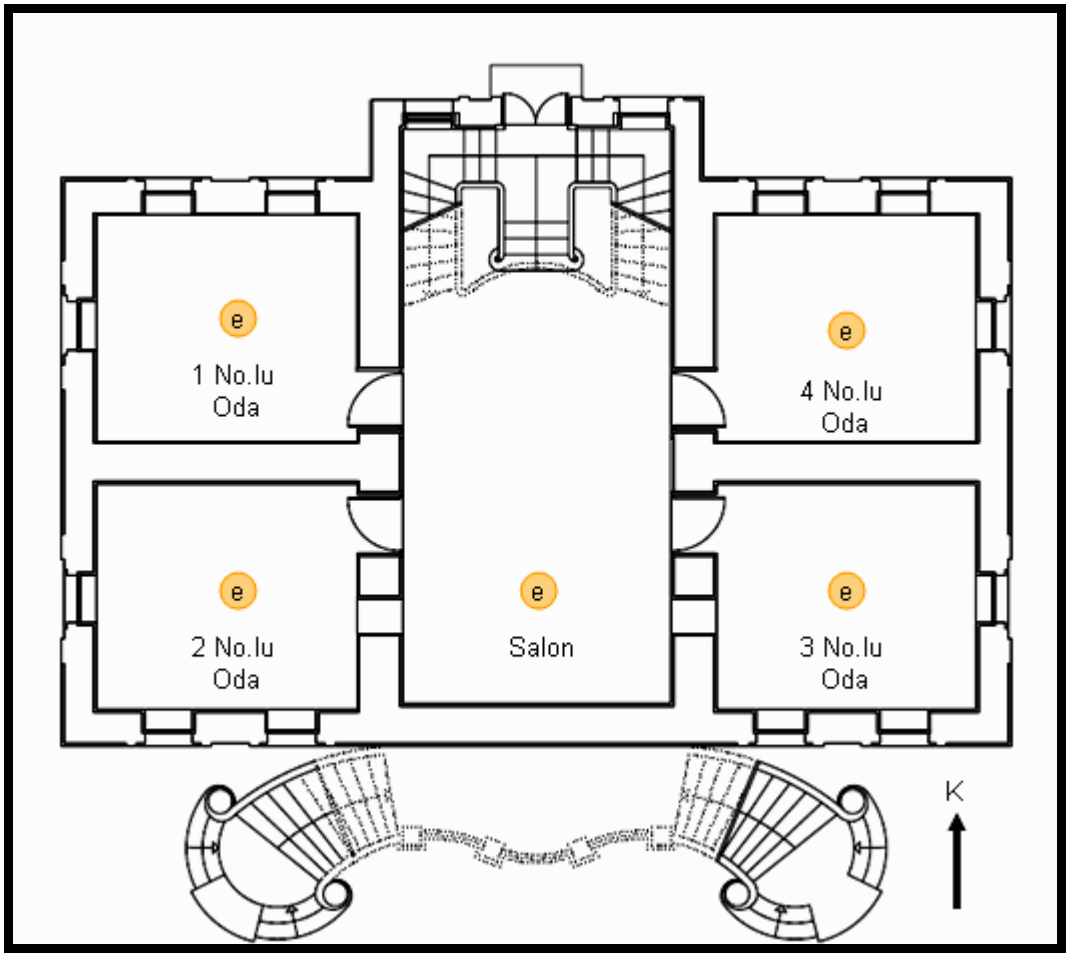
Çizim 20- Merasim Köşkü, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı

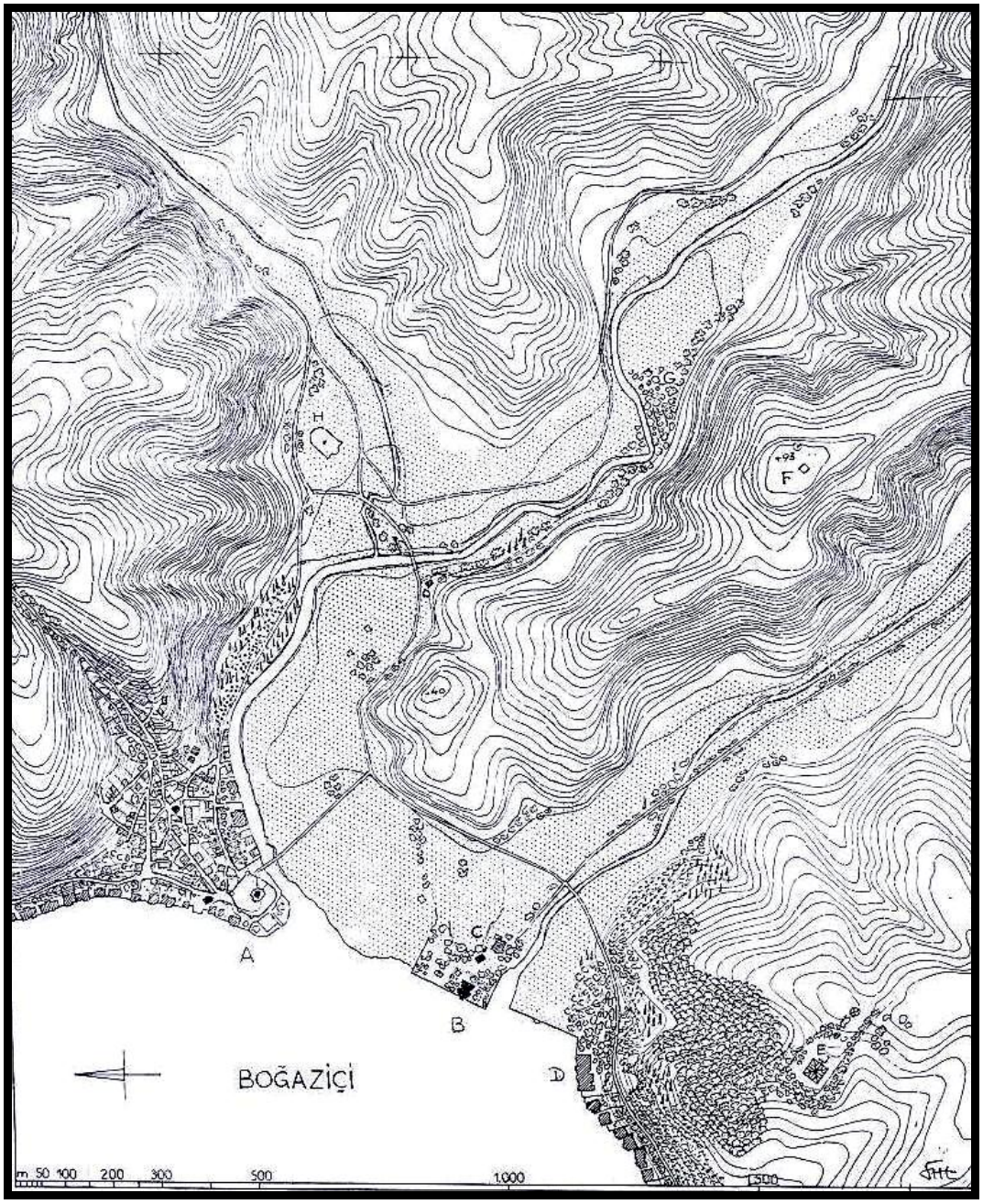
Çizim 21- Merasim Köşkü, Güney Cephe Giriş Süslemeleri

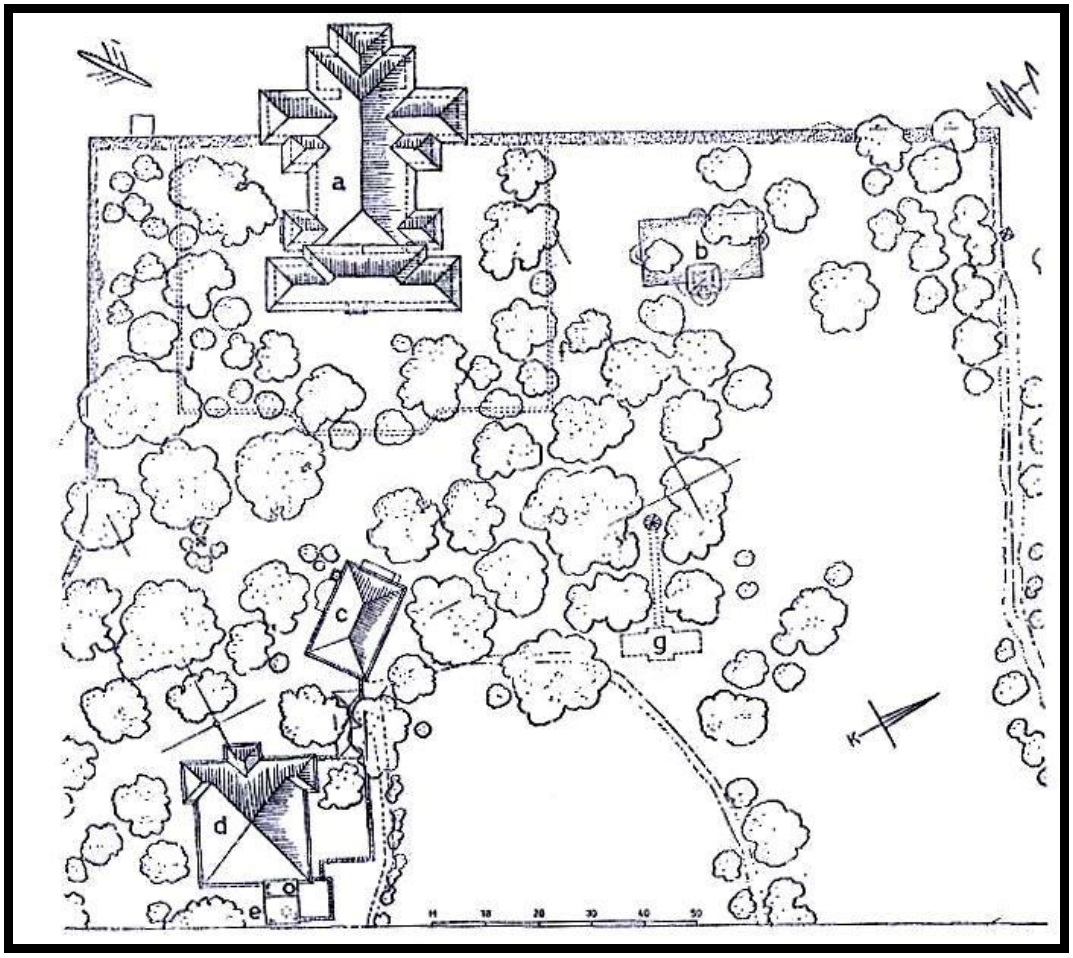
Çizim 22- Merasim Köşkü, Güney Cephe Pencere Süslemeleri

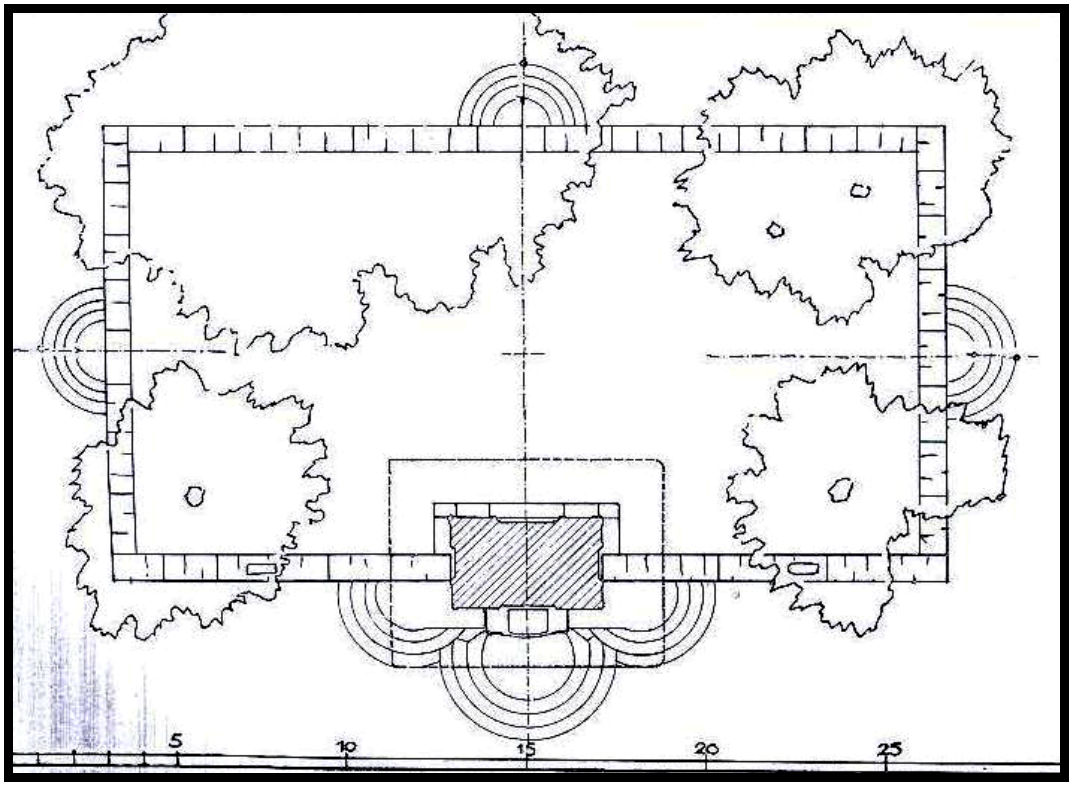
Çizim 23- Merasim Köşkü, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı

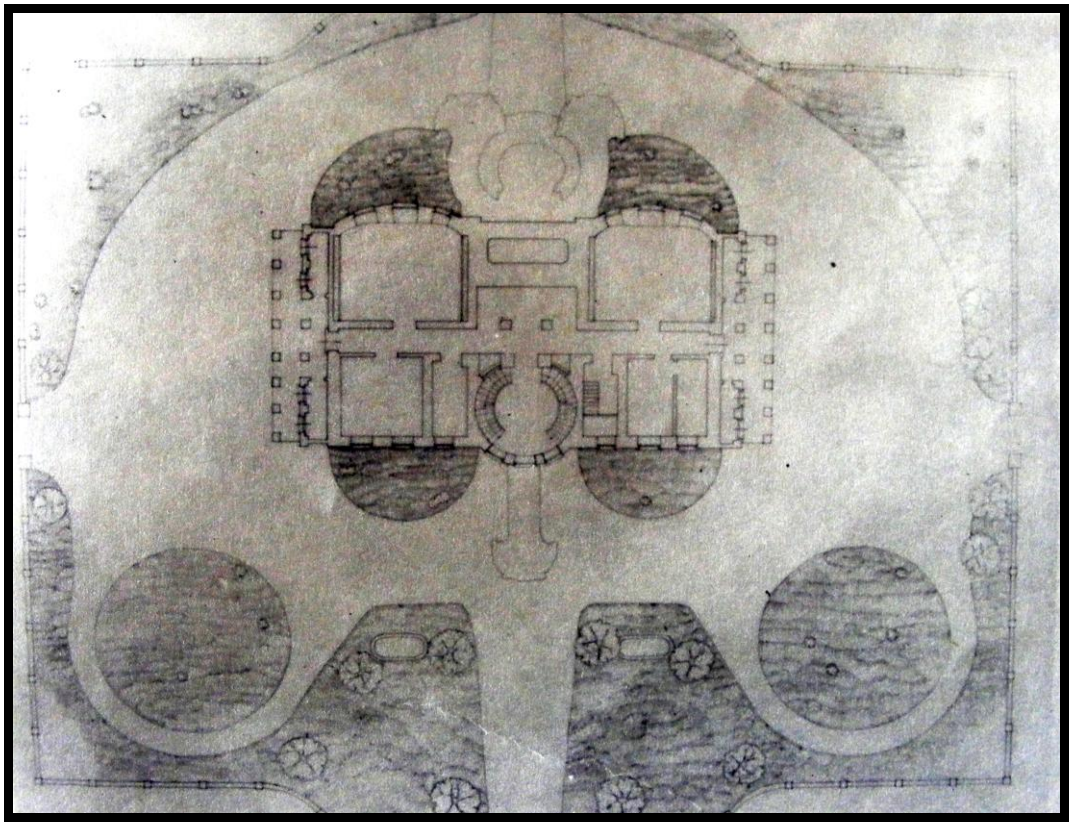
Çizim 24- 19. Yüzyılın Ortalarına Doğru Göksu ve Küçüksu Çayırları-Kroki (Eldem,1976) (A-Anadolu Hisarı, B-Küçüksu Kasrı, C-Bostancı Ocağı ve Cami, D-Kıbrıslı Yalısı, E-Cemile Sultan Köşkü, F- Nişantaşı, G-Dört Kardeşler Mevkii, H-Göksu Kasrı Kalıntıları ve Namazgâh)

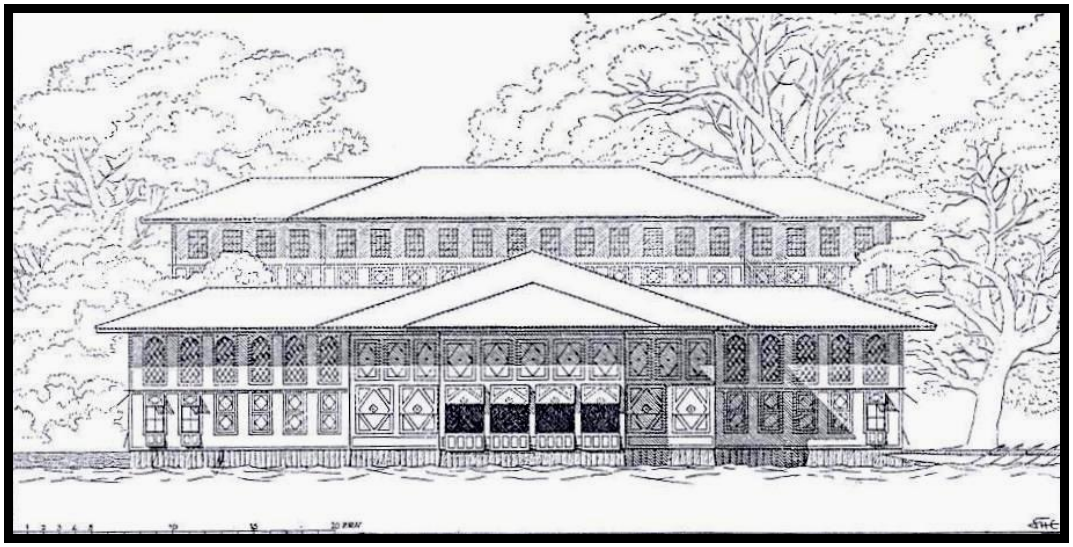
Çizim 25- Eski Küçüksu Kasrı ve Çevresinin 1845 Yıllarındaki Durumu (Eldem,1974) (a-Kasır, b-1806'da Yapılan Çeşme ve Sofası, c-Küçüksu Camii, d-Bostancı Ocağı, e-Hamam, f-1857'da Yapılan Yeni Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarının Yeri, g-Modern Gazino)

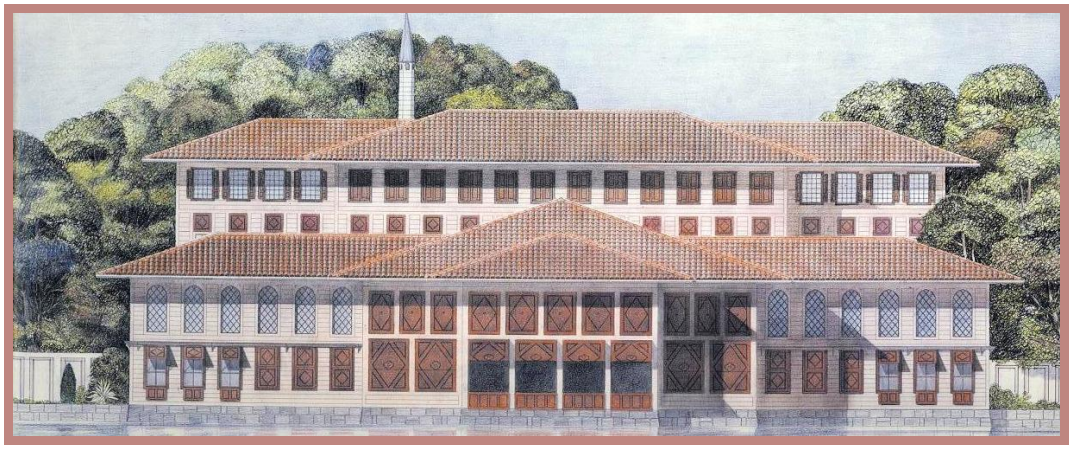
Çizim 26- Namazgâh ve Çeşme (Eldem,1976)

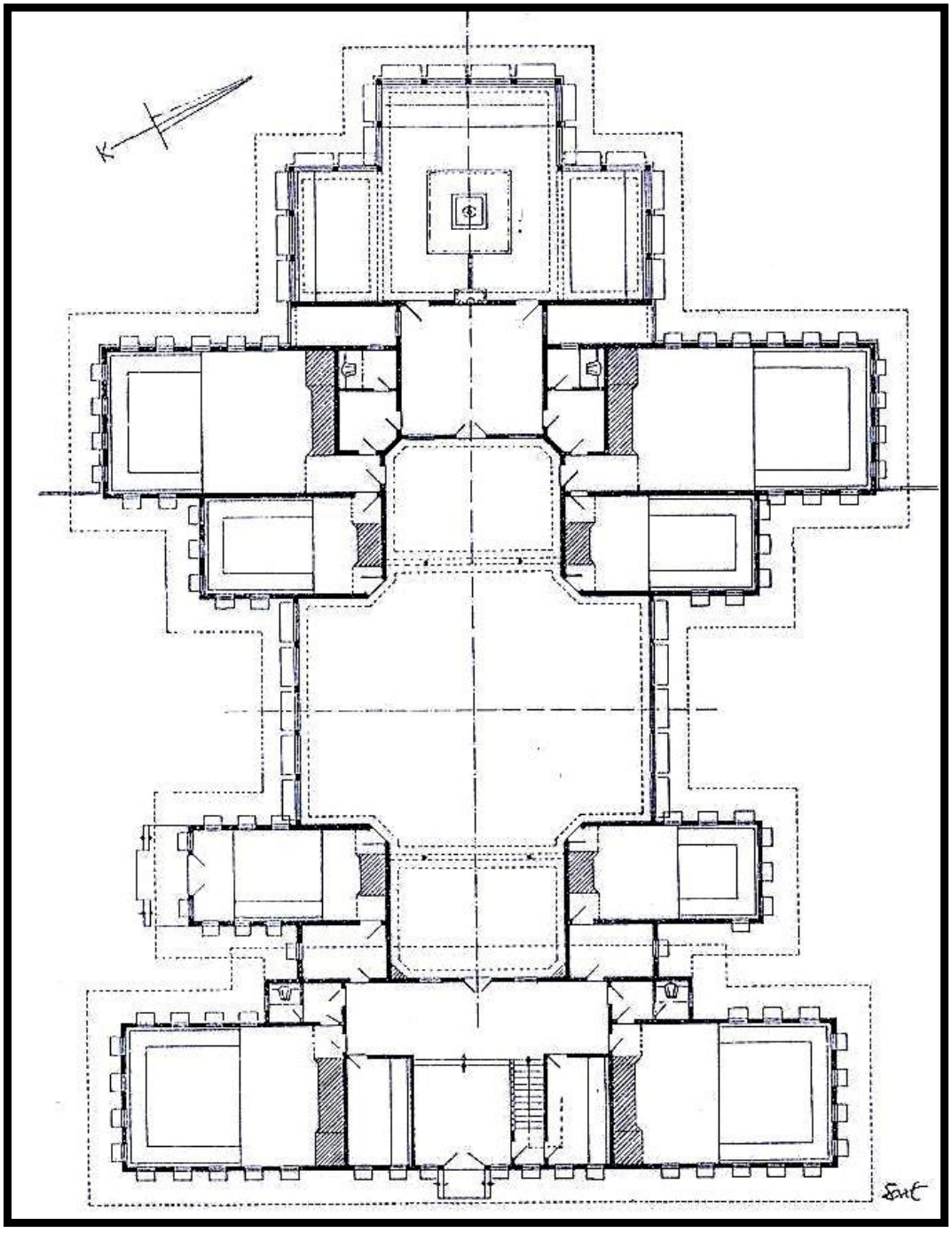
Çizim 27- Namazgâh ve Çeşme (Eldem,1976)

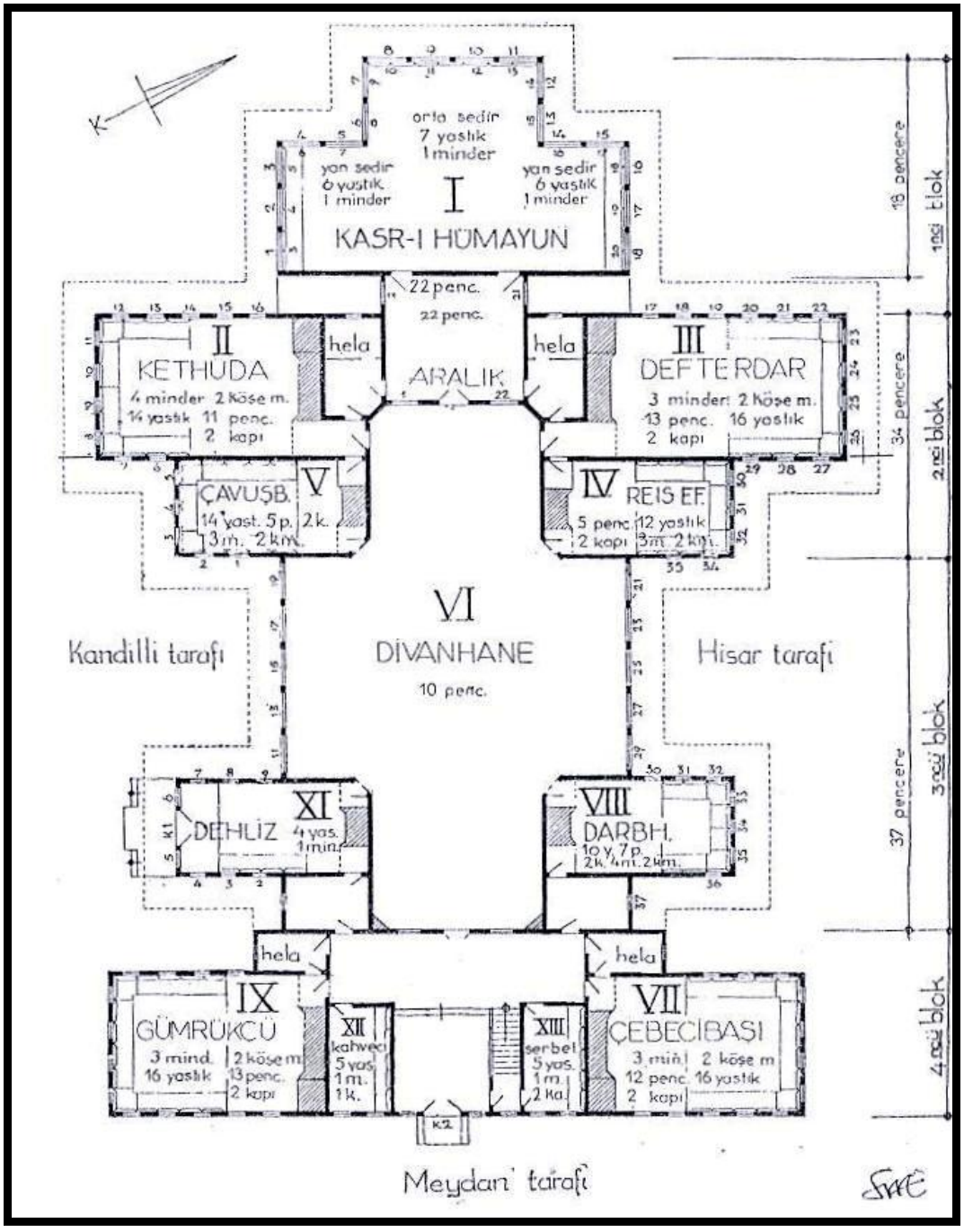
Çizim 28- Eski Küçüksu Kasrı, Cephe Restitüsyonu (Eldem,1974)

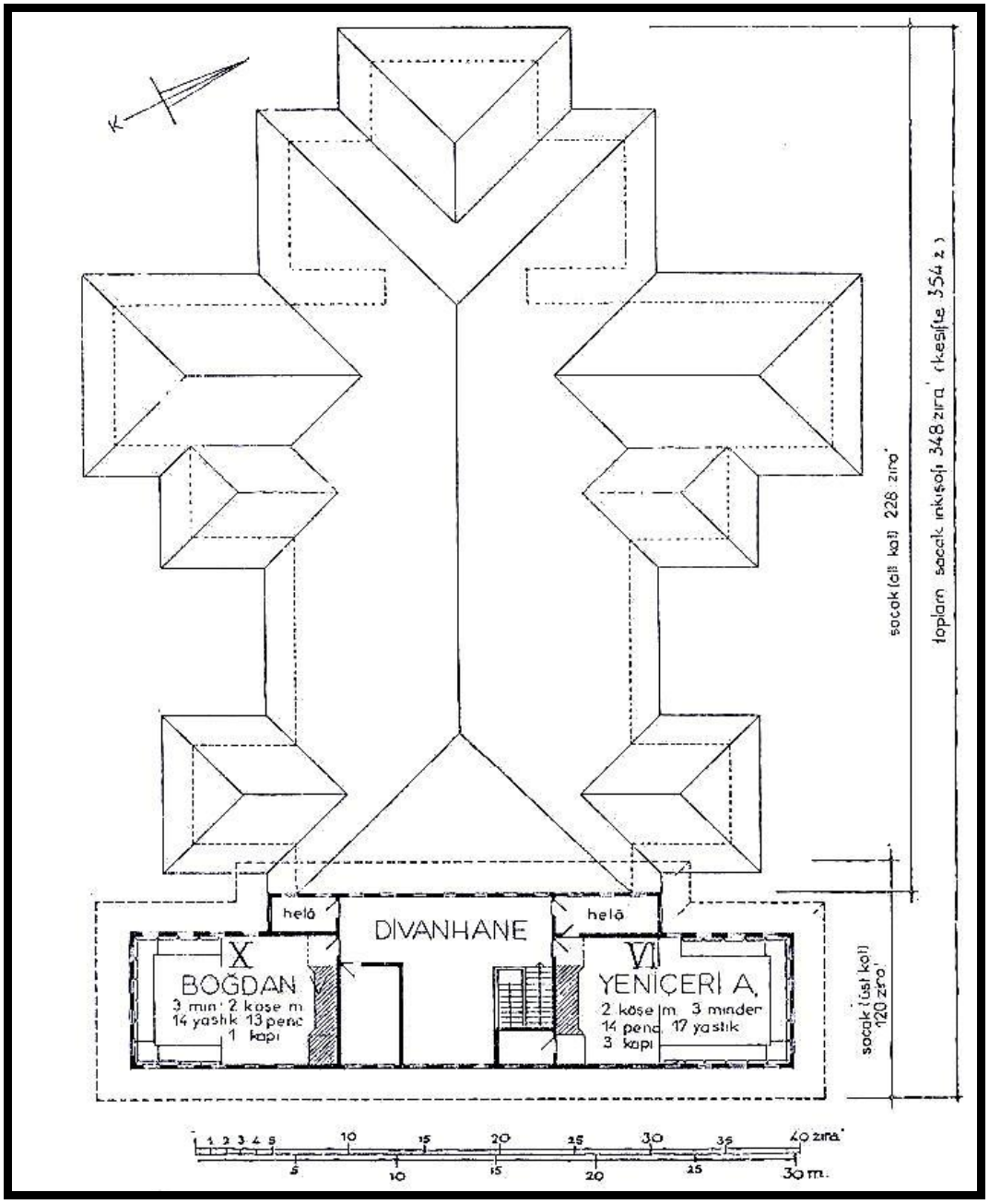
Çizim 29- Eski Küçüksu Kasrı, Cephe Restitüsyonu (Kuban, 2001)

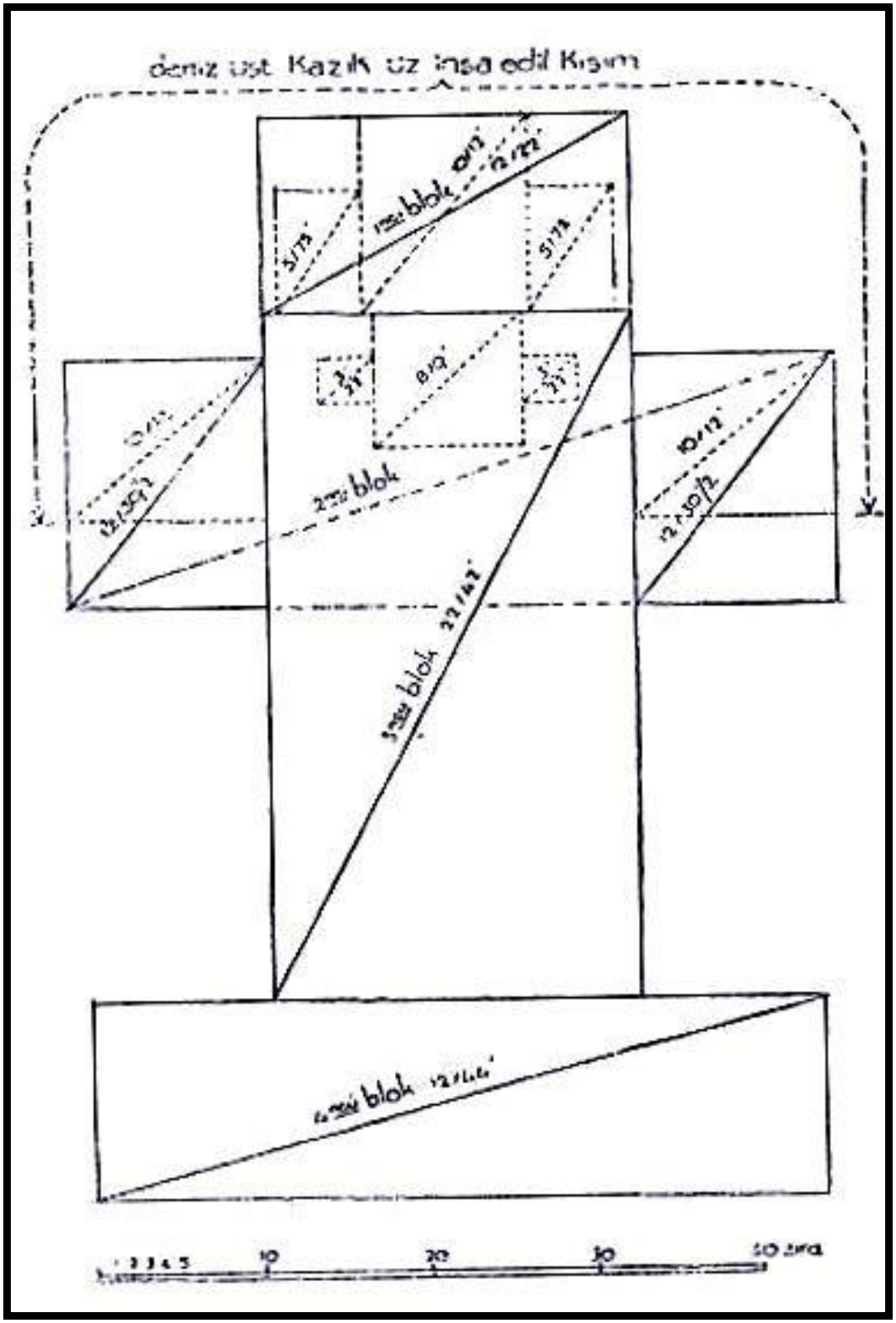
Çizim 30- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu (Eldem,1974)

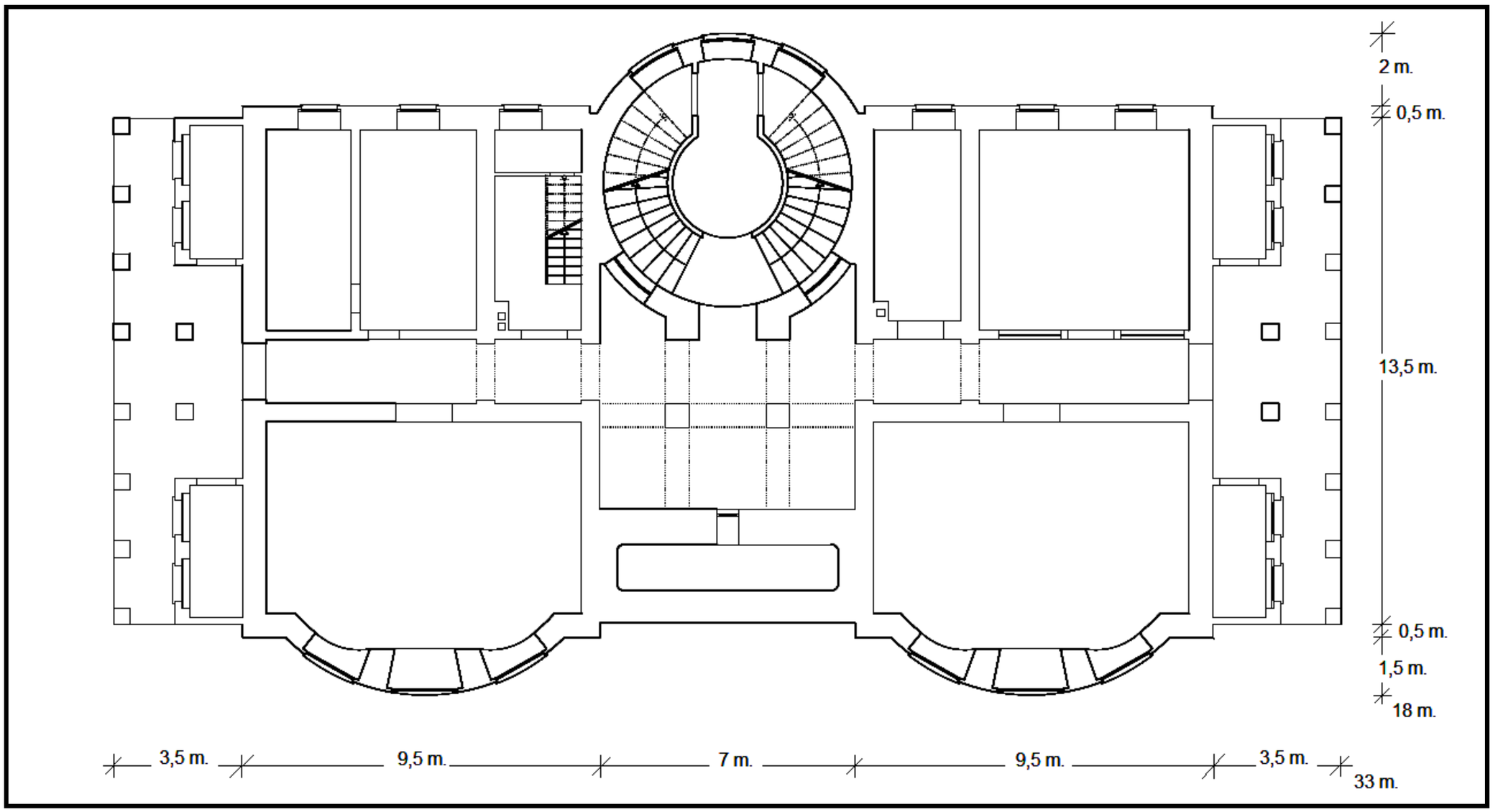
Çizim 31- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu, Alt Kat (Eldem,1974)

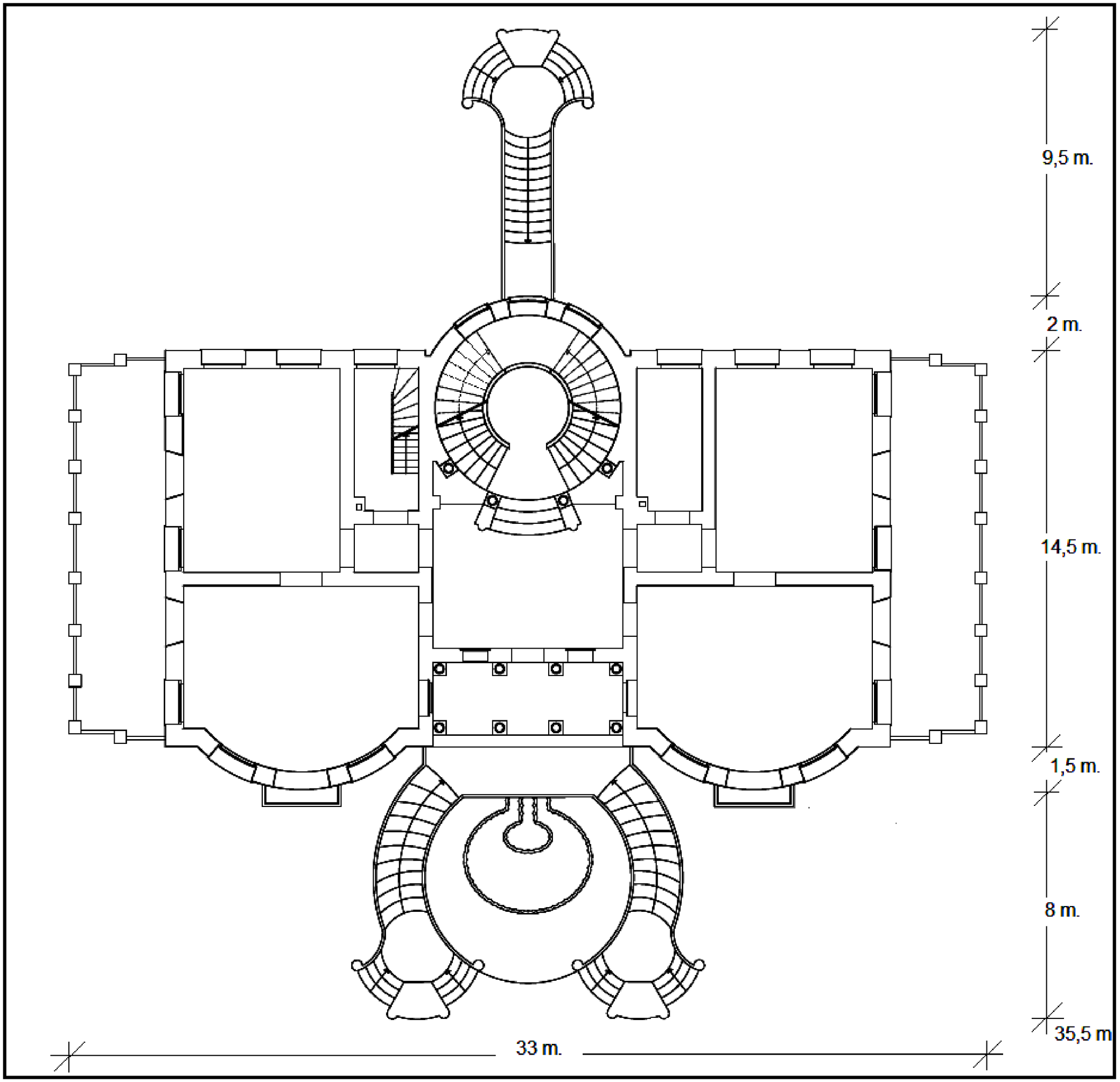
Çizim 32- Eski Küçüksu Kasrı, Plan Restitüsyonu, Üst Kat (Eldem,1974)

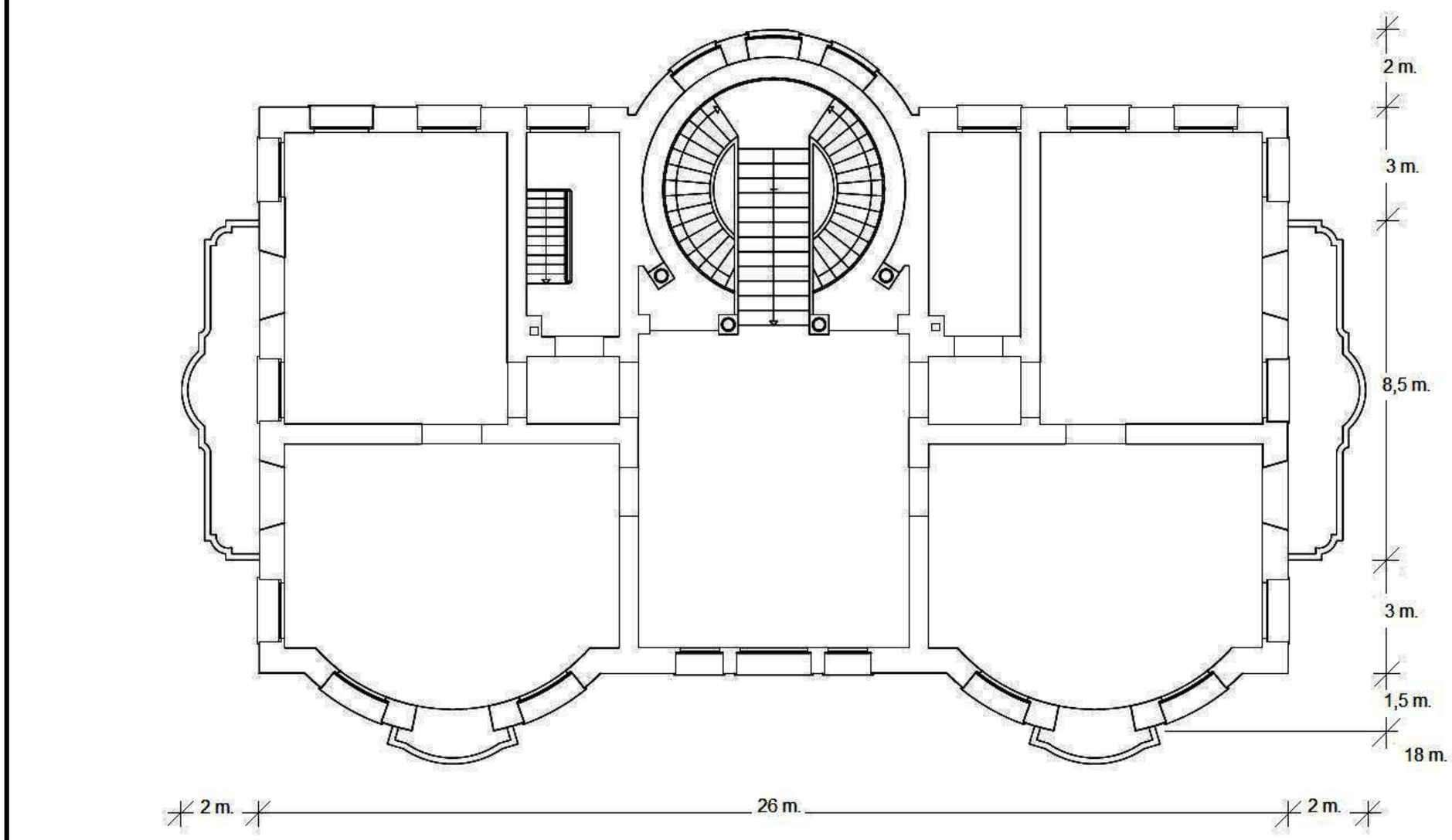
Çizim 33- Eski Küçüksu Kasrı, 1792 Tarihli Onarım Keşfine Göre Yüzölçüleri (Eldem,1974)

Çizim 34- Küçüksu Kasrı, Bodrum Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

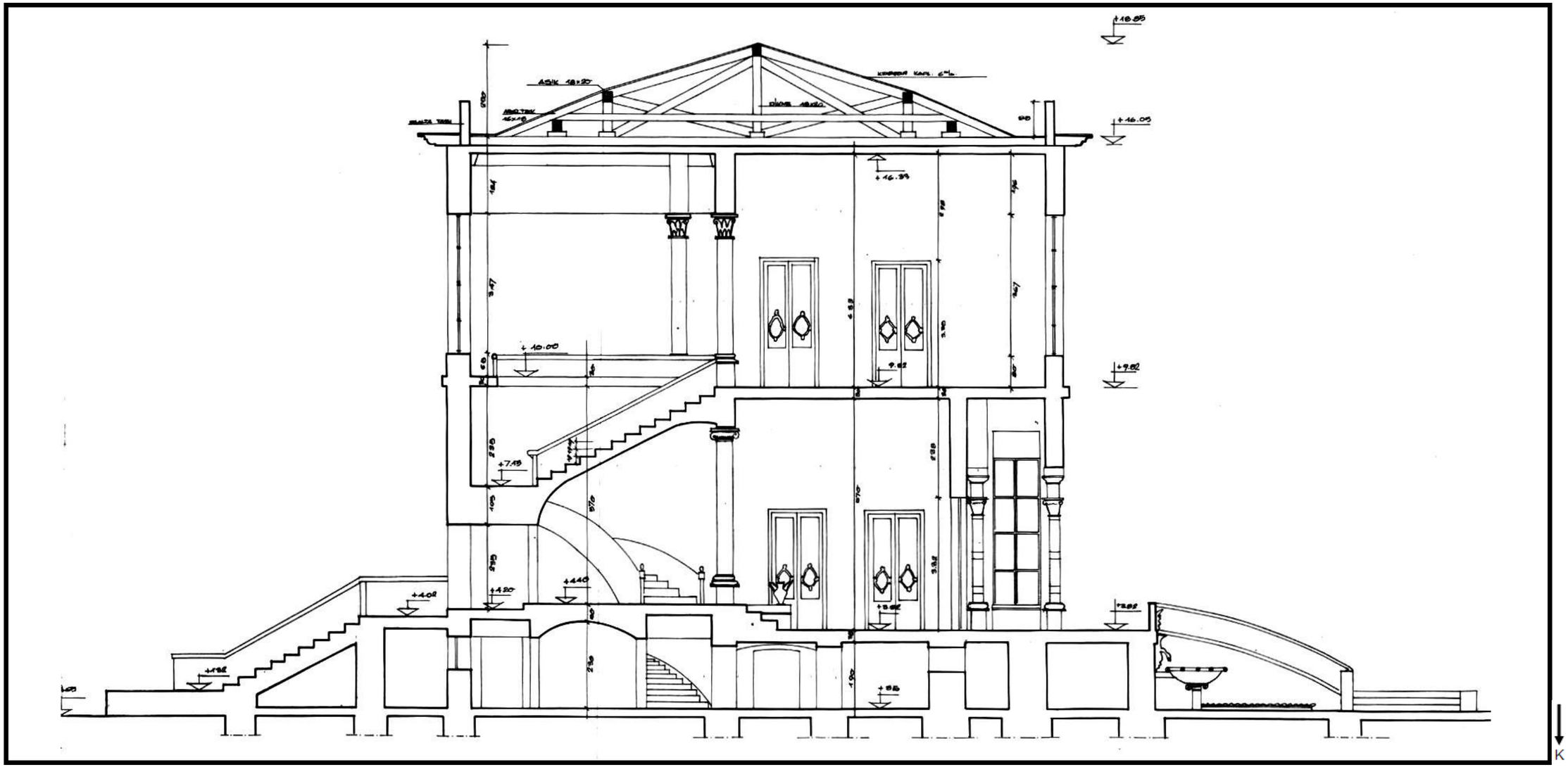
Çizim 35- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

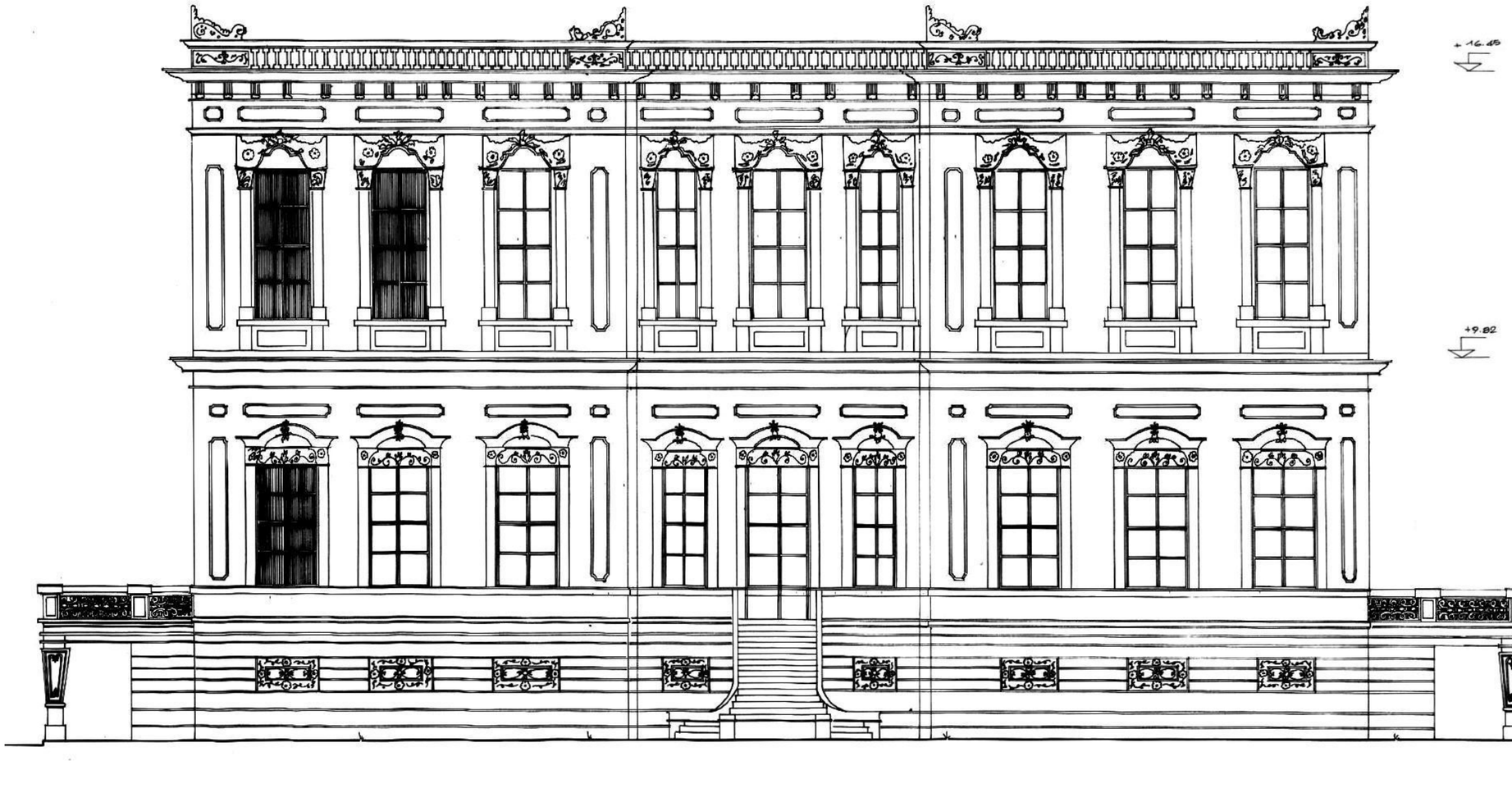
Çizim 36- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Planı
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

Çizim 37- Küçüksu Kasrı, A-A Kesiti
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

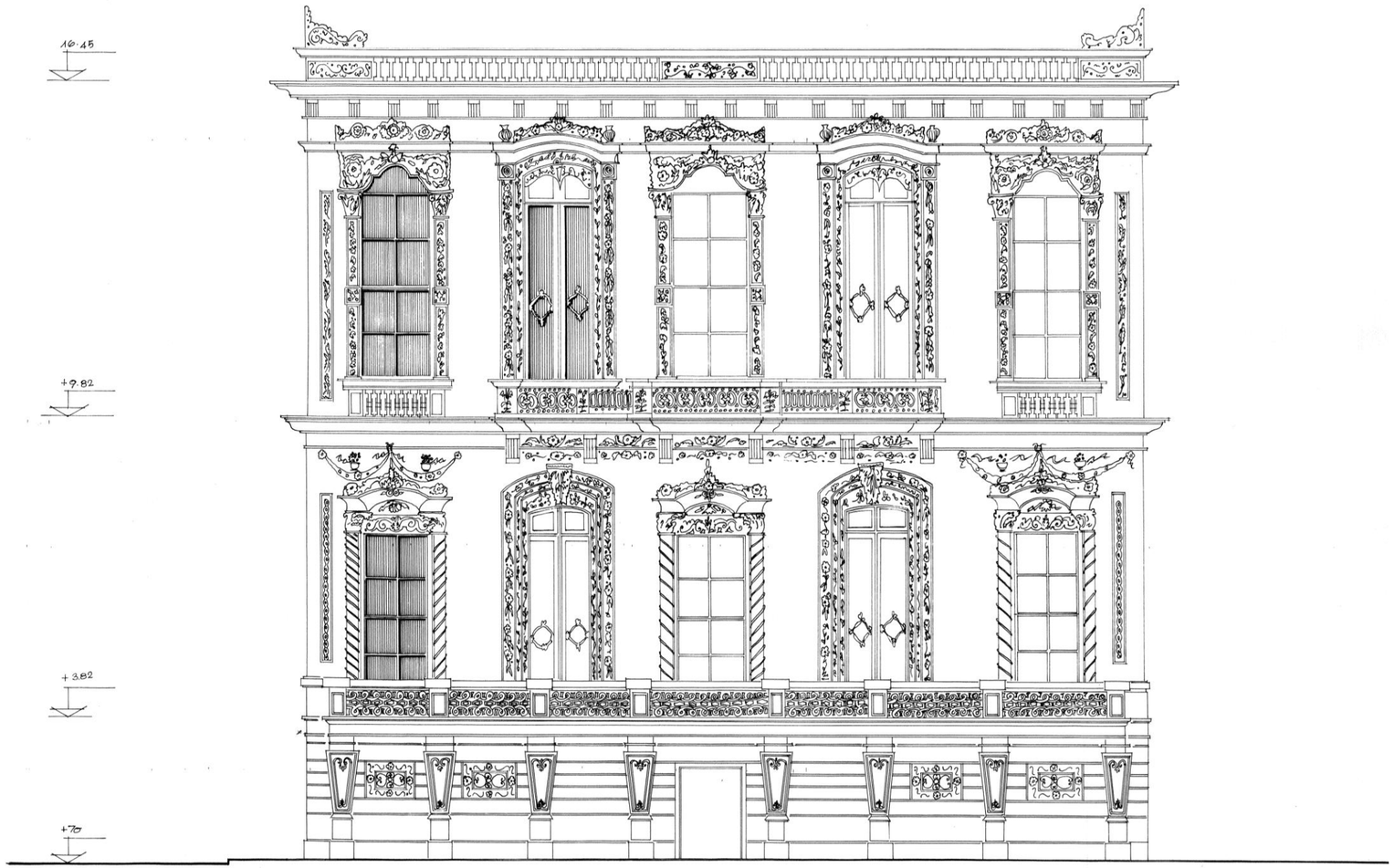

Çizim 38- Küçüksu Kasrı, B-B Kesiti
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

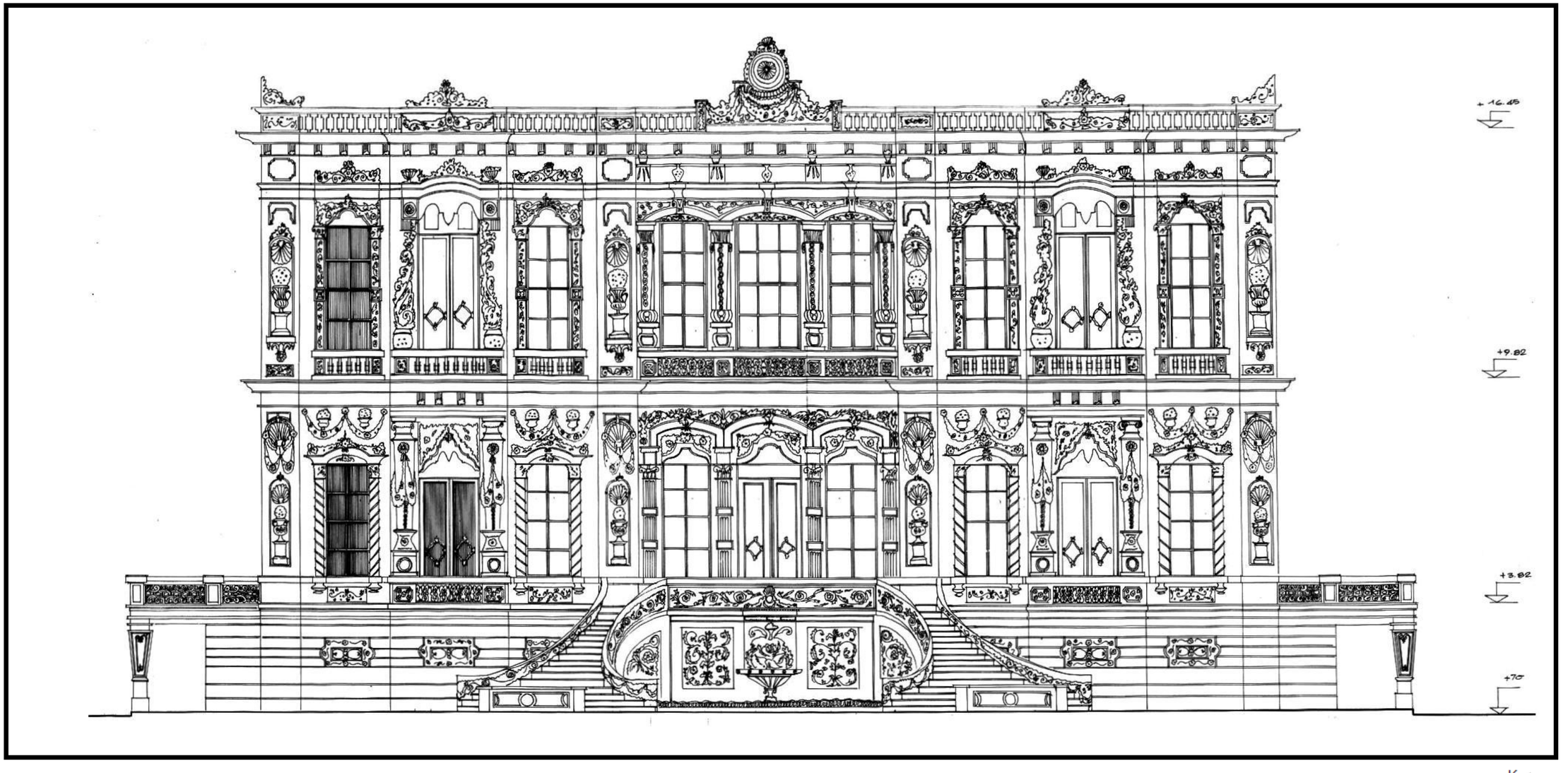

K

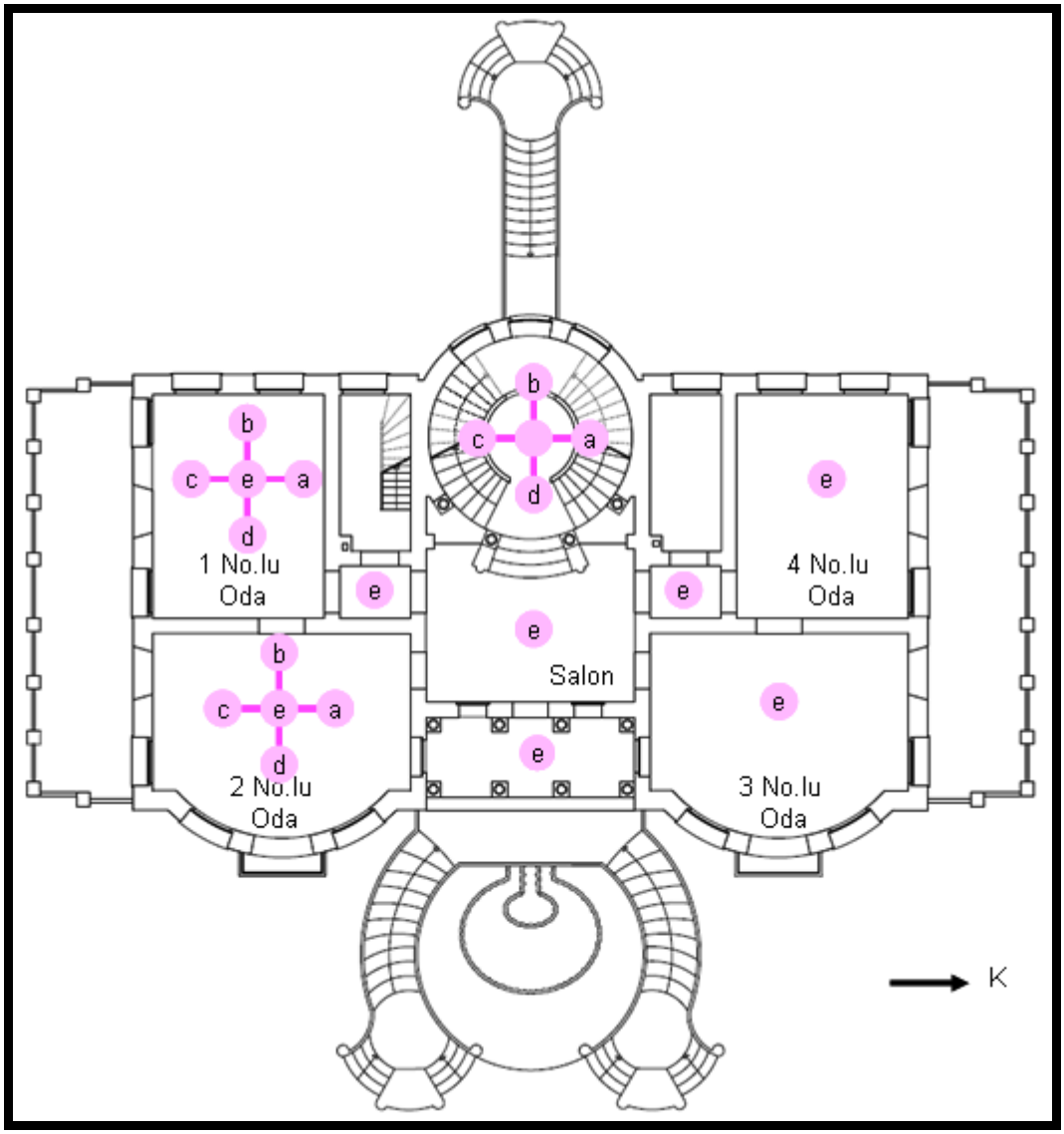
Çizim 39- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

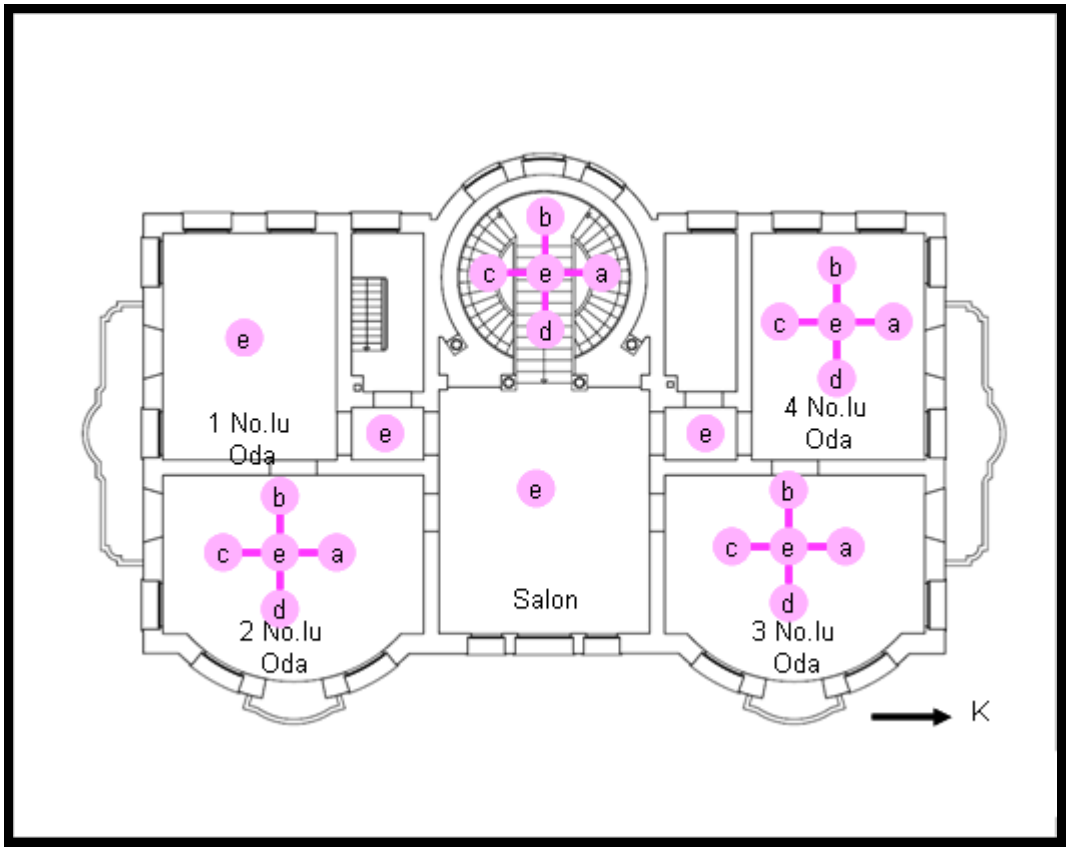
Çizim 40- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

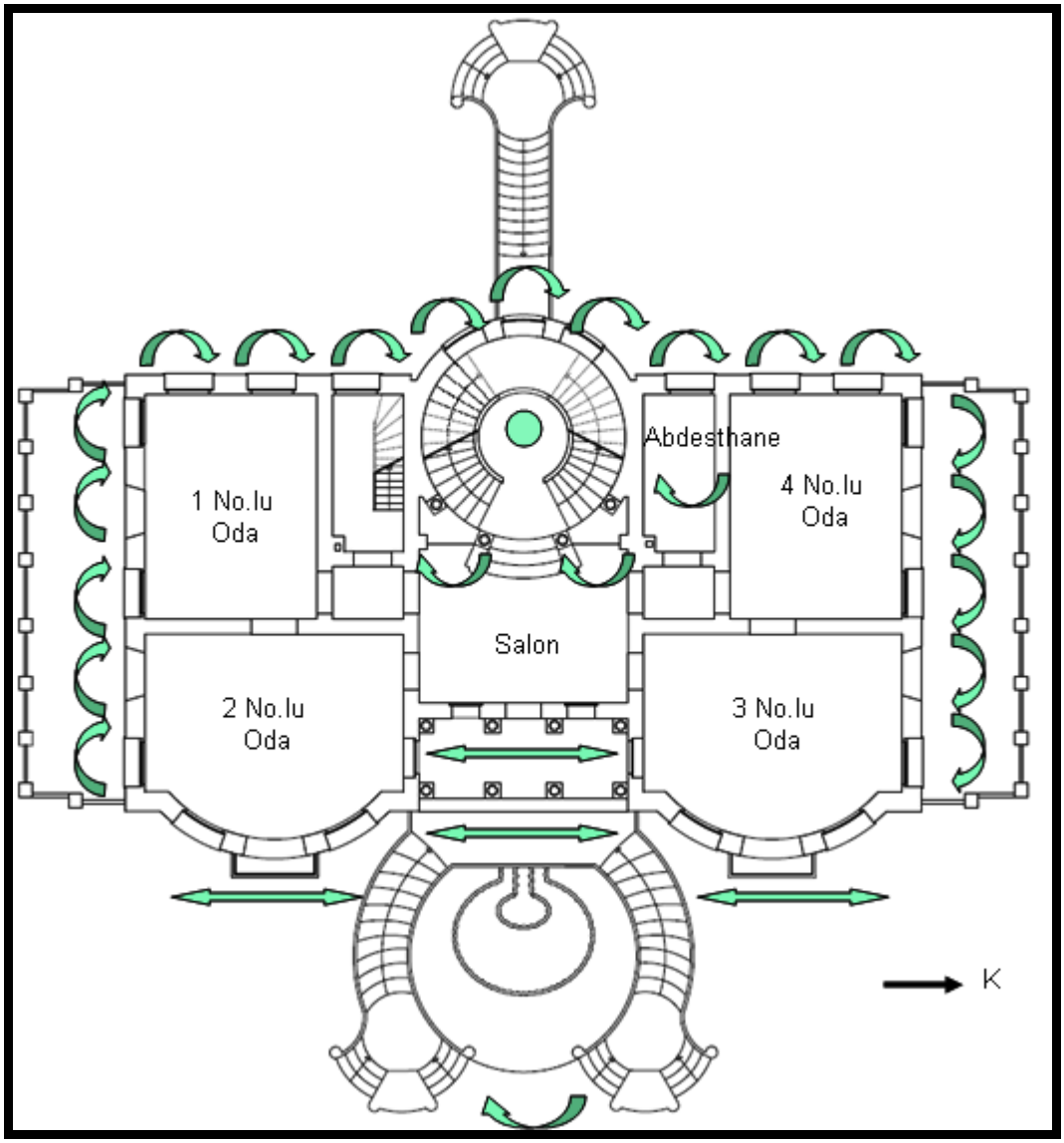
Çizim 41- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe
(T.B.M.M. Millî Saraylar Daire Başkanlığı Arşivi)
Ölçek:1/100

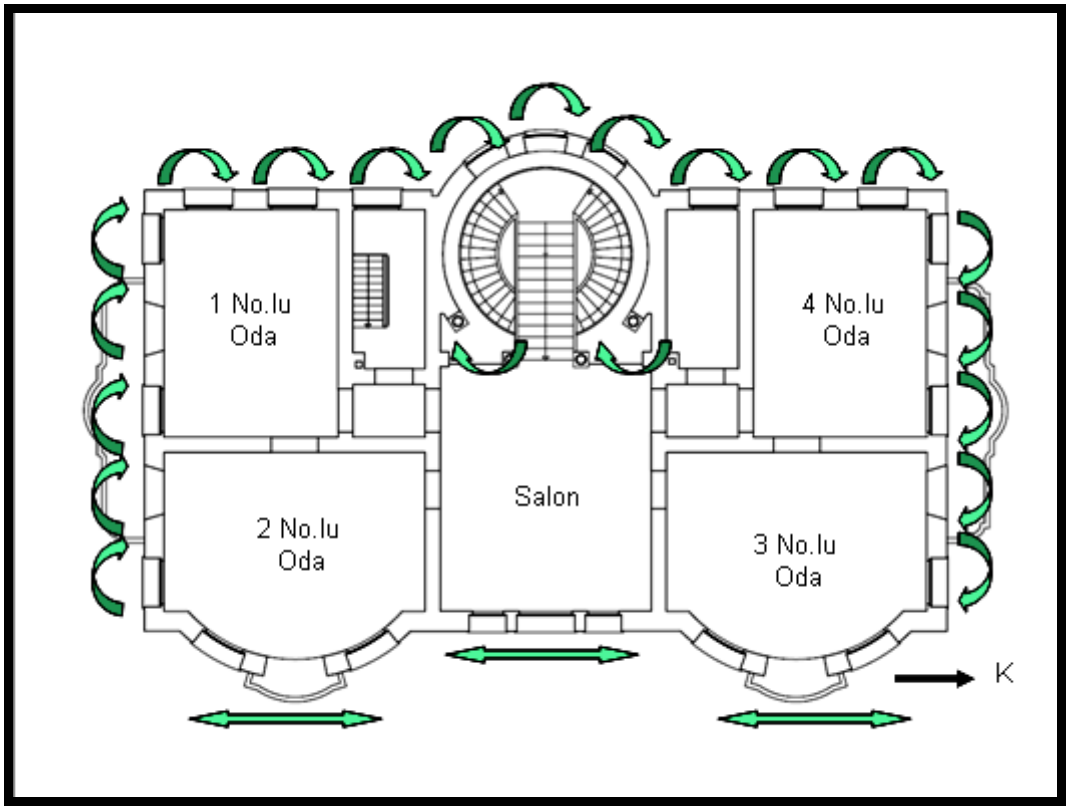
Çizim 42- Küçüksu Kasrı, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Zemin Kat)

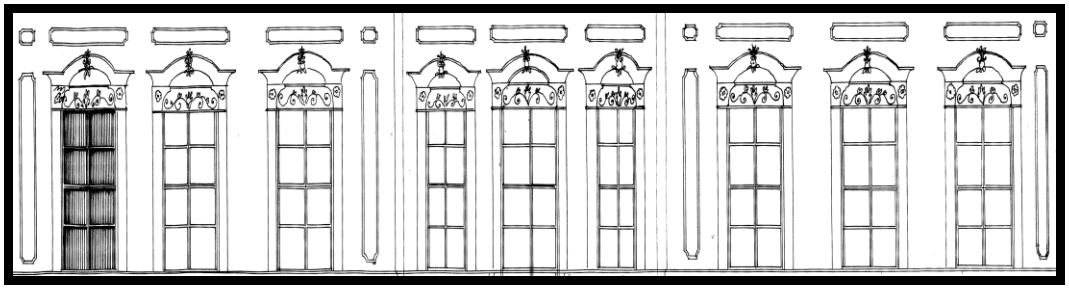
Çizim 43- Küçüksu Kasrı, Duvar Resimlerinin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Üst Kat)

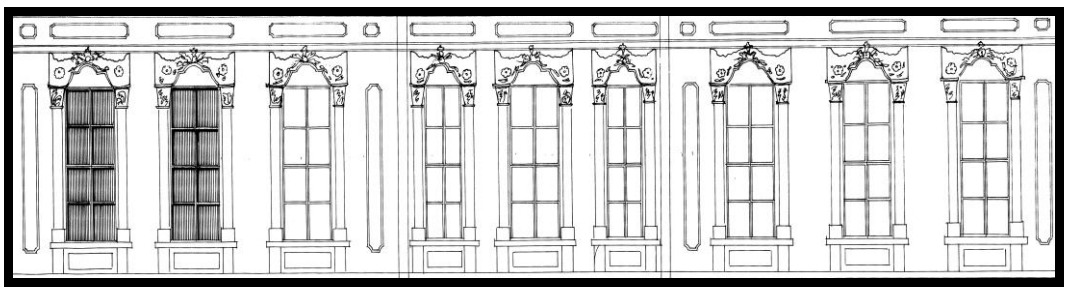
Çizim 44- Küçüksu Kasrı, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Zemin Kat)

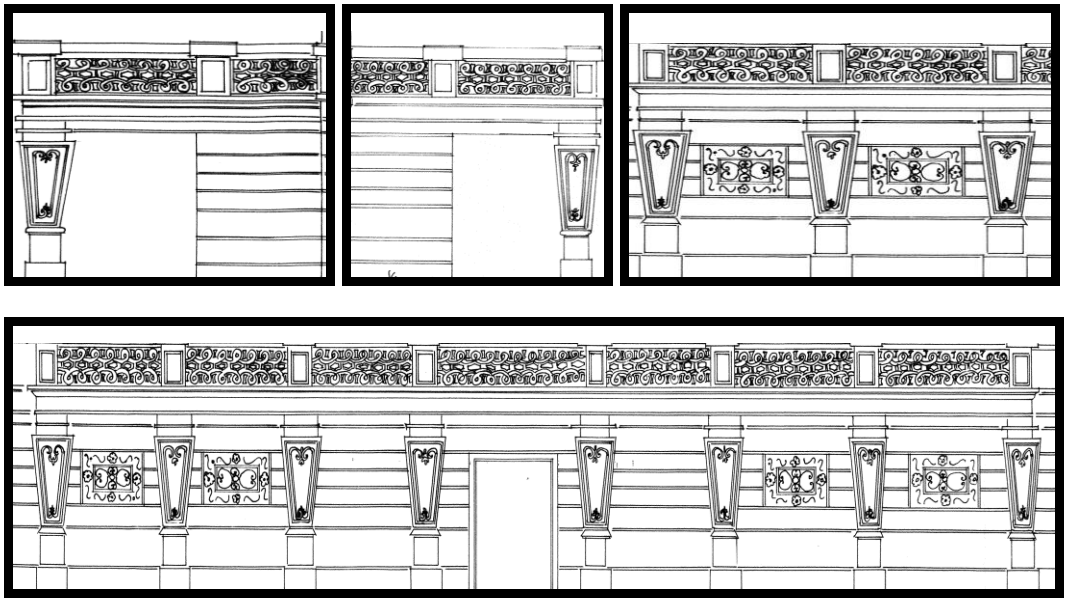
Çizim 45- Küçüksu Kasrı, Taş-Mermer Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Üst Kat)

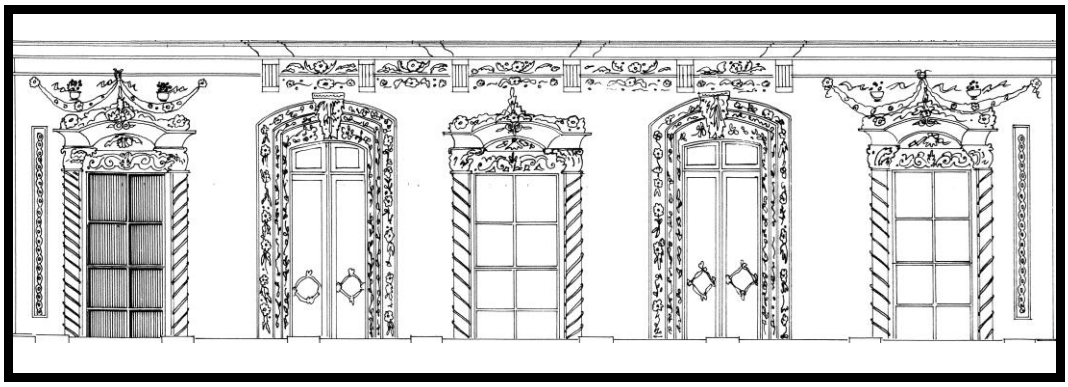
Çizim 46- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Zemin Kat Pencere ve Giriş Süslemeleri

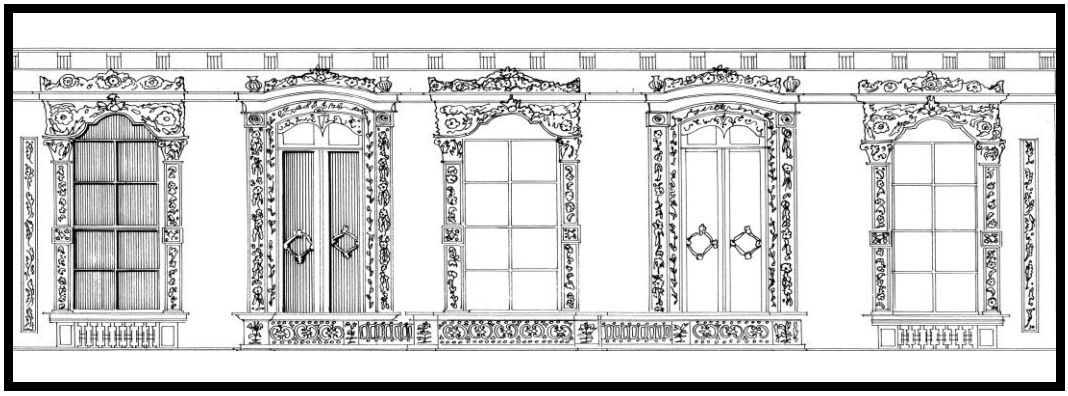
Çizim 47- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Üst Kat Pencere Süslemeleri

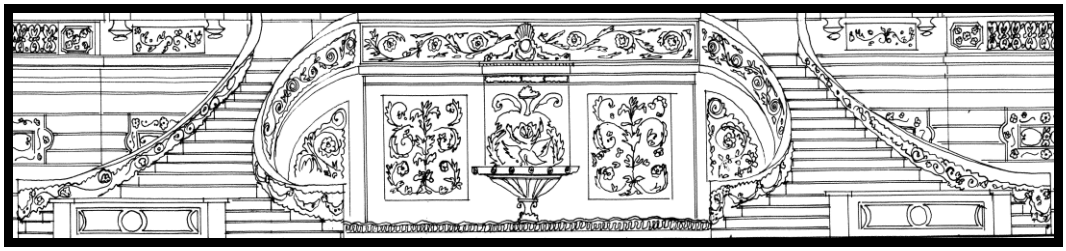
Çizim 48- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Balkon Süslemeleri

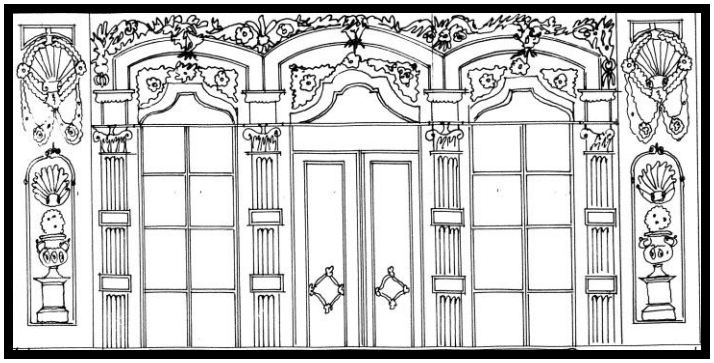
Çizim 49- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Zemin Kat Süslemeleri

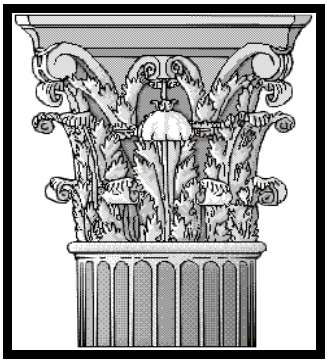
Çizim 50- Küçüksu Kasrı, Kuzey ve Güney Cepheler Üst Kat Süslemeleri

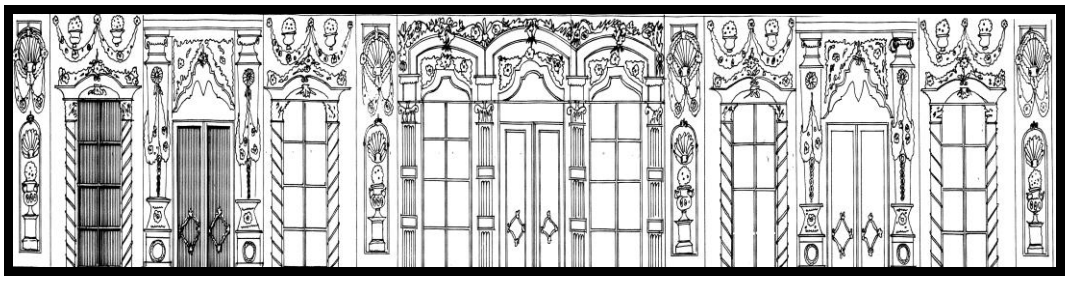
Çizim 51- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Merdiven ve Havuz Süslemeleri

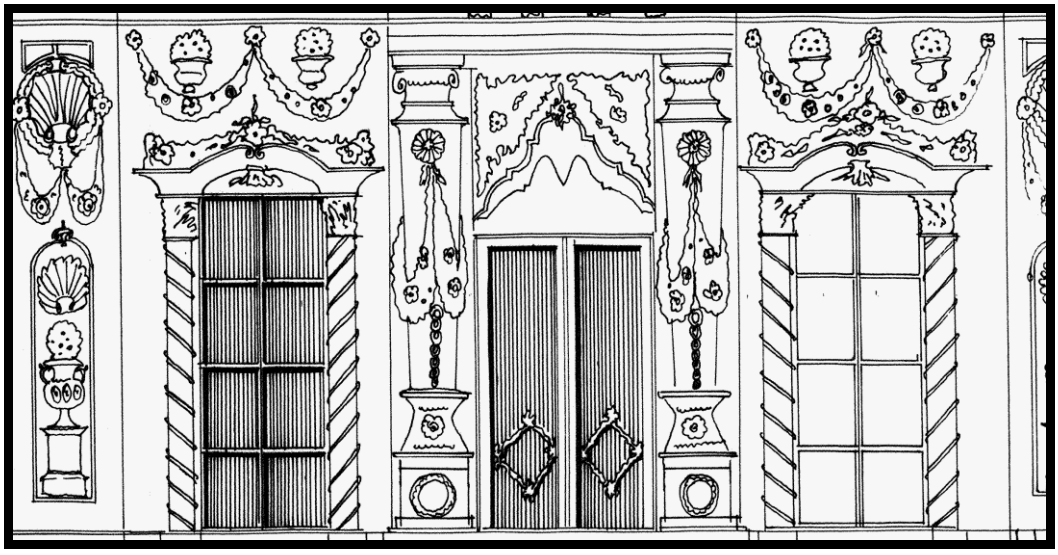

Çizim 52- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe
Orta Bölüm Giriş Süslemeleri

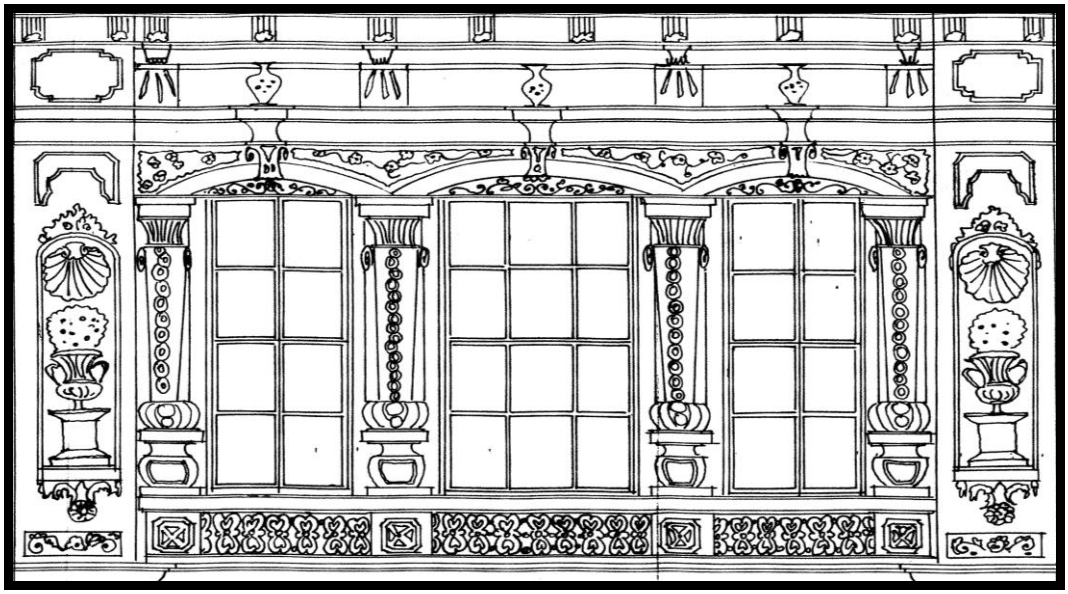

Çizim 53- Sütun Başlıkları

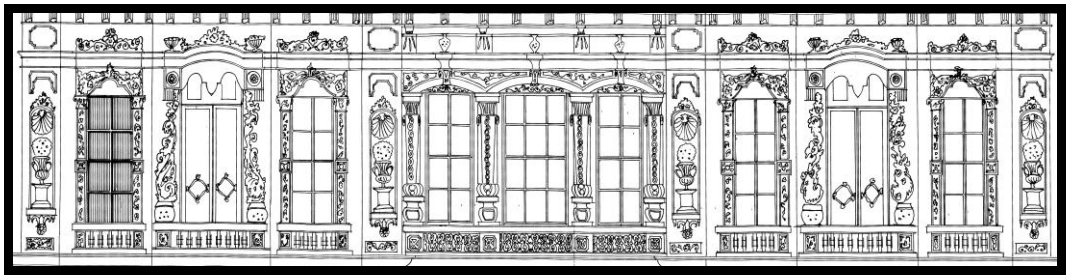

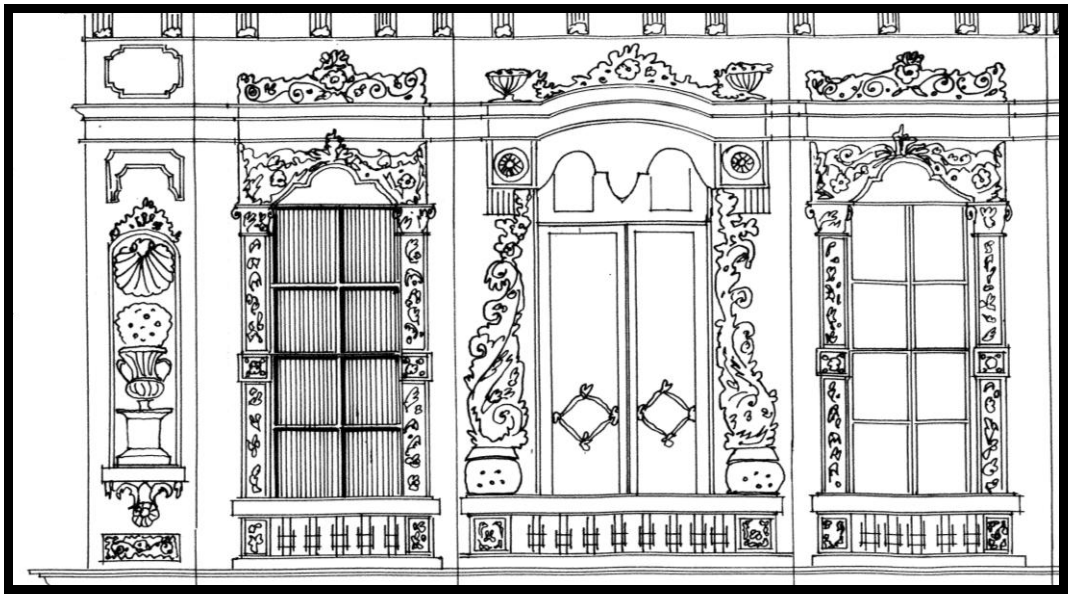

Çizim 54- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Yan Kanatları Zemin Kat Süslemeleri

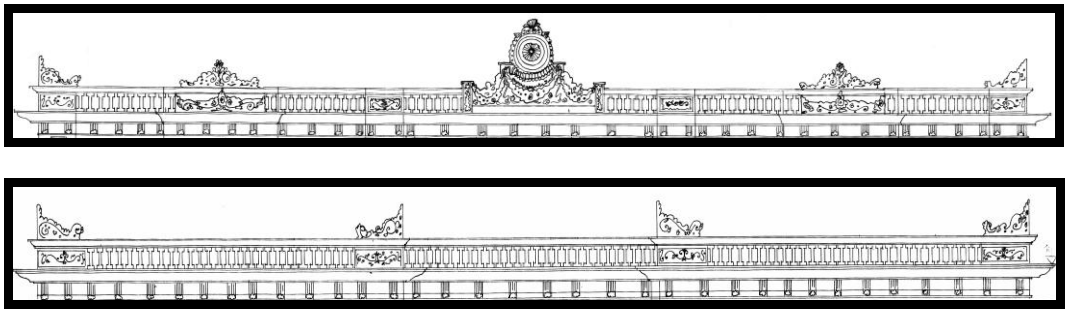

Çizim 55- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölüm Üst Kat Süslemeleri

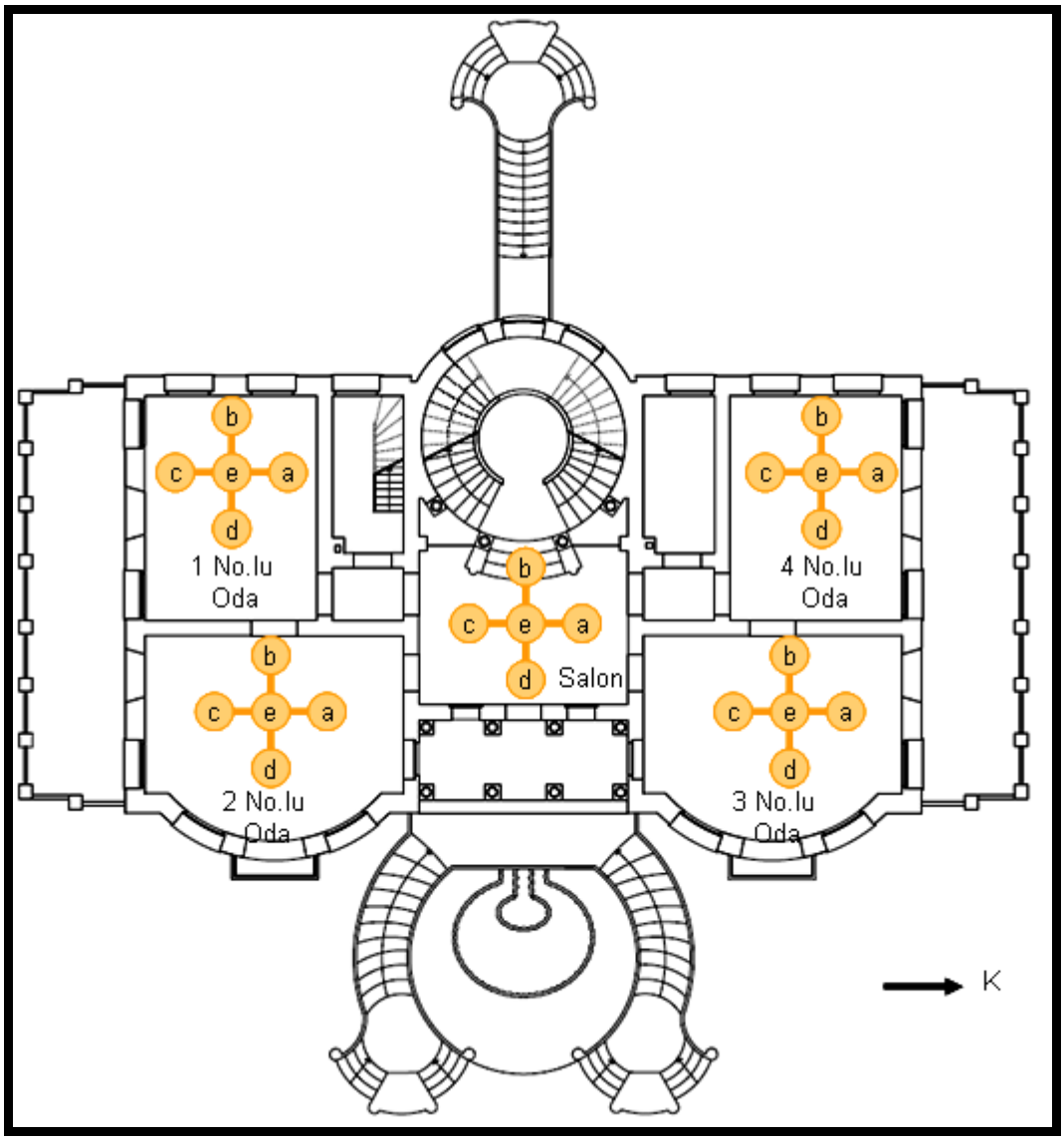

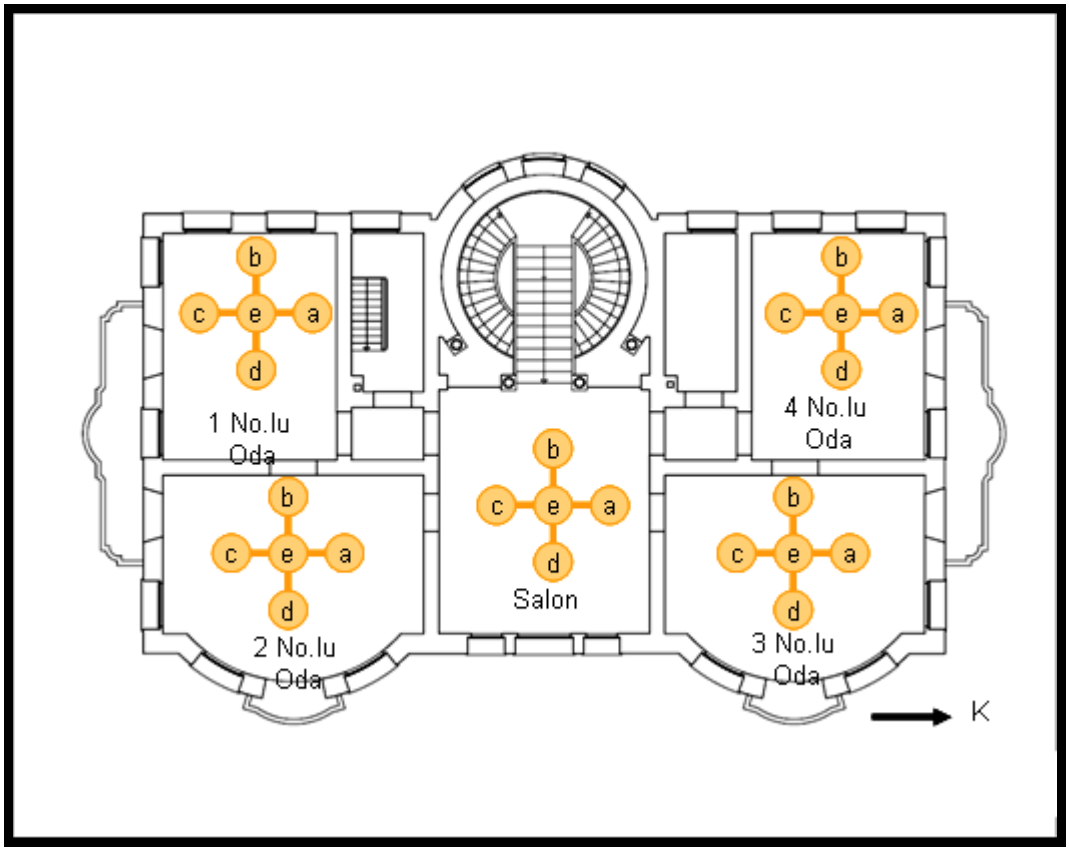
Çizim 56- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Yan Kanatları Üst Kat Süslemeleri

Çizim 57- Küçüksu Kasrı, Batı Cephesi Tepe Süslemeleri

Çizim 58- Küçüksu Kasrı, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Zemin Kat)

Çizim 59- Küçüksu Kasrı, Alçı Kabartma-Varak Süslemelerin Mekândaki Yeri ve Dağılımı (Üst Kat)

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL'DA IHLAMUR VE KÜÇÜKSU KASIRLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CİLT II

Hazırlayan

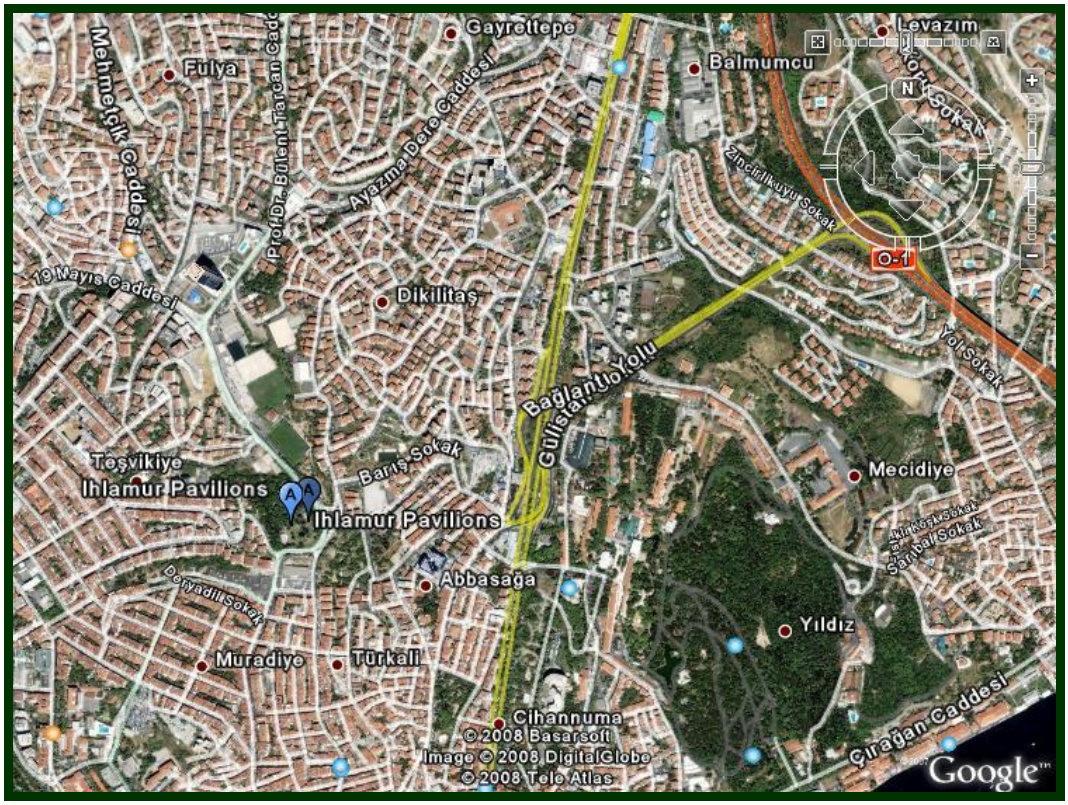
Nesrin TAŞER

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL

Ankara–2008

RESİMLER

Resim 1-Ihlamur Kasırları, Beşiktaş (www.googleearth.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

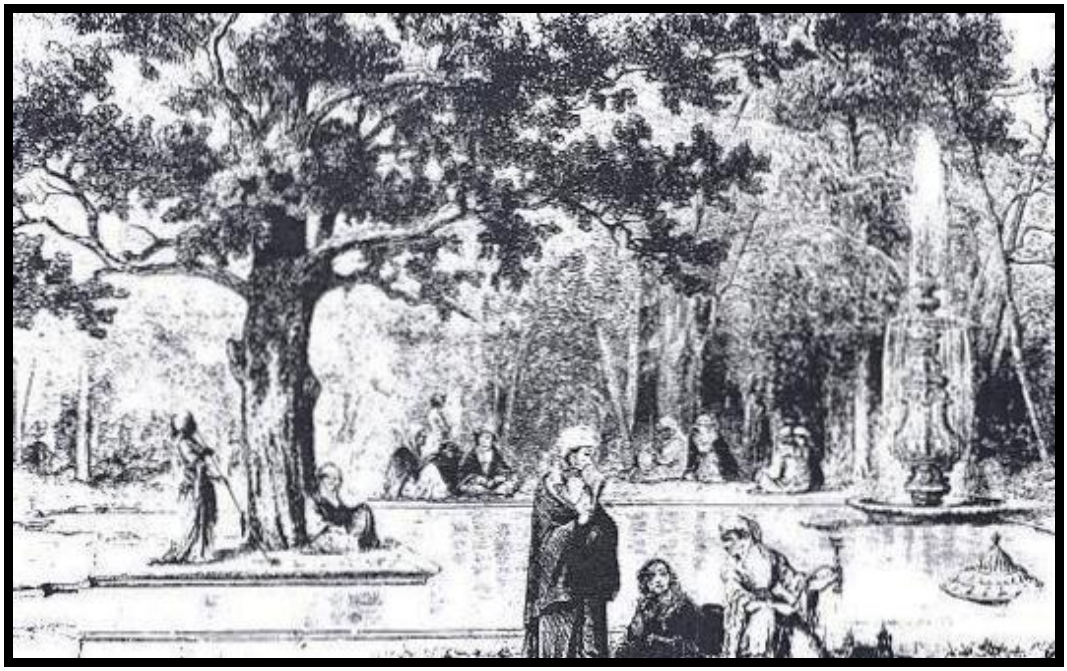
Resim 2- Ihlamur Kasırları, Beşiktaş (Sema Öner, 1994)

Resim 3- Ihlamur Kasırları
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

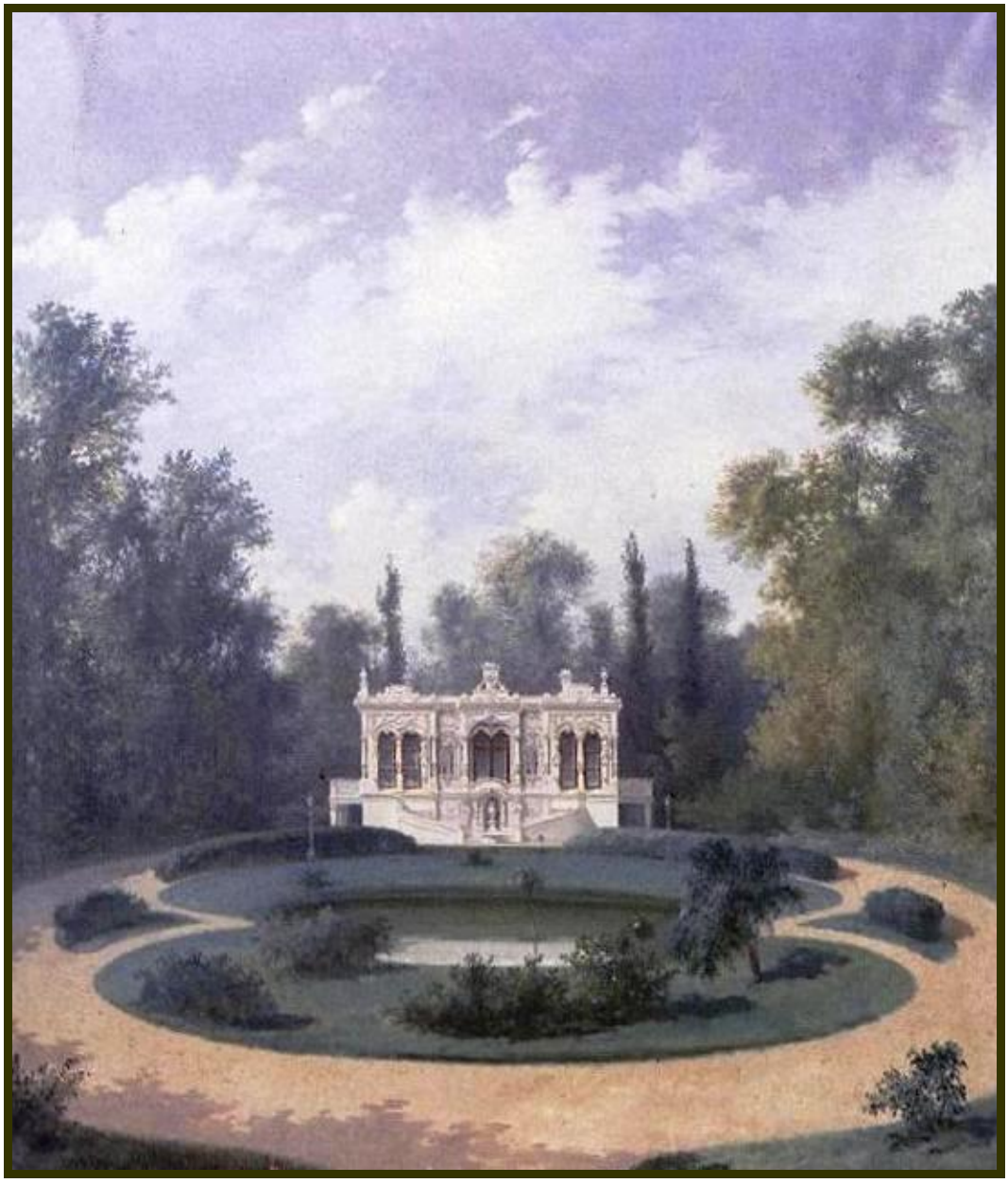
Resim 4- Ihlamur Kasırları
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 5- 1830'larda Ihlamur Mesiresi (Çelik Gülersoy, 1983)

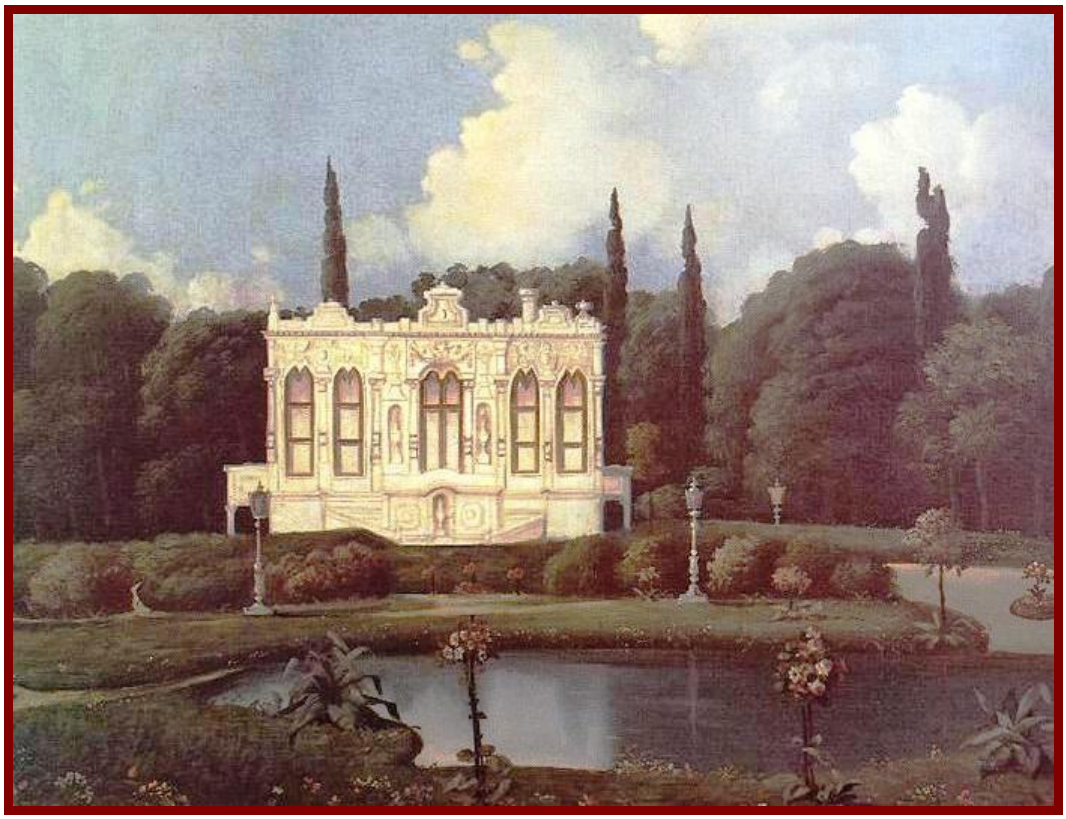
Resim 6- Sultan III. Selim'e Ait Nişantaşı (Sema Öner, 1994)

Resim 7- Merasim Köşkü-MSÜ Resim ve Heykel Müzesi-Yağlıboya (Sema Öner, 1994)

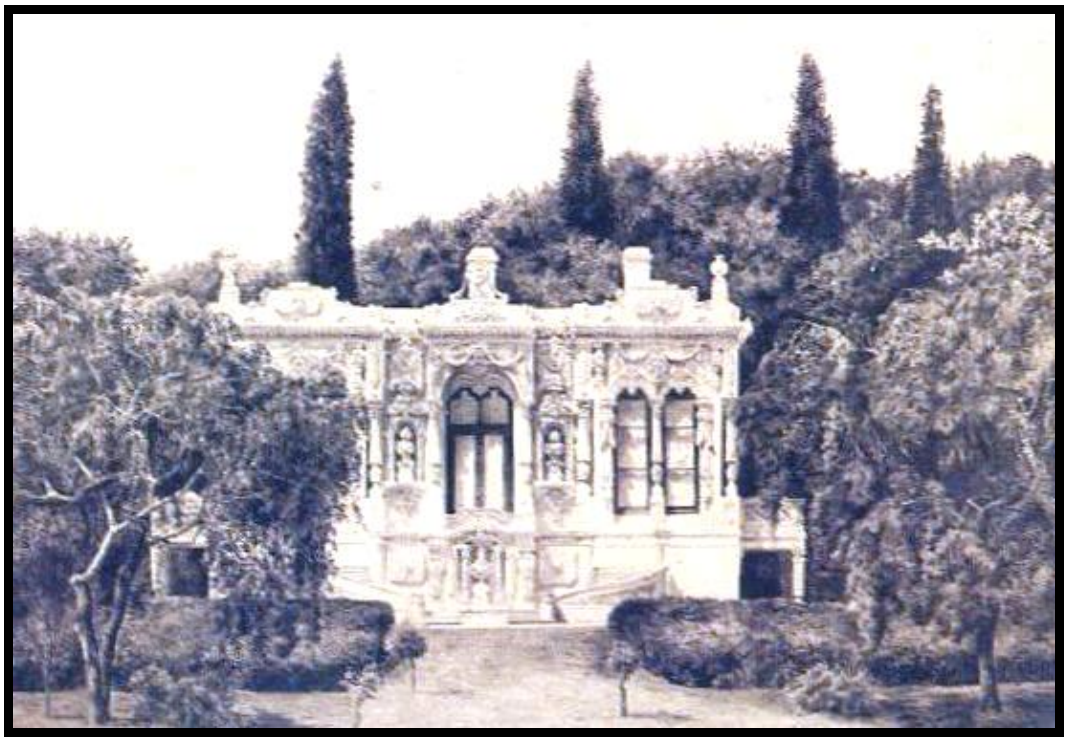
Resim 8- Merasim Köşkü-Ressam İbrahim-Yağlıboya (Metin Sözen, 1990)

Resim 9-Merasim Köşkü-Ressam Yazmaciyan, 1905-Yağlıboya-Özel Koleksiyon (Metin Sözen, 1990)

Resim 10- Merasim Köşkü-Kargapulo-Fotoğraf-Yıldız Sarayı Albümleri (Sema Öner, 1994)

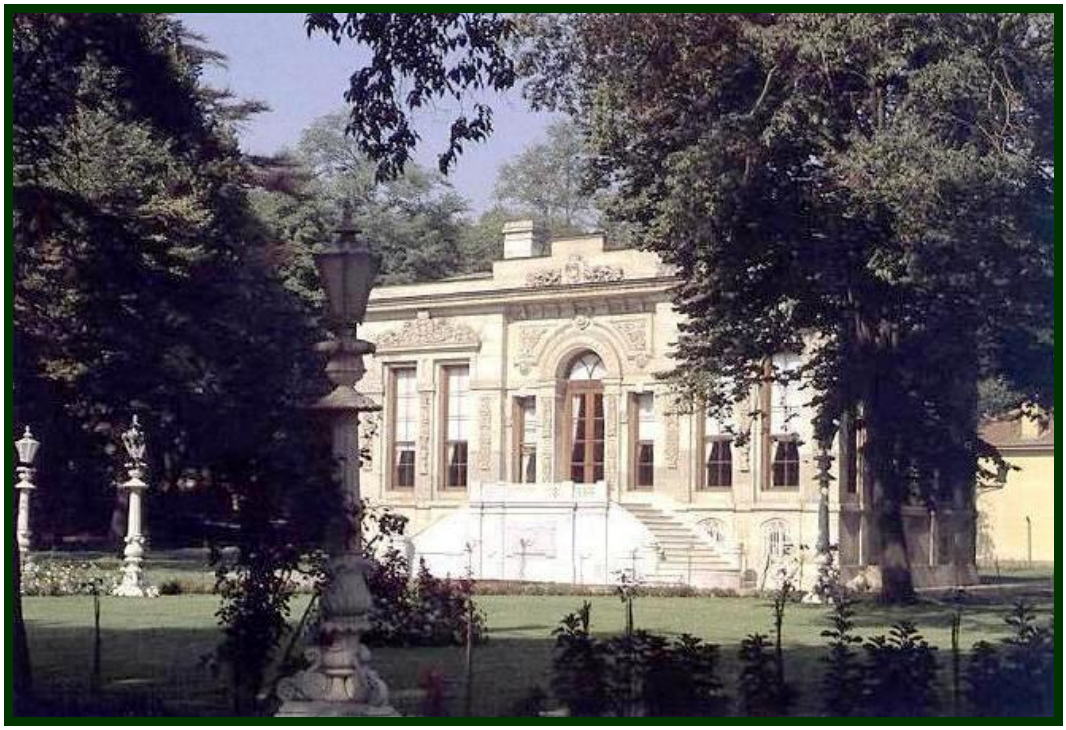
Resim 11- Merasim Köşkü -Lina Gabuzzi-Karakalem (Sema Öner, 1994)

Resim 12- Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi ve Bulgar Prensi Ferdinand Karl Leopold Maria Merasim Köşkü Önünde (Servet-i Fünun Dergisi, 1910)

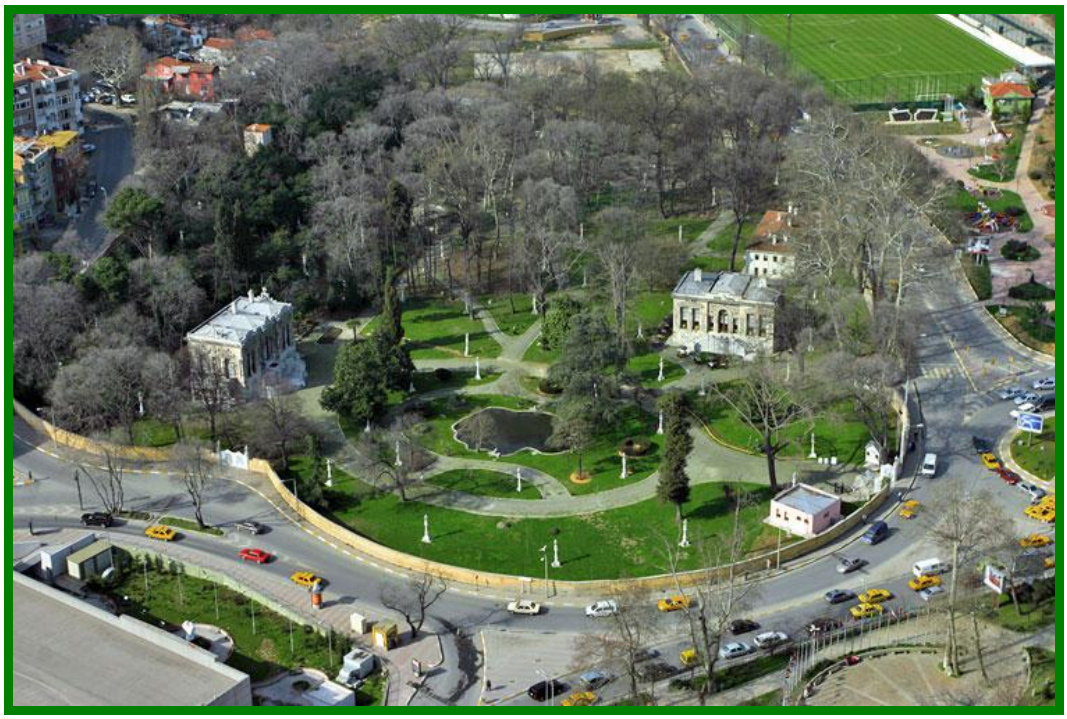
Resim 13- Merasim Köşkü (www.googleearth.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 14- Maiyet Köşkü (Metin Sözen, 1990)

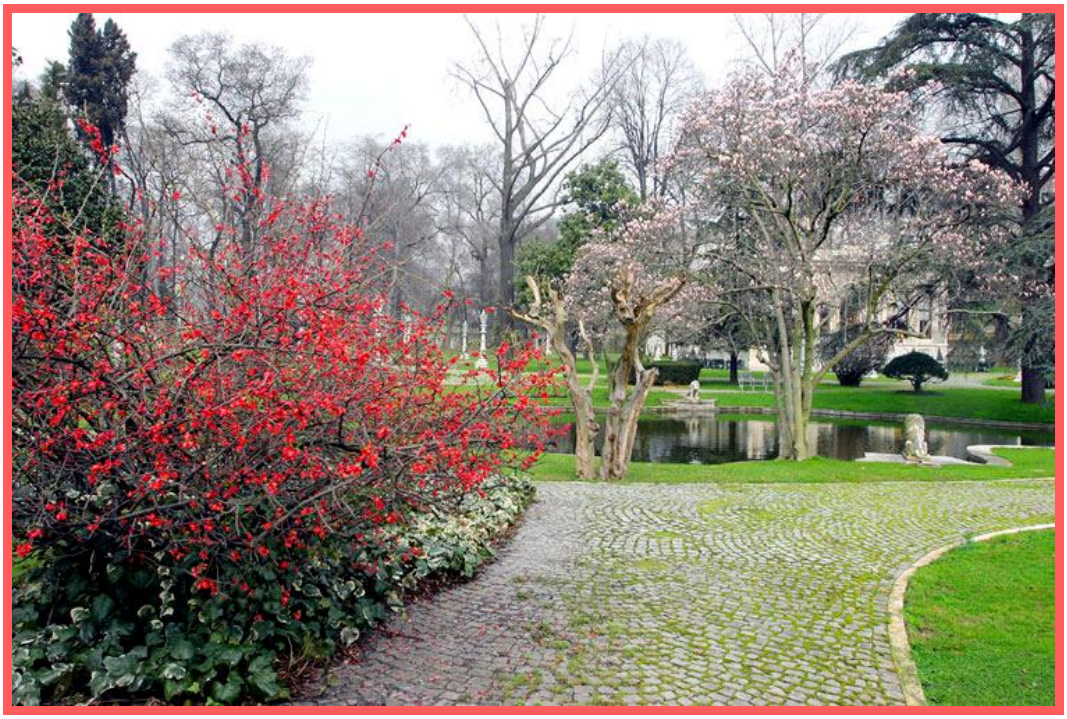
Resim 15- Ihlamur Kasırlarının Kuşbakışı Görünümü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 16- Ihlamur Kasırları
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 17- Ihlamur Kasırları Bahçesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 18- Ihlamur Kasırları Bahçesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 19- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Madalyon
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 20- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 21- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli

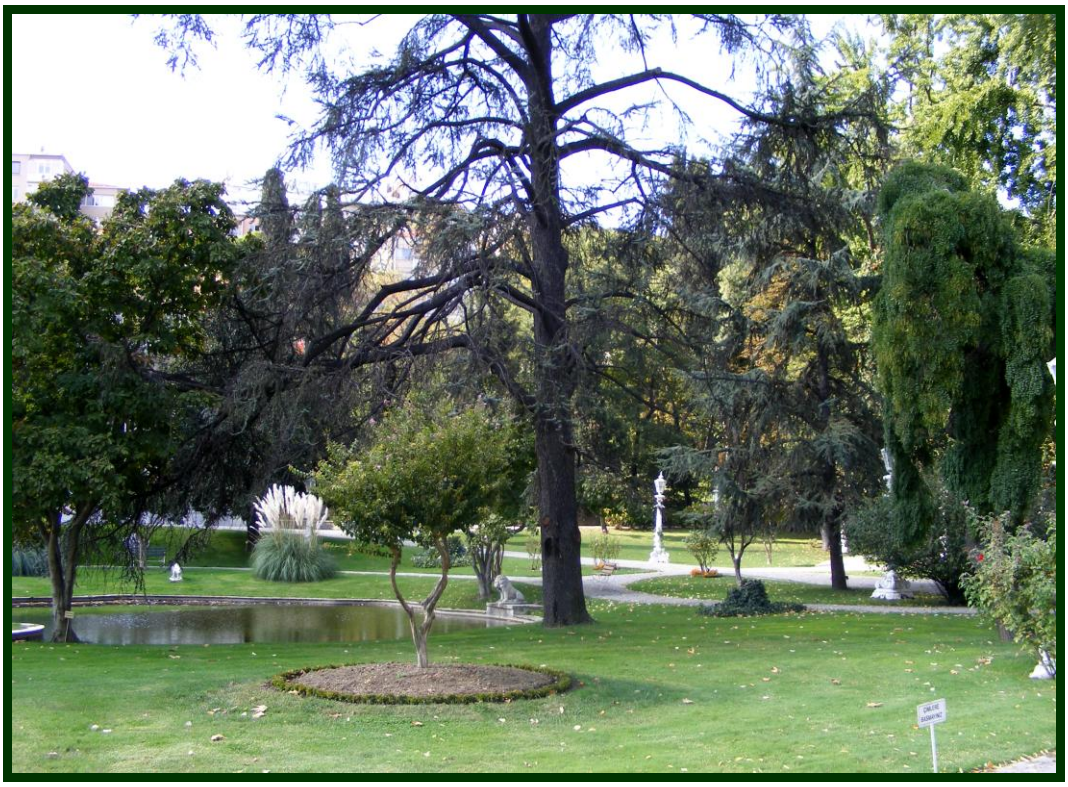
Resim 22- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Aslan Heykeli

Resim 23- Ihlamur Kasırları Bahçesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Ttarihi 24.03.2008]

Resim 24- Ihlamur Kasırları Bahçesi

Resim 25- Ihlamur Kasırları Bahçesi

Resim 26- Ihlamur Kasırları Bahçesi

Resim 27- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme

Resim 28- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme

Resim 29- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme

Resim 30- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme

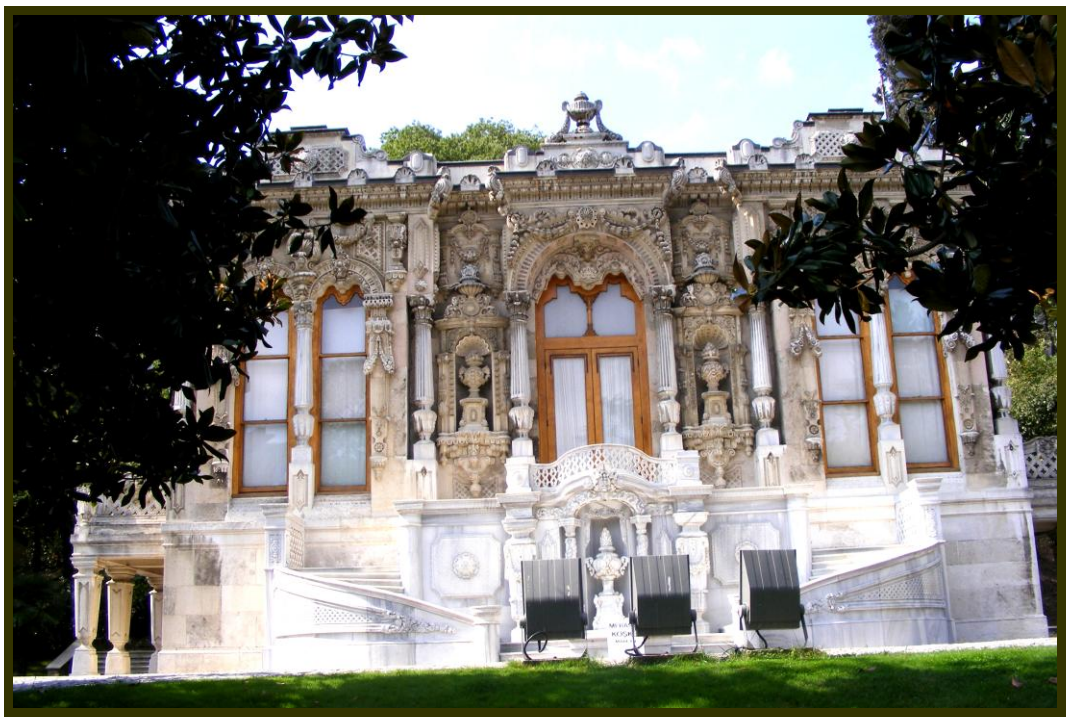
Resim 31- Ihlamur Kasırları Bahçesinde Çeşme

Resim 32- Maiyet Köşkü'nün Kuzeyinde Çocuk Müzesi Olarak Kullanılan Bina
http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

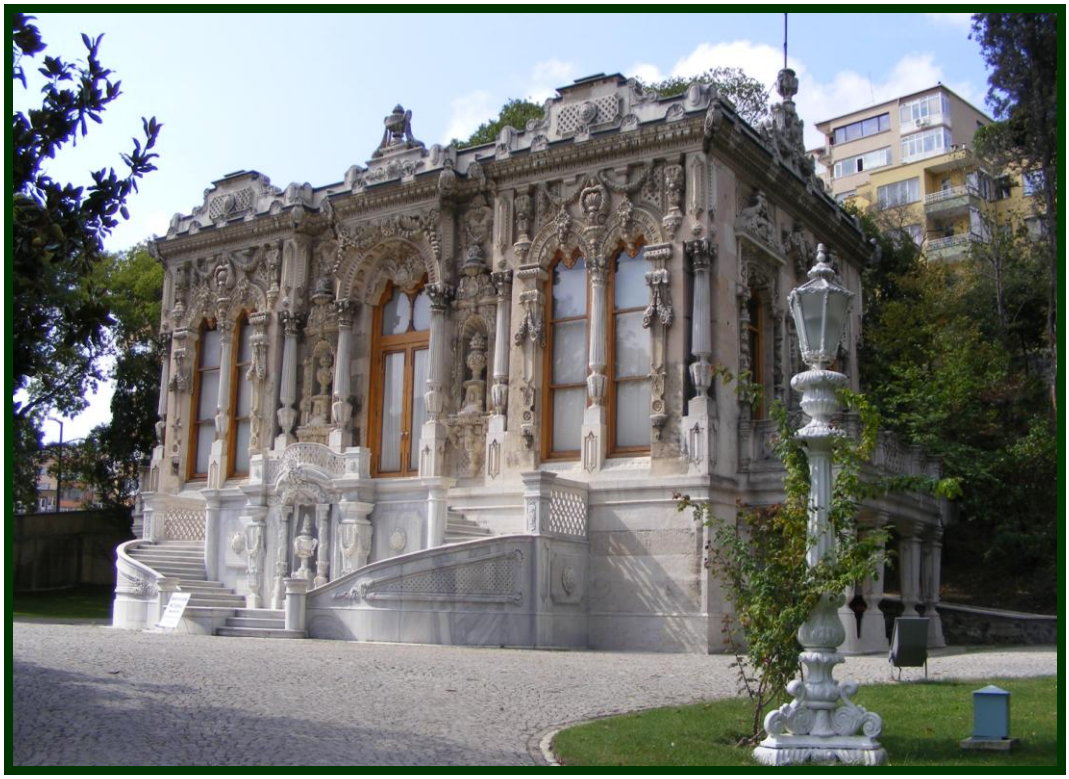
Resim 33- Merasim Köşkü (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 34- Merasim Köşkü, Doğu Cephe

Resim 35- Merasim Köşkü, Doğu Cephe

Resim 36- Merasim Köşkü, Doğu Cephe

Resim 37- Merasim Köşkü, Doğu Cephe

Resim 38- Merasim Köşkü, Doğu Cephe

Resim 39- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiveni

Resim 40- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiveni (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

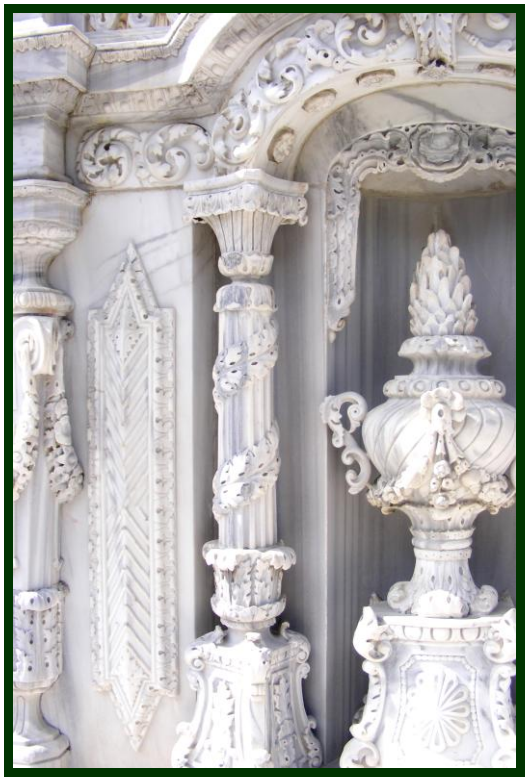
Resim 41- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

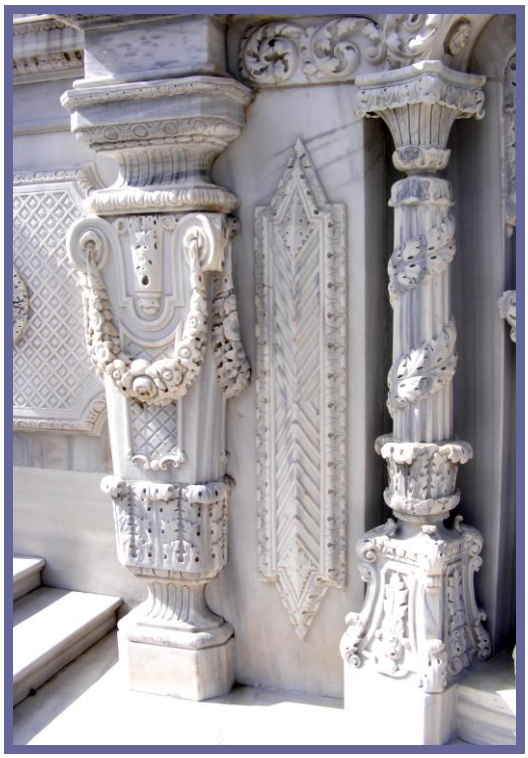
Resim 42- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

Resim 43- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

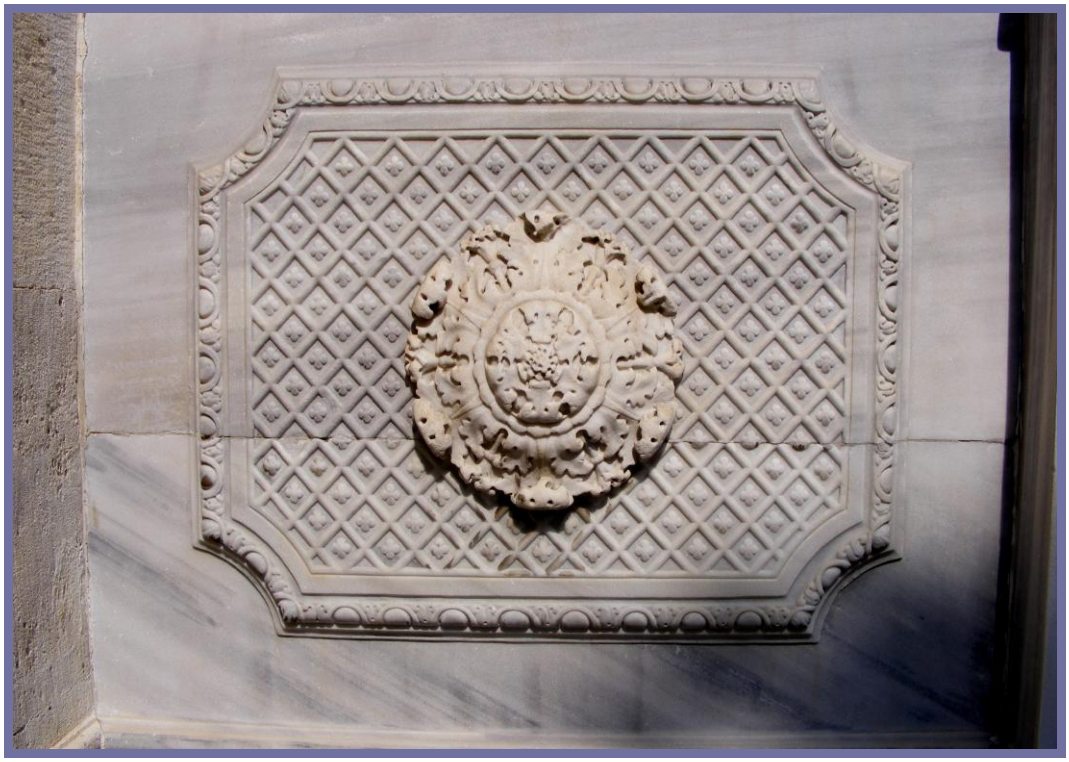
Resim 44- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

Resim 45- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

Resim 46- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

Resim 47- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

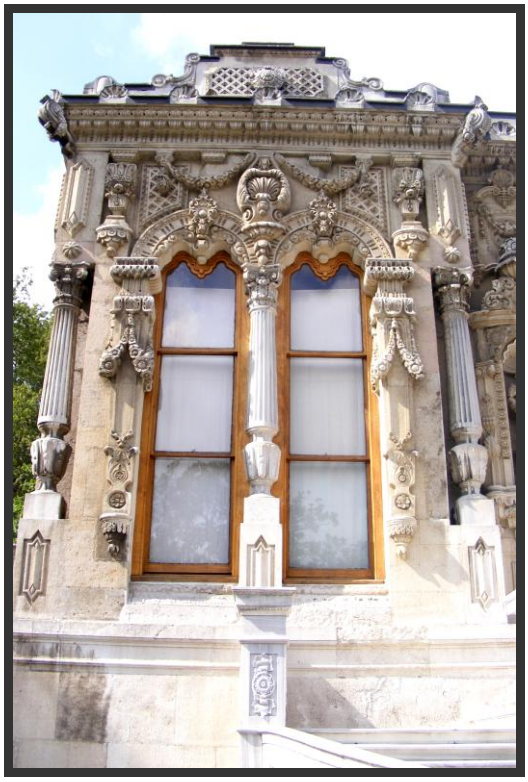
Resim 48- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

Resim 49- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Merdiven Süslemelerinden Detay

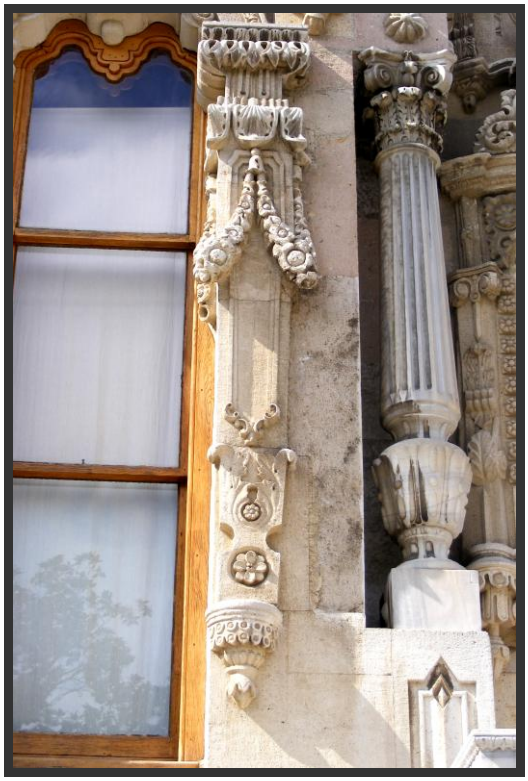
Resim 50- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 51- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 52- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 53- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 54- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 55- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

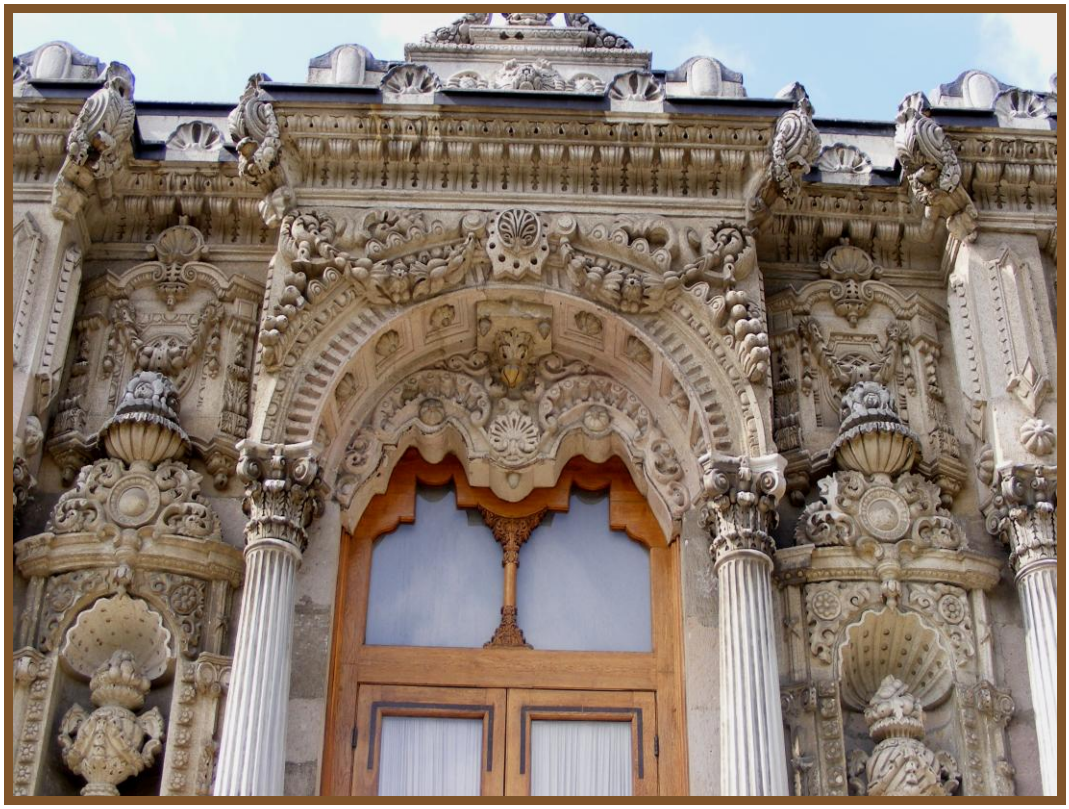
Resim 56- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 57- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 58- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Girişi

Resim 59- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 60- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 61- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 62- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

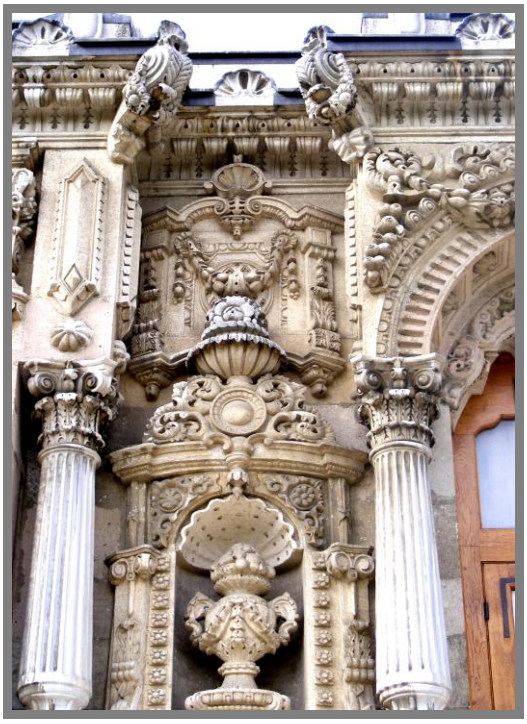
Resim 63- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

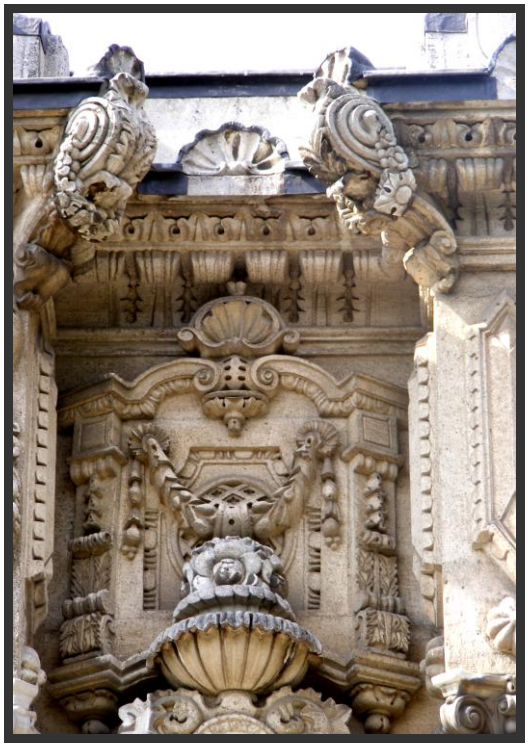
Resim 64- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 65- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 66- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

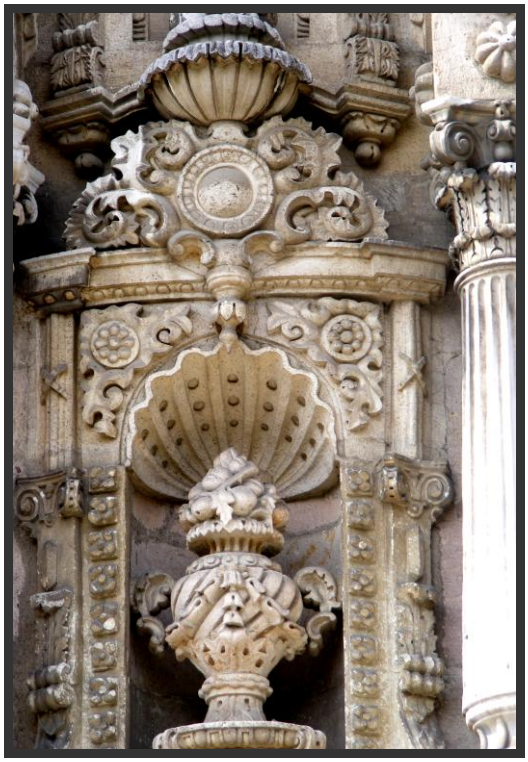
Resim 67- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

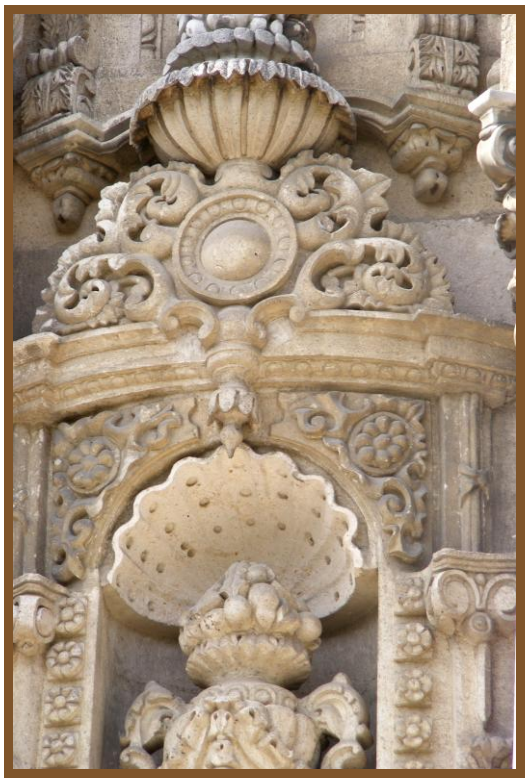
Resim 68- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

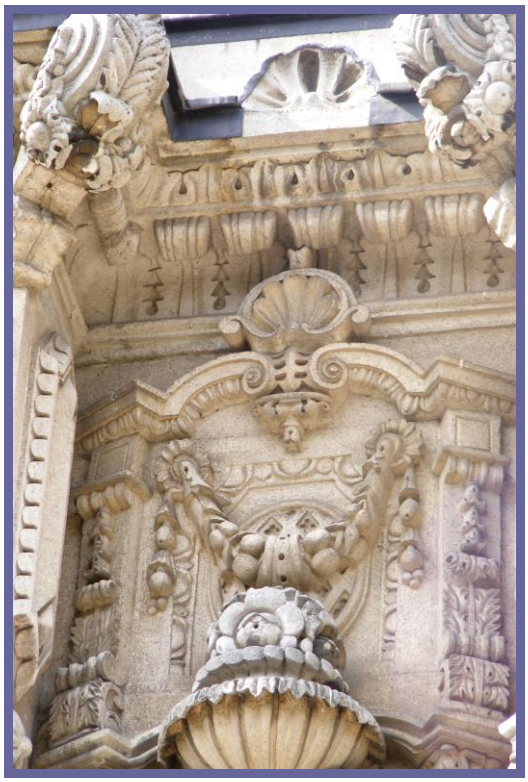
Resim 69- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 70- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

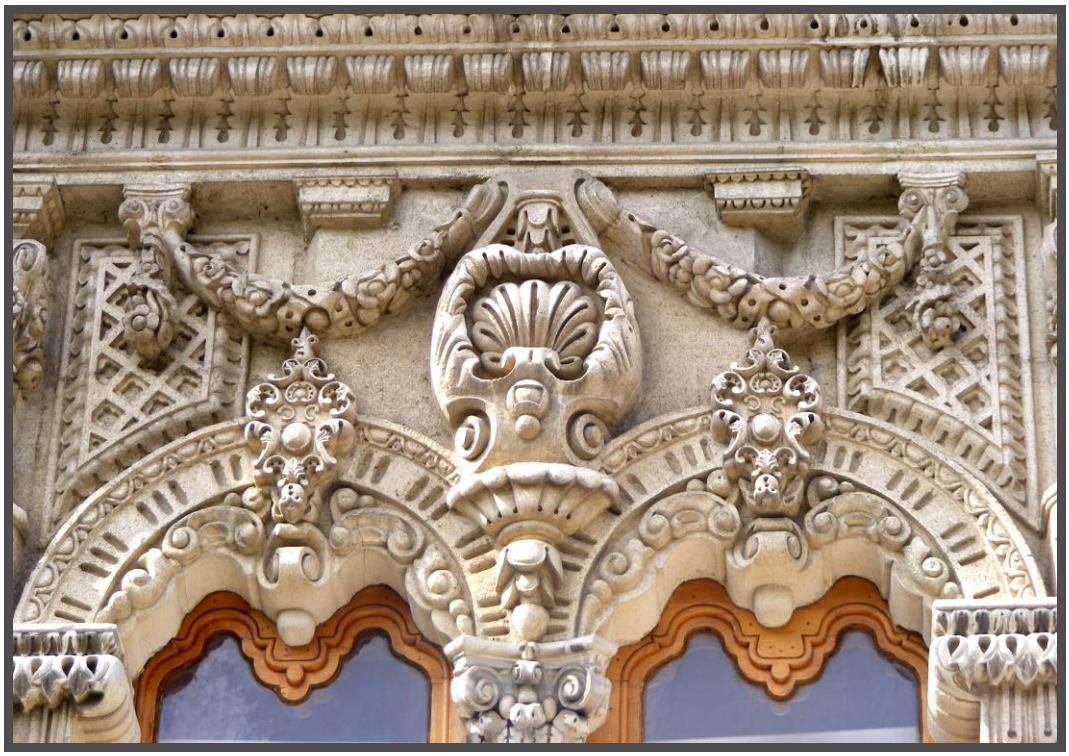
Resim 71- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 72- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Süslemelerinden Detay

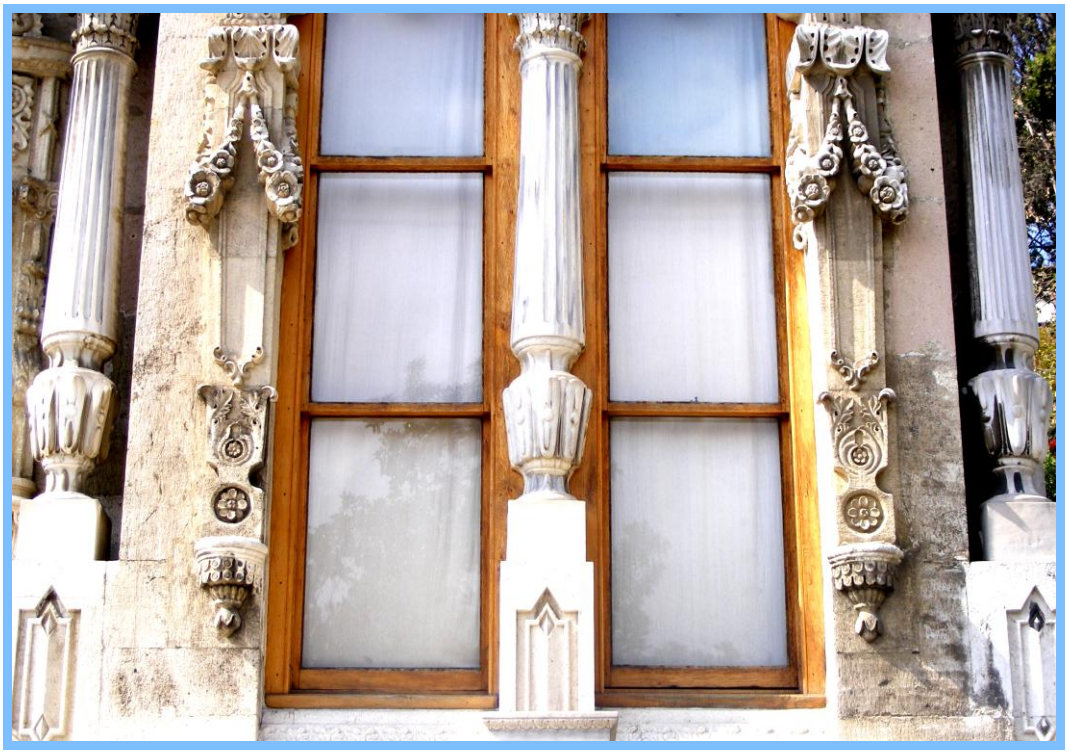
Resim 73- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 74- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 75- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 76- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 77- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 78- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

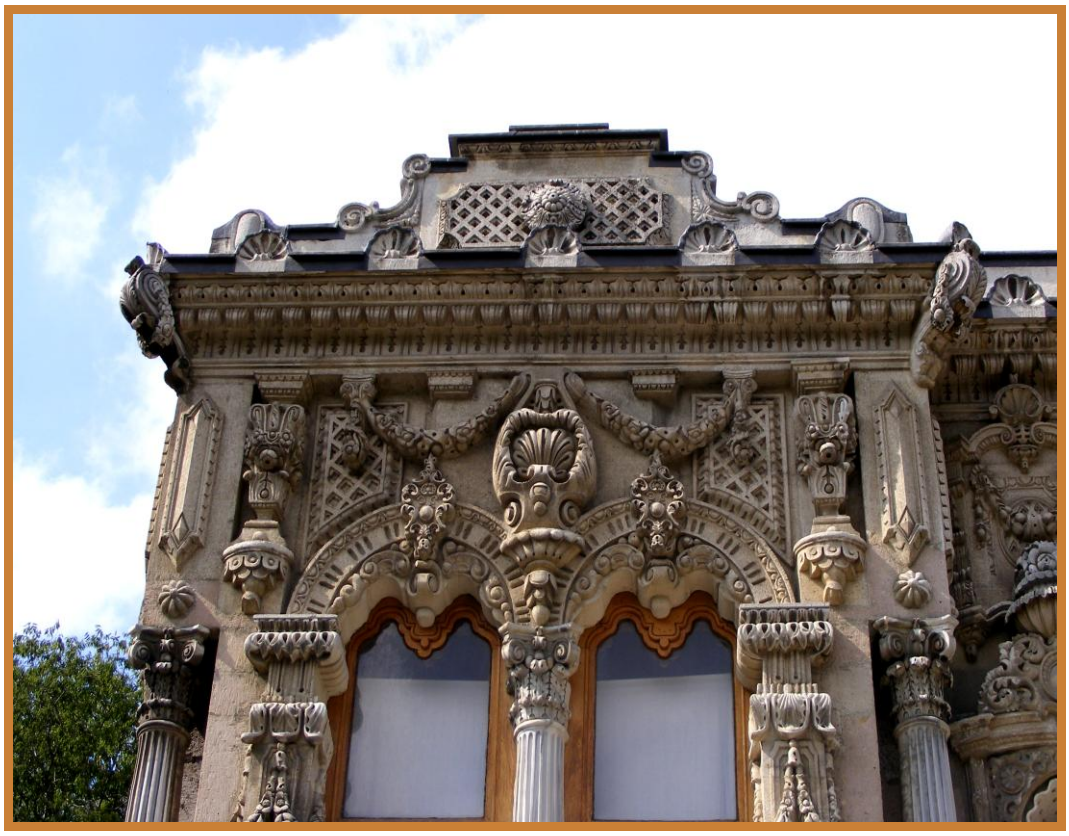
Resim 79- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 80- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

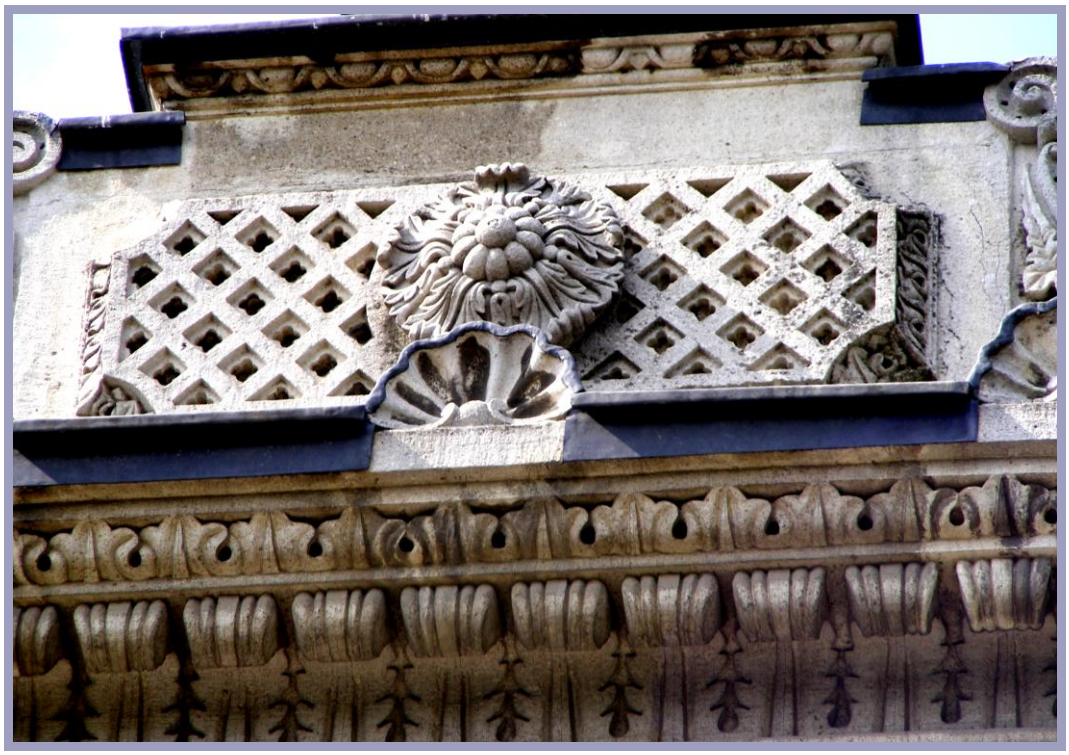
Resim 81- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 82- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi

Resim 83- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi

Resim 84- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Saçak Frizi

Resim 85- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri

Resim 86- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri

Resim 87- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemeleri

Resim 88- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay

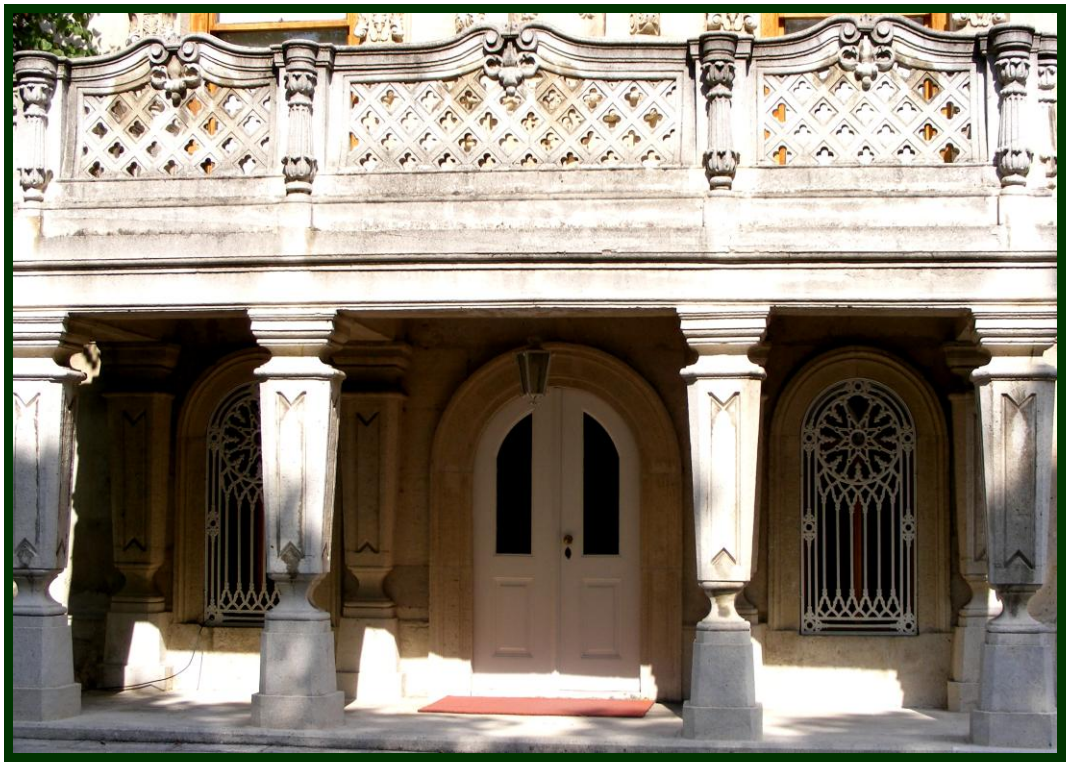
Resim 89- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay

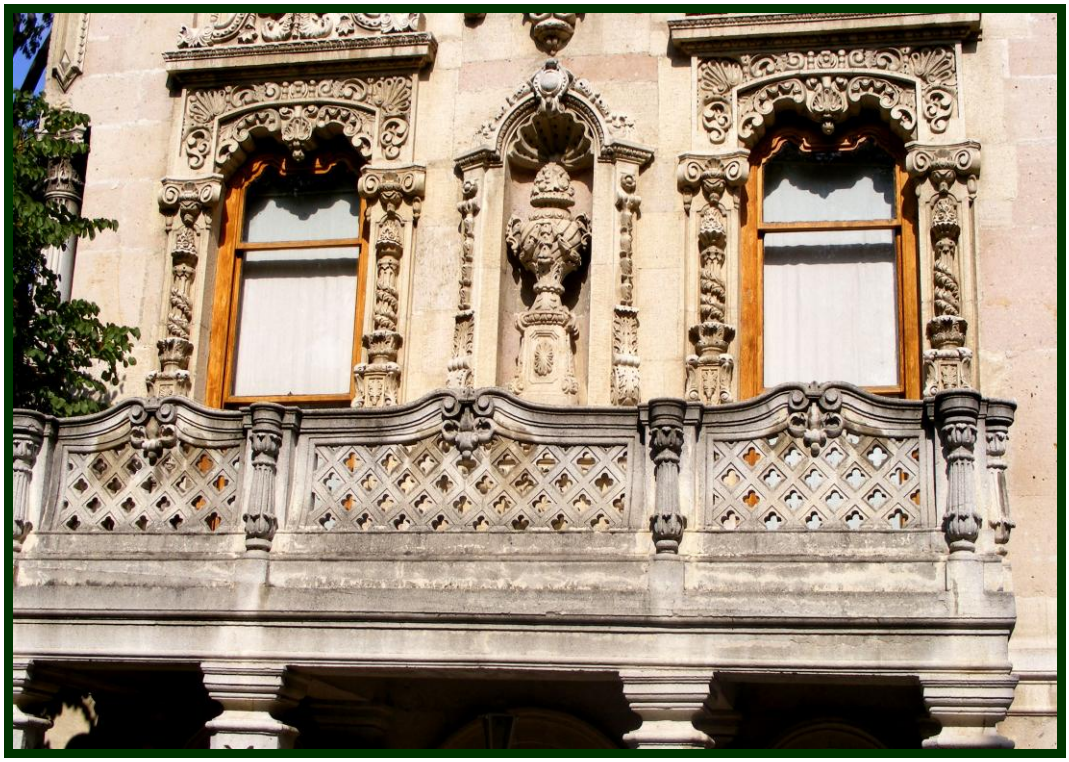
Resim 90- Merasim Köşkü, Doğu Cephe Tepe Süslemelerinden Detay

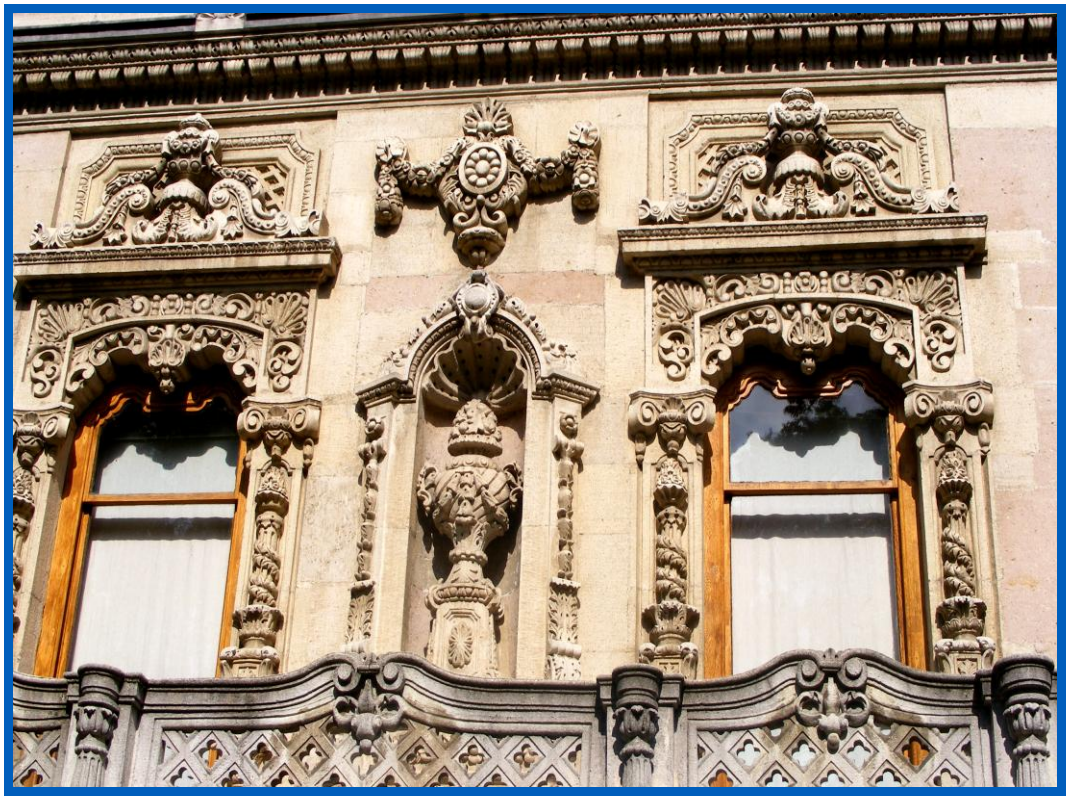
Resim 91- Merasim Köşkü, Doğu ve Kuzey Cepheler (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 92- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Bodrum Katı

Resim 93- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Zemin Kat

Resim 94- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Zemin Kat Süslemeleri

Resim 95- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 96- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 97- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 98- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 99- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 100- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Süslemelerinden Detay

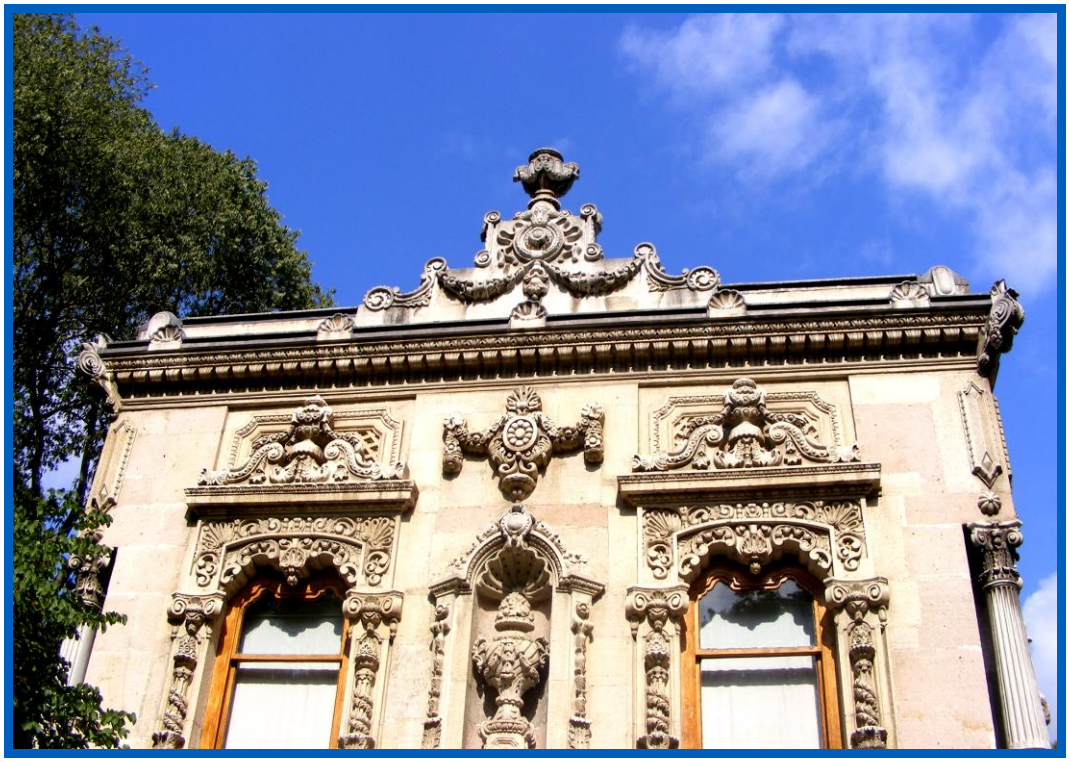
Resim 101- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 102- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 103- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 104- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Saçak Frizi ve Tepe Süslemeleri

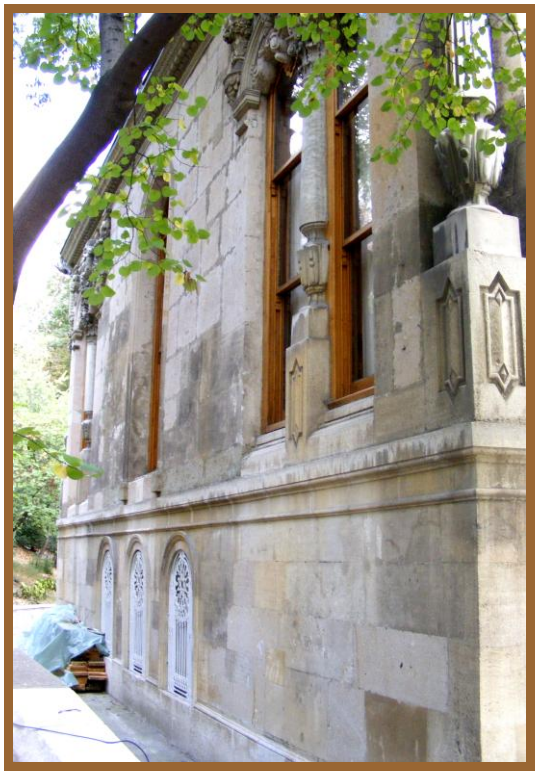
Resim 105- Merasim Köşkü, Kuzey Cephe Tepe Süslemeleri

Resim 106- Merasim Köşkü, Batı Cephe

Resim 107- Merasim Köşkü, Batı Cephe Bodrum Katı

Resim 108- Merasim Köşkü, Batı Cephe

Resim 109- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri

Resim 110- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri

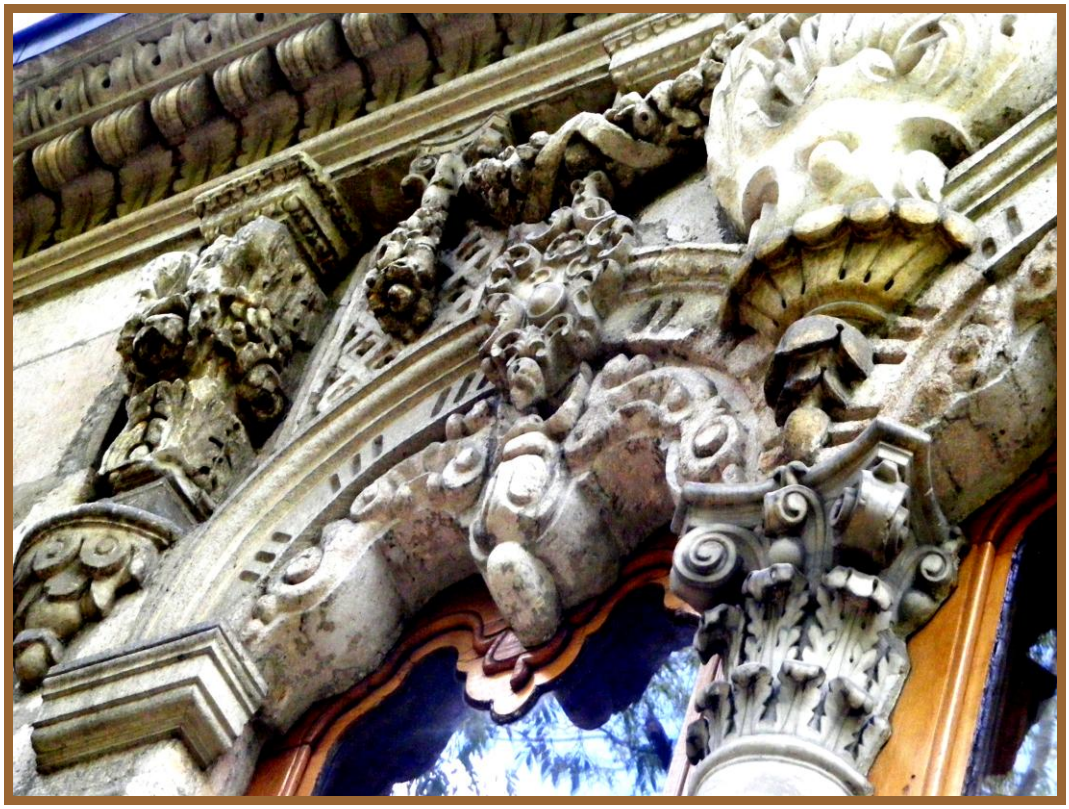
Resim 111- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencereleri

Resim 112- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 113- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 114- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

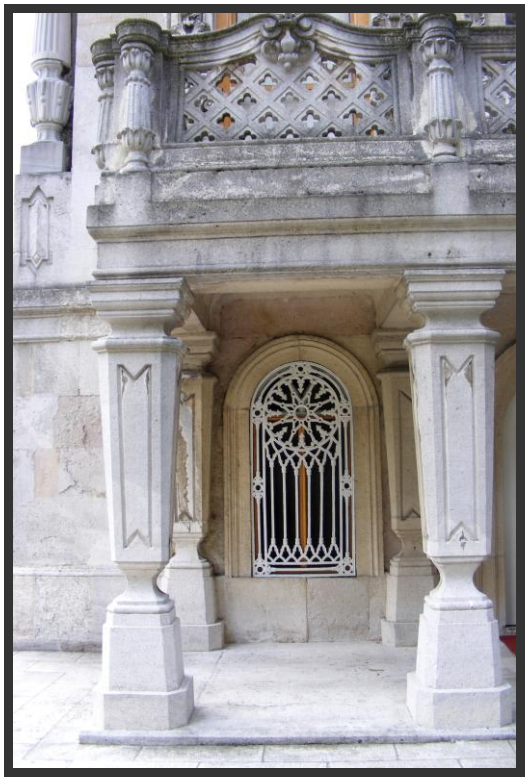
Resim 115- Merasim Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 116- Merasim Köşkü, Güney Cephe

Resim 117- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı

Resim 118- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı

Resim 119- Merasim Köşkü, Güney Cephe Bodrum Katı

Resim 120- Merasim Köşkü, Salon

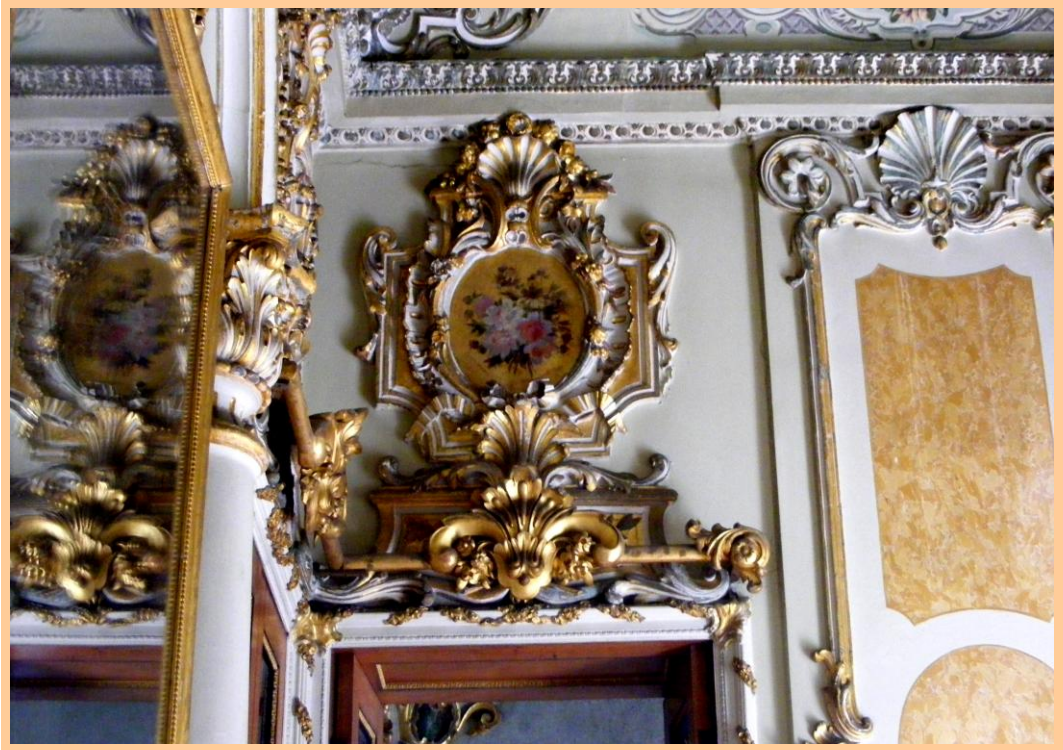
Resim 121- Merasim Köşkü, Salon

Resim 122- Merasim Köşkü, Salon

Resim 123- Merasim Köşkü, Salon

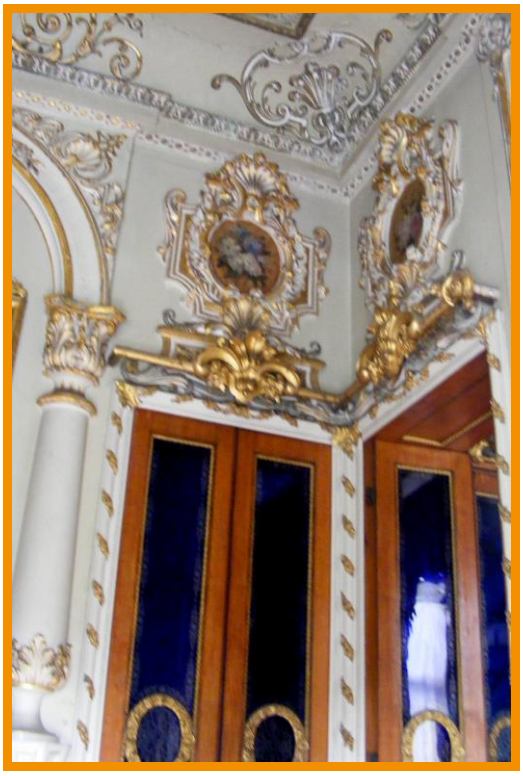
Resim 124- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

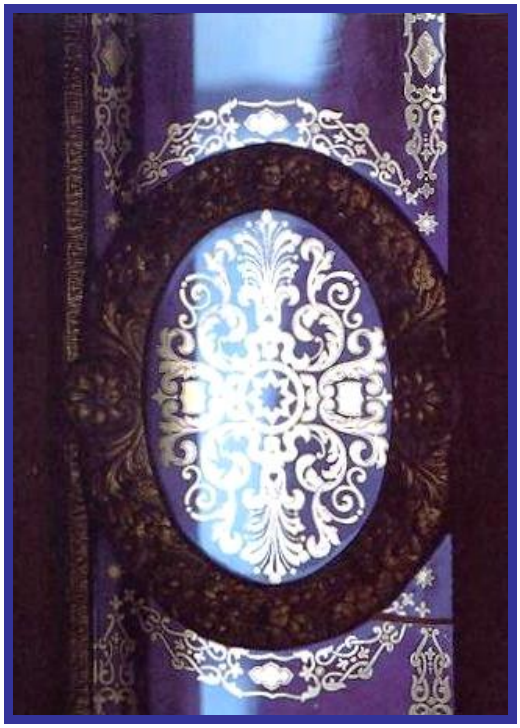
Resim 125- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 126- Merasim Köşkü, Salon (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 127- Merasim Köşkü, Salon

Resim 128- Merasim Köşkü, Salon Kapı Süslemelerinden Detay (Sözen, 1990)

Resim 129- Merasim Köşkü, Salon Şöminesi (Sözen, 1990)

Resim 130- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 131- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 132- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

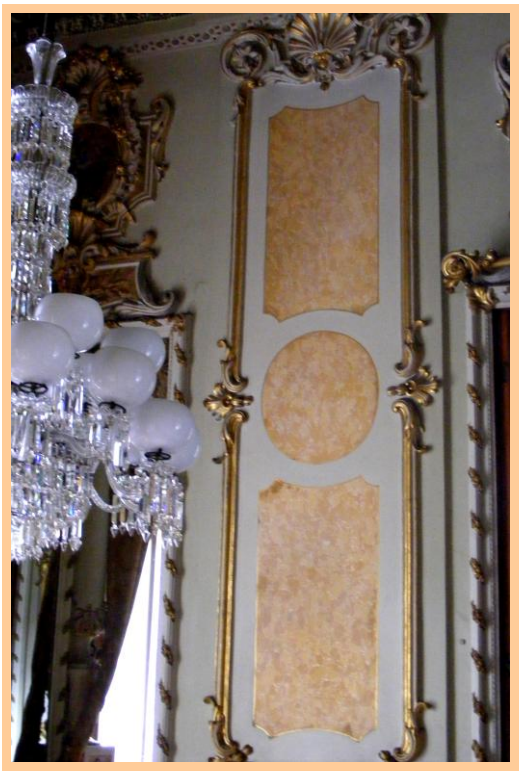
Resim 133- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

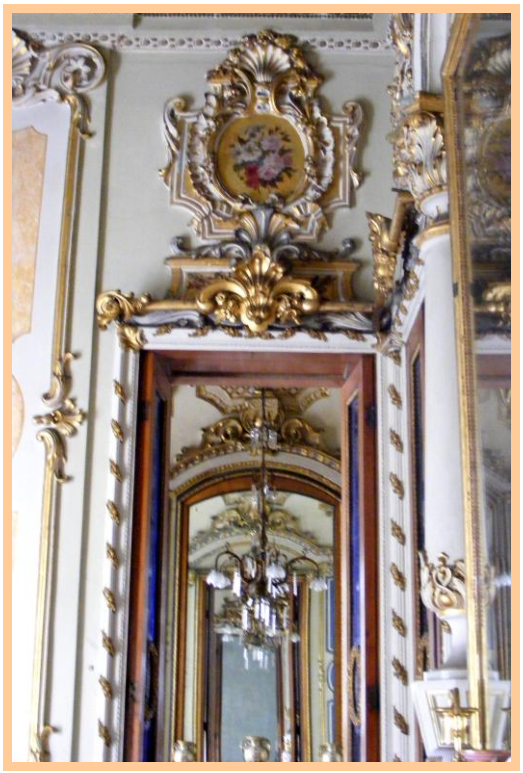
Resim 134- Merasim Köşkü, Salon Şöminesi

Resim 135- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 136- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 137- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 138- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

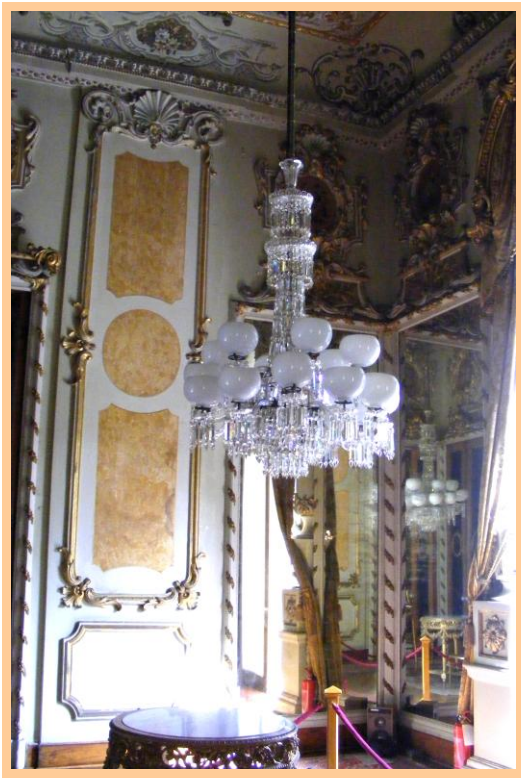
Resim 139- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 140- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 141- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 142- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 143- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 144- Merasim Köşkü, Salon Duvar Süslemeleri

Resim 145- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 146- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 147- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri

Resim 148- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri

Resim 149- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri

Resim 150- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemeleri

Resim 151- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 152- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

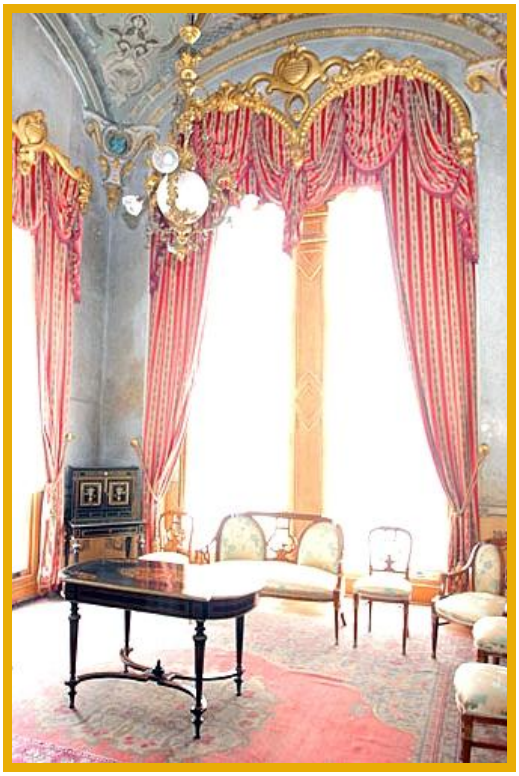
Resim 153- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 154- Merasim Köşkü, Salon Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 155- Merasim Köşkü, Kuzey Oda

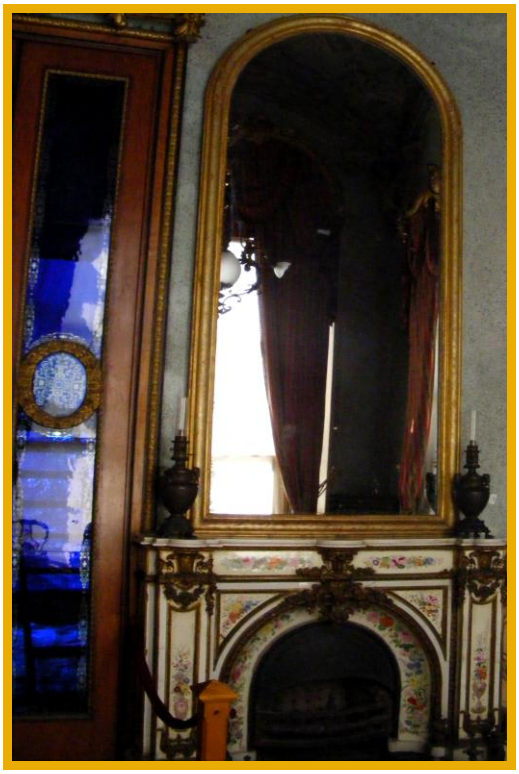
Resim 156- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Pencereleri

Resim 157- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Pencereleri

Resim 158- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Şöminesi

Resim 159- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Şöminesi

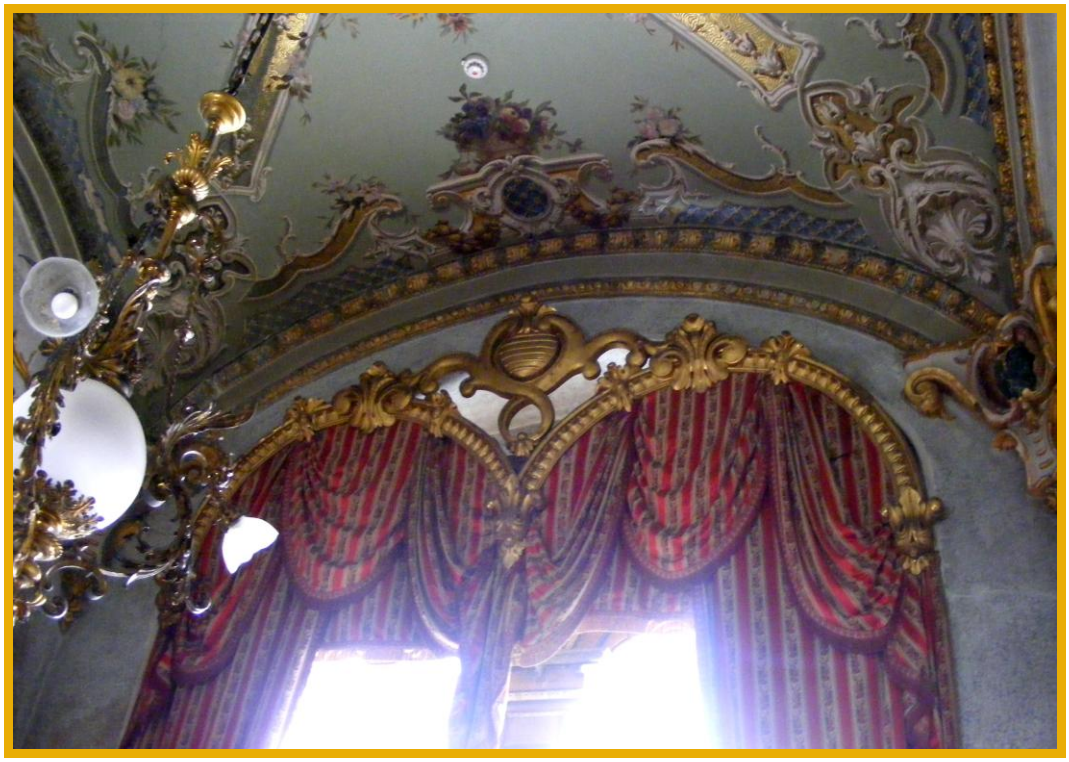

Resim 160- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Kapıları

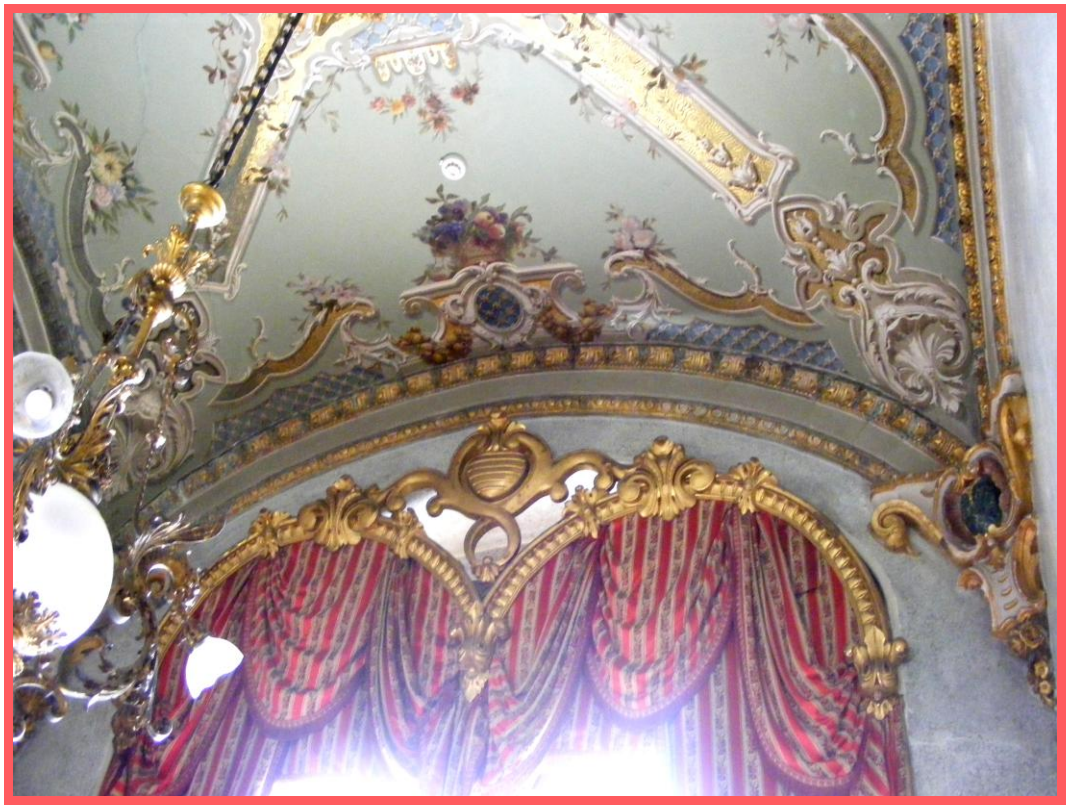
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 161- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 162- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 163- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 164- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 165- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 166- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 167- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 168- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 169- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 170- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

Resim 171- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

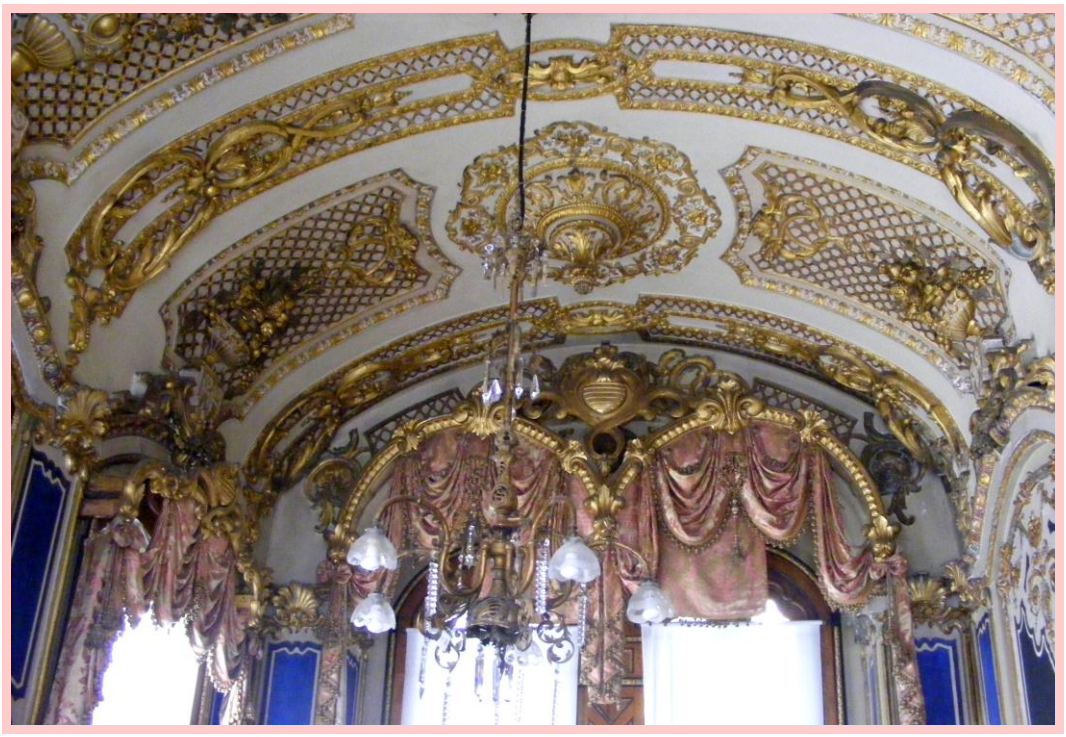
Resim 172- Merasim Köşkü, Kuzey Oda Tavan Süslemeleri

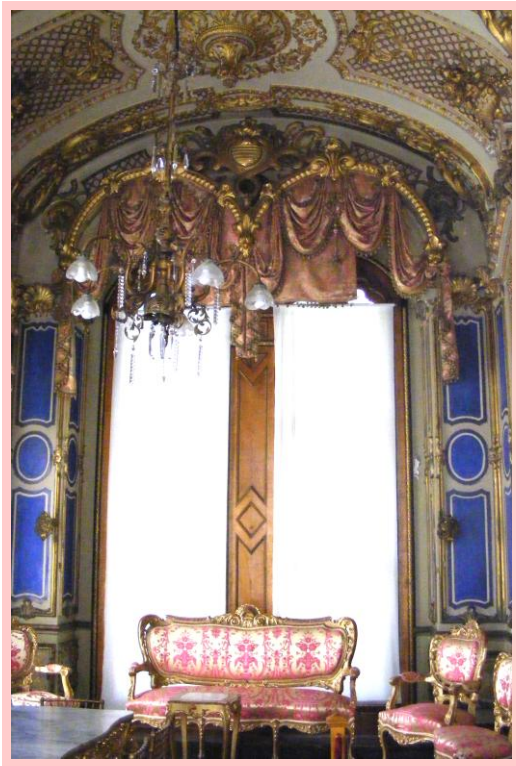
Resim 173- Merasim Köşkü, Güney Oda (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 174- Merasim Köşkü, Güney Oda (Sözen, 1990)

Resim 175- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri

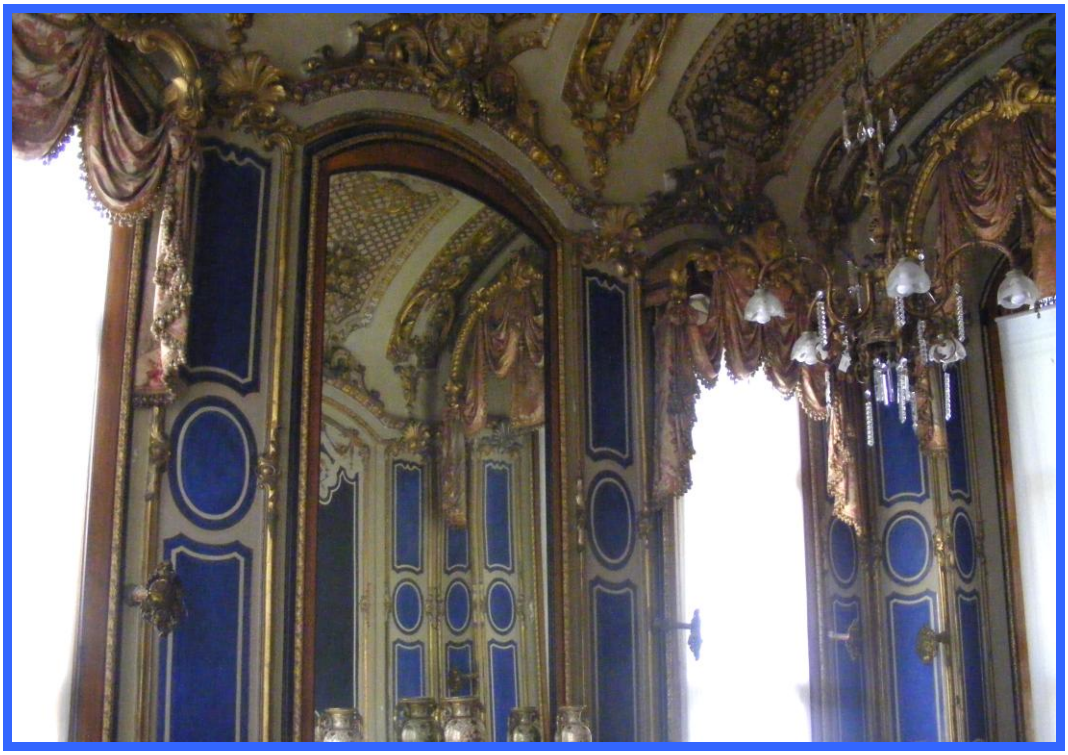
Resim 176- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri

Resim 177- Merasim Köşkü, Güney Oda Pencereleri

Resim 178- Merasim Köşkü, Güney Oda Şöminesi

Resim 179- Merasim Köşkü, Güney Oda Şömine Aynası

Resim 180- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

Resim 181- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

Resim 182- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

Resim 183- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

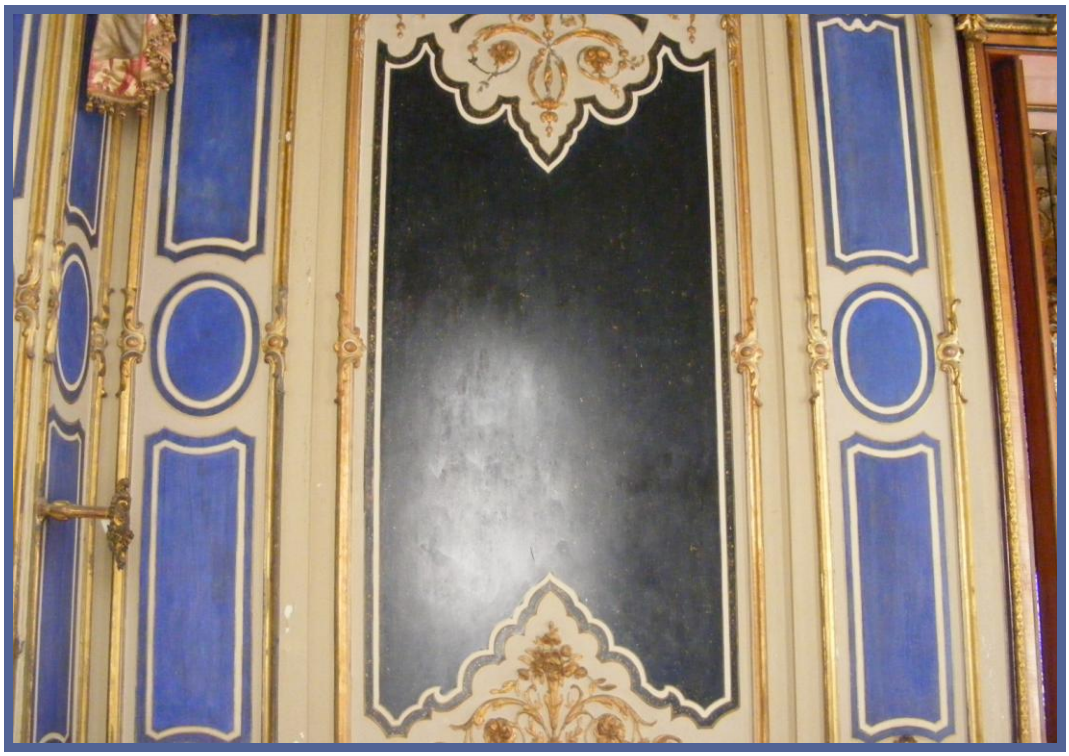
Resim 184- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

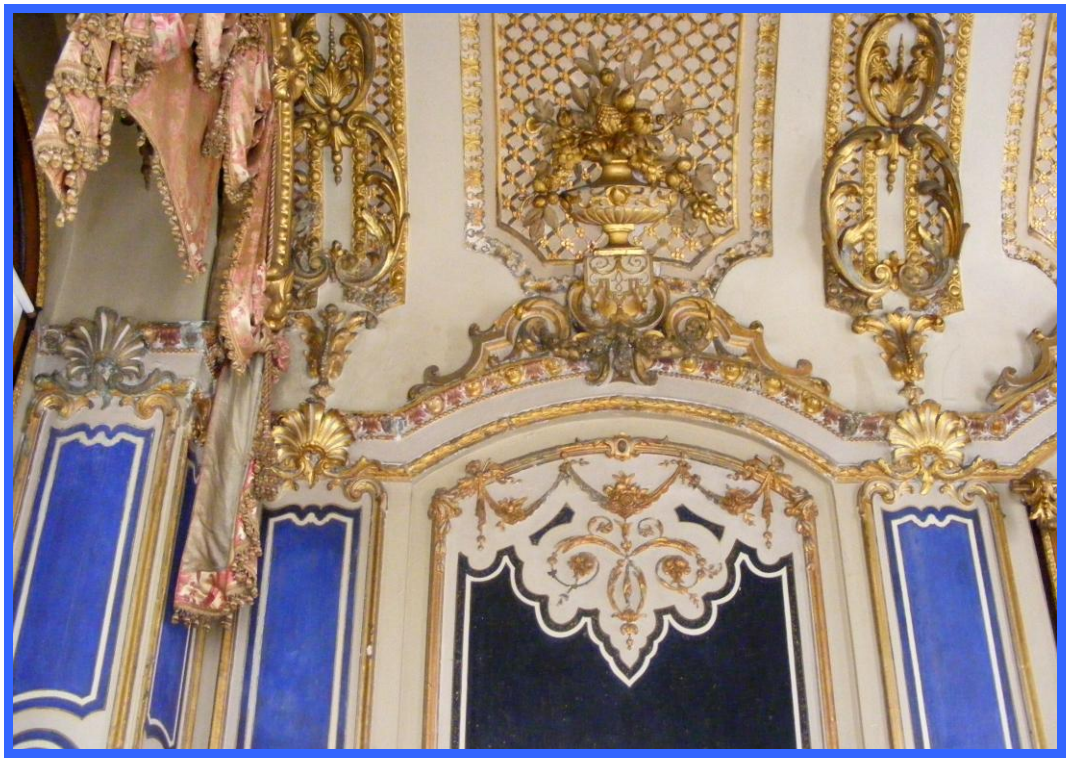
Resim 185- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemeleri

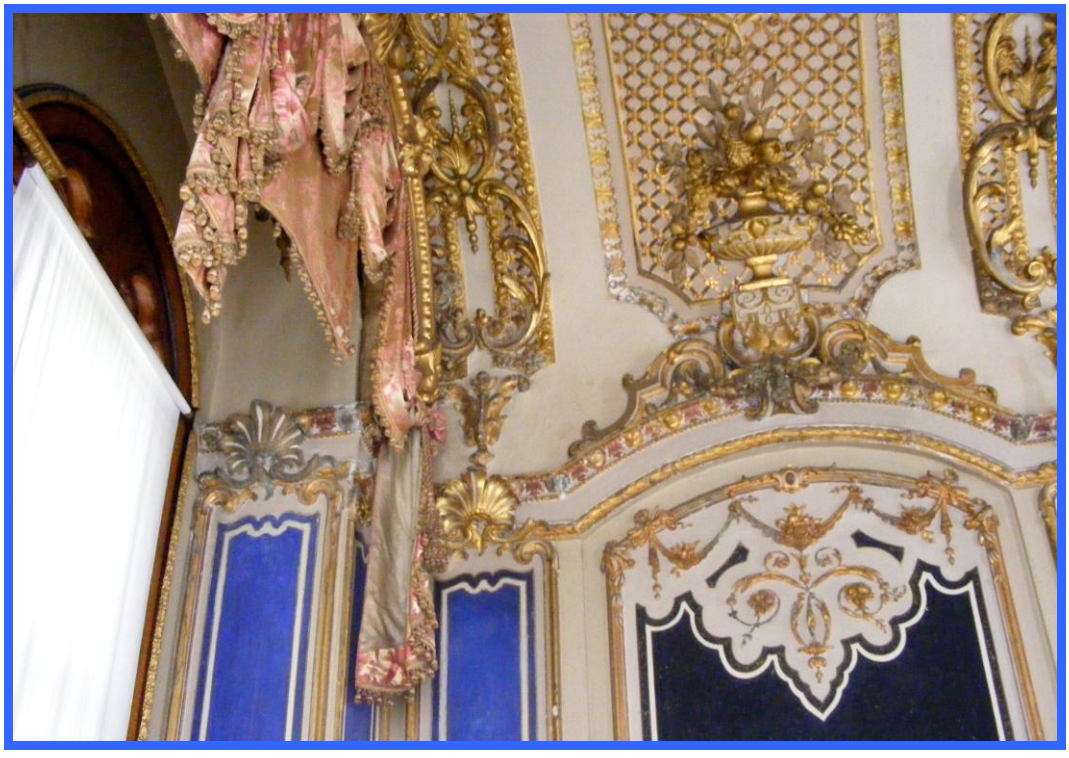
Resim 186- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemelerinden Detay

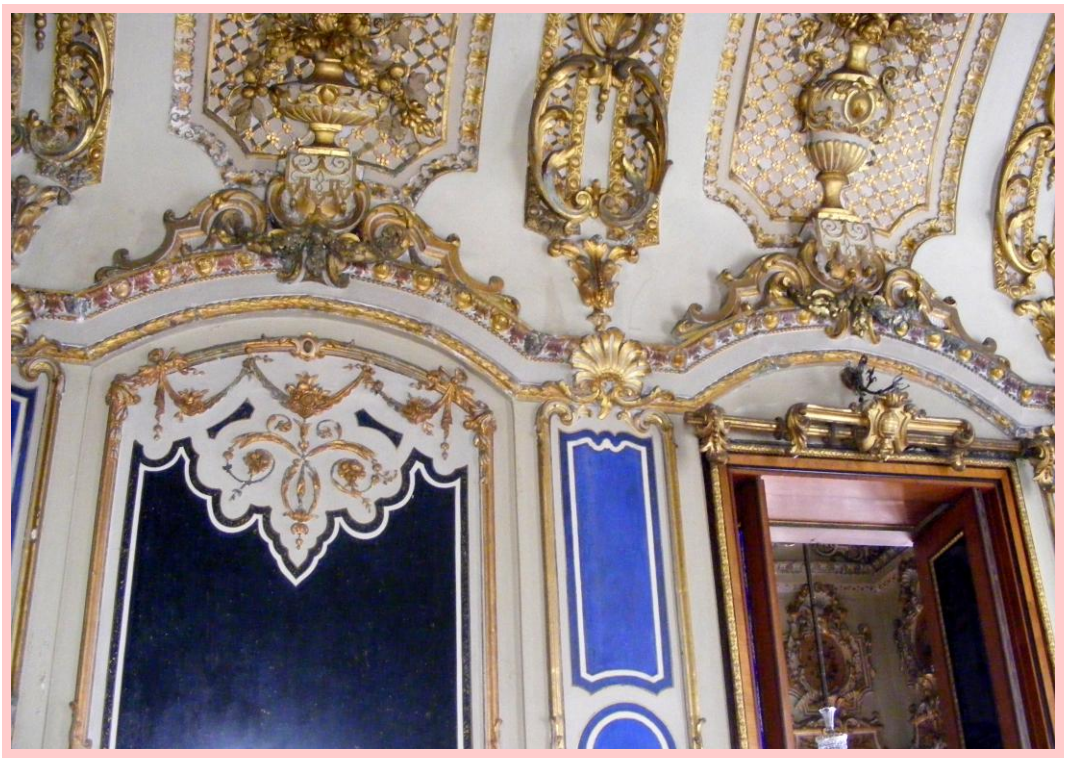
Resim 187- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar Süslemelerinden Detay

Resim 188- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri

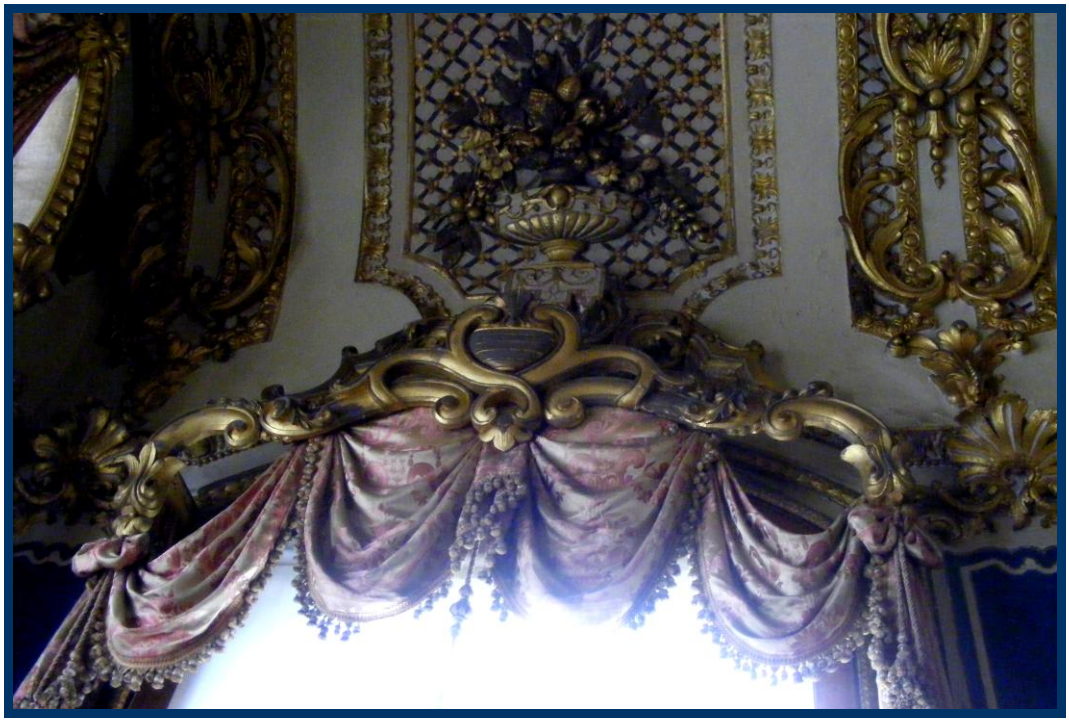
Resim 189- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri

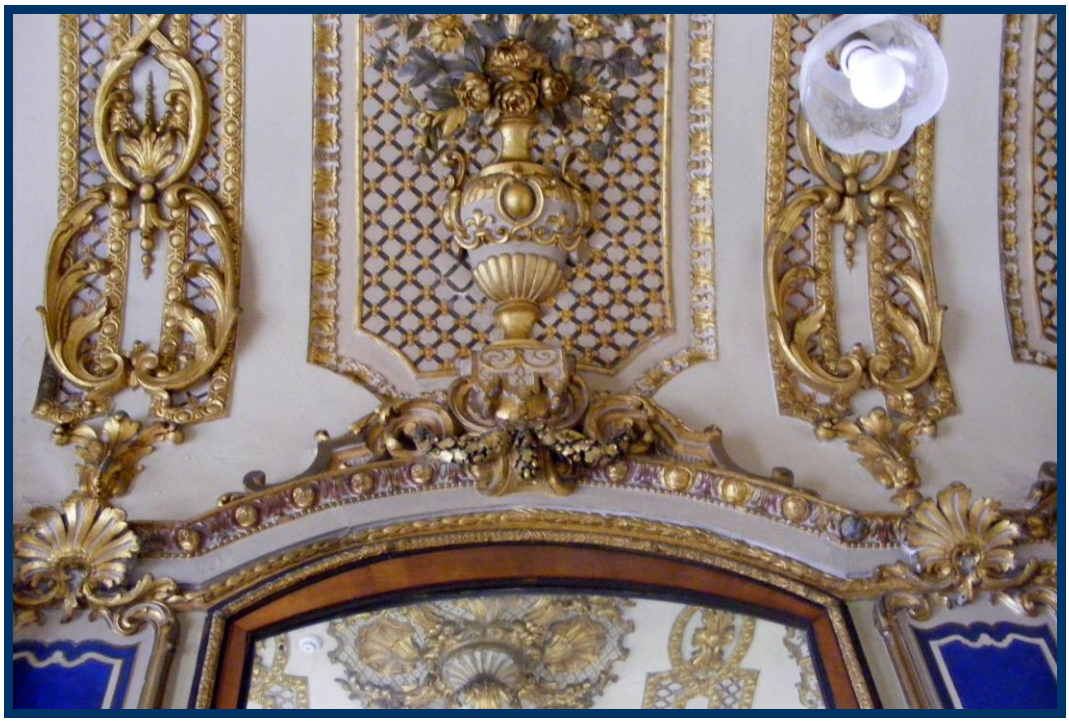
Resim 190- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri

Resim 191- Merasim Köşkü, Güney Oda Duvar ve Tavan Süslemeleri

Resim 192- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 193- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 194- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 195- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 196- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 197- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 198- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

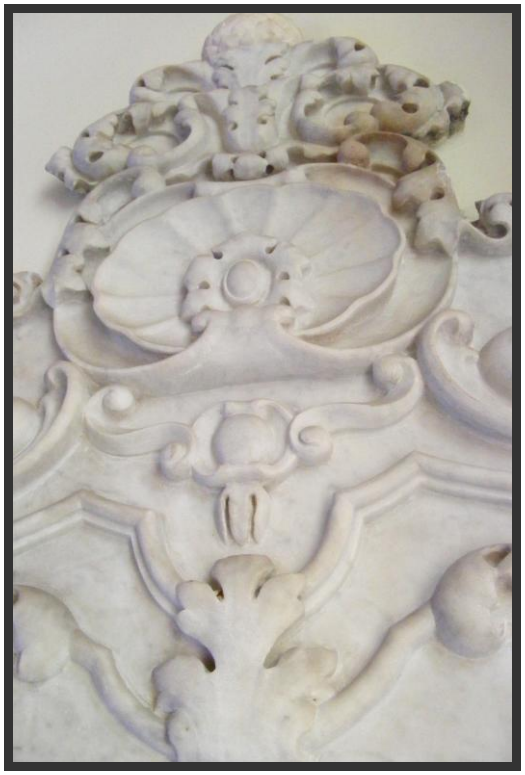
Resim 199- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 200- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 201- Merasim Köşkü, Güney Oda Tavan Süslemeleri

Resim 202- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi

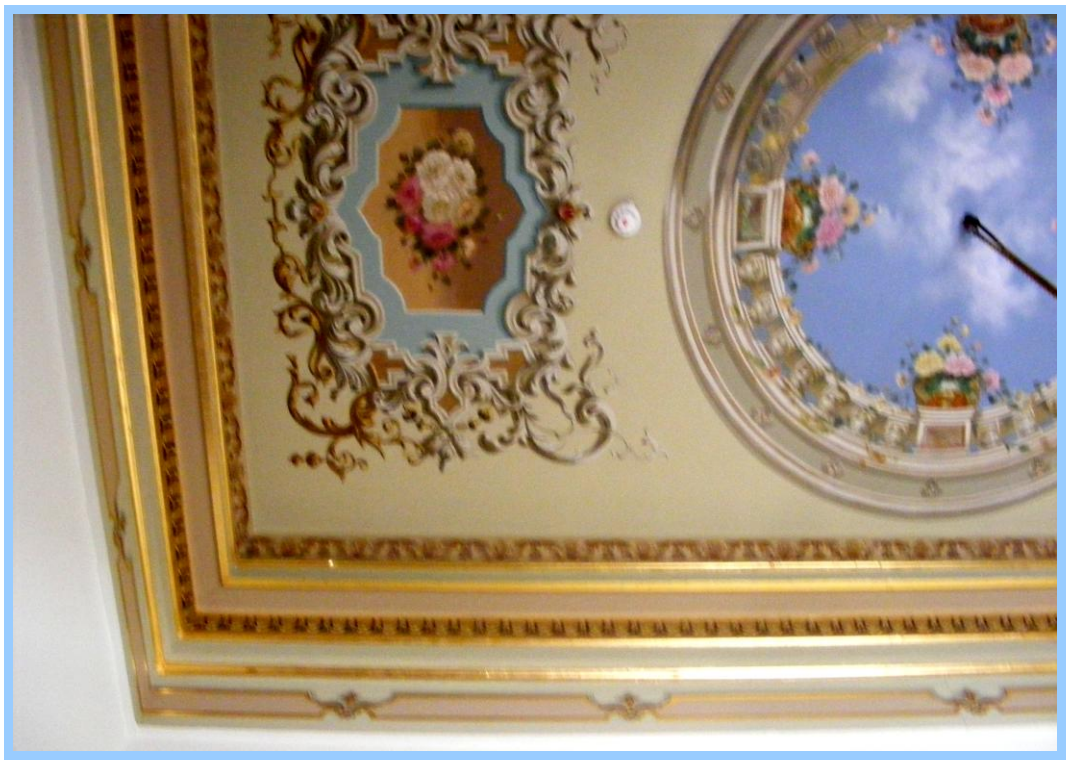
Resim 203- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi

Resim 204- Merasim Köşkü, Abdesthane Çeşmesi

Resim 205- Merasim Köşkü, Merdiven

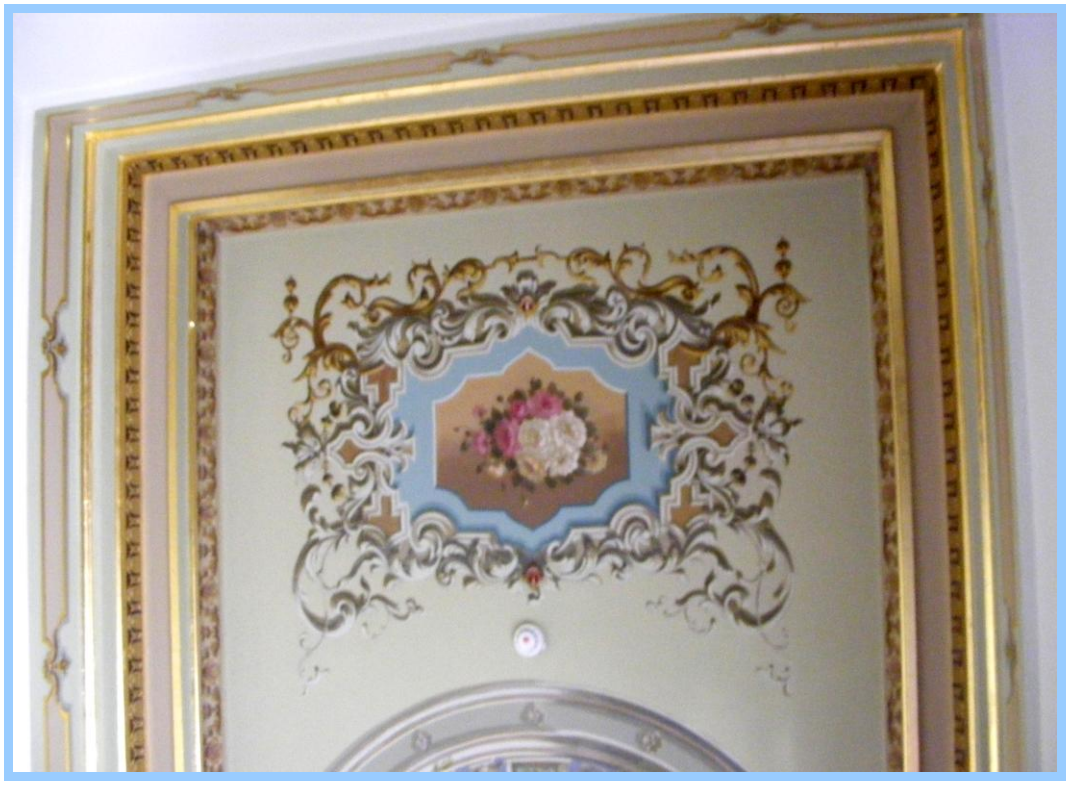
Resim 206- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri

Resim 207- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri

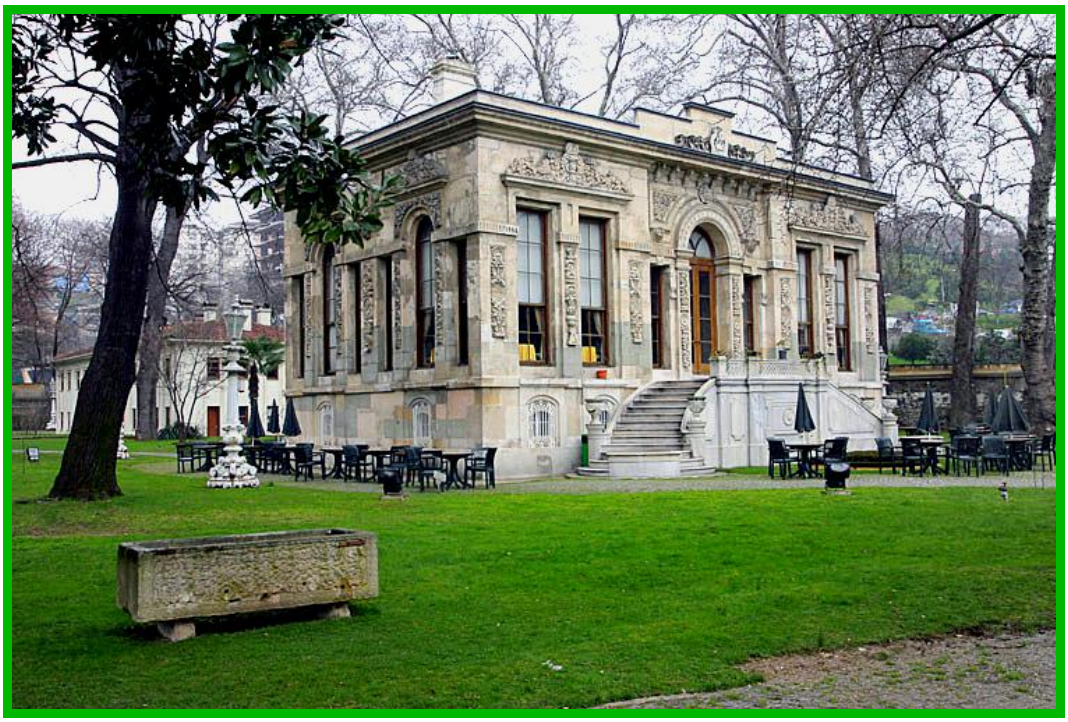
Resim 208- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri

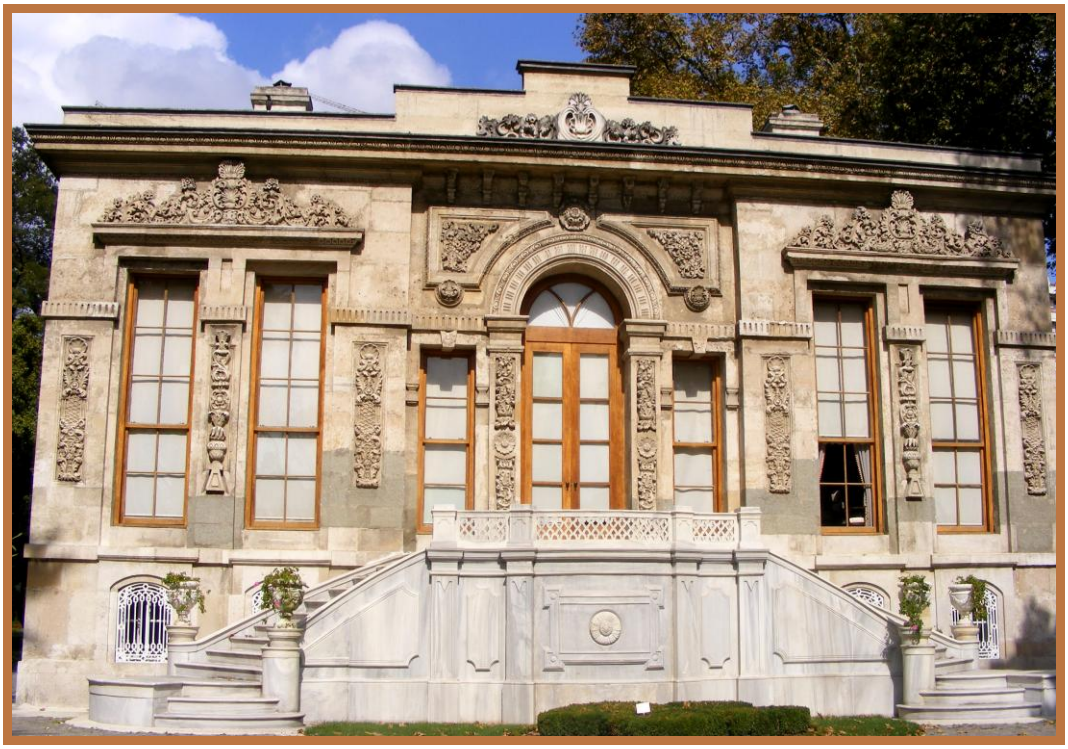
Resim 209- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri

Resim 210- Merasim Köşkü, Merdiven Tavan Süslemeleri

Resim 211- Maiyet Köşkü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=tarihcetr&did=1258E455-DABD-4F27-A147-8782A577FB25 [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 212- Maiyet Köşkü, Güney Cephe

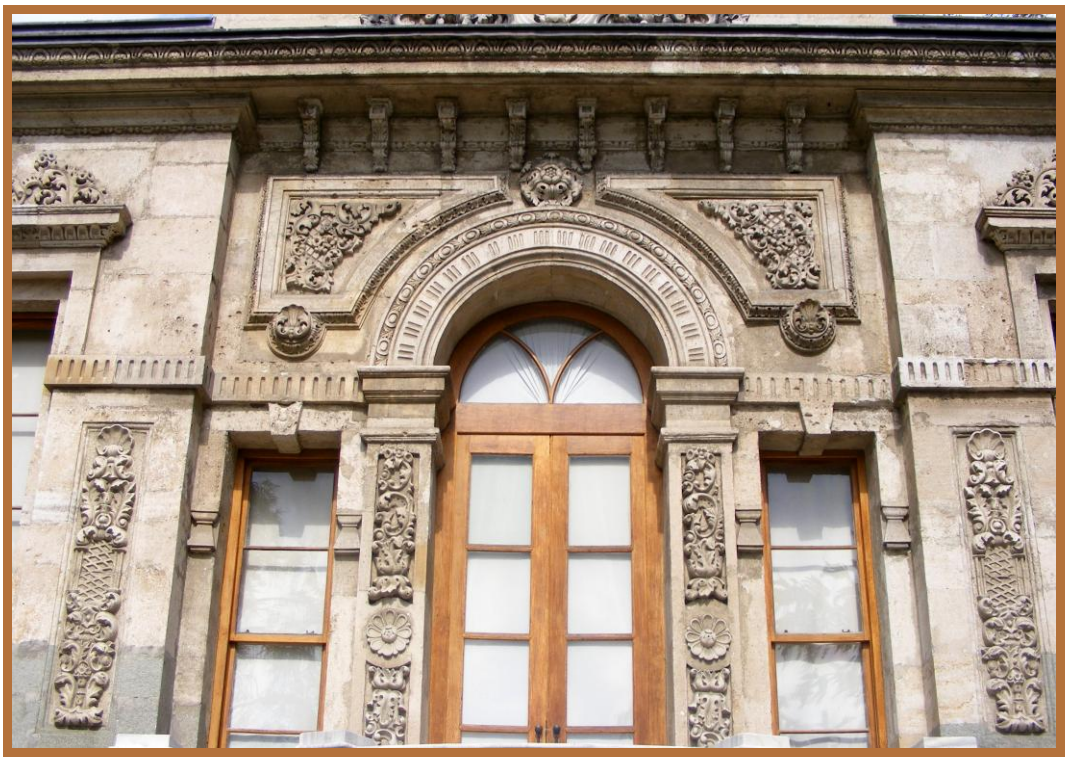
Resim 213- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Merdiveni

Resim 214- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Girişi

Resim 215- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Pencereleri

Resim 216- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemeleri

Resim 217- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

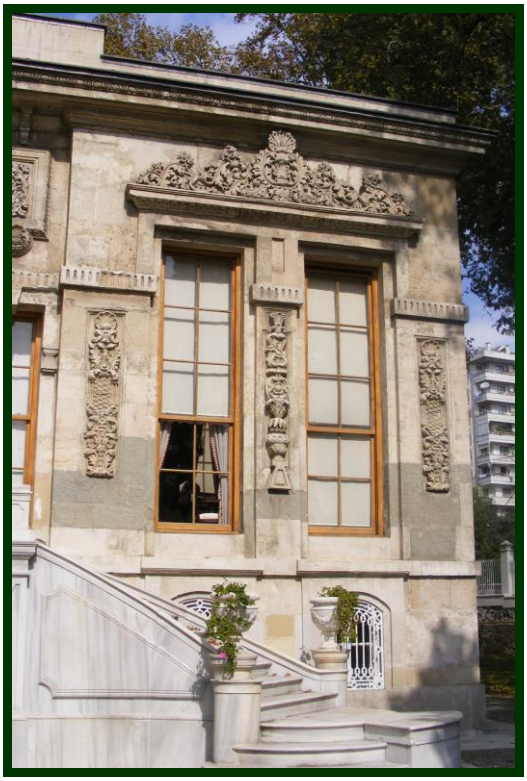
Resim 218- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 219- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 220- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Süslemelerinden Detay

Resim 221- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 222- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 223- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 224- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 225- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay

Resim 226- Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süslemelerinden Detay

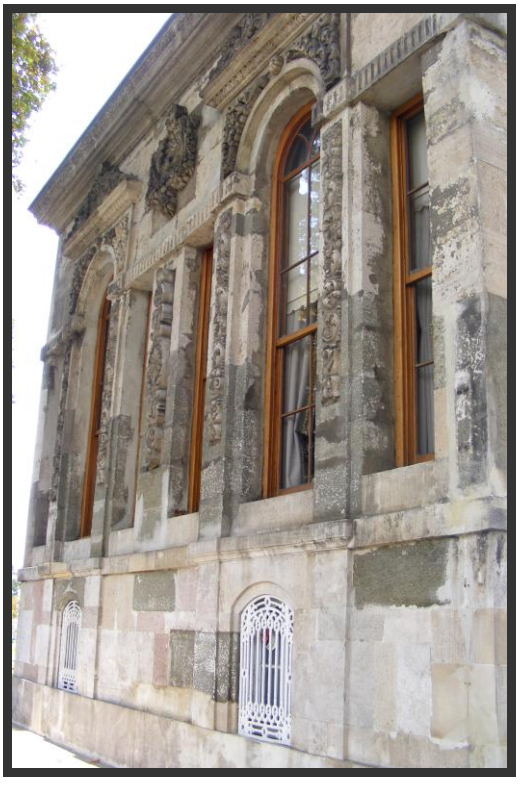
Resim 227- Maiyet Köşkü, Tepe Süslemelerinden Detay

Resim 228- Maiyet Köşkü, Güney ve Doğu Cepheler

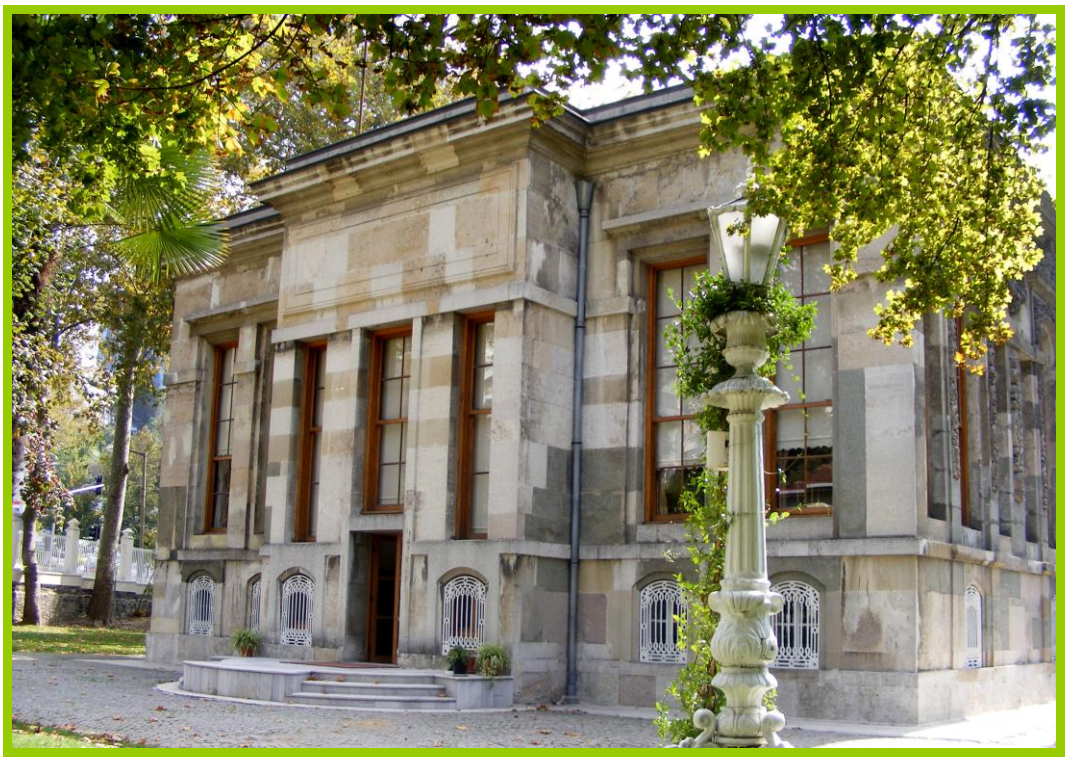
Resim 229- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe

Resim 230- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe Süslemeleri

Resim 231- Maiyet Köşkü, Doğu Cephe Süslemeleri

Resim 232- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe

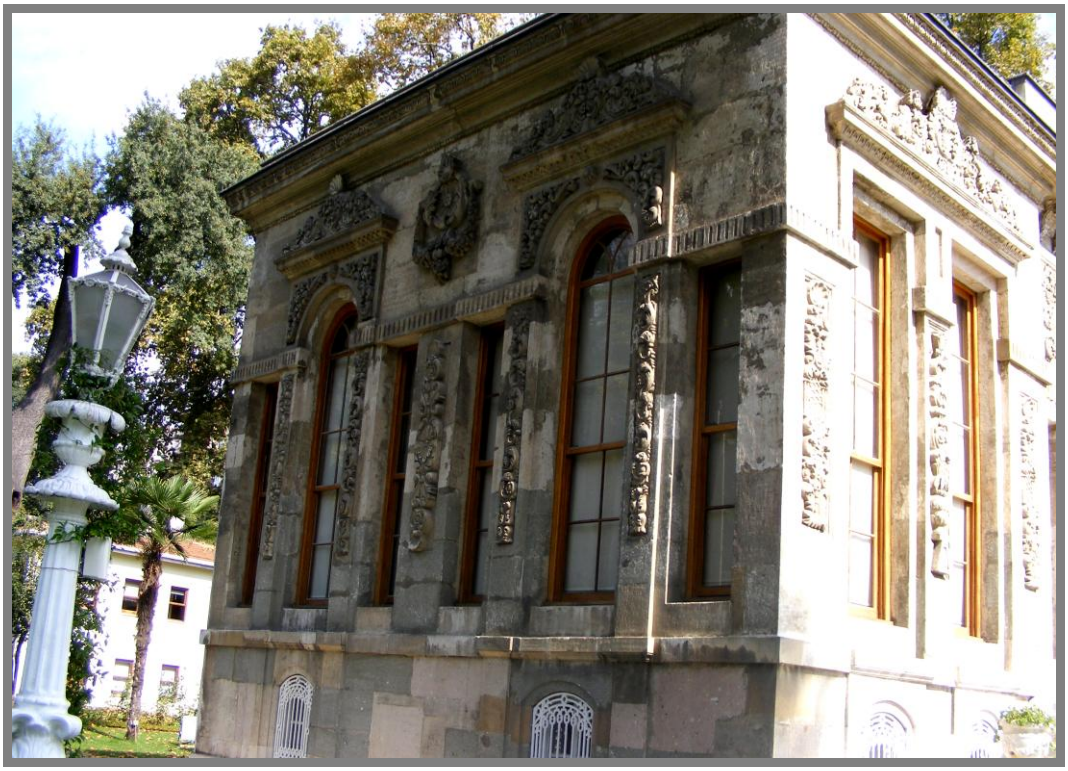
Resim 233- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe

Resim 234- Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe

Resim 235- Maiyet Köşkü, Batı Cephe

Resim 236- Maiyet Köşkü, Batı Cephe

Resim 237- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Süslemeleri

Resim 238- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 239- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemeleri

Resim 240- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

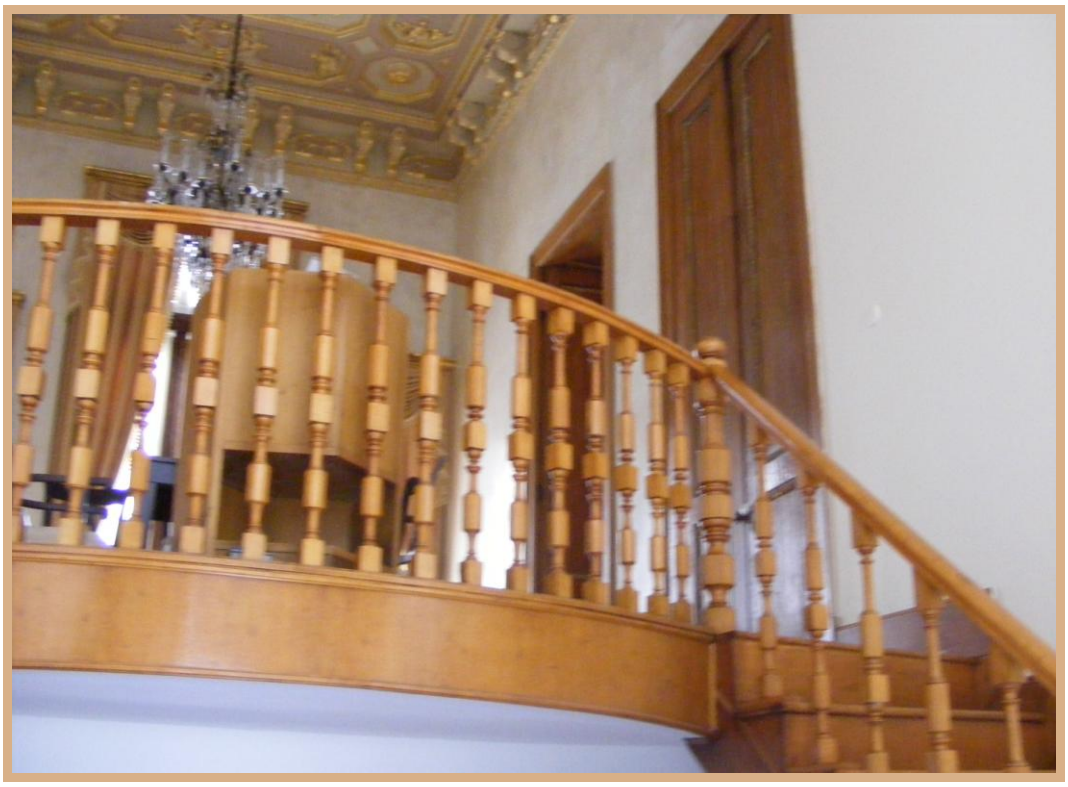
Resim 241- Maiyet Köşkü, Batı Cephe Pencere Süslemelerinden Detay

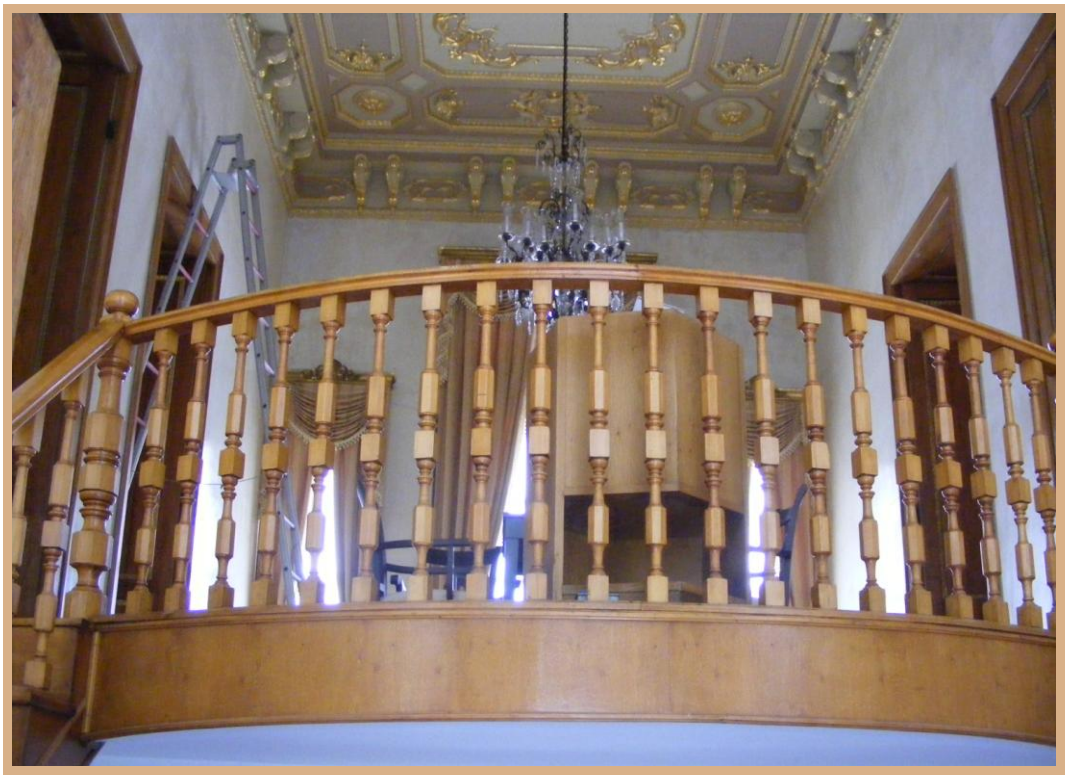
Resim 242- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat

Resim 243- Maiyet Köşkü, Bodrum Kat

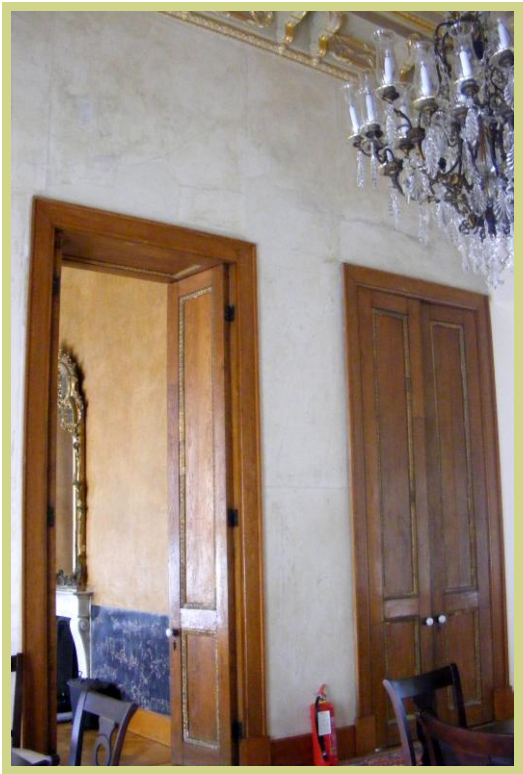
Resim 244- Maiyet Köşkü, Merdiven

Resim 245- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon

Resim 246- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon

Resim 247- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat Salon

Resim 248- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat Salon

Resim 249- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Resim 250- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon

Resim 251- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri

Resim 252- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri

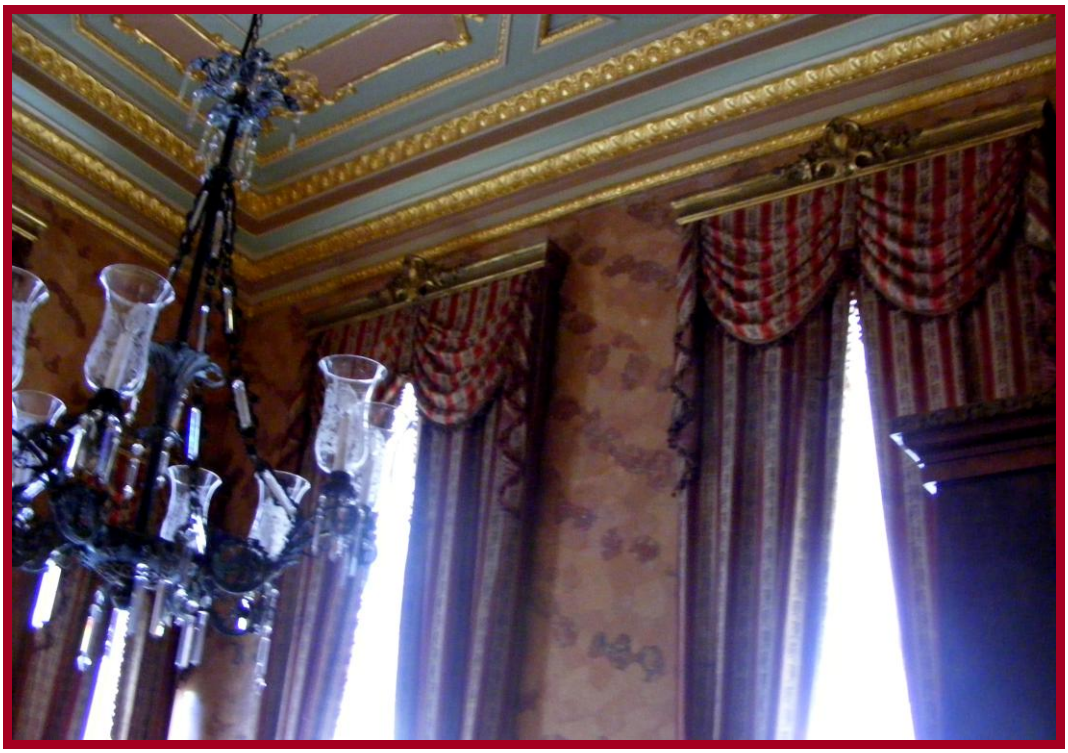
Resim 253- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri

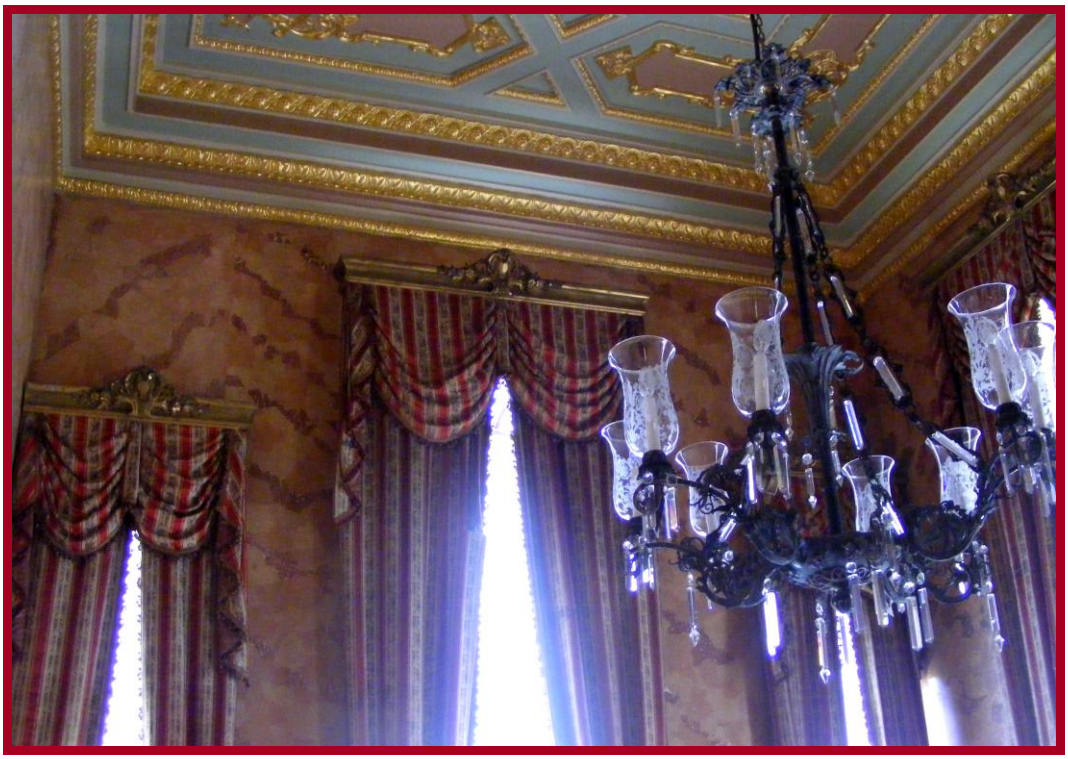
Resim 254- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri

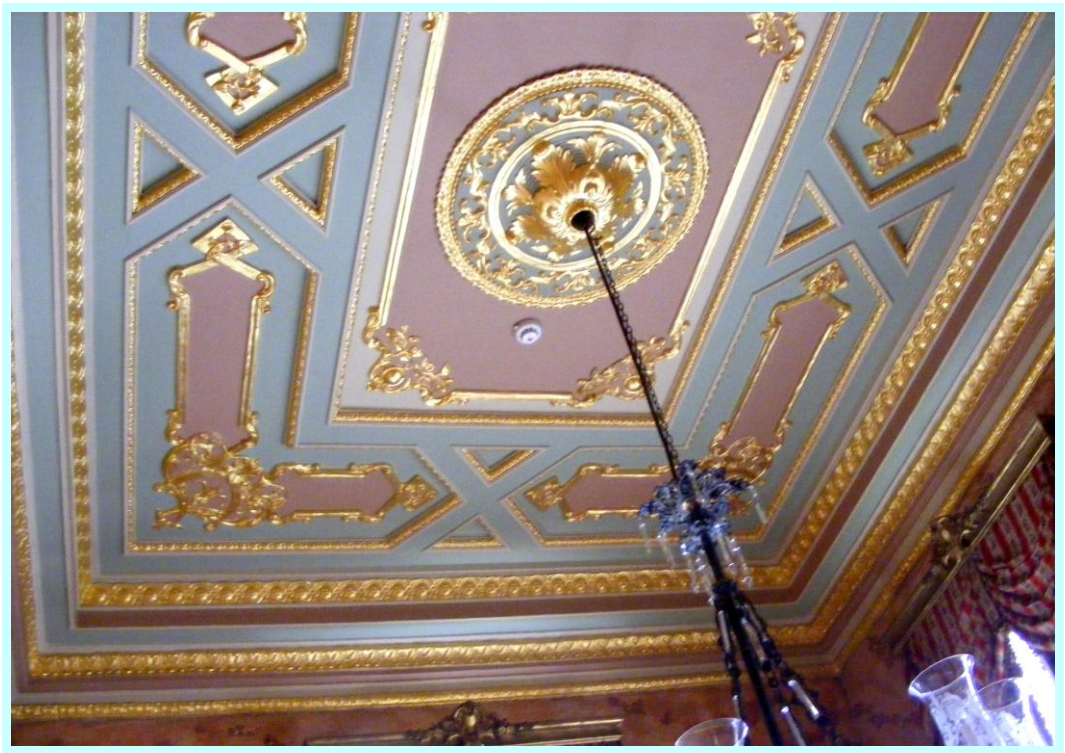
Resim 255- Maiyet Köşkü, Zemin Kat Salon Tavan Süslemeleri

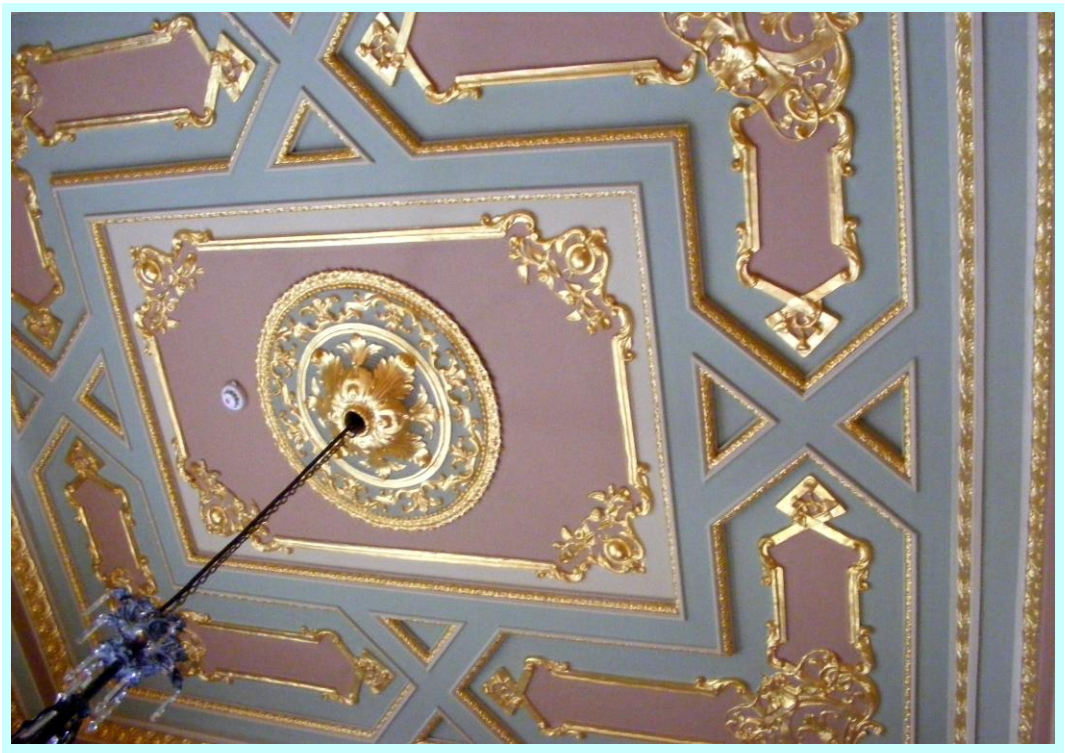
Resim 256- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda

Resim 257- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda

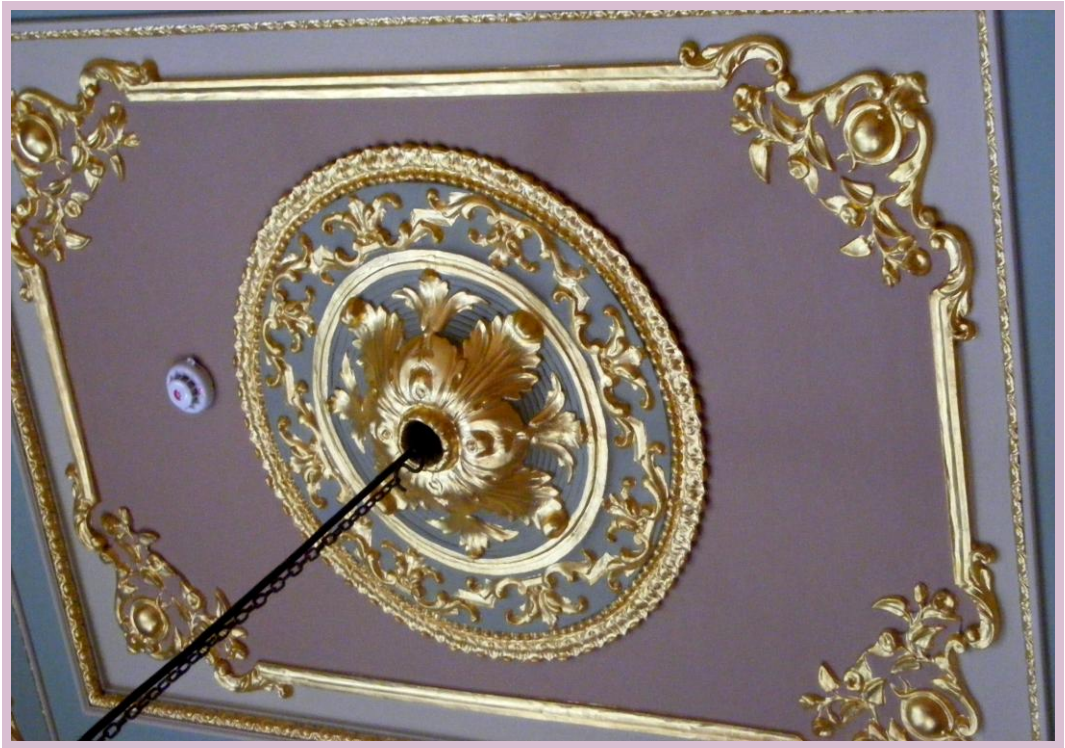
Resim 258- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 259- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 260- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 261- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 1. Oda Tavan Süslemeleri

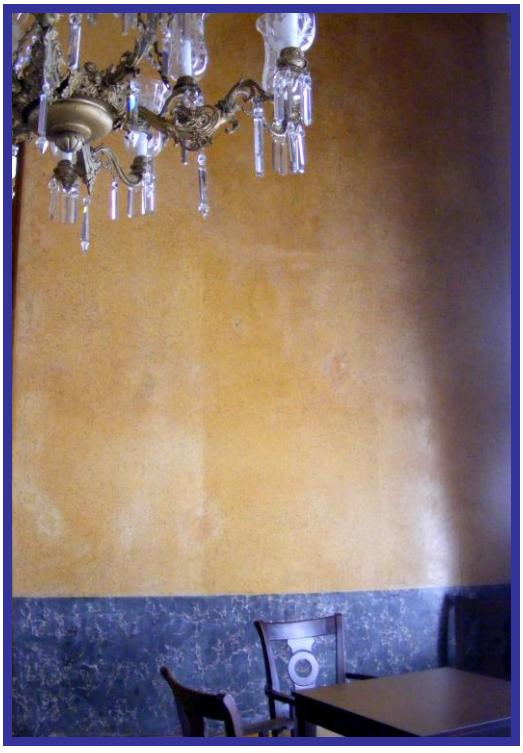
Resim 262- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 2. Oda

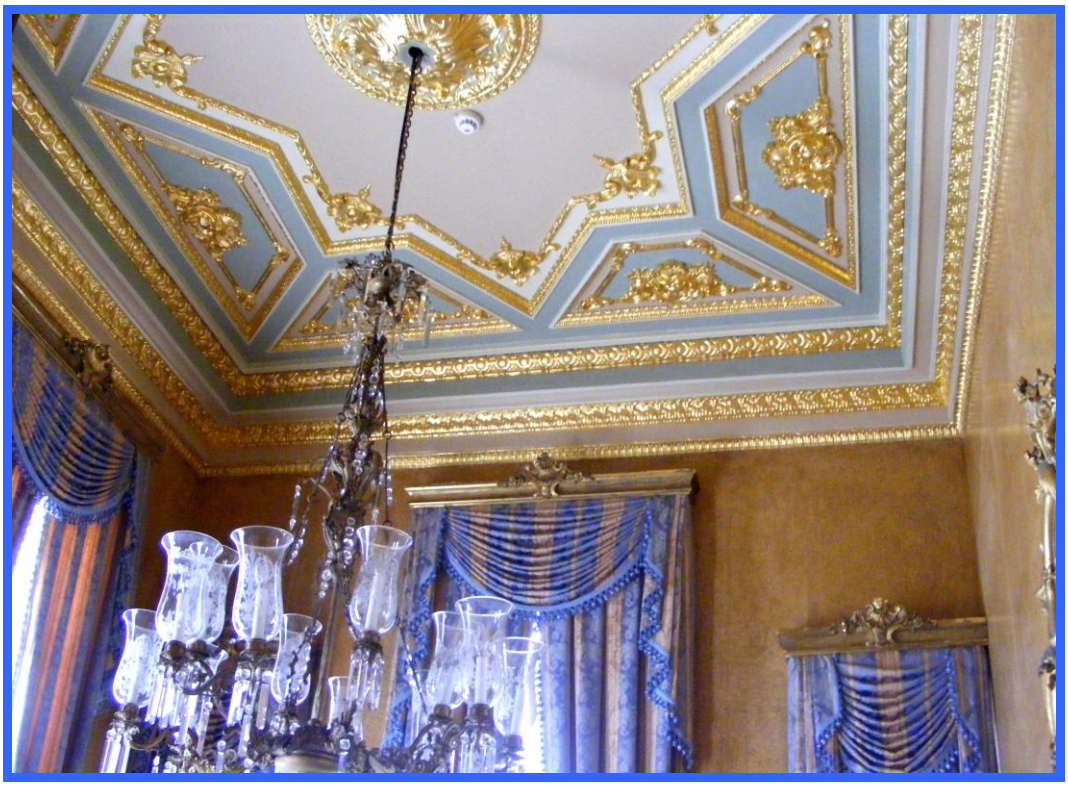
Resim 263- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 2. Oda

Resim 264- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 2. Oda

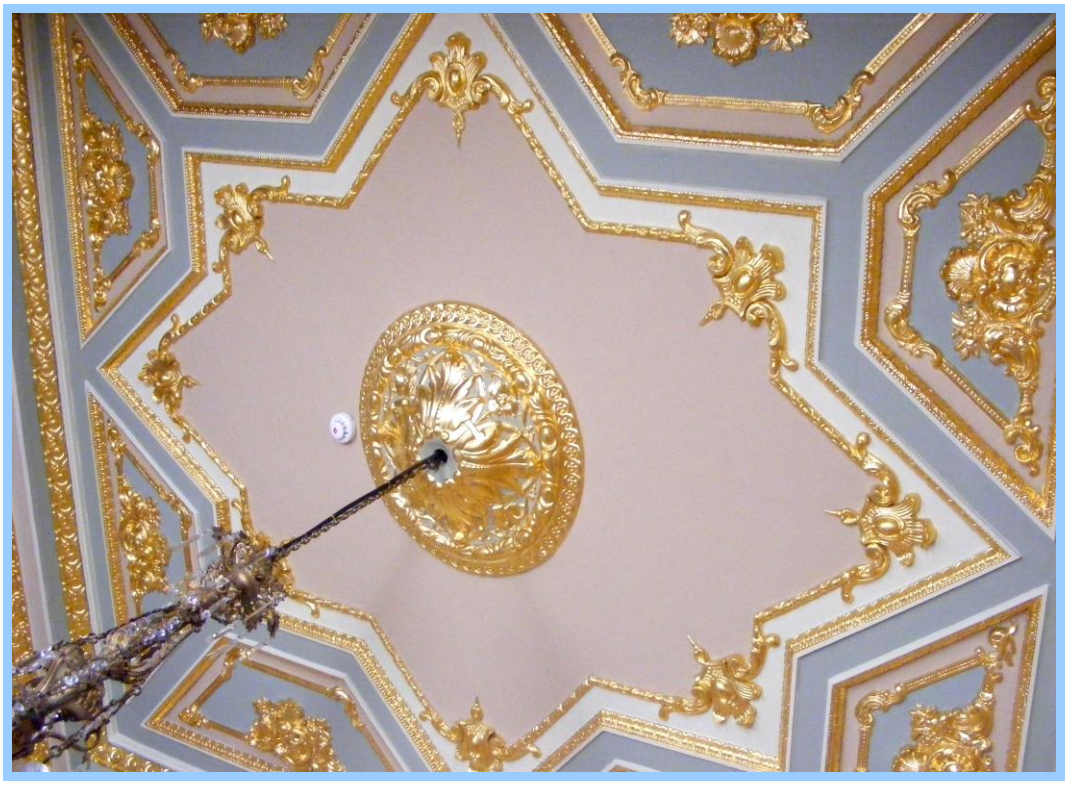
Resim 265- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 2. Oda

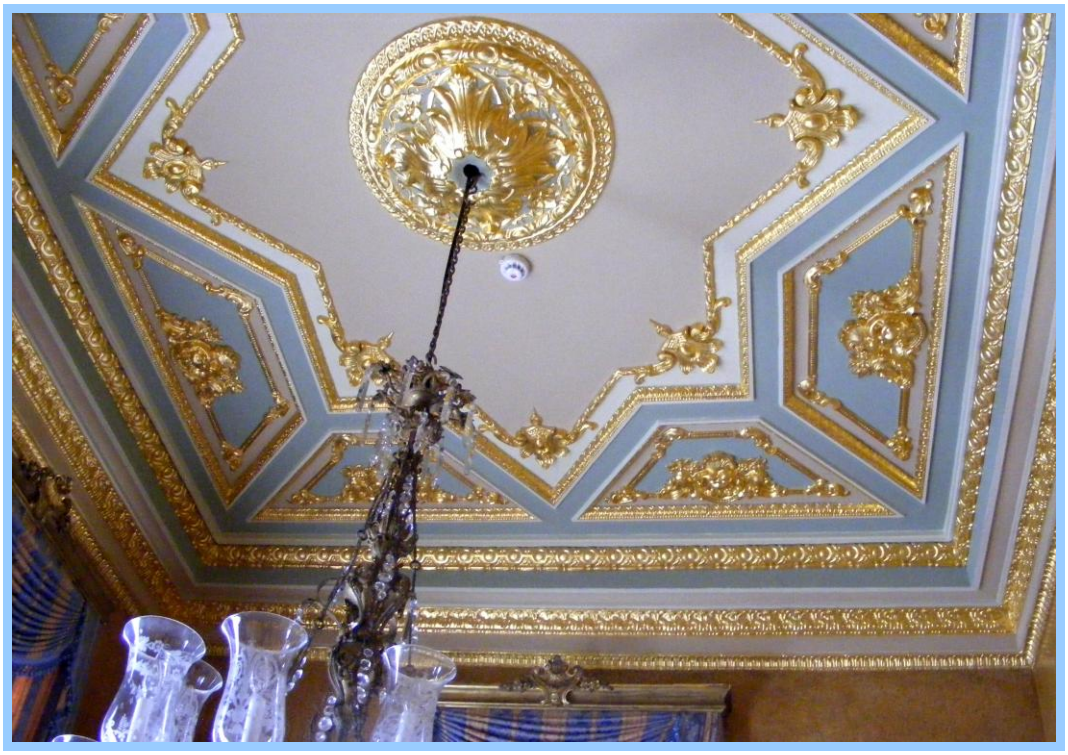
Resim 266- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda

Resim 267- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 268- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 269- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 270- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 271- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 2. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

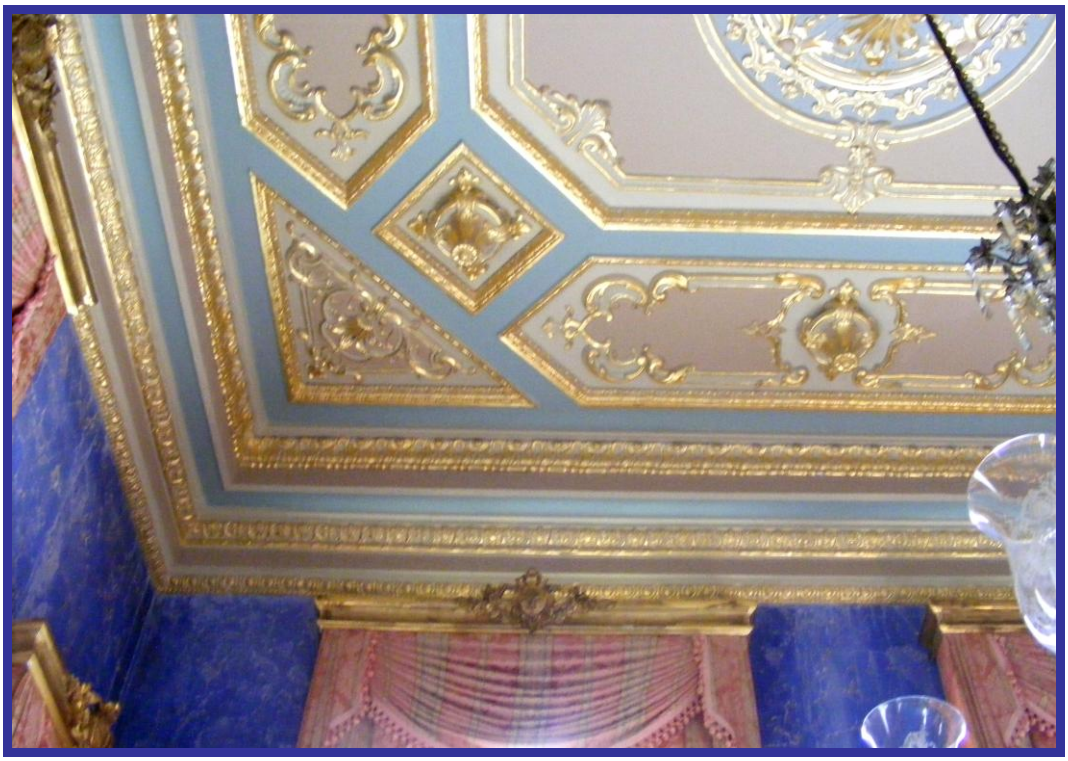
Resim 272- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 3. Oda

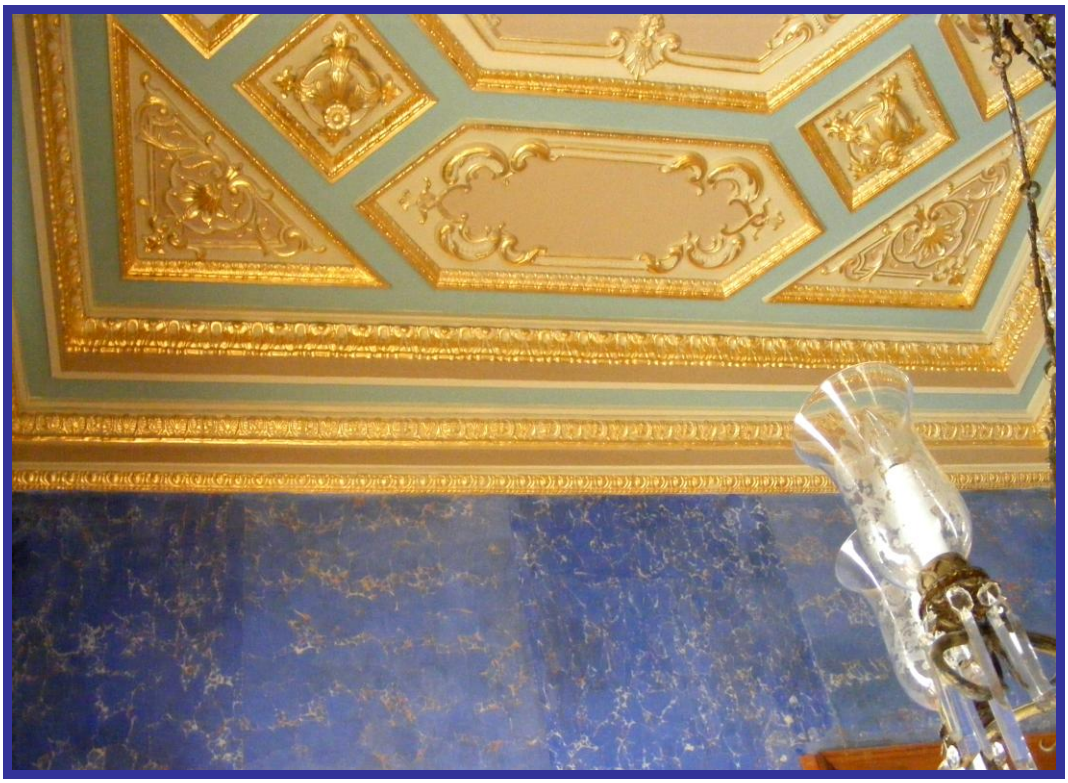
Resim 273- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 3. Oda

Resim 274- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda

Resim 275- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 276- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 277- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 278- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemeleri

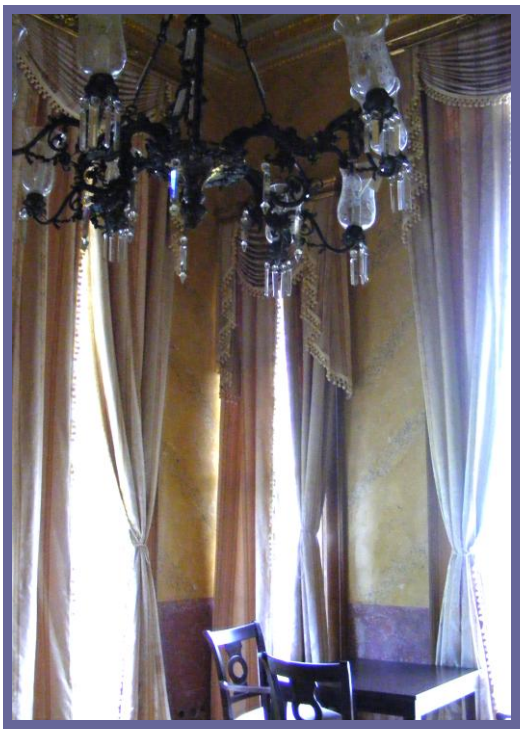
Resim 279- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 280- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 3. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 281- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 4. Oda

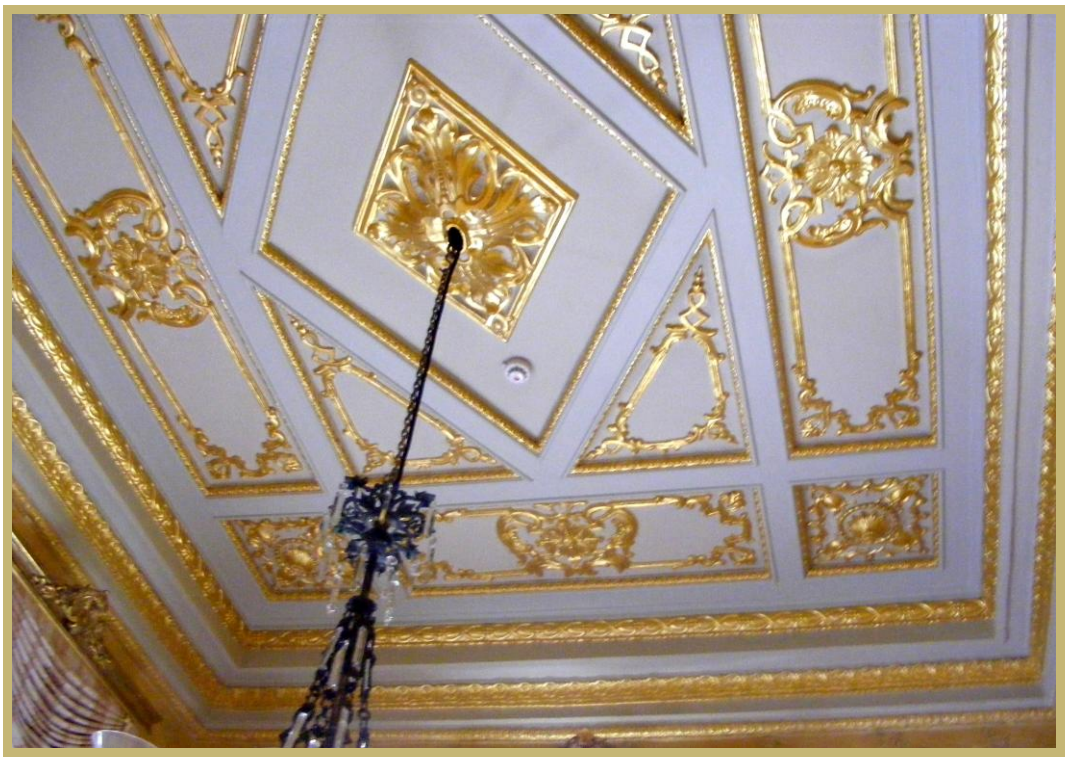
Resim 282- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 4. Oda

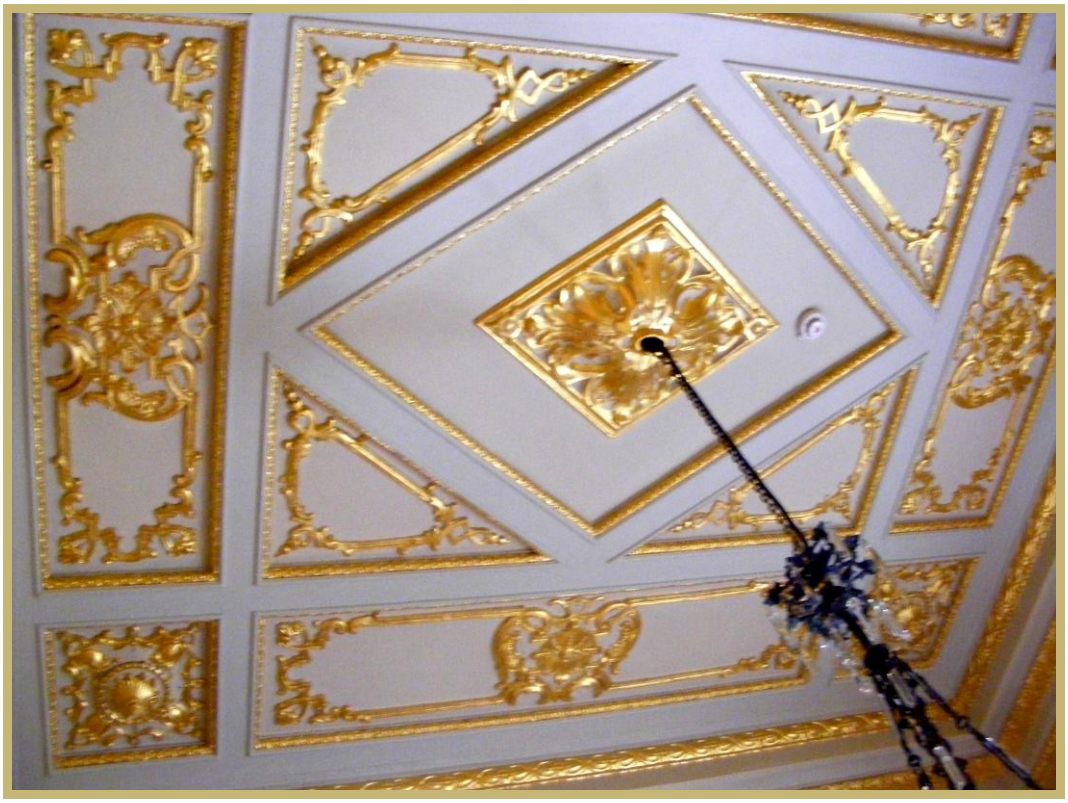
Resim 283- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 4. Oda

Resim 284- Maiyet Köşkü,
Zemin Kat 4. Oda

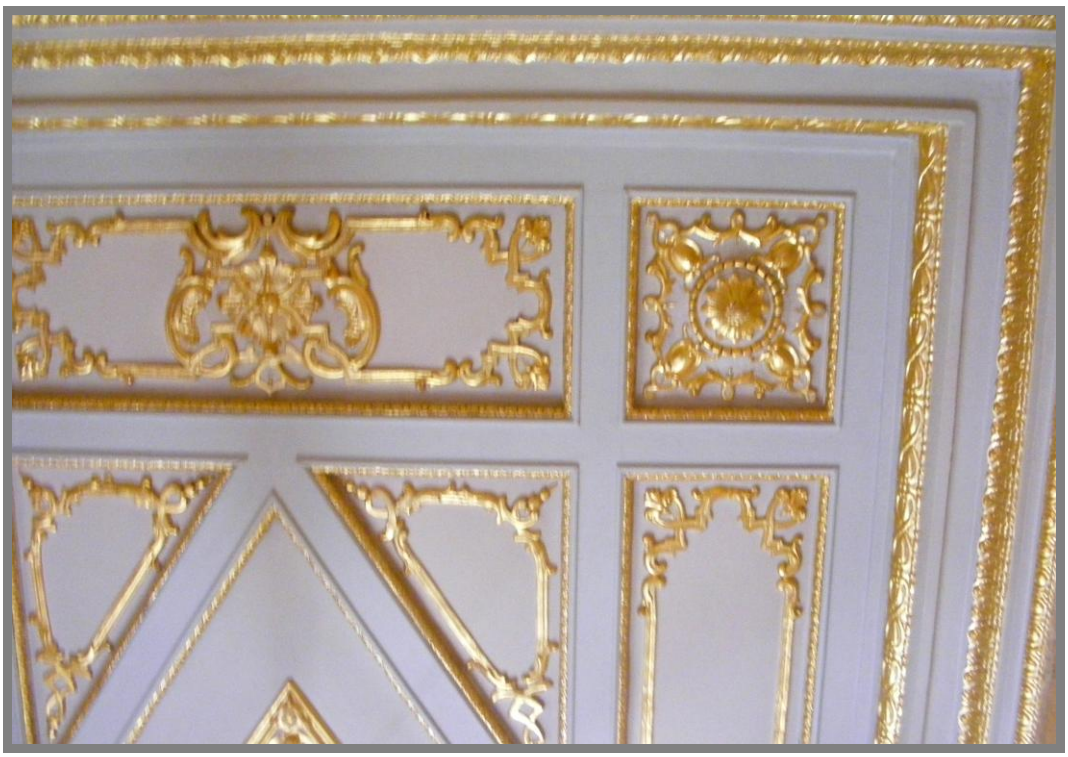
Resim 285- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 286- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 287- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri

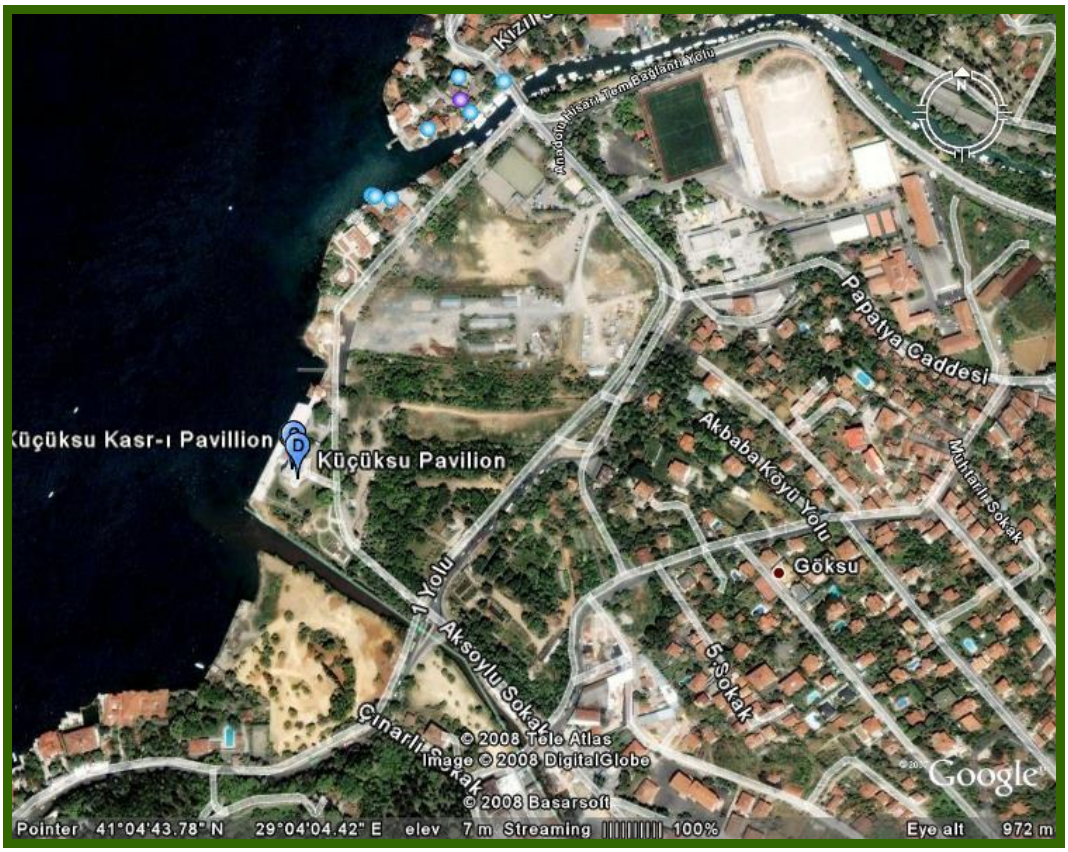
Resim 288- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemeleri

Resim 289- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 290- Maiyet Köşkü, Zemin Kat 4. Oda Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 291- Küçüksu ve Göksu, Beykoz (www.googleearth.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

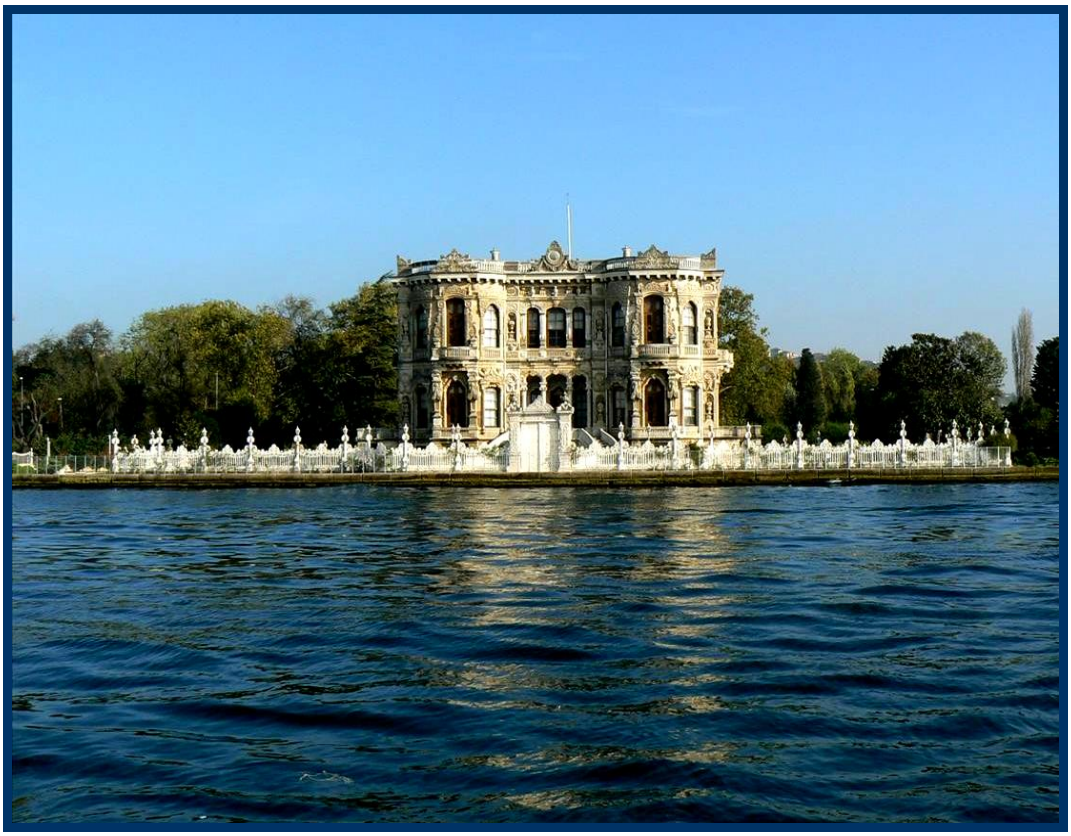
Resim 292- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi (www.iski.gov.tr) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 293- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi (Sözen, 1990)

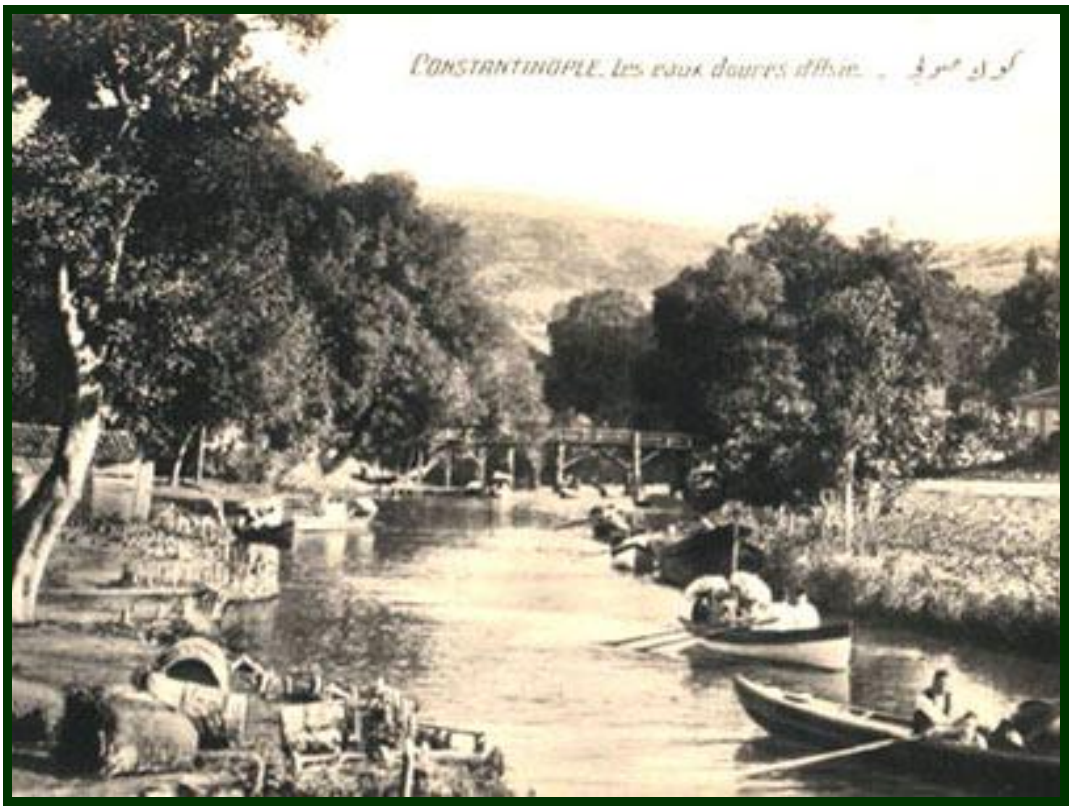
Resim 294- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Vapur İskelesi (www.galeri.istanbul.gov.tr) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 295- Küçüksu Kasrı (www.galeri.istanbul.gov.tr) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

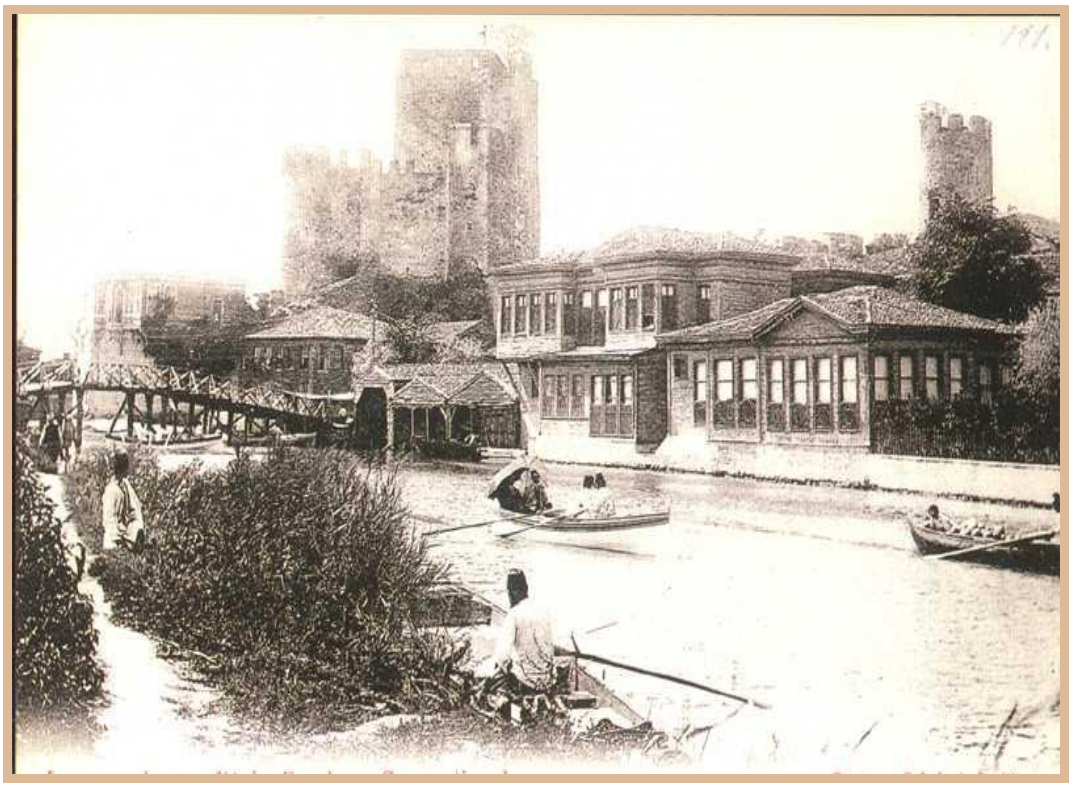
Resim 296- Göksu Deresi-Kartpostal (www.metrolojiokulu.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 297- Göksu Deresi-Kartpostal (www.metrolojiokulu.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 298- Küçüksu Çayırı ve Çeşmesi-William Henry Bartlett (Pardoe, 1838) (www.azizistanbul.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

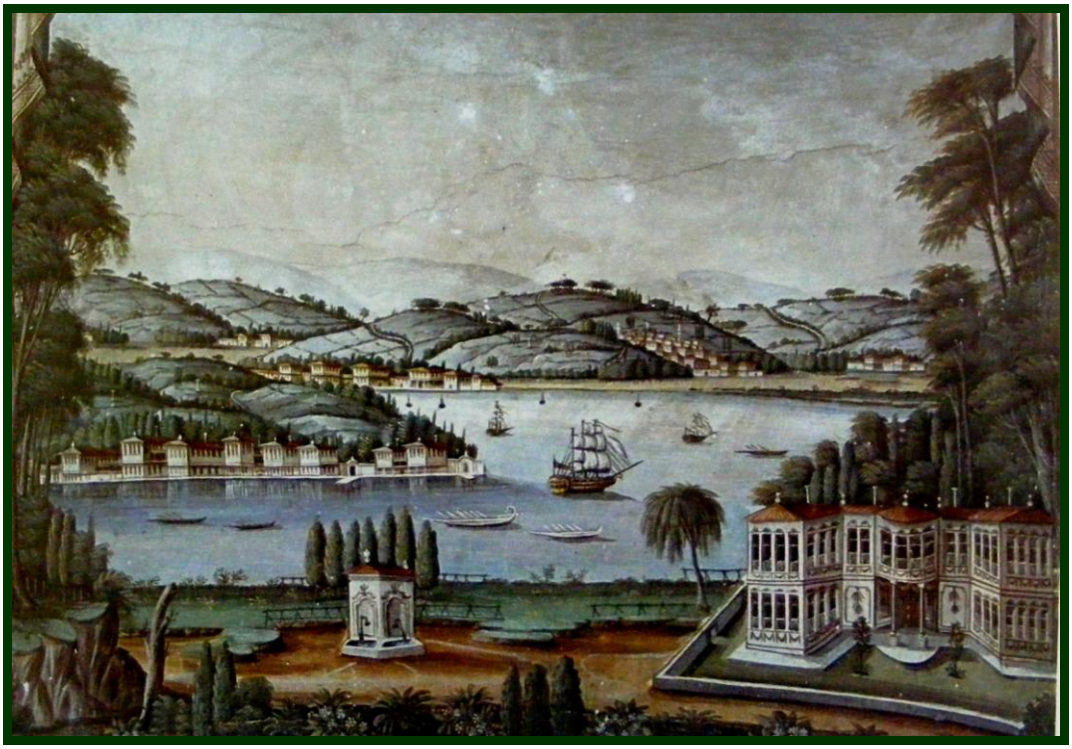
Resim 299- Göksu Deresi ve Köprüsü-Kartpostal (www.geocities.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

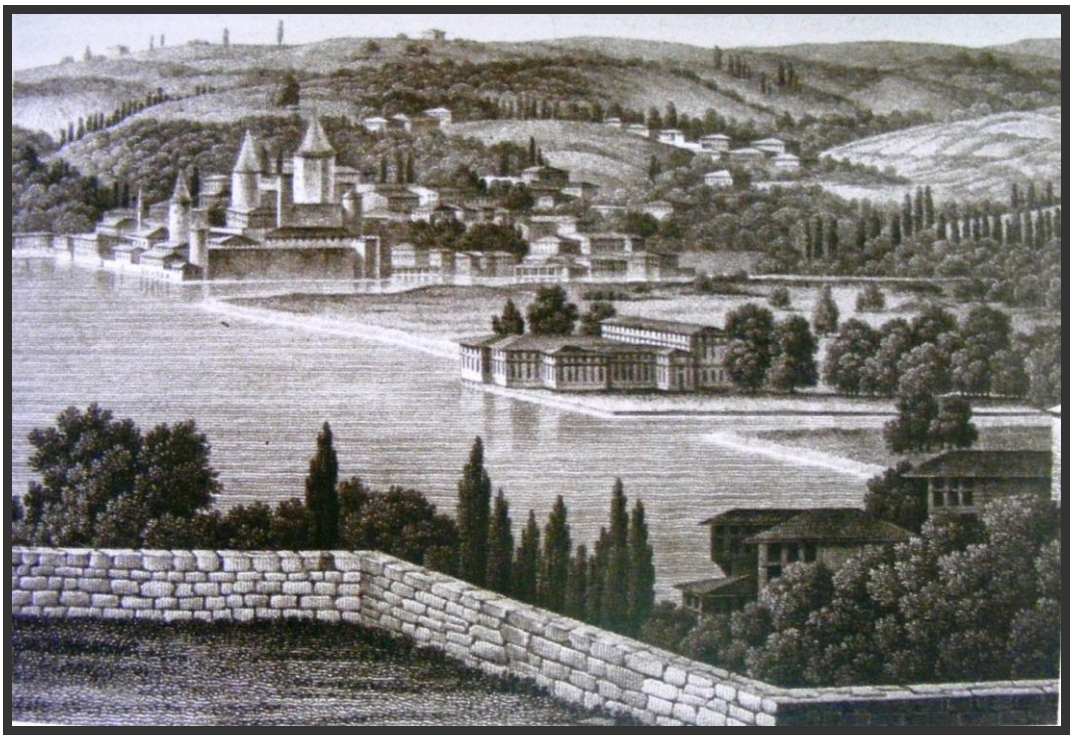
Resim 300- 20. Yüzyıl Başında Göksu Sefası-Fausto Zanaro-Yağlıboya (www.metrolojiokulu.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

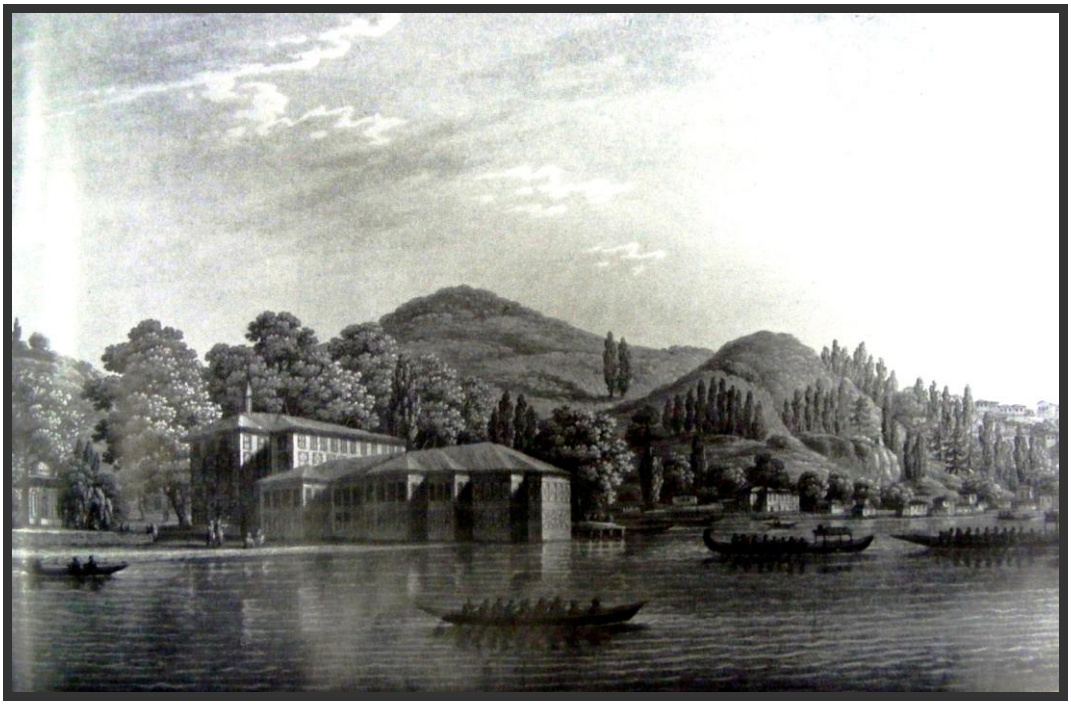
Resim 301- Göksu Deresi ve Anadoluhisarı-Kartpostal (www.static.ideefixe.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

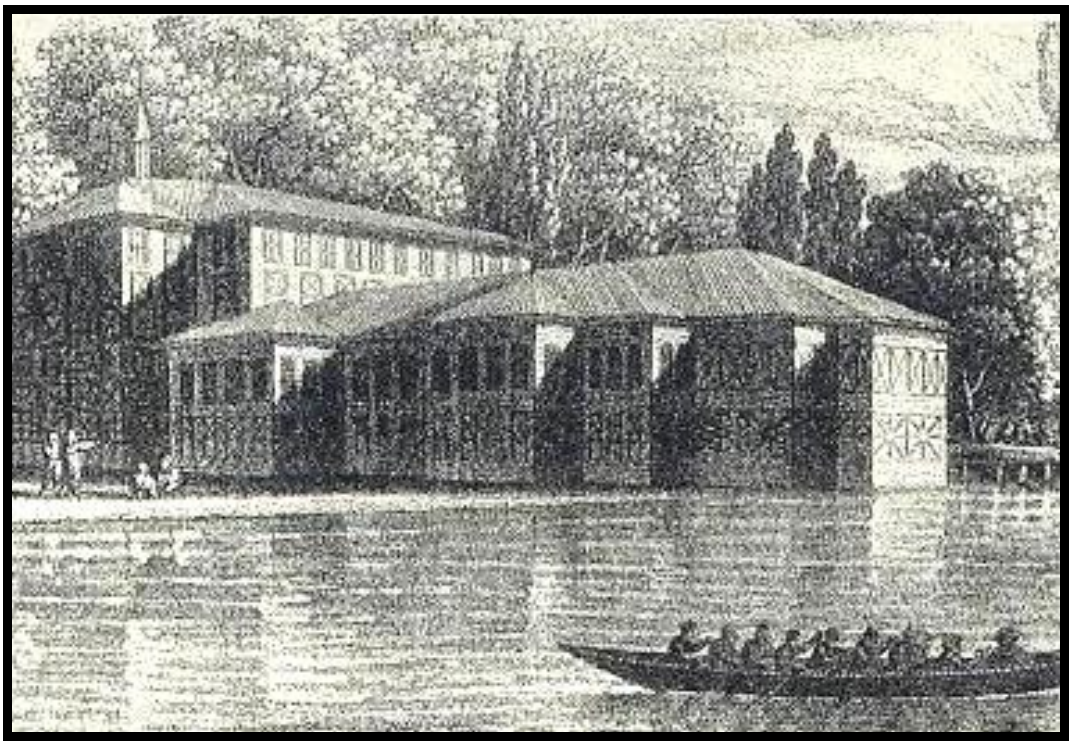
Resim 302- Eski Küçüksu Kasrı- Antoine-Ignace Melling (Gülersoy, 1985)

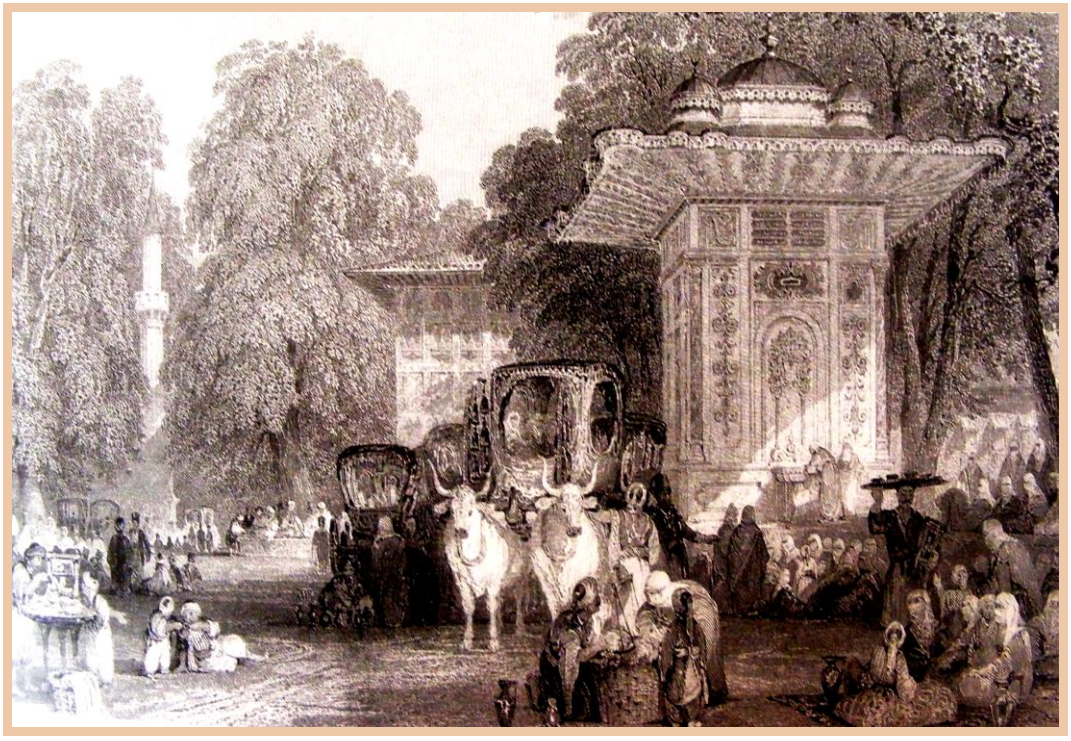
Resim 303- Eski Küçüksu Kasrı-Antoine-Ignace Melling (Sevin, 1992)

Resim 304- Eski Küçüksu Kasrı-Michel François Préault (Charles Pertusier'nin Albümünden) (Gülersoy, 1985)

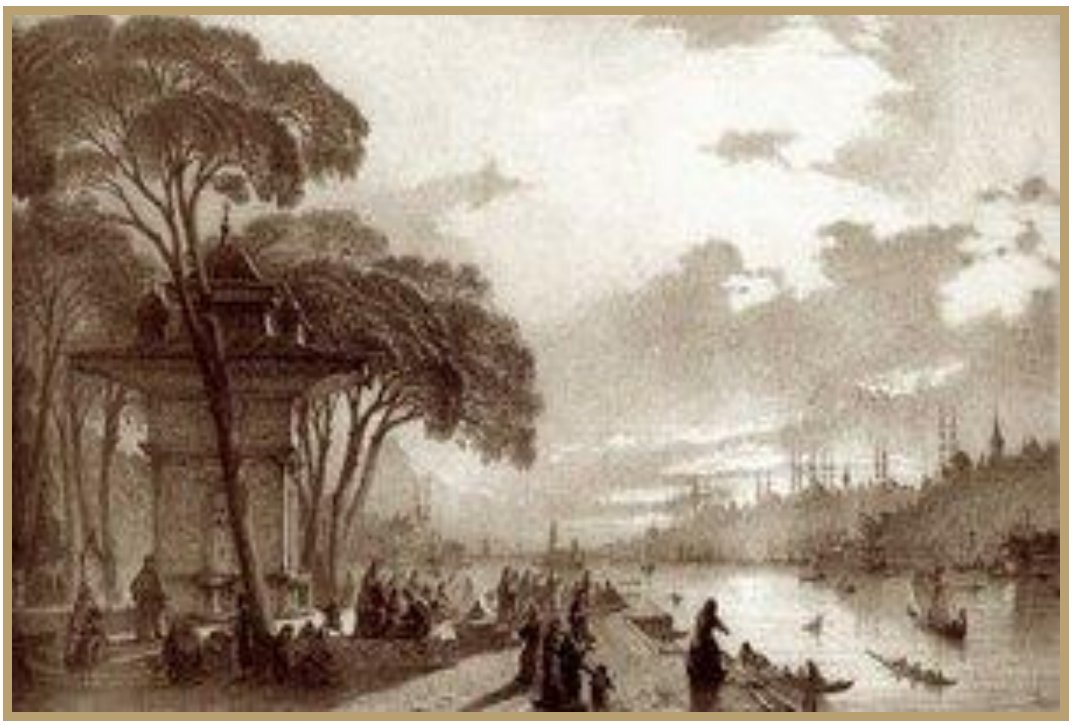
Resim 305- Eski Küçüksu Kasrı-Michel François Préault (Charles Pertusier'nin Albümünden) (Kuban, 2001)

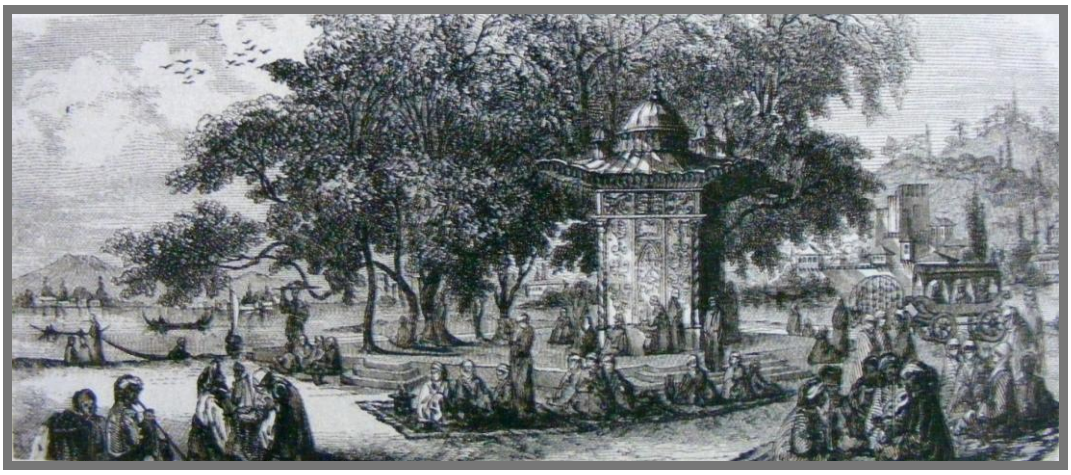
Resim 306- Küçüksu Çeşmesi- Thomas Allom (www.azizistanbul.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

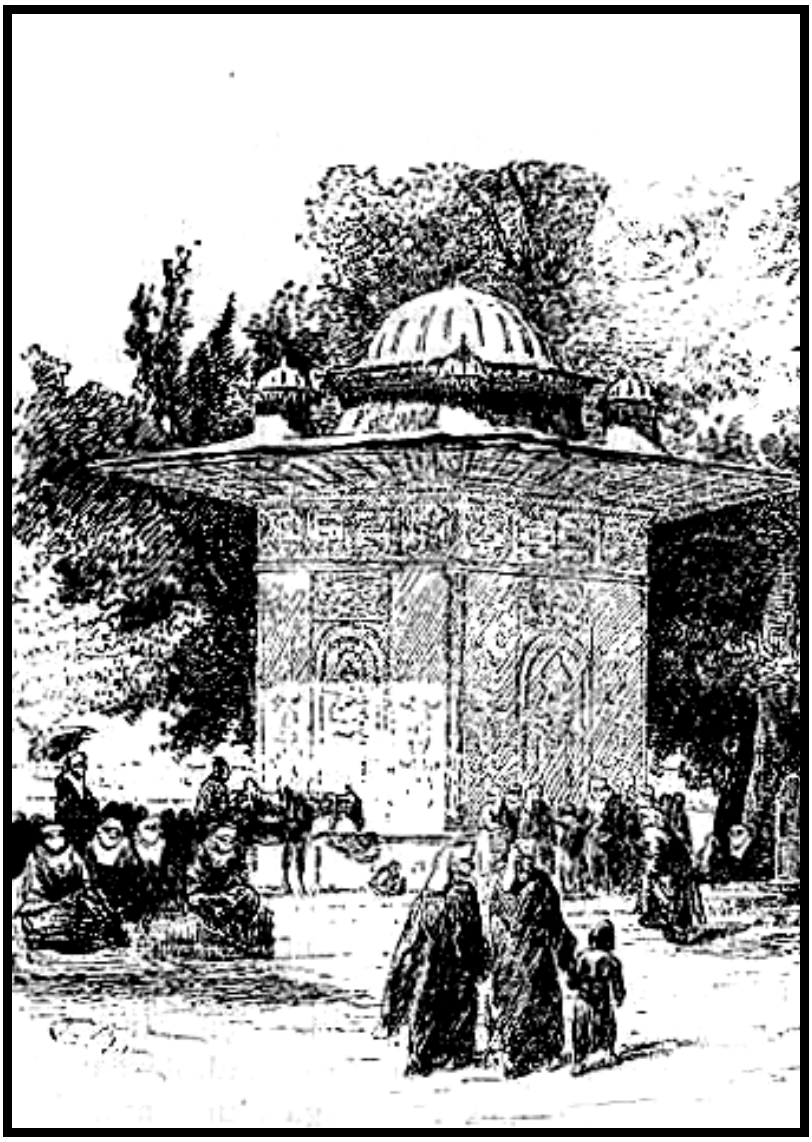
Resim 307- Küçüksu Çeşmesi-John Frederick Lewis, 1838 (www.azizistanbul.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 308- Küçüksu Çeşmesi-Eugene Flandin (www.heraresim.com) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 309- Küçüksu Çeşmesi-H.Valentin, (Joubert) (Sevin, 1992)

Resim 310- Küçüksu Çeşmesi-B. Ciseo (Amicis)

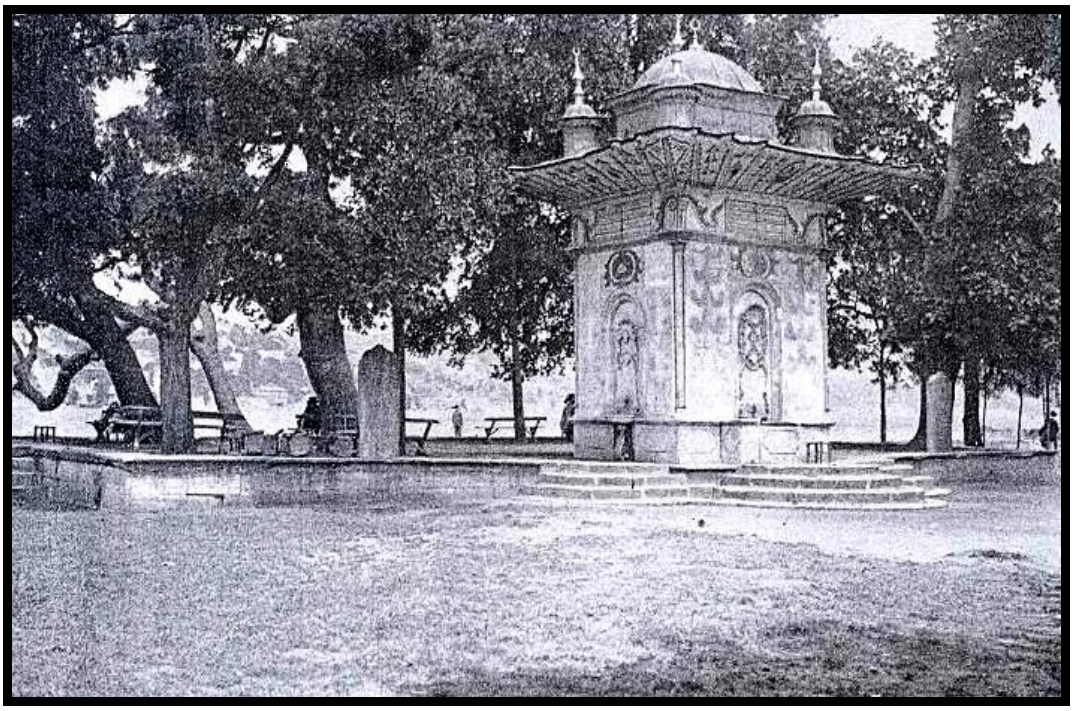
Resim 311- Küçüksu Çeşmesi-Jouannin (Gaver) (Sevin, 1992)

Resim 312- Küçüksu Çeşmesi-Townsbend (Sevin, 1992)

Resim 313- Küçüksu Çeşmesi-V.Adam (Atatürk Kitaplığı) (Sevin, 1992)

Resim 314- Küçüksu Çeşmesi (Sedad Hakkı Eldem,1976)

Resim 315- Küçüksu Çeşmesi

Resim 316- Küçüksu Çeşmesi’nin Kitabesi

Resim 317- Küçüksu Çeşmesi’nin Kitabesi

Resim 318- Küçüksu Çeşmesi’nin Kitabesi

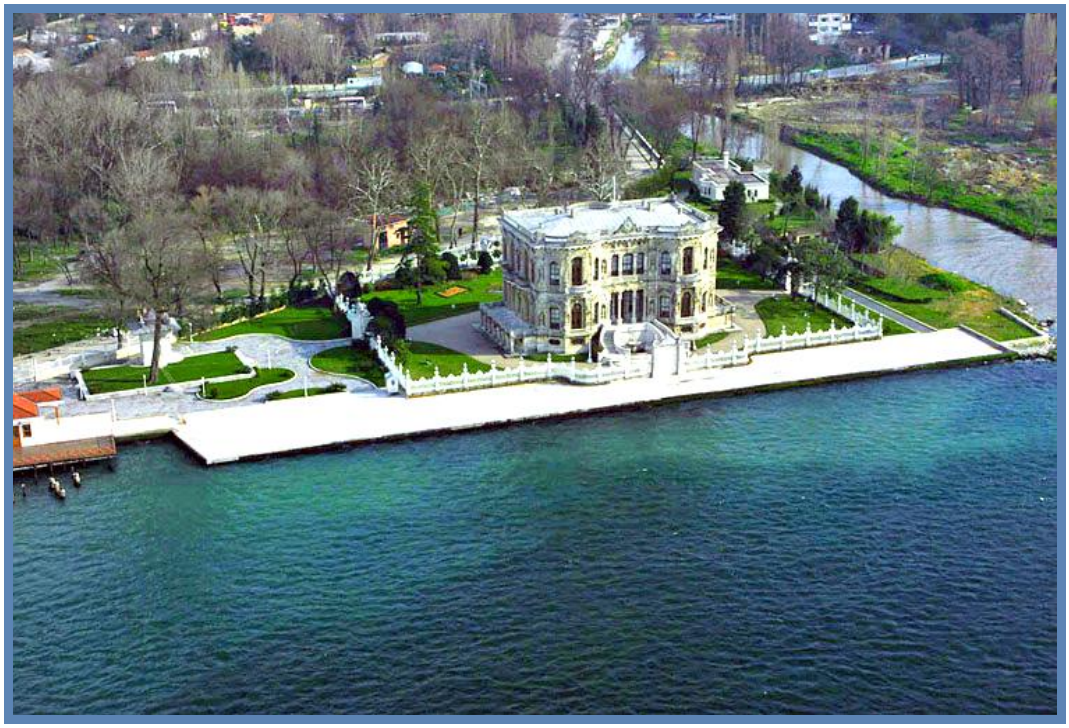
Resim 319- Küçüksu Çeşmesi’nin Kitabesi

Resim 320- Küçüksu Kasrı'nın Cephe Süslemeleri (www.tbmm.gov.tr) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

Resim 321- Küçüksu Kasrı'nın Cephe Süslemeleri (www.istanbulfotograflari.org) [Erişim Tarihi 24.03.2008]

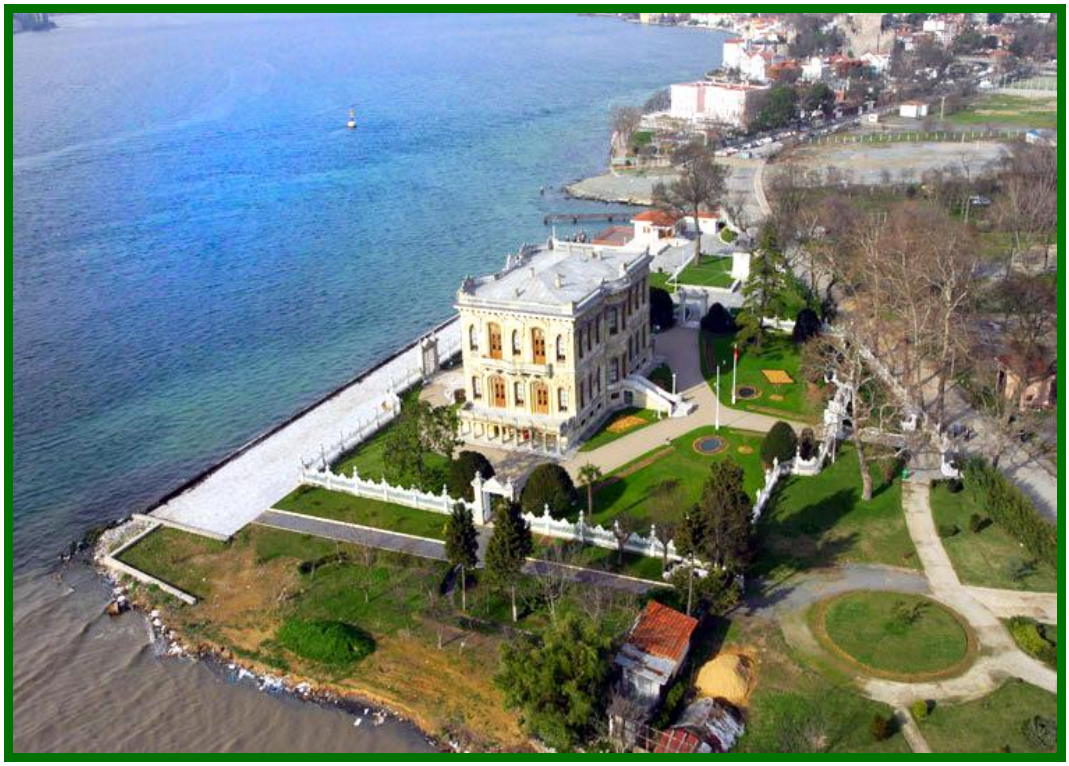
Resim 322- Küçüksu Kasrı ve Küçüksu Deresi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 323- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 324- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

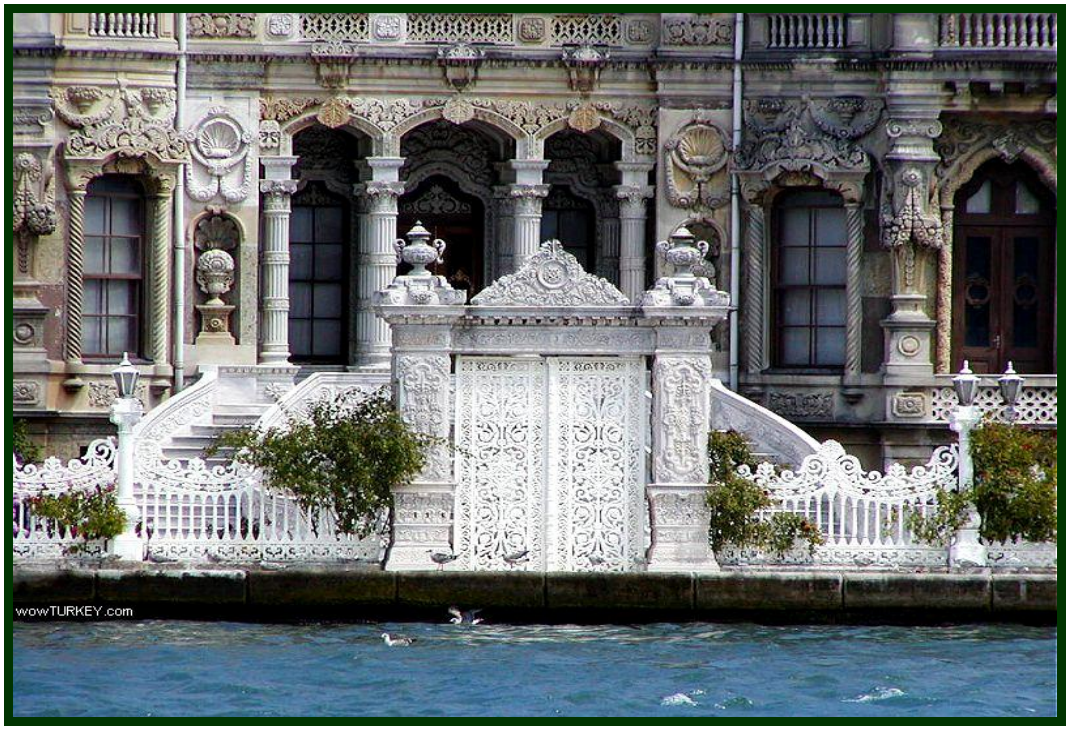
Resim 325- Küçüksu Kasrı ve Bahçesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 326- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 327- Küçüksu Kasrı'nın Kuşbakışı Görünümü
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 328- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Batı Kapısı (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008])

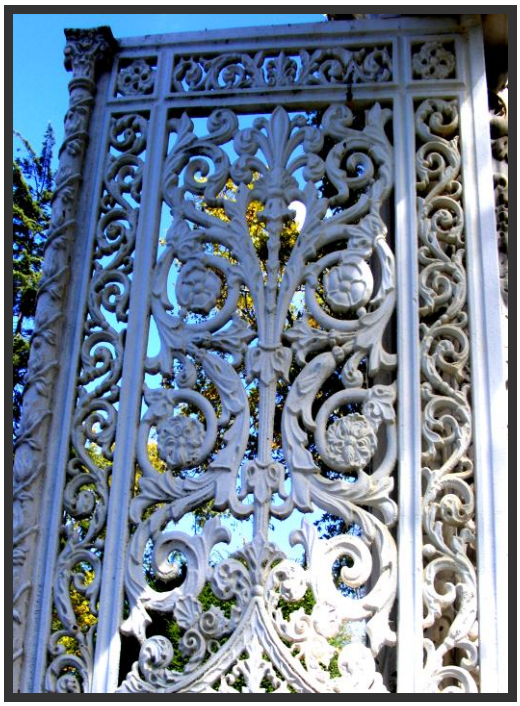
Resim 329- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Doğu Kapısı (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 330- Küçüksu Kasrı'nın
Çevre Duvarı Doğu Kapısı

Resim 331- Küçüksu Kasrı'nın
Çevre Duvarı Kapısının Gövde Süslemeleri

Resim 332- Küçüksu Kasrı'nın
Çevre Duvarı Kapı Kanatları Süslemeleri

Resim 333- Küçüksu Kasrı'nın
Çevre Duvarı Kapı Kanatları Süslemeleri

Resim 334- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay

Resim 335- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay

Resim 336- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısının Kaide Süslemelerinden Detay

Resim 337- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri

Resim 338- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri

Resim 339- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Kapısı Tepelik Süslemeleri

Resim 340- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı Süslemeleri

Resim 341- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı ve Bahçesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 342- Küçüksu Kasrı'nın Çevre Duvarı ve Bahçesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 343- Küçüksu Kasrının Bahçesi'ndeki Kafeterya
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 344- Küçüksu Kasrının Kuzeyindeki Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 345- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 346- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi

Resim 347- Küçüksu (Mihrişah Sultan) Çeşmesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 348- Mihrişah Sultan Çeşmesi Kitabe ve Süslemelerinden Detay

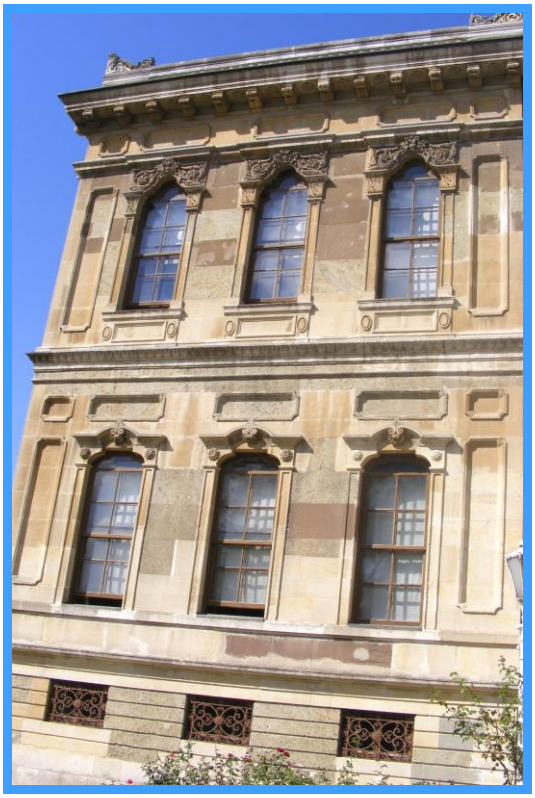
Resim 349- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 350- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 351- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe

Resim 352- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı

Resim 353- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum ve Zemin Kat Pencereleri

Resim 354- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum Kat Pencereleri

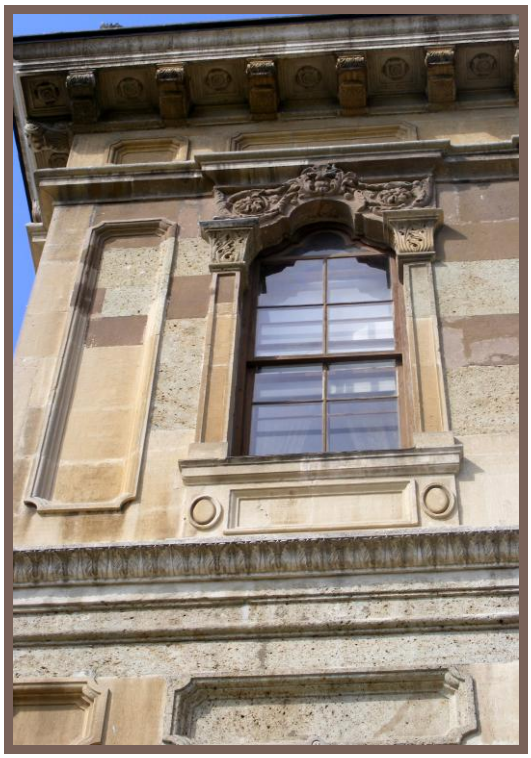
Resim 355- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Bodrum Kat Penceresi

Resim 356- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Pencereleri

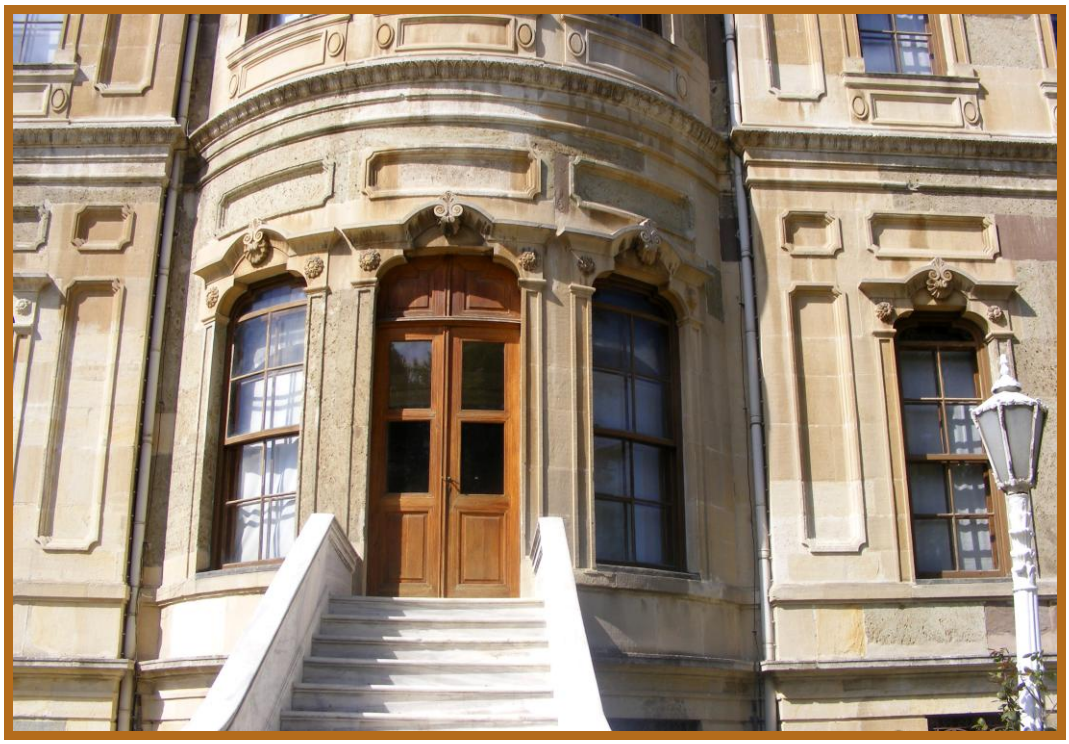
Resim 357- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Penceresi

Resim 358- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Güney Yan Kanadı Üst Kat Penceresi

Resim 359- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencereleri

Resim 360- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Zemin Kat Pencereleri ve Doğu Girişi

Resim 361- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Zemin Kat Pencereleri ve Doğu Girişi

Resim 362- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Orta Bölümün Üst Kat Penceresi

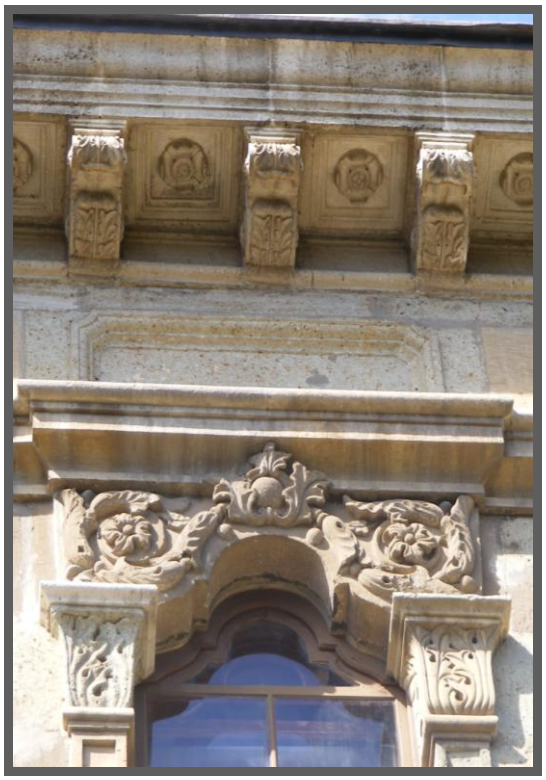
Resim 363- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephenin Orta Bölümü Üst Kat Pencere ve Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 364- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı

Resim 365- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı Pencereleri

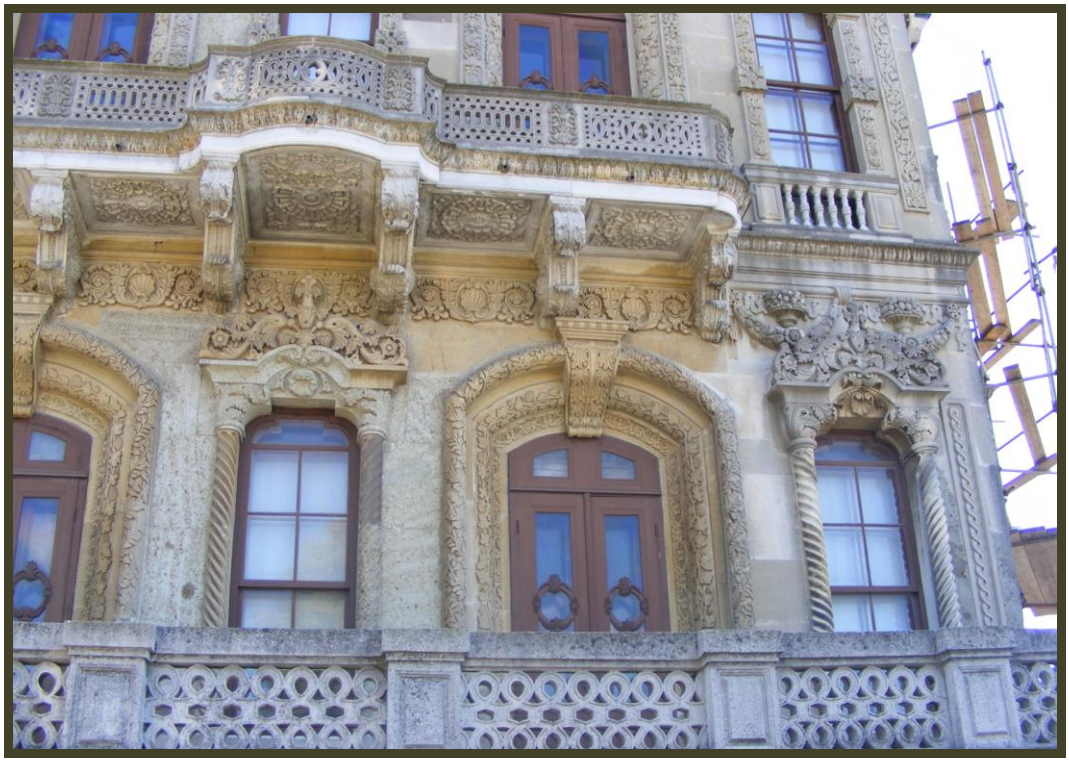
Resim 366- Küçüksu Kasrı, Doğu Cephe Kuzey Yan Kanadı Üst Kat Pencere ve Tavan Eteği Süslemeleri

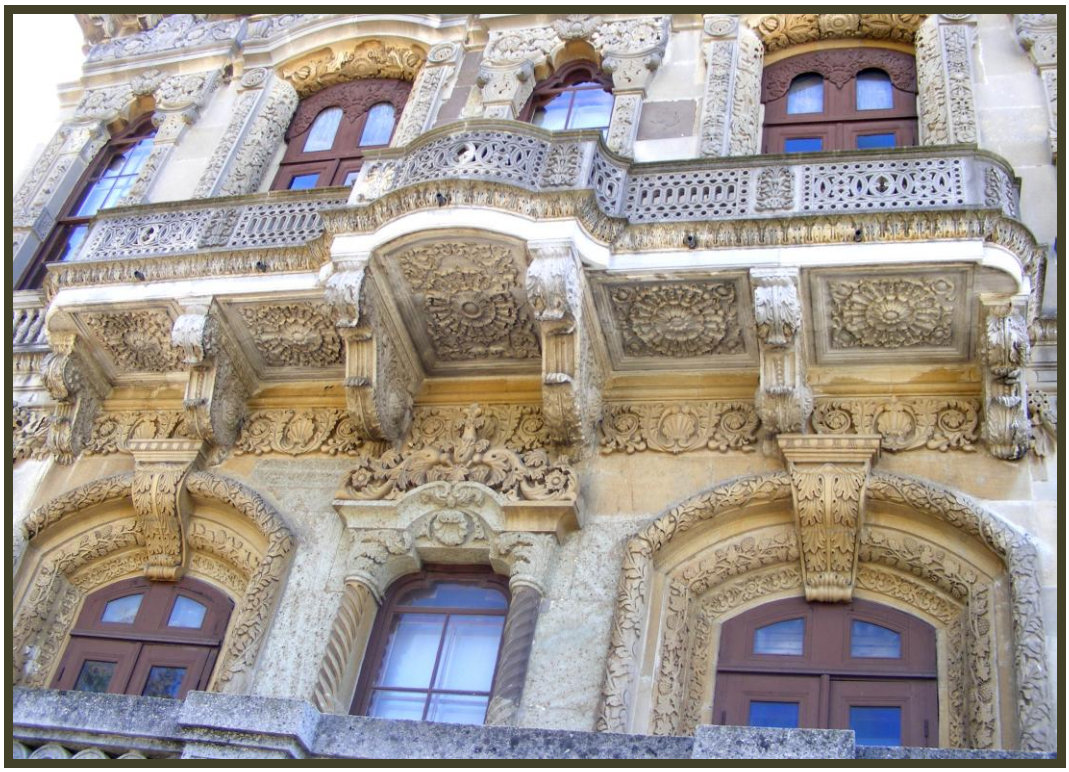
Resim 367- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Bodrum Kat Revaklı Yan Girişi

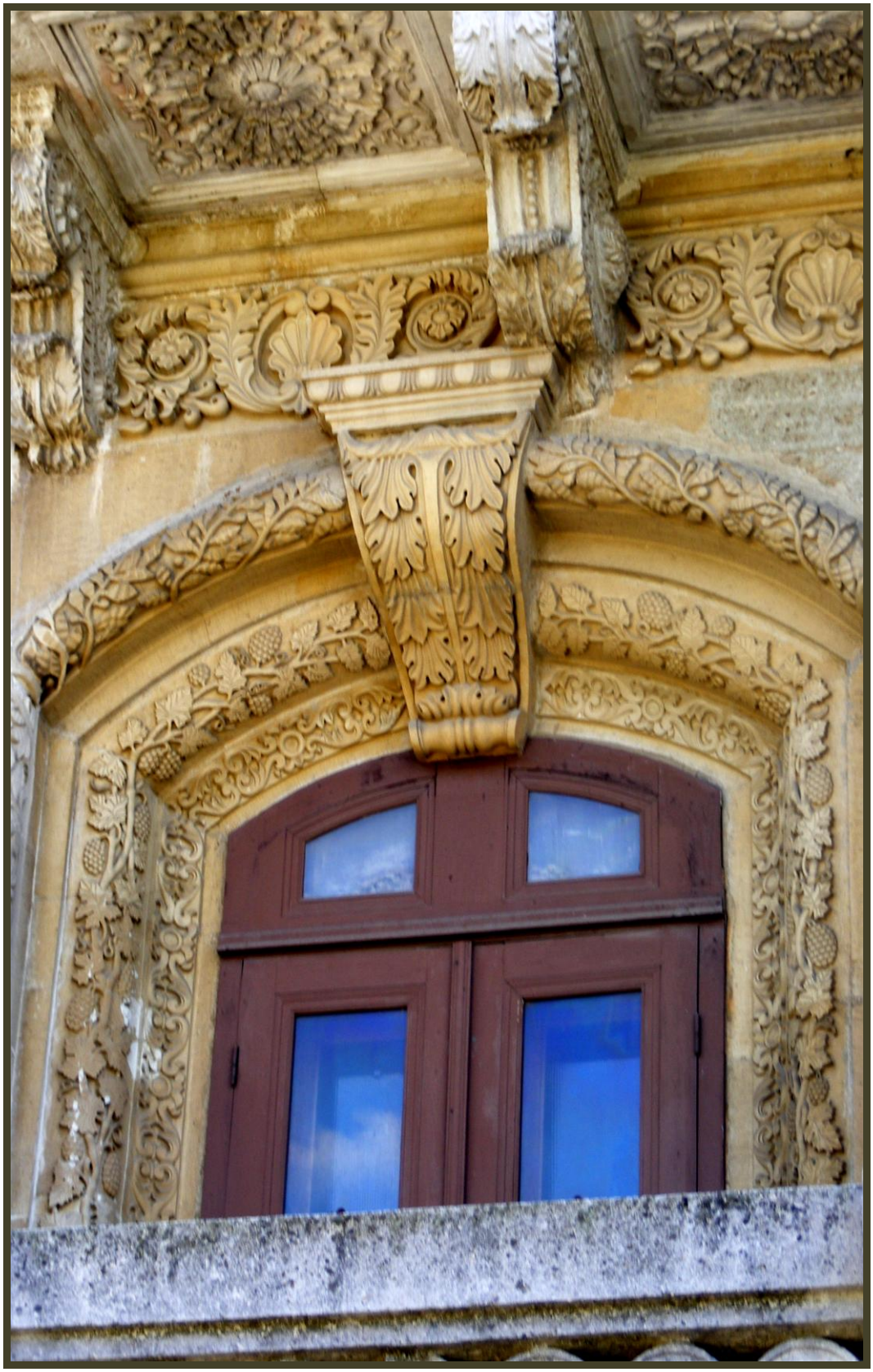
Resim 368- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Balkonu

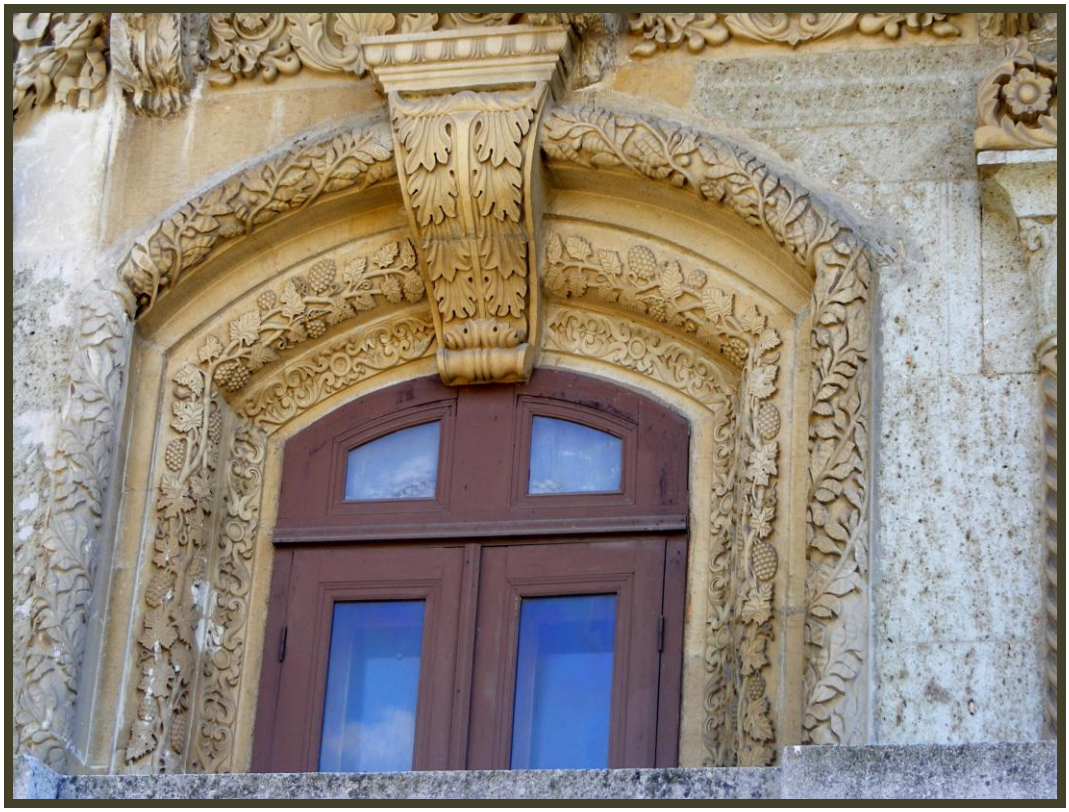
Resim 369- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Balkona Açılan Pencere ve Kapıları

Resim 370- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapı Süslemeleri

Resim 371- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri

Resim 372- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri

Resim 373- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Kapı Süslemeleri

Resim 374- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri

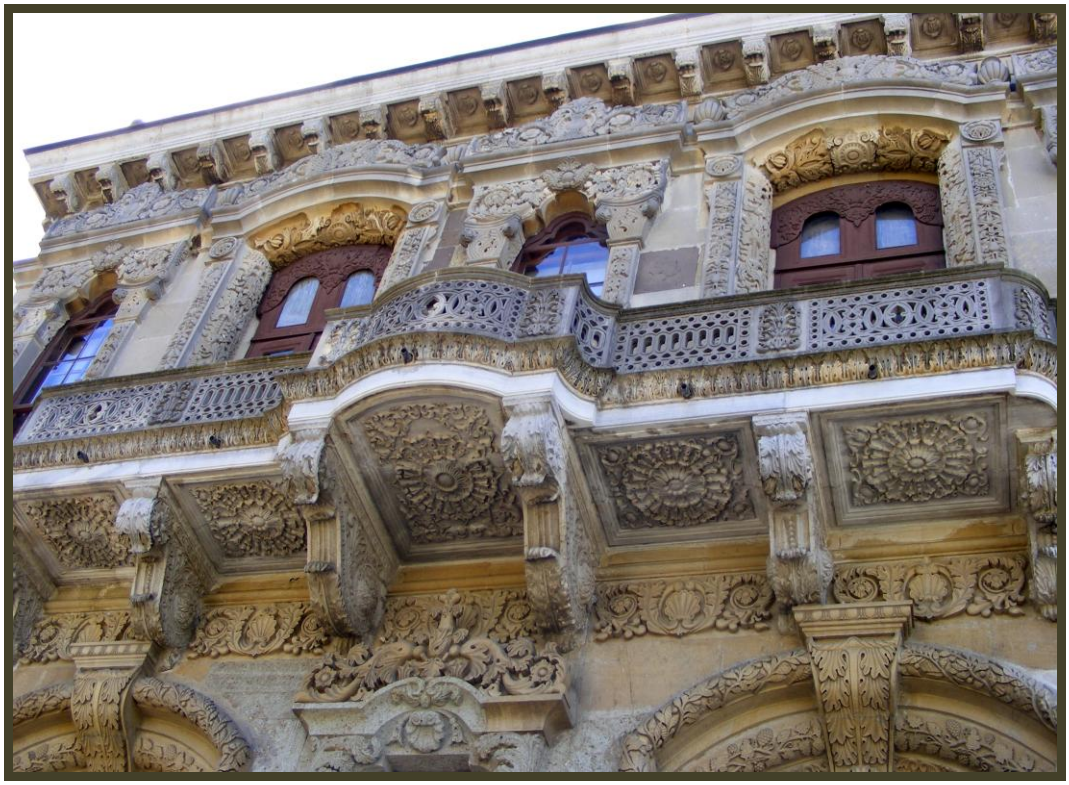
Resim 375- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri

Resim 376- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri

Resim 377- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Zemin Kat Pencere Süslemeleri

Resim 378- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri

Resim 379- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri

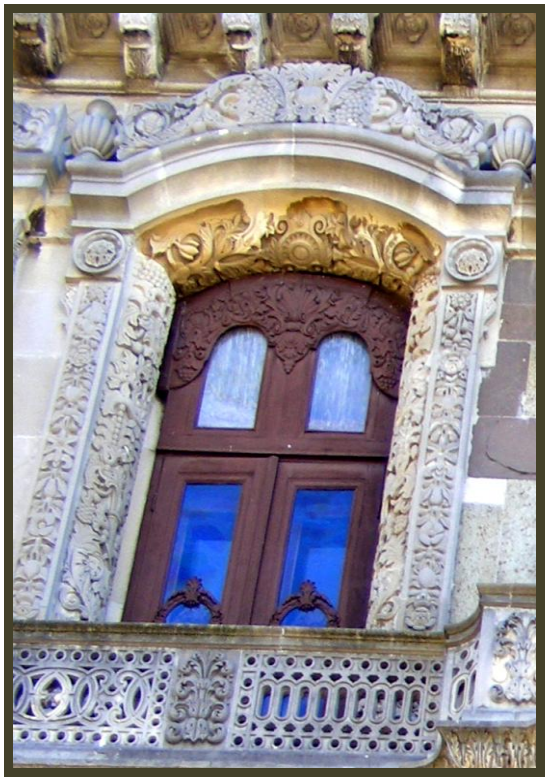
Resim 380- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri

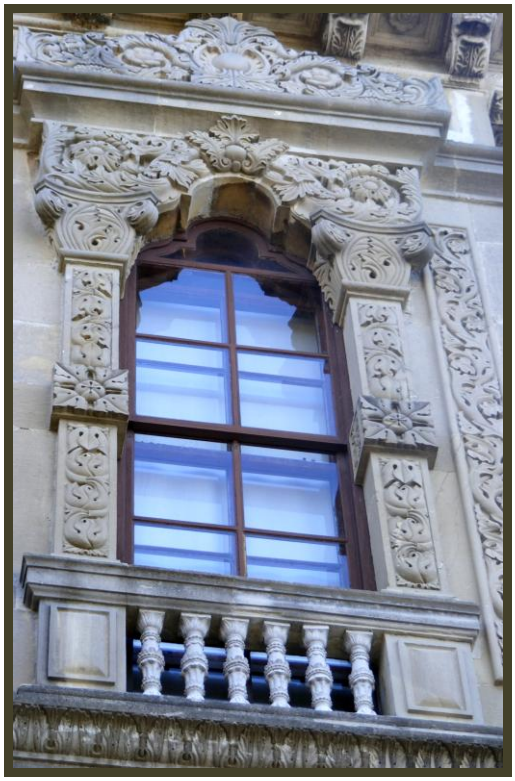
Resim 381- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Balkon Süslemeleri

Resim 382- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Pencere ve Kapıları

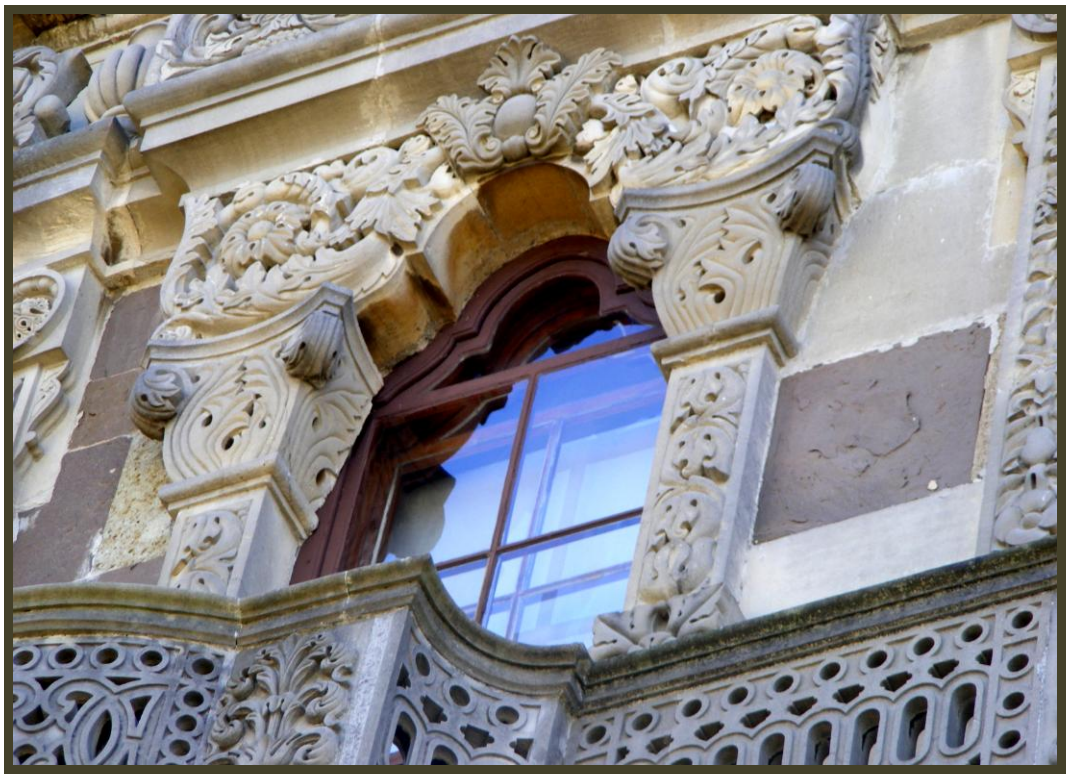
Resim 383- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Kapısı

Resim 384- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Penceresi

Resim 385- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Kapı Süslemeleri

Resim 386- Küçüksu Kasrı, Kuzey Cephe Üst Kat Pencere Süslemeleri

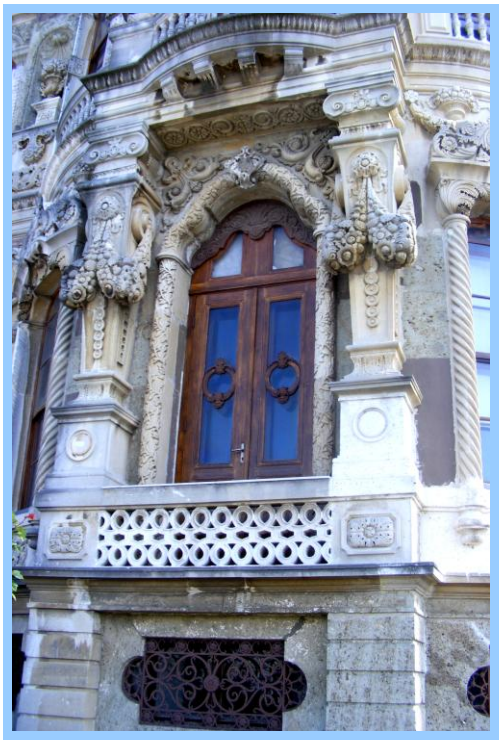
Resim 387- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 388- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 389- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadında Bodrum Kat Pencereleri

Resim 390- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadında Zemin Kat Kapısı

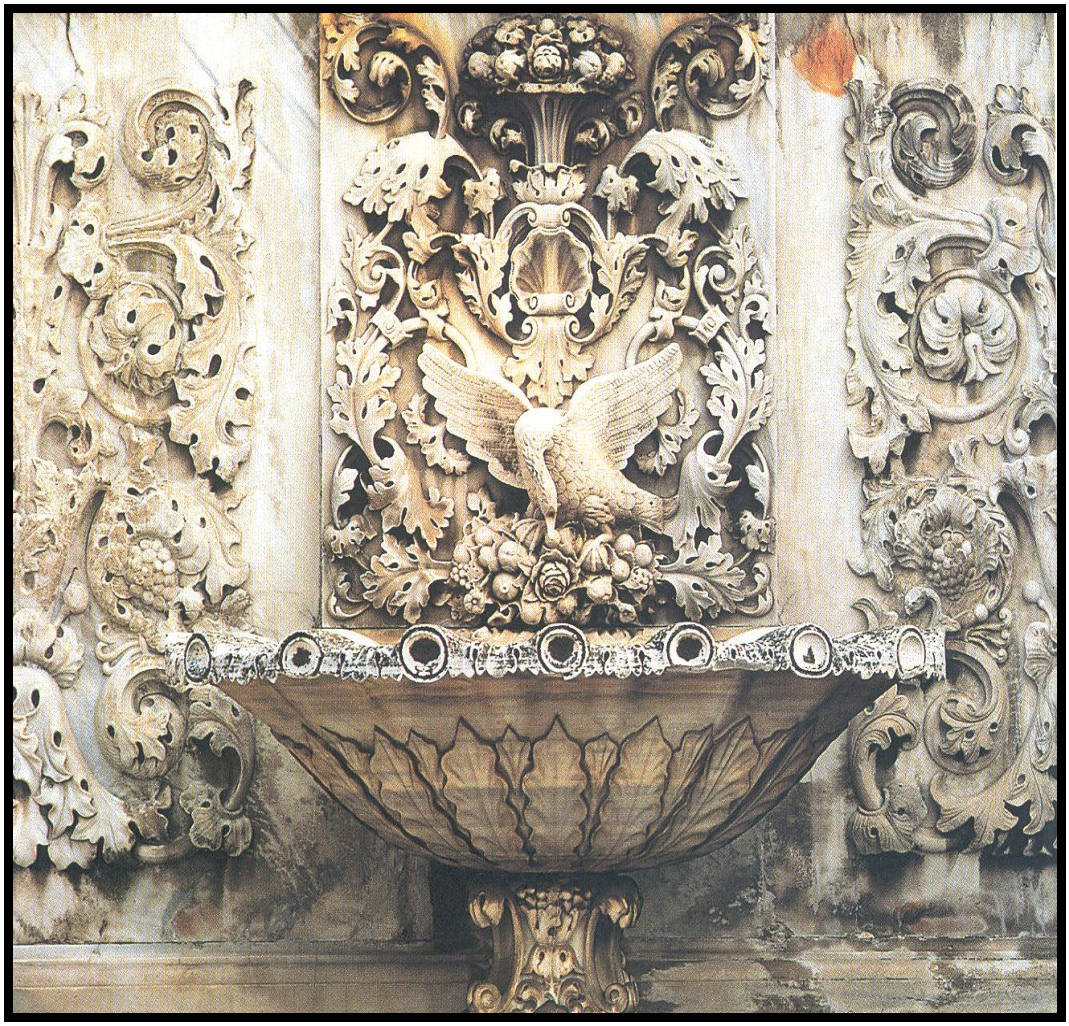
Resim 391- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Kuzey Yan Kanadında Pencere ve Kapılar (Tuğlacı, 1993)

Resim 392- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 393- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 394- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme
(http://www.millisaraylar.gov.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 395- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay

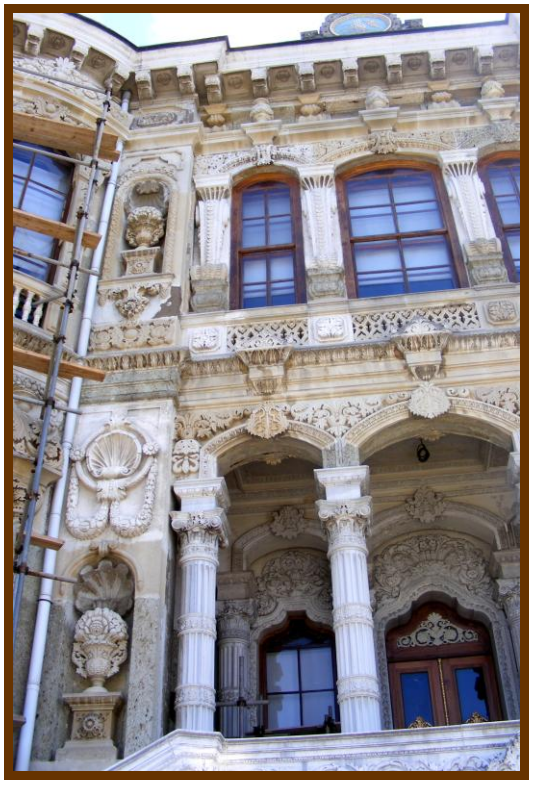
Resim 396- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay

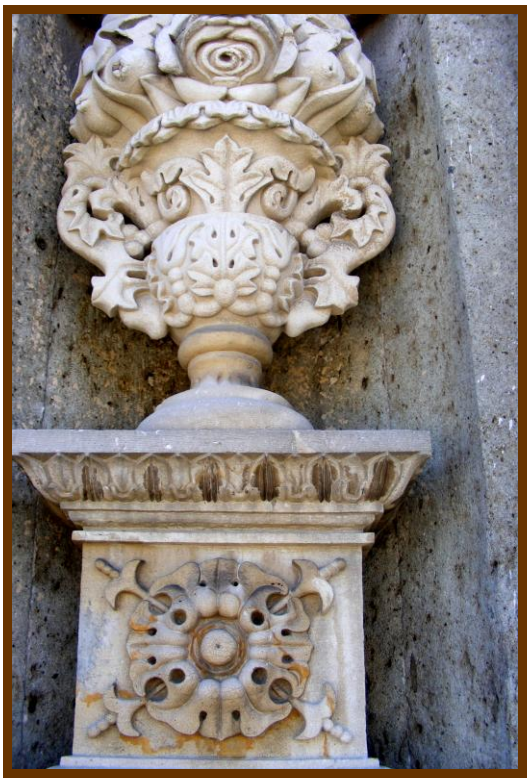
Resim 397- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay

Resim 398- Küçüksu Kasrı, Batı Cephede Havuzlu Çeşme Süslemelerinden Detay

Resim 399- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi

Resim 400- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümü Süslemeleri

Resim 401- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi

Resim 402- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Sütunları

Resim 403- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Girişi

Resim 404- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Süslemeleri

Resim 405- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Revak Tavanı Süslemeleri

Resim 406- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Kapısı Süslemeleri

Resim 407- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Kapısı Süslemelerinden Detay

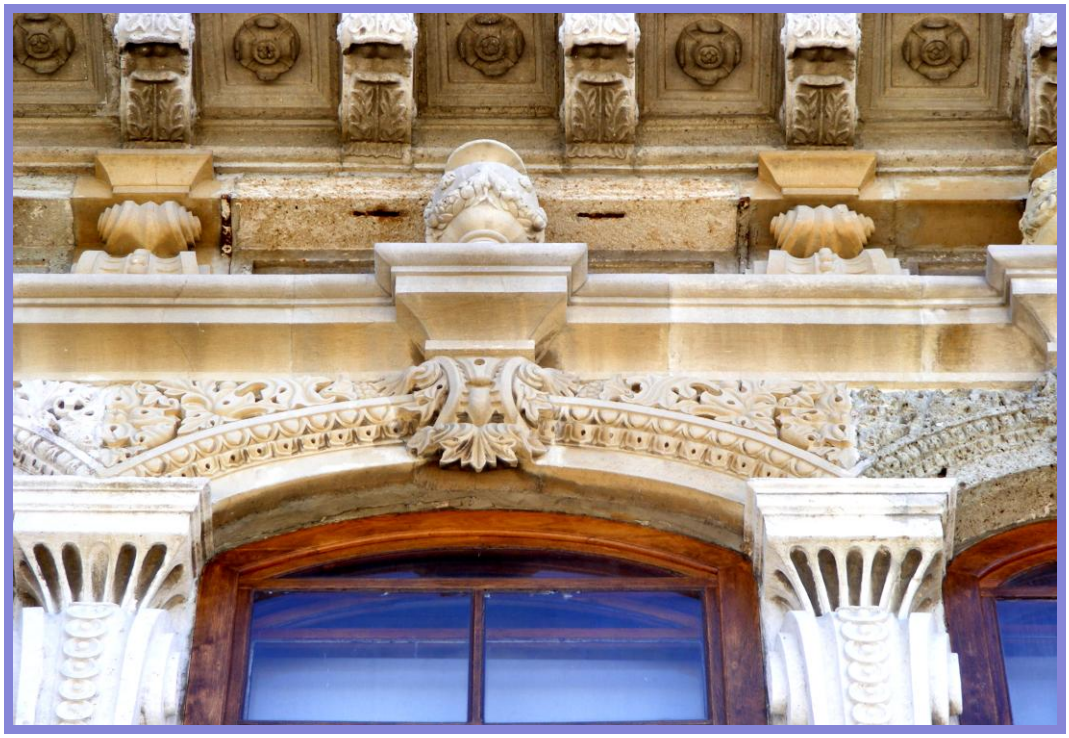
Resim 408- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Giriş Pencere Süslemelerinden Detay

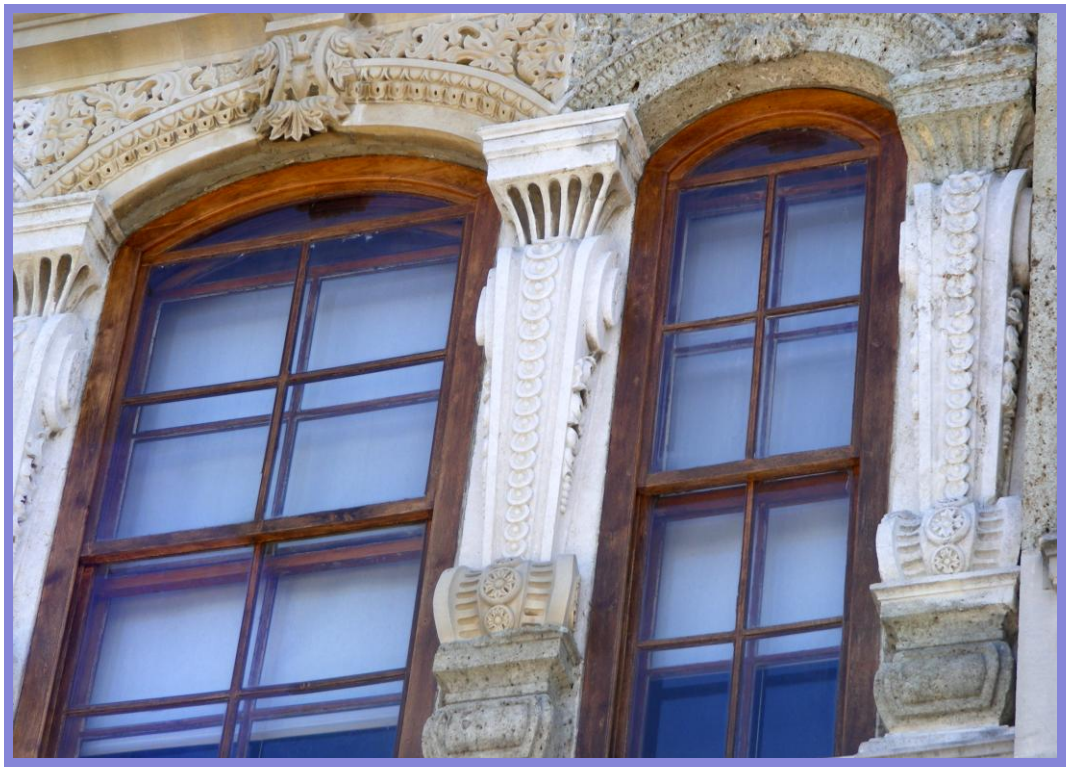
Resim 409- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencereleri

Resim 410- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 411- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere Süslemelerinden Detay

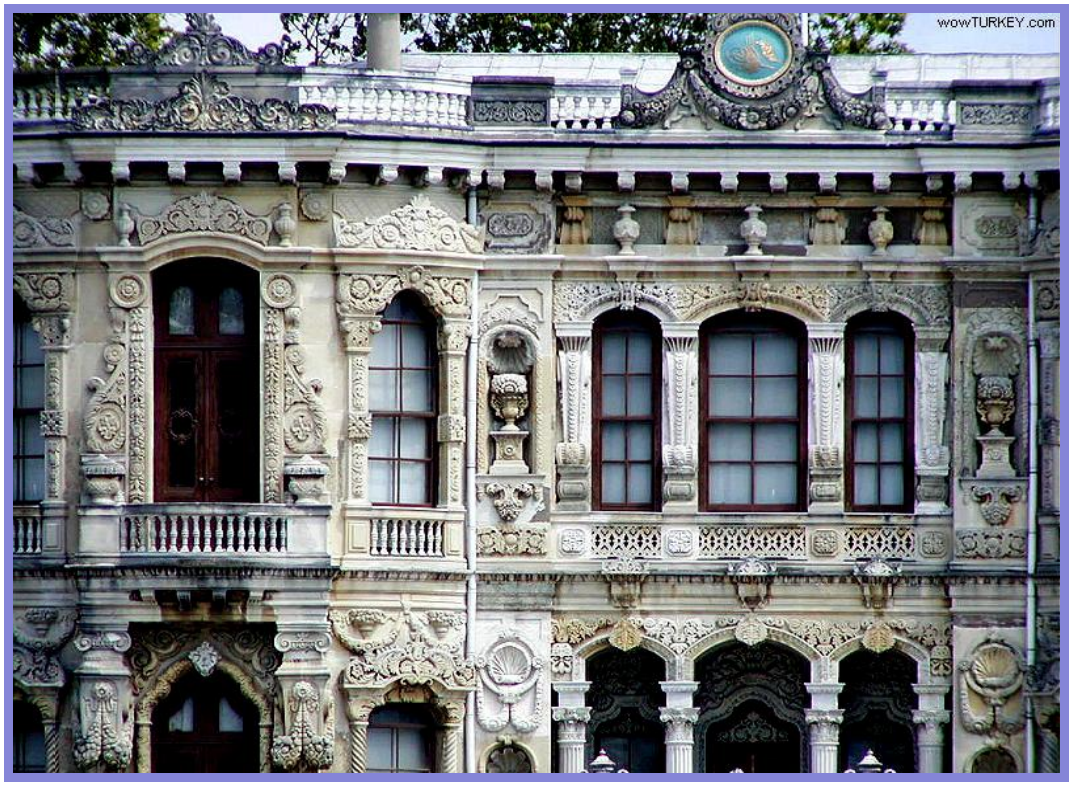
Resim 412- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 413- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 414- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere Süslemelerinden Detay

Resim 415- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere ve Tavan Eteği Süslemeleri (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

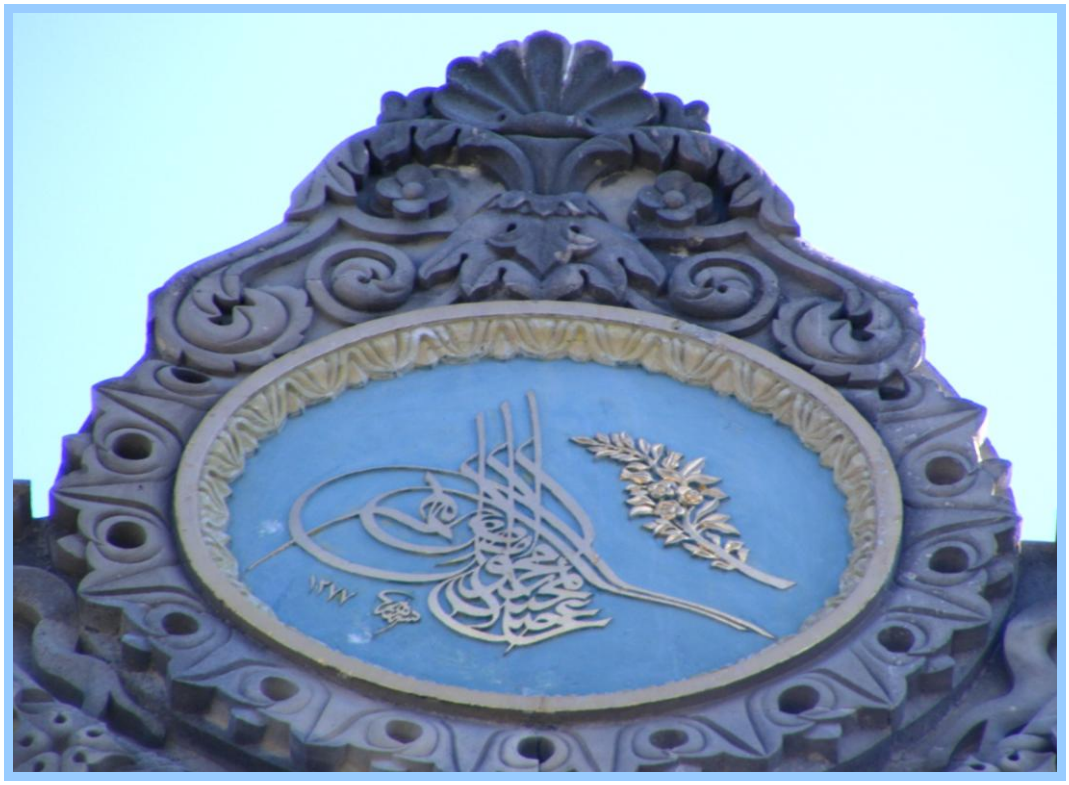
Resim 416- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Üst Kat Pencere ve Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 417- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Tavan Eteği Süslemeleri

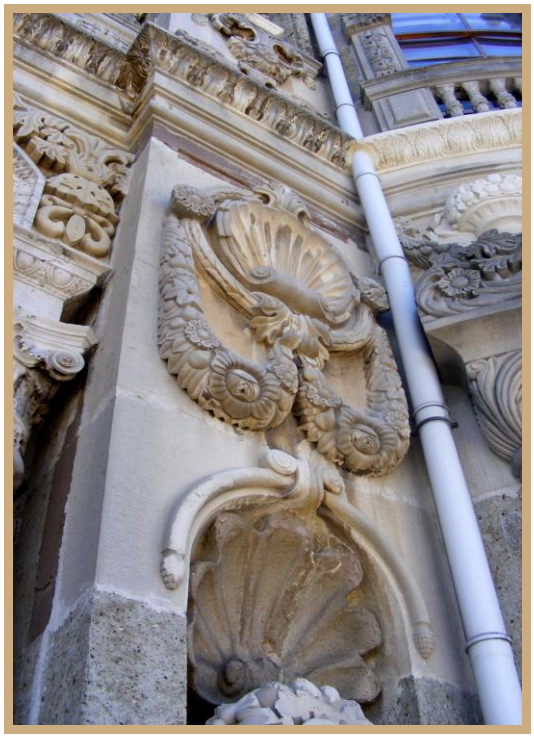
Resim 418- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Orta Bölümün Tavan Eteği Süslemeleri

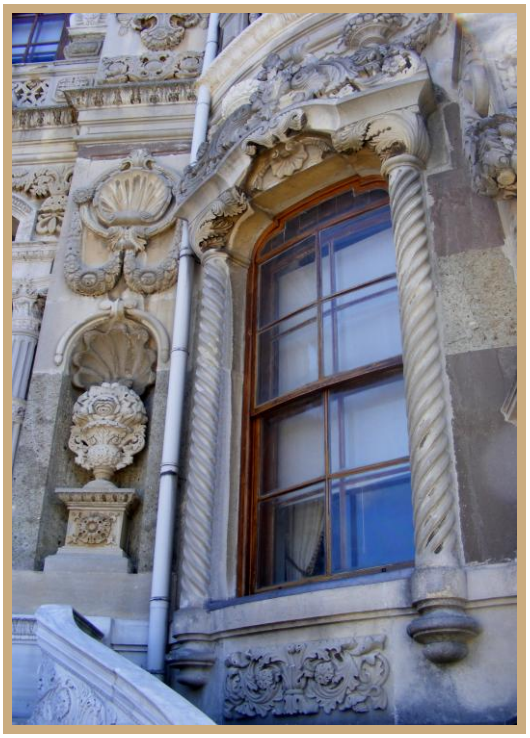
Resim 419- Küçüksu Kasrı, Batı Cephenin Orta Bölümü Tavanında Sultan I. Abdülmecid'in Tuğrası

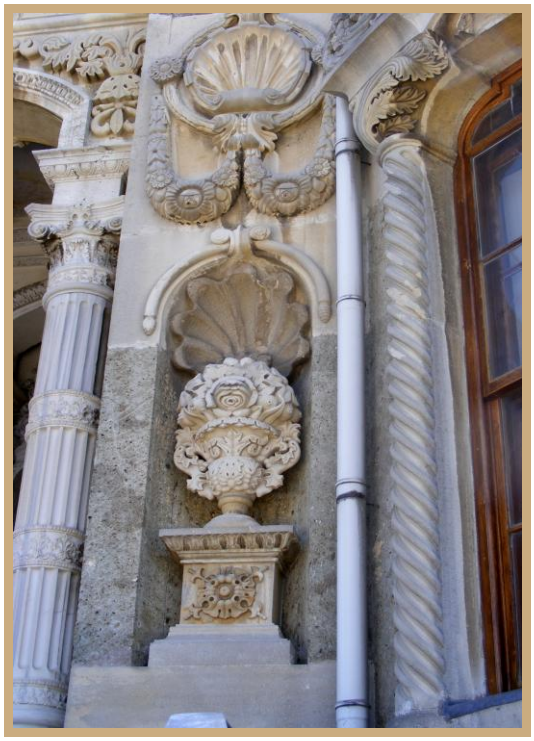
Resim 420- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe (www.turkey.com.tr) [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 421- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

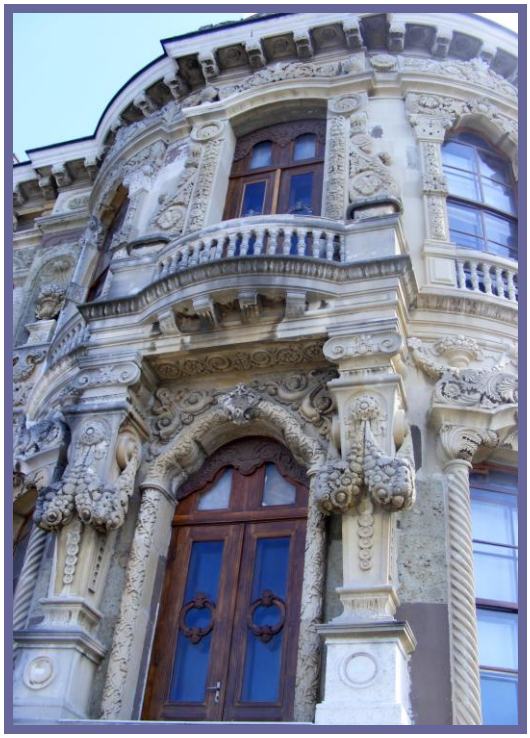
Resim 422- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

Resim 423- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

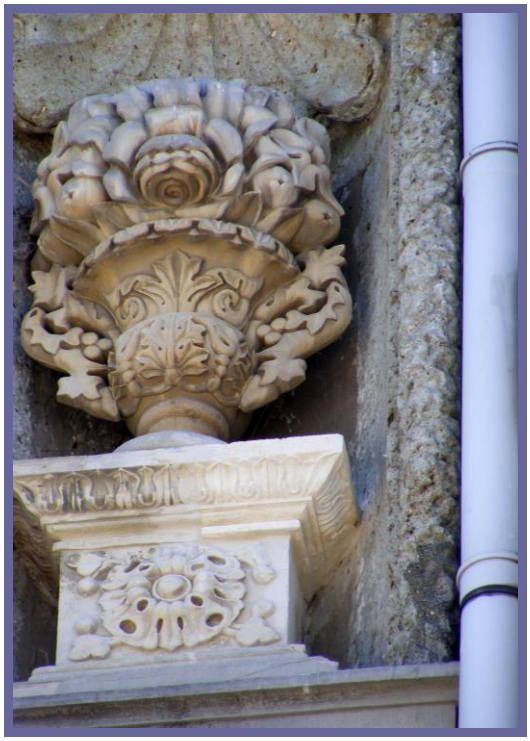
Resim 424- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

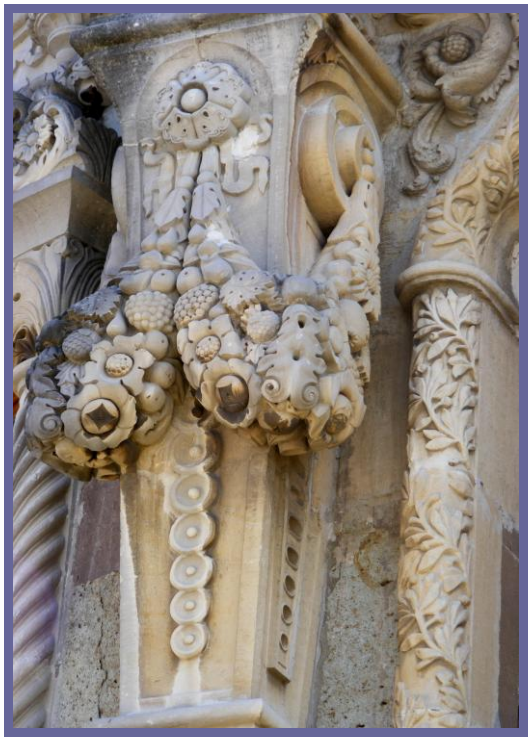
Resim 425- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Pencere Süslemeleri

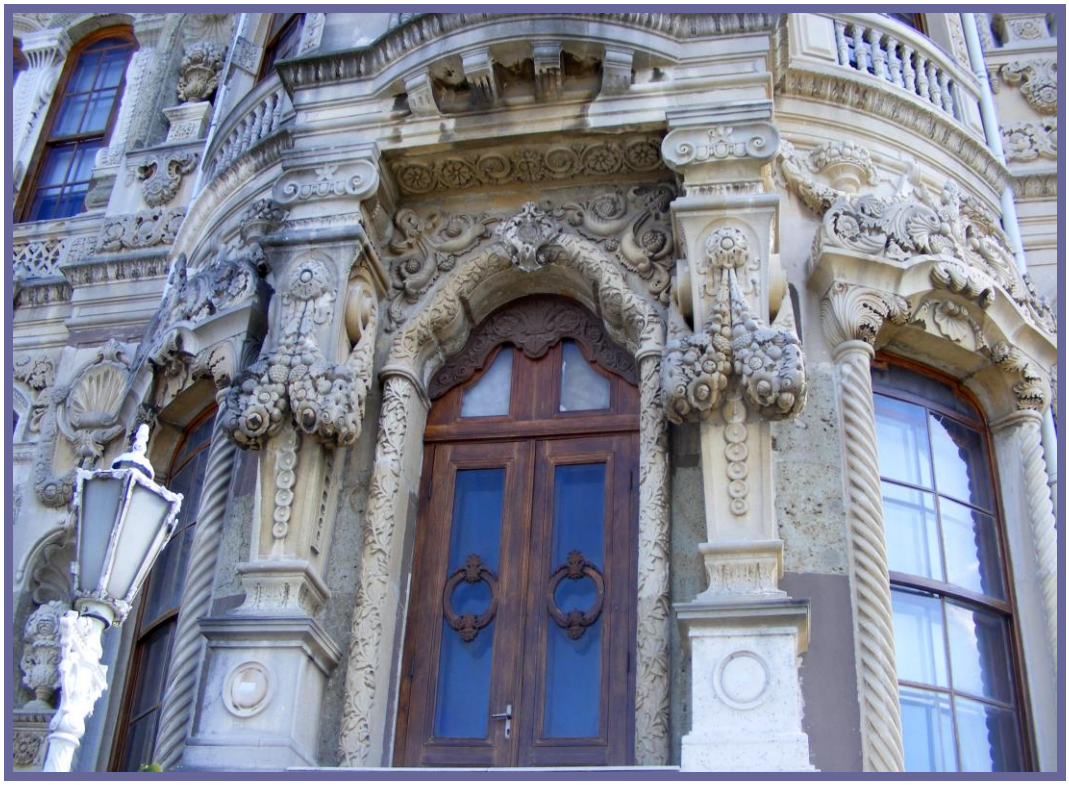
Resim 426- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Pencere Süslemeleri

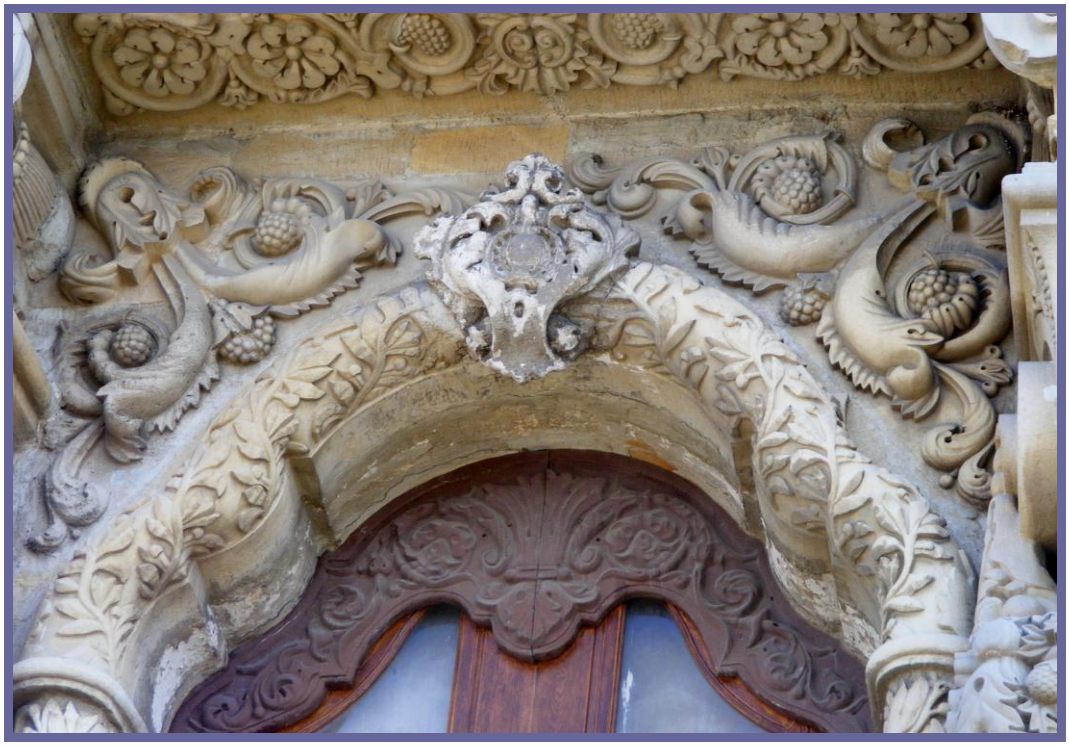
Resim 427- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

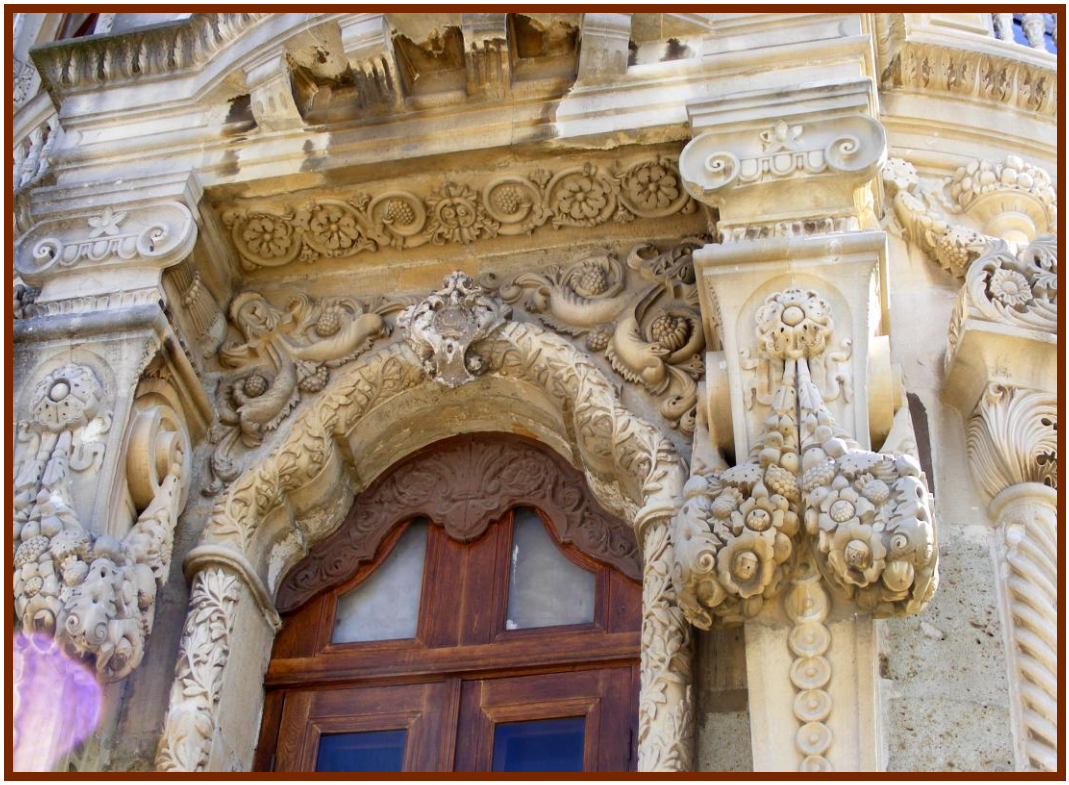
Resim 428- Küçüksu Kasrı, Batı
Cephe Güney Yan Kanadı
Zemin Kat Süslemelerinden Detay

Resim 430- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Pencere Süslemeleri

Resim 431- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Pencere Süslemeleri

Resim 432- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Zemin Kat Pencere Süslemeleri

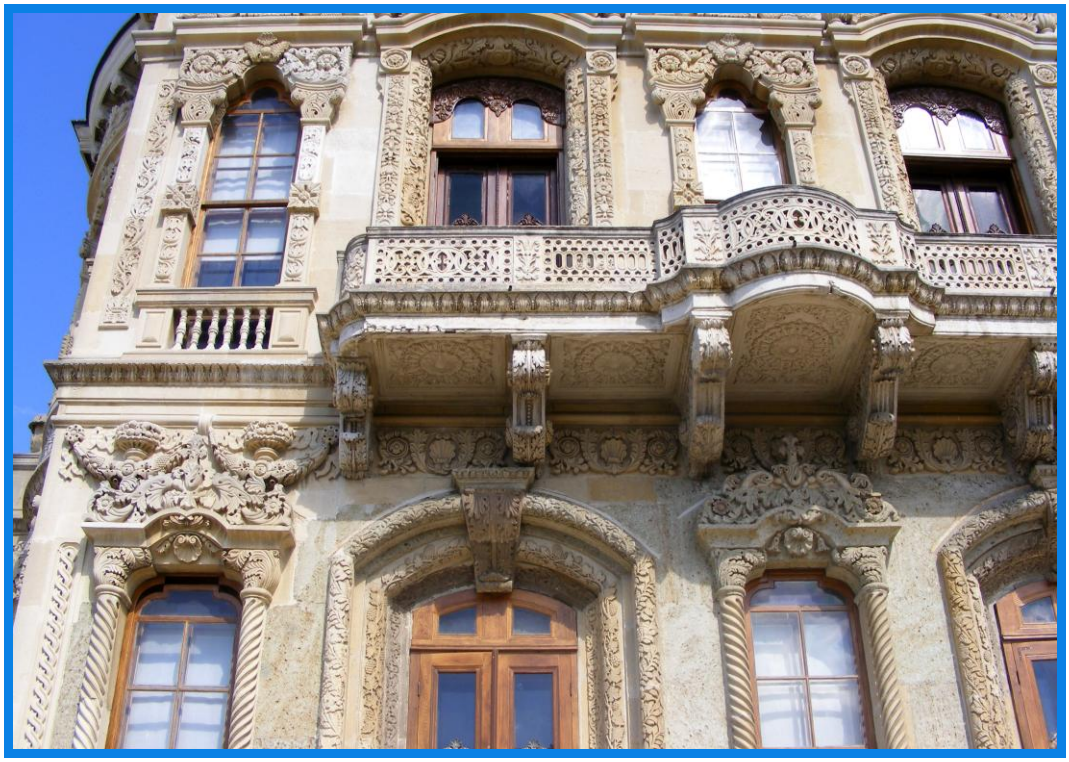
Resim 433- Küçüksu Kasrı, Batı Cephe Güney Yan Kanadı Üst Kat Pencere Süslemeleri

Resim 434- Küçüksu Kasrı, Güney ve Doğu Cepheler (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 435- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapıları

Resim 436- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere ve Kapıları

Resim 437- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Zemin Kat Pencere Süslemelerinden Detay

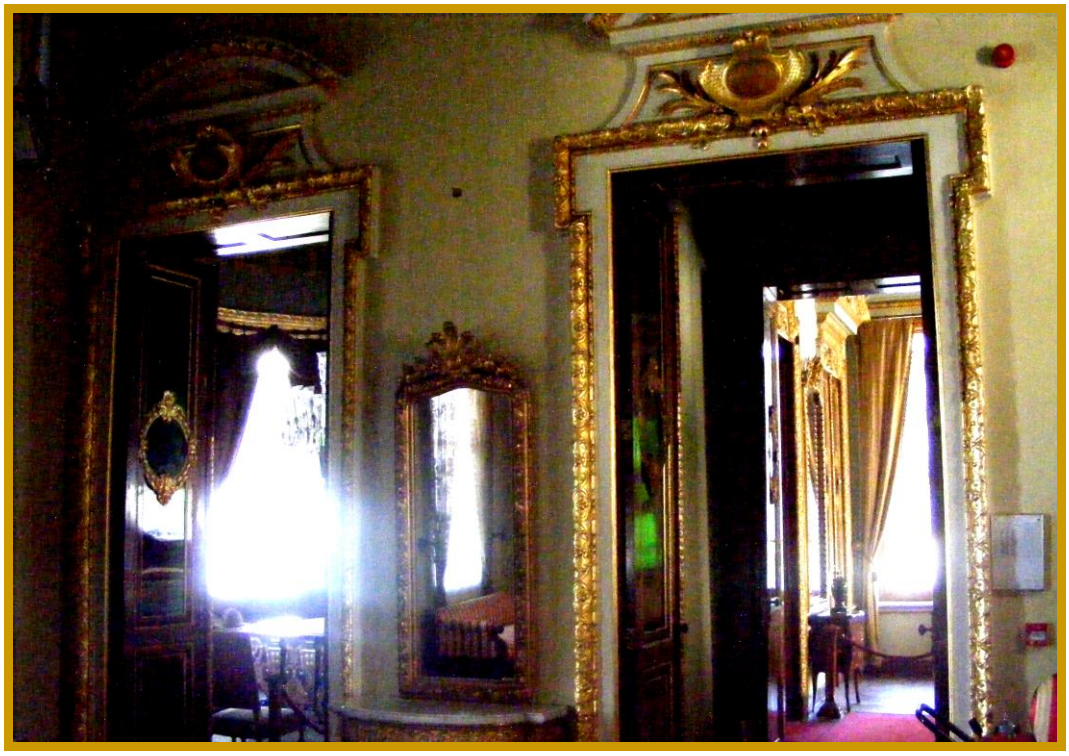
Resim 438- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Üst Kat Balkonu, Kapı ve Pencereleri

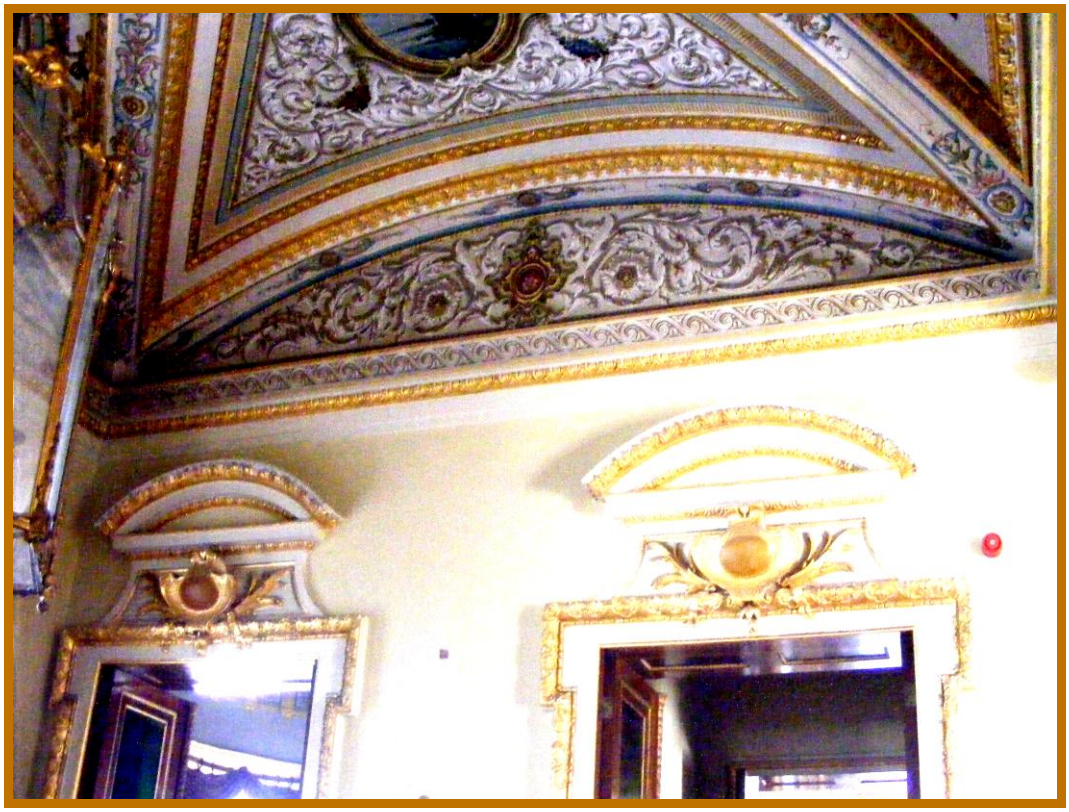
Resim 439- Küçüksu Kasrı, Güney Cephe Üst Kat Pencere ve Kapıları

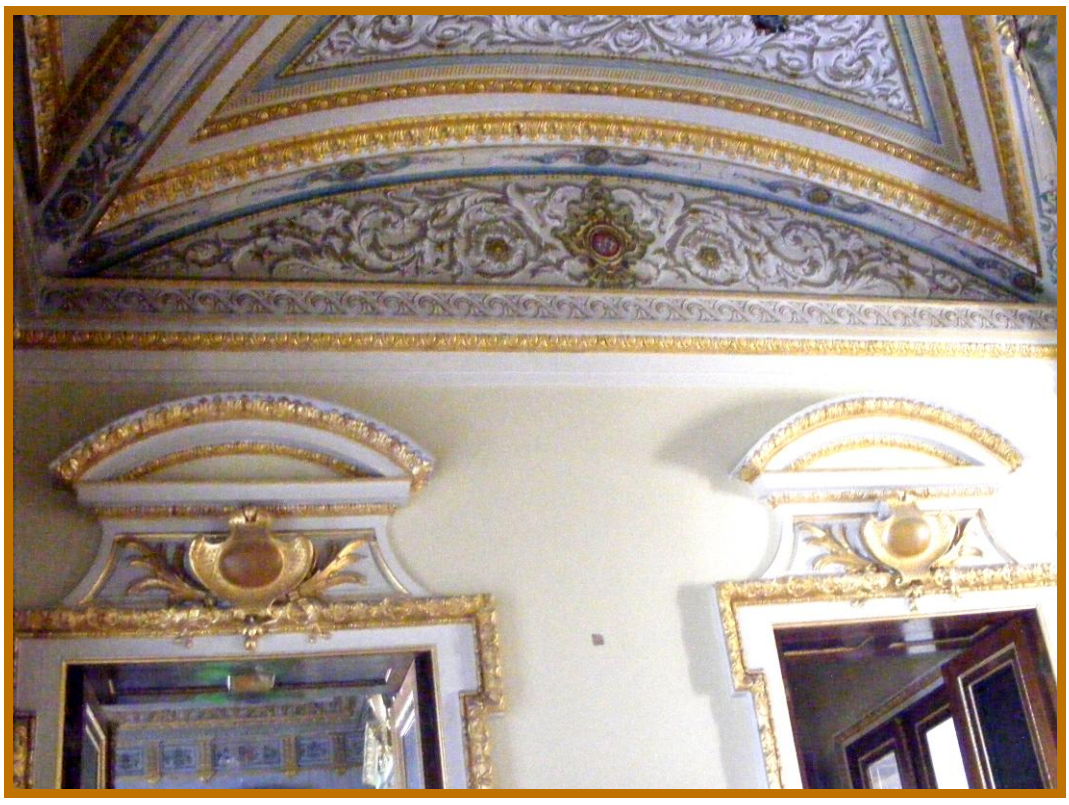
Resim 440- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Doğu Girişi ve Üst Kata Çıkan Merdivenler (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 441- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi

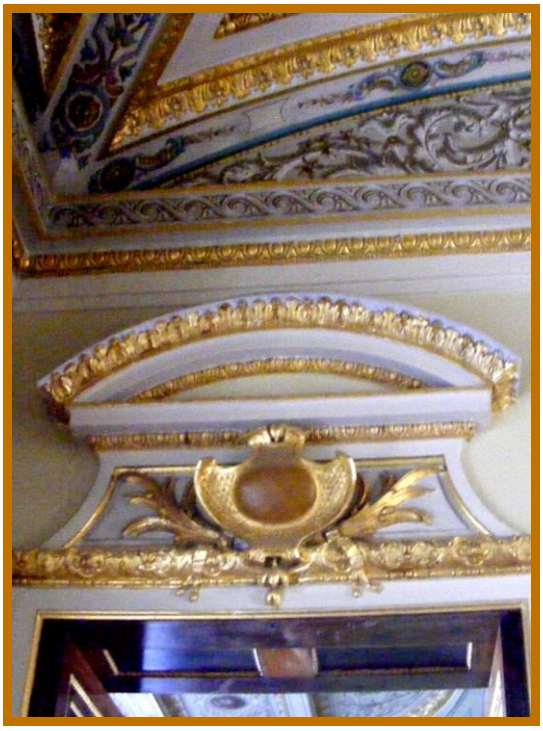
Resim 442- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi

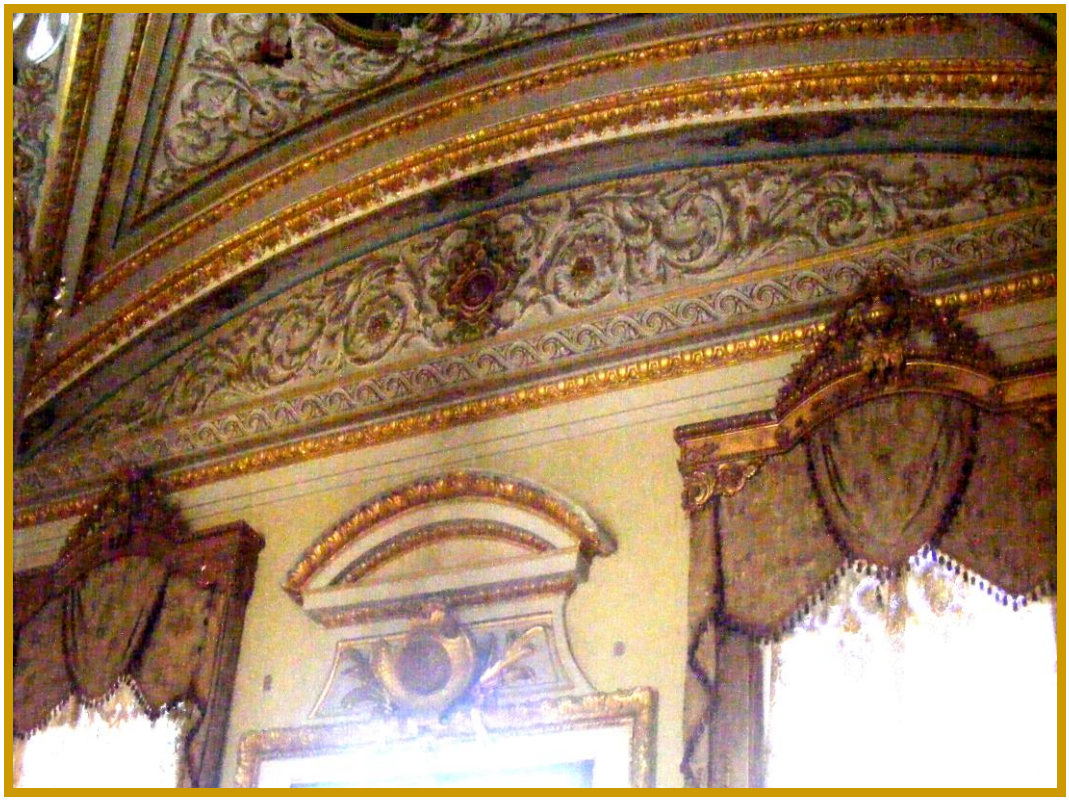
Resim 443- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kuzey Cephesi

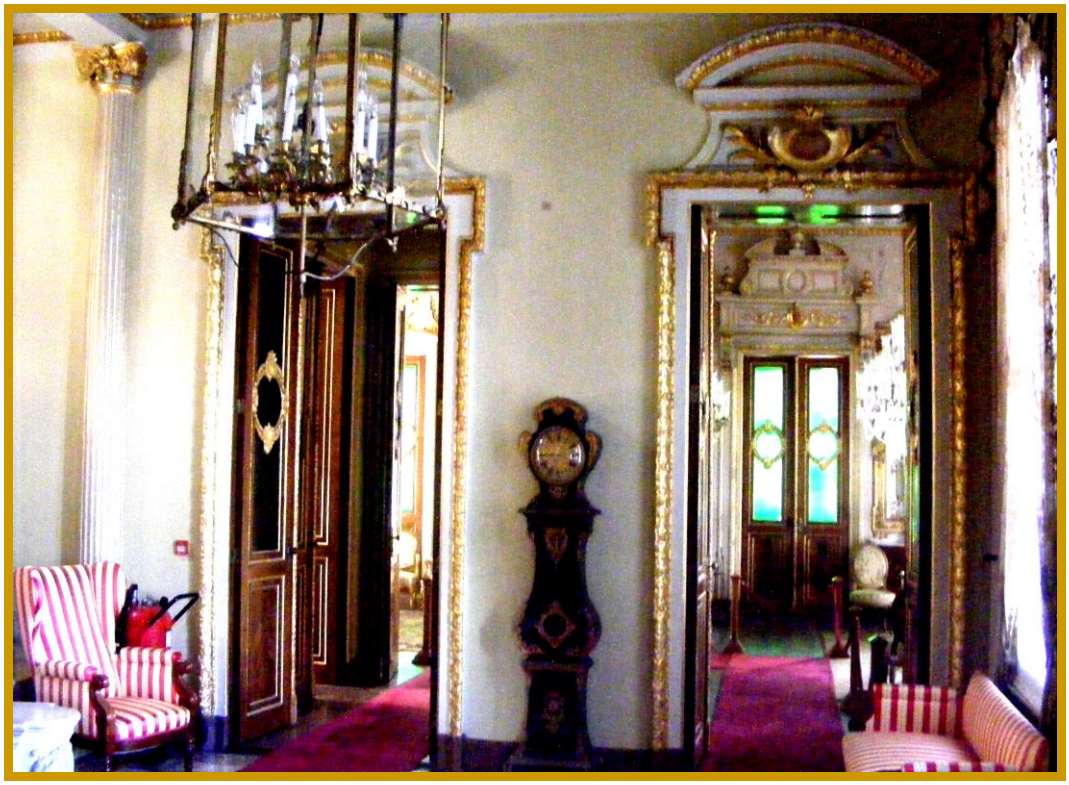
Resim 444- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Penceresi

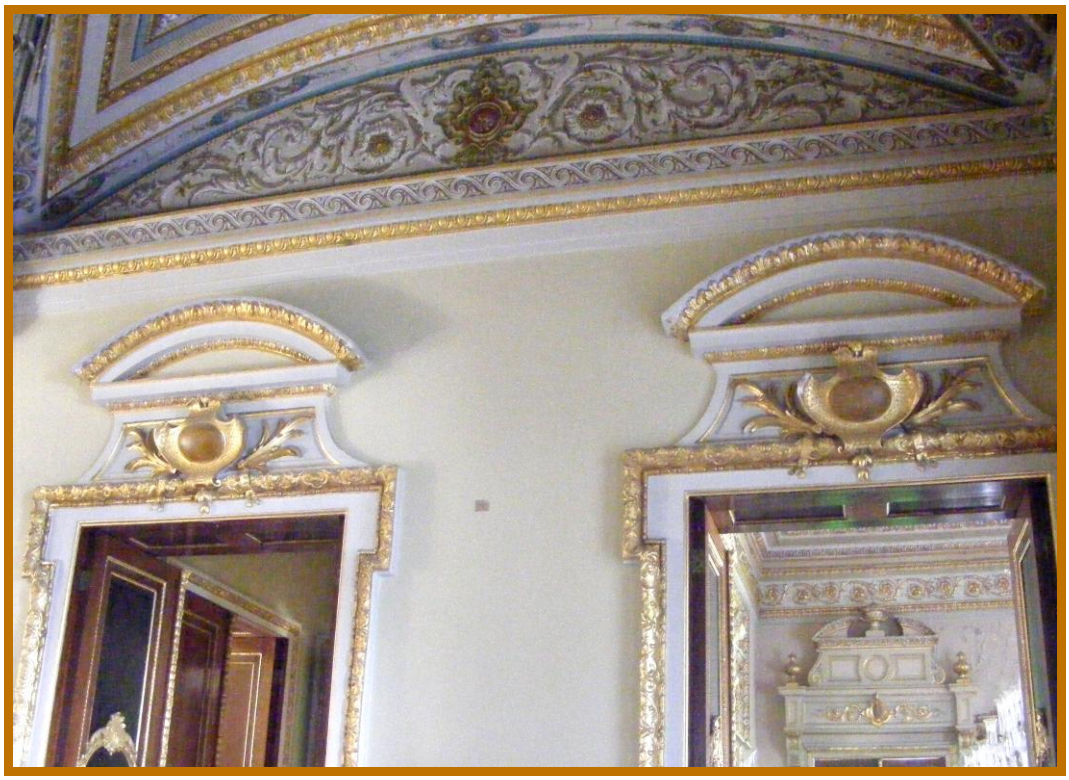
Resim 445- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kapı Alınlığı

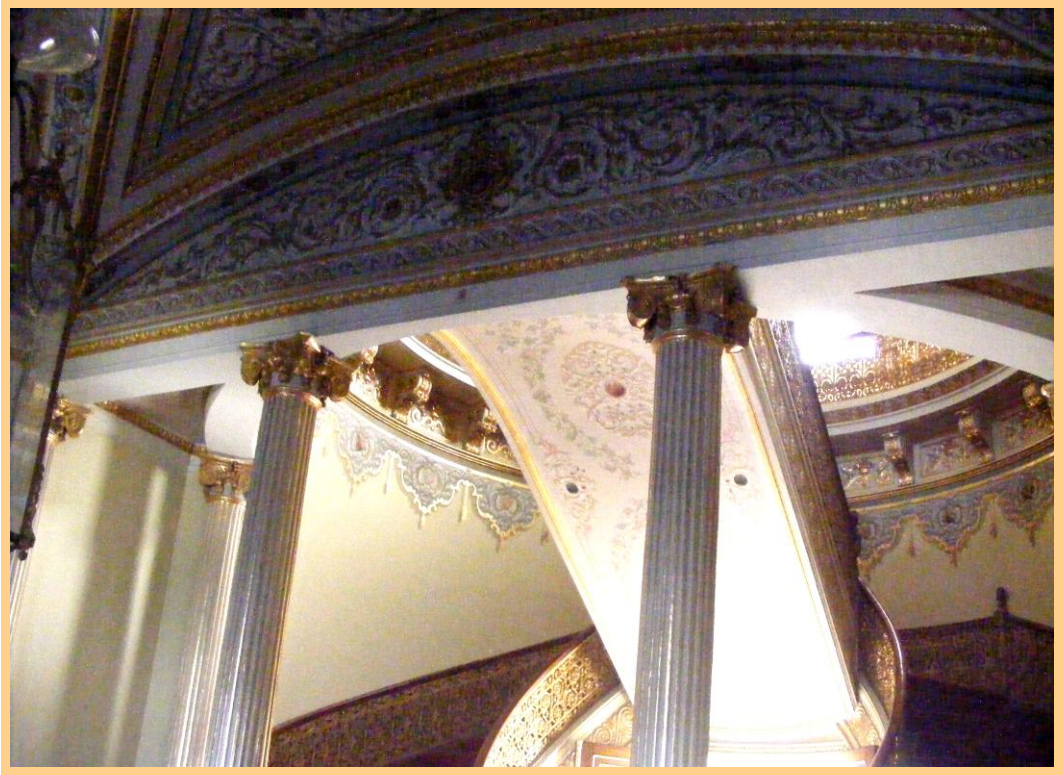
Resim 446- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Batı Cephesi

Resim 447- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Güney Cephesi

Resim 448- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Güney Cephesinde Yan Odalara Açılan Kapılar

Resim 449- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Doğu Cephesinde Merdiven ve Sütunlar

Resim 450- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Kapı Alınlık Detayı

Resim 451- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 452- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri

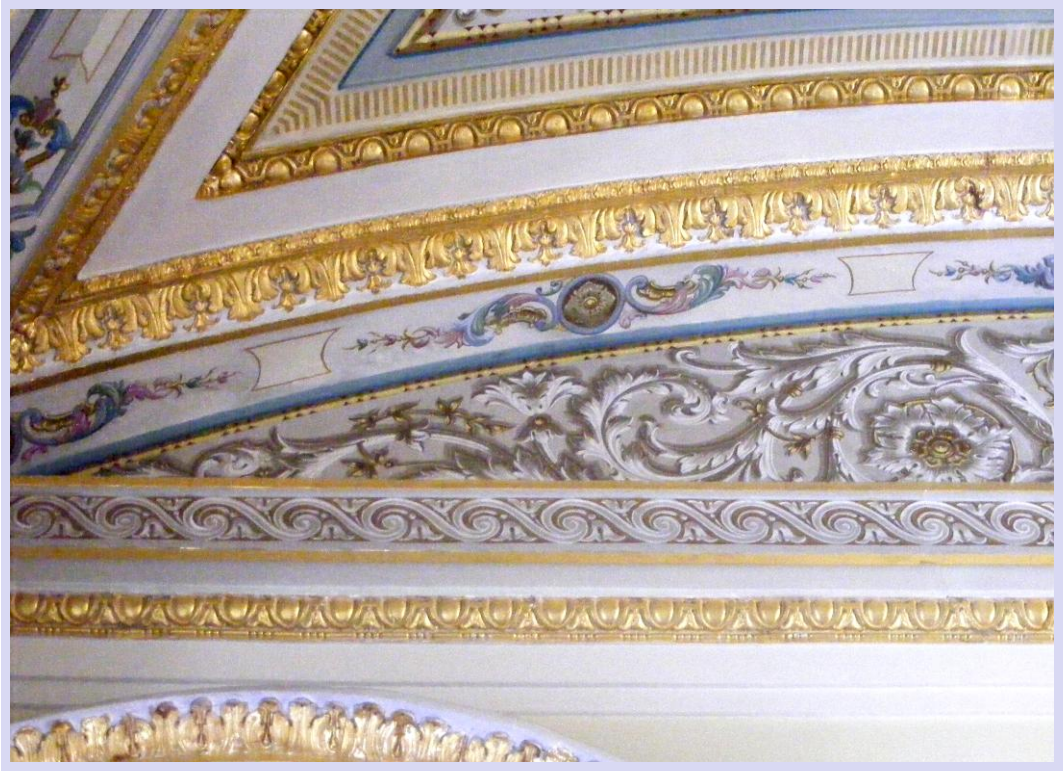
Resim 453- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri

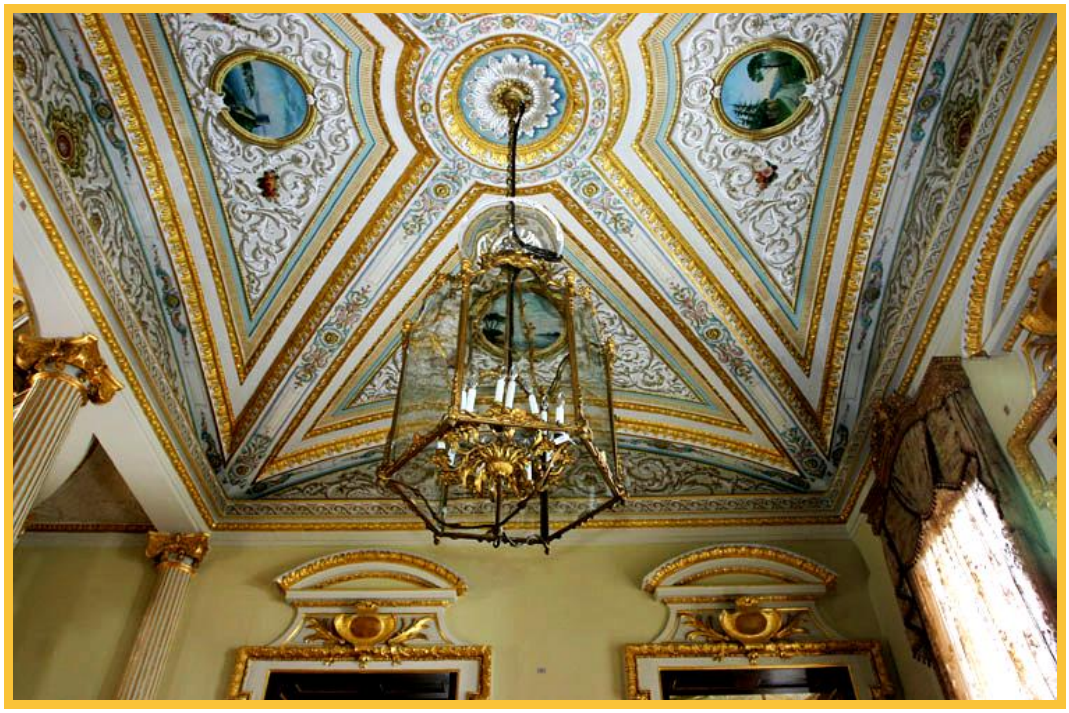
Resim 454- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 455- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri Detayı

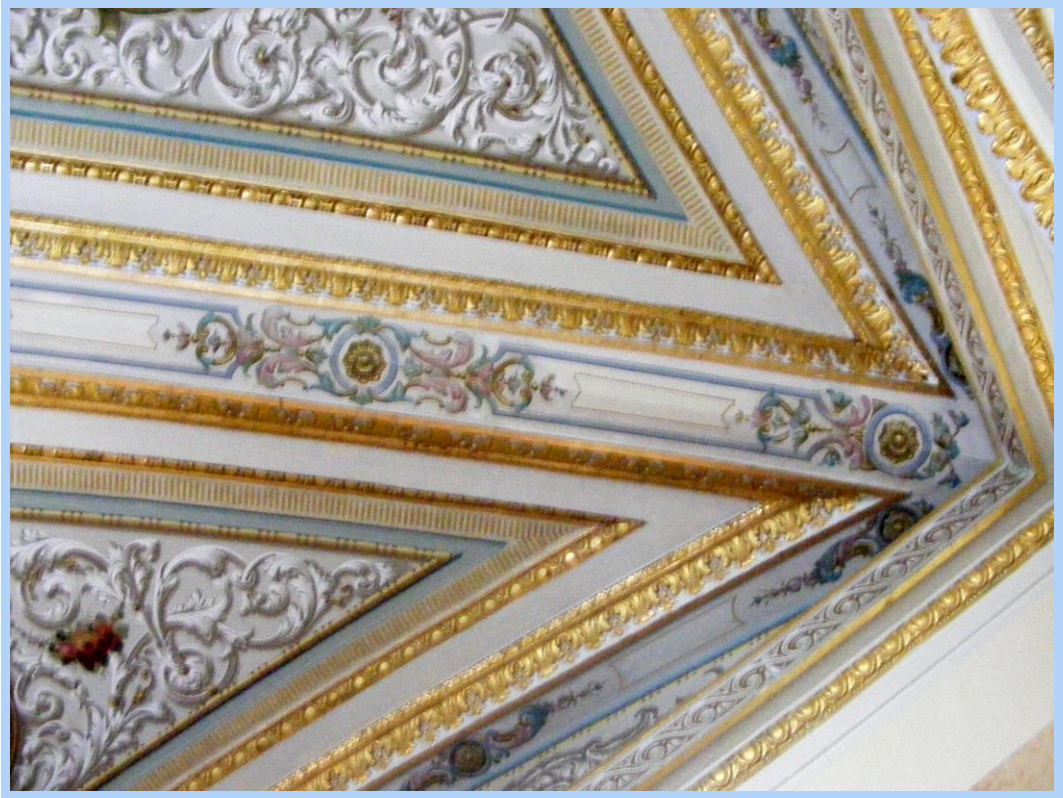
Resim 456- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Eteği Süslemeleri Detayı

Resim 457- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salon Tavanı
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 458- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 459- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 460- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 461- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 462- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 463- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 464- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 465- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 466- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 467- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 468- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Salonun Tavan Süslemeleri

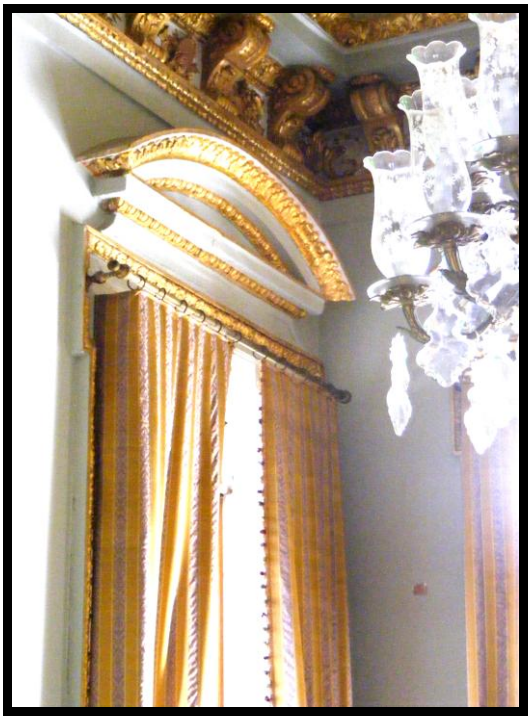
Resim 469- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Güney Cephesi

Resim 470- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Şömine Aynası

Resim 471- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Şöminesi

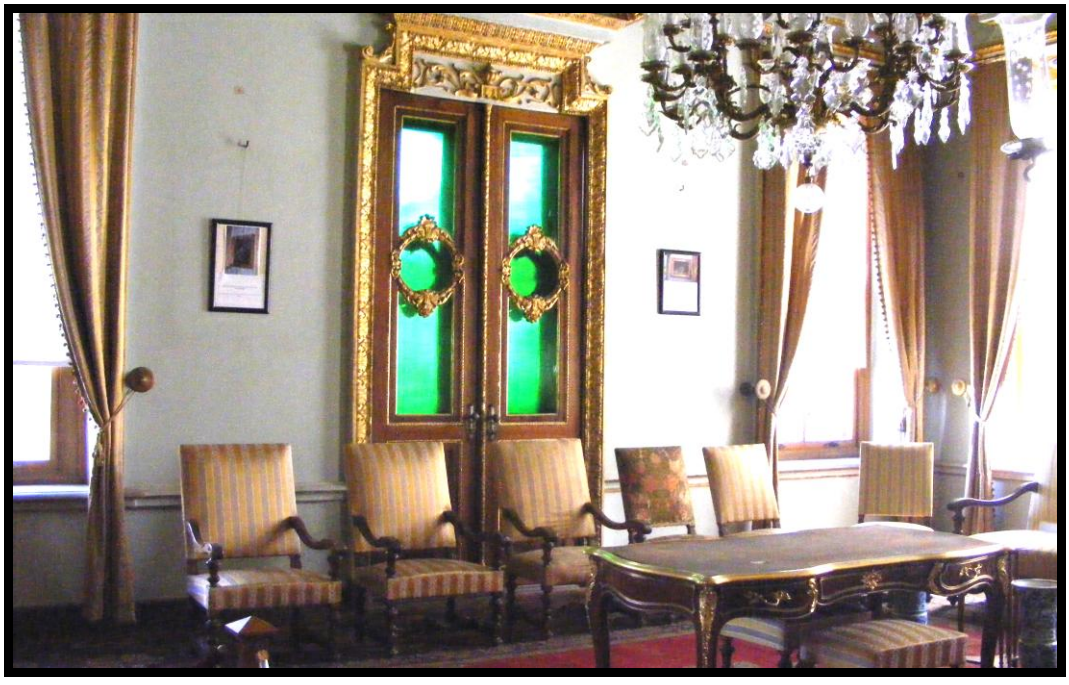

Resim 472- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Penceresi

(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 473- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın İç Düzenlemesi, Doğu ve Kuzey Cepheleri
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 474- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

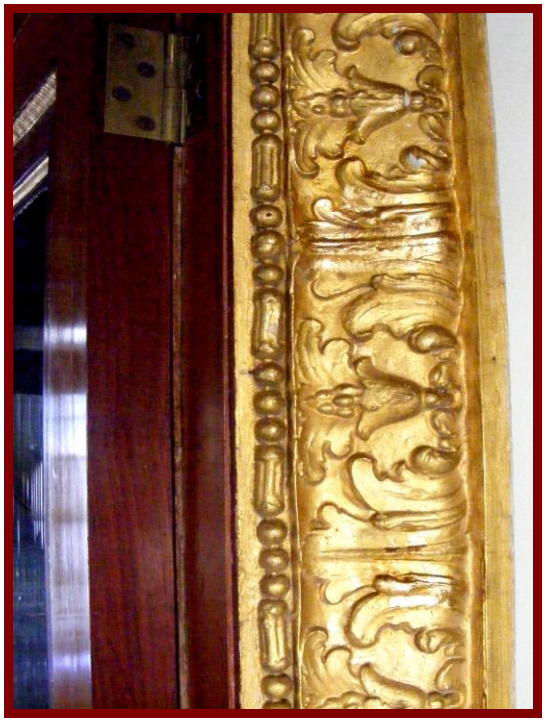
Resim 475- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
1 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Kapı

Resim 476- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
1 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Pencere

Resim 477- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
1 No.lu Odanın Batı Cephesi

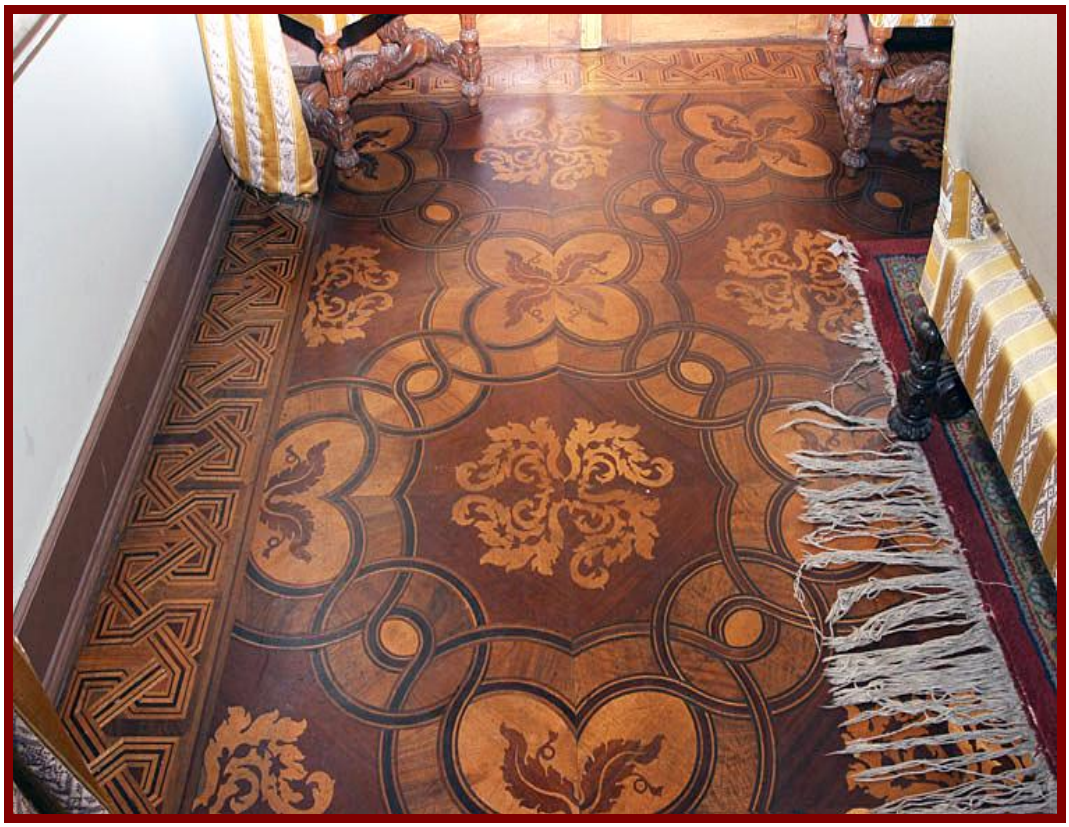
Resim 478- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
1 No.lu Odanın Kapı Çerçevesi Detayı

Resim 479- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Detayı

Resim 480- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Detayı

Resim 481- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Yer Döşemesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 482- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı

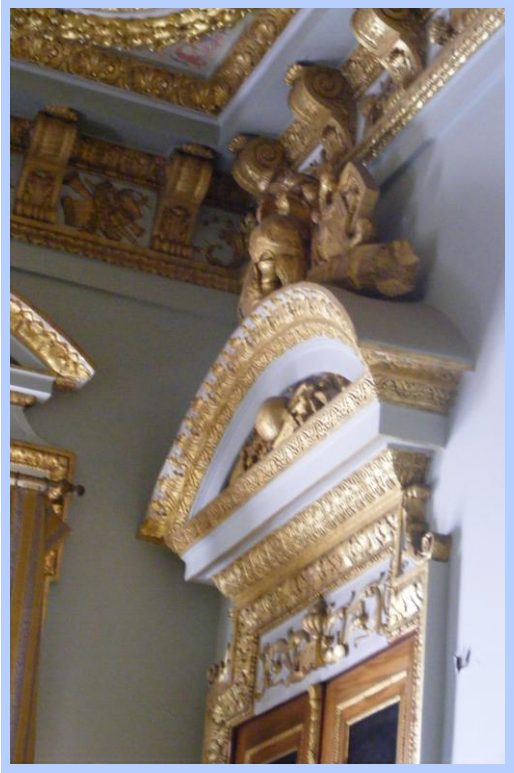
Resim 483- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı

Resim 484- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığı

Resim 485- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığından Detay

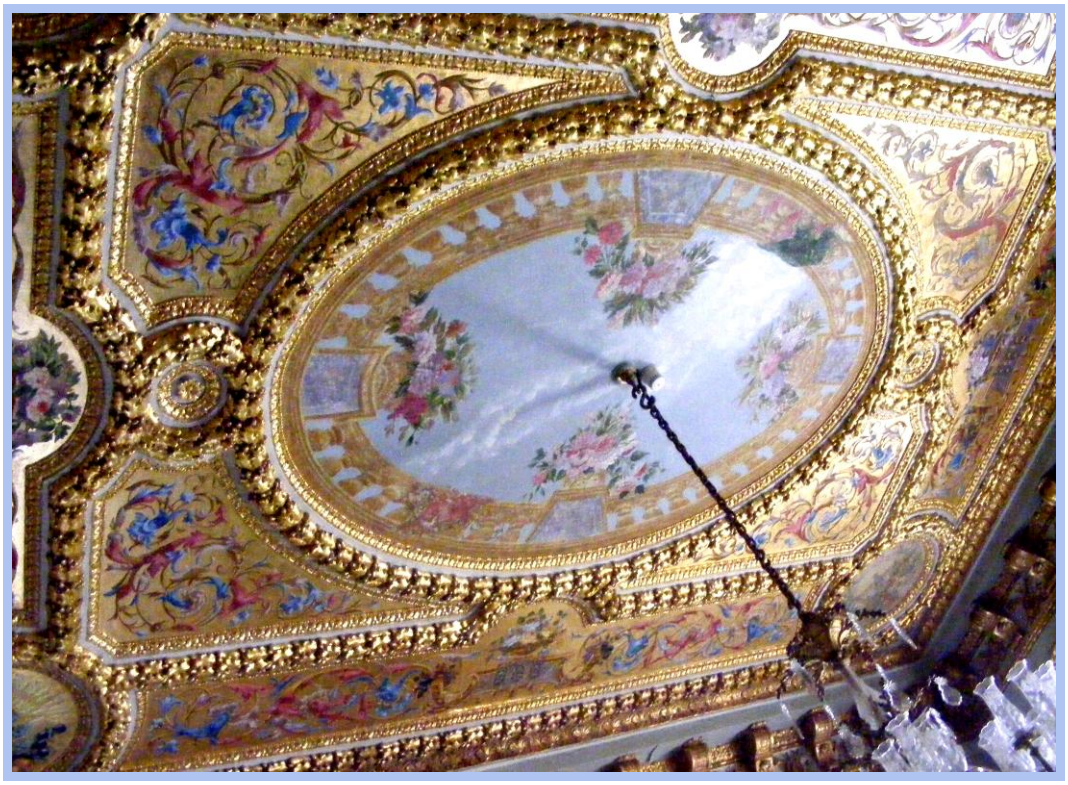
Resim 486- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Kapı Alınlığından Detay

Resim 487- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Eteği Süsleme Detayı

Resim 488- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 489- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavanı

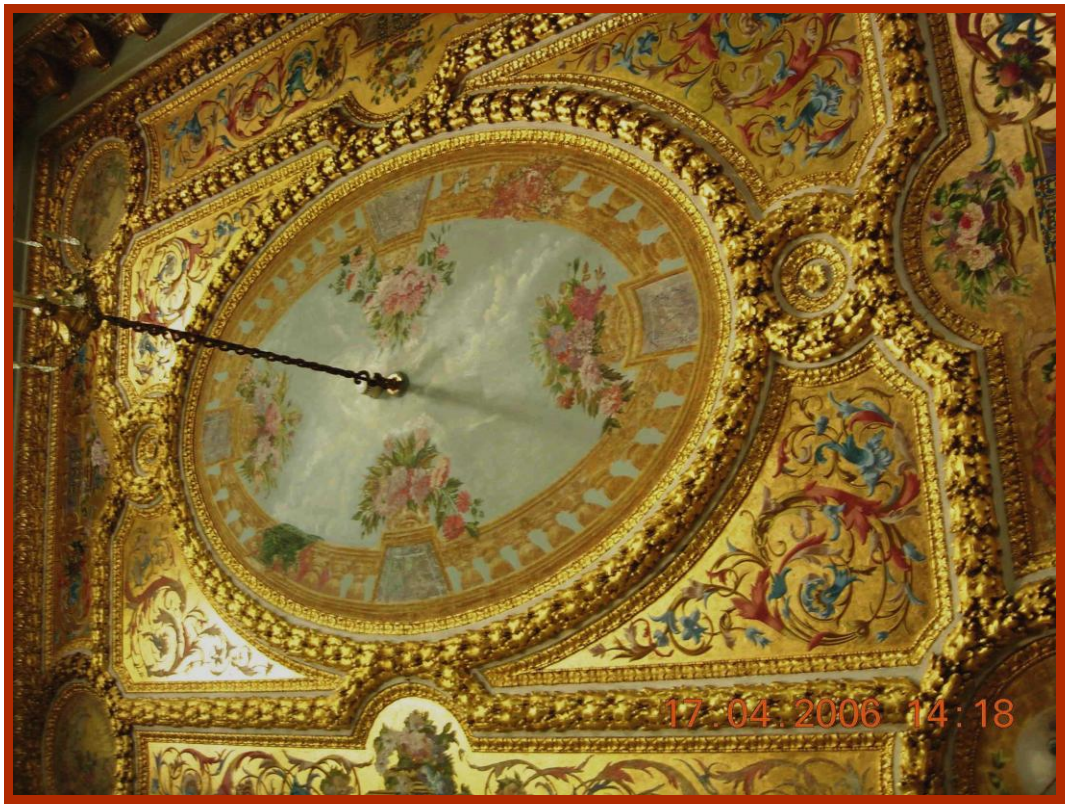
Resim 490- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavanı (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 491- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 492- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

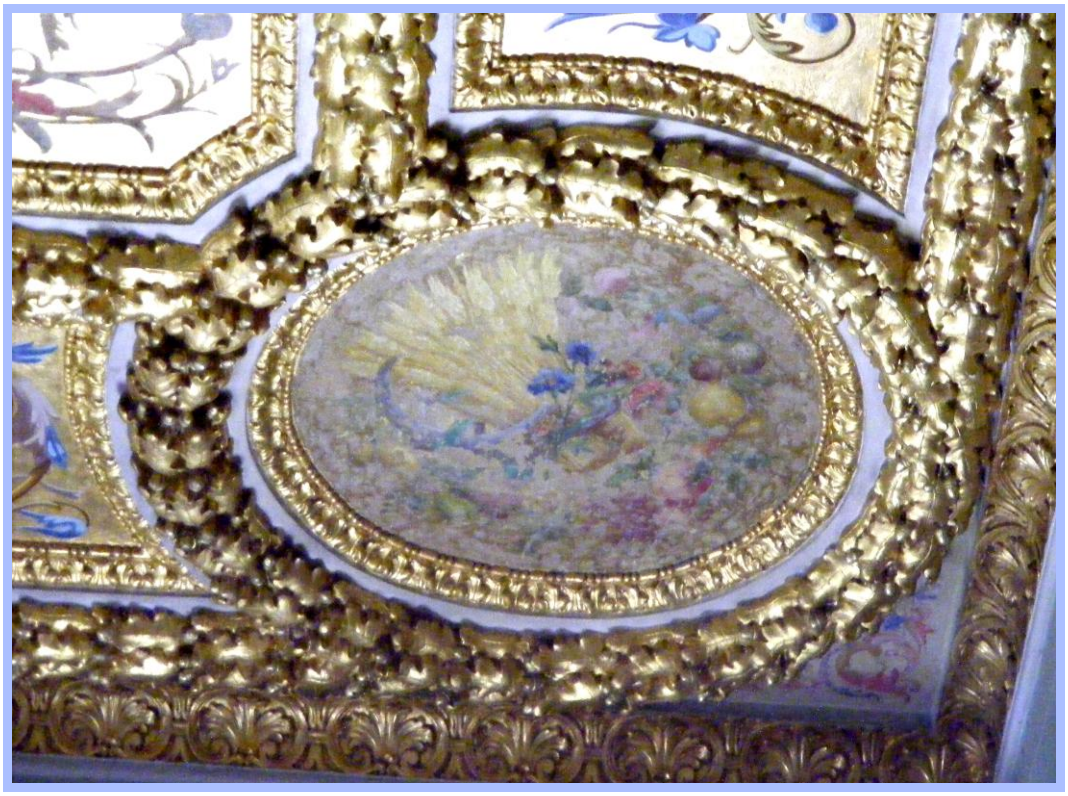
Resim 493- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 494- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

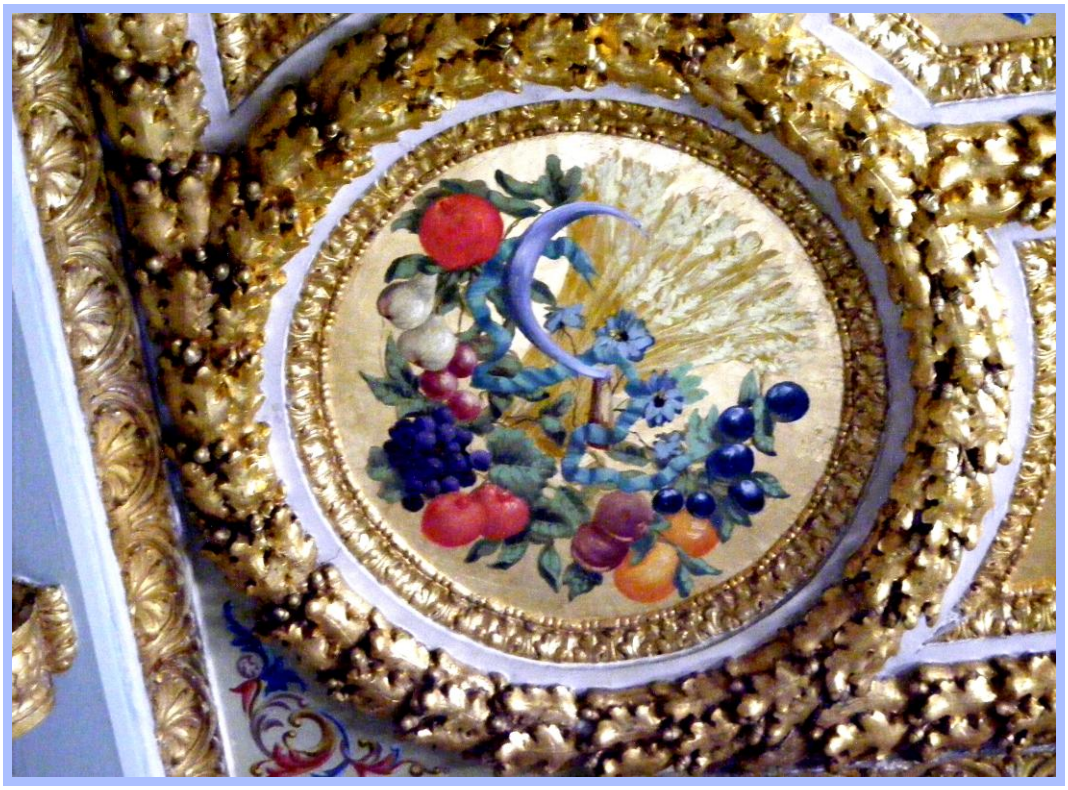
Resim 495- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 496- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 497- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 498- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 499- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 500- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 501- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

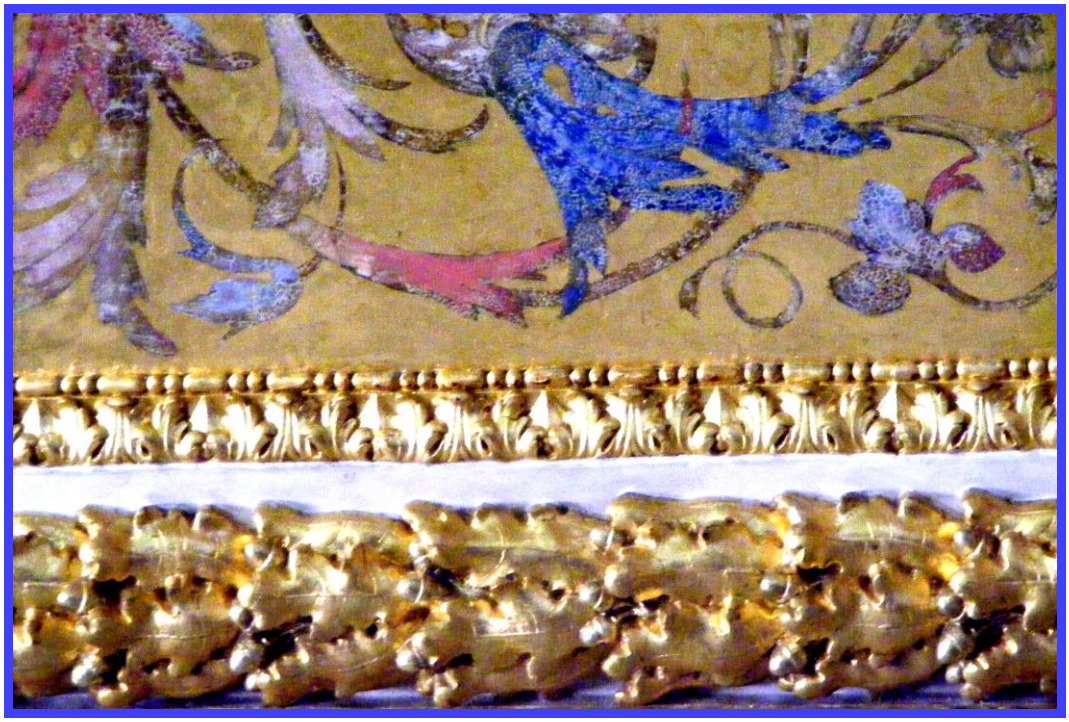
Resim 502- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 503- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 504- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 505- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 506- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 507- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Doğu Cephesinde Şömine Aynası

Resim 508- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odada Şöminenin Tuğralı Ayna Çerçevesi

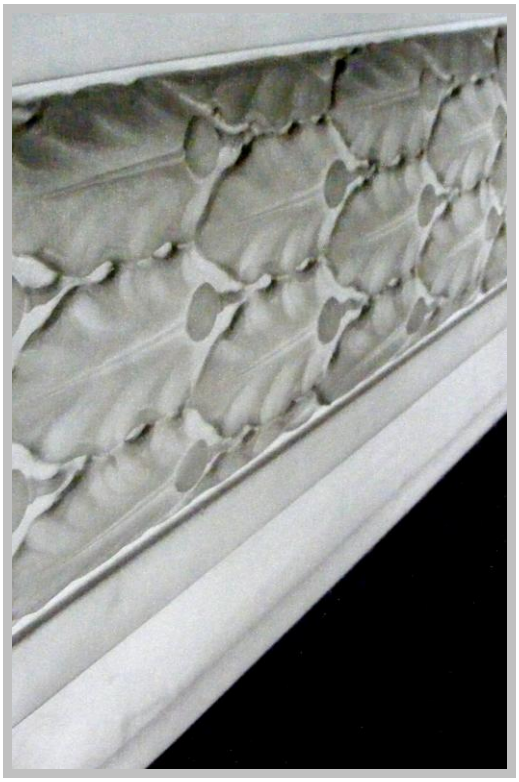
Resim 509- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odada Şömine Çerçevesi

Resim 510- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi

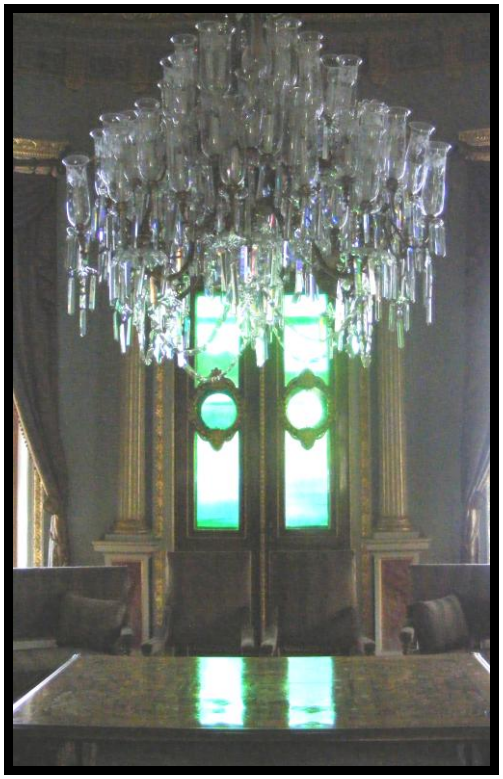
Resim 511- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesinden Detay

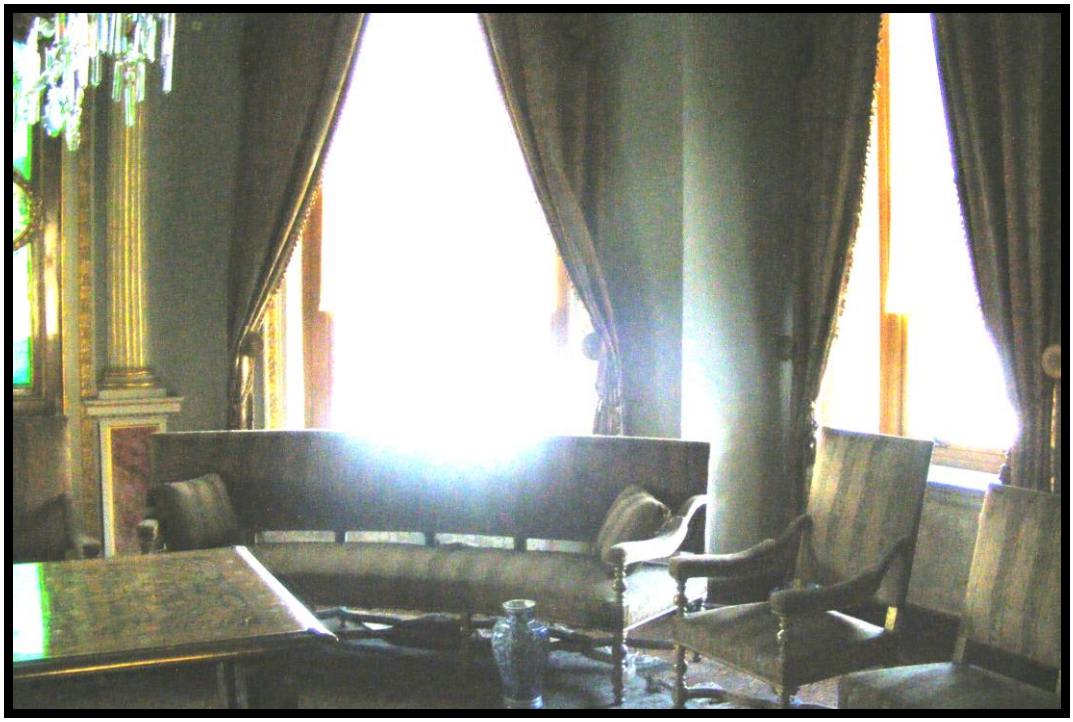
Resim 512- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Şöminesinden Detay

Resim 513- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Penceresi

Resim 514- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Balkona Açılan Kapısı

Resim 515- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Batı Cephesi

Resim 516- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Salona Açılan Kapısı

Resim 517- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Pencere Çerçeve Süslemesi

Resim 518- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 519- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 520- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 521- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 522- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

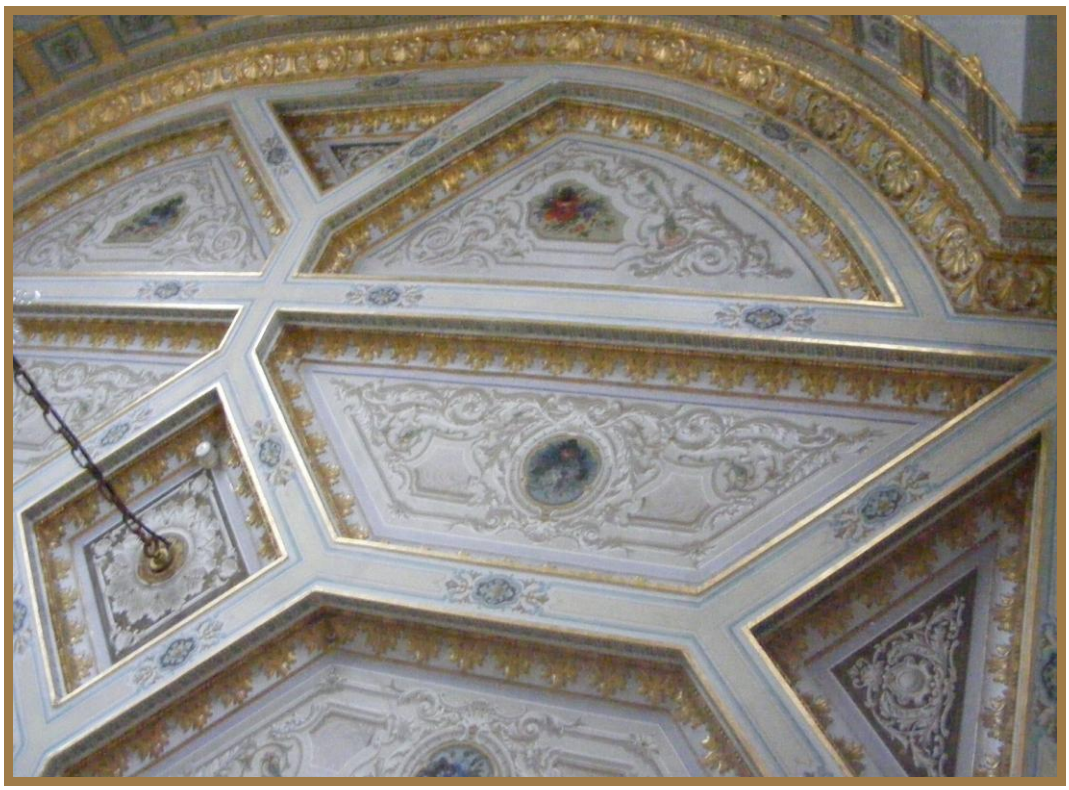
Resim 523- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavanı
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 524- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavanı
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 525- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 526- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 527- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 528- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 529- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 530- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 531- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 532- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesi

Resim 533- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Kapı Alınlığı Süslemesinden Detaylar

Resim 534- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 535- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 536- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 537- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 538- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 539- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 540- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

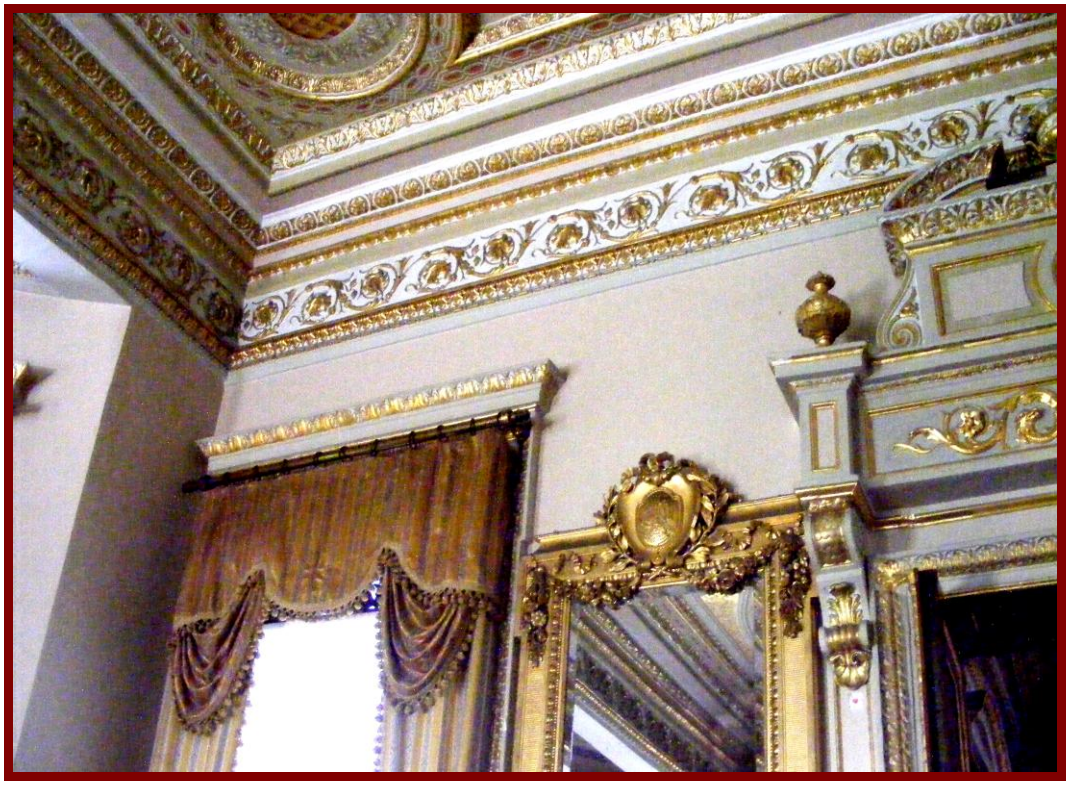
Resim 541- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Oda (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

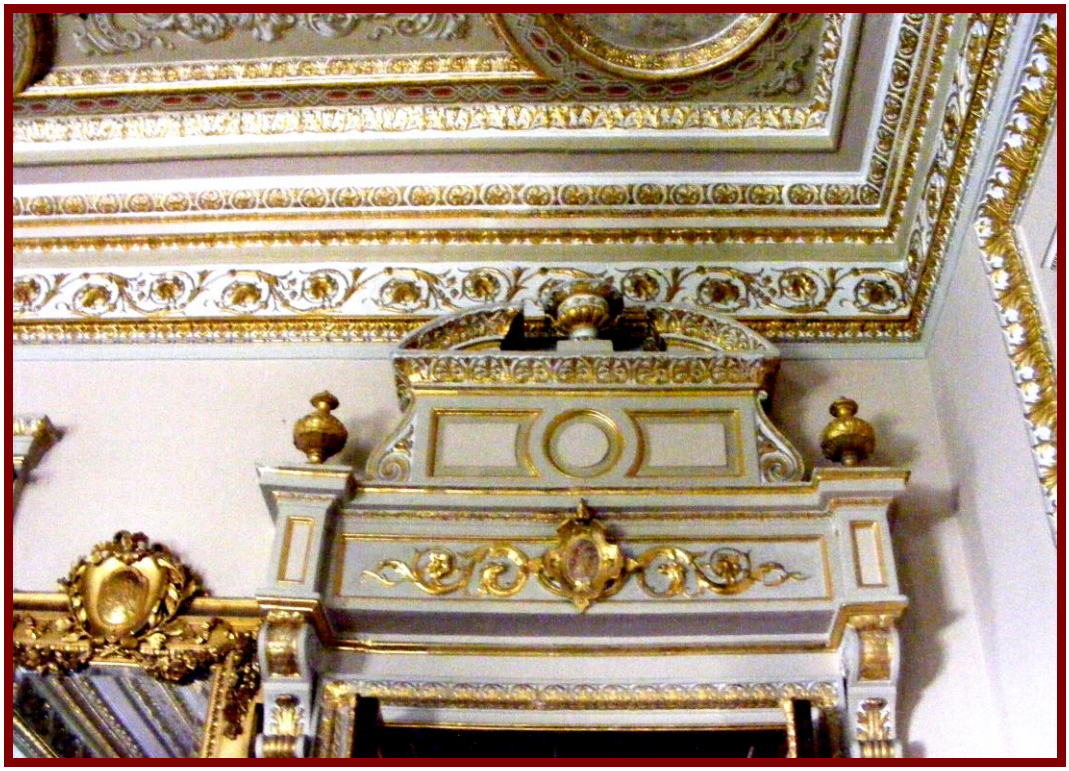
Resim 542- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

Resim 543- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı ve Salona Bakış

Resim 544- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı ve Pencere

Resim 545- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı Alınlığı

Resim 546- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi

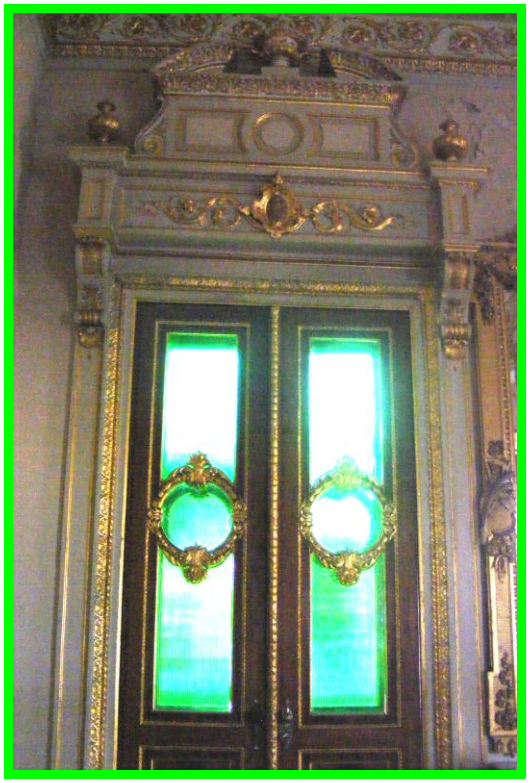
Resim 547- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi (Gülersoy, 1985)

Resim 548- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Batı Cephesi Kapısı

Resim 549- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Güney Cephesi

Resim 550- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Güney Cephesindeki Kapı

Resim 551- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 552- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Doğu Cephesindeki Şömine (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008]

Resim 553- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Doğu Cephesindeki Diğer Şömine

Resim 554- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Şömine Aynası

Resim 555- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Şömine Ayna ve Çerçevesi

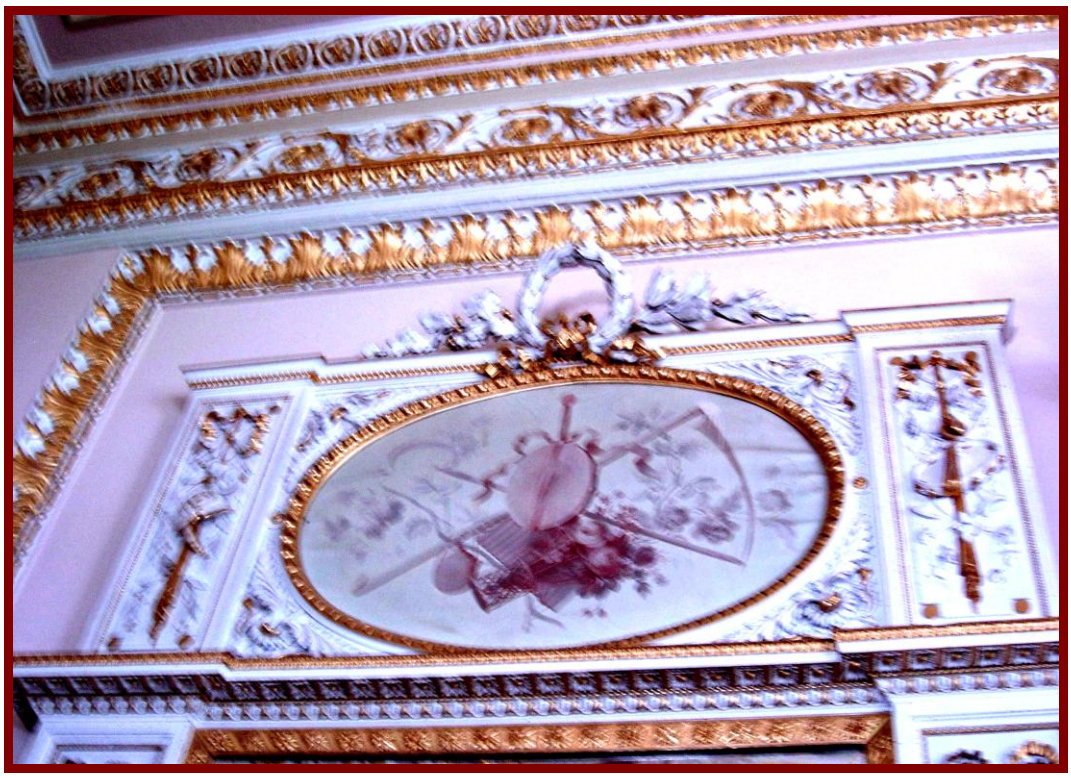
Resim 556- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Şömine Ayna ve Çerçevesi

Resim 557- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat
3 No.lu Odanın Şömine Ayna Çerçevesi
Süslemeleri

Resim 558- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynasının Tepelik Bölümü

Resim 559- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynasının Tepelik Bölümü

Resim 560- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

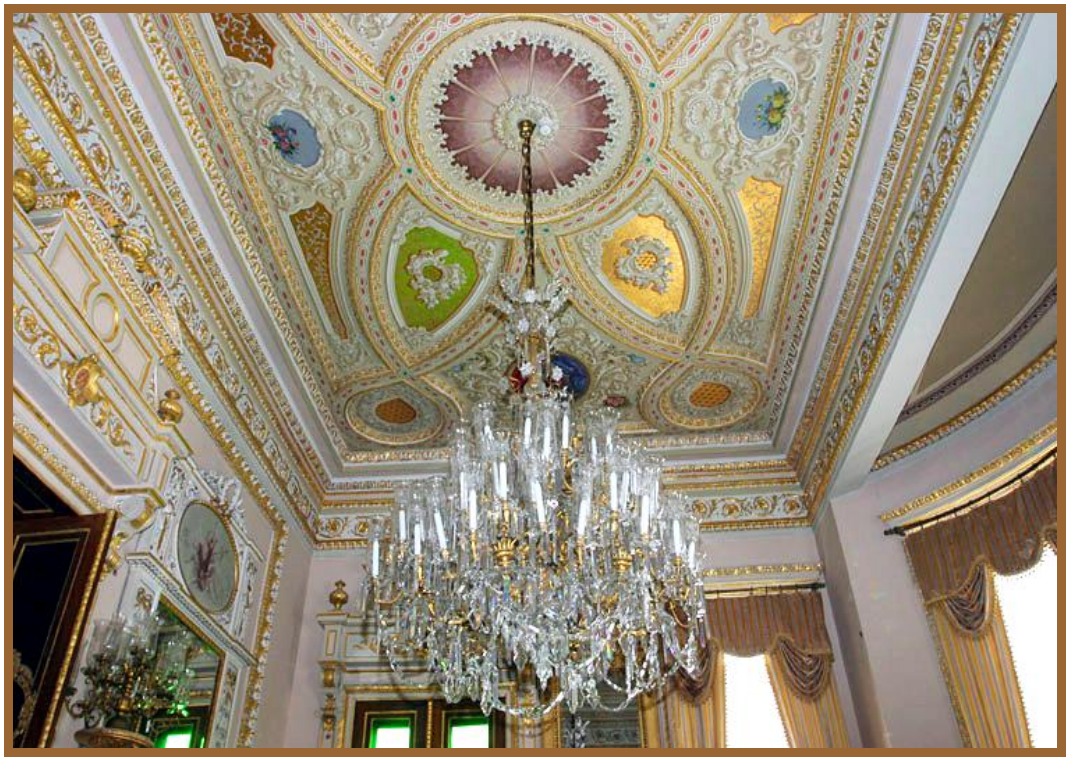
Resim 561- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 562- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

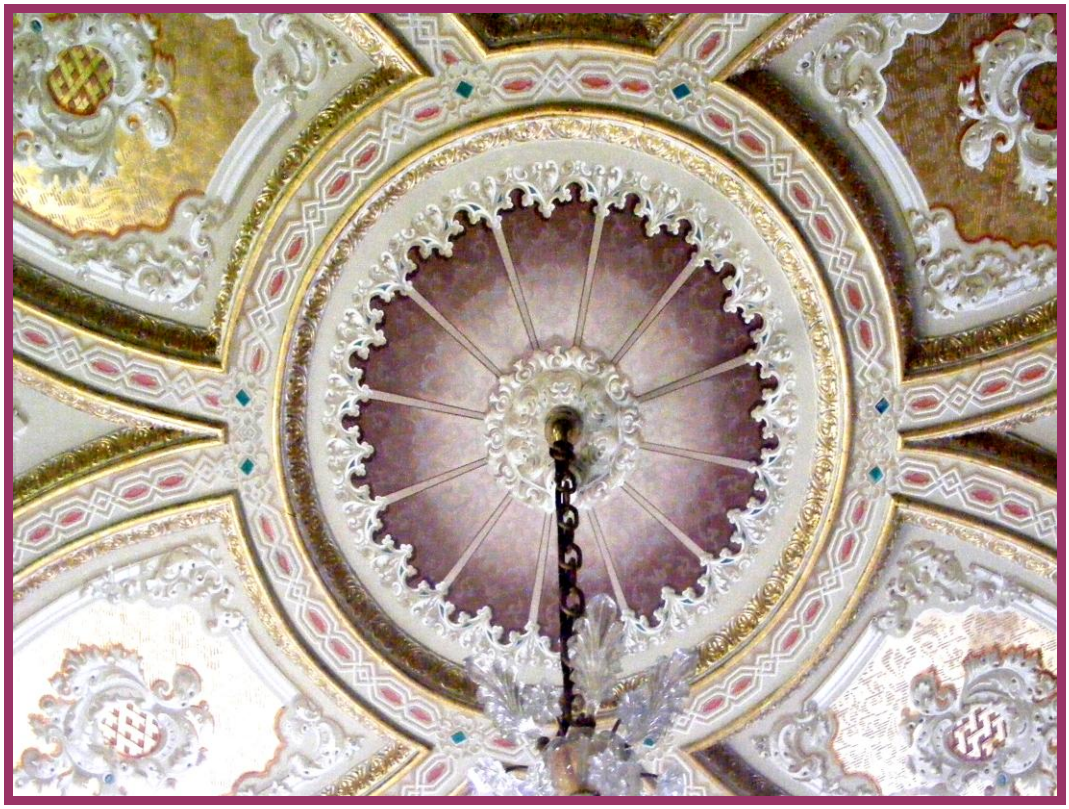
Resim 563- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 564- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavanı
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 565- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 566- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

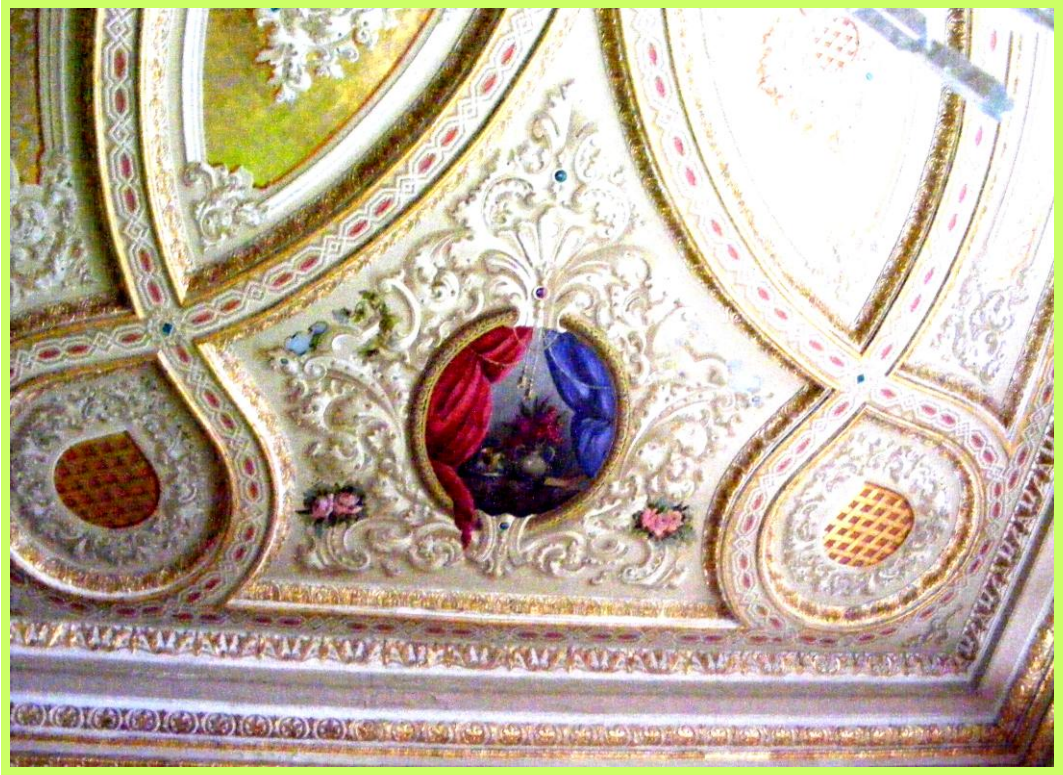
Resim 567- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 568- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu. Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 569- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 570- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 571- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 572- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 573- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 574- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Genel Görünümü, Kuzey ve Batı Cepheleri
(http://www.istanbulfotograflari.org/istanbulresimleri_kucuksukasri_3_details_282.html, Tarih:13.04.2007, Erişim Tarihi:27.03.2008)

Resim 575- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephedeki Kapısı

Resim 576- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephede Balkona Açılan Kapı ve Pencereleri

Resim 577- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Döşemesi

Resim 578- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 579- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi Pencereleri

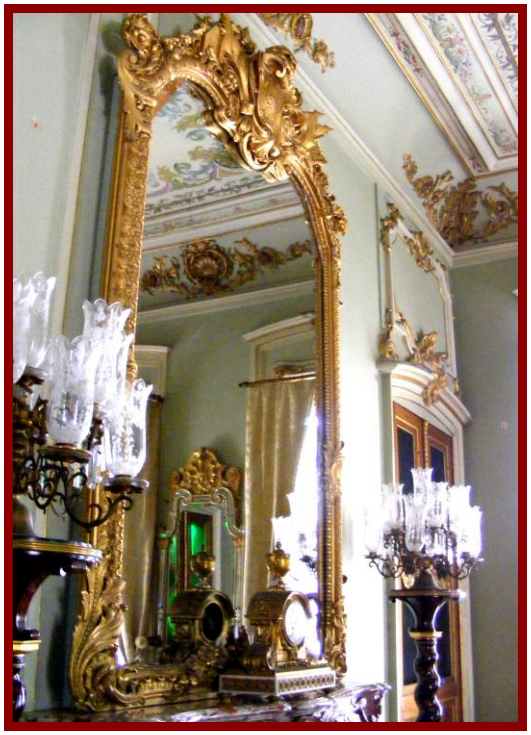
Resim 580- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 581- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesinde Pencere

Resim 582- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Şömine (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 583- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şömine Aynası

Resim 584- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şömine Aynasının Tuğralı Çerçevesi

Resim 585- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Şöminesi

Resim 586- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Kapı ve Pencere Üstü Süslemeleri

Resim 587- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 588- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 589- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemelerinden Detay

Resim 590- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 591- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 592- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 593- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 594- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthanenin Mermer Çeşmesi

Resim 595- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Çeşmesinin Mermer Süslemeleri

Resim 596- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthane Mermer Çeşmesi

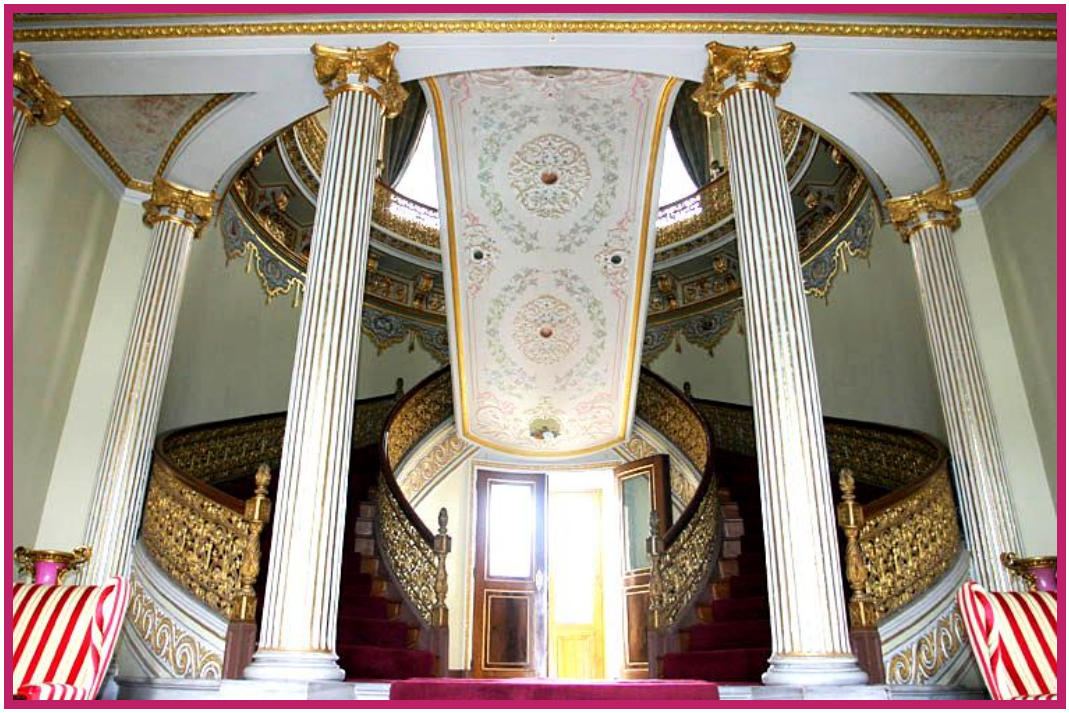
Resim 597- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthanenin Mermer Çeşmesi

Resim 598- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Güneydoğudaki Abdesthanenin Mermer Çeşmesi

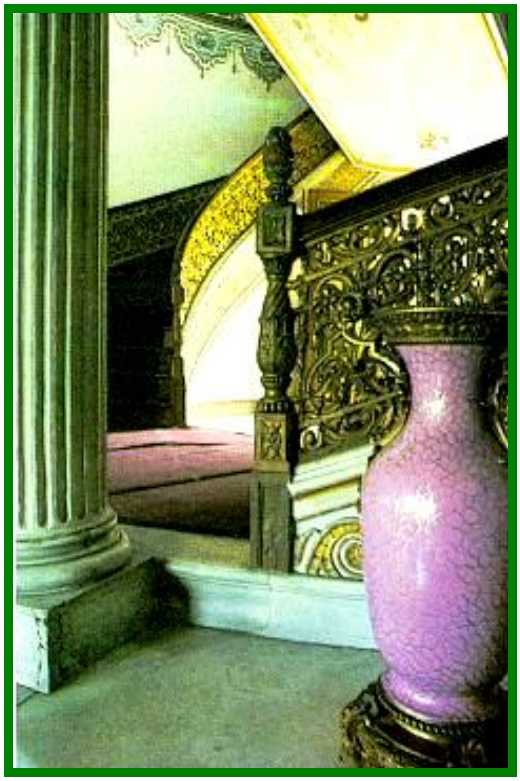
Resim 599- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Koridorlarının Tavan Süslemesi

Resim 600- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Doğu Girişi Sahanlığı ve Üst Kata Çıkan Merdiven (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 601- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 602- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven (http://www.tbmm.gov.tr/saraylar/ksu1.htm [t.y., Erişim Tarihi:27.03.2008])

Resim 603- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Yer Döşemesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [t.y., Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 604- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Süslemeleri

Resim 605- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Mermer Süslemelerinden Detay

Resim 606- Küçüksu Kasrı, Zemin Kat Sahanlığın Sütun Başlıklarından Detay

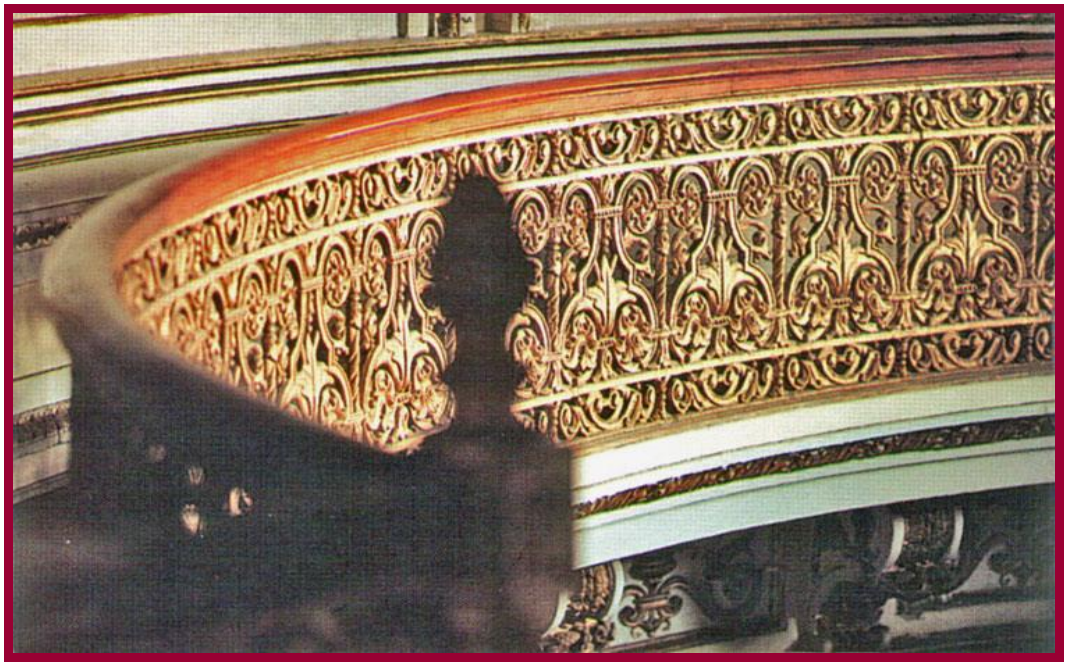

Resim 607- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzan Başları

Resim 608- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven

(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 609- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 610- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları

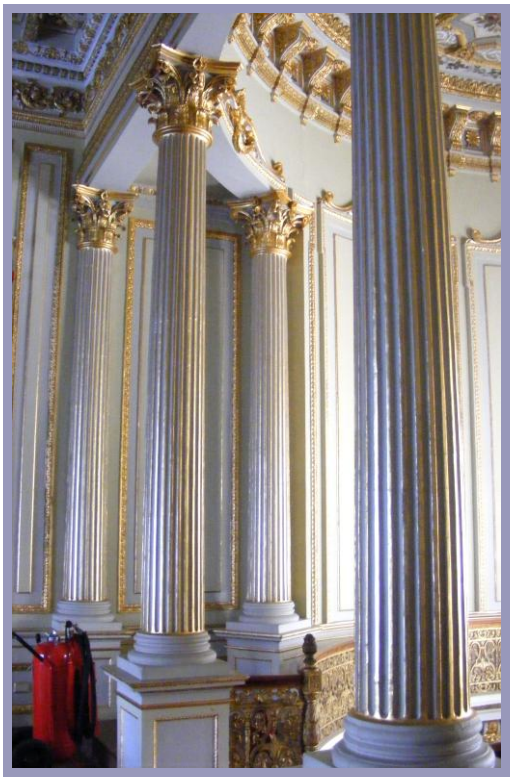
Resim 611- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları

Resim 612- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları

Resim 613- Küçüksu Kasrı, Üst Kata Çıkan Merdiven Trabzanları

Resim 614- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları

Resim 615- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları

Resim 616- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Pencereleri

Resim 617- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Duvarları

Resim 618- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütunları

Resim 619- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavanı (Gülersoy, 1985)

Resim 620- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Sütun Başlığı

Resim 621- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Boşluğu Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 622- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Merdiven Boşluğu Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 623- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı

Resim 624- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri

Resim 625- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri

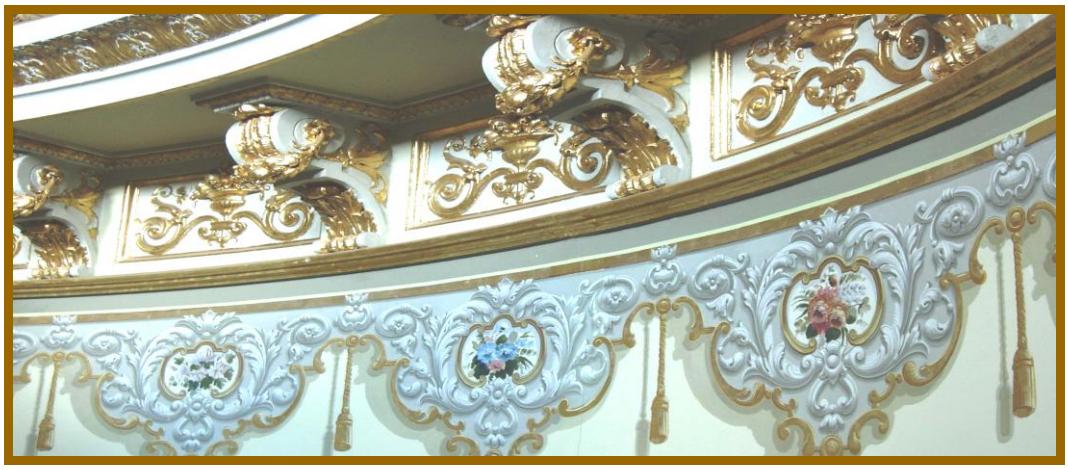
Resim 626- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri

Resim 627- Küçüksu Kasrı, Merdivenin Alt Kısmı Süslemeleri

Resim 628- Küçüksu Kasrı, Merdiven Etrafındaki Frizler

Resim 629- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemeler

Resim 630- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemeler

Resim 631- Küçüksu Kasrı, Merdiven Duvarlarındaki Süslemelerden Detaylar

Resim 632- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavanı
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 633- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri

Resim 634- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemeleri

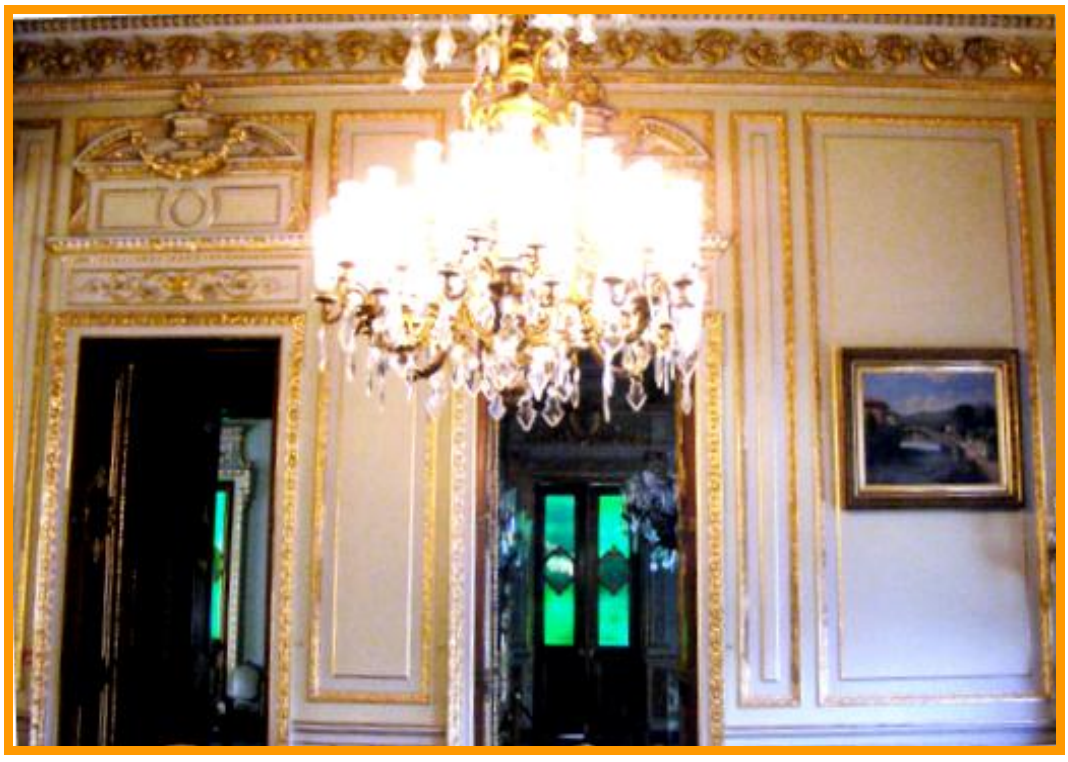
Resim 635- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemelerinden Detaylar

Resim 636- Küçüksu Kasrı, Merdiven Boşluğunun Tavan Süslemelerinden Detaylar

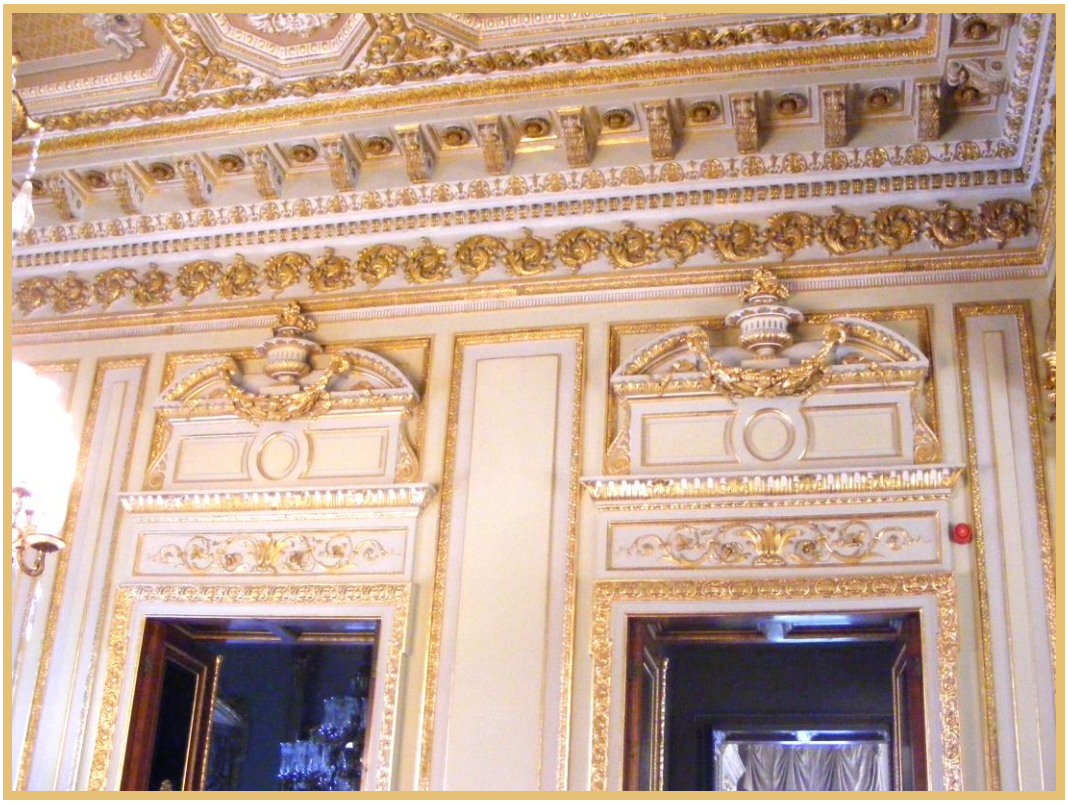
Resim 637- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 638- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi

Resim 639- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi

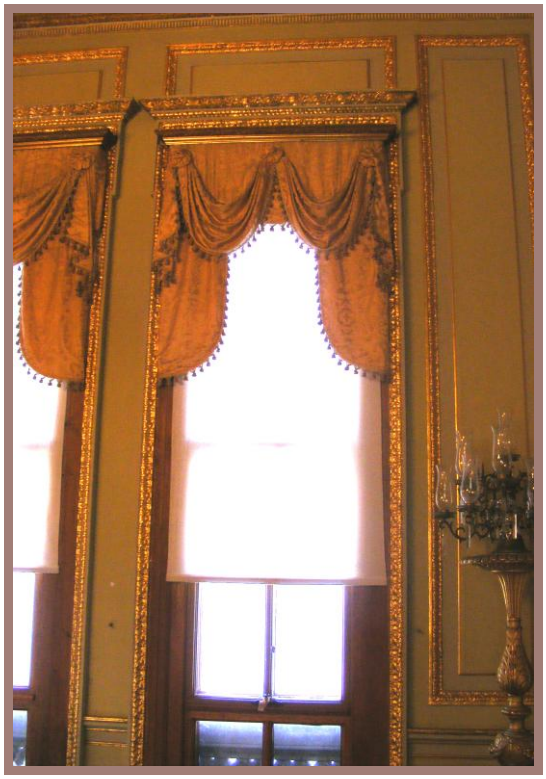
Resim 640- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey Cephesi

Resim 641- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzey ve Batı Cepheleri

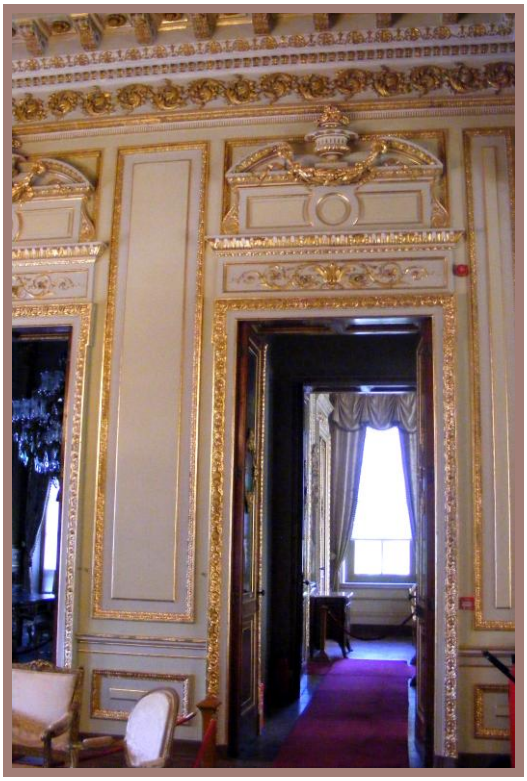
Resim 642- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kuzeybatı Köşesi

Resim 643- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Batı Cephesi

Resim 644- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güneybatı Köşesi

Resim 645- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güney Cephesi

Resim 646- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Güney Cephesi

Resim 647- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapısı

Resim 648- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon (Gülersoy, 1985)

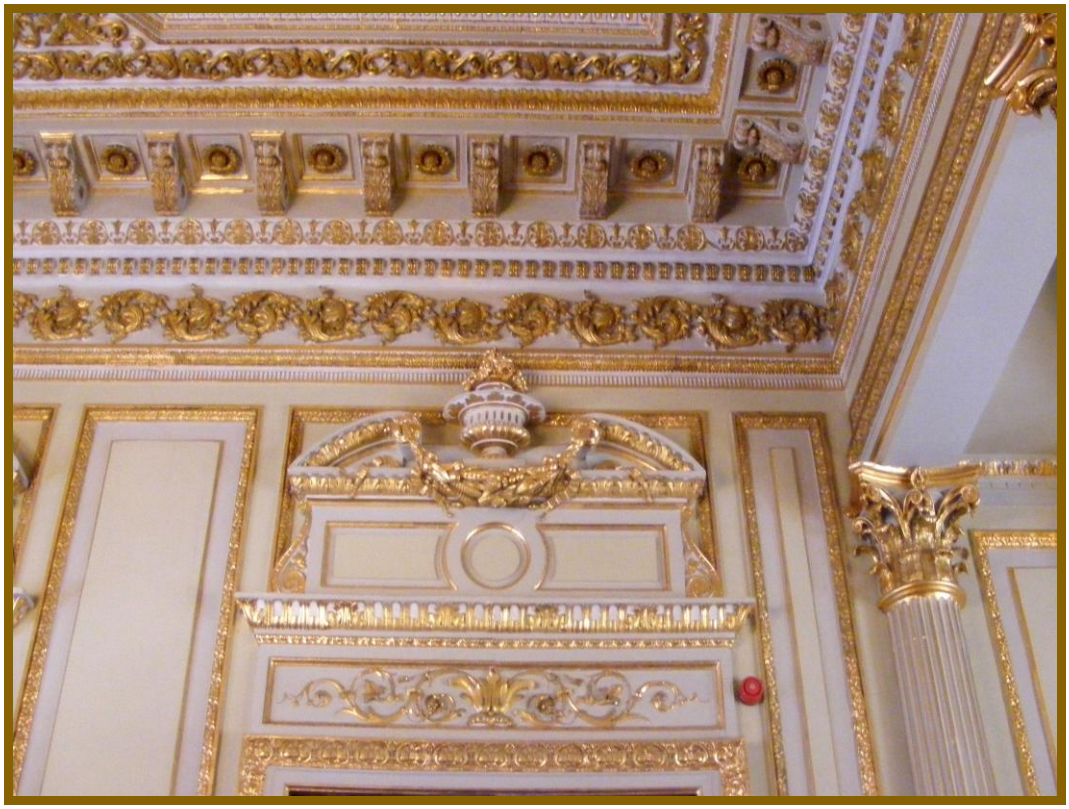
Resim 649- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salona Bakış (Gülersoy, 1985)

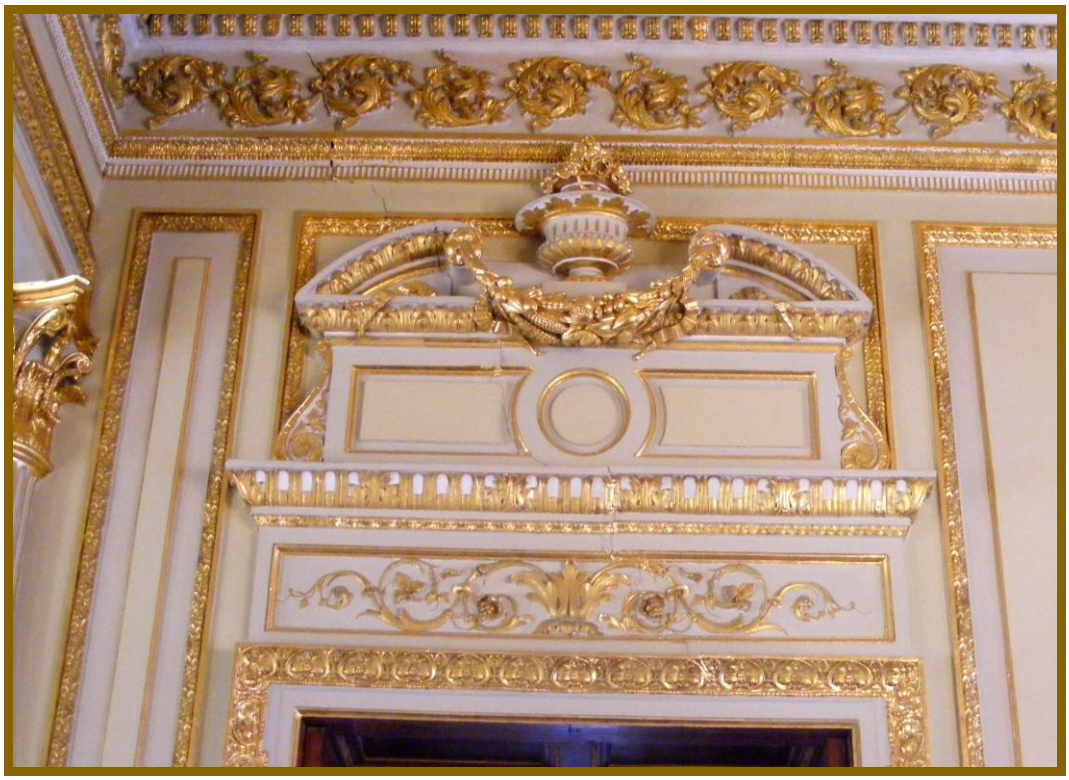
Resim 650- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salon Mobilyası

Resim 651- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Yer Döşemesi

Resim 652- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 653- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemeleri

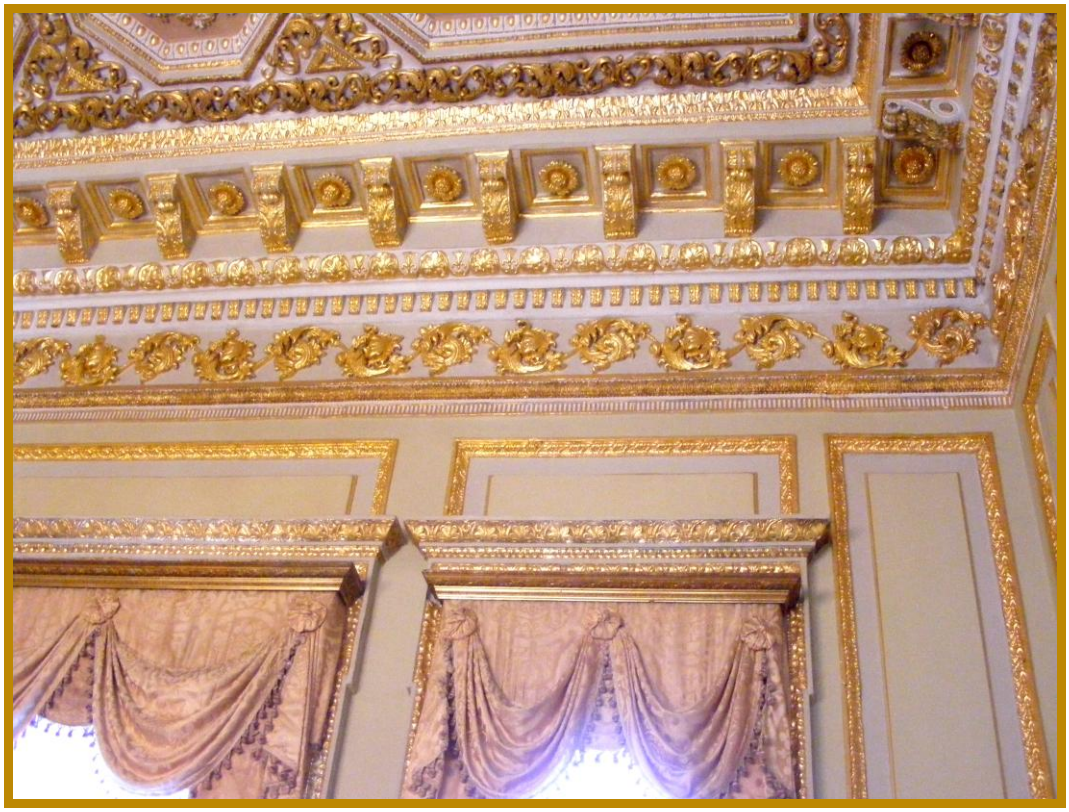
Resim 654- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

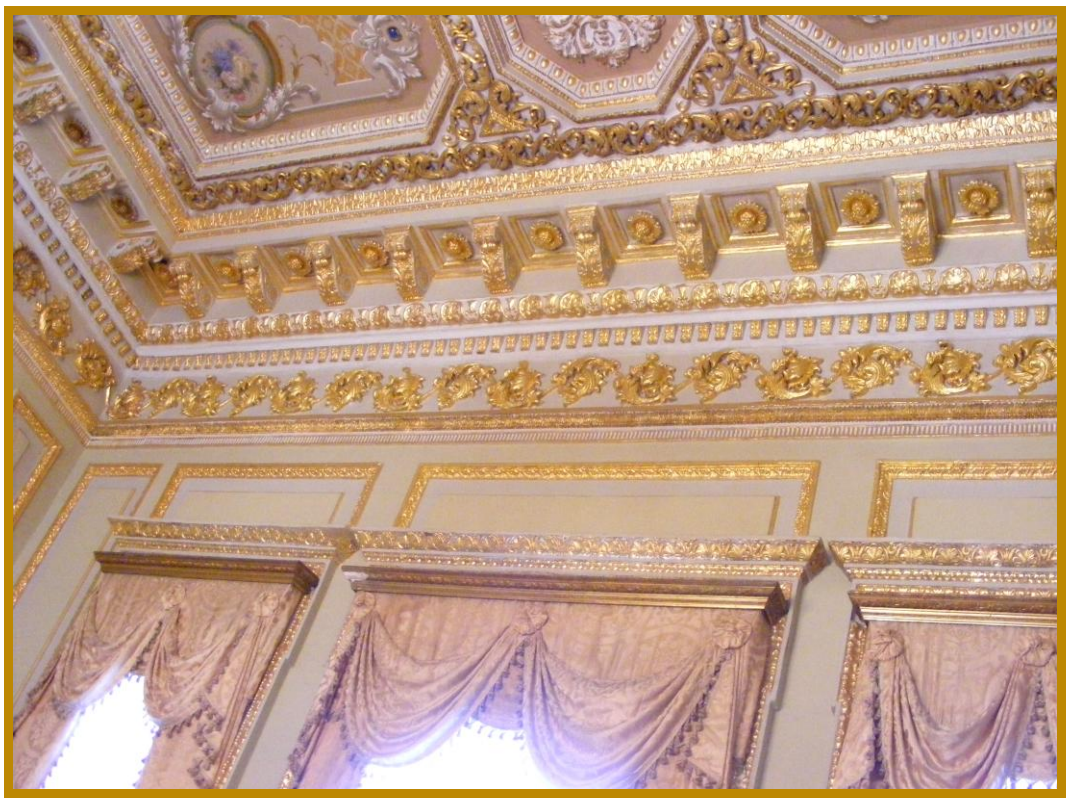
Resim 655- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 656- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 657- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Pencere Üstü ve Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 658- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Pencere Üstü ve Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 659- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Eteği Süslemelerinden Detay

Resim 660- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Eteği Süslemelerinden Detay

Resim 661- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemeleri

Resim 662- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 663- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 664- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

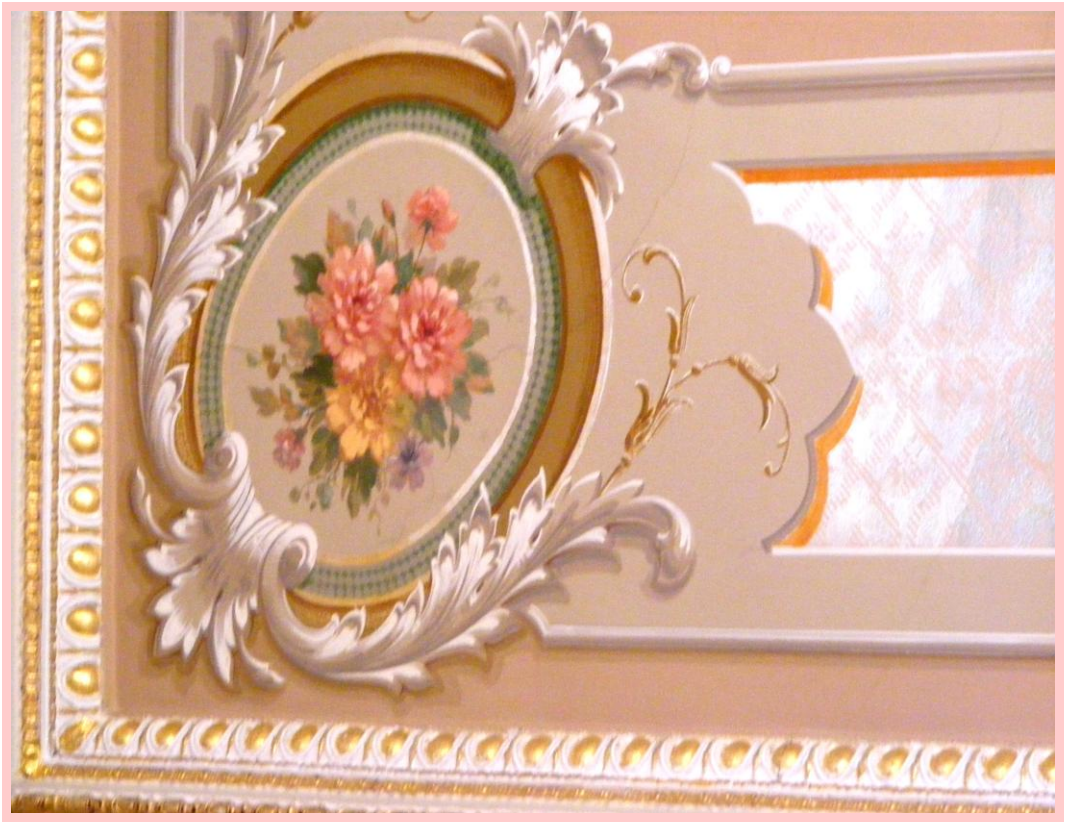
Resim 665- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 666- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

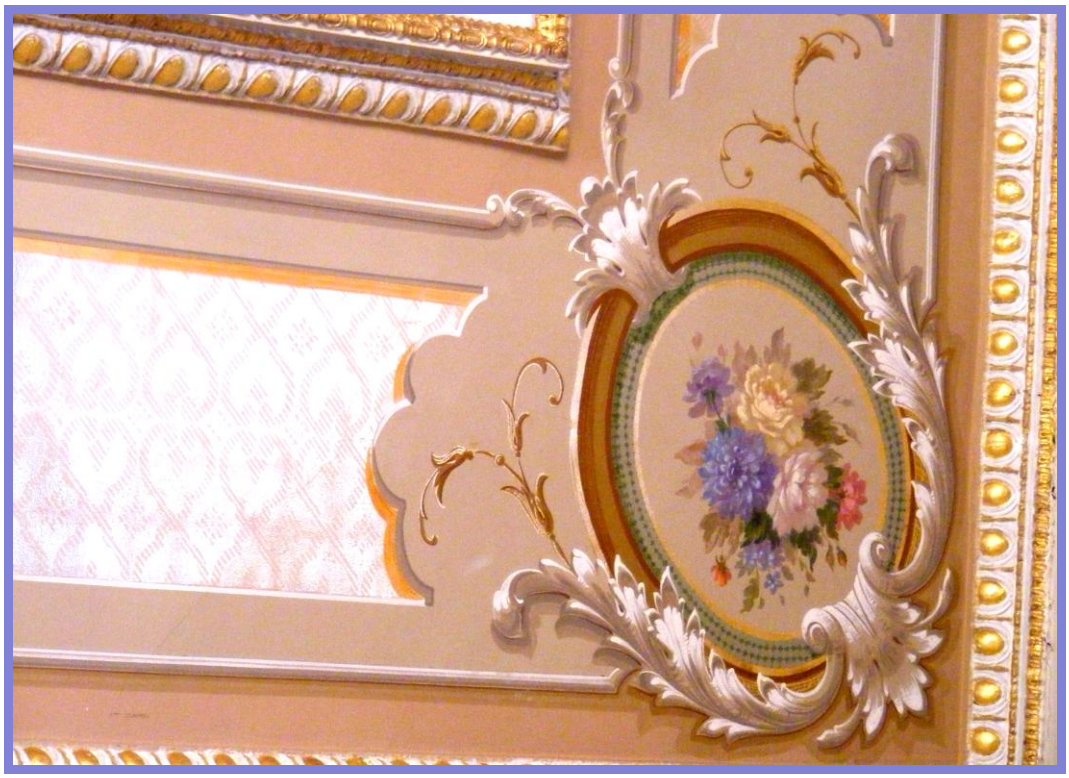
Resim 667- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 668- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 669- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 670- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 671- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 672- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Salonun Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 673- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Güney Cephesi (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 674- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Şöminesi

Resim 675- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Şömine Aynası

Resim 676- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 677- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Balkona Açılan Kapısı

Resim 678- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde Balkona Açılan Penceresi

Resim 679- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Batı Cephesi (Çelik Gülersoy, 1985)

Resim 680- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Döşemesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

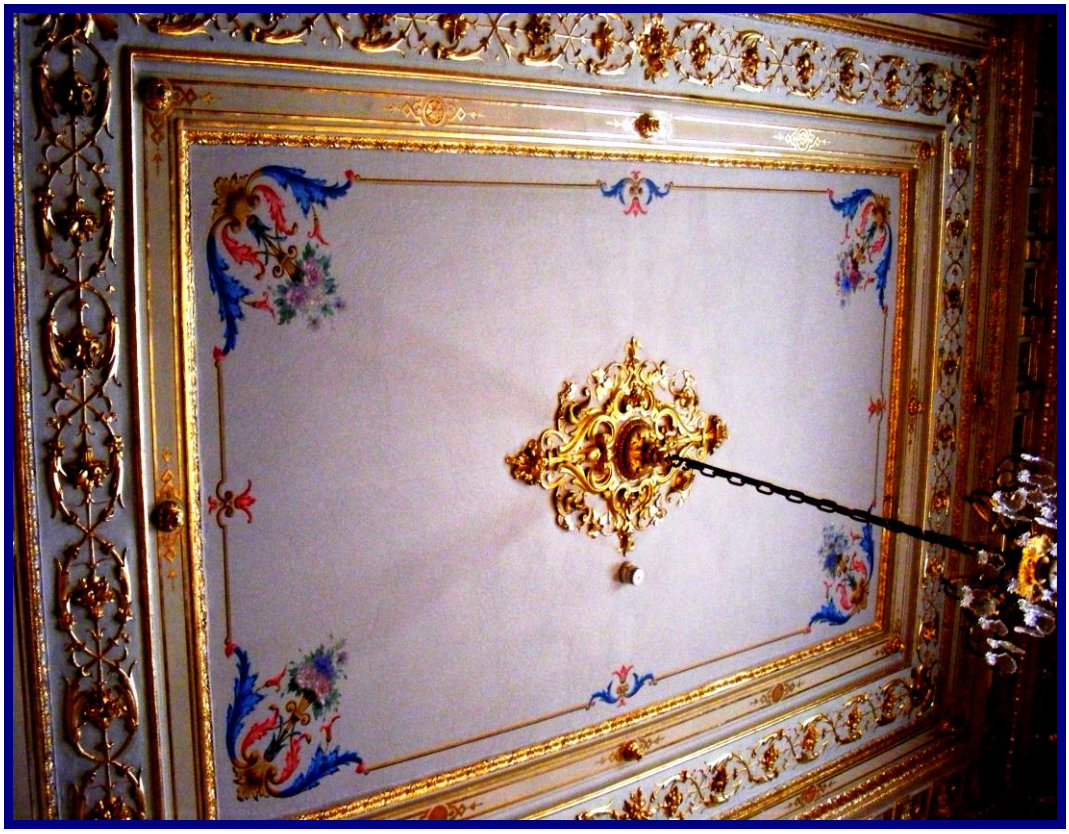
Resim 681- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

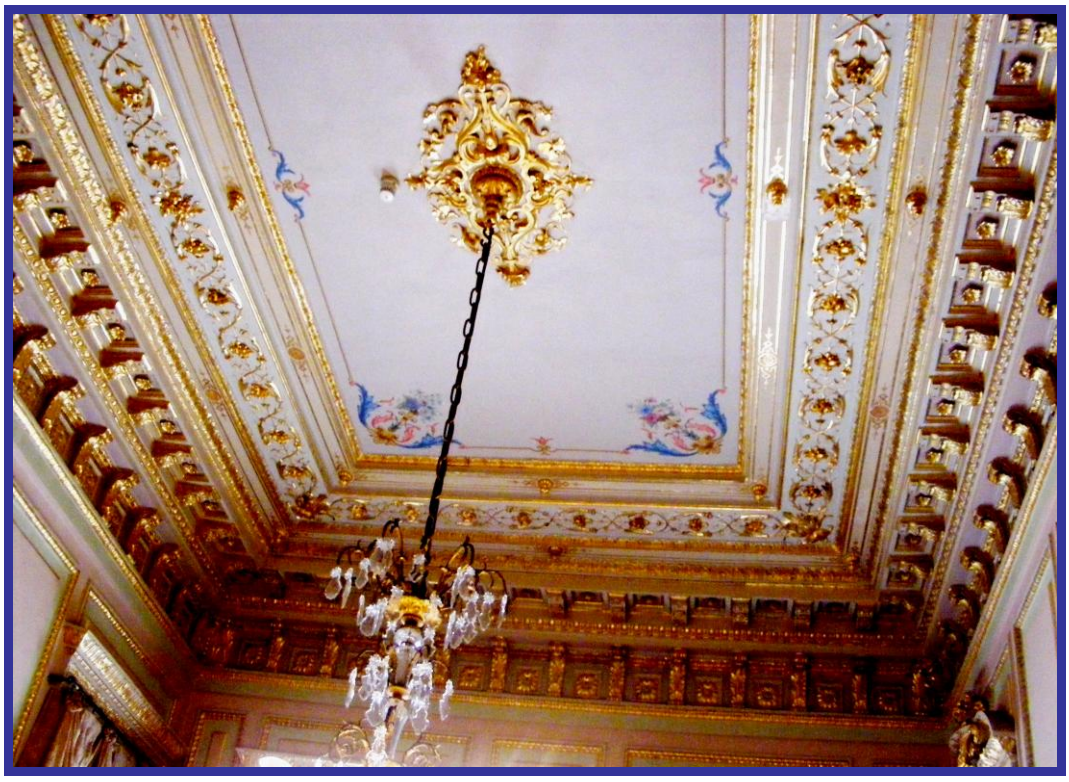
Resim 682- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 683- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Tavan Eteği Süslemelerinden Detay

Resim 684- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 685- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

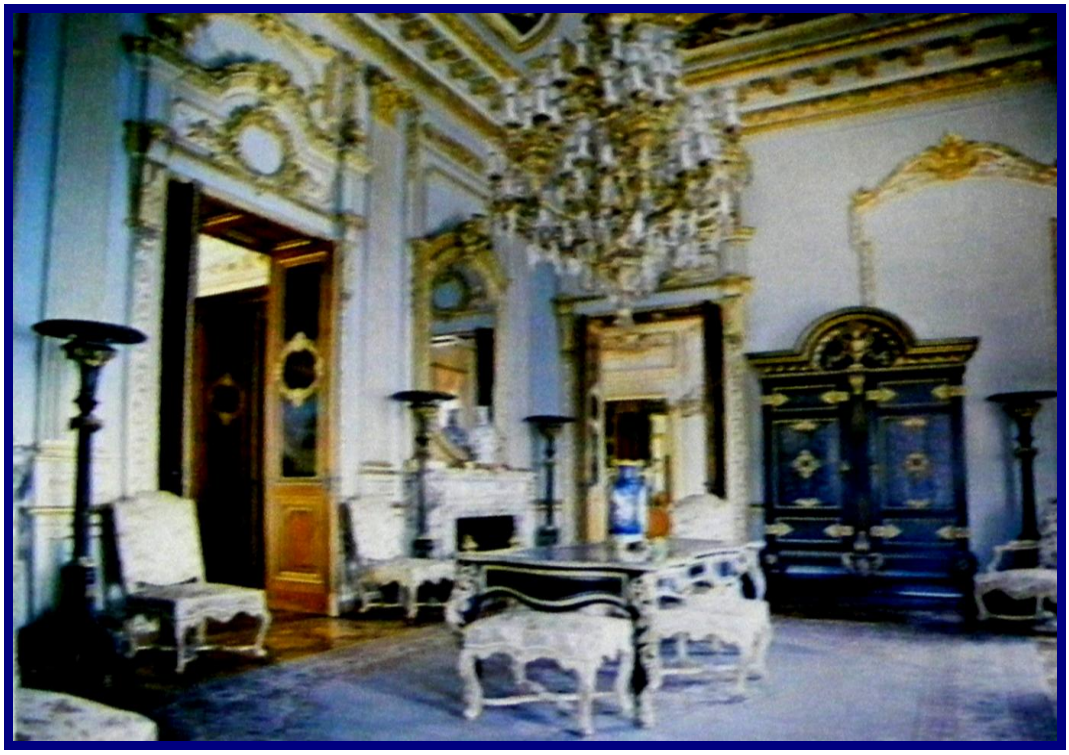
Resim 686- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 687- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 688- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 1 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 689- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri (Gülersoy, 1985)

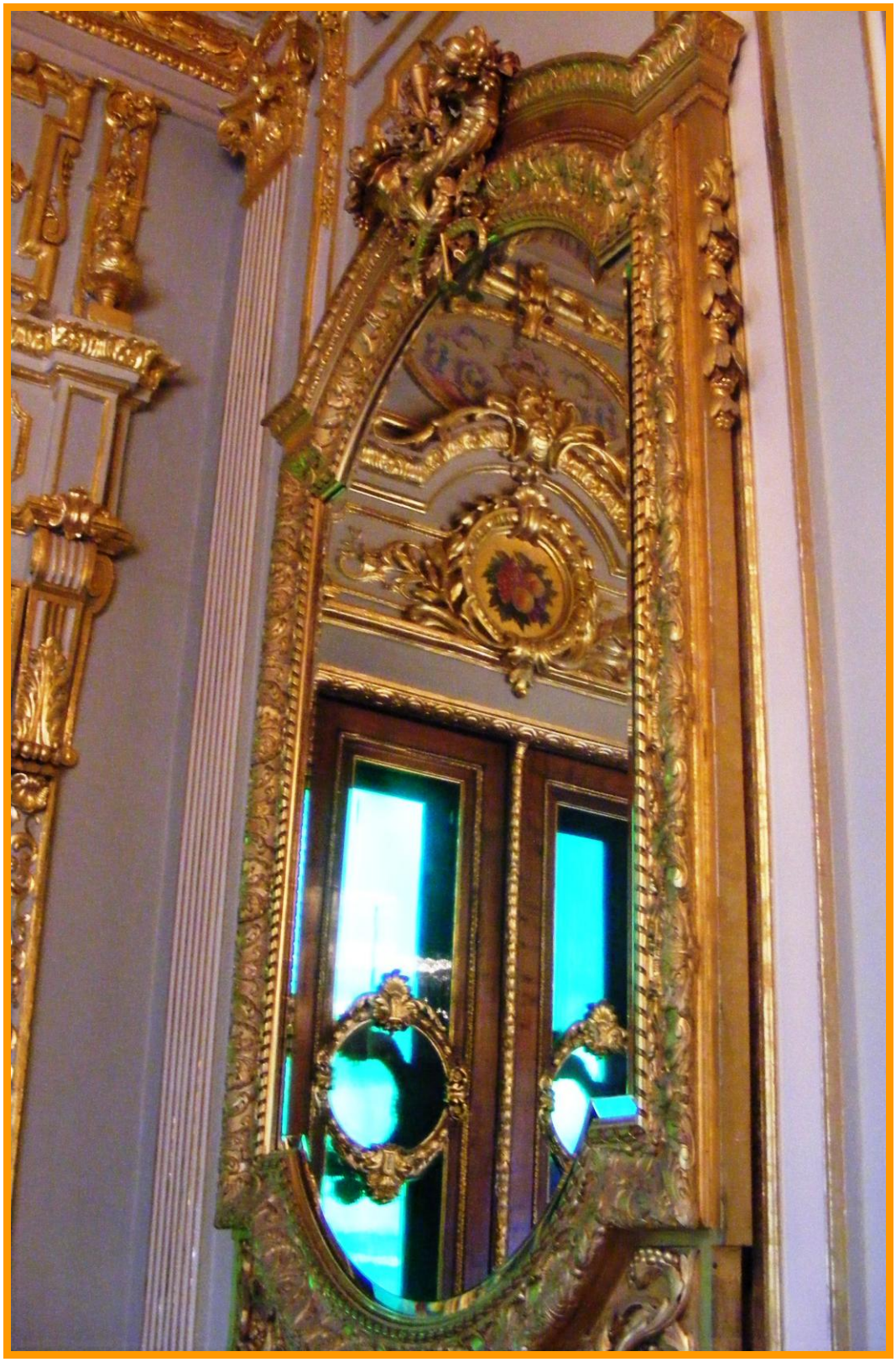

Resim 690- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi

Resim 691- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi

(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1[Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 692- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şömine Aynası

Resim 693- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Şöminesi
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1[Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 694- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kuzey ve Batı Cepheleri
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

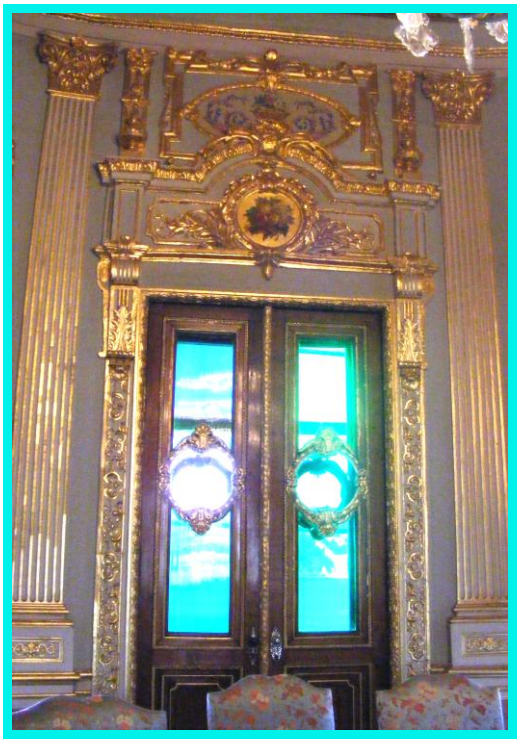
Resim 695- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
2 No.lu Odanın Kuzey Cephede
Balkona Açılan Kapısı

Resim 696- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
2 No.lu Odanın Kuzey Cephesinde
Kapı ve Pencere

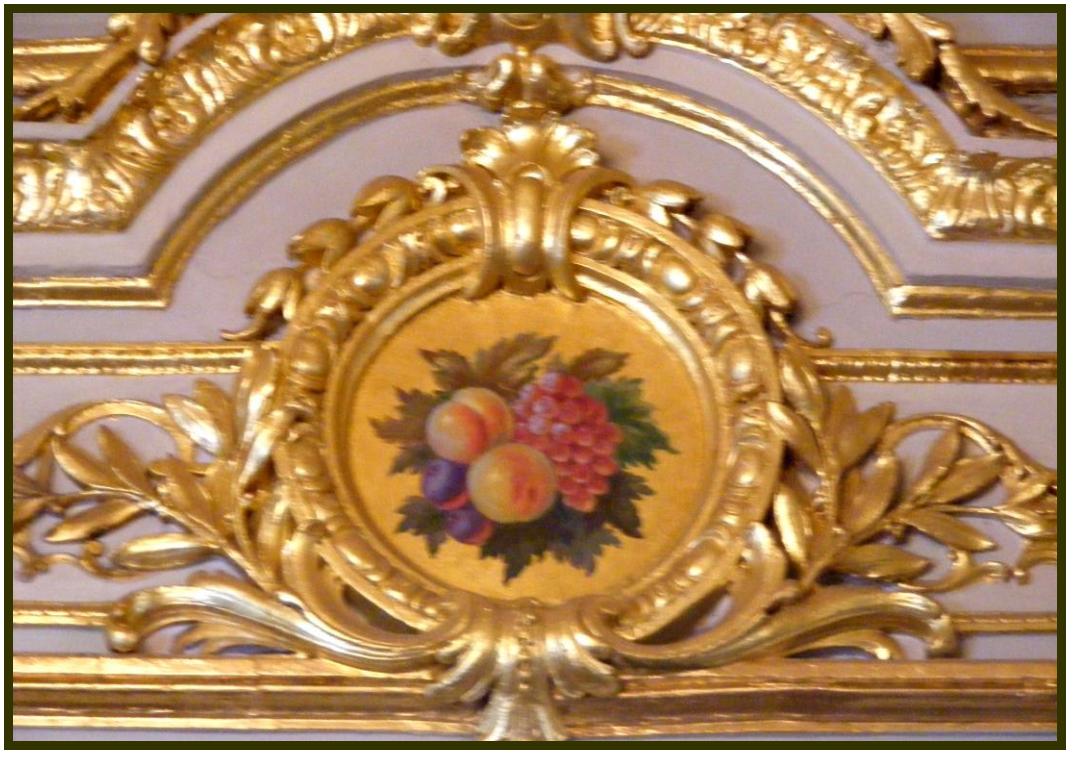
Resim 697- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
2 No.lu Odanın Batı Cephedeki Kapısı

Resim 698- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
2 No.lu Odanın Güney Cephedeki Kapısı

Resim 699- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 700- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 701- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 702- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

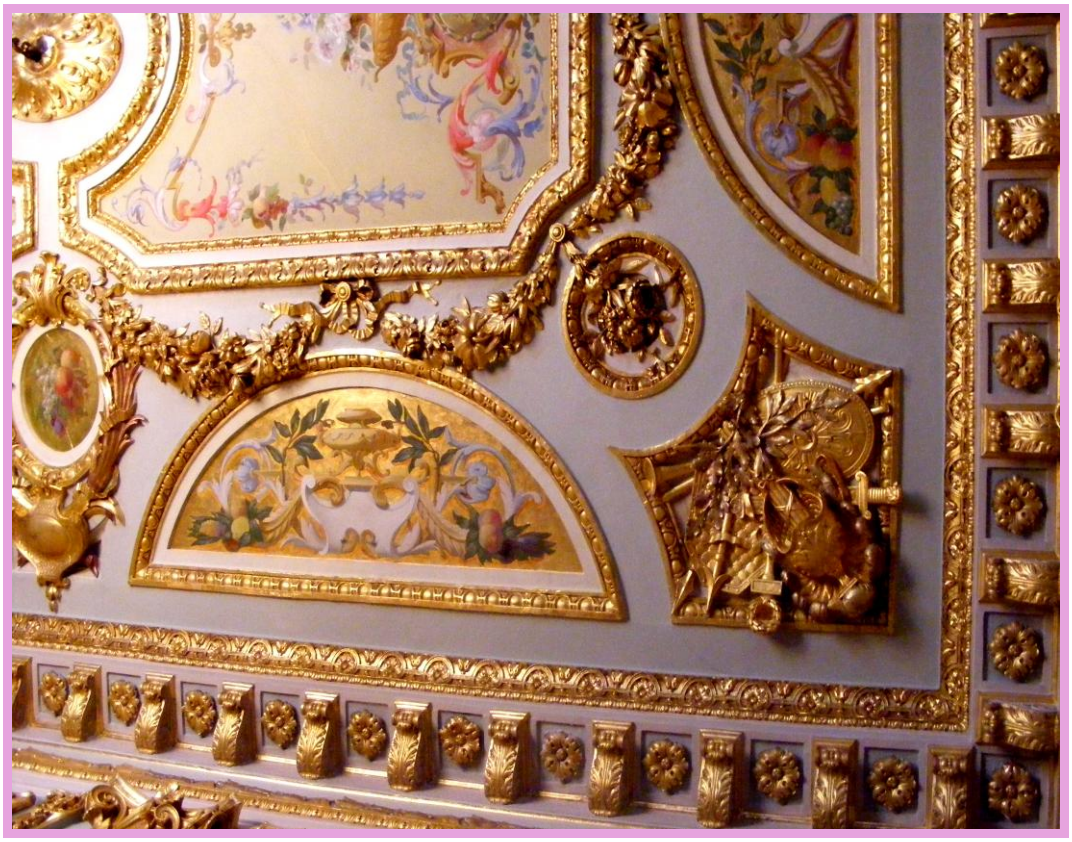
Resim 703- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 704- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 705- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 706- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 707- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 708- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 709- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 710- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 711- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 712- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 713- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 714- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 715- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 2 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

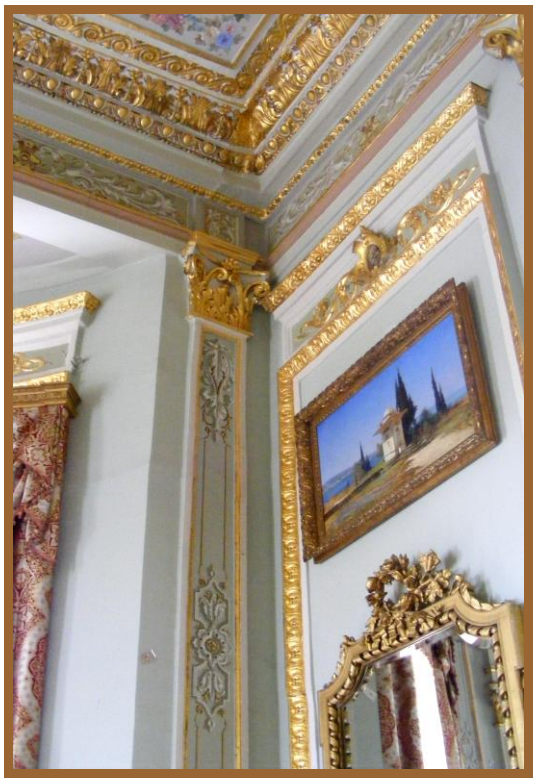
Resim 716- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Doğu ve Kuzey Cepheleri ((http://www.tbmm.gov.tr/saraylar/ksu1.htm [t.y., Erişim Tarihi:27.03.2008])

Resim 717- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

Resim 718- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

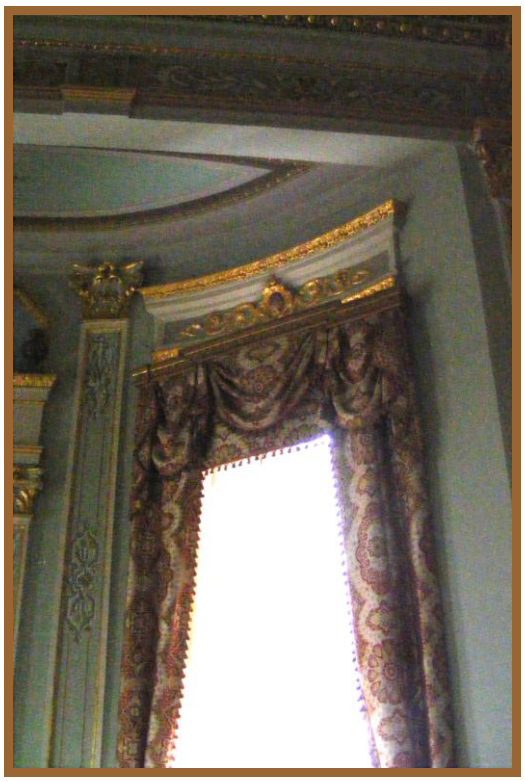
Resim 719- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

Resim 720- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kuzey Cephesi

Resim 721- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı Cephesi

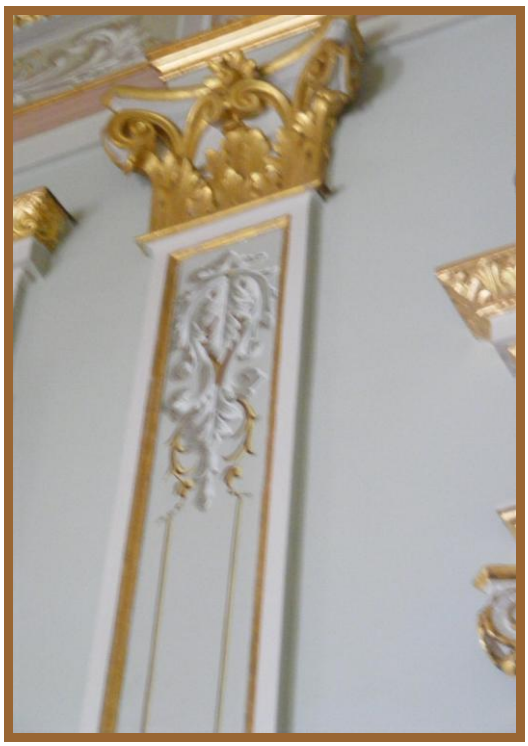
Resim 722- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Batı Cephesi Penceresi

Resim 723- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay

Resim 724- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay

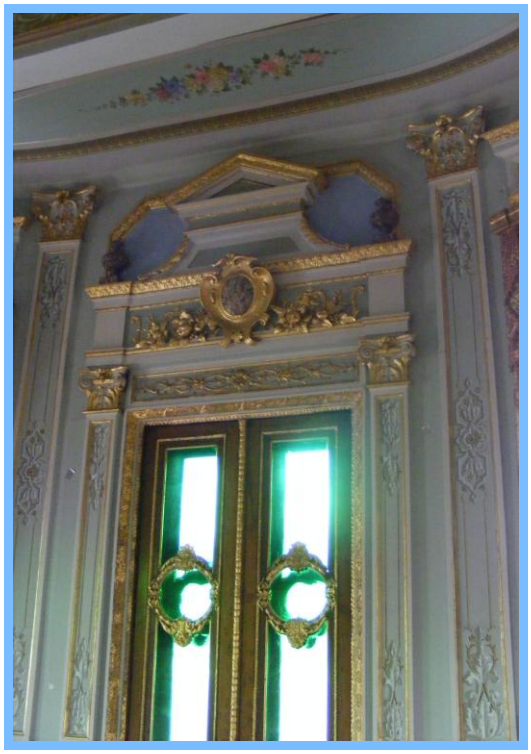
Resim 725- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Batı Cephesinden Detay

Resim 726- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Batı ve Güney Cepheleri (http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 727- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesi

Resim 728- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney Cephesinde Balkona Açılan Kapısı

Resim 729- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri (Gülersoy,1985)

Resim 730- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Aynası (http://www.tbmm.gov.tr/saraylar/ksu1.htm [t.y., Erişim Tarihi:27.03.2008])

Resim 731- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 732- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 733- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 734- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 735- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü ve Tavan Eteği Süslemeleri

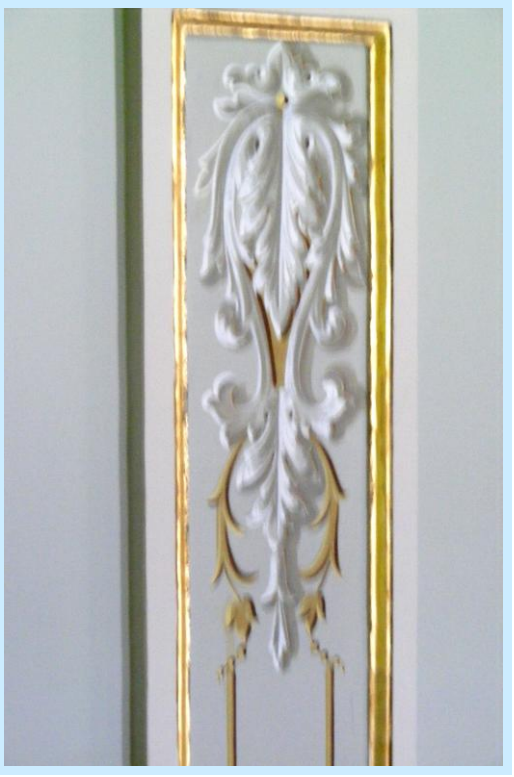
Resim 736- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 737- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Pencere Üstü Süslemelerinden Detay

Resim 738- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 739- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
3 No.lu Odanın Duvar Süslemeleri

Resim 740- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
No.lu Odanın Duvar Süslemeleri

Resim 741- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3
3 No.lu Odanın Duvar Süslemeleri

Resim 742- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Üstündeki Duvar Panosu

Resim 743- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Şömine Üstündeki Duvar Panosu

Resim 744- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan ve Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 745- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 746- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 747- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 748- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 3 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 749- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Oda
(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 750- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Odanın Batı Cephesindeki Kapı

Resim 751- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Odanın Güney Cephesindeki Kapı

Resim 752- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephesi

Resim 753- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney ve Doğu Cepheleri

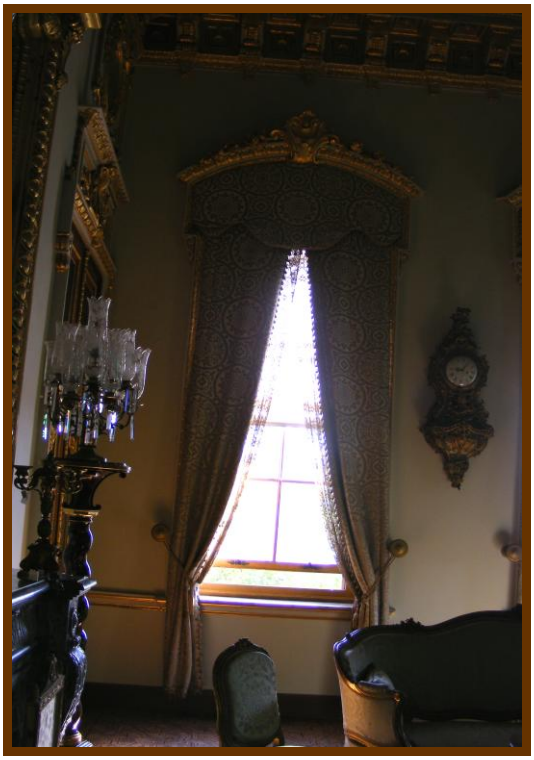
Resim 754- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 755- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Doğu Cephesi (Çelik Gülersoy, 1985)

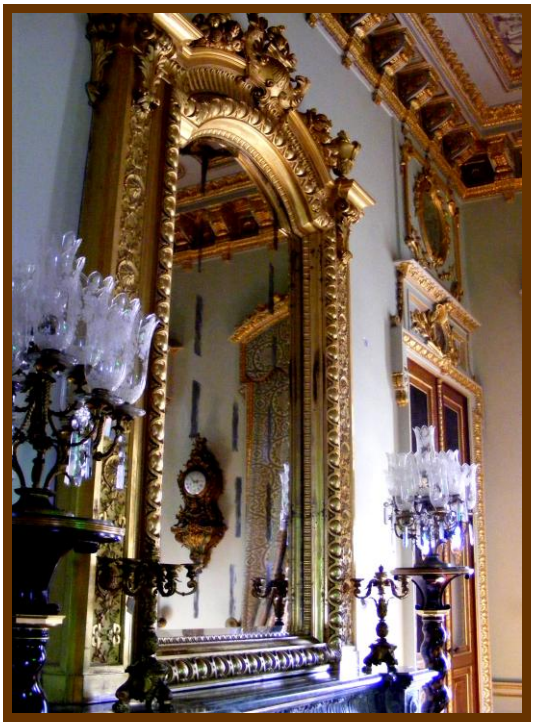
Resim 756- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 757- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Odanın Doğu Cephesi

Resim 758- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Odanın Doğu Cephesinde Şöminesi

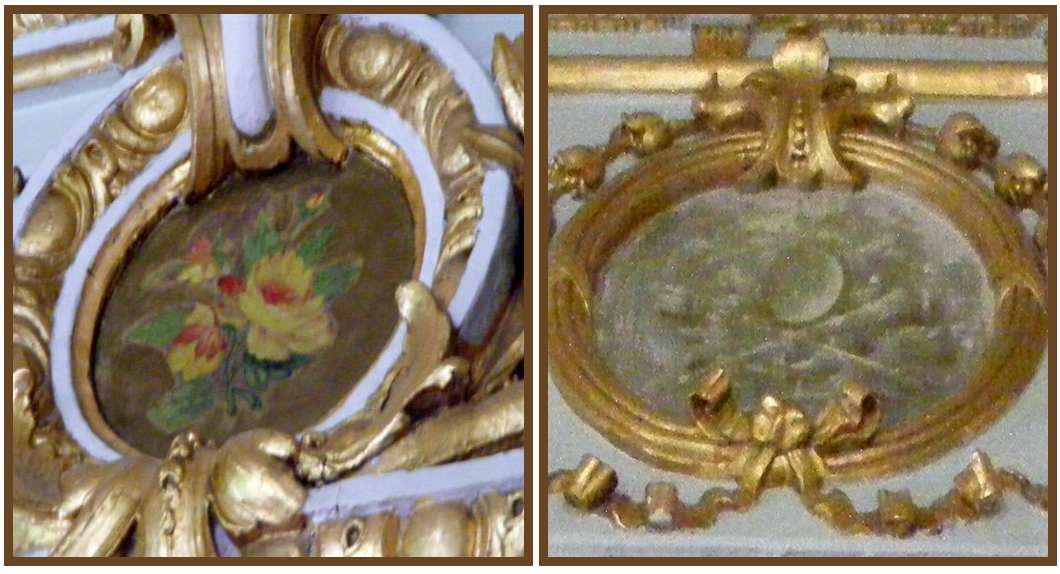

Resim 759- Küçüksu Kasrı, Üst Kat
4 No.lu Oda Şöminesinin Aynası

(http://www.millisaraylar.gov.tr/source.cms4/index.snet?wapp=galeritr&did=73B9DC63-ADC6-4597-B589-6EF197843878&pager=1 [Erişim Tarihi:24.03.2008])

Resim 760- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephesindeki Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 761- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephesindeki Kapı Üstü Süslemelerinden Detaylar

Resim 762- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephesindeki Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 763- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Güney Cephesindeki Kapı Üstü Süslemelerinden Detaylar

Resim 764- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı Üstü Süslemeleri

Resim 765- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Kuzey Cephesindeki Kapı Üstü Süslemelerinden Detaylar

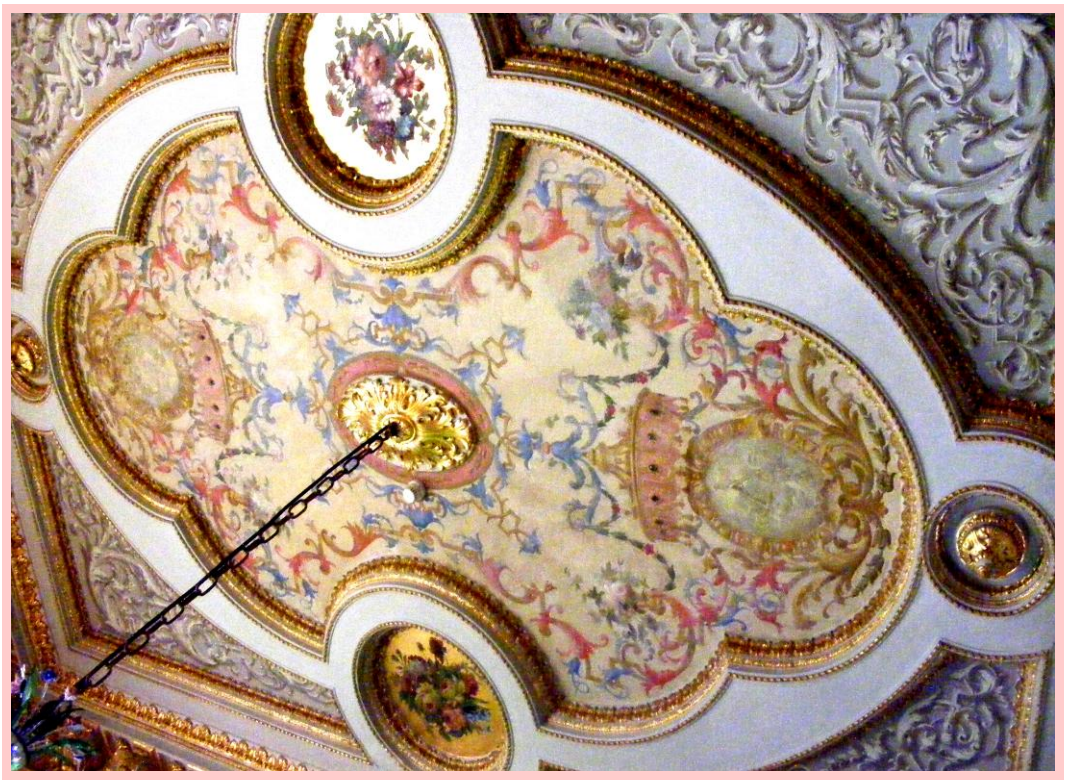
Resim 766- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Batı Cephesindeki Dolap Üstündeki Panolar

Resim 767- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Pencere Üstü Süslemeleri

Resim 768- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Eteği Süslemeleri

Resim 769- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 770- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemeleri

Resim 771- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 772- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

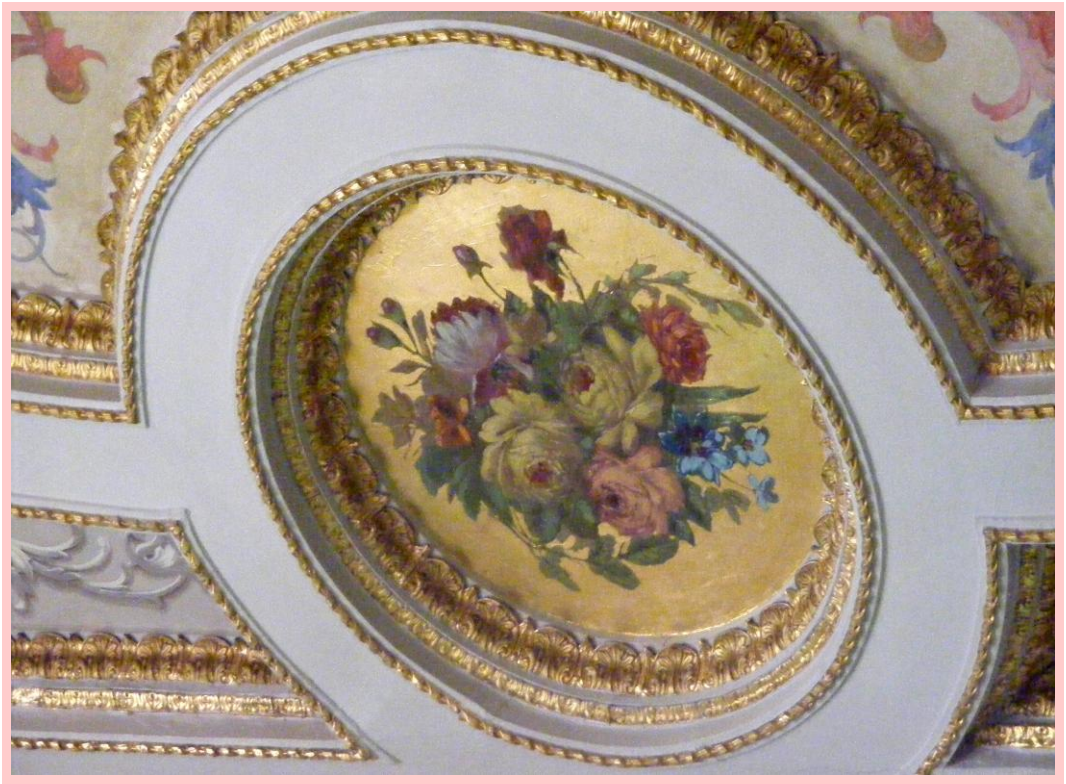
Resim 773- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

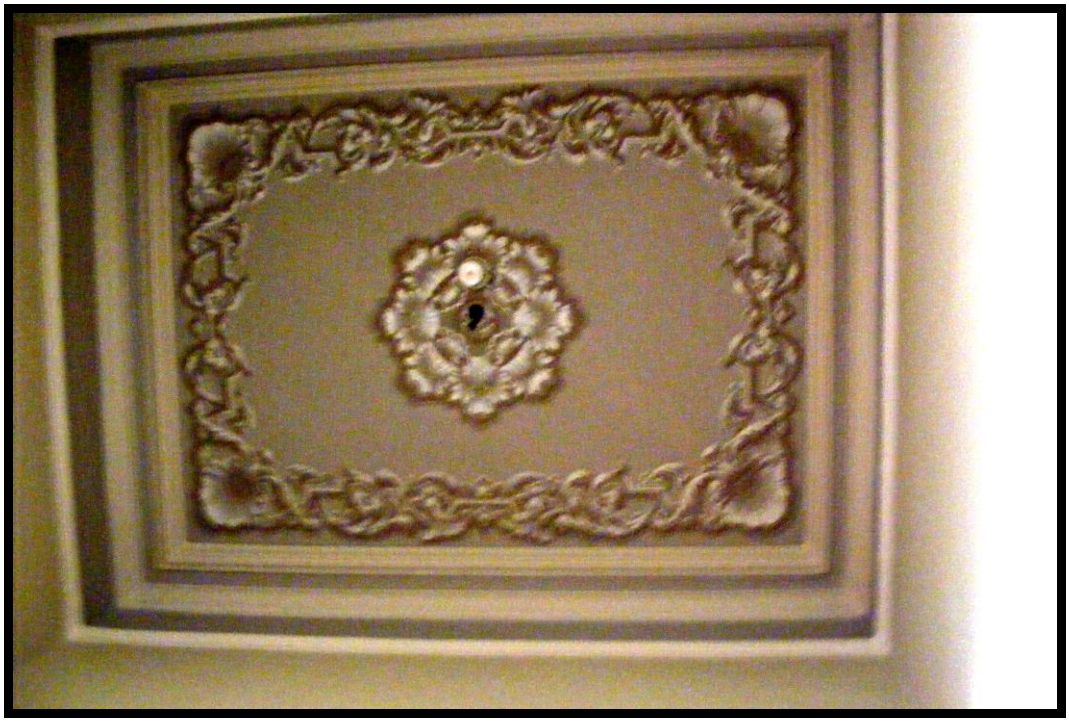
Resim 774- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 775- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 776- Küçüksu Kasrı, Üst Kat 4 No.lu Odanın Tavan Süslemelerinden Detay

Resim 777- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Koridorların Tavan Süslemeleri

Resim 778- Küçüksu Kasrı, Üst Kat Koridorların Tavan Süslemeleri

ÖZET

TAŞER, Nesrin. İstanbul'da Ihlamur ve Küçüksu Kasırları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Sultan I. Abdülmecid (d.1823–c.1839-ö.1861) zamanında, mimar Nigoğos Balyan tarafından yapılan Ihlamur (1849–1855) ve Küçüksu (1856–1857) kasırlarını konu alan bu tez, yapıların tarihi çevreleri, bahçe düzenlemeleri, mimari tasarımları, süsleme programları, yapı malzeme ve tekniği konularını incelemektedir.

Çalışmanın amacı, günümüze dek ulaşan bu yapıların durumlarını görsel ve yazılı arşiv malzemeleri yardımıyla inceleyerek, İstanbul'da son dönem Osmanlı kasır ve köşk yapıları arasındaki yerinin belirlenmesi ve öneminin vurgulanmasına yönelik bir araştırmayı tamamlamaktır.

19. Yüzyıl, "Batılılaşma" olarak adlandırılan değişim sürecinde, toplumsal, siyasal, ekonomik askeri vb birçok alanda olduğu gibi kültür ve sanat alanında da Batı etkilerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Batılılaşmanın görünürdeki ilk çerçevesi, Batılı malların tüketimini, mimarî ve resimdeki Batılı biçimlerin kullanılmasını içermektedir. Burada dikkati çeken nokta, 19. yüzyıl boyunca süren, birbirini izleyen yenilik hareketlerinin saraydan kaynaklanmış olmasıdır. Saray, toplumsal değişim hareketlerinin de kaynağı olmuştur. Osmanlı sultanları ve bürokrat seçkinlerinin Batılılaşma ve devleti eski ihtişamına kavuşturma özlemleri, İstanbul kentinde yeni imar hareketlerine neden olmuş ve onlar kanalıyla İstanbul'a taşınan etkilerin mimarideki ilk uygulamaları doğal olarak saray, kasır, köşk mimarisinde kendini göstermiştir.

Sultan III. Ahmed (d.1673-c.1703-ö.1736) zamanından itibaren, kentin yönetimi, kurumları ve örgütlerinin yerine Avrupa'daki örnekleri uyarlayan yenileri getirilmiş, Batılı yaşam tarzının gereklerine uygun bir dizi yeni yapı tarzı geliştirilmiştir. Böylece, 18. yüzyılla birlikte İstanbul'un siluetini, Batı etkili üslûplar ve tasarım ölçütleriyle ele alınmış yapılar belirlemeye başlamıştır. Sultanların Batılı zevklerine ve yaşam biçimine uygun saray, kasır, köşk vb isteği hem Osmanlı'nın içinden yetişen, hem de Avrupa'yı tanıyan Balyan ailesi gibi gayri-Müslim ve Avrupalı mimarlara da iş vermiştir. Mimariye giren Batılı üslûplar, yerel mimarlar tarafından da özgün bir yorumla değerlendirilmiş, fakat yeni yapı tiplerinin İstanbul'daki uygulayıcıları çoğunlukla yabancı mimarlar olmuştur.

Avrupa etkilerinin yoğun şekilde hissedildiği son dönemde İstanbul'da mimari çoğulculuk egemen olmuş ve yaşanan dönüşüm bir genel tasarımın sonucu olarak değil, parçaların bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Yavaş ve çok uzun bir süreçte gerçekleşen mimari değişim, bir eklektik düzeni beraberinde getirmiştir. Bu dönem içinde yenilik hareketlerine paralel olarak inşa edilen Ihlamur ve Küçüksu kasırlarında izlenen de bu mimari üslûp ve tercihlerin çeşitliliğidir. Barok, rokoko, ampir, neoklasik vb üslûpların yanı

sıra eklektisist üslûp, yüzyılın ortalarında bu yapılarda kendini gösteren unsurlardır. Yapıların dekorasyonunda kullanılan mobilya ve eşyalarda da Batı etkileri sezilmektedir. Dekorasyon konusunda yabancı sanatçılara başvurulmuş ve Avrupa'dan mobilya getirtilmiştir. Batı etkisiyle uygulanan değişimler, cephe ve iç mekân dekorasyonu ile bezemelerde görülmektedir. Onları eski örneklerinden ayıran esas fark, dekorasyon düzeyinde ve mimari düzlemde veya binaların dış yüzeyinde binayı bir kabuk gibi saran bezeme düzeyinde kalmıştır. Bunun nedeni bu yapılardaki süslemenin tamamen Avrupai üslûplar ve örnekler alınarak gerçekleştirilmesidir. Plan organizasyonlarında gelenekten kopmamışlar ve geleneksel Türk ev mimarisine uygun olarak "karnıyarık" adı verilen iç sofalı-odalı plan düzenine sadık kalmışlardır.

Bu yapılara baktığımızda, tüm bu parçaların her birinin arkasında bir yandan Batı'ya yönelik bir anlayış savunulurken, diğer yandan planda geleneksel Türk evinde sofalara göre düzenlenen plan tipinin uygulanmasıyla, köklü gelenekleri yaşatma çabası göze çarpmaktadır.

Kısacası, Osmanlı Sarayı'nda başlayan değişim hareketleri, Osmanlı toplumunu, kentini, mimarisini ve tüm yaşamını etkilemiştir. Fakat yeni gelişen teknolojilerin etkisi altında, Batı'nın mimari imajlarının yönlendiriciliğiyle oluşan bu değişimler, mimari alanda görüntü itibarıyla ve yüzeysel bir biçimde kopya edilmiş, özünde Doğulu ve gelenekçi kalınmıştır. Bu nedenle, 19. yüzyıl mimarisi kendi tarihsel gelişimi içinde değerlendirilmelidir.

Anahtar Sözcükler

1. Osmanlı
2. Batılılaşma
3. İstanbul
4. Kasır ve köşk
5. Sivil Mimari

ABSTRACT

TAŞER, Nesrin. Ihlamur & Küçüksu Pavilions in İstanbul, Ms Thesis, Ankara, 2008.

This thesis on Ihlamur (1849–1855) and Küçüksu (1856–1857) pavilions, built by architect Nigoğos Balyan in the time of Sultan Abdülmecid I (b.1823–r.1839-d.1861), researches on the subject of brief environmental histories, garden arrangements, architectural designs, decoration programmes, construction material and technics of these buildings.

The objective of this study by reviewing these buildings that survived current day is to complete a reseach on the determination of their positions and emphasizing their importance among Ottoman pavilions and kiosks of the last period with the aid of visual and written archive material.

During the process called “Westernization”, the 19th century was a period which witnessed interne effects of Western values on art and culture as well as social, political, economic, military fields. The first visible frame of Westernization comprised the consumption of Western goods and the use of Western forms in architecture and painting. The striking point is that the change movements, continued and ensued during the 19th century, arised from the Palace. The Palace was also the source of the movement for social changes. The desires of Ottoman sultans and bureaucrats for Westernization and making the state regain its old glory caused a set of movements improving the construction in İstanbul and early applications in architecture of effects had being moved to İstanbul through them made theirself appear in achitecture of palaces, pavilions and kiosks naturally.

Since the time of Sultan Ahmed III. (b.1673-r.1703-d.1736), the administration of the city, its institutions and organizations had been replaced by their adapted European examples and a set of new building styles which were suitable for contemporary and Western lifestyle had been developed.

Thus, with the arrival of the 18th century, certain types of architecture all of which were handled with a similar, specific Western orientated style and design criterion had begun to shape İstanbul’s silhouette. The wish for certain types of palaces, pavilions, kiosks etc. which would be in conformity with Western taste and lifestyle that was expressed by the sultans, had eventually caused employment opportunities for the architects of European origin and non-Muslim like Balyan family, who both knew a lot about Europe in general and being brought up in an Ottoman way. The Western styles, which were adapted, were blended in by local architects in an authentic manner, however it was the foreign architects who actually had applied the new forms of building types.

During the last period European influences had been largely felt, in İstanbul architectural pluralism had become dominant and this evolution was not as a result of a general design, rather was formed by gathering together pieces. Architectural transformation, which occured slowly in a long time period, carried an eclectic order. What is observed in Ihlamur and Küçüksu pavilions which were built parallel to the movement of modernization in this period, is the diversity in architectural styles and preferences. In addition to the baroque, rococo, empir, neoclassical etc. styles, eclectic style was among the elements of these buildings in the middle of the century. Western influence can be felt easily also in furniture and other decorative items used in the buildings. Foreign artists were consulted for their tastes and knowledge on decorational matters, in addition various furnitures and were brought in from Europe, The enforced change with the Western effects is manifested on the front, the interior decoration and the ornamentation. The main differences allocated from the old samples remained on decoration level and architectural scale or on the other surface of buildings and the ornaments. The reason for this is that, the ornamentation in those buildings were made by improting purely European styles and examples. They didn't broke off the tradition in their plan organization and stuck to the plan with middle sofa-room called "karnıyarık" in accordance to the classical Turkish architecture.

When these buildings are examined carefully, it is seen that one side an effort to make ancient traditions survive by applying the type of plan around to sofas in traditional Turkish house, and on the other side there was also a Western oriented manner.

In conclusion, the changes which stemmed from Ottoman Palace influenced the society, the city, the architecture, in other words the whole life of Ottomans. However, these changes which were under the influence of new techologies and impact of Western architectural images had been copied superficially and remained oriental and traditional in its esence. Consequently, the 19 th century architecture must been evaluated in its own historical frame.

Key Words

1. Ottoman
2. Westernization
3. İstanbul
4. Pavilion & Kiosk
5. Civil Architecture